

J I T R O

XX

*Řídili prof. Dominik Pecka a prof. Leopold Vrla - Úpravu vedl Václav Boštík
Vyšlo nákladem Ústředí katolického studentstva v Praze L. P. 1938-39*

PROSA.

- Adamec J.: Peníze 305
 A. P.: Ze zápisníku starého profesora 67, 101, 132, 163, 197, 227, 258, 290
 Ara V.: Podobenství 274
 Arcus: Bazar ligy čsl. akademiček 178
 August Rodin v Roztokách 160
 Baar J. Š.: Lojzik
 Blavan Št. K.: Lyrika Pa'la G. Hlbinu 121, Jaro 207
 Bohuslav M.: Vítězství 84, Nejkrásnější úsměv 238
 Br. V.: Proč? 251
 Braitto S. Dr. O. P.: Rasismus 122
 Bušina J.: Oči cirkusové princezny 270
 Čep Jan: Vlast 27
 D. M.: Nad dilem R. I. Malého 319
 Dacík R. Dr. O. P.: Nacionalismus - křesťanství komunismus 37, Vítěz poražený 123
 Dokulil J.: O věrnosti knize 257
 Doležal J.: Zpět půjdu k Tobě 83
 Dopisy 32, 95, 128, 159, 191, 223, 255, 288
 Durych J.: O důstojnosti povolání básnického 60
 Dva: 269
 Dvořák M.: Otokar Březina 193
 Eva: V zajetí 147
 Filosofie utrpení 58
 Fučík B.: Odpověď mladému básníkovi
 Hattala F.: Slavomanové starosti 84, Myšlienky pri krbe 141
 Havránek J.: Andante 76
 Horáková A.: Zahradka 239
 Inultus: Legenda o hvězdáři 81
 Jan V.: Birriatou 13
 Jěhlička I.: Evropa XX. století 98
 Jitzovský Eda: Hrdá srdce 6, 41, 70, 106, 135, 166, 200, 232, 261, 272
 Knez F.: Z rodného kraje 311
 Kocich B.: Sv. Tomáš Akv. ve svých modlitbách 220
 Koukal Edy: Jeden den v Athénách 39, Sen uprchlíka 144, Výkřik do noci 208, Poslední táborák na Schweigrovce 309
 Kouřil J.: Inteligence a dnešek 17, Poslední audience 99, Mystické tělo 230
 Kratochvíl J. Dr.: Křesťanský dualismus 103
 Krippel M.: Večerné zvonění 140, Jaro 206
 Křižovan F.: Za otcom 209
 Křelina F.: Chorál svatováclavský 2
 Křišťan: Úryvek z legendy 20
 Kunc M.: Oči 304
 Kultura: 26, 59, 91, 121, 155, 187, 219, 250, 282, 317
 Kyliánová V.: Květiny a stromy 4, Nůžky 173
 Lhotská V.: Z mého deníku 275
 Liška E.: Pout 176
 Magnanismus 156
 Mach Ernest: Březnová povodeň 270, 298
 Majer V.: Golica 78
 Malá D.: Světlo rozumu . . 225
 Maritain J.: Věci božské a lidské 298
 Marková Z.: Sobotní večer 46, Bílý kámen 148, Slzičky a hořec 237
 Mäder R.: Světlo, vzduch, teplo 14, Nový rok 130
 Michalcová M.: Ozvěna vzpomínání 175
 Milič Jan z Kroměříže: Modlitba ke Kristu 26
 Nápravníková B.: Pestrá podšívka 111
 Nízko J. H.: Sv. Vojtěch v Římě 282
 Novák Arne Dr.: Poslání mladého vzdělance 34
 Novák J. J.: Světlo stínu 276
 Nové knihy 30, 63, 95, 125, 157, 189, 222, 252, 287, 320
 O původnost křesťanství 93
 Pavliková M. J.: Velekněz 195, Hlasy 240
 Pecka Dominik: O neužitečnosti lidí duchovních 66, Papež 195, Credo 117, 151, 183, 216, 246, 279, 315
 Peregrinus: List z deníku 174, Putování 212
 P. M.: Večer v zahradce 276
 Podhajský J. S.: Sen 313
 Pokora a velkodušnost 219
 Poutní zájezd do Říma 212
 Půža B.: Skutečnost v umění 28, Prostota v umění 29, Sousoší smutku 142, Metafysika umění 155, Lítost a zoufalství 241, Naděje 267, Zklamání 277, Radost 312
 Ryneš V. K 250. výročí P. J. Balbína 91
 Řinová J.: Poklid v duši 41
 Smaft L.: Bez nadpisu 76
 Smetaně V.: Mládí koloběh 266
 Smolíková A.: Vzkříšení 16
 Svítíl-Karník J.: Dva úkoly naší mládeže 162
 Svoboda V. O nového člověka 187, Lepší zítřek 250, Cesta samotou 273
 Svobodová M.: Cestou do školy 177, Pampeliška 308
 Stasim: Jdu k Tobě, láska 306
 Stránecký J.: Můj kraj 12, Beránek snímající 49, Svitání 51
 Studentské snímky 21, 52, 86, 114, 149, 180, 214, 244, 277, 314
 Sv. Tomáš o studiu 318
 Tamara G.: Chrysantémy 82
 Texty 25, 57, 88
 Tyranie vědy 94
 Vašica J. Dr.: Český jazyk v baroku 317
 Velkodušnost 188
 Vévoda: Můj rodný kraj 80, Přehrada tmy 242
 Veselý J.: Slávku, čtem život . . 47, Život rozlomený 143
 V. D.: Pohádka 207
 Vítek V.: Vzpomínka na Anglii 179
 Vlček E. K.: Cesta 210
 Vodička T. O. S. B.: Stat Crux 59
 Vollard A.: Paul Cézanne 216
 Vrla Leopold: Dilo Jakuba Demla 3
 Výhledy revue Na hlubinu 124
 Výzva ke katolíkům 89
 Vůdce a odborník 160
 Vzpomínky — tříšť pluje . . 145
 Zámečník K.: S Bohem, pane profesore 211
 Žilka Josef: Dívka 16

POESIE.

- Adamec F.: Smutná krajina 82, S Bohem, domove 149, Už nepůjdu 267
 Andrenik J.: Město snů 179
 Anna Marie: Nálada 209
 Ara Václav: Duše zpívala 71, Hoří a zní 187, Adelante 297
 Barokní píseň o sv. Václavu 63
 Bartošek Vl.: Vojáku, který dnes dokrvácí 36
 Bělan Prokop: Krajina
 Blavan Št. K.: Silhueta z dětstva 78, Sonet uzretý na horách 106, Bez útechy 197, Už kývní nebu . . 199, Sonet o královské růži 273
 B. Š.: Očami obloka 267
 B. N.: Rusalka 76, Návrat domů ve zmlce 116
 B. Z.: Z dětských snění 140
 Bohuslav M.: Létu 50, Sonet o stesku a víře 81
 Brabec Z.: Sám 205, Matce 292
 Březina Otokar: Polední zrání 193
 Bušina J.: Nemocnice malověrných 98, Nedožnělé zpěvy 305
 Claudel P.: Svatý Václav, král a mučedník 1
 Čálek B.: Sladké zakletí 213
 Čechal J.: Modrý střípek 111
 Černý J.: Pozdrav spícímu kraji 176
 Deml J.: Dnes líto mi Země 225

Devan Andrej: Jeseň jedného života 51
 —dk—: V tichosti 151
 D. K.: Noci 47
 D. K. B.: Verš septembrový 24
 Dokulil J.: Znovu 129
 Dostál R.: Vyhlička 151, Vzdor 239, Mizející stopy 268
 Fikar L.: Stará škola 62, Tajně miloval 147, Staré římsy 238, Velikonoce 240
 Gardanovský V.: Květy v šeru 292
 Hartlová M.: Vltava 59, Uvěř 120
 Havránek J.: I oblaka 70, Vzpomínky 120, Kdo mluvil se mnou 178, Smutným dnům 274
 Hečko V.: Na periferii 142, Odkaz do Trenčína 208
 Horáková A.: Večer 298
 Horák M.: Smíření s časem 214
 Hradský J.: Stráně mé země 290
 Choutka F.: Kříž v poli 266, Krajino 269
 Jasen St.: Stretania dní a nocí 242
 Javořský J.: Vzpomínky 206
 J. O. S.: Hračky 307
 Kalivoda V.: Velikonoce 260
 Karník: K poslední kapitole 163
 Kladský K.: Země zpívá 154, Kterak nevzpomínat 183, Má vlast 311
 klv.: Odtékající čas 276, Pod vrstvou šedi 312
 Krippel M.: Lyrika dnův 173, Sen 210
 Krucká A.: Opojení 16
 Lazecký F.: Český listopad 65
 Lesný J. M.: Pozdrav jara 268
 Lukáš J.: Když je všechno marné 113, Kdy setřeš slzu s očí 186
 Mach Ernest: Váza 26, Až naposled 29, Báseň na podzim 41, Ty radosti má 86, Lethe 120, Vteřiny 132, Touha 171, Nad ohněm 274
 Machoň J.: Hlad země 15, Nokturno 141, Návrat 211
 Mreč K. A.: Touha 310
 Musil J.: Slepec 227
 Ondra: Bez nadpisu 180
 Renč Václav: Pochod národní obnovy 90, Vánoční koleda 97
 Růža J.: Dobrá země 139
 Řinová J.: Vidina 211, Balada Tobě 244
 Salfaad Marie: Láska 120, Jarní ráno 308
 Smutný J.: Dívka jde po louce 49

Smrt 166
 Skopalík J.: Říjnová 87
 Starej J.: Zaslý obraz 125
 Strakoš J.: Svitání 155
 Strunz J.: Poesie 20, Než hoří červánky 30, Korálky, korálky 53
 Uhrová Z.: Hamlet 48
 Veigl S.: Prelom 175
 Veselý J.: Na večer 83, Rozhovor 145
 Vévoda: Vzpomínky 38, Zas 62, Čím zazvoníš, lásko 146, Obloho... 172, Zpíváno večer 213, Květe jabloně 237, Byl u nás chlapec 275, Zpíváno z dálky 278
 Vltavský: Budou to hrdá slova 311
 V. Marie K.: Děvčátko 275
 V. Ot. S.: Čtu řádky Tvé 215
 Wikow C.: Vzpomínka 308
 Zahradniček Jan: Vyznání 33

ILUSTRACE.

Aleš Mikoláš: 50, 174
 Ambros A.: Dětská hra 278, Dětský portret 307
 Angelico Fra: Zvěstování 103
 Berka V.: Kresba 4, Novoročenka 163, Kresby 176, 187, 276, 128
 Boštík V.: Dřevoryt 41, Podzimní krajina 83, Narození Páně 140, Ukřižování 227
 Boštík F.: Barokní socha P. Marie v Dolním Újezdě 286
 Bohuslav Balbín S. J.: 91
 Braunerová Z.: Sv. Václav 175
 Brunner V. H.: Titulní list Balbinovy Obrany 15, Kresby 51, 53, Jaroslav Durych a Viktor Dyk 61
 Cézanne Paul: Vlastní portret 216
 Corregio: Pastýři u jeslí 116
 Deml Jakub: 5
 Desiderius Dr.: Karikatura 180
 Dokulil Jan: 257
 Dr. J. P.: Biskup Dr. Kmetko 192
 El Greco: Kristus 27, Klanění sv. Tří králů 130, Pohřeb hraběte d'Orgaz 220
 Foff Arthur: Jarní práce 240
 Goya Francisco: Portret 29
 Hollmann K.: Medaile 222
 Holly Anton: Dřevoryt
 Jezulátko v jeslích 134
 Korunovační klenoty české 35
 Koukal Edy: Akropolis 39, Krajina s mraky 206, Stožár 310
 Krakow 14
 Mánes Jos.: Sv. Václav 178
 Machourek A.: Dřevoryt 65, Ilustrace k Vergilovi 69, Oslík 76, Z jihu 77, Bulharské děvče 78, P. Maria s dětátkem 120, Dřevoryt 157, Istanbul 205, Dionysovo divadlo 214
 M. P.: Kresba 24, Cesarova kašna 81, Kresba 82, Zvěstování 145, Útěk do Egypta 147
 Nízko J. H.: Ostatky sv. Vojtěcha 282
 Novák Arne Dr.: 34
 Ondruška V. Bílá věž 106
 Paladium staroboleslavské 47
 Pe. J.: Vitězný oblouk v Římě 12, Gondoly 30
 Pelouch J.: Kobylka 242
 Pětroš L.: Mládí 87, Z tábora 315
 Picasso Pablo: Mateřství 161
 Podhradský J.: Ukřižování 197, Kresby 208, 244, Jaro 273, Kresba 305
 Pýcha Josef: Kresba 11, Ve žních 16, Sv. Václav 26, Dobré chutnání 38, Kresba 70
 R. J.: Spáč 183
 Raffael Santi: Portret Dantův 85
 Rezková M.: Jak se Vám líbí 48
 Ruzyňské letiště 13
 Růžička Jan: Z Mezopotamie 149, Z Bagdadu 312
 Rücl J. Dr.: 19
 Schön R.: Ex libris 111
 Světící biskup Msgr Jan Stavěl 100
 Sv. Otec Pius XI.: 195
 Sv. Václav (gotická kresba) 2
 Sv. Václav 172
 Sv. Zikmund 141
 Šlechta M.: Při práci 151
 Španělsko — oltář zničený v občanské válce 36
 Štorm Břetislav: Sv. Václav 20, Vzkříšení 237
 Táborská montáž 309
 Tiepolo: Klanění sv. Tří králů 97
 Třeboňský mistr: Zmrtvýchvstání Páně 59
 Varnai L.: Kresby 132, 166, 210, 239, 266, 290
 Velasquez: Papež Inocenc X. 155
 Vítek J.: V sochařském atelieru 238
 Votivní obraz Jana Očka z Vlašimě 98
 Vrtalová L.: Zima v horách 142
 Vyšebrodský mistr: Zvěstování 125
 Weiss J.: Na horách 298
 Zimní krajina 114
 Zrzavý Jan: Kresby 20, 139

Paul Claudel:

S V A T Ý V Á C L A V, K R Á L A M U Č E D N Í K

*Ani rána pohanova surová, ni vzteklost heretiků,
ani zrádcové, ni vědci, ani záští politiků,
ani ti, již s prahu slavnostního, nad nímž zavražděné tělo visí,*

*zlaté jablko a korunu, jež spadla, sebrali si,
nedovedou, ani zapomínající národ sirý,
strhnout od nebeské brány Václava, jenž pln je skvělosti a víry,*

*odděliti od Církve a od brány, v níž sídlí Bůh,
pěšť královskou, jež drží se jí za prostřední kruh.*

*Ó, na níž tělo všechno pověšeno, vkořeněná ruko mučedníka,
dosvědč bránu stádcí, které ztrácí se a jež se rozutíká!
Jedni zlatem zakoupili, jiní železem si zpodobili zemi svou,
jiní zdědili ji, jiní dostali ji s nevěstou.
Ale Čechy pily svého panovníka: není pole v království tom celém,
jež by krví jeho nebyvalo nasáklo a nenapojilo se jeho tělem,
srdce není, jež by krvavého Krále barvy bylo nedostalo
nesmazatelné!*

*Po úrodě denní, po lopotě robotného dne,
aj, vystupuje na Evropy štítu, svědčí znova
střed kde Evropa má, uzel vodstev svých kde chová,
povždy mokvá, tryská stále, žije, opět zkvítá, zjevuje se znova,
svědčí ještě, svěží nesmrtelně, ustavičně purpurová,
skvrna na sněhu, krev svatá, Václavova!*

*Čechu zarytý, drž pevně! Václave, ó, nepusť kruhu!
Šíleně pros v nebi za pláň pšenice a pluhu,
s údolíčky srážnými a nenadálými a se spícími rybníky,*

*jež dlouhé jsou jak řeka,
za svou zemi českou, která mezi Čtyřmi Lesy svými sedí a jež čeká;
za muže ty prudké, potměšilé, za tělnaté modrooké ženy,
za obilí pouště nesmírné, jež po nivách jsou rozloženy!*

*Vše je ploché, ale viděti jest osamělou na obloze dlouhou
zvonici jak kvítek cibulový
a (pak daleko, už za linií černou smrků) kaluž s hospodou,
tří chalup krovky;
cesta, vedoucí až k Bohu, začíná tu křížem ze dřeva,
štípký truchlivými vroubena jest, jež se šinou v nekonečno
dva a dva.*

Přeložil Bohuslav Reynek.

F. KŘELINA: CHORÁL SVATOVÁCLAVSKÝ

Když se v září minulého roku loučil národ s prvním svým presidentem, roznesl se po našich zemích skrze ampliony, u nichž tenkrát stáli muži i ženy, děti i starci, také hlas zapomínaného chorálu svatováclavského, který toho dne zas pro všechny sepjal minulost i přítomnost, časnost i věčnost, jako by z hlubin věků připomínal tomuto lidu svou naději i posilu, svůj příkaz i své nepomíjející trvání. Tak zazníval svatováclavský chorál i v hodinách úzkosti, tak zazníval i tenkrát, když se synové jeho kmene stavěli jako hradba, aby chránili tuto zemi, a také my, dnešní a dočasní držitelé tohoto dědictví, jsme se ve svých myslích od toho zářijového dne už častěji utíkali pro posilu k té písni, k tomu chorálu, jehož velebná slova se nesla po staletí nad těmito krajinami. A právě tohoto roku jsme poznali, že naši republiku chrání nejenom pušky a kulomety a zbraně a železo a beton, že ji víc než tato nezbytná hradba, kterou chceme zesilovati, chrání vůle a statečná odhodlanost synů této země právě tak, jako spravedlivost její věci, tedy síla duchovní a síla mravní. Odkud bychom přesvědčivěji uslyšeli svědectví této své prvotní jistoty než z chorálu svatováclavského? Který hlas může pevněji semknout Čechy i Moravany i Slezany i Slováky, které slovo může spojit pevněji naši současnost s věčným společenstvím národa? Ach, které slovo a který hlas! Chorál svatováclavský! »Jistě není národa, který by se mohl pochlubit tak starobylou a tak slavnou hymnou národní, jako je chorál svatováclavský, tou písni naděje a útěchy, písni starou víc než šest století, jež nese se k nám z hlubin minulosti, nasycena modlitbami věků, vždy znovu a znovu spojujíc v jedné prosbě a jedné myšlence nové pokolení národní s generacemi předků,« praví o ní velký historik Josef Pekař v závěru své studie *Svatý Václav*.

Mluvím hlavně k vám, mladí přátelé, a připomínám vám: obnovte kult svatováclavského chorálu, zvedněte znovu tento duchovní štít, jehož pevnost je nad kámen a nad železo! Zpívejte zas píseň svatováclavskou ve školách i při shromážděních, zařadte ji znovu ve zpěvníky svých vojenských písní i v čítanky mládeže, která se po válce vzdala jeho hlasu i jeho naději i jeho síle vítězné: Nedej zahynouti nám ni budoucím!

LEOPOLD VRLA: DÍLO JAKUBA DEMLA

Jakub Deml, kněz a básník, se dožil letos v srpnu šedesáti let. Jeho dílo, už značně rozsáhlé (ne bez hlubokého vlivu na současnou poesii), je možno posuzovat jen v celku, už proto, že se Deml vrací k týmž myšlenkám, snům a věcem, vytvářeje tak dílo, které je podobno středověké katedrále. Proto také chce právem, aby byl přijímán celý bez výhrady, aby s ním kritikové souhlasili ve všem. Nám, jeho čtenářům a dlužníkům, se však zdá, že si můžeme vybírat z jeho díla, i když dobře víme, že jej můžeme pochopit jen z celé jeho tvorby. Ta však není dosud u konce. Snad mnohé z toho, nad čím jsme se pozastavili, se objeví v pravém světle, až jeho dílo bude tvořit uzavřený celek.

Ale už dnes je nám jasno, že dílo Demlovo je nejradostnějším projevem života, s jakým se tak hned nesetkáme v české moderní literatuře. Vlévá do nás radost proto, že je plné lásky ke všemu stvořenému, k bližnímu, ke květině, k ptáku, k neviditelnému hlasu zpívajícího oráče, k barvě západu, ke kameni, jenž se nám postavil do cesty, a ke všem těm tvorům a věcem, jež nás obklopují v našem denním životě, aniž si uvědomujeme jejich prostou krásu. V 2. svazku *Šlépějí* praví: »Všechno je tajemné, všechno významné, všechno zřejmé, všechno je povoláno k slávě a všechno bylo postaveno na stupeň své krásy a blaženosti: ráj a království Boží jest; my ho jen nevidíme, poněvadž jsme oslepli vinou.« Objevovat stopu po stopě ztracený ráj, to je smysl básnického počínání Demlova. A Deml si jasně uvědomuje, jakou hodnotu má jeho umění a umění vůbec. »Umění ukazuje člověku, že život je hodno žít, dignum et iustum est, poněvadž je krásný a věčný.« (U m ě n í.)

Pro Demla, kněze a básníka, se stala slova apoštola Pavla o lásce nejživější skutečností. Vnucuje se mi napsat, že Deml trpí pro lásku, že je mučedníkem lásky. »Ó krystaly, i vám už někdy byla sestra osou nečekaného útvaru? Všichni jsme ji milovali, byla jakoby společnou naší památkou na nebožku matku.« Už dávno zemřela jeho sestra Matylda, ale pro Demla žije (M a t y l k a). A jeho poměr k ženě, nejryzeji křesťanský, je posvěcen láskou k té sestřičce, jež trpěla dlouho pro svou chorobu a jíž byl ochráncem po smrti matčině. Jedním z vrcholů jeho díla je *M i r i a m*, kniha úžasného lyrismu, oslavující ženu, jejímž pravzorem a nejdokonalejším ztělesněním je Maria Panna. »Miriam je žena milostiplná: ve styku s ní, čistě duchovním a bratrským, poznává poeta pravou tvářnost lásky i smrti, blaha a utrpení, touhy i odluky,« napsal Arne Novák. Odtud také pochopíme plně jeho přátelství s paní Wiesenbergrovou, s paní Pavlou Kytlicovou (S m r t P a v l y K y t l i c o v é, J a k j s m e s e s e t k a l i), jež sama byla šťastnou básnířkou, a konečně i s Rosou Marií Junovou.

Našlo-li v jeho básnickém a uměleckém srdci místo dílo Fr. Bílka (*S l o v o k O t č e n á š i F r a n t i š k a B í l k a* je jeho první prací, vyšlo 1904), dílo Felixe Jeneweina, jež dovedl kongeniálně převést do oblasti básnické meditace (*D í l o F. J e n e w e i n a*), nic z této lásky a z tohoto obdivu neubralo jeho oddanému a obdivnému přátelství s Otakarem Březinou, jímž je naplněn celý jeho život a celé jeho dílo v nejušlechtlejším slova smyslu. Jemu jsou věnovány některé svazky jeho *Šlépějí*, jichž vyšlo už více než dvacet, jemu je věnováno také *M é s v ě d e c t v í o O t. B ř e z i n o v i* a jeho verše a jeho postava se vyskytnou i v jiných pracích. Byl-li však Ot. Březina básníkem, který uvědoměle a záměrně formuje svou vnitřní i smyslovou zkušenost ve tvar dokonalého krystalu, pak Deml je z rodu básníků instinktivních, jejichž básnická zkušenost je příliš prudká, aby jim dovolila zastavit se a dávat jí podobu definitivní. (*N o t a n t u r l u m ě n a*, *P r v n í s v ě t l a*, *Š l é p ě j e* sv. 5, *P o h á d k a*.) A přece nelze nic měnit na dokonalosti jeho básní a básní v próze. Jsou příliš křehké. Básněmi o hrůze a radosti smrti, o smyslu života je *H r a d s m r t i*, *T a n e c s m r t i*, *M ů j o č i s t e c* a *V ě š t e c*. Ale druhým zázračným vrcholem jeho tvorby básnické jsou *M o j i p ř á t e l é*. Je to útlá knížečka, ale přímo překypuje něžnou láskou ke květinám, knížka vskutku čisté poesie, jež vytryskla z nejdůvěrnějšího styku básníkovy k mateřídoušce, zvonku, chrpě, jitroceli, žebříčku atd., atd. Je v ní františkánská pokora a údiv z Božího díla, jež je dobré. Jeho apostrofy květin se zažehují většinou na vlastnostech těchto mlčenlivých přátel v metafory nejčistší krásy a překvapivé konkrétnosti. Je tu zakleto samo tajemství české řeči. Případá si tak ztracen se svou myšlenkou jako mateřídouška v koberci léta, cítí se tak samotný jako jitrocel ve svém minaretu, je prostý, spravedlivý, chudý jako jeho malí přátelé.

A ty květiny zdobí jeho rodný kraj, jeho rodný Tasov (P o z d r a v T a s o v a), jehož půda je poznamenána kroky velkého přítele Ot. Březiny, to městečko, jež »leží v údolí mezi dvěma stráněmi jako tělo racka mezi roztaženými křídly.« (R o d n ý k r a j.)

Sem, do Tasova, se Deml, kněz a básník, vrátil po letech bloudění a putování, protože všechno, co cítí, myslí, co tvoří, vyrůstá z jeho rodného kraje jako květina na mezi.

»Nemohu nic dobrého, co jsem kdy vykonal nebo chtěl, nebo myslil, odůvodniti jinak než svým rodným krajem, ale ani svých zločinů a hříchů a vin nemohu ospravedlniti jinak než svým rodným krajem, a nenávidím-li někoho, nenávidí jej můj rodný kraj, a dá-li mně Bůh tu milost, abych někoho miloval, mohu jen říci: Bože, rád беру na sebe tento kříž, neb Ty jediný víš, že je tak těžký jako smrt. Nebude-li se nám věřiti, nemůžeme milovat. Náš jazyk, jazyk naší lásky, je náš rodný kraj.« (R o d n ý k r a j.)

A uveďme ještě Česno, Sestrám, D o l e p š í c h d o b, M o h y l u, H l a s m l u v í k s l o v u, Z a p o m e n u t é s v ě t l o, V e s t í n u l í p y, K a t o l i c k ý s e n a ještě řadu jiných starších i mladších prací, jeho překlady, a máme před sebou to úžasné bohatství, jemuž je třeba se oddat cele a s láskou.

Pro Demla není životní realitou jen to, co vnímáme a chápeme ve stavu bdělém, pro něho nemenší význam má i sen. Jeho dílo je plné snů, jež jsou kladeny do téže roviny jako skutečnost smyslová. Jeho věta se rozlévá do široka, ale nikdy nevysychá na písčínách ani se nemění v močály, je plná kouzelné melodie a obrazivé konkrétnosti. Jeho dílo je živé, protože je tvořeno láskou a naplněno láskou, láskou k sestře, květině, příteli, potoku, oblaku, studánce i balvanu, neboť to vše mu otevřelo svá tajemství — tajemství života. S l a d k o j e ž í t !

V. KYLIÁNOVÁ: KVĚTINY A STROMY

Jiřiny. Uderem hromu se duha přelomila. Roztříštila se v tisíce barevných střípků, které kanou na zemi v proudech deště a vykvétají v třapaté květy jiřin. Najde se někdo s andělskou trpělivostí, kdo by sebral všechny barevné lístky, až jiřiny odkvetou, a věnoval celý zbytek života, aby z nich sestavil a slepil sedmibarevnou duhu?

K a r a f i á t y. Tolik kvete na zahrádce karafiátů a těžký oblak vůně je objímá. To slovácká maléřka své štětce tu zapomněla. Chaloupku si jimi obilila a kolem okénka samá srdečka těmi červenými namalovala, aby její šohaj poznal, až večer ťukat přijde, kolik lásky pro něho malé okénko skrývá.

K a š t a n. Kaštane, starý husito se zbrázděnou tváří, zas přijde boj; ty zamávneš ostnatým palcátem, ale nerozrazíš nepřátelské lebky. Tvá zbraň je špatně ukuta, rozpoltí se a nehodí se více k boji, jen na hračku dětem.

V l ě í m á k. Máku, rudý šátku, vlající v rozpjatých pažích toreadora před rozzuřeným býkem, ty se nehodíš za pás vesnických dívek. Tvůj rudý plamen smí hořet jen v ebenových vlasech španělských seňorit, aby to nebyla svatokrádež.

K o p r e t i n a. Kopretina, miniaturní mlýnské kolo. Točí se, točí. Proudý prudké zeleně se přelévají po bílých lopatičkách. Nesmíte se na ni dlouho dívat, nebo se vám hlava zatočí a utonete v hluboké zelené tůni luční trávy a metlice se nad vámi zavrou.

T h u j e. Sedm let plakala noc černé slzy do jejích větví. Sedm let sprádala závoje soumraku. Stojí tu tajemná kukla. Jak dlouho ještě, kolikrát sedm roků budeme muset čekat, abychom spatřili motýla, který vzlétne k slunci?

M o d ř í n. Modříne, švarný myslivečku s kamzičí štětkou za kloboukem, což znají plaché laně měkkost tvých dlaní, že před tebou neprchají, ale usínají u tvých nohou?

M á t a. Dech její omamuje. Je vanutím džungle. Ponoříš se do její houštiny, koupeš se ve vůni. Srdce se rozbuší strachem před dravou zvěří, ale ve vlasech se zatřpytí jen zelené a modré drahokamy broučků zlatohlávků.

K a l i n a. Z bílého klubička bílá vlákna odvíjí máj a plete, plete koberec. Až bude velmi dlouhý, přikryje jím cestu a bílé dívky s kadeřavými vlásky budou na něj krvácet z bílých dlaní rudými lístky růží. Budou slavit svátek Božího těla. Kněz ponese ve věnci z kalin hostii, která bude šlehat bílými paprsky zpupná čela, aby se sklonila a pokorila v prachu.

L e k n í n y. Ubledlá luna, znavena dusným dechem červnové noci, ztopila se do záhadné tůně zeleného jezera a z jejího bledého zrcadlení se zrodily v prvním záblesku jitra růžice leknínů.

S v l a č e c. Po mezi se rozkutálely skleněné zvonky z vánočního stromčku. Tak křehké, tak krásné, tak zrádné. Nahlédne-li luční koník do jejich hlubiny, ovine se mu jeho kolem šíje a nikdy už nebude skákat po louce co skok, to míle. Zazvoní to skleněným hláskem. V kalichu zůstanou jeho oči. A když si přivoníš k svlačci, uvidíš samé luční koníky, jako ten dědeček, kterému jezinky nepravé oči vrátily.

T o p o l. Země je zpupná, země se brání nadvládě nebes. Namířila proti nim štíhlá kopí — řadu ševelicích topolů, aby jimi probodla blankytný baldachýn. Ale pýcha je potrestána. Jediným mávnutím plamenného meče roztrhne anděl její zbraně a země zastená pod tíhou mrtvých těl stromů.

U p o l í n. Díváš se na louku a pojednou klopýtnou tvé oči o tajemství. Žluté tajemství, upolíne, co v sobě skrýváš? Droboučkého elfa nebo ubohé dušičky utopenců? Vím, do tvého zlatého obláčku se létají koupat za úplňku otakárci, aby neztratila krásu a svěžest jejich heboučká křídélka.

»Do tmy letí slovo mé jako vichřice v noci, a tma se nepohnula! Pes ztrestaný Hospodinův, lítostivě usedám na místo v mrazu, kde nemůže vydržeti člověk... A hrozný je můj hlas, neboť je stvořen z mých ztrát, z mého minulého děsu, z mé zpáteční lásky a vděčnosti — a pražádné ceny už nemá moje kůže!«

Jakub Deml: Hlas mluví k slovu.

Básník Jakub Deml dožil se 20. srpna 1938 šedesáti let.

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

První část.

Pondělí začínalo krásně, aspoň na obloze pěkně modře, jinak svatý Kryšpín není patronem příliš oblíbeným u studentů, spíše naopak, když tak páni profesori mluví o ševcovině.

V oktávě bylo rušno. Hoši se scházeli ve třídě a za každým nově příchozím bouchly dveře. Inu, čím budete zavírat, když v jedné ruce máte odřenou aktovku, čím starší tím úctyhodnější, a ve druhé držíte čepici nebo klobouk.

Ve třídě je jako v židovské škole, tohle je také odborný výraz pánů profesorů, ale kde k této zkušenosti přišli, není známo, protože v žádné židovské škole nevyučovali — prostě ve třídě je pekelný hluk. Každý mluví, co chce, a jak hlasitě chce. Hoši se hádají a oceňují sportovní výsledky včerejší neděle, jen ženští, ale nikterak svatí tři králové si něco tajemně šeptají; asi o ctitelích, neboť o módě se dá mluvit nahlas.

Zvoní — nějakým zázračným způsobem to vždy někdo zaslechne — a studenti pomalu sedají do lavic, zatím totiž seděli na lavicích. Vtom se ve dveřích třídy objevil udýchaný hoch. »Haló, Patriku, kdo tě honí?«

»Hoši, mně se zdá, že se dnes na nás šije nějaký pytel.«

Patrik James vystrčil ještě jednou opatrně hlavu ze dveří, které však ihned zavřel, a ubíhal ke své lavici.

Dveře se zvolna otvírají a vchází vysoká postava ve starém, na loktech značně ošoupaném žaketu a stářím se lesknoucích kalhotách.

Třída hledí na známou postavu jako na přízrak, ze zadních lavic se ozývají nesmělé a úzkostné hlasy: »To musí být omyl! Teď má být děják!«

Profesor sedá za katedru a opatrně zvedá krovky svého žaketu.

»Pero! Dnes jsou hodiny přehozeny.«

No jo, přehozeny! Ale to není jenom tak, většina si přes dějepis teprve chtěla napsat matiku! Profesor vylovil z jedné bezedné své kapsy starý ošumělý notes. Jediná moucha, kterou ve třídě ještě lovci nezabili, vesele bzučí na okenním rámu. Potvůrka, jako by se smála ztichlým lavicím, jichž obyvatelé si netroufají ani slinu polknout, aby snad na sebe neupozornili majitele toho strašného notesu.

»Václav Horák — k tabuli!«

Venda stojí v lavici, docela resignovaně, už se mu nic horšího nemůže stát, blesk již udeřil. Nejraději by se dobrovolně vzdal walk ower.

»Tak už abyste tady byl!«

Venda jde a zůstává na kraji stupně stát.

»Kde máte domácí cvičení?«

Následuje neslyšná odpověď rtů, vlastní jen studentům.

»Sednout!« — To byl první technický knock out, čili koule obecná, a za ním následovaly čtyři další. Toho měl Kunibert Cerba tak právě dost a vyřítit se k lavicím. Začala vždy obávaná inkvisice, koule padaly po lavicích. Byla to hrozná bilance a pan profesor celý upocen a zničen usedal za katedru.

»Jamesi, povězte, jak to, že ani vy nemáte přípravu?«

Patrik vstává, on přípravu má, ale schválně řekl, že ji zapomněl napsat. Ví, nemá-li přípravu on, Kubeš, Zeman a Viktorínová, že to nedopadne tak špatně.

»Včera bylo, pane profesore, v Karlovicích posvícení.«

»A to je vám hloupé posvícení milejší než matematika?«

Patrik mlčí, ale v duchu se usmívá... venkovské koláče, od tří hodin odpoledne již veselá tancovačka, koníčkové kolotoče, smějící se děvčata, pak večerní cesta domů podél řeky a lesíkem hraničícím na anglický městský park, za veselého zpěvu... In silvis resonant dulcia carmina... — Když se něco podobného povinně čte ve Filosofské historii je pan profesor češtiny u vytržení, ale běda, kdyby to studenti chtěli napodobit. Ostatně každý »plagiát« se trestá, ovšem jen tenkrát, když se vinníci dají chytit.

Zvoní! Z 27 hrdel se ozvalo osvobozující: aaach! »Pán v krovkách« — to k vůli tomu žaketu tak nazývaný — sbírá svůj notes. Ve dveřích se ještě obrací: »Mně se zdá, že

v tom vězí něco jiného než posvícení, ale však já vám na to přijdu — vy bando jakási!«
Třída mlčí, několik hochů se usmívá... že by Kunibert Cerba tušil...?

Přestávková veselost se nějak pomalu rozvíjí. Ke cti oktávánů budiž řečeno, že nepřijímají tak snadno profesorské »koule«. Jsou to kluci všemi mastmi mazaní, o nějakou tu kouli jim nejde, od primy do dneška jich už mají pořádnou zásobu, ale profesor Cerba je vlastně jejich gymnasiální táta, třídní od primy, morous, ale dobrák. To co dnes, to již mu velmi dávno neprovedli. Oktávány to mrzí, ale jeden před druhým to neukáže...

Přišel němčinář. Podepsal se do třídnice — prasátkem! Je to jeho obvyklý podpis a pana ředitele může mrtvice ranit, když vidí tak značkovanou třídní knihu. Pan profesor za to nemůže, neboť per se dvěma nožičkami bývá ve třídě citelný nedostatek.

»Also... zur Tafel... Šimek!«

Šimek vyskakuje a kope souseda. »Dej sem, Franto, piják, já mám ještě mokrá slůvka.«
»Also...?«

»Prosím pěkně, dnes ne, pane profesore... až příště, já budu víc umět...«

»Ale jen pojd'te, já vám nic neudělám.«

Šimek tedy jde, on je vlastenec, on za to nemůže, že máme v ČSR tolik Němců a že proto je němčina povinným předmětem a jediným, který ho trápí.

»Co je to třeba živý plot?«

»Die He — he... hexe...«

»Ne, to je čarodějnice; tak dále... Co je to podloubí?« — Ticho. —

»Sím, sím... to nevím.«

»Tak a jak se řekne hrozen?«

»Der... ne das... die Wein... Weinstube.«

»Tři slovíčka a nic! Tříkrát nic umořilo osla. Sééédněte si.« — »Čtete báseň Der Säng'er a pěkně s citem, Otavský!« Třídou se nese pomalý, často zadržující hlas...

V poslední lavici někdo polohlasitě zívá. Venda Horák a Rudi Kníže se hádají. Venda je Spartán, Rudi Slávista.

»Vy jste mi kabrňáci! 2:1 porazit Náchod a doma na Slavii.«

»No však Sparta měla též dřinu s Kladnem. 3:0, co je to?«

»Co kecáš 3:0 — 5:0 vyhrála včera Sparta!«

»Ty nemáš všech pět pohromadě. 3:0! Stálo to v Lidovkách.«

»Eh, Lidovky, máš číst Pondělní list, tam je to černé na bílém, že Sparta vyhrála rozdílem třídy 5:0.«

»3:0!!«

»Dost, Otavský; dále čte Kníže. No tak, bude to. Welch reicher...« Rudi opakuje

»Welch reicher... reicher...« to hlasitě, ale potichu dodává »hrome, kde je to zas?«

»A hleďme, hleďme, pán nedává pozor.« Profesor jde do uličky.

»Copak jste tady dělal?«

»Nic.« — »Ano, ovšem, hm, my se tady moříme a on nedělá nic. A to by bylo pěkné. Tohle si musíme poznamenat.« Objevuje se notes.

Rudi Kníže usedá a obrací se k šklebícímu se Vendovi.

»Máš pravdu, tedy přece 5:0!!«

Hlavní přestávka. Vše se hrne na velký ústavní dvůr. To se ovšem neobejde bez nádávek a pohlavků. Což si takový kvintán může nechat líbit, aby mu dovádivý primánek u dveří pomazal povídky nebo tvarohem na krající chleba kabát?

Jedenáct hochů si nasedalo na praskající plůtek, který odděloval dvůr od zahrádky pana ředitele, a tlumeně se o něčem bavili.

Kolem nich chodí promenující se štrůdl. Ti malí pohlízejí k jedenácti s úctou, vždyť se nebojí tak docela veřejně sedět panu řediteli na plotě. A malé žáby učí se už po nich házet očima. Těch jedenáct to je elita gymnasia. Čtyři z nich jsou s vyznamenáním, ostatní dobří žáci, ale tohle naprosto nezakládá popularitu u studentů! Těch jedenáct to jsou nejlepší atleti na ústavě, nejlepší vykrúcači v tanečních a pak tropili ještě něco, co bylo na ústavě přísně zakázáno! Říkalo se o jedenáctce, že jsou to nafoukaní hoši, ale to byla jen pomluva závistivých duší. — — —

Patrik James byl na ústavě ideálem všech dívek, které se již uměly podívat na chlapce, a to byly sekundánky, které začínaly pořadí. Ale nebylo jim to nic platno,

protože Patrik znal jediný dívčí ideál a ten právě nyní v pensionátu »Lada« kousal do velikého jablka.

Patrik byl vysoké postavy, hezký obličej zdobily mírně zvlněné vlasy a jeho úsměv byl tak milý a podmanivý, jak jen může býti úsměv osmnáctiletého hochy s čistým srdcem. Byl přímý a hrdý, ale nikdy pyšný, prostě krásný typ studenta a sportovce.

»Hoši, co jsme dnes provedli Kunibertovi, to mu již nesmíme udělat. Sedmdesát procent žáků nemá přípravu! To by rozčílilo i samotnou trpělivost. Je to náš třídní a přes své podivínství veliký dobrák. Každý z nás to musí vidět a cítit, že chce z nás něco udělat. A to, že nám plně nerozumí, není důvodem, abychom ho takhle zlobili. Vendo, ty jsi dnes začal tu kanonádu, proč jsi neopsal lístek, který jsem ti včera v Karlovicích dal?«

»Víš, Patriku, já pro samé tancování ani neměl čas. A potom, já za to nemohu, že byly tak hloupě přehozeny hodiny. V dějepise...«

»Když si usnadňujeme práci tím, že jeden vyhledá latinská, druhý francouzská slůvka, jiný vypočítá matematiku a pak si lístky vyměníme, je ode dneška povinností napsat přípravu doma a také se postarat o to, aby každý tomu co napíše dokonale rozuměl. Třídní si dobře všiml, že celá naše parta se octla v jeho notýsku, proto ta poznámka, když odcházel.«

Školník svolává velikým zvoncem žáky do tříd... Poslední zvonění je ovšem nejoblíbenější; tu hned následuje bouchání dveřmi, dupot nohou po rozvrzaných dřevěných schodech a mládež primánská i vyšší se žene skákajíc s posledních pěti schodů k východu.

Majestátní postava školníka s podúřednickou čepicí dělá pořádek. »Pomalů! Pomalů pravím, nebo si tady ještě posedíte! Zatracení kluci já vás... pan ředitel...«

Ale kdo zadrží příval mladých po pětihodinovém sedění v začernalých třídách, když venku volá zlaté podzimní slunko k posledním míčovým hrám?

Z čísla 23 v ulici Pavla Křížkovského vyšli dva hoši, Konrad Zeman a Alex Krátký. Nesli dva úplně stejné kufříky, kráčeli vesele, neohlížeje se, a proto uniklo jejich pozornosti, že ve větší vzdálenosti jde někdo za nimi. U mostu se k nim přidružil Bruno Přikryl, když trojice došla k Anglickému parku vystupovalo právě z tramvaje pět hochů, Patrik, Rudi, Venda, Tomáš Jelen a Matěj Solař. Několik veselých »Nazdar« a hoši zabočili na vedlejší topolovou alej, která končila železnými vraty. Krátký hvízd a vrata se ihned otevřela, Jenda Marek čekal spolužáky.

»Ještě nejsme všichni!«

»Ale jo. Otta Müllerů a Jarda Kubešů již zde jsou.«

Vrata za skupinou hochů zapadla a těžký klíč zaskřípal v zámku. Z nedalekého křoví vystoupila opatrně černá postava.

»Hm! Tohle je přece hlavní skladiště továrny na hedvábí »Silk«. Co tady ti hoši dělají... a ty na vlas stejné kufříky... aby tak!! — Ale ne, to není možné, něčeho opravdu zlého nejsou ti hoši schopni! Je to sice banda jakási, ale... přece jen dobří hoši...« — A tu se pan profesor Kunibert Cerba zakabonil, to přece nejde, aby tak pěkně smýšlel o těch, kteří ráno... a objevil se notýsek. Zapsáno osm jmen — a poněvadž třídní znal celou partu — připsal další tři jména a udělal k nim otazník. — — —

V převlékárně továrního klubu se stalo z jedenácti podezřelých chlapců s kufříky jedenáct kopáčů v černých dresech.

Brankář Alex vykopl míč, který s dunivou ozvěnou dopadl někde doprostřed hřiště, a trénink započal. Míč měnil každou vteřinu své místo na hřišti a byl jako bomba posílán na branku, kde se čiperný Alex chvílemi krčil jako kočka, aby se hned zase natáhl jako pejsek, když vylézá z boudy. Takhle popisoval Alexe šprýmař Rudi, jenž Alexovi dal také přezdívkou »viržinko«. Alex nekouřil viržinka, ale to se vztahovalo na jeho umění v brance, v níž prý »chytil jak mokré viržinko«.

Hoši cvičili dribling. Útok hrál proti vlastní záloze a obraně. Rudi byl nejen výborná levá spojka, ale také znamenitý řečník, a když mu Matěj Solař na křídle dlouho nepřihrával míč, tu se na něho rozkřikl: »Matěji, nedribluj tolik, zauzliš si nohy a pak je nerozvážeš!«

V tom okamžiku se míč nesl krásným obloukem přes branku, ale nikdo po něm nešel, smích olupoval o síly. Matěj měl totiž pravé jezdecké kalhoty a při driblingu se mu soupeři v těch křivých nohách těžce vyznali a Matěj obvykle v soubojích podržel míč.

Matěj se také smál Rudiho vtipu, věděl, že ho nikdo nemá v úmyslu urážet. A proč by se kluci nesmáli? Matěj ví, že má nohy jako délesloužíci u dragounů, ale nijak mu to nevadí. Ostatně Rudi sám má nos jako Cyrano z Bergeracu a kdyby mu míč náhodou spadl na nos, tak se napíchne a vypustí duši.

Mnoho lidí se baví na účet jiných šeptem, studenti hlasitě, a jsou snad proto horší?

Sluníčko se již poroučelo pro tento den, když deset kufříků opouštělo železná vrata. Z fotbalového stadia bylo jen pár kroků na ulici a do vnitřního města, ale hoši volili zadní vchod k továrnímu skladišti, kde otec Markův byl správcem, z opatrnosti...

Oktáva — to bylo čtyřicet hochů, vytáhlých i krátkých, většinou štíhlých a pak tři děvčata tak hezká, že by při pohledu na ně zbledly závidí i Afrodite, Venus a Hator. Ostatně, již jste někdy viděli nehezkou studentku? Všichni dohromady byli plni života s věčným úsměvem a věčným šibalstvím v očích. V každé třídě hraje někdo prim, v oktávě to byl již nepřetržitě od kvinty Patrik James. Přímý hoch, naprosto nešplhoun — ač byl jistě nejchytřejší ze třídy. Jeho sebevědomí a ušlechtilá povaha přitahovala slabší, nerozhodnější hochy, na které měl velký vliv, dobrý vliv, protože sám byl dobrý. Oktáva byla třída, ve které se dosti užívalo zoologického slovníku a hlavně třídy kopytníků, ale to byl jen flatus vocis. Ve třídě se však nemluvilo oplzle a chlapci netloukli děvčata přes sedínku. Přes všechno kamarádství si děvčata dovedla uchováti u hochů značnou úctu; byla si také vědoma pravého dívčího půvabu a ušlechtilosti.

Dospívání u Patrika a jeho kamarádů se dalo přirozeně, bez rušivých zásahů pobloudilého erosu. To bylo tajemstvím jejich stálé veselosti a dětské přímo radosti životní. Mládí je plné krásných, ušlechtilých tužeb, miluje co nejvíce čest a vítězství, třeba vítězství v běhu kolem ulice, při hře, prostě každý druh vítězství. Mládí miluje pravdu a spravedlnost, nedá se pokazit penězi a naděje je mu vším, proto se nebojí budoucnosti. U mládeže se také projevuje silný pud studu, protože její nitro je naplněno krásou a vznešeností. Psát o hrstce těch nešťastných, pobloudilých a snad ještě jen pro laciný úspěch je velmi málo vhodné. Rozumný člověk nechodí v natržených kalhotách, protože ví, že se mu díra bude zvětšovat, a proto tomu zabrání záplatou. Ovšem patřičnou záplatou! Nezvětšujte to, co je špatné, bláto se neutírá blátem. Nad mládeží si není třeba rvát pokrytecky vlasy, dejte jí co potřebuje. — Čisté a vznešené matky, velmi dobré kněze a vychovatele, kteří vidí Boha trochu výše než sedí jejich pokroková hlava.

Nenarodili jsme se ani s politickou, ani s náboženskou, rasovou, třídní či národnostní nenávisť v srdcích. Naříká-li někdo nad dnešní mládeží, láme hůl vlastně nad sebou a nad svou neschopností. Kdo vede a vychovává mládež? Kdo nám připravuje budoucnost? A jakou nám ji připravujete? Kam nás vedete? Snad jsme naivní, protože zatím nechceme pochopit, že pro kousek zlata dovedou všichni lidé býti nepřáteli; známe zatím ušlechtilější hodnoty; ale nepodceňujte mládež!

Velmi se mylí ti, kteří se domnívají, že studenti nemají v hlavě nic vyjma kopanou a sport. Vážné, velmi vážné myšlenky a problémy se kmitají mladými studentskými hlavami. Ale mládež cítí jejich nesmírnost a často i děsivost, proto od nich prchá ke hrám, opájí se radostí z mládí a šťastné bezstarostnosti dopřávané jim rodiči.

Novinami nám pomáháte zabíjet mládí, ale umořit čiperného chlapce a veselou dívku není tak snadno. My máme nadšení a důvěru v život a pod mnohou veselou klukovskou tváří se skrývá odhodlanost a statečné srdce. To se pozná v okamžiku, kdy takový student nebo studentka jsou postaveni před tvrdý a skutečný život. Neklesnou, nenaříkají, ale bojují a přes všechny překážky vítězí. —

Také Patrik James měl poznat, že mu život neustlal na růžích.

Profesor Cerba, třídní v oktávě, poznal za uplynulých sedm let dokonale své žáky. Říkal jim sice: bando jakási — ale to bylo pohlazení, nikoliv úder. Nikdo netušil, jak toužebně vždy čekal konec velikých prázdnin. A když zase po prvé měl před sebou tu bandu jakousi, jak poznal na každém změnu. »Müller trochu ztloustl, Kubešovy vždy bledé tváře mají krásnou barvu, hnědou a zdravou. Gisa Viktorínová, hm, z té již bude celá žena, jak se pěkně vyvinula, a bylo to takové kuřátko v primě, hlásek jako konipásek, vždy pěknou zástěrku, ale ta hezká kukadla již měla tenkrát. A tamhle Rudi Kníže, ten rošťák si nechá už růsti vousek pod nosem! Ach ano, na těch dětech vidíš, jak stárneš,

Kuniberte...» Starý profesor však netruchlil, ale milým úsměvem pohladil všech sedmadvacet ve své třídě. »Zaplať Pán Bůh, jsou zde zase všichni a zdraví!« Profesor Cerba byl velikým nepřitelem kopané. A právě dnes se ve sborovně o ní zase mluvilo.

»Co už na tom ta mládež může mít: kopat do míče! Štěstí, že na našem ústavu je tahleta hra zakázána.«

»Ale hoši kopou,« prohodil profesor tělocviku.

»Tak se jim to znovu zakáže a přestupky budou přísně trestány!«

»Zakázat jim můžeme hrát v klubech, ale jinak jen velmi těžce...«

»A to bych se na to podíval! Moji oktáváni, ti si vůbec nekopnou!« Několik mladých profesorů s námahou potlačilo úsměv.

»Viděl jste již někdy, pane kolego, pěkný fotbalový zápas, hraný amatérskými mužstvy?«

»Chraň Bůh!«

»Není na tom nic špatného, tím méně surového, když se hraje přísně podle pravidel. Že odsuzujete ten nešvar s obrovskými gážemi profesionálů, je více než správné. Peníze často kazí dobré mravy a v tomto případě úplně znešvažují krásný sport. Hra míčem vždy se nejvíce zamlouvala klukům, proto kopaná není ničím nepřírodným anebo nehodícím se pro mládež. Dokud se hraje s nadšením a radostí z pohybu, nemůže mít kopaná demoralisující vliv na mládež. Mluvím ze zkušenosti.«

Profesor Cerba odpověděl jen nedůvěřivým: »Hm —«

Tenhleten football již několikrát pokazil profesoru Cerbovi náladu. Viděl, že mládež tomu na všech koncích města holduje, ale nemohl se s tím smířit. Hráli umazaní kluci, hulákali přitom a zdvihali mračna prachu... Ne, tohle není pro slušné chlapce.

Takovou samomluvu vedl starý matematik, když sestupoval po schodech do přízemí, aby kvartány převedl konečně přes ten pons asinorum, to je totiž Pythagorova věta. Kdo ji neumí, stojí ještě na tom oslím mostě a je tedy sám...

Šel mimo černou tabuli, na níž psáti bylo vyhrazeno jen panu řediteli a profesorskému sboru, ale nepovšiml si záhadného nápisu:

— Ds. 3. Calcio Rap. —

Na hřišti F. K. Rapid bylo živo, hrálo se tam semifinale místního středoškolského mistrovství.

Právě nastoupila jedenáctka učitelského ústavu, za ní vběhlo na hřiště gymnasium, reprezentované — oktávou.

Za bariérami byly dva velmi početné tábory, které se od prvního soudcova zapísknutí hlasově potíraly.

»Kantoři« přáli svým zelenobíle pruhovaným a hodně se po mladoučitelsku vytahovali na gymnasisty, jichž jedenáctka měla bílé trenýrky a černá trička.

Na zeleném trávníku byl sváděn rychlý boj o míč, zvláště kantoři šli do hry s vervou. V 8. minutě vstřelil Rudi do tyče a odražený míč dal Venda Horák vedle. Pruhovaní podnikají rychlé útoky, ale Alex chytá bezvadně. Hra se pohybuje většinou uprostřed hřiště, síly se zdají býti vyrovnány, ale jen zatím, gymnasium ještě nehraje plným tempem. Patrik v centrálu tlačí útok stále kupředu a Rudi s Matějem na křídle pěkně procházejí soupeřovou obranou, ale střelí se, bohužel, jen Pánu Bohu do oken. Konečně ve 32. minutě dal Matěj Solař z křídla točenou střelou první goal.

Fandové gymnasistů hned ovšem důkladně provětrali hlasivky. Hrálo se jen 35 minut a soudce odpískal poločas.

V přestávce se hoši umyli a učesali. Nejsou primadony, ale mezi diváky je mnoho nadějných slečen učitelek, profesorek, lékařek! Zatím dostávají tyto mladé dámy občas pojmenování po exportním zboží jistě vesnice nedaleko Prahy (Libuš — husy), ale to jim nevadí. Vystrčí za pány profesory po tomto negalantním pojmenování svůj malý špičatý jazýček a tím je učiněno zadost ženské pomstychtivosti.

Mužstva nastupují k druhé půli.

»Rudi, dávej lepší pozor na střelbu.«

»Já vím, Patriku, píšu dnes na branku hůře než při latinské komposici do sešitu, a to již něco znamená.«

Gymnasium mělo výkop a vrhlo se nadšeně do hry. Rudi podal Matěji, ten utíkal

s míčem až k rohovému praporku, odkud bezvadně přihrál před branku a Zeman hlavou umístil druhý goal. Pak přišli ke slovu zase kantorů a podařilo se jim Mikulíkem snížit score na 2:1. Tím ale vystříleli svůj prach. Patrik stále tlačí svůj útok kupředu a bezvadně přihrává.

V 15. minutě se uvolňuje Kubeš a jeho střela je v síti. 3:1! Přivrženci oktávy jásají. Gymnasium udává nyní ostré tempo, jemuž méně sehraní a cvičení hoši z učitelského ústavu podléhají. Ve 23. minutě po kopu z rohu střílí Patrik dlouhou bombou ostře pod tyč čtvrtý goal. Hned v zápětí jde prudká střela Rudiho do tyče za zklamaného »aách« nadšených diváků. V dalších minutách předvádí oktáva krásnou kombinační hru, která je zakončena pátou brankou, když Zeman přímo ze vzduchu proměnil bezvadné přihrání Matějovo. 5:1! Studenti z nižších tříd vyhazují radostí klobouky a čepice do vzduchu, křičet již nemohou a dlaně od potlesku již také pálí.

Ve 34. minutě prochází Rudi z poloviny hřiště na vlastní pěst a střílí krásnou ranou pod břevno šestý goal. Minutu nato končí soudce zápas a s ním již třetí vítězství oktávy o místní středoškolský pohár. Gymnasium jde do finale! A to bylo hlavním předmětem rozhovoru hřiště opouštějících studentů, jimž záhadný nápis na černé školní tabuli nebyl žádným rebusem. To dokazovala návštěva zápasu.

Pod sprchami v klubovně Rapidu je veselo, hráči se umývají a stříkají teplou i studenou vodou. K teplé sprše přichází kapitán kantorů a Rudi neodolal, aby si ho nedobral. »Poslyš, Mikulíku, tak kdo je nyní tou studentskou elitou v městě? Dostali jste to v lehké atletice, ve wolley-ballu, nyní v kopané a v sobotu vám ukážeme »Sabinae raptae« a bude konec tomu vašemu vytahování se u děvčat.«

»Co mluvíš o sobotě? Snad nemyslíš naši půlkolonu? Na tu se nikdo z vás nedostane,« odsekl posměšně Mikulík. Rudi, který vypočítávání úspěchů gymnastů myslel jen škádlivě, pohlédl nyní pátravě na Mikulíka.

»Jak to myslíš, že z nás tam nikdo nebude?«

»Dobře! Nebude vám tam povolen přístup.«

»Coooože? Mikulíku, neblázni! Dosud jsme byli s hochy z učiteláku vždy dobrými kamarády. Jestliže je to tvá práce, abychom nesměli na půlkolonu — pak si dej dobrý pozor a nespleť se!«

Nastalo ticho, bylo slyšet jen šplíchání vody a šustění ručníků. Rudi se rychle oblékl a hledal Patrika, ale ten již opustil klubovnu. (Pokračování.)

Josef Pýcha: Kresba

Prokop Bělan: *Krajina*

*Na dně křivolakých cest voněly kroky milenců
a vzlykal smutek jeřabin*

*V pláči cikánských houslí zurčela tma a krev.
Z roubení dalek a se rtů hlin
tryskal tvůj zpěv
teskný jak kukaččina píseň navečer.*

*Písmo souhvězdí zhaselo křišťály trav
a stříbřilo vrbové stíny.
V červeném zpěvu bílých bříz blouznily
kopretiny*

*o nocích
v kraji šípků a jeřabin.*

*Byl to tvůj hlas,
jenž zalit tmou a písněmi raněných hlubin
tesknil v ebenovém smutku horských cest.
V strunách nad splavem zpívalas,
krajino, s plácem hrud a hvězd,
jak krásná cikánka s houslemi.*

J. Pe.: Vítězný oblouk. — Řím

I V A N S T R Á N E C K Ý M Ů J K R A J

Zem červená, pod bledým praporem oblohy, prst' syře vonící, půda zahořklá tolíkerými ústrky, zem s korunou mračen, přesycených vodou, a hložím v úbočích. Dědictví, zděděné po otcích jako štít dřevěný a barevná chaloupka, vyřezávaná, s bílou omítkou. Místo, kde jeden druhému je příbuzný, kde stromy, potoky a skály nás objaly, když povstala naše kolébka. Kořene zralosti, svéráze malovaných hrnků a mís, hořká a mateřská vůně provívající srdce svých dětí po celý čas, země! Šátečku červený babiččiny hlavy, tarásku našeho pole, ty vzduť vlno vonících orníc, široká vláho a hloubko lesa, země! Budiž pozdravena a zulíbána tisíckrát!

Ach, stráně s květy kamenných polí a ostny trnitých rostlin, úbočí a koryta naplněná splavenou ornici, růžence křivd, ran a puchýřů pokrývající bytosti z této končiny! Jak ubohé zastal je čas, klouzající jim mezi prsty! Avšak jak pevní jsou a hlubocí ve svém úhoru! Země a černá bouře a uschlý provaz jejich selských těl zarostly do sebe pýrovitými šlahouny. Ten jejich trs smíchu, vzteku a příhod je štětinatý a polouschlý, ale září rudým květem, neboť oni jsou si rovni. Neboť zde je zem, kde se pluhem už neore, neboť zde se dává na střechu kamení proti bouřím, neboť zde lidé vaří opravdu jen z vody. Zde je už každý jak kosa a kámen. (Ovšem kosa je rezivá a zubatá a kámen obyčejný a zvětralý.) Zde je zem schoulena za černého mokrého větru k sedlákově chalupě a žilnatý sedláček k záhybu stráně. Čas padá zde po zrnkách růžence. V přemíře egyptských ran roste zde živé, mající mít právo na radost a nedopitou sklenici života. Jen úskokem se podaří zrnu vypučet v klas, protože větrné biče a lakomství kamení jej chtějí zničit. Jen šalbou podaří se huňatému lidskému mláděti oklamat černý vír a vyorat v kamení brázdu. Stateční hospodáři s otepí žita na bedrech a motykou v ruce cítí však vzlyk vyznání země a nechávají si zavěsit tajemný plášť její syrosti na své srdce. Zemní lidé, Lazáři, ranění v územích Samarských, stráně, ornice a lesy, vy jste spoutáni stejnými ranami a okovy, bez kterých byste nemohli žít, vy jste opium,

kokain a hašiš a jejich požívači! Vy Jobové, ubozí, vonící, neoddělíte již svá srdce od sebe!

V tomto tajemném a přece světlém kraji jsou vratké cesty, na kterých září křivé postavy lidí uhnětených z této země, odcházejících s černou bouří ve zvířených tepnách, lákaných sytým mušelinem dále. Cesty však pocítí vždy žhavé železo lítosti, že rozložily své nedočkavé ruce příliš daleko a vysoko, a se slzami přivádějí zpět pokornější poutníky.

Neboť i vábivé vybledne a cizina i jedovatý vítr ukáží na dveře. Neboť země zahoří i v dáli v poutníkově hrudi.

Obrázek z ruzyňského letiště: Jedno z nejmodernějších francouzských dopravních letadel s dvěma motory o celkovém výkonu 1800 k. s. a rychlosti 310 km/hod.

V. JAN: BIRRIATON

Birriaton, Birriaton, rozkošná baskická vesničko, nikdy na tebe nezapomenu!

Zde končí všechny silnice a ten, kdo chce poznat nejzazší území Francie, musí zlézati stráně plné zeleně a kručinky.

Typický baskický kostelík hlídá spánek své farnosti. Skrčen nahoře, je obklopen hřbitůvkem. Zde dřímají věčný sen pod nízkými baskickými kříži dědové a pradědové těch, kdož dnes přicházejí zazpívat své Credo, plné, opravdové a vroucné zbožnosti. Před kostelem ústí poslední silnice do hřiště národní baskické hry — pelotte. Zde končí francouzský svět. Pak už jen několik statků podél hraniční řeky Bidassoa a — Francie definitivně končí, Španělsko začíná.

Jdeme mlčky. Nemusíme mluvit, stačí pozorovat. Za námi se pomalu ztrácí s dohledu Irun. Před námi se klikatí Bidassoa. Její rychlé vlny ubíhají se zpěvem. Ubíhají a vyprávějí nám svou historii, stále opakovanou a starou jako Bidassoa sama, a přece věčně mladou. Vyprávějí nám o vysokých vrcholcích, kde leží věčný sníh, o zelených lukách, úzkých březích, kde se sklánějí pomněnky. Bidassoa skáče s hlukem přes překážky, přes kameny a kmeny a přichází do údolí, kde se může volně zarýti do měkkých břehů. Ale zde, zde musila být svědkem strašných událostí. V její zářivé hladině se odrážela opevnění, vojáci, jedním slovem — válka. Slyšela bolestné křiky raněných. Její břehy odrážely a ozvěnou zvětšovaly hluk ran z pušek a děl. Lidé zde žili ve strachu.

Malá holčička nám vypráví, že její dědeček byl zabit španělskou střelou. Vracíme se za soumraku. Klekání zní. Zvonky ovcí se k němu přidávají svým pravidelným a monotónním cinkáním.

Francouzská strana je ještě zlacena posledními paprsky zapadajícího slunce. Nafialovělé stíny počínají zahalovat Španělsko a zvolna sestupují do údolí. Soumrak nad Španělskem. Všude je klid a ticho, přerušované jen pravidelným krokem španělské stráže. I Bidassoa šumí tišeji.

Stíny houstnou. Soumrak se mění v noc. Na nebi svítí první hvězdička.

Přípravný výbor československo-polské vzájemnosti, Praha III., Strakova akademie, pořádá při příležitosti sjezdu polské katolické mládeže v Częstochowě propagační zájezd do Polska, který má přispěti k prohloubení styků mezi Československem a Polskem. Zájezd jest rozdělen na dvě části. Zájezd A) ve dnech 22.—26. září: Częstochowa—Krakow, za 395 Kč. Zájezd B) ve dnech 22.—29. září: Częstochowa—Krakow—Warszawa—Gniezdno—Poznaň—Katowice, za 850 Kč. Bližší informace podá Přípravný výbor.

R. MÄDER: SVĚTLO, VZDUCH, TEPLLO!

Věříme v sílu organizace. Nechci touto věrou otrásati. Ale nesmíme zapomínati při tom, že každá organizace je konec konců přece jenom dílo lidské; důležitější však než dílo lidské, je dílo Boží. Důležitější než umělé je životné. Důležitější než organizace je organismus. Cílem veškeré organizace je konečně pouze podporovati co je přirozené, organické, od Boha stvořené. Primárně organická a proto stvořená instituce je v lidské společnosti rodina.

Já věřím v nevyhladitelném optimismu v nové lidstvo, které je povoláno staré, degenerované lidstvo nahradit. Ale věřím také, že toto nové lidstvo, jako kdysi za Konstantina Velikého, vyjde z katakomb, aby společnost lidskou ovládlo. Křesťanství, vyložené ze světa politického až do císaře Konstantina, nemělo jiného útočiště než křesťanskou rodinu. Z této katakomby nastoupilo svou vítěznou dráhu světem. Tento proces (způsob) bude se dnes opakovati. Křesťanská rodina, a sice ona samotná, zrodí novou dobu. Katolická organizace je tu jenom ku pomoci toho porodu.

Jenom katolická rodina vychovává novou, rasovitě čistou, ve víře silnou, v mravech bezúhonnou mládež, protože za normálních poměrů katolická rodina jediná má to, co je trojím předpokladem veškeré výchovy, totiž: světlo, vzduch a teplo. Vyrůstající člověk nežije pouze chlebem, ale žije především světlem, které vyzařuje Kristus, žije vzduchem nadpřirozené atmosféry (nadpřirozeného ovzduší) a žije teplem lásky. To je vychovatelská trojice, bez níž všechna organizační práce je marná.

a) Mládež žije ve světle a ze světla! »Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země však byla pustá a prázdná; tma byla nad hlubinou a duch Boží vznášel se nad vodami. Tu řekl Bůh: Budiž světlo! I stalo se světlo. A viděl Bůh světlo, že jest dobré. A oddělil světlo ode tmy.« To je pravzor veškeré stvořitelské výchovné práce. Napřed se musí udělat světlo pro den a pro noc. Nepřetržitě, všudypřítomné světlo. Potom teprve může býti usměrněno nebe a země a všechno, co v nich jest. Na počátku je světlo. Na počátku je slovo. Na počátku je veliká oživující idea.

Katolická idea. To jest idea, která všechno, Boha a svět, nebe a zemi, duši i tělo, náboženství i lid zaujímá.

Nestačí mládeži tu a tam v kázání a exhortě světlo rozsvítit. Nestačí slyšet tu a tam z úst rodičů povzbuzující slovo. Mládež chce a musí žít ve světle. To světlo, totiž orientující ideál, musí býti něco trvalého a všudypřítomného. Něco, co umí odpovědět na všechny otázky. Něco nedvojsmyslného, neomylného, výlučného, samospasitelného,

A odezíráme-li od domu Božího a od kláštera, jest jenom jedno místo, kde se žije ve světle. To je katolický dům. Stoprocentní dům katolický. Dům plný světla Kristova a oddělený ode tmy světa. To je první podmínka veškeré rasovité výchovy.

b) Mládež žije ze vzduchu! Nejen z toho, co jí a co čte, nýbrž z toho, co ji obklopuje a co do sebe vdechuje. Mluvívá se o velmoci tisku, filmu a radia. Tisk a film a radio vyzařující a vydechující orgány panující kultury. Tisk se tak velice nečte, film není tak velice vídán, ani radio tak velice nebývá posloucháno jako vdechováno. A člověk je tím, co vdechuje. My jsme zpravidla ztraceni, není-li žádného místa, kde bychom mohli 12 hodin denně vdechovati čistě katolický, bacilů prostý vzduch. Toto místo je katolický dům (katolická rodina).

Křesťanství musí býti od mládeže viděno a vnímáno, nikoliv jen slyšeno a čteno. Musí být takoruka napřed převedeno ve vzdušné skupenství, aby pak mohlo býti asimilováno, přizpůsobováno. To je věcí otce a matky. Katolický otec a katolická matka reprezentují prožívané a názorné křesťanství. Něco z nich vychází, sálá, co inspiruje. Vstoupí-li otec nebo matka do dveří, ihned jejich duch a dech, jejich duchovní pach naplní dům a inspiruje. I proti naší vůli. Katolická rodina je jakási nadpřirozená exspirace a inspirace, vydechování a vdechování Ducha svatého. To je druhý předpoklad veškeré rasovité výchovy.

c) Třetí je teplo. Mládež žije z tepla lásky. Všechn život má potřebí jisté teploty, a zakrní, jakmile tato teplota klesne, a zahyne bez zázraku milosti, když klesne pod bod mrazu. Jakmile v domě teplota lásky pozbude normální výše, prchá mladý člověk, aby si jinde vyhledal, čeho mu jeho rodina poskytovat nemůže nebo nechce. Lásku. Lásku družnou, familiární. A sice lásku cítěnou. Jestli rodina jenom věří, ale nemiluje, není už katolická. Aby katolická byla, k tomu patří nejenom jisté křesťanské osvětlení, nýbrž též jisté křesťanské prohrátí.

Chceme dobýti svět. My ho dobudeme jenom tenkrát, když jsme všechno sice ztratili, ale neztratíme-li katakombu — rodinu. Tuto poslední pevnost musíme vši mocí vybudovat a bránit proti celému světu protivníků. Tady musíme chránit a udržovat oheň, až nastane rozhodná hodina, aby byl obnoven svět. Kdo chce zachránit svět, musí zachránit mládež. Kdo chce zachránit mládež, musí zachránit katolickou rodinu. Kdo chce zachránit katolickou rodinu, musí zachránit v domě (v rodině) světlo, vzduch a teplo.

Přeložil Tom. Coufal.

Jan Machoň: *Hlad země*

*Úžas rosy vnesený v mlčení sekáčů v době předjitřní
modrostí bezejmennou pohnul nebesy,
jež dolehla spravedlivě plností stolů na klasy
tepané sluncem, krajiny vlněním stébel rozhoupané
ztrnuly, když hloh, hermelín strání mlčení
nahých luk kajícně vyprávěl o vině vykoupené.*

*Země mateřsky kojí rouno svých žit
zvlněné spěchem doby k žnám nakloněné,
úhory žízní ovsů k smrti obtěžkané
nesou na sobě předzvěst pohromy
v žhoucí síře a žáru prokletých ohníc slit
vykoupený úděl ohně, tepen a Sodomy.*

*Slzící kajícnost poutající nebesa k zemi
souručenstvím padání, vody a žízně;
pro předobraz požehnání jen vzpomeň na ně,
dcero nebes, tvůj nevděk i lůno kolébek padl
a tíhou jeho snad i veřeje pekla pohnou se jednou a my —
jen jak obraz obrazů dávných, jenž v hladu barev zapadl,
zůstals nám, jen ty sám sebe nám jsi dal,
sebe, lásku, deště a smrt.*

BOHUSLAV BALBÍN

O ŠTASTNÉM NĚKDY, NYNÍ
VŠAK PŘEŽALOSTNÉM STA-
VU KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO,
ZVLÁŠTĚ PAK O VÁZNOSTI
JAZYKA ČESKÉHO ČILI SLO-
VANSKÉHO V ČECHÁCH, TĚŽ
O ZÁHUBNÝCH ÚMYSLECH
NA JEHO VYHLAZENÍ A JI-
NÝCH VĚCECH K TOMU PŘÍ-
SLUŠEJÍCÍCH, ROZPRAVA
KRÁTKÁ, ALE
PRAVDIVÁ

Družstvo Přátel Studia v Praze

Titulní list Kuncířova vydání
Balbínovy Obrany jazyka českého

ANNA SMOLÍKOVÁ V ZKŘÍŠENÍ

L. K.

Z růžových červánků vyhouplo se žíznivé slunce. Celá země byla ještě příliš vzdálena jeho sladké záři. Květiny byly skloněny tíhou rosných perel, smaragdově zelený trávník tiskl se k zemi a byl jako jediné krásné třpytící se jezero se záhadně zeleným dnem. Ale to už se slunce mocně protáhlo a jeho nádherné a mnohé ruce zdvíhaly jeden kalíšek po druhém, obracely je ke své tváři, která se na ně teple usmála. Z vděčnosti mu nabídly svá orosená rudá, modrá, růžová, žlutá a bílá sladká políbení.

Nad zemí se rozezpívalo na tisíce hrdel opeřenců, země mocně vydechla, květiny ji objaly svou vůní a srdce lidská byla naplněna takovou podivnou okřídlenou, vzrušující radostí, že se oči smály, a nejkrásněji zářily ty dětské.

Ulice běžela s kopečka, domy se protahovaly a narovnávaly, barokový kostelíček červenal se svou věží skrze hustou clonu temnězelených listů kaštanových.

Uprostřed toho všeho náhle oči potemněly a jako by pohasly. Srdce zachytilo lkavé, neurovnané, vzlykající zvuky houslí. Pod hubenými prsty sotva odrostlého dítěte chvěly se struny a ve jménu jeho krvácejícího srdce žalovaly své neštěstí světu. Ale lidé sotvaže si povšimli jeho stínu, který nemilosrdně rýsoval na zemi jeho hrbaté, křivé tělo. Kapsičky ubožákovy se plnily, ale srdce bolelo a plakalo stále a jako bez pomoci. Potemnělé oči porozuměly. V rukou se chvěly růže. Ta bílá byla odrazem jeho čisté dětské duše. Vložila ji s mincí do jeho bílých hubených rukou s očima nesmírně tichýma a pokornýma: »Bůh vám žehnej!«

Ticho prorazil výkřik, druhý, třetí, jásavý, hlučný, radostný. Růže se stala náplastí na ránu jeho srdce, pokorný pohled rázem vzpřímil jeho tělo. A hrál — nevýslovně jsa šťasten a cosi jako výkřiky díky nesly se za mizející.

A v ní rostla duše, cítila, že je nesena překypující radostí. Poslední růže byly ponechány k ozdobě Ukřižovaného. Všecka přemožena vděkem zirájíc na Jeho tvář ve věnci těžké rudosti, děkovala Mu za cit, který jí vložil v srdce k trpícím.

Anna Krucká: *Opojení*

Šílených milenek líbezný sen

*jednou se rozplyne v záchvatu smutečném —
jednou si hroznýše kol šíje ovinem
a budem se dívat,*

jak z šedého opia bílý zdvíhá se dým.

Až zrajících zahrad tajemství

světlem se stane, jež lháno je soumrakem,

*až vějíř parfémů v hřejivé víno se promění,
nebudem se báti*

a plamennou tíhu z jiskřivé číše vypijem.

JOSEF ŽÍLKA: DÍVKA

Potkali jsme se začátkem prázdnin. Jenom my dva. Nikdy předtím jsem si jí nevšiml. Bolest, zakrytá závojem slz, drala se jí z očí a rvala mi přímo soucit, vlídný pohled, uznání a útěchu z hloubi srdce. Báł jsem se k ní přiblížit; ano, věděl jsem, že nejsem hoden tohoto setkání, stál jsem před ní věda, že musím shořet ohněm té čistoty, již chrlila do celého světa. Klekl jsem před ní jako před andělem a vyznával jsem se, musel jsem na sebe žalovat, musel jsem prosit za odpuštění, neboť její liliový zrak mi říkal, že jsem zhřešil proti ní. Opakuji, nikdy předtím jsem si jí nevšiml. Vzala mou hlavu do svých rukou, upřela na mne oči anděla, smývala svými slzami mé bolesti a chyby a v očích jsem jí četl prosbu, abych neplakal. Ach, ty její oči mluvily o takové bolesti, již jsem ještě neznal! Prosil jsem ji, ať mi řekne, proč tolik trpí, proč má v očích slzy a proč je tak šťastna.

Řekla jen: »Musím zachránit národ. Ty miliony na obranu státu jej nezachrání. Je třeba dáti život za život. Já jsem položila na oltář národa jako prosbu k Bohu svůj život za život národa. A děkuji Bohu za tuto milost. Volala jsem: „Pane, dej mi, co chceš, budu trpět tak ráda!“ A nyní žádá Pán oběť a mně se zdá, že pod její tíží klesám. Ale s pomocí Jeho neklesnu. Odtrhla jsem srdce od vás, jimž jsem dala kus svého čistého života, a zvedla je k nebi jako oběť za vás...! Můj tatínek nerozumí a neví o mé oběti, jen ví, že hrozně trpím, a nyní jsem mu řekla, aby mi pomohl zvednout mé slabé ruce, nesoucí Bohu oběť za život národa. Ano, takovými životy se zachraňují národy. A proč mám v očích slzy? Báli se ke mně přiblížit, nemohli snést mého čistého pohledu. Chci, aby ke mně přišli všichni, usnadňuji všem přístup tím, že slzami částečně zakrývám oslňující čistotu svého srdce. A proč jsem šťastna? Vždyť šťasten může být pouze ten, kdo dovede aspoň trochu dávat, a já jsem se dala celá. Toto štěstí tak málo lidí chápe. Ubozí! Pane, žádej oběť po mnoha, jen zachraň národ náš!«

Políbila mě. Povstal jsem jako znovuzrozen a přísahal, že jsem jejím bratrem, že jí pomohu podat Bohu oběť života za život národa. Slíbila, že bude denně prosit o sílu pro mne. Odešla...

Chvíli jsem stál, jsa zahanben a přemožen silou slabé dívky. Ne, náš národ nezahyne, když tak čisté životy leží jako krvavé prosby před Bohem. Jsem hrd na naše gymnasium, že my máme aspoň jeden takový život.

Kéž by všichni, kteří toto přečtou, také rozjímali. Opakuji její prosbu: »Pane, žádej oběť po mnoha, jen zachraň národ náš!«

JAROSLAV KOUŘIL: INTELLIGENCE A DNEŠEK

Kdo studoval vážně historii, nemůže pochybovat, že všechny významné revoluce a změny v dějinách lidstva (vzpomeňme na př. na revoluci francouzskou, na dobu husitskou u nás, josefinismus, nebo konečně v živé paměti máme přivtělení Rakouska k Německu), byly myšlenkově připravovány, inspirovány a často i dirigovány intelektuální elitou té které doby, inteligencí. Čím více se zamýšlíme nad dějinami, tím lépe vidíme, že svět udržují nebo mění ti, kteří zaujímají v lidské společnosti vyšší a důležitější postavení, kteří mají větší vliv a jsou netoliko informativním, ale i formativním, formujícím, utvářecím prvkem lidské společnosti, že tedy svět udržují a mění myslitelé, universitní profesori, spisovatelé, novináři, umělci, kněží, učitelé, úředníci — prostě intelligence, vždyť nic není silnějšího než myšlenka, vzdělání a osobní příklad vzdělaných. Proto tedy můžeme směle říci, že ve studentech je velmi mnoho osudu příštího obecného smýšlení, příštího náboženského života u nás, v nich je i akce spravedlivé myšlenky národní, akce sociální spravedlnosti, v nich je osud i naší demokracie. Proto je to velká škoda a chyba, že — zatím co velké, ale bludné hvězdy naší historie, na př. Hus, nebo které ve všem nevrhaly světlo správné, na př. Masaryk, toto pochopit dovedly, a proto se snažily především ovlivnit svými nezdravými a necírkevními naukami inteligentní část národa a studentstvo, které se pak po zaujetí vlivných míst už postaralo o to, aby se jejich ideje dostaly do nejširších vrstev — osobnosti katolické, jak se zdá, tohleto namnoze nechápaly a nechápou to s dostatek ještě ani dnes. — Jen si představme, co by to bylo znamenalo, kdyby katolicky odchovaná intelligence, stojící na pevném a nekompromisním názoru katolické víry, strhla na sebe hned po válce vůdcovství v politice, v hospodářském a sociálním životě, v literatuře, v umění, ve vědě, ve školství, v lidovýchově atd., oč by nám dnes bylo lépe, kdyby mezi lidmi, kteří znamenali pokrok na těchto polích, bylo bývalo převážné procento těch, kteří vynikali při své odborné velikosti i hloubkou náboženskou. Ale poněvadž vůdcové katolictví u nás si intelligence namnoze nevšímalí a ji zanedbávali, tak straší nás nyní profil politického, kulturního, sociálního a náboženského dneška. Když jsme takto stručně poukázali na nesmírně důležitou a významnou funkci duchovní elity — intelligence v lidské společnosti, chceme nadhoditi její současné nejdůležitější konkrétní úkoly. Je jich mnoho. Je to práce ve všech těch oborech, jež jsme uvedli výše, ale všechny redukuje na dva hlavní, z nichž ostatně ostatní plynou, respektive s nimi úzce souvisí.

Nynější neblahou mezinárodní situací a nebezpečím, které z ní vyplývá pro naši vlast,

je samovolně dána práce na poli národním. Avšak proto, že v pojmu vlasti nelze viděti jen něco hmotného, ale že k němu náleží i mnoho duchovního, tím je dán paralelně i neméně důležitý úkol druhý, řekněme na poli náboženském. Je to jasné. Není sice pochyby, že k pojmu vlasti patří naše rodné lány zalité potem a skropené krví našich předků, kteří je hájili proti cizákům, aby je mohli zanechat svým dětem a vůbec generacím budoucím, že k pojmu vlasti patří dále města i dědiny s jejich chaloupkami, pod jejichž střechou stála kolébka tak mnohého našeho národního velikána, že k vlasti náleží i naše řeč, kterou nás matka učila, když se schylovala nad naší kolébkou, naše česká řeč, již můžeme vyjádřit pravdy nejhlubší a myšlenky nejvznešenější, že k pojmu vlasti ještě dále patří naše krásné písně, náš národ jako takový, dějiny naše atd., ale nesmí se zapomínati, že k pojmu naší vlasti náleží i víra naše, víra cyrilometodějská. Kdo může rychle vypočítati, jaké hodnoty dala tato víra našemu národu a státu. Jí jsme byli, díky sv. Cyrilu a Metoději, ušetřeni strašného osudu, který postihl Slované pohanské v germánské záplavě, jí jsme byli vřaděni před tisíciletím mezi kulturní národy, jak to před časem prohlásil na mezinárodním fóru i nynější prezident dr. Edvard Beneš, ona vychovala a zušlechtila náš národ, na to na př. nikdy nesmíme zapomenouti, že jejím plodem bylo zřízení prvního vysokého učení v celé střední Evropě, pražské university, a když náš národ pevně při ní stál (doba Karla IV.), že byl nejslavnějším v širším světě. To jí nikdy nesmíme zapomenouti, že svým výkvětem, sv. Cyrilem a Metoděm, sv. Vojtěchem, Ludmilou, Václavem, Janem Nep. atd. proslavila náš národ na všech kontinentech, a je-li národ, jak Březina napsal, »společenství mrtvých, živých a ještě nenarozených«, pak ona tímto národu zajistila vpravdě nejlépe nesmrtelnost.

Cítíme tedy proto a víme, že jenom v ústech nás katolíků má slovo vlast svůj pravý smysl, jak to před časem napsal Jan Čep, neboť jen pro nás katolíky je to pravá skutečnost hmotná a duchovní zároveň, skutečnost, posvěcená láskou a nadpřirozeným hrdinstvím našich světců, jimiž ji Bůh korunoval jako nehynoucím šlechtickým titulem. A tak bez hádání s českým pokrokářstvím, jehož nositelé myslí jen a jen na pokrok a zapomínajíce, že pokrok je věc choulostivá a že se může státi, že poněkud dále na cestě je zbořený most nebo že je v půdě hluboká trhлина, a zapomínajíce na výše zmíněný výrok Březinův o národě, končí zpravidla urnou v krematoriu aneb myslí na věci rozkrokové, ale pak surově brání těm, kteří se dožadují vstupu mezi nás, vraždí nenarozené. Zdali jsme vlastenci, říkáme, že tím, když ony dva nadhozené úkoly zredukujeme posléze na úkol jeden, na práci na poli náboženském, na práci pro obrodu náboženského ducha u nás, budeme nejlépe sloužiti vlasti. Opakujeme: Na práci pro obrodu náboženského ducha.

Pokrokáři »pokročili« příliš daleko ve své schopnosti zkazit svět a společnost, takže dnes jsme svědky strašné mravní nemoci lidu i celých národů a žalostného úpadku kultury. Vždyť dobře zakryli neprůhledným rubášem odhozené desky desatera, pročez nepatří nic, než majetek, moc, požitky, sobectví, a kdo se pak může divit, že dnešní společnost je jako hnízdo hadů, kteří se mezi sebou proplétají a zde či tam hledí uštknouti, že svět je nabit nenávistí a nedorozuměním a je ohrožován šílenstvím ničivé války, která ve svém klíně chová nové a horší ještě zdivočelosti. Vše je dnes takřka jen hmota, tělo, a přece duch je to, který oživuje, praví Písmo. — Co potom znamenají všechny konference, které jednájí o odzbrojení, o světovém hospodářství, o sociální spravedlnosti, o snášenlivosti a společné práci? — Ať otáčí někdo mrtvé tělo napravo či nalevo, je to práce marná, protože Boží dech již svoji pozemskou schránu opustil.

Je to zajímavé, že všichni vážní myslitelé, ať toho či onoho světového názoru, shodují se dnes v tom, že, má-li býti zachráněna dnešní civilisace a kultura, již vytvořilo křesťanství, je třeba vpravit dnešní společnosti nového ducha. — Že se musí změnit duševní habitus lidí. — A zajisté se všichni shodneme při odpovědi na otázku: Jakého ducha je třeba dnešní společnosti vpravit? Ani barbarského ducha Hitlerova nebo Stalinova, ani panovačného a vypočítavého ducha Mussoliniho, kteří se prohlašují za vůdce, ba Mesiáše dnešního zbědovaného lidu, ale toho, který jediný mohl o sobě říci: Ego sum via, veritas et vita. Já jsem cesta, pravda a život. — Toliko Kristus, ne ovšem oloupený o diadém božství, jak Jej pojmál i nebožtík Masaryk, ale Kristus-Bůh, vtělené Slovo a vtělená Moudrost Boží může nás zachrániti, když se připozdívá, či když lodička života našeho národa se zmítá na vlnách a semotam se potácí. A čím spíše chceme, aby tento duch Ježíše Krista, duch pravdy a lásky a pokoje, byl vpraven do dnešní rozkládající se spo-

DR. J. J. RÜCKL A PAX ROMANA

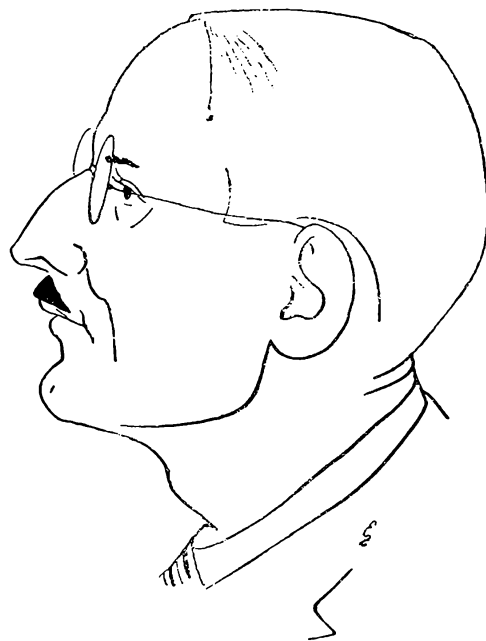
Jako by to bylo včera ...

Doktor Rückl povstal v čele stolu, kolem něhož zasedalo comité directeur Pax Romany. Svým zvučným hlasem a krásnou franštinou zahajuje pražské zasedání a vzpomíná v procitěném proslovu zásluh zesnulého profesora E. Boullougha, předsedy kongresu Pax Romany v Cambridge a Oxfordu. Šestnáct zástupců katolických organizací akademických z celé Evropy se modlí za mrtvého profesora cambridgské university, který dal boji za katolickou věc své zdraví. — To bylo na den sv. Jiří 24. dubna 1935.

A dne 24. srpna 1938 rozhlašují telefony, telegrafy a rozhlas do světa zprávu, že v Praze zemřel ve věku 38 let dr. Jan Jiří Rückl, bojovník pro Boha, Církev a národ. A velká rodina Pax Romany, která právě zasedala v Rogasce Slatině v Jugoslavii a je rozseta po celém světě, vzpomíná s bolestí na předsedu pražského kongresu, geniálního dirigenta všech sjezdových podniků, obdivovaného polyglota, usměvavého, přívětivého a nadšeného přítele všech, dra Rückla. Vzpomněl si jistě v dojetí generální sekretář abbé Gremaud z Friburku, vzpomněli si jistě abbé Boutinaud z Paříže, profesor Marakovič ze Záhřebu, pan Nahlik z Varšavy, pan Voos z Amsterdamu, pan Veiter z Vídně a další blízcí spolupracovníci kongresu, vzpomnělo si všech pět set známých i neznámých kongresistů z Evropy, Asie, Ameriky i Afriky na předsedu, jež označovali slovy excellent, sympathique, gentil, charmant a jinými epithety obdivu a přátelství. Naplnění bolestí jsme vzpomínali všichni, kdož jsme měli to potěšení spolupracovat s dr. Rücklem o přípravách a organizaci velkolepého kongresu, který byl jakýmsi dozvukem nezapomenutelného sjezdu katolíků a velkým propagačním dílem v cizině. — »Dluh chce se platit — není věřitele.« — Tolik jsme dr. Rücklovi dlužni za jeho práci, za příklad práce, za příklad zbožnosti, přívětivosti, laskavosti a lásky k velké katolické věci.

Vzpomeneme v modlitbách s celou rodinou Pax Romany.

—cm—

lečnosti, tím více je třeba, aby se této akce chopila naše inteligence, neboť — povážíme-li, co jsme o ní řekli v úvodě — jistě se jí to podaří mnohem dříve než komukoliv jinému. »Vítězství křesťanské civilisace« — a o to běží, nemá-li zhynouti dnešní svět ve své pýše a ve svém bláznovství — »dostaví se jako výslednice snah katolického laikátu inteligentního, pokorně uznávajícího, že jeho akce není ničím oficiálním a že pouze připravuje půdu pro lidové formace Katolické akce.« (Th. Gilby v čas. Black friars 1934, červen.) Má-li se však laická katolická inteligence pustit do práce pro obnovu náboženského života, do práce, aby společnost opět byla naplněna pravým duchem, k tomu je třeba, aby toho ducha především měla sama — Nemo dat quod non habet. A proto si jej musí především osvojit. To se stane tím, že vedle svědomitého studia svého oboru bude každý student si osvojovat i solidní vzdělání náboženské studiem solidních náboženských příruček, že bude pěstovat modlitbu, čítávat Písmo sv. a životy svatých, že bude žít z liturgie a často přistupovat ke svátostem. A jistě už nyní se katolickému studentstvu najde tu a tam nějaká chvílka, kdy bude moci vyjít mezi zástupy a s nimi — od osoby k osobě neb na přednáškách — se sdílet o pravdu a přelévát jím ducha, kterého si osvojil ve svém pokojíčku nad pracovním stolem a před svatostánkem. A na konec tohle: Je už na čase, aby se myslelo, mluvilo a jednalo v duchu pravdy, upřímnosti a důstojnosti, aby se konečně skončilo se všemi falešnými ideologiemi a falešnými modlami, jejichž uctívání nám způsobilo nesmiřitelných škod. Inteligentní mládeži, do práce!

Josef Strunz: *Poesie*

*Je v tom hrst poesie,
v tom světle se stínem,
v zahradě s uschlým stromem,
v sektu, jež nepijem.*

*Je v tom hrst poesie,
když víš, co není osudem,
je v tom hrst poesie,
když liché hráš vždy po sudém.*

*Je v tom hrst poesie,
v těch láskách bez máje,
je v tom hrst poesie,
když nenalézáš, hledaje.*

Jan Zrzavý: Kresba

MOUDROST A ROZHODNOST SVATÉHO VÁCLAVA

Břetislav Štorm: Svatý Václav

tajně některého klerika si povolával a všemu, co by mu prospělo, v noci se učil, a když svítalo, učitele neb kněze sobě milého tajně propouštěl. A knížečku svou skrytou pod šatem nosil a kdekoli nalezl pokojné místo, pilně v ní čítal a s vnitřním úpěním převelmi želel zatvrzelosti srdce lidu svého a slepoty nebo nevěry jeho. Posléze posílen byv od Boha a statečností se opásav, povolal matku svou a všechny velmože, a jak slušno bylo, obořil se na ně, jakož přisvědčuje Kniha Moudrosti: Slova moudrých jako ostnové a jako hřebové hluboko vbití (Kaz. XII. 11.). Ale blažený Václav pravil:

Zatím co se toto dalo, blažený Václav z vůle Kristovy kdysi zvolený kníže, vyrostl z let chla-
peckých, květem přepůvabného jinošství zářil,
a vše, co mu od učitele písma bylo pověřeno, hlu-
boko v paměti přemítaje, ducha jsa horoucího,
skutkem vše naplniti se snažil, co sluchem byl po-
střehl. Proto matka jeho, zpronevěřilá s některými
s ní souhlasícími syny Belialovými, závidíce mu
jeho činů a snah přesvatých, radili se vespolek
a řekli: »Ach, co sobě počneme a kam se obrátí-
me? Kníže náš, jež jsme na trůn země povýšili,
dav se převrátiti od kněží a skoro mnichem se
stav, srážnou a navyklou cestou neřestí našich
kráčeti nás nenechává. A činí-li toto nyní ve věku
chlapeckém neb jinošském, což teprve asi činiti
bude, až dospěje v muže, nebo starce?« Od toho
dne tedy jali se naň velmi dotěrně doléhati, ostře
ho kárajíce a jiných přemnoho příkoří mu činíce.
Ale to všechno muž Bohu milý duchem neoblom-
ným snášel, zbraněmi víry to odrážaje a štítem
trpělivosti se opevňuje. A též i na kleriky jeho
a některé řeholníky, jichž učení bylo mu potravou,
ustavičnými úklady útočíce, obmýšleli je bezbož-
níci utratiti a hrozbami překrutnými je děsili,
že nikdo z nich se nemohl k němu dostat. Než
on toho všeho jsa vědom, s muži sobě věrnými
skrytě zadními dvířky jednal a po západu slunce

»Proč, synové zločincův a sítě prohané a mužové nešlechtní, bránili jste mi, abych se naučil zákonu pána našeho Ježíše Krista a poslouchal jeho přikázání? Protiví-li se vám Kristu sloužiti, proč aspoň jiných nenecháte? Byl-li jsem pak já až dosavad pod vaší péčí neb mocí, od nynějška ji odmítám a Bohu všemohoucímu z upřímného srdce chci sloužiti.« (Výňatek z Křišťanovy legendy o Sv. Václavu.)

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Reportáž

Haló, haló! Vážení posluchači! Podařilo se nám uskutečnit reportáž z nejstaršího gymnasia naší republiky. Škola je pod vysokou skalou a je jakoby do ní vytesána. Hned u vchodu nás přivítal onen pověstný, chladný zápach ztuchliny a plísně, známý vám jistě ze starých sklepů, příjemné pološero, jemuž jsme nyní již jakž takž uvykli, a starý, sněhobílým vlasem a vousem vroubený dědeček, snad zástupce místní školní rady. — Ah, pardon, pan ředitel mne upozorňuje, že to byla chloubka ústavu, nejstarší sextán světa, za něhož se na škole vystříдалo již 7 ředitelů.

Teď se však vrátím k popisu budovy. Nyní jsme právě v přízemí. Snad slyšíte, vážení posluchači, zvláštní zvuky, jako bublání potůčku. Nejsou to poruchy, jak si asi myslíte, nýbrž je to voda, jež stéká po stěnách a stropě budovy. Musíme sebe i mikrofon proti ní chránit deštníkem.

Avšak hledme, co je to zde vpravo? Veliká, černá díra do země. Je to podle všeho stará studna, stavěná po způsobu studní hradních. — Ach, cože? — Haló, to tedy není studna, nýbrž vchod do sklepa, obydleného duchy věčných studentů. Sklep by vskutku zasluhoval důkladnějšího prozkoumání. Nemůžeme se však pro nedostatek času zdržovat dlouho u jedné věci. — Právě před námi je na stěně viděti velkou, bílou skvrnu. Je to asi zbytek prastaré původní omítky. — — — Haló, promiňte mi laskavě, vážení posluchači, malé přerušení. Pan ředitel mi totiž vysvětlil, že ona bílá skvrna je obraz bitvy na Bílé hoře a ne omítka, jak jsem myslil původně. — Ten hrozný křik, jež jistě slyšíte, vydávají buď šelmy v kabinetě, nebo se to baví žáci, kteří mají volnou hodinu. — Cože? Nikoli žáci? — Tak jsem, vážení posluchači, opět neměl pravdu. Onen křik nepochází totiž, jak mne pan ředitel upozornil, od žáků, nýbrž vychází ze sborovny, kam nyní hlava ústavu odběhla. Jistě šel pan ředitel utiшит pány kolegy, kteří využívají jeho nepřítomnosti se nenuceně bavili. — Budeme tedy pokračovat v reportáži bez průvodce. Nyní půjdeme do prvního patra. — Ale co to? — Vážení posluchači, stala se nám nehoda. Reflektor, jenž nám svítil na cestu, vypověděl službu. Jsme tedy nuceni přerušit reportáž, poněvadž k nejbližšímu oknu je podle mého odhadu asi 5 minut. Tedy na shledanou příště.

K. E. Libol.

Z úvah středoškoláka

Na divadle je napověda placen. Proč je tedy ve škole trestán? —

Dám-li v maryáši fleka, mohu vyhrát a dostanu peníze. Mám-li však flek na vysvědčení, nevyhraji, ale dostanu přece. —

Říká se, že Čechové jsou národem hudebníků. Neplatí to ale jistě o našem profesorovi z kreslení. Ptal se mne totiž, co je to tuš. Když jsem mu řekl, že tuš se hrává před volenkou, zapsal mne do třídní knihy. —

Říká se »Repetitio mater studiorum«. Správně by se mělo říkat »Repetitio mors studiorum«. —

Mám smůlu. Včera jsem zpozoroval, že botanika, která je mou jedinou slabou stránkou, má stránek sto dvacet. —

Máme prý u nás svobodu myšlení a vědeckého badání. Ale když jsem onehdy ve fysice řekl, že se země točí kolem měsíce, tak jsem dostal nedostatečnou. — K. E. Libol.

Nemilé probuzení

Na vršíčku stojí »katedrála«
vedle naší slavné »fakulty«,
v které ve dne v noci přebývají
katolické malé studentky...
Hej rup!

Vřískavé akordy tahací harmoniky probudily mne ze sna; zdálo se mi, že se převaluji v milé postýlce v táboře katolických studentek v Křelovicích — ale náš budíček-harmonika nikde — ani Křelovice... Oh, bylo to tam pěkné a milé...

Převaluji se dál a vzpomínám jen na své milé a veselé družky, na první noc v táboře, kdy nás vyděsily dunivé kroky a pískala ponocného, jehož mohutný stín se míhal na zdi naší ložnice, na milé chvíle večerní pod lipou, kam jsme se shromažďovaly a zpívaly a zpívaly, svolávající tak celou obec k sobě, na cikánku, jak nás vystrašila, a na maškarní dětský náš ples, kde Karkulka v radostném smíchu skotačila s námořníkem, ješitná královna krásy s černokněžníkem, švižný pošťáček se Šípkovou Růženkou a bělounkou holubičkou, selka s cikánkou, hvězdnatá Noc se šibalským kozáčkem, srdíčko se »starou pannou profesorkou«... Vzpomínám na náš táborový oheň a jeho libě páchnoucí vuřty a brambory — na reje nás »vodníčků« v Trnavce i na radostné exercicie s »bílým« P. Ambrožem od dominikánů, který zasil v naše duše símě Boží — a k sluchu mi zalétají litanie loretské a chorál k sv. Václavu za mír a blaho naší drahé republiky... Vidím i slzy oněch milých tváří křelovických při loučení... »Ninko, vstávej, již je čas,« zazní ke mně hlas mé maminky...

»Tak už pa, má postýlko, a s Bohem, milé Křelovice, s tou naší kapličkou a fakultou. Ale dá-li Bůh, za rok na shledanou s vámi nebo se Želivem, jak nám naše vůdkyně prozradila...«

Díblíkem Ninou a harmonikou
se s vámi všemi loučíme,
neboť už nám došel rozum
na další naše genie...
Hej rup!

—ová—

•

Profesor: Tak nám Vohlásko řekněte, kdo to byl Dobrovský.

Vohlásk a: 'Sím to byl asi footballista.

Profesor: Jak jste, prosím vás, na tohle přišel?

Vohlásk a: No přece v knížce je napsáno, že to byl slávista.

K. E. Libol.

•

Modré pondělí

Když se blíží v pondělí jedenáctá hodina, to už býváme řádně unaveni. V hlavě je prázdno. (Tepelné bakterie způsobují zapaření veškerého sena a slámy a hlava vzplane v horečku, nemoc u národa študáckého obvyklou, vědecky zvanou: lenora ulejvandis.)

Znaveným mozům se těžko přemýšlí, myslí se toulají sny a skřípá tam na příklad jazz skákavou melodií z »Traviaty«. Celá třída, jmenovitě členové bohémské »republiky Kůlně«, sladce dřímají na tom drahém dřevě školních lavic, které mnohdy přihlížejí tolika ohnivým vzrušujícím událostem a mlčí a mlčí...; jindy, a to z velké části, skýtají sladké lůžko těm, kdož zábavou ducha hubiči neděli zabili a modré pondělí oslavují. Bože, jaký to přízrak? Čí postava se plouží třídou? Hle, toť postava záluďné »antické krásy«, která v historii jsouc znalá, obecenstvo svým pisklavým hlasem vyrušuje a k povídání nabádá: »Tak tedy povězte nám, Sysle, říkají vám Sysel, že ano, vy máte toho vysokého pana otce, povězte nám něco z opakování! V jakém poměru žil Přemysl Otakar s Belou IV?« — Sysel protírá oči a šeptá tiše heslo spiklenecké »republiky Kůlně«; je to volání o pomoc. Leč kruh jeho věrných dále sní zaduman a nestará se o nebezpečí, které hrozí Syslovi, takto ministru veřejného pokuřování kůlnářské republiky. Tu však se náhle prodírá paprsek vědění k jeho ministerské hlavě a z úst jeho

plynou slova, co by kouř z nejjemnější dámské cigarety: »Přemysl Otakar, Přemysl, král železa a zlata, nejmocnější král Evropy v dobách těchto, za onoho času žil s Belou v poměru sousedském!«

Šíje Latonina vystupuje výš a výše, hrdě se zvedá »antická kráska« a vece: »To by tedy nestačilo, Sysle Vladimíre, leč zeptám se vás na něco z pozdějších lekcí. Rcete mi, co dělali husité po smrti Rokycanově. Hle, proč koukáte, princí, tak udiveně? Odpovídejte...!« — »...Po, po smrti Rokycanově neměli husité, vůbec neměli hlavu...!« Probouzejí se pomalu i ti nejzatrzelejší, na tváři mají lehký smích, v srdci hluboký žal utajující.

»To tedy myslíte,« praví »antická kráska«, »že chodili bez hlavy; séedněte si, princí! Cožpak jste dělal včera?« — »Doma jsem byl a učil jsem se!« — »To není možno, není možno, slyšíte, princí?!« Sysel hýbá uraženě hlavou a pohodí rukama: »Jak to?« — »Tháák to! Vás jsem včera potkala, slyšíte, potkala, rcete mi, kdeže jste byl?« — »Máme dnes přírodopis, byl jsem botanisovat.« — »Jak drzá to lež. O deváté hodině večer jste byl venku, můj princí; to jste si na ty květiny snad svítil lucernou?« — »Já je trhal ve dne!« — »Jaká to opovážlivost? Ať nezvěčním v této knize (ukazuje na třídnici) vaše jméno, protože jste drzým; ale dřív než si sednete, chci vědět, zda vy vůbec z letošního roku něco znáte. Povězte mi něco o humanismu!« — »Humanism, eh hm, humanismus, eh, humanismus, snaha o lepší lidství a ušlechtlejší člověčenství, usiluje o obnovení staré antiky...« Líce »antické krásky«, dávno už vybledlé, rudnou a chvějící se ruka píše na obálku milostného dopisu z dívčích let elegantní nedostatečnou. »Já budu usilovat, Vladimíre Sysle, abyste večer nechodíval botanisovat, abyste si nena-máhal zrak a hlavně nekouřil! Vy přece, tak velký hoch, ale takový velký hoch a kazí si zdraví. Nu, sedněte si, princí!«

u. b.

Jeden den v táboře katolických studentek v Červené Řečici

Svěží — do růžova zadýchané ráno. Na bílé věži řečického kostelíka bijí jasným zvukem hodiny. Bam, bam... sedm úderů zaznívá tichem blízké školy, hostící v sobě čtyřicet dívčích stvoření, která až do této chvílky klidně oddychovala. Slečna vedoucí už před několika minutami otevřela oči a dívá se po svých svěřenkách: »Tak, žáby, vstávat, o půl osmé musíme být v kostelíčku.« »Žabám« se sice moc nechce, ale co se dá jiného dělat, a venku je tak krásně. A tak klečí za půl hodiny všechny pod krásně malovanou klenbou domu klidu a modlitby. Ach, žáby nedobré! Tady vypadají jako čtyřicet andělů, ale měli byste je vidět o půl hodiny později, když jim v jídelně při snídani jedou pusy nad haldami rohlíků a potoky kávy či kakaa. A sotva si pak po snídani dají do pořádku svoje od rána rozházené věci, už obléhají poštu, která je přímo v budově školy. »Martó, já dnes čekám tři dopisy.« »Já balík« — ozývá se pod okny kanceláře pana poštmistra, který má dát pro tábor určenou poštu do ruky jen sl. vedoucí a ta ji pak rozdává. Ale zrovna dnes slečna někde vězí a ne a ne pro tu zatrolenou poštu jít. »Nešlo by to, aby tam šla některá z nás a tu poštu vzala místo slečny?« ptá se jedna odvážná s hlavou vstrčenou do okénka kanceláře. »Nejde to,« povídá pan poštmistr — stěží zadržuje smích, »ostatně tu dnes pro vás nic není.« A tak je za chvílku slyšet před školou sborové zazpívání: »Není, není, není, není, není, není nad Červenou Řečici, přijde pošta, nám ji nedaj', protože prý žádnou nemaj'...« na nápěv písně »Nemelem, nemelem«. (Slova složila jedna podnikavá Pardubačka.) Konečně je pošta rozdána a žáby se radí, co teď. Vtom se u nich objeví slečna vedoucí. »Co myslíte, u Syrovátků se seče žito, nechtěly byste jim pomoci stavět panáky? Která chce, ať jde se mnou.« »Já to nikdy nedělala, ale zkusím to...« odpovídají veselé hlasy...

Zlatá nádhera obilí klesá pod ostrou kosou sekáče. Panímáma pozoruje se shovívavým úsměvem nové »pracovnice«. Mnohá z nich sotva ví, co je to povřísl, ale svědomitě nosí v náruči vonící klasy a staví je s ostatními do mandelů. Je to krásná práce, myslí si všechny. Po jedenácté jdou z pole a staví se ve statku, kde vypijí panímámě všechno čerstvé, dobré podmáslí. Po výborném obědě vyskají celé odpoledne u neda-lekého splavu a dávají se do hněda opalovat sluncem.

Dnes se při tom úzkostlivě dívají po nebi, aby se snad nezačalo mračit, vždyť jsou všechny pozvány ke kolínským skautům na táborák. Musí být tedy dnes krásná noc. Ale obloha nepřestává zářit jasnou modří a tak jsou v devět večer zase v táboře skautů.

Sedí na zemi a dívají se do rudé záře vysokého ohně, z jehož plamenů vylétá k nebi tisíce zářivých jiskřiček, mizejících na zlomek vteřiny v náruči temného závoje noci, či zdánlivě se zachycujících na malých hvězdičkách... Poslouchají veselá čísla programu a mají nejkrásnější myšlenky z celého dnešního dne. Po táboráku se vracejí teplou nocí do svých postýlek, kde ukončí modlitbou jeden z nádherných dnů, aby zítra začaly snad ještě krásnější.

—ová—

Poslední večer v Kostelním Vydří

Zvoní klekání. Tři dívky jdou pomalu polní cestou z Dačic, kde byly zaplatit všechny účty (nebyly malé, vždyť v táboře se jedlo jako ve vlčí rodině), a tiše se modlí. Poslední »Anděl Páně« zní s věže vyderského kostela a zvuk zvonu zapadá hluboko do srdcí těchto dívek. »Děcka,« promluví první, Julinka, »zítra už jedeme!« — »Kdybys o tom raději nemluvila,« křičí na ni hned Maruška s Kristinkou, které se nemohou s tím nikterak smířit. Vždyť zde v táboře prožily tolik krásných chvil! Jak veselé byly všechny ty výlety — do Nové Říše, do Telče, Řečice a Budíškovic a konečně i na Mont Serrat! A ty táboráky, při kterých se pekly »buřty«, o nichž tvrdila Míla, všeobecně zvaná »Judita fortis«, že jsou lepší než zmrzlina se šlehačkou. Nejkrásnější ze všeho však byly večerní modlitby s promluvami duchovních vůdců. Kolik myšlenek jsme z nich načerpaly! Dnes, kdy jdeme naposledy do kostela k večerní modlitbě, teprve si jasně uvědomujeme, jak nám to vše bylo drahé — jak jsme se vším srostly. Vděčně upíráme zraky k obrazu P. Marie karmelské a z našich srdcí tryskají děkovné modlitby za mládí a zdraví, za to, že můžeme věřit, milovat a doufat. Jsme dojaty poslední promluvou P. Dr. Valeny, který byl opravdu naším táborovým otcem. Jak jsme mu, i p. prof. Peckovi, za vše vděчны!

Naposled tě vidíme, náš útulný kostelíčku! Z tvého svatostánku jsme čerpaly síly a cítily jsme se pod tvou klenbou tak šťastnými. Naposledy zpíváme »S Bohem má radosti, velebná svátosti«. Opravdu s Bohem? Ne! Příští prázdniny se jistě zase sejdem pod Tvým obrazem, P. Maria karmelská.

Kr. —s—

D. K. B.:

Verš septeembrový

Po tvári blúdi smútok veží
V oblakoch drieme slnko hravé
Nemôžem smútky rozprašovať
na brázdy šedé popolavé
Odišly deti nežnej chvíle
Život dnes píše smutnú pieseň
V herbári noci plačú hviezdy
kým v oblakoch spí šedá jeseň
Nepoznám bôle zvädlej krásy
Som dieťa na neznámej dlani
O divnej túžbe píšem verše
od točien a polárnych pláni
Bolesti plačú detským smiechom
Bolesti ako choré puky
V muškátoch sviatí iskra nehy
k modlitbe núka choré ruky
Po tvári blúdi smútok veží
V oblakoch drieme slnko hravé
Nebudem smútky rozprašovať
na brázdy šedé popolavé

m. p.: Kresba

T E X T Y

Nejde o to, obohatiti chudého, jde o to, aby mu byla vrácena čest, nebo spíše, aby mu byla vzdána čest. Ani silný, ani slabý nemohou zřejmě žít beze cti, slabý však potřebuje cti více než kdo jiný. To pravidlo ostatně není nic zvláštního. Je nebezpečné nechat upadnout slabé, hniloba slabých je jed pro silné. Kam až by byly klesly ženy — vaše ženy — kdybyte se nebyli jakousi obecnou shodou rozhodli ctít je, ač jste během staletí měli prostředky ujařmit jejich tělo i duši? Máte úctu k ženě nebo k dítěti a nikomu z vás ani nenapadne považovat jejich slabost za neduh, jen trochu zahanbující, stěží přiznatelný. Zvítězily-li takto mravy nad násilností, proč bychom nemohli vidět, jak ustupuje také ten hnusný vliv peněz? — (G. Bernanos: *Les grands cimetières sous la lune*. Plon, Paris 1938. Str. 32.)

Svatí se nevzdávají, alespoň ne v tom smyslu, jak se tomu obyčejně rozumí. Snášejí-li v tichosti všelijaké ty nespravedlnosti, pro něž se rozčilují lidé prostřední, tož jen proto, aby lépe obrátili všechny síly své velké duše proti Nespravedlnosti, proti její bezcitné tváři. Zlost, dcera beznaděje, se plouží a svíjí jak hmyz. Modlitba je vlastně jediná vzpoura, jež stojí zpříma.

Člověk je přirozeně nakloněn k resignaci. Moderní člověk více než jiní, protože žije v nejhroznější samotě, v níž jej nechává společnost, znající mezi lidmi jen vztah peněz. Mýlili bychom se však, kdybychom si mysleli, že tato resignace dělá z člověka tvora neškodného. Shromažďuje v něm jedy, které ho činí ve vhodném okamžiku schopným vší možné násilnosti. — (Georges Bernanos: *Les grands cimetières sous la lune*. Plon, Paris 1938. Str. 14.)

Je pošetilé věřit s Jean-Jacquem, že člověk se rodí dobrý. Rodí se se schopností konat více dobra a více zla, než si dovedou představit moralisté, neboť nebyl stvořen k obrazu moralistů, byl stvořen k obrazu božímu. A jeho svůdcem není jen množství neřádu, jež v něm je: pud, žádostivost a kdovíco ještě. Jeho svůdcem je největší z andělů, svržený s nejvyššího vrcholu nebes. — (G. Bernanos: *Les grands cimetières sous la lune*. Plon, Paris 1938. Str. 71.)

Katolické náboženství nezavazuje k tomu, abychom odkrývali své hříchy před každým bez rozdílu: dovoluje, abychom zůstali skryti přede všemi ostatními lidmi; ale u jednoho činí výjimku a poroučí, abychom mu odкрыli hlubinu svého srdce a ukázali se takovými, jací jsme. Prikazuje nám, abychom jen tohoto jediného člověka na světě neklamali, a zavazuje ho k neporušitelnému tajemství, kteréž působí, že tato vědomost je v něm, jako by v něm nebyla. Lze si představit něco milosrdnějšího? A přece zkaženost člověka je taková, že i tento příkaz se mu zdá tvrdý; a je to jedna z hlavních příčin, která vzbouřila velikou část Evropy proti Církvi. — (Blaise Pascal: *Myšlenky*. Přel. Ant. Uhlíř. J. Laichter, Praha 1937.)

Víme, že jest nekonečno, ale neznáme jeho povahy; protože víme, že je nesprávné, že by čísla byla nekonečná, tedy je pravda, že jest nekonečno v čísle; nevíme však, co to jest: je nesprávné, že by bylo sudé, je nesprávné, že by bylo liché; neboť přidáme-li jednotku, povaha nekonečna se nemění; a přece je to číslo, a každé číslo je sudé nebo liché (pravda jest, že toto se rozumí o každém čísle konečném). A tak můžeme dobře poznati, že jest jeden Bůh, aniž víme, co jest. — (B. Pascal: *Myšlenky*. Přeložil Ant. Uhlíř. J. Laichter, Praha 1937.)

Klidné moře je zrcadlem, v němž se obráží nebe: kdyby bylo vždy klidné, považovali by je ptáci za nebe a byli by v nebezpečí utonutí.

Nerozumíš, co pravím?

Největším a nejnebezpečnějším pokušením lidí by byl svět bez pokušení; vyhnanství, jež se zdá být vlastí, země, jež se zdá být nebem! — (Car-Mar: *Sugerencias*, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Ernest Mach: *Váza*

Tak stál jsem u ní

*Štíhlá a s bokem klenutým
Hladká a s hrdlem okrouhlým
bílá a modrá a hnědá*

*v sebe ponořena
se světlem zahrávajíc
co na okraji se obrazilo*

*ani kytice ani voda
nevyplňuje tělo její
duté a hluboké*

zdá se neproměnná

*přece se měnila
jak po ní stoupal žlutý stín
střídán zeleným svítáním*

*tu ožilo nehybné tělo její
matným se rozvlnila pohybem*

*Tak stál jsem
u ní*

Josef Pýcha: Sv. Václav, linoleoryt

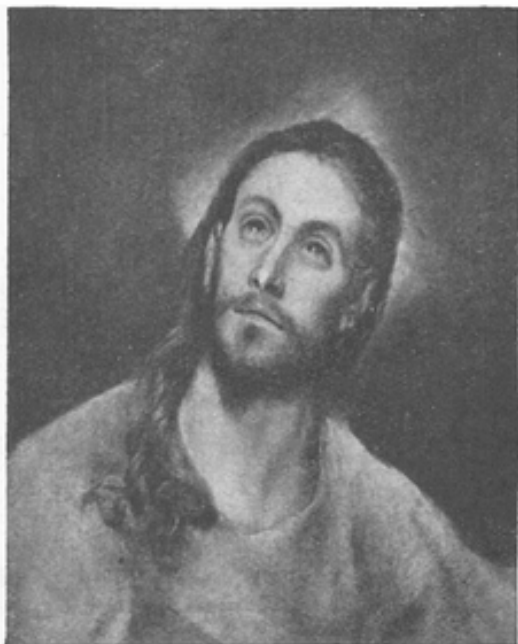
K U L T U R A

Jan Milíč z Kroměříže: Modlitba ke Kristu

Ó milý Jezu Kriste, jediná naděje zúfalých a útěcho smutných srdcí, prosíme tvé svaté milosti, aby ny ráčil obrániti oděním tvého svatého umučenie, točíš tvým svatým křížem, tvú svatú korunú, tvými svatými hřebími, tvým svatým kopím, jímžto tvój svatý bok proklán. Rač se tobě toho zželiti, ež nás hříech tak přemáhá, a rač vzezřieti na všechny pracné a utěšiti všechny smutné i navrátiti všechny zúfalé, jenž se chtě káti svých hříechův. Ó milý Jezu Kriste, rač dáti pannám bázeň a čistotu a manželóm stud a čsnosť, vdovám náboženstvie, zákonníkóm svatý život, našim nepřátelóm svú milost, hříešným pravé pokánie a všem lidem spravedlnost. Ó milý Jezu Kriste, rač dáti svůj mír světu a rač sebrati své volence ze všech židův, ze všech pohanův i ze všech kacieřiev i ze všech zlých křesťanův, abychom v jednotě tvé svaté viery i tvé svaté milosti sjednaným srdcem slúžili. Ó milý Jezu Kriste, rač zhasiti pýchu pyšných pánův a zvláště pyšných žen i jiných lidí. Ó milý Jezu Kriste, rač zadáviti závist pokrytcův, jenž pravdy nenávidie a neradi slyšie ot Boha mluviti. Ó milý Jezu Kriste, rač zbořiti hněv těch hněvníkův, jenž pro nepřiezeň odpoviedajú se tvého svatého těla i tvé svaté nevinné krve. Ó milý Jezu Kriste, rač zbořiti i zrušiti lakomstvo všech lichevníkův i svatokupcův i zvláštníkův i násilníkův i lúpežníkův i všech lstivých kupcův, řemeslníkův i dělníkův. Ó milý Jezu Kriste, rač zahladiti nevěru všech kacieřiev i čarodějníkův. Ó milý Jezu Kriste, rač umořiti lakotu všech neskrovných i opilcův i hráčův. Ó milý Jezu Kriste,

rač potlačiti smilstvo všech cizoložníkův i milovnic tělesných i všech němých hřiechův i tanečnic. Ó milý Jezu Kriste, rač nás všech polepšiti, abychom důstojně přijímajíc tvé svaté tělo se všemi dušemi křesťanskými došli ku požívání tvého svatého lícě na věky věkův. Amen.

Ř á d, IV., 8; tamtéž studie J. Vilikovského o Milíčových českých modlitbách.

V budově Ústřední knihovny hl. města Prahy byla otevřena Státní sbírka starého umění v nové instalaci. Sbírká je obohacena o celou řadu nových uměleckých děl, z nichž dvě velmi významná reprodukuje.

Je to předně »Kristus« od Domenica Theotocopuli (1541—1614), původem Řeka, který ale za svého pobytu ve španělském Toledu srostl tak s tímto prostředím, že ho považujeme za největšího španělského malíře 16. stol. Je to malíř obrazů převážně náboženského obsahu, visionář, typický představitel španěl. baroka.

Druhým významným dílem, které reprodukuje, je portrét od Francisca Goyi. Goya (1746—1828), dvorní malíř španělský, vyšel sice z rokoka, ale dochází, zvláště ku konci svého života, k dílům mocně plasticky a dramaticky působícím. Kromě portrétů je znám hlavně jako malíř zápasů s býky, hrůz válečných a přízračných, strašidelných obrazů, které maloval hlavně na konci svého života a jimiž ovlivňuje silně i moderní umění.

Oba tito umělci nám předvádějí duši Španělska v plné její velikosti, dramatičnosti i síle, v jejím světle i stínu.

Domenico Theotocopuli, zvaný El Greco: Kristus. (Státní sbírka starého umění v Praze.)

Jan Čep: Vlast

Jsme v poslední době svědky, jak se někteří lidé takřka přes noc stali vlastenci. Lidé, jejichž jediným programem byl donedávna internacionalismus a různé druhy internacionál, jejichž plánem a úsilím bylo organisovat lidskou společnost na základě mechanicky uniformním a na předpokladech čistě materialistických, kteří zahrnovali posměchem a opovržením všechno, co bylo podezřelé z jakéhokoliv idealismu, z jakékoliv metafysiky, tito lidé, odhazující jakékoli pojetí historické a duchovní kontinuity národa, tlačí se najednou do prvních řad jeho obránců, a což jest pozoruhodnější, neváhají se prohlášovat za jediné jeho obránce legitimní a pravé.

Mohli bychom shledávat tento zjev přirozeným, ba mohli bychom jej vítat z celého srdce. Bylo by dobré a přirozené, že se vzpamatovali v hodině dvanácté, že se v nich ozvala krev ve chvíli nebezpečí, že uznali a ucítili lež a papírovost svých ideologických schemat a vzali na sebe odhodlaně úděl své vlasti, když se po ní natáhla ruka nepřítelova.

Jenže, bohužel, věc se nám nezdá tak jednoduchá. Především je na pováženou, že tito intelektuálové a žurnalističtí křiklounové — co se týče lidu jimi svedeného, nepochybujeme, že jeho reakce byla v těchto okamžicích šlechtaná, upřímná a zdravá — se jali ihned poručníkovat a nestydatě zrádovat každého, kdo se odvážil vyslovit poněkud odchylný názor o vnitřní nebo zahraniční politice státu, kdo nebyl ze všech sil nadšen pro vlády a státy nesené tendencemi marxistickými a atheistickými, zkrátka komu záleží na tom, aby náš národ zůstal věren své duchovní podstatě a svému historickému poslání. Spoléhajíce snad na to, že čtenáři jejich novin neznají díla inkriminovaných autorů, díla inspirovaného samou esencí národního bytí a hlubokou láskou k němu, anebo snad aby odvedli pozornost od smyslu a tendence své vlastní literární, žurnalistické a politické minulosti a kdo ví — snad i přehlušili své svědomí, neostýchali se házet nařčením a nadávkou o ustrašenectví, zbabělosti a div ne vzezradly po těch, kdož se na př. odvážili mít za to, že bolševismus je pro náš národ stejně nežádoucí a nebezpečný jako nacismus, anebo že prokazují špatnou službu našemu národu ti, kdož pracují o vyhubení jeho starého křesťanského instinktu.

Věru, vnucuje se v těchto chvílích vzpomínka na nebožtíky, proniklé tak čistým a hlubokým vlastenectvím, jako byli Viktor Dyk a Josef Pekař, kteří se také stali v jistou dobu terčem posměchu, nadávek a nejhanebnějších insinuací jenom proto, že se nebáli připomenout národu jeho staletý odkaz, jeho duchovní dědictví, od kterého se nesmí svévolně odervat, nemá-li skončit sebevraždou. Kaceřovali je tenkrát a zrádcovali s malými obměnami tíž lidé, s kterými máme co dělat dnes jako s nenadálými vlasteneckými zeloty, shánějícími manifesty a volajícími k jednotě a do houfu.

Bylo by pod naši důstojnost, abychom my, čeští katolíci, ujišťovali svět, a zejména tyto nenadálé zeloty, o svém vlastenectví. Cítíme a víme, že jenom v našich ústech má slovo svůj pravý smysl; neboť jenom pro nás, české katolíky, je to pravá skutečnost, hmotná a duchovní, utvořená z živých lidských osudů, které byly žity v čase pro věčnost; skutečnost posvěcená láskou a nadpřirozeným hrdinstvím našich světců, kterými ji Bůh korunoval jako nehynoucím šlechtickým titulem; dědictví, s nímž jsme svázáni na život a na smrt, které nám Bůh svěřil v léno, abychom je spravovali podle jeho plánu, s posláním, které mu vyznačil. Všecek náš život, všechna naše duchovní tvorba v čase, ústící do věčnosti, je zakořeněna v něm.

Naše úzkost pramení z obavy, aby národ na tyto své duchovní kořeny nezapomněl, aby své dědictví nezašantročil. Bereme na sebe úděl svého národa s celou jeho tíží, ale neradi bychom jej viděli zaujímat falešné posice, stavět se pod cizí prapory. Jaroslav Durych se nedávno ohradil na tomto místě, aby se na nás nevymáhalo klanění modlám pod pokryteckou záminkou jednoty národa.

Bereme na sebe úděl svého národa s celou jeho tíží, i když to nepůjde po našem. Rightmy or wrong country! Jenom my však víme, co je to pravá skutečnost národa, ono duchovní dědictví, které je naším posláním. Jenom věrnost k němu nám zaručuje právo na život.

»Ty národa našeho zástito a podporo!« končí Bohuslav Balbín svoji Obranu. »Zahyneme-li, Tobě zahyneme! Od nových obyvatelův bys marně očekával pocty té, kterouž Tě země česká od tolika věkův velebí a miluje. Tudíž v pokoře prosíce, toto opakujeme: Nedej zahynouti nám, ni budoucím!

Neráčíš-li snad vyslechnouti synův zvrhlých, slyšíš a vyslyšíš prosby předkův, kteříž orodovali za potomstvo své a v nebi na Tebe hledí! Svatý Václave, mučedníku Kristův, jediný dědici země české, oroduj za nás!«

Obnova, II., č. 25.

Bedřich Půža : Skutečnost v umění

Umění nevytváří přímo touž skutečnost, kterou pojalo za svůj objekt. Stačí jen připomenouti nedostatek obrazu proti skutečnosti rozezpívané a rozběhlé louky, která prchá před naším zrakem do úbočí, k stráním a do stínu lesa, která nás překvapuje plností své skutečnosti a lahodou své přirozené vůně. Obraz je dvojrozměrný, ale milujeme obraz, který jsme pochopili (k němuž jsme našli cestu, vztah lépe řečeno), a nemrzí nás, že není skutečností. Zdá se, jako by i malba byla toliko výrazovým prostředkem čehosi zcela vnitřního.

Vidíme určitou skutečnost a můžeme-li kriticky — rozumně rozčlenit své duševní činnosti, ujišťujeme se, že nás smysly neklamou. Ale vidouce, vnímáme obraz. Předpokladem našeho vjemu je obraz v oku. Nezůstane však při této registrační činnosti. Obrací-li se naše pozornost k tomu, co vidíme svým okem, dějí se další pochody velmi komplikované. Obraz je stejně vnímán a je zároveň pojímáno poznání, že jest obrazem. To však nezabraňuje v tom, aby se nedály další duševní pochody obdobně jako v případě prvém, ovšem s tím rozdílem, že jest přijímána skutečnost, už jednou přijatá, osvobozená od času, polidštěná, připravená a přenesená do nitra subjektu, jsouc plodem životního dějství ze střetnutí duše umělcovy s daným motivem.

Tak je tomu i v ostatních uměních krásných: běží při tvoření o obnovení skutečnosti jednou pojaté, tedy o její výrazové vyjádření. Už tato skutečnost je dvojího rázu, je vnější a vnitřní, ale u každého individuálně, životně tvořícího umělce jest prvek vnitřní zastoupen stejně bohatě jako prvek vnější, objektivní. Obraz, který umělec kreslí, má za podklad skutečnost čistě objektivní. Kdyby tento umělec byl neživým robotem, uzpů-

sobeným reprodukovati fotografickým okem viděnou skutečnost, podal by ji tak, jak objektivně jest. Živý umělec však uskutečňuje ve svém díle též ono životní dějství, jež pramení ze střetnutí živého člověka s daným motivem. Proto jedním z principů umění je život.

Bedřich Půža : Prostota v umění

Umění má ve svém projevu jaksí cílit k jednoduchosti, prostotě. Umění a vlastní »umělecký« projev mohou státi dokonce v protivě, a umění jako takové může být dotčeno a nesplněno v umělcově projevu. Běžíť o jeho vnitřní obsah a hodnotu a nikoli o výrazový prostředek a jeho vlastní hodnotu. Na př. v hudbě vokální lze sledovat vývoj těchto výrazových prostředků, jež jsou specifické pro zpěv chorální, pro zpěv polyfonní, pro zpěv chromatický. Tvůrci spoléhají na to, že ten který prostředek nejlépe a nejpřirozeněji odpovídá speci faciando.

Je chyba, jestliže se zde děje vývoj toliko ve výrazovém prostředku a od výrazového prostředku se očekává okouzlení, neboť to jest zřejmé ochuzení a nepochopení. Dejme tomu moderní pokusy s hudbou čtvrttónovou, jež působí neobvyklostí. Je nutno zdůraznit vnitřní obsah, jeho rozvinutí a obohacení.

A tak je tomu též v organisaci výrazových prostředků, jež nesmí být ovšem chudá a slabá, ale silná a prostá. Nesmí totiž vnější barevnost a rozrůzněnost ochudit vnitřní obsah a zastřít jej anebo snad zaujmout jeho místo jako umělecká hodnota. Tak vzniká kýč a to, co se mu velmi blíží.

Ernest Mach:

Až naposled

*až naposled
vezmu
mdlou růži
červený lesk dnů
v kaluži*

*až naposled
zazní
proutěný smích
rozezvučelá prázdní
píšťalek vrbových*

*až naposled
padne
v úžas tváří
tvé okvěti zvadlé
kalendáři*

kam nenávratně jít

Francisco Goya: Podobizna španělského generála Francisca Espoz y Mina. (Státní sbírka starého umění v Praze.)

Josef Strunz:

Než hoří červánky

*Čerit hladinu hvězd
kopím fantasie,
vlnit hladinu hvězd
jako čas rafie,*

*zpívat své poselství
rtům, jež jak krev žhnuly,
zpívat své poselství
do peřejí žuly,*

*potápět se do tmy,
věčný hráč rulety,
potápět se do tmy,
nežli sen uletí.*

J. Pe.: Gondoly. (Z naší
fotografické soutěže.)

NOVÉ KNIHY

Rainer Maria Rilke: Sonety Orfeovy. Přeložil Václav Renč. Atlantis, sv. 36. J. V. Pojer, Brno 1937. — Rilke, rodem Pražan, patří k vrcholům světové poesie. Dnes je již mezi mrtvými, kteří »směji pít (z pramene zde námi slyšeného) Bůh když jim, těm mrtvým, mlčky kyne«. Tato sbírka vyšla dříve než Elegie z Duina, ale jako všechny jeho nejlepší práce vznikala vlastně po celý jeho život. Je oslavou poesie, života, i smrti, již se už neděsí, jsou to písně, jež vznikají dotekem duše s nejprostšími jevy životními. Pro Rilkeho »poesie, to je bytí«. Všechno se mu mění v píseň, jejímž kouzlu podlehnete, i když leckdy nechápete. Krystaly jeho básní mohly vzniknout až tehdy, když básník byl pln zkušeností a kdy jeho vidění vskutku básnické, podobno Orfeovi, proniklo hustou tmou životního zdání k samému prameni života. Tehdy jeho srdce je naplněno láskou ke všemu, ke květině, k ta-nečnici, molu, i stroji, jenž se mstí, i k času, jenž plyne a mění svět. »A nad tím plynutím změn, (dálný a šířý, / tvůj předvěký zpěv bdí jen, / ty bože lyry. / Nepoznáš stále je žal, / neznáma láska je dál / a co v smrti nás šálí, / — se neodkrývá. / Jen píseň nad zemí zpívá, / slaví a chválí.« Renčův překlad je skutečným dílem, jež zasluhuje nejvyššího uznání, uvážíme-li, kolik nesnáží mu bylo překonati u básníka, jako je Rilke. Sám se z těch obtíží vyznává v doslovu. lv.

Felix Timmermans: Selský žalm. Přeložil R. J. Vonka. Symposion, sv. 106. R. Škeřík, Praha 1938. — Nový román vlámského autora, který k nám byl uveden už dvěma nebo třemi pracemi, je jedna jediná oslava selského života, plodné země, s níž jeho hrdina, prostý, boдрý, skutečně lidský sedlák Vortel takřka splynul ve své lásce. Ale neheďte v tom nic z pohanského kultu půdy, dnes zas aktuálního. Ta země, s níž ten vlámský chlapík, plnokrevný chlapík, který si uchovával ve všech situacích radost, živelnou radost z plného života a dar humoru, ta země je posvěcena úžasnou oddaností svých synů do vůle Boží. Je to jen živá víra, která působí, že neštěstí, ať neúroda, ztráta drahých bytostí, dítěte, ženy Finy, Frisiny nebo neohodnost dětí, nezpustoší jeho nitro tupou a nečinnou bolestí, jen víra udržuje na uzdě vášně, jež velmi často pokoušejí ubohé tělo Vortelovo. A i když jim podlehně, pak to pokání, to je vskutku záchranné gesto křesťana, jenž dovede v takových chvílích vroucně hovořit se svým Bohem, k jehož podobnosti byl stvořen, k jehož chvále vyřezává kříž s Ukřižovaným, vkládaje do tváře Kristovy všechno své hoře, neštěstí a utrpení. Ne nepřátem byla kniha označena jako protějšek Bernanosova Deníku venkovského faráře. Kniha je vyzdobena šesti barevnými dřevoryty K. Svolinského. lv.

Hans Carossa: Lékař Gion. Přeložil Bohdan Chudoba. Doslov Ivo Liškutín. Symposion, sv. 109. R. Škeřík, Praha 1938. — Kniha H. Carossy, jemuž je letos šedesát let, je psána s neobyčejným klidem, téměř bez vášně, jako je ten jeho hrdina, jako by bez účasti srdce, a přece je v ní tolik osobního, tolik lásky k člověku, ne k davu (»snáze je chvěti se pro tisíce lidí, než způsobiti opravdové dobro jednomu člověku«), tolik úzkosti o budoucnost, že se s ní tak hned neshledáme. Atmosféra knihy je s počátku pochmurná, Carossa nám dává nahlédnout do mravních i fyzických následků velké dálky, jež zasáhla do života většiny těch postav, jež se pohybují kolem hrdiny, lékaře Giona, ale jeho lásky užívají i ti, kdož budou teprve tvořit budoucnost, jasnější, šťastnější; zdravější a silnější: takový Toník, taková Hanička. Ten lékař Carossův je člověk, který prodělal válku v první linii, viděl vraždění a teď v míru potřebuje vidět lidi šťastné a zdravé. Pomáhá jim k tomu, jak jen umí. Vyléčí Cyuthii, tu podivnou umělkyni, jež si vytvoří ze svého umění přísný řád a která se stane chotí lékařovou. Léčí i Emerencii, tu obryni z hor, jež raději umírá sama, než by zničila své dítě Haničku, jež je pak zahrnuta tolikerým štěstím a tolikerou láskou, že si připadáme jako v pohádce. Lékař Gion se ujme i Toníka, jenž vydělával na živobytí tím, že ukazoval lidem měsíce, hvězdy a slunce, a svou lásku věnuje i osiřelé Haničce. Je to kniha, která chytí více svými hodnotami mravními (oslava mateřství, lásky k bližnímu), než uměleckými, které však nejsou nejmenší. Je tu dosaženo jisté klasičnosti ve stavbě i ve výrazu. Carossa, žijící v Dolních Bavorsích, neutlumil v sobě dědictví latinské kultury po svých předcích. lv.

Josef Vašica: České literární baroko. Příspěvky k jeho studiu. Vyšehrad 1938. Stran 360. Cena 33 Kč. — Pilný a objevitelský badatel o barokním písemnictví sebral tu z podnětu Al. Skoumala své dosavadní studie, jež uveřejňoval v Akordu, v Řádu anebo ve svých edicích barokních památek mezi lety 1930—38, aby tak přispěl k studiu toho písemnictví, jemuž ještě nebylo dopřáno dostati se do školních učebnic. Svě zasvěcené studie, bohatě dokumentované, provázené hojnými poznámkami, s láskou a zanícením podnikané, věnuje Vašica jednak poesii, již objevil a zevrubně osvětlil nejskvělejší zjev básnický B. Bridela, povšimnuv si vedle bohatého odkazu lyriky výbušné a pokorné citovosti, mocného pathosu, skvělé formy, vynikající hudebnosti, také jeho prací epických. Ale vedle něho poukazuje i na zajímavý zjev J. Kořínka, jenž dovedl využít mluvy hornické ve svých veršovaných vložkách, pátrá po původu a oceňuje básnickou hodnotu a účast neznámého českého zpracovatele čtyř písní o posledních věcech člověka a skladby Smrti tanec, jež je vyňata s jedné sporakovské sbírky. V druhé části, věnované asketice, se obírá Věčným pekelným žalářem, katechismy Kanišiovými, překlady z J. Drexela a modlicími knížkami.

Daleko zajímavější však je oddíl třetí, Homiletika, hlavně tam, kde se Vašica snaží ukázat na vysokou uměleckou úroveň kázání, jež měla takový význam nejen pro získání nekatolíků, ale také, především svou stránkou básnickou pro vytváření oné atmosféry, z níž vznikala lidová slovesnost. Jazyk těchto kázání je dobrým nástrojem kazatelů, kteří dovedli vyhmátnout jeho hodnoty obrazové i hudební. Ale Vašica se zabývá i národním uvědoměním, které hlasitě a horoucně promlouvá z kázání takového de Waldta, nebo typicky barokním zaujetím pro obecný lid, který tehdy potřeboval lásky víc než kdy jindy. Že ji našel, že nebyl zaostálý, že dovedl přijmout a přetvořit po svém, co viděl a slyšel a četl, o tom svědčí jeho díla z té doby, ať je to píseň, drama, nebo stavba. Poznámky, jež jsou otištěny až za studiemi, svědčí o velké pili a poctivosti Vašicova studia, jež často překračuje hranice zájmu čistě literárního (legenda svatoivanská — která je i názorným příkladem vědecké metody Vašicovy).

B. Pascal: Myšlenky. Přeložil Ant. Uhlíř. J. Laichter, Praha 1937. — Hluboký náboženský myslitel francouzský, Blaise Pascal (1623—1662), patří k oněm duchům, jimž bylo popráno vyjádřit jasně a naléhavě vnitřní zkušenosti života, zasněženého hledání smyslu života. Pro tohoto velkého samotáře kláštera port-royalského, do něhož se uchýlilo jansenistické učení o milosti, sbožné vůli a předurčení, byl to Bůh křesťanský, jehož obhajovat chtěl věnovat celou knihu. Ale krátký život Pascalův, naplněný utrpením z dlouhé choroby, nedovolil uskutečnit celou tu Apologii učení křesťanského. Zachovaly se z ní jen fragmenty, jejichž soubor tvoří tyto *Myšlenky*, právem proslulé, mnohokrát vydané nejen ve Francii, nýbrž i v jiných zemích. K nám byly uvedeny v překladu Ant. Uhlíře r. 1909 a po druhé r. 1937. Toto druhé vydání je úplné a je opatřeno poznámkami. Je rozděleno na 14 oddílů. — Základní myšlenkou, která se častěji opakuje ve fragmentech, je vědomí o malosti člověka před Bohem, o jeho nicotě proti nekonečnosti, ale Pascal neupadá proto v zoufalství, nýbrž nalézá oporu ve víře, shledává naopak velikost člověka v tom, uvědomuje-li si svou nicotu a své chyby. Hledaje odpověď na základní rozpor: velikost a nicotu člověka, nalézá ji v učení křesťanském o lidské přirozenosti porušené pádem. Ve svém hledání neopírá se jen o rozum, nýbrž také o cit, a v tom je jeho přednost. Jeho myšlenky, někdy stručné, jindy rozvedené na několik stran, jsou logicky přesné, jak ostatně není ani jinak možno u tohoto ducha geometrického. lv.

Mihail Sadoneanu: Tři jezdcí. (V nakladatelství Melantrich, knihovna Epika, kterou rediguje Jan Čep.) — U tohoto románu si uvědomíme, co je básník, inspirovaný národní poezií. Což není označení pro jakési pouhé ohlasy, ale znamená to dar, udělený básníkovi, avšak řádně a poctivě vybojovaný. Na první pohled se zdá, že to je vše tak prosté, ale skrývá se v tom věrnost básníkova k svému vidění a pozorná úcta k tajemství, která dle na dně všeho: věci, osudu i života. Proto vyrůstá postava selky z Tarcau v celé své moudrosti, odhodlanosti a životní zdatnosti a překonává svou inteligenci všechny, ačkoliv neumí číst a psát, ani neví, nač jsou četníci a vlaky. A když pak musí bloudit krajem pohřbeným pod sněhem, pak zase táním a deštěm postihlým, bez jediné stopy po svém muži, neustává, dokud nezačíná objevovat jednotlivé nitky Ariadina klubka, které ji zavede k místu, kde se vysvětluje tragické zmizení jejího milovaného muže. Je to krásná balada, a čtenář, když dočte, je smutný, že už je konec. V. Ch.

Karin Mansfieldová: Duje vítr. (Povídky, přeložil Aloys Skoumal. V nakladatelství Melantrich, knihovna Epika, kterou řídí Jan Čep.) — Leccos vám v těchto povídkách připomene jiného slavného Angličana, Maurice Baringa, autora Šálení času a Suknice nesešíváné. Je ovšem rozdíl mezi rozlehlým plátnem Baringova románu a povídkovou skizvou Mansfieldové, dvěma, třemi tahy načrtnutou, ale v základu je tu totéž hluboké vidění až na samu dřevě lidské duše, je tu totéž — a u Mansfieldové ještě drásavější než u Baringa — uchopení lidského srdce v celé jeho osamocení, opuštěnosti a zoufalství, ve všech jeho záchvěvech. Skoumalův jemný překlad vystihuje velmi pozorně všechny odstíny mnohotvárného umění Mansfieldové. Je to jedna z nejlepších knih cizí literatury, jež k nám byly v tomto roce uvedeny. —ič—

Láska a smrt. (Výbor z lidové poesie. Uspořádali František Halas a Vladimír Holan. V nakladatelství Melantrich, knihovna Poesie, cena 25 Kč.) — Tento výbor z lidové poesie, to jest písniček a popěvků, vztahujících se ke dvěma motivům, totiž k motivu lásky a motivu smrti (a někdy ovšem — bohužel — obojího zároveň), znamená znamenité osvěžení pro milovníky poesie.

Ukazuje velmi názorně, že poesie je dar nebes, který se nesnáší jenom do pracovní básnickovy, ale do duše kdektého člověka, pozorného a vnímavého, a zejména toho, který miluje a je nebo není milován. A tak z těchto písniček, ze všech nářečí českých i slovenských, písniček radostných i bolestných, plných touhy nebo zklamání, veselí nebo úzkosti, prostých aneb velmi rafinovaných, dechne na vás kus skutečného světa, nenalíčeného a nenapudrovaného, citu nevyumělkovaného, krásy pravého českého a slovenského světa. Milá knížka. —ič—

Julius Zeyer: Listy třem přátelům. (Nakladatelství Fr. Borový, stran 100, cena Kč 20.—) — Péči známého zeyerovského badatele, prof. Voborníka, dostává se v této knížce Zeyerových dopisů třem přátelům (Zdeňce Hlávkové, Otakaru Červenému a Janu Voborníkovi) milé a krásné památky na rytířského autora, ježž nemohl nemilovat nikdo, kdo ho četl v mládí. Ty listy jsou psány většinou v posledních letech Zeyerova života, a zrcadlí se v nich ono poklidné a vyrovnané štěstí, zakotvené v odevzdanosti do vůle Boží, v lásce k Bohu a k lidem, k umění a k Čechům, ježž bylo dáno na konec života neklidnému básníkovi, jehož duch se toulal po tolika výšinách. Ušlechtilost je jedním slovem to, co vane ze všech těchto mírných a tichých řádků, ušlechtilost starého rytíře, ježž dar umění nejvznešenějšího nesvedl k pyše a ježž nedovedla zlomit ani zklamání sebe trpčí. Je to knížka podivuhodně vyrovnanosti a rovnováhy; měli by se z ní učit mnozí. j—

Arne Novák: Praha barokní. (Nakladatelství Borový, stran 36, 31 obrazových příloh, cena 35 Kč.) — V honosné úpravě, jaké si knížka beze sporu zaslouží, vychází 2. vydání slavného básnického eseje Arne Nováka o duši barokní Prahy. Vychází v době, která se po letech neporozumění znovu obrátila k baroku s veškerým (a ostatně oprávněným) nadšením, v době barokní výstavy pražské, jako velkolepý průvodce nejen po krásách baroka, ale i po jeho duchovních hloubkách a výšinách. Od prvního vydání eseje v r. 1915 změnilo se ovšem leccos v nazírání na tuto slavnou epochu českých dějin, leckterý Novákův soud nelze již dnes plně uznávat, ale to nic nemění na celkovém vidění baroka v jeho plnosti, heroickém a pathetickém duchu, ježž Arne Novák vystihl s plným porozuměním a jemně dal mistrným perem plastický výraz. K uvedení do ducha baroka, k pochopení barokní duše nejenom v lidských a uměleckých výtvorech, ale i v člověku samém, je to kniha stále nezbytná. Arne Novák, jenž k poznání českého baroka přispěl i jinde více než kdo jiný, vykonal touto knihou pro českou kulturu dílo platnosti trvalé a jež nikdy nebude moci býti zapomenuto. j—

Roger Martin du Gard: Jan Barois. (Evropský literární klub, nakladatelství »Sfinxx«, B. Janda, Praha.) — Je to román o střetnutí dvou generací: pozitivistické generace století devatenáctého a nacionalistické, tradicionalistické a katolické generace století dvacátého. Ten Jan Barois pochází z venkovské francouzské rodiny katolického ovzduší spíše citového než uvědomělého rozumového, ovzduší, nazývaného pámbičkářstvím, v němž se však skrývají leckteré hloubky citu. Přichází na universitu nejprve jako posluchač, pak jako profesor, vlivem soudobého pozitivismu ztrácí víru, stává se volnomyšlenkářem a bojovníkem za pokrok 19. století. V mužném věku je otráven trojím úderem: vidí, že myšlenky, za něž bojoval čestně a nezištně, stávají se pro jeho následovníky výnosným obchodem, zdá se mu, že celý jeho boj vyzněl jako úder do prázdna, myšlenky, za něž bojoval, objevují se mu najednou mátožnými chimérami a konečně je zasažen přímým střetnutím se smrtí, která se mu znenadání předstává jako skutečnost nejskutečnější. V té chvíli se setkává s nástupem nové generace, generace, ze které vyšel Peguy a Psichari. Pro tu není už negace 19. stol. úderem do prázdna, ale zásahem do živého, ničivým podvrácením všech kořenů života, proti němuž se brání vášnivým příklonem k životu, to jest nacionalismem, tradicionalismem a nejen citovým, ale uvědomělé rozumovým katolicismem. Barois podléhá, konvertuje a jeho stará volnomyšlenkářská závěť, vhozená do plamenů jeho dcerou — řeholní sestrou, je symbolem konce nejen jednoho života, ale i jedné epochy. — Toto je ovšem jen schéma plnokrevného románu, neobyčejně životního, v němž dramatický děj nalézá neméně dramatický odraz v autorově podání. Doslov J. J. Paulika je ignorantský, kazí knížku a je radno jej vytrhnout! —jhl—

Fr. W. Foerster: Evropa a německá otázka. (Vyšlo v Katolickém literárním klubu, nakladatelství Vyšehrad, stran 540, cena 52 Kč.) — Tato obsáhlá (nejen počtem stran, ale i myšlenkami) studie známého německého pedagoga zkoumá střetnutí německého ducha s demokratickým a humanitním světem evropským, vy-

tvořeným především devatenáctým stoletím. Pedagog Foerster neustrnul samozřejmě na žurnalistickém tlačání většiny soudobých politických publikací (Heidenů, Oldenů atd.), zkoumá pozorně a přesvědčivě vykládá vývoj pruského ducha od počátků řádového rytířství (v něm vidí jeho základ), přes jeho rozklad, protestantství, k popruštění Německa a jeho zápasu o moc v 19. a 20. století. Zjišťování německé viny na válce činí vedle zkoumání pruského ducha (jež je, zdá se, nejceněnější částí knihy) páteř celého díla. Pruského ducha je Foerster vášnivým a odhodlaným nepřítelem: je pro něho zradou na pravém německu, jež je povoláno k tomu, aby organizovalo Evropu v míru a pokoji a na federalistickém principu a ne dobývalo jí. Vzniku dnešního německého světového názoru, národního socialismu, je věnována bedlivá pozornost, odměněná leckterým bystrým postřehem, i když pedagogické a čistě intelektuální založení autorovo vede k zanedbání různých sociologických a hmotných podmínek. Také základy, na nichž chce Foerster budovat nové Německo a novou společnost, patří nenávratně minulosti a apokalyptické zarámování knihy je dílu spíše na škodu. Ale to vše je na druhé straně vyváжено především bohatostí sneseného materiálu, který vyvází mnoho knih jiných a hloubkou spíše psychologického než politického postřehu. Je to velmi zajímavá, ostatně i poutavě psaná kniha, z níž bude mít značný užitek především ten, kdo se vyvaruje určité autorovy jednostrannosti pohledu.

—jhl—

Bohumil Markalous: Co je umění. S. V. U. Mánes, Praha, 10 Kč, stran 60. — S. V. U. Mánes ujal se velmi potřebné práce: seznámiti širší veřejnost s dobrým uměním, naučit lid správně se dívat na umění, zvláště na moderní, které je u nás stále nepochopené a ujasnit mu celou řadu otázek, které s tím vším souvisejí. A tento, jistě ne nejlehčí úkol, se snaží vyplnit sbírkou populárních příruček o umění: Abeceda umění, jejímž prvním svazkem je právě kniha Markalousova. Autor se zde snaží, pokud to ovšem omezený rozsah příručky dovoluje, podat čtenáři správný názor na umění, a to způsobem velmi prostým a každému přístupným. Není to kniha pro odborníky, ale jistě splní svůj úkol u těch, kdož se začínají seznámat s uměním, t. j. především u studentů. Kniha je doplněna velkým množstvím obrazových příloh, které činí knihu ještě názornější a užitečnější.

—r—

A. Blaker: »Zde leží nejkrásnější žena«. Vyšlo u J. R. Vilímka, Praha, stran 376, brož 38 Kč, váz. 48 Kč. — Román, v němž se střídají prudce nejrozmanitější kraje světa a věci nejrozmanitějšího pomyšlení od kožíšin a drahých kovů až po ocel, dříví a petrolej, a do tohoto rámce je zasazen pohnutý život člověka rozpínavého, dobyvatelského, nepokojného krví i duchem, jemuž po boku stojí žena — žena ušlechtilá, nejlepší z žen, jakou pero soudobých lidí vyličilo, žena trpělivá, matka, průvodkyně, diplomatka. Kniha mnoha charakterů podává zejména vyličení typu anglické rodiny v cizím prostředí.

—n.

D O P I S Y

Vešrodostojný pán profesor!

Nezabúdám, ba myslím, že so mnou i mnohí iní študenti nezabúdajú cez dni oddychu — prázdniny — na Váš časopis Jitro, ktorý práve vstupuje do XX. ročníka. Těšíme sa veľmi, že to semeno, ktoré bolo zasiate pred XX rokmi, nezaniklo, ale krásne vyrástlo, vykvitlo a dalo plody, ktorými sa nemôžu chváliť ani naši nepriatelia. Koľko sfíc sa rozohralo nad Vaším časopisom? Koľko smútkov sa zahnało? Tešíme sa s Vami a ďakujeme Pánu Bohu, že Vám tak pomáhal, a dúfame, že i v budúcnosti vytrváte pri takej vďačnej práci. Nech Vám Pán Boh pomáha!

V Kristu oddaný D. K.

Maturita. O tom si mnozí myslíte, že je mezníkom a búhvíco — a ono to ve skutočnosti vôbec nie neznamena. Totiž znamena, že máte niterné uklidnení a môžete na základe maturity vstúpiť i do nejakého miesta, ale ja se chci zmínit o něčem jiném. Vy jste se totiž mohli klidně utopit, nebo se dát sežrat od lvů někde v Africe a tím by se

vůbec nic nezměnilo. Jedině statistika by zaznamenala, že je o jednoho občana méně, ale jinak než pro statistiku v období po maturitě nemáte vůbec cenu. Náš státní aparát je poháněn demokracií, která zná jen počet, počet straníků, počet hlasů atd. Nemá cenu duševní hodnota jednotlivce, neboť s tou se prostě nepočítá, duševní hodnota nemůže hlasovat, neuplatňuje nárok na různá sociální pojištění, tak co s ní. A tím nemá cenu ani individuum. To je ponecháno samo sobě. Je sice plná svoboda, nebudete-li chtít dále studovat, můžete třeba vystupovat jako artista na provaze, ale v té svobodě máte také tísnivý pocit, že se o vás také nikdo nestará jako o člena národa. — Vytknete mi snad, že se bojím života, když chci, aby se o mne stát staral, ne, vůbec ne, ale stavím požadavek, být zapojen do národní spolitosti, spočívající v tradici a domnívám se, že je nutno, aby stát kontroloval své mladé pokolení, jak jednotlivce, tak celek, jaké je jeho schopnost vyplňovat veřejný život po odcházející generaci staré. Víme, že se to děje jinde. V Anglii, kde žák určité školy zůstává členem této školy celý život, v tom již je podklad pro občanské sebevědomí, v Německu, kde vynikající jedinci jsou připravováni pro službu režimu na »vůdcovských hradecích«; v SSSR, kde mimo normální školy jsou zvláštní instituty pro výchovu nadprůměrných mladých lidí; v Itálii, kde je mladý člověk zapojen do organizací, které ho mají vést a vychovávat. Ovšem tyto režimy mají určité, naprosto jasné a skutečné cíle. Nechme diskuse, zda jsou správné či nikoliv. Zde stojí fakt, mladí lidé jsou tam vychováváni k určitým úkolům, které slouží státu. Nevím, zda podobně jasné ideje se najdou v těch režimech, které budují na základě dohody a kompromisů několika skupin různých svým ideovým zaměřením. Na světě je ovšem jen jedna idea, které musí být podřízena i idea státu, totiž spása lidské duše každého jedince. Avšak jedinci jsou sdruženi v národy, vytvářející státy, proto i skrze státy mohou být spaseny duše. Ovšem musí být tyto státy založeny na principu křesťanství a národovectví. A na týchž principech musí být založena výchova mladých občanů. — My, kteří jsme maturovali, jsme toho o křesťanství a národovectví slyšeli hodně málo. I vinou profesorů, i vinou knih, i vinou systému, určeného shora. I ten oktávanský Pekařův dějepis vyškrtali, byl málo pokrokový. Snad se dočkáme opět skřínek, kde budou »libri prohibiti«, jenže dnešní cenzori nebudou mít onu moudrost cenzorů bělohorských a tak tam najdeme díla od RKZ přes Balbína, Březinu, Dyka, až po Durycha a Čepa — i Pekaře. Neodvažují se totiž ani zmínit, že v knihovnách by mělo být i Písmo svaté a náboženská literatura, konečně ony tyto knihy v literárních příručkách také chybějí (myslím totiž moderní náboženskou literaturu, středověká tam je, přece jiná tehdy ani nebyla). — Avšak to odbočuji. Chtěl jsem se dotknouti v tomto dopise těchto bodů: v režimu kvantitativní demokracie nemá cenu duchovní mohutnost individua; je nutná výchova v duchu křesťanství a národní tradice; stát musí mít jednu ideu, o které se nelze dohadovat, buď je správná nebo není; tato idea musí napomáhat světskému cíli lidstva, spásu jeho duše; my, kteří jsme maturovali, toto vše ze školy neznáme; vyžívám k bodům svého dopisu k debatě; vy, středoškolaři, si musíte vše během svých studií jasně rozvážit, abychom vlastní práci napravili, co se dá, a přispěli k vítězství Pravdy a k národní jednotě v Kristu.

M. Potužník.

Jan Zahradníček: VYZNÁNÍ

*Jindy klid pahorků pásl se v bezpečí širém,
jen s ochozů dějin kov zbraní se zaleskl v slunci,
šel červen a stolečku prostři se polím tvým říkal,
po všech tvých cestách z kolejí skřivani pili
a byla jsi v čekankách, byla jsi v zvonech,
ó vlasti!*

*Ale teď ne tak! Chuť drsná se vzdmula až po břehy rtů mých,
chuť osudu tvého, jenž rozpuštěn v krvi mé v slova má vchází —
mráz zuby skřípá a ode vsi ke vsi tvá rozlehlost selská
v podmítek rubáši sune se těžce a ticho
tisíc a jedné tvých krajin mi promlouvá slavně
jak hudba, jež prázdno už dělá pro kroky odhodlané...*

*V zpěv zdvímám tvou líbeznost, ale i bez líbeznosti
bych vyznával tebe, ale i bez stolů prohýbajících
se hojností našel bych tebe, ale i zbaven
opory chleba bych na západ, na východ nešel
a neznal bych tebe, ale i cizinec u všech tvých dveří
zavržen bych nezavrhl tebe, ponížen bych nesnížil tebe.*

*Ó, našel bych tebe i sblečenou z prsti tvých polí,
i kdyby o šat tvůj ratolestný už metali kostky,
i kdyby zdravého místa se na tobě nerozeznalo,
i kdyby zpřelámali bělostné údy tvých toků
a oči tvých studánek zhanobili, i kdyby tvým srdcem
meč děsu projel a ztrnuly tepny tvých ulic.*

*Ó, slyšel bych tebe, i kdyby tvé zvony se rozlily žářem,
i kdyby zeď diamantová nás dělila navždy. Však nyní
za sebou řinčení pekel a před sebou sirobu tvoji
neklesám, neslábnu, nerozplývám se, jen povzdechem jedním
celou tě vrhám vstříc ochráncům, kteří tam za smrtí v světle
naděje naší se vznášejí, rozsevač chrámů z nich každý.*

Prof. Dr. Arne Novák: POSLÁNÍ MLADÉHO VZDĚLANCE

Snad jsem nezvolil pravou a nejvhodnější chvíli, abych o poslání mladé inteligence promluvil k svým jinošským přátelům právě teď, když jsou studenti a akademikové odhodláni postavit se v bratrství zbraní a v poslušnosti velení po bok svým vrstevníkům ze stavu rolnického, řemeslnického a dělnického a převzít svorně a bratrsky s nimi na ramena tíhu povinností a obětí, jakou vlast ukládá každému svému zdatnému a statnému synu. Ale kritická chvíle ohrožené přítomnosti, kdy všechno je v sázce a kdy se nikdo nevyhne zkoušce, nezbavuje nás ani útěšné naděje ve smírné rozřešení státního problému československého, který se stal otázkou evropskou, ani útěšnější víry v blízký návrat pravidelných poměrů, kdy budeme opět plně žít pro kulturu a skrze ni prohlubovati obsah a smysl svého češství, jak toho nezbytně žádá čest našeho národa a též potřeba našeho státu. V této víře, spojené s horoucí láskou k duchovním hodnotám našeho národa, pozdravuji tuto lepší a šťastnější budoucnost, která náleží především vám, mladí přátelé: vstupte do ní v neztenčeném počtu, hotovi k práci, jako jste dnes odhodláni k obrannému boji a k vlastenecké oběti.

Sotva se mladý inteligent — student — vyzuje z dětských střevíčků a vstoupí do vyšších tříd střední školy, postřehne, jak o jeho přesvědčení, a tím o jeho duševní svobodu ukládají politické strany, usilující o to, aby se ještě dříve, než se bude účastniti veřejného života jako pravoplatný občan, stal politickým straníkem. Kletba usměrnění — nenávidím z celé duše toto strašné slovo, ale pro zřetelnost se mu zde nedovedu vyhnouti — doléhá na jinošského vzdělance velmi záhy, aby ho pak pronásledovala po celý mužný věk. Všecky pomůcky opravdového kriticismu, které dodává hlubší studium, hlavně v svém odvětví humanisticko-historickém, nestačí, aby vyzbrojovaly proti tomuto nátlaku, prováděnému v duchu a ve slohu doby, a akademická inteligence přijímá již jako samozřejmost, že její síly a její přínos budou veřejností přijaty právě jen v této funkci služebné mediem politických stran, jež vzdělanstva jako kulturního celku neuznávají, samostatných individualit v něm se spíše jen obávají, vítajíce je pouze tehdy, jsou-li ochotni nabídnouti vedle svých schopností stranické potřebě svou vnitřní nezávislost.

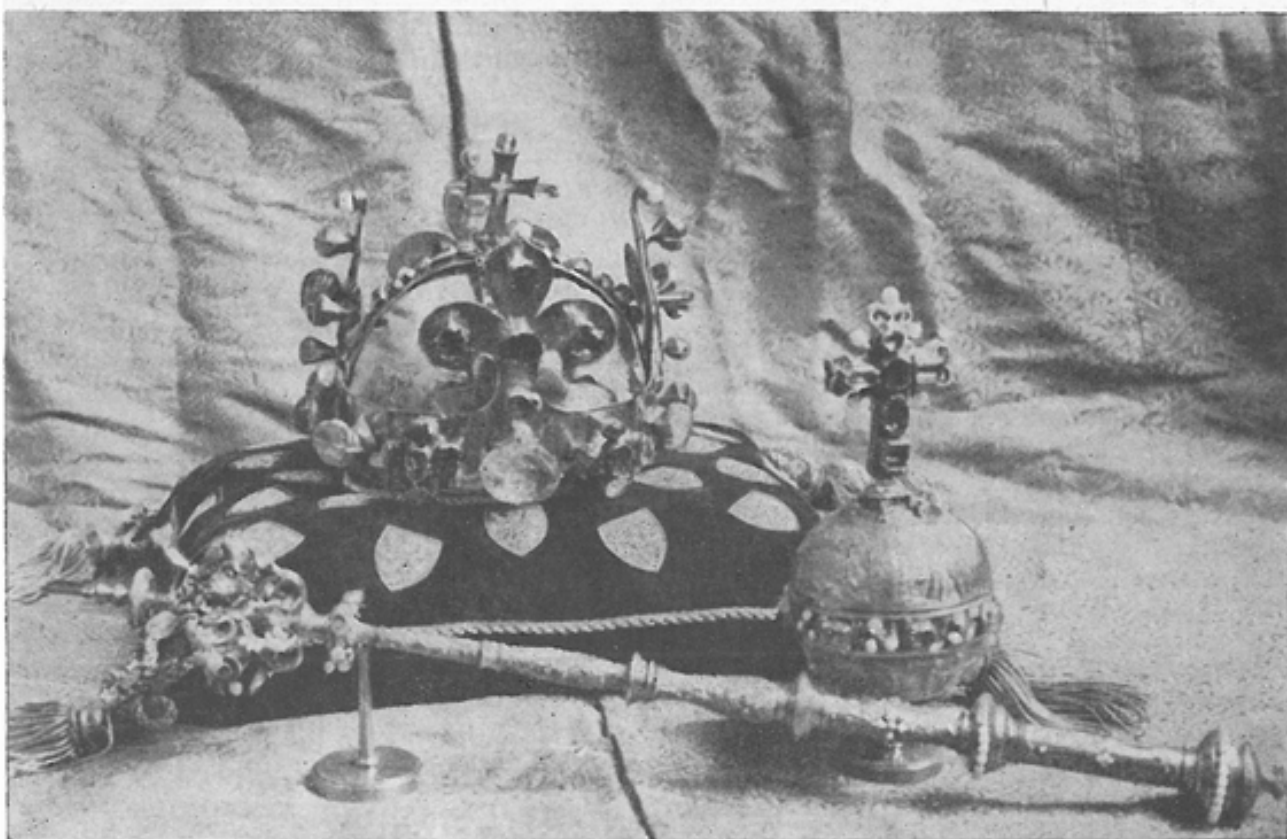
Ale inteligence nemá při tom menší vinu než politické strany, jsouc ochotna za hmotný prospěch a životní úspěch dopustiti se toho, co francouzský myslitel nazval výstižně »zradou vzdělanců«, a co záleží v zapomenutí se nad vlastním posláním, nad svým vůdčím úkolem v kultuře a ve společnosti, nad svéprávným místem v organizaci světa. Jako výrazný znak nové doby, inaugurované renesancí, bývá uváděno odcírkevnění, zlaicisování, sekularisace vzdělanstva. Ale právě tehdy inteligence, která dotud sloužila Duchu, jsouc jím uznávána a oceňována, počala sestupovati pod jeho ještě nebezpečnější, stávajíc se služebníci Moci, zosobňované státem, který toužil po tom, aby vzdělanci ve funkci úředníků, učitelů, důstojníků, kněží, ale i spisovatelů, vědců a umělců přisluhovali jeho zájmům. Etatisace kultury, zahájená za rozkvětu panovnického absolutismu a vyvrcholená pak v období osvícenském, založena jest právě na této zásadě. Jenom malý přesun nastal potom za revolučního věku demokratického, který mezi své zásady převzal ze zapírané periody předešlé svrchovanost státu také v oblasti kulturní a jmenovitě školské, i nárok postaviti vzdělanstvo v služebné funkci do státního područí. Ano, právě tehdy, na samém vrcholu revolučního sebevědomí, pronesena byla nauka, která měla na dlouhou dobu rozhodnouti v neprospěch vzdělanstva: *V š e c k a m o c p o c h á z í z L i d u*. Bylo to krajní popření principu v podstatě křesťanského, ale zachovávaného i za renesance i za osvícenství a obsahujícího v sobě plnost přesvědčení o zvláštním poslání inteligence: *V š e c k a m o c p o c h á z í z D u c h a*. Revo-

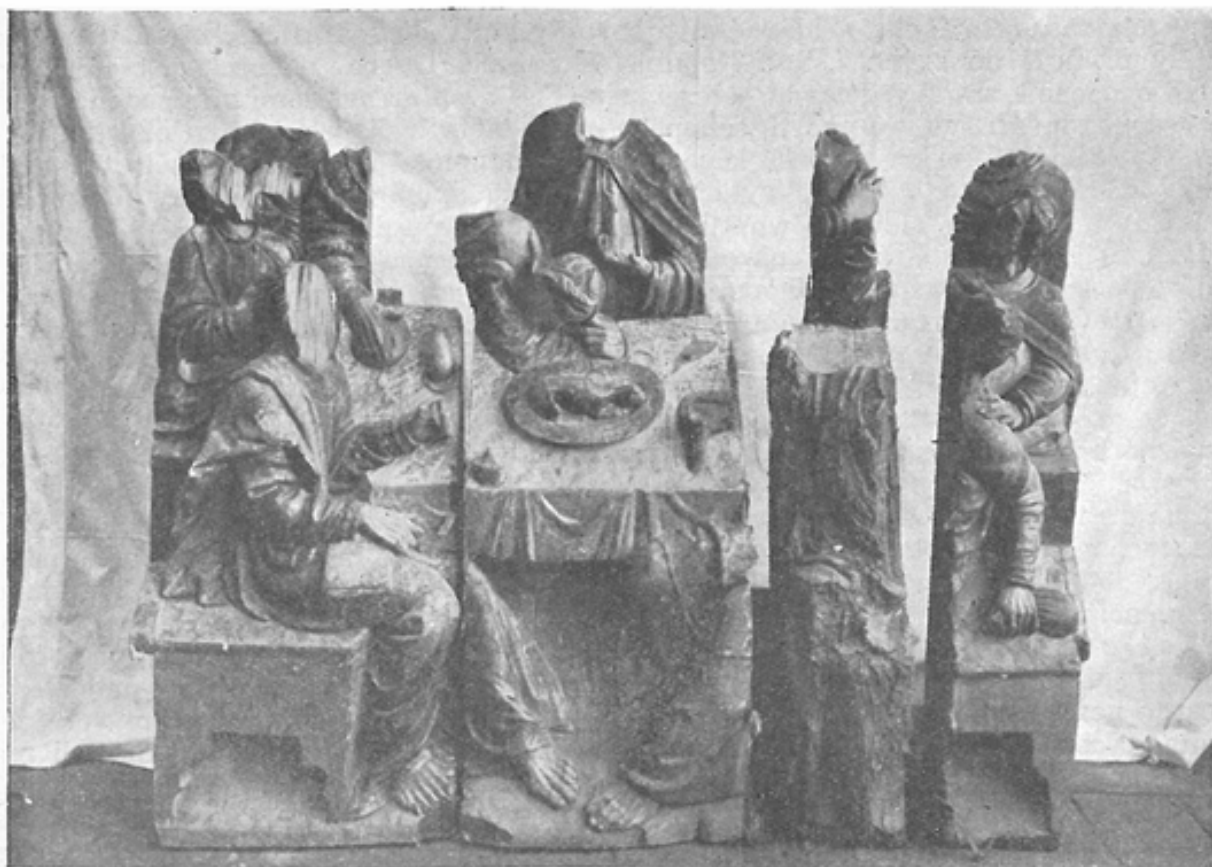
luční ona zásada ovládla, a hlavně si ji osvojily státy demokratické, které ji namnoze pojaly přímo i do svých ústav. Někdejší služebníci Ducha, ochotní, jak již řečeno, velmi nadšeně k zradě vzdělců, jali se, měníce se rychleji než sami připouštěli, z vůdců ve vedené, dávati své vědomosti, schopnosti a podněty k dispozici Lidu, až sami v této nové společenské úpravě poklesli k pouhé bezvýznamnosti: davše se usměrniti, přestali sami udávati směr a stali se výkonnými nástroji skupin, stran a stavů, jež někdy soutěžily o přednost, ale jindy vnutily celému státu svou diktaturu.

Případ bolševického Ruska i národně sociálního Německa jsou krajními důsledky tohoto postupu, kde nelze inteligence jen litovati pro její odsouzení k úplné bezmoci, ale kde je třeba na ni uvaliti značný díl viny — v obou případech služebničkovala tak dlouho Lidu, zosobněnému mocenskými skupinami, až se octla tváří v tvář pouhého bezbranného nevolnictví. Nebudiž jí prominuto, že pomohla do sedla oběma děsivým jezdcům apokalyptickým! Zamyslíme-li se nad našimi domácími poměry, nemůžeme nepřiznati, že — sice s prozatímním uvarováním se radikálních krajností — zraje vývoj ve smyslu zcela podobném a že vzdělanci, přísluhující s tak ochotnou horlivostí politickým stranám, sami se pro budoucnost odsuzují k mravní a duchovní bezmoci.

A tu se, mladí přátelé, obrací mé varovné slovo k vám, nejsvěžejší vrstvě českého vzdělanstva. Všemu navzdory, s plným uvědomením všech důsledků, položil bych mladé inteligenci rád na srdce onu křesťanskou zásadu předrevoluční: **V š e c k a m o c p o c h á z í z D u c h a!** Buďte jejími strážci, vyzbrojte se během svých studií bedlivě k tomu, abyste ji mohli důsledně prováděti v životě, zachovávejte si co nejdéle na prostou nezávislost zkumné inteligence vůči zájmovým stranickým svárům veřejného života! Neorganisujte se předčasně politicky, nedávejte se usměrňovati držiteli moci veřejné a jejich zájmy! Doba studií jest dobou přípravy, a té využijte co nejvydatněji! Nestačí ovšem jen příprava intelektuální, z níž poznání kritické a bystření nezávislé kritičnosti má asi dosah největší: vedle toho nezapomínejte ani na probuzení a zjemňování svého sociálního vědomí a své sociální odpovědnosti: pěstujte především každý ve svém nitru sebevýchovu nábožensko-mravní, vzdělávejte se, prohlubujte své češství, temenící stejně ze zdrojů citových jako poznávacích, neolupujte se sami o štěstí uměleckého posvěcení života! Pracujte ze všech sil k tomu, abyste vstoupili do veřejného života jako vzdělanci všestranní, povolání a zralí k tomu, státi se vůdci, čerpajícími opravdu svou moc z Ducha, jehož Království přijdiž k nám a posvětiž se v Nejvyšším Jméne!

V P r o s e č i 19. září 1938.

Občanská válka ve Španělsku: Chrám v Maquedě z XIV. století byl vyrabován a zničen. Hlavní oltář byl zdoben krásným dílem ze XVI. století »Poslední Večeří Páně«, které bylo rozsekáno a spáleno

Vl. Bartošek: Vojáku, který dnes dokrvácí

Vojáku, který dnes dokrvácíš bez rány v srdci, ale s širokým znamením zbabělého v zádech. Země neměla pro tebe stínu — v růžovém ohňostroji granátů dozrávala pole a děti bledosti magnolie podobny zvedají ruce k modlitbě.

»Sancte Jacobe...«

Světče všech cestou znavených, kteří ostříhají bolest a prach silnic kropí svým nářkem — Světče, který rozdáváš škeble, líhnoucí se u tvých nohou —

Pastýři vln oceánu, na nichž popásáš nevyspalost fosforeskujících

stožárů, plachet, krys, lidí —

Světče Jobových snů, z nichž dýchá popel mrtvých, do loňských ran

sypeš štěpy porodů krvácejících bolestí —

»Ora pro nobis!«

Vojáku, který dnes krvácíš, osud byl smíchem jedné minuty,

která ti kulkou otevřela záda, tvé tělo nabíhá černou krví, znamením zbabělého.

A země krásná, země Pyrenejí, země andaluských koní,

chorá tvá země, vojáku, zadívala se v němotu Taja.

Vojáku, který dnes dokrvácels, smrt byla poslední medailí, již

připíná veliký Neznámý vítězi.

Hranice, zpity krví a vínem plamenů, zhypnotisovaly tvé oko, vrásky, černé vlasy a chléb, rukama dne vydělaný, nebude ti chutnat kvasem krve.

Odejmi, Pane, hřích jeho tělu a ránu jeho obejmí klidem a do království svého dej cestu mu podzimem, kdy praskaly hrozny a druh lisuje víno a kdy jsi zemi blíž, Ty, Bože muk.

NACIONALISMUS — KŘESŤANSTVÍ — KOMUNISMUS

Říká se: Ruina optimi pessima. Čím vyšší padne, tím je pád horší, a čím větší věc se zkaží, tím je větší škoda. Láska k vlasti je ctnost, kterou řadí svatý Tomáš vedle pokrevenské lásky; společenství je základní rys katolické Církve. Jde tedy o pojmy velké hodnoty, jde o pojmy, které jsou na vrcholcích lidského a stýkají se s božským. Můžeme se divit, že jejich pád je tak hrozný, dostanou-li se do vleku vášní a stane-li se z lásky k vlasti nekřesťanský nacionalismus a ze společenství v křesťanském smyslu komunismus?

Katolická církev, dílo Božího původu, spojuje v sobě prvky zdánlivě protilehlé tak jako sám Bůh, jenž dovede být nejen svrchovaně spravedlivý, nýbrž i milosrdný. Nacionalismus, neboli zkažená láska k vlasti, a komunismus, neboli přehnaný kolektivismus a smysl pro společenství, mají se k sobě navzájem asi tak jako oheň a voda. V Kristově nauce není láska k vlasti proti obecnému společenství všech křesťanů a vědomí jednoty Církve, sdružující všechny národy a všechny kmeny, není nikterak na újmu lásky k vlasti. Učedník Kristův si váží svého národa, z něhož vyšel, je si vědom společenství s lidem, k němuž patří, váží si všech jeho předností a výsad, dovede se obětovat za svůj národ, který znamená pro něho rodinu ve větším měřítku — ale ví také, že nad toto společenství národní je společenství dítek Božích, společenství Kristova království, které je nadnárodní, které obepíná celý svět a sdružuje v Kristu všechny, kdo jsou Boží.

Nacionalismus je jednostranný a komunismus je jednostranný. Nacionalismus zná jen lásku k svému národu, druhými pohrdá; komunismus ve svém přehnaném internacionalismu zná jen společenství všech a nemiluje svůj národ. Kristus miloval svůj národ, nad jehož zkázou plakal, a miloval všechny národy, protože všechny přišel spasit. Nacionalismus má své kladné hodnoty a komunismus je má rovněž, protože není lži, ve které by nebyla nějaká pravda, a není zla, které by nebylo podloženo nějakým dobrem. Křesťanství, soustřeďující v sobě myšlení božské i lidské, spojuje v sobě všechny kladné prvky nacionalismu, jehož nesprávně orientovaný poměr k národu očišťuje a povyšuje na ctnost lásky k vlasti, i komunismu, jehož myšlenku kolektivismu sublimuje a povyšuje na společenství všech v Kristu. Tím jde pak křesťanství nejen nad nacionalismem i nad komunismem, nýbrž i proti nim. A poněvadž opposita tanguntur jdou komunismus s nacionalismem zcela shodně ve svém odporu ke křesťanství, třebaže samy o sobě znamenají naprosté extrémy, navzájem se vylučující.

*

Křesťanství tedy i jako myšlenka i jako život jde uprostřed mezi dvěma krajnostmi: mezi nacionalismem a komunismem. Nemůže jít s nacionalismem, jehož základy stojí na vystupňované národní pýše, která pohrdá každým jiným národem jako inferiorním. A nemůže jít s komunismem, který popírá rozdíly národnostní a třídní a svým přehnaným kolektivismem ničí lidskou osobnost jednotlivce i národa.

Každá ctnost mravní je uprostřed mezi dvěma krajnostmi; a odchýlí-li se od svého středu napravo nebo nalevo, stává se neřestí. Láska k vlasti je mravní ctnost, která hyne slabostí a nedostatkem, přikloní-li se nalevo, a hyne tvrdostí nadbytku, uchýlí-li se napravo. Jak nedostatek tak přehánění poškozuje věc. Jde-li o řád estetický, působí přehánění právě tak jako nedostatek disharmonii a proto ošklivost, protože soulad a krása předpokládají náležitý poměr všech prvků, které přicházejí ve věci v úvahu. V řádu mravním nazýváme morální disharmonii a morální ošklivost hříchem, který rovněž znamená určitý nepoměr nebo nesoulad lidského smýšlení a jednání s odvěkým zákonem Božím, ukrytým v hlasu svědomí nebo pozitivním způsobem Bohem prohlášeným. K rozpoznávání krásy od ošklivosti a souladu od disharmonie v mravním řádu byl dán člověku od Boha rozum. Ten je ovšem jen stvořený a proto schopný chyby. A že také mnohdy jedná ve smyslu své stvořené přirozenosti a chce, jak se zdá, občas dokázat, že je stvořený a proto chybuje, měli jsme v poslední době dosti příležitostí vidět, kam až může zajít lidský rozum, nedá-li se ovládat a vést autoritou, kterou dal Bůh k pomoci jeho slabosti. Či ustanovil Bůh církev a vybavil ji skvělými dary a učinil ji svou zástupkyní na zemi jen tak nadarmo? Dal-li Bůh člověku svobodu, tedy jen proto, aby za její pomoci se dostal k němu. A omezuje-li ho a chce-li sám vést jeho rozum pomocí

svých náměstků, pak je to jen k prospěchu člověka, aby se zbytečně neuchyloval ani napravo ani nalevo, protože každá oklika znamená ztrátu času a čas je pro člověka, který jde k věčnosti, vzácný.

Proto člověk, který v otázkách tak spleťtých, jako jsou současné poměry, se nechce dát vést autoritou Boží, mluvící hlasem Církve, vydává se v nebezpečí, že ztratí nejen čas zbytečným blouděním a uhýbáním hned napravo hned nalevo, nýbrž že ztratí i věčnost. Neboť věčnost má být úměrná tomu, jak jsme užívali svěřeného nám času.

*

Nacionalismus je zlo a komunismus je zlo. Které z těchto dvou je zlo větší, je těžko rozhodnout. Komunismus vychází z materialismu a materialismus je hřích těla. Nacionalismus vychází z pýchy a pýcha je hřích ducha. A hříchy ducha jsou větší a těžší samy sebou než hříchy těla. Než to je věc celkem vedlejší. Víme-li, že každým hříchem je urážen Bůh, nemůžeme souhlasit ani s jedním. Že však tato dvě zla vzájemně protilehlá dnes ve světě, abych tak řekl, vedou, lze vysvětlit jen tím, že jedno je reakce na druhé. A kdybychom se tázali, proč Bůh ve své nekonečně moudré prozřetelnosti dopustil zlo nacionalismu, nemůžeme najít jiné odpovědi než tu, že nacionalismus, sám zlo, má být hrází proti zlu komunismu, čili že jedno zlo má potírat druhé.

Jsme-li jako křesťané přesvědčeni o nekonečné Boží prozřetelnosti, která, jak praví autor knihy Moudrosti, pořádá vše mocně a líbezně zároveň — attingit a fine in finem fortiter et disponit omnia suaviter — víme s naprostou jistotou, vyšší než kterákoliv jistota matematická, že Bůh nemůže dopustit ani jediného zla než pro větší dobro. Bůh by nebyl Bohem, kdyby připustil ve světě zlo pro zlo. Bůh by nebyl Bohem, kdyby cílem jeho jednání ať ve smyslu pozitivního chtění nebo pouhého dopuštění nebylo vždy větší dobro. Lidský rozum je ovšem příliš slabý, aby mohl s naprostou jistotou odhadnout úmysly Boží a zhodnotit každý zásah Boží v dění světa. Nemůžeme-li však mít vždy jistotu, můžeme mít lidskou pravděpodobnost. A ve smyslu této pravděpodobnosti se nám může jevit dopuštění zla nacionalismu jako hráze proti nemensšímu zlu komunismu. Může to sice vypadat na první pohled jako vymítání d'ábla belzebubem, ale což neužívá lidská moudrost jednoho jedu na potření jedu jiného a nenechává mnohdy i Bůh padnout člověka, aby jej tím více pozvedl, když dopustil i pád všeho lidstva v Adamovi, aby mohl poslat Vykupitele Bohočlověka?

Chápete, že je třeba více křesťanské víry v Prozřetelnost, bez níž nespadne ani vlas s hlavy člověka?

Dr. R. M. Dacík O. P.

Vévoda: *Vzpomínky*

Léto smutku se drsní v ústech

V palčivou příchut' samoty

Víno zahořklo čekáním

Pečlivě brousím démanty

Na drsných kamenech

Zvonivým rytmem klekání

Na krbu smutku spalují

Kadidlo vzpomínek

Zapadajících do stínu mechovišť

Vzpomínky zádušně

Protékající

Skulinou prstů do stínu šalvějí

Struny na kytáře

Praskající

Kytice klasů

Na rudé hlíně polí

Kytice vonící chlebem

Na krbu smutku spalují

Kadidlo vzpomínek

Protékajících skulinou prstů

Josef Pýcha: Dobré chutnání

EDY KOUKAL: JEDEN DEN V ATHÉNÁCH

Tříkráte již zahoukala lodní siréna. Plujeme opatrně, obklopeni lesem stožárů, k břehům pirejského přístavu. V dáli se zvedá z ranní mlhy velebná Akropolis, pozlacená paprsky vycházejícího slunce, a již se těším na okamžik, kdy se budu moci zblízka obdivovati tomuto svědku antické kultury. Loučíme se zatím s nově získanými přáteli — Řekem, studujícím v Soluni zemědělskou školu a jeho milou sestrou — a ujišťujeme je, že jim budeme co nejdříve psát. Loď přiráží již k nábreží, vyhozena lana a v okamžiku je loď pevně připoutána. Že se přistávání neobejde bez značného křiku námořníků i přístavních dělníků, je při vznětlivé povaze jižních národů pochopitelné. Byl spuštěn lodní můstek. Poslední stisk ruky, poslední pohled a zvolání: »Au revoir l'année prochaine,« a unášeni davem ocitáme se za chvíli po prvé po třech dnech opět na pevné půdě. Razíce si cestu přístavními prodáváči a agenty lodních společností uháníme k nádraží, abychom se co nejdříve dostali do Athén.

»Atinai,« křičí na nás po čtvrt hodině nápis na veliké tabuli v nádražní budově. Vycházíme před nádraží. Ulice s nádhernými budovami, plné slunce a křiku, nás oslepují. Hledáme československé vyslanectví podle adresy, kterou nám dal pan konsul v Soluni. Je to jediné naše útočiště v moři cizoty, která nás obklopuje. Pozorujeme, že se umíme obstojně dohovorit francouzsky, což jsme vlastně zjistili již na lodi. Německy zde neumí téměř nikdo. A ochotní Řekové nám ukazují cestu.

Pan vyslanec je dobrý člověk. Vyložili jsme mu svůj plán, že chceme jet do Libye a Alžíru. Zrazuje nás, abychom tam nejezdili, že na africkém pobřeží řádí cholera, malarie a potom že bychom museli jet nejprve do Marseille, čímž by se naše výdaje nemálo zvětšily. Čím více překážek, tím pevněji jsem rozhodnut neustoupit. Chvíli ještě poslouchám rady pana vyslance, ale vidím, že Cvok už je hotov. »Já už dál nejedu!« rozhoduje. Jsem roztrpčen, že nedovede tomu přímo rajskému požitku z cestování přinést žádnou oběť. Umiňuji si však, že vytrvám a nepovolím, i kdybych měl jet sám. Jdeme si prohlédnout památníky slavných dnů Řecka. Ale nejprve se spolu ještě naposledy najíme. Cvok se totiž rozhodl, že odjede ještě dnes na Corfu a odtud přes Jugoslavii domů. Jdem mlčky. Jsme oba stísněni, snad proto, že se máme rozejít právě teď, když se nesnáze cesty zvětšily. Ale neustoupím! Vcházíme do lidové jídelny a chceme něco k jídlu. Majitel bohužel nerozumí francouzsky ani německy a my zase neumíme řecky. Vidím v jeho očích jakousi úzkost. Snad to patří k jeho výtečnému obchodnímu duchu a byl by nerad, abychom odešli. Snažíme se mu proto pomoci. Uchylujeme se k nejprimitivnějšímu způsobu dorozumívání a napodobujeme hluch-

němé posunky se tážeme, kolik které jídlo stojí. Vybíráme si nějakou rýži, dušenou v paprice s omáčkou a makarony, které jsou zde snad právě tolik oblíbeny jako v Itálii. Obědváme opět mlčky. Slunce stojí kolmo na obloze a ulice zejí prázdnotou, což ještě zvyšuje naši skleslou náladu. Vlečem se potom rozžhavenými ulicemi s bílými domy k Akropoli. Na obloze nikde ani mráčku. Konečně se před námi vypíná Akropolis. Podivuji se nádherné stavbě a vidím v duchu slavnou dobu dávné řecké kultury, jejímž výsledkem je i tato stavba. Pod námi leží Parthenon a za ním se rozprostírá až daleko k moři město již zcela orientálního rázu. Domky s plochými střechami, palmy a ulice plné špíny a neustálého křiku. Aby dojem byl úplný, chybějí jen štíhlé minarety. Jak velebný je pocit pozorovat s výše to veliké lidské mraveniště. — Po pravé straně jsou též rozvaliny nějakého antického chrámu. Asi patnáct mohutných sloupů, zakončených nádhernými korintskými hlavicemi, odolalo dosud zkáze. Jiné již leží povaleny na zemi jak těla padlých hrdinů po prohrané bitvě. I ty, které ještě stojí, jednou padnou a za několik tisíciletí nebude již více svědků slavné doby řeckého rozkvětu. I na ně padne osud zapomnění, stejný osud, který stihl pohádkové stavby indických chrámů. Cvok již pomalu odchází. Ještě si ho naposled fotografuji. Ani to nepozoruje. Provázím ho k nádraží a každým krokem padá na nás větší tíže. Konečně jsme na nádraží.

Nemohu náhle pochopit, proč máme jet každý jinam, když jsme až dosud jeli spolu. Najednou si uvědomuji, že celek, který z nás cesta utvořila, se nedá tak snadno rozdějit. Jednotí nás myšlenka, že jsme v cizině, že jsme kamarádi, kteří se v nesnázích podporují a že mluvíme oba řečí jedné, české matky, které sami uprostřed moře cizích lidí rozumíme, řečí, jíž si sdělujeme dojmy, dodáváme naděje — — —

»Cvoku, jedu s tebou!«

Druhá noha, která se šinula za první na stupátko vlaku, cukla zpět, hlava se překvapeně otočila a nějak nedobrovolně dojat pohlíží do udivených Cvokových očí. Šššš — íííí — a vlak je pryč. Kratičký zápas je skončen. Ne! Neopustím přece kamaráda! Tisknem si mlčky ruce.

Za chvíli jede druhý vlak. Nastupujeme a za půl hodiny stoupáme již po lodním můstku s plnými rukama zásob jablek, melounů, fiků, chleba a s batohy na zádech na loď. Hledáme vhodné místo, neboť až za dva dny budeme na Corfu a po celou tu dobu budeme »ubytováni« sub caelo — na palubě.

Slunce barví krvavě západ nad pirejským přístavem a rudá záplava tvoří nádherný rámeček pro obraz, který nikdy malíř nenamaluje, ale k němuž se budeme ve svých vzpomínkách vždy rádi vracet. A opět zaznívá třikráte lodní zvon, siréna zahouká a loučíme se s přístavem. Ne navždy. Věřím pevně, že se sem ještě v životě vrátím, až mne tudy povede cesta do dalekých krajů tajemného Orientu — — —

Horkou jižní noc ochlazuje příjemně mořský vánek, na nebi svítí zlaté hvězdy, pod námi šumí moře a houpajíc na své hladině naši loď, šeptá mu své báje . . . Proplouváme šíjí korintskou. Krása tohoto průplavu vynikne snad ještě více při jízdě za noci. Jen úzký pruh nebe s třpytem hvězd nás ujišťuje, že jsme nevepluli do nějaké tajemné jeskyně.

Cestující již zanechali svých věčných hádek a ulehli ke spánku, jen my dosud stojíme na přídi a zapomínáme na odpočinek. Vždyť je nám tak nesmírně blaze. Plujeme již na širém moři. Konečně také uléháme. Loučím se se svými sny o Libyi, Alžíru, o nesmírných pískových pouštích, oasách, modlím se za bezpečnost plavby a ještě v podvědomí doufám, že aspoň ve snu popřeje mi milosrdný osud vidět kraje, do nichž mi nebylo souzeno vkročit. Kamarádství je mocnější než ty — má touhu — po krásné africké přírodě.

Národ je společenství živých, mrtvých a nenarozených, v hlubinách jeho leží dědictví staletých úsměvů, polibků vroucnosti, neznámých heroismů, sepjetí rukou, odkaz kletby a krve. Po zemi, šarlatové staletými boji, blíží se k nám z věků světelné postavy svatých šílenců, kteří i skrze dým nad spálenými městy dovedli vidět jinou, slavnější zemi a hlásati k jejímu dobytí křížovou výpravu lásky. Otakar Březina, Hudba pramenů.

JARMILA ŘINOVÁ: POKLID V DUŠI

Ticho padá s mrtvé chrámové opony. Kazatelna pozoruje ztichlý, nábožný dav. Kámen kostelní zkropen láskou, měkne pod nohama věřícího. Jeho duše je napjata jak telefonní drát. Kazatelna otvírá svá prorocká ústa a ona zaníceně poslouchají. Vkrádá se do ní vánek míru. Oči duše, jak dvě zrcadla, jsou naplněny třpytivým, mystickým kouzlem. Vidí, že nad klenbou asyly Boha od staletí napsáno bylo: on pro tebe žil, trpěl a umíral. A tato slova nyní těžce dopadají na duši; sestoupila lehounkým krokem do ní a slila se tam v něco nepochopitelného, v něco nevysvětlitelného, v něco nezachytitelného. A ona naplněna pocitem lehkosti, tyčí hrdě svou hrud' nad lkajícím davem, který nepochopil. Odchází gotickým portálem doprovázena žehnajícíma rukama. Zasněná světla lesknoucích se lustrů ozařují rty usmívající se Madony, s nichž splynulo: Pax tibi!

Ernest Mach: *Báseň na podzim*

*Když noci podobna lučištníku
přecházíš zaměřujíc
sny mé vzdalují se před poplachem
směj se mrtvosti vod*

*denně mizí prostor přede mnou
v prázdné temnotě
smečky myšlenek vrhají se do údolí
aby uchvátily čas*

*nížiny rán zadýmaly mlhou
žertva srdcí pozřena
o květinách nelze vypravovati nám
už nikdy neprobudí se*

*mračna mračna zpíval jsem o vás
vodili jste mne slepého
než barevné mrtvoly listů spadly na čelo
a večery vychladly po lásce*

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

(Pokračování.)

Patrik James doběhl domů se převléci, má schůzku a v pumpkách a ve sweatru nechce jít k pensionátu; Jitka je vždy velmi vkusně oblečena.

Patrik si utahuje kravatu a obléká kabát. Maminka, gymnasium a sport, to byl dosavadní svět Patrikův. Jeho otec, dr. Patrik James, se stal obětí svého povolání. Byl teprve krátkou dobou státním zástupcem, když byl v soudní síni těžce postřelen mstivou milenkou na doživotí odsouzeného vraha. Těžkému zranění brzy podlehl; to bylo Patrikovi osm let, ale jeho mladá, krásná maminka se přes četné a velmi výhodné nabídky neprovdala a žila jen pro své jediné dítě. Zahrnula svého syna tou nejlepší péčí, velikou, ale střízlivou láskou. Ukazovala mu později stinné a vážné stránky života, ale vzdalovala ho od přímého styku s nimi. Chtěla, aby mládí jejího syna bylo dlouho bezstarostné, čisté a krásné. Patrik svoji maminku také hluboce miloval a oba žili jen sobě. Paní Jamesová po smrti svého muže nikdy nešla do společnosti ani do divadla a také nikdy již na sebe neoblékla šat veselých barev. Nevyhýbala se však lidem a městská chudina by mohla o její dobročinnosti mnoho vyprávět.

Láska matky k dítěti je jako nejcitlivější stroj, pozná každou změnu. Patrik se nikterak nezměnil, byl k ní stejně pozorný a milý a přece jaksi cítila, že se s ním něco děje a

nebyla by ženou, aby neuhodla, že příčinou toho může být zase jen žena. Čekala, že se jí Patrik svěří, dosud jí říkal všechny své myšlenky, ale tentokráte mlčel.

»A kam se chystáš, Patriku?«

Hoch byl touto otázkou velmi překvapen, chvíli mlčel, ale pak přece pravdivě odpověděl:

»Jdu k pensionátu Lada, čekám tam na Jitku.«

»Odkud znáš to děvče?«

»Z tenisu. Děvčata z pensíku hrají na gymnasijsním dvorci. A Jitka je takové hrozně plaché děvče, nechtěla napřed hrát ani se mnou v mix-doublu. Ale hraje skvěle, Rudi s Micou chtěli puknout zlostí, když to po prvé s námi prohráli. Jen nerad jsem dosud hrával smíšené zápasy, ale s Jitkou je radost hrát; běhá čiperně za každým míčkem a když něco zkazí, neříká pardon, ani nehubuje na raketu. Ona je, víš, docela jiná, než všechny ostatní. — Ale, mami, já již musím jít, abych nepřišel pozdě...«

»Tak běž.« Paní Jamesová ho propustila s úsměvem, co mu měla také říci? Měla začít s prudkými otázkami: kdo je to, co je to zač a z jaké rodiny? Měla mu zakázat s ní mluvit?

Ne, paní Jamesová byla příliš rozumnou matkou. Věděla, jak svého syna vychovala. Pravda, je mlád, ale právě proto nemůže rozumět lásce a jistě jí nerozumí. Je to u něho obdiv, co přináší té neznámé dívce, úcta a milé kamarádství. V tom nemůže být nebezpečí. Její hoch je tak jemný a ušlechtilý a postup takových je vůči dívce velmi pomalý. »Má moji výchovu a otcovu povahu.«

A zde upadla paní Jamesová do vzpomínek na své mládí. Také byla děvčetem z pensionátu a Patrikův tatínek byl tehdy vysokoškolačkem a vídala se s ním jen o svátcích a prázdninách. »Jak dlouho jsme byli kamarády, než on poznal, že jsme si něco víc a že mne má rád! A Patrik nebude jiný. Bude tomu děvčeti věrným kamarádem, bude jí prokazovat všechny ty drobné úsluhy a pocty romantického rytíře, bude jí ochráncem, když je hezká, bude na ni hrdý před kamarády, skočil by pro ni do vody, do ohně, natloukl by každému, kdo by o ní řekl křivé slovo... ano, takoví jsou chlapi. Při tom je pro ně děvče jen hezkou loutkou a když se na konci školního roku rozejdou, nu — sejde s očí, sejde s myslí. Tak je to nejlepší a nejsprávnější, smýšlejí-li tak obě strany. Je však veliký rozdíl mezi sedmnácti-, osmnáctiletým hochem a dívkou. Děvče je citové a je v tom ohledu daleko před chlapci. Co když se do toho svého rytíře zamiluje opravdu? Ale na štěstí jsou dnešní dívky značně povrchní. Bohužel, ta nepatrná výhoda povrchnosti je daleko přetížena chybami, které z té vlastnosti vznikají. Povrchní děvče má slabé mravní zásady, nezná ušlechtilou hrdost, ale jen prázdnou pýchu; zaměňuje svůj osobitý, něžný dívčí charme z biografů a operet odkoukaným sex appelem, který je snůškou koketerie, malířského umění a nestoudnosti. Věřím, že si Patrik nevybral za kamarádku povrchní děvče, ale kdož ví, ve svém mladém nadšení je s to v každé hezké tvářičce vidět skutečného anděla. A před takovými povrchními andílky ho musím chránit. Chci vidět to děvče a poznám-li, že je povrchní, nesmí se s ní Patrik stýkat, mohla by být pro něho nebezpečím. Ale když to bude hodné děvče? Nu, pak mu nebudu bránit, aby se s ní ušlechtilé bavil, aby šli spolu na procházku. Jednou se jistě přiblíží k ženě. Čím později, tím lépe, ale po prázdninách jde do Prahy a pak je vzdálen mému vlivu; raději si ho po té stránce vyzkouším zde.« Paní Jamesová se mírně usmála, přistihla se, že je též trochu zvědavá na Patrikův vkus. — —

Minuty přehají, Patrik netrpělivě přešlapuje na rohu Karlovy třídy a nakukuje do ulice M. D. Rettigové. Jitka se nikdy neopozdí a dnes už je deset minut přes... Konečně se objevuje její postavička v goticky řešeném vchodu. Patrik zapomněl na dlouhé čekání, je samá radost, když tu, och, jaký to přízrak — za Jitkou se objevuje velmi obtloustlá postava vychovatelky Cibulkové... a nyní Jitka pěkně vedle ní cupitá opačným směrem k náměstí.

Tomu již Patrik nerozumí, ale opatrně z povzdálí sleduje nerovnou dvojici.

Na rohu další ulice se Jitka letmo ohlédla a pak za ní zvolna k zemi padá bílý papírek. Patrik se rozbíhá sprintem, nevidí udivených tváří chodců, kteří marně přemýšlejí, proč se ten mladík najednou tak zjančil, ale již je u papírku, jímž si začal pohrávat větrík. Na utrženém listu z notýsku bylo v rychlosti načrtnuto: »Nesmíme ven, vymluvila jsem se na švadlenu, ale vychta se rozhodla jít se mnou. Teď mi nezbyvá než si opravdu dát někde ušít šaty. — J.«

Ještě během udýchaný Patrik ze sebe nic nevypravil než: »No — nazdar!« Takové zakročení vyšší moci nečekal.

Kolem sedmé hodiny bylo možno najít vždy některé členy jedenáctky ve stínu velké městské věže uprostřed náměstí. Dnes již tam byli všichni v půl sedmé. Jako poslední přichází právě Rudi Kníže.

»Už to mám, je to práce Mikulíkova. Byl u ředitelky Lady, něco tam na nás asi nalhal a tak prý bude tentokráte jejich půlkolona uzavřenou společností. Také děvčata nesmějí najednou ven, ale na tohle se podíváme. Nyní teprve na tu půlkolonu půjdeme.«
»Odkud to vše víš?«

»Jedno děvče z třetího ročníku mně to řeklo. Mikulík a několik jemu podobných to dělají na svou pěst. Většina kandidátů o tom ani neví.«

»Mně se zdá, že ti chce Mikulík vyfouknout Micu. A kdo potom bude dělat módu a honit po městě vodu, když...«

»Matěji!«

»Rudi, poslyš, my ještě dnes musíme mluvit s dívkami. Je nás zde sedm, co máme v Ladě taneční partnerky.«

»Hm — taneční partnerky! To není zlé, sestřenicím již dávno nikdo nevěří.«

»Matěji, ty budeš mít ještě dnes nabouraný zpěvník, jak nedáš pokoj.«

»Nechte, hoši, škádlení; nyní se rozejdeme, ale v devět hodin se opět sejdem u rondelu v parčíku za Ladou.«

»Co tam budeme dělat?«

»Uvidíte...«

Hoši se scházeli jako spiklenci, jeden po druhém z různých směrů, ale pokašlávali a škrtali podrážkami; mělo to svůj význam — vyplašiti párky.

»Teď jsme všichni. Půjdeme k pensíku, ovšem ne celá banda, rozdělíme se. V devět zhasne „stará“ všechna světla a dívky musí spát. Rudi, Venda, Jarda a já vylezeme na stromy a budeme se snažit nějak dorozumět se s děvčaty...«

»A to já jdu též s vámi,« hlásil se Marek.

»To nejde, Máňa je v druhém patře a my nesmíme křičet. Musíš počkat, až stromy dorostou k druhému patru.«

»Anebo si dej zavolat hasiče, ti mají tak dlouhý žebřík.« Patrik rozdělil úlohy a hoši ojedinele, nebo po dvou vyrazili...

Zadní část velké pensionátní budovy hleděla do tiché uličky M. D. Rettigové, proto byly v této části pensíku umístěny ložnice interních chovaneč. Chodník při budově byl lemován velikými kaštanami. Druhou stranu ulice tvořil výstavní pavilon, nyní ovšem již smutná bouda, chovající divadelní kulisy a dále pak tyčkový plot hřiště DFC.

Oba konce tiché uličky hlídali nyní tři hoši.

Dvě postavy běží rychle, ale neslyšně liduprázdnou ulicí. Dva skoky do výše, těla se chvíli houpají v temnotě a pak mizí ve větvích. Za chvíli se tohle znovu opakuje.

»Že jsme si nenasbírali nějaké drobné kaménky, jsme tři metry od okna, to bych se musel umocnit aspoň na třetí, abych na ně mohl zaklepat.«

»To by ti ovšem zase nic nepomohlo, protože kterákoliv mocnina jedničky je zase jedna, ale nemusíš se ani nechat násobit, já mám v kapse hrách.«

»Dej sem...«

V útulném pensionátním pokojíku je tma, ale nespí se, jak to domácí řád předpisuje. Tři dívky v pestrých pyjamech sedí každá na své posteli, jsou to: Jitka, Mica a Slávka. Vzpomínají na pokažený den, který je připravil o tři randíčka.

»Co to jen dnes „starou“ napadlo? Havel mi chtěl dnes přinést básničky, co na mne napsal, a zatím... hm!«

»Jeeéé — Havel píše na tebe básně?«

»Co se směješ, Mico? Abys věděla, Havel je moc milý chlapec a ne jako tvůj Rudi! Ten se stará jen o puky na kalhotech a v dopisech ti píše zeleným inkoustem: Céro rozmilá... s dlouhým é a bez d, prosím, kluk před maturitou!«

»Heleď, jak mně Rudi píše, to je jeho věc. Je veselý chlapec a já to mám tak ráda. Kdyby ti ten tvůj Romeo napsal na adresu: Z růže kvetoucí dívka, slečna, spanilomyslná

slečna ... eh, tak budeš asi v sedmém nebi. A Rudiho puky, hm, takové nemá ani anglický král!«

»Děvčata, nehádejte se o kluky!« snažila se zažehnat hádku Jitka.

»A co bych se nehádala, Havel je prima kluk a ... a ... a ...«

»A já Rudiho také nedám! Je nejhezčí kluk z celého města.«

»A to zase prrrr! Rudi je snad největší švihák, ale nejhezčí kluk je Patrik!«

»Ne, Rudi!« — »Havel!« — Patrik!!« — »Ru ... děcka, co to bylo?«

»Padá to jako kroupy na okno.«

»Kroupy! Kde by se vzaly při tak teplém večeru jako dnes?«

A zase to zabubnovalo na okně. Mica opatrně pokročila k oknu, ale vykřikla zděšeně:

»Strašidlo!« — a skokem byla uprostřed pokoje celá se třesouc.

»Neblázni, Mico, kde by se vzalo strašidlo, vždyť žádná nejsou.« Ale to ujištění neznělo moc přesvědčivě. Slávka zatím už byla pod peřinou, přikryta až přes hlavu. Jitce se hrozně třásla kolena, když se opatrně plížila k zavřenému oknu.

Na stromě dloubl Patrik Rudiho do žeber: »Teď jsi je postrašil a budou se bát otevřít okno. Co ti to jen napadlo, dát si dohořívající sirku do úst, ve tmě to vypadá opravdu k polekání.«

»Ale — mám radost, že jsem postrašil Micu, dělá moc ráda ze sebe hrdinu.«

Patrik se nezdržel úsměvu ... a zase házel hrách na okno, které se konečně jen docela malinko otevřelo.

»Nazdar, Jitko, otevřete okno a nebojte se, to Rudi byl tím ohnivým strašidlem.« —

Okno se rozevřelo. »Jo ... ale ... kde ... jste?«

»Tady na stromě!«

»Ach!« — Za pelargoniemi se objevily v měsíční záři tři hezké dívčí hlavičky.

»Rudi, počkej, ty kluku! Za tohle ještě dostaneš pořádně popapulidemus.«

»Nekřič, uslyší nás někdo a nemluv tolik, nebo dostaneš jazyk jako Sokratova žena.« Patrik zakročil a tak mluvili konečně o tom, co je přímělo vylézt na strom. Druhý strom se také již dohovořival s protějším oknem.

Najednou se na rohu zableskla svítilnička, zhasla a znovu se rozsvítila. Signál, že vzduch není čistý.

»A copak to tady děláte? Já vám dám svítit do oken na děvčata.«

»Vždyť jsou vysoko, tak na ně není vidět.«

»To je jedno, vy tu nemáte nic co svítit.«

»My jsme skauti a cvičíme Morseovy značky světlem.«

»A zrovna pod okny pensionátu. Jářku, hoši, domů, a hned.«

Třem neopatrným hlídačům nezbylo než říci uctivě: »Dobrou noc, pane inspektore« — a zmizet.

Starý nadstrážník Vondra — za Rakouska ho bylo více, psal se tehdy Wondra — polichocen tím »inspektorem« pomalu vykročil, aby prošel ulicí M. D. Rettigové.

Vondra by jistě přišel do panoptika Scotland Yardu, kdyby ho tam znali; jedna z figurek, která, když zmizí, je nenahraditelná, a proto ho nedávali do pense. Jedenáctka ho znala od toho dne, co je maminky vyvedly za ruku po prvé bez kočárku na ulici. Tehdy jim byl Vondra bubákem. »Když nebudeš poslouchat, dám tě policajtovi a on tě zavře!« Kluci brzy poznali, že s tím zavřením je to jen podfuk, a proto z ramene spravedlnosti neměli nikdy valného strachu. Ostatně rychlé nohy na vše stačily. Vondra nebyl z těch, který by se unáhlil. Vše pěkně pomalu, nač v životě pospíchat? V tomhle byl zajedno s městskou raritou — elektrickou tramvají, ta se také nikdy nezadýchala. Clifton, jak mu mládež říkala, neměl kromě hádek s trhovkyněmi a dopravy nachmelených obecních tatíků do jejich domovů žádnou práci. Velcí zloději v městě nebyli a na ty zahradní si má každý domácí držet psa, tvrdil Vondra. Pan »inspektor« měl pod sebou ještě několik strážníků, a ti pracovali za něho.

Jen tihle studenti mu občas dělali hlavu. Za poslední jejich neplechu dostal od samotné paní ředitelky pensionátu pořádný nos. On přece není jasnovidcem, aby věděl už napřed, co má kdo za lubem. Nadstrážník Vondra došel zatím asi do půl ulice, když tu u divadelního skladiště viděl sedět temnou postavu.

»Hej! Kdo je tam?«

»Já.«

»A co tam děláte?«

»Nic.«

»Tak pojd'te sem!« — Černá postava se pomalým krokem blížila ke Cliftonovi.

»Ale — ale — to je přece sousedův Matějček, a co tu děláš?«

»Už jsem vám, pane Vondra, povídal, že nic.«

»To nebude jen tak, nic se dá také dělat v posteli v tu dobu.«

»Když tedy myslíte, že koukat na okna a na hvězdičky je tak velká práce.«

»A hleďme, on už také pálí za děvčaty. To musím povědět tvému tátovi a doma ti už vypráší kalhoty.«

Matěj měl vztek, že starý Clifton si nemůže navyknout jednat s ním jinak než jako se sousedovým Matějčkem, chlapečkem. Ale...

»To si to, pane Vondra, pletou, u nás se už dávno vyklepávají kalhoty aniž bych já v nich musel vězet. Ale poslyšte, pane komisaři, nešel byste kousek se mnou? Stavíme se v zadním šenku „U kozla“ na pivo. Já vám mám žízeň!«

Pan komisař zkoušel jazykem patro, hm, bylo suché, jen co je pravda.

»Tak pojd'. Chlapče, ani bych neřekl, že už je z tebe takový študios. Inu, stárnu. Z tebe už je opravdový muž — no né!«

Matěj se ve tmě usklíbl, ví, že za pivo udělá Vondra i díru do zákona, ale to pivo, co s Cliftonem vypije, mu ti čtyři na stromě budou muset zaplatit.

Když Matěj s policajtem zašli, otevřela se znovu na chvíli okna, ale již jen proto, aby zaznělo několik milých přání dobré noci. Hoši seskákali se stromů.

»Pojďme, dáme se zadem přes hřiště DFC. Nestálo by za to, kdyby nás nyní v půl desáté někdo ze školy viděl.«

Čtyři černé stíny se vymrštily obratně na dřevěnou ohradu, za níž ihned zmizely. — A co hochům řekli doma, když přišli tak pozdě?

»Že již jdeš, bude pomalu půlnoc!« Maminky jsou ovšem věčně s hodinami napřed, to již tak jaksi ze zvyku.

»Ale mami, právě tlouklo na věži deset, ostatně jsi věděla, kde jsem!« Ovšem, chlapci měli dovoleno, ale ne k pensíku! Mládež je ve výmluvách vynalézavá. To se jde ke kamarádovi poslouchat radio, nebo má gymnasijsní orchestr zkoušku; v tom případě se musí vzít instrumenty s sebou, ale to nevádí. Rudi Kníže je doma obvykle jen s kuchařkou, tatínek je v Praze, maminka hraje někde bridge, a tak je na chvíli u Rudiho sklad houslí, trumpet i klarinetů. Když je krásný večer a nebe plné hvězdiček, vymluví se studenti dokonce i na školu. Pan profesor fyziky má v kabinetě dalekohled a ukazuje prý tento večer hvězdičky! To je nejjistější výmluva, protože pana profesora se žádná maminka nebude tázat, zda je to pravda.

Pro tyhle výmluvy nemusí býti mládež špatná a prolhaná. Mnohý hoch a dívka v ničem rodičům nelhají, ale chtějí-li se dostat nějak ven, nejde to jinak než trochu »cikánit«. Pochopí maminka, ta ještě spíše, ale přísný pan otec, že bylo pro hochy nesmírně důležité promluvit s děvčaty z pensionátu? Ovšem, že nepochopí! Vždyť oni již dávno vyrostli z takových »hloupostí«. A ve dne to nešlo, dívenky najednou nesmějí ven pro přísný zákaz paní ředitelky. Chytrost nejsou žádné čáry, aspoň u studentů ne.

Drazí papírkové a matinky, my nikdy nelžeme, my jen občas »cikáníme«, ale to zase jen z veliké lásky k vám, neboť šetříme vaše zdraví. Vždyť byste se ustarali, kdybyste měli vědět o každé naší »čertovině«.

V pensionátu Lada bylo ovzduší jako u holiče a ruch jako všude u toho potřeštěného pokolení, jemuž se říká: děvčata z pensionátu. Bouchalo se dveřmi, běhalo z pokoje do pokoje, drobné hádky, jiskřivý smích, koloratury z posledních šlágrů, letmé spravování puštěného oka na punčoše, boj o veliké zrcadlo, před nímž to vypadalo občas jako při rugby, zoufalství nad neposlušnou kadeří, která někde se uvolnila z uměleckého účesu a teď trucuje a nechce držet. Dlouhá chodba před ložnicemi se plnila půvabnými dívenkami v rozkošných tanečních šatech pastelových barev. Očekávaly paní ředitelku. Ale i mezi švitořícími a radostí poněkud rozčilenými dívkami se našel flegmatik. Byla to Alena; ta si sedla na okno a brousila zoubky na sucharech. Alena byla vysoké, hubené děvče; vlasy měla hladce učesány za ouška a nosila brejle s černou, koštěnou obrubou. Vyhlížela jako miss England, nebo japonský diplomat, ale v pensíku byla oblíbena a stala se mezi děvčaty jakýmsi smířcím soudcem v jejich sporech. Dívala se nyní s úsměvem na Micu, na ten kruh veselých spiklenců v sukních, který měl strašně důležitou poradu,

jak to navléci, aby jejich páni kluci směli přijít tančit. Konečně přišla madame ředitelka pro svoje dcerunky. Tleskla do rukou, ale dcerunky se neřadily do obvyklého štrůdlu, nýbrž seskupily se kolem ní.

»Tak co je, dcerunky?«

Mica předstoupila a s graciézní úklonou spustila:

»Milostivá madame ředitelko! Máme k vám velikou prosbu. Učitelský ústav, když začal taneční, měl málo svých dívek a proto pozval také nás; vyhověly jsme. A nyní, místo, aby nám byli vděční, zakázali dnes přístup na půlkolonu studentům, které jsme si pozvaly. Na půlkolonu má všude každý přístup, a my vás, madame ředitelko, pěkně prosíme, abyste těm studentům dovolila přijít si zatančit.«

»A kdo jsou ti studenti?«

»To jsou, prosím, chlapci z gymnasia.«

»Ne, z toho nic nebude. Byla jsem upozorněna, že to jsou ti rošťáci, co nám před čtrnácti dny o půlnoci troubili pod okny.«

»Jeeé — to jsou, prosím, samí slušní hoši, co jsme je pozvaly. Rudiho Kníže otec je radou v ministerstvu školství, a když mu budu muset říci, že nesmí na půlkolonu, protože —« a Mica začala natahovat k moldánkám — »protože... protože není slušný chlapec, húú, a on to řekne, húúú, tatínkovi...«

»Tak, Mařenko, neplač! Vždyť já jsem neřekla, že hodní a slušní chlapci z dobrých rodin by nesměli přijít, ať jen přijdou. Ale nyní je pozdě, jak jim to chcete oznámit?«

»Oni přijdou přímo do Národního domu.«

»Tak jste již na moji dobrotu spoléhaly? Rychle se seřaďte a jdeme.« — —

Cestou se děvčata chichotala. Ta Mica! Je jí sedmnáct, ale umí zahrát rozmazlené děťátko a ví, kam uhodit, aby stará změkla. Ředitelka má vždy respekt před tituly. Kdyby tak věděla, že to jsou přece titíž chlapci, co nám tak pěkně hráli o půlnoci pod okny: Dobrú noc! — —

Několik hochů z jedenáctky hrálo při gymnasijní akademii v ústavní kapele. Po akademii se přikradli do ulice M. D. Rettigové, kde Matěj, obnaživ svůj zlatý instrument, zatroubil na křídlovku bezvadnou fanfáru. Zatím Patrik, Venda Horák a Otta Müller vybalili housle z futrálu a společně s Matějem zahráli: Dobrú noc! Toť se ví, že hned byla všechna okna otevřena a v nich se všude za pelargoniemi objevilo po třech kučeravých dívčích hlavičkách, jimž toto noční zastaveníčko působilo nemalou radost. Veselý smích a tleskot drobných dlaní ponoukal mladé muzikanty k prvotřídnímu výkonu. Nejvíce rámusu natropil Matěj s křídlovkou. Koncert vzal náhlý konec, když se od vchodu pensionátu vyřítíl rozespálý starý školník a za ním se objevila madame ředitelka v dlouhém haveloku, posílající kulhavého školníka pro policajta. Muzikanti ovšem moudře vzali roha. Město se té příhodě srdečně zasmálo a hned se ujalo podezření, že paní ředitelka pensionátu není muzikální. Studentům ten kousek na gymnasiu prošel, měli tentokráte mocné přímluvce v kuželkovém klubu, kde byl pan ředitel činným členem. — — (Pokračování.)

Z D E Ň K A M A R K O V Á : S O B O T N Í V E Č E R

Mám ráda sobotní večer. Několik volných chvil, několik okamžiků, které po šest dní pro sebe šetřím, na které se těším a které patří jen mně. Sedím v tmavé lenošce u radia, venku dohořívá západ, nebe mění barvu v tmavěmodrou, vysoká smuteční vrba u mého okna tichounce vypráví. Nevím, co si její lístky povídají, nerozumím jim, ale ráda poslouchám jejich jemný a něžný šum, který se mísí se vzdáleným hukotem řeky, s písní drobných, bělavých vlnek. Moje myšlenky prchají s lehkým večerním vánkem do dalek a já si uvědomuji sny a plány do své budoucnosti.

Tiše poslouchám večerní píseň a mám ráda vše kolem sebe. Mám ráda ty červené květy pelargonií v oknech, drobné lístky domácího štěstí, bílé chloupky maličkého kaktusu, slováckou výšivku na stolku, mám ráda tmavé hory, které se rýsují na světlém pozadí večerních červánků. Po paměti otvírám radio a hledám hudbu. Z daleka slyším drobné a hravé tóny Smetanovy Vltavy, slyším snít lásku v této hudbě, slyším širokou melodii staré řeky, slyším veselý zpěv, slyším bít srdce našeho lidu ve zvucích houslí a harfy. Poslouchám zbožně nejvnitřnější zповěď nešťastného velikána. Zvuky jeho, vyšlé z jeho

čisté duše, letí z daleka ke mně, přelétají tisíce kilometrů, letí nad horami, dolinami, řekami, městy, vesnicemi, letí nad přáteli i nepřáteli. Stříbrně čistá, vrcholná melodie se nese prostorem ke mně a vniká do všech částí mé duše i mého srdce. Jak jemný závoj mne zahaluje, stále něžněji a přece pevněji a já se choulím do deště jejích tónů, laskám se s nimi a nechávám se hladit jejích ryzí krásou. Po tvářích mi stékají slzy na ruce složené v klíně. Nestírám je, cítím, že jimi se uvolňuje to nesmírné štěstí, jež se v mém srdci usadilo za zvuků Smetanovy Vltavy. Cítím, že jimi odchází i všechn prach, usazený v čase všední práce a že v mém srdci je místo jen pro lásku k celému světu a dík, že Bůh dal schopnost vyjádřit hloubku celého lidského nitra v tónech. Poslední akordy zakončují tok řeky a já vypínám radio. Nemohu poslouchat již nic jiného, má duše je plna vroucích tónů a na mých tvářích pomalu usychají poslední dvě slzy.

D. K.: *Noci*

*V zajatí bezoblačných nocí
čítal som verše z čiernych dlaní
čítal som kvapky rannej rosy
dopoly krásou oklamany*

*Dnes veriť nechcem v džavot rýmov
čo kreslia úsmev do úst ženy
čo plačú v uzloch dravých vírov
a halia úsvit vydráždený*

*Bojujem za vše tvrdou rukou
bo dlane výšok ma volajú
bo oči diaľav sú mi mukou
čo noci večne vyzvávajú*

*Ó večné zvuky temných očí
kto hlas váš v mŕtvý hlahol zmení
kto láskou sputná bezdné noci
do harmonicky mäkkých znení*

*Ó hebké hlasy nočných ssutín
nezmeňte moju smutnú pieseň
pre ktorú denne veľmi smútim
pre ktorú rád mám chladnú jeseň*

Paladium země České: P. Maria ze Staré Boleslavě

SLÁVKU, ČTEM ŽIVOT, JEMUŽ NEROZUMÍME

Kdo to tehdy věděl? Příběhy všech se začínají stejně a není mnohdy sil, jež by rozevlály pentle cest, jimiž je třeba jíti. Tak prostě a souměrně se vrství dějiny vesnice, pokolení téhož rodu kladou svou vrstvu vedle pokolení, ani jejich nástup nerozeznáš v té spředené niti, již staletí stačí Čas.

A přece tehdy, kdy do mžení šera jsi po prvé zaplakal; Slávku, tiše a neslyšně chvělo se vzduchem, co mělo zmásti mudráckou zkušenost o zděděné líše. Víš, bylo to v době, kdy byl dopsán vykřičník tvého života a kdy uvázl nad vesnicí jako znamení krve na veřejích Židů, tehdy si vzpomněly báby: už i jeho dětský pláč byl tak cize přítomný jak ozvěna hlasu z krajin, na něž se nikdy neupamatujeme, že jsme tam byli někdy přítomni.

Pastouška je chudá jako dlaň žebráka u cesty, již dosud nikdo nepřešel, a jejím obyvatelům tvrdnou ruce při dobývání chleba. Tak se jim rozlomí mozol jak brázda v červnovém parnu a mračna táhnou vysoko, bílá a mívivá, kamenná ve své bezcitnosti

— němý výsměch naléhavým prosebníkům. Ach, vidět jak kostnatí půda a nikde hrst měňavých kapek vodního stříbra.
Slyšíš tu svůj úděl, Slávku? Slyšíš, slyšííííš? ...

II.

Slávku, volají; neslyšíš? Tehdy teprve věděli ve vsi, že je někdo mezi nimi, kdo nedovedl v dětství z písku postavit domek a tunel a vysnit mu jméno, které zapadlo z doslechu do dětského světa a zdá se ti tak podivné, jako v mýdlové bublině to v něm zavířilo barvou a touha se vzbudila žádostivá.

Stáls opodál a rej mravenců přesypával slídový penízek v písku. Byls neužitečný svým snem, od světa vzdálen a přece jsi jím žil. Jak jinak se točila perspektiva lidských cest v tvém pohledu: každá cesta ústí domů, ale kdo najde modravé arkýře, k nimž volá soumrak, když vychladnou věci, dokouří výheň a lesy probudí stíny?! To byl tvůj obraz, Slávku, tak podivně pokřivený ve své skutečnosti, tak mrazivě pravdivý. A tolik zazábl mudrácká záda vesnice jako rosa soumraků letních, do níž se přelil chladivý vesmír. Dni míjely kolem, a když ses probudil s jitem a bílá stáda štěbetala před tebou vesnicí, (kde jinde jsi mohl snít svůj svět než ve sboru balvanů horských, mlčících v souhlas), pokyvovaly hlavy, na něž se sesypal sníh, a lehký úsměšek dotkl se lící, neboť šel kolem někdo, »kdo se pomínul cílem«. Jen pomalu se učili slýchat jak pohádku tvůj podivný příběh; jak sen jim to znělo za bdění denních, a přece by se marně zdvíhaly ruce, aby jej vymnuli z očí.

III.

Dnes to teprve chápou; dnes, kdy v užaslé ticho dozněl tvůj příběh a ještě větší ticho povstalo v dědinských krovech, bezhlasé přitakání v souhlas. Toho všeho bylo třeba, celého tvého života, aby něčí ruka sebrala škraloupky s věcí, pohnula mlčením kraje a v jádru stvoření promluvil tichý, neslyšně naléhavý hlas, tolikrát přeslechnutý v našem zaneprázdnění.

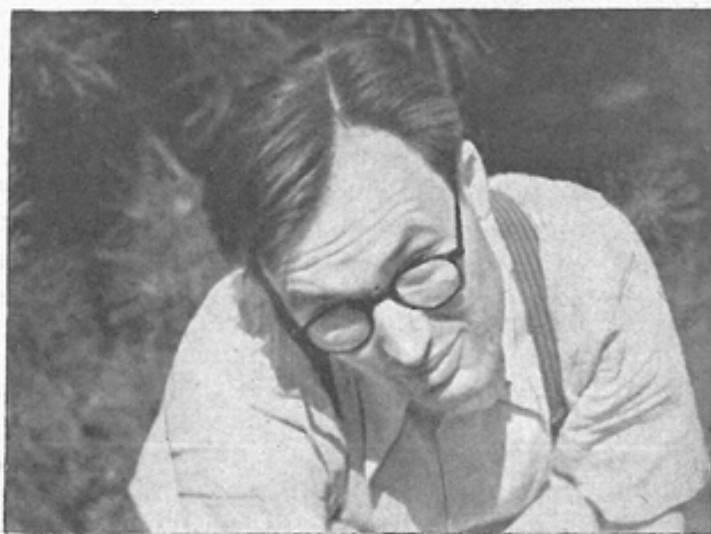
Vidím tě, jenž ses dal na pochod s plotem; den se ti zelenou poduškou prostřel pod hlavu a svítání strásló jak lupínek růže lehounký úsměv, lehčí motýlích křídel — však stejně nesrozumitelný. Kdo věděl, že tvá dlaň rozlomí skývu k rozdání a zraky se zahoří až tam, kde se to modrá a bělavě kouří v oblacích. Ach, dlouho jsi neslychal poledne zvonit — neboť vesnice měla jiná znamení, jimiž volala k jídlu — tak zvolna se sunul čas, až jsi se dovedl sem a nadešla doba. Poledne, jemuž rozumějí hluší a k němuž budou pozorní zatvrzelí a němí, až se jim úzkostí sevře srdce.

Už dávno je klidna osnova tvého díla, ozvěnou dohučel stav a za vším tím jen v tušení dohlédnem ruku, jejímž plánu se marně snažíme porozumět. Slávku, jako ořech se vyloupí tvůj příběh, padáje tíhnutím společným všemu, ale kdo v slupkách netuší jádro?

Josef Veselý

Zora Uhrová: *Hamlet*

*Tam, kde je světlo proniknuté tmou
jsem i nejsem
vidím i nevidím
tápám za oponou proudění života
a házím slova mořským vlnám
jako perly na útesy, aby padaly
směji se, abych plakal,
jsem a nejsem,
unikám a při tom stojím zde,
za tebou, za každým,
jdu s vašimi kroky
s vašimi stíny
a ironická struna v mém srdci
taje, jako sněžná hvězda.
Směji se, abych plakal,
pláči, abych se smál,
jdu, proto, že nejsem
já —*

Marie Rezková: Jak se vám líbí? (Z naší fotosoutěže)

Ivan Smutný: Dívka jde po louce

*Malé růžové hrachory
se vyzouávají z pánťoflíčků.
Vánky v sukýnkách jí laškují
a včely slétají se k užaslému víčku.*

*Užaslé z přemíry věcí
slunečko sedmítečka šplhá po dlani.
Veliký motýl, jenž stíní tě přeci,
jen napovídá cele svítání.*

*Zmatena hlavu v loktech slož,
ať může rosa dštít z nebe tvých zřítelnic.
Můj verš, ó královničko luk, vem za podnož.
Až u nohou ti dojat padnu vstříc!*

Anton Holly: Značka (dřevoryt)

IVAN STRÁNECKÝ: BERÁNEK SNÍMAJÍCÍ

Bydleli daleko za městem v červeném domku s černými okny a žlutými jiřinami ve vyprahlé zahrádce. Čas zavěsil zde svůj šerý plášť a stanul na zápraží nehybný, neuvěřitelně sirý a pustý. V každém záhybu vteřiny trčel jízlivý trn a zela zjítřená rána. Anna Tichá byla už dávno vdovou a svého syna Josefa opatrovala tiše se srdcem krvácejícím. Josífek byl ubožák, chudera, dítě, jež již v kolébce bylo postiženo surovou ranou, mrzáček, vzbuzující soustrast i smích uličníků, trpítel v nezralém těle a mučedník bez hříchu a příčiny. Nad jeho velkou hlavou kroutili hlavou, nejen starý a ošumělý doktor v sousedství, nýbrž i slavní profesori státních klinik, kteří by rádi tento nepochopitelný případ uchvátili pro sebe a prováděli na něm své experimentální metody. Když se matce o tom zmínili, stáhl se její strastiplný obličej v uctivý úsměv, avšak ruka uchopila Josífka a přitáhla jej úžeji k tělu. Páni pokrčili rameny a od té doby se o Josífka a jeho spolutrpitečku přestali lidé zajímat. Josífek a jeho matka, dvojice více než ubohá, zapadli do šedivého chodu periferie a stali se nezbytnou součástí odpoledních hodin. Po hrbolatém dláždění poskakoval Josífek bolestným krokem duševně chorého, veden jsa matkou, jdoucí s hlavou ustaraně sklopenou, neustále se zardívající a sladce opravující a utěšující své nechápající dítě. Odcházeli, jak mohli lidé pozorovat, do malého parku, začouzeného blízkostí továrny, a tu Josífek nerušeně sedával, hraje si se starou krabicí. To ještě bylo včera, v mysli lidí ještě zůstal obraz bledého a trním korunovaného chlapce nezvykle krásných očí, tváří a zubů poznamenaných přechastými pády. Ztvrdlá však pěst svírající tyto dva bledé květy uprostřed tmy, zaval žalosťný vítr, nesa ve svém poselství bolest a utrpení bezútěšné, svésila se hluchá tma, odděliviši světu smutné divadlo konce takéčlověka. Josífek, ponořen v nezměrnou bolest, svíjel se celé dny, noci, týdny a měsíce na hořkém loži v křečích záchvatů. Jeho pracující tělo, kostra potažená koží, připomínalo matce, vybělené úzkostí a vyděšené probdělými nocemi, chapadla odseknutá chobotnici, smrtelný, svíjivý zápas zvířete ubičovaného k smrti. Záchvaty, ten strašný řetěz, jímž bylo Josífkovo tělo poutáno, to pekelné kolo, v němž byly jeho ruce, nohy, úd po údu lámány, ten šílený tok ohnivé bolesti, valící se na vyschlé, vymláčené a vylisované tělo, ten krvavý zmijí bič, praskající a syčící nad matkou, sedící s vlasy rozpuštěnými a bílými a rukama bezvládnými v uškrcené hrůze, počaly vrcholit ve svém běsnění a mávat černým praporem pekelného finále. Laokoonští hadi se vyrojili a vrhli se na odpor nekladoucí oběť, niť se chystala přetrhnout, svíčka dohořet na znamení, že život tohoto z Milosrdenství měl opustit kříž tohoto světa. Za noci temnějších než kdy jindy stékal ztuchlý smutek po holých stěnách, zaznívajících chrapotem po tři dny a noci umírajícího Josífka. Konečně přišel jeho čas. Za bílého blaženého rána, kdy v modrém vzduchu hořel stříbrný tyl jitřního světla a svět voněl výdechy bledých šípových růží, opustil Josífek tak tiše své tělo, že matka poznala

teprve podle božské krásy jeho čirého obličej a úsměvu na jeho bílých rtech, že je mrtev.

Matka klečíc, oslněna světlostí a nehmotností tohoto zázraku smrti, pocítila pojednou s hrůzou, že její duše je hluboko z kořenů vyvrácená. Její syn, jehož úmrtí si budou lidé uvědomovat s pocitem úlevy, byl mrtev, její ubohý, ovoce a předmět její péče ji opustil; není již jeho tklivého úsměvu za času modré oblohy s trsy krvácejících jeřabin a jeho hlas nezavolá již zkomoleně její jméno (ach, andělská hudba, již Bůh jí poslal odměnou i posilou), uvědomovala si v bezútěšné hořkosti pukajícího srdce. Její mateřská podstata, její srdce srostlé s tetelivým tepem jeho se hroutilo bolestí za rojů jisker a dýmů ze spálenišť. Zvrácené oči zachytily nesmírnou pláň, holou a ponurou, na které se plazila cesta, osiřelá, žaluplná, bez konce. Schoulena ležela matka na zemi jako zřítivší se vyhořelý dům, jenž ztratil vše, postavení mezi nebem a zemí, základy v kamenité půdě, bílou tvářnost a dunící klid svých oprýskaných chodeb. Její tetanem zkroucené ruce ve strašném ponížení s výkřikem prosby se upínaly, plazily a lísaly k vykloubené, zbodené a poplvané postavě na černém kříži. Vyprahlá, šílená ústa blábolila vášnivě vřící slova nevděku a výčitek Tomu, o jehož milosrdenství prosila tak dlouho a tak úpěnlivě.

Z dalekých, nepoznaných kvetoucích polí, lesů a kyticek pomněnek na stolech chudých zavanul jasmínový dech a pokojem se zavlnila hluboká velebná modř. Vlahý závoj tajemné krve, řinoucí se z ran Odsouzence zahalil slzavou hlavu matky, na níž spočinuly dvě lehké, neviditelné a zářivé perlové ruce. S drahokamy v očích pohlédla matka na mrtvého a se sepjatýma rukama pochopila rajskou, zrosenou, chrysanthemovou zář, prýstící z jeho těla.

Neboť on byl po celý svůj život podoben Tomu, jenž sám bez viny umřel za naše viny.

*M. Bohuslav: **Létu***

*Je smutný den, je smutný den,
mlč, léto, mlč a neplač již,*

*že netrhá už dívka květy sedmikrás,
že růže teplou nocí nezavoní,
a pel, ježž milý s hvězd jí strás',
že na rtech jí už rudě nezazvoní.*

*Je smutný den, je smutný den,
mlč, léto, mlč a neplač již,*

*že nehraje hoch dívce na klávesách vyznání,
že lásky stigmata už zvadla v zhnědlém listí,
že budu zase toužit po večerním klekání,
že místo slunce déšť nám hlásí jitra příští.*

*Je smutný den, je smutný den,
mlč, léto, mlč a neplač již.*

Sbohem, léto, pod hučícím jezem.

Sbohem, láska, pod kvetoucím bezem.

Adieu — na shledanou, sbohem,

vždyť ze strnišť již první větry vanou.

Nu, sbohem již a zase na shledanou!

a tý louce zelený
pasou se tam jeleni
pase je tam mysliveček
v kamizolce zelený.

Mikuláš Aleš: Ilustrace

Andrej Devan:

Jeseň jedného života

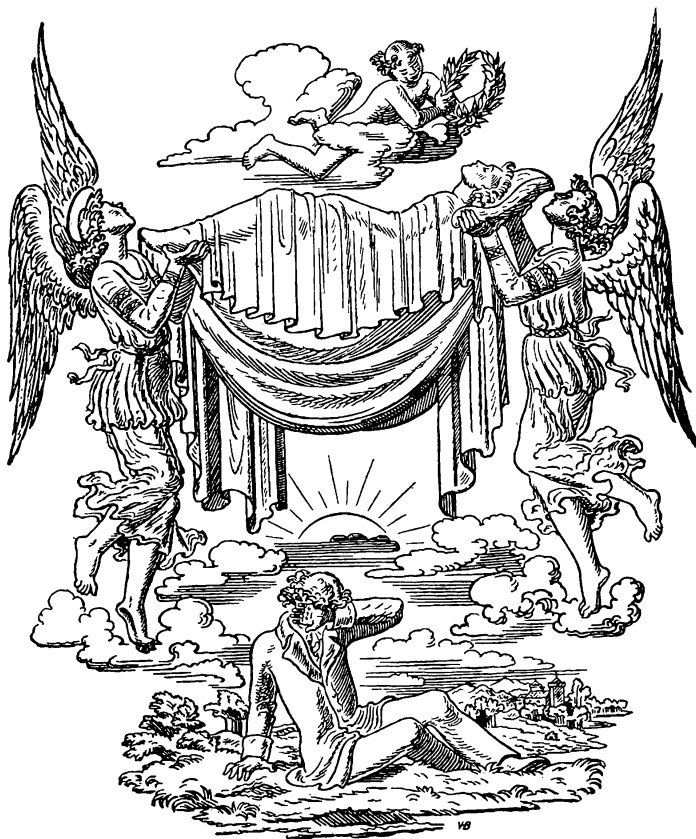
*Môj otec nebol súkromníkom
život má šesťdesiatpäť rokov
hlboko tečú alpské rieky
on píjaval s ich bokov*

*Môj otec hrával na cytare
cytary vedľa ťažko plakať
na dlaniach hnijú mozole*

*Môj otec maľoval srdcia
a nemal ho kto nakrímiť
vytláčať z hroznov šľavu
dnes nosí v bani dynamit*

*Môj otec Adam čiernych očí
kaktusy vädnu viem to viem
pomaly pije tiché muky
Anjeli boží pejú rekviem*

V. H. Brunner: Knižní ilustrace

I V A N S T R Á N E C K Ý S V Í T Á N Í

(Začátek povídky.)

Když se čas zastavil a peklo sestoupilo na zem, krvavá, kouřící ruka Dopuštění udeřila na buben a rozkázala, aby vylétly geysíry hlíny a kamení do povětří, zapraskaly a zahvízdly šrapnely, vyhrězly zarostlým a zavšiveným vojákům střeva a mozky. V ten ohnivý čas se narodil Josef, hned na počátku jsa poctěn jistě více než sto ranami, (ježto byla právě ofensiva). Jeho královský příchod v onu Zem byl zkalen zvěstí, jež přivedla jeho matku v těžkou mdlobu, že totiž o málo dní předtím padl na poli cti a slávy, statečně a věrně vykonáváje svůj vznešený úkol, jeho otec Jan, příslušník 23. pěšího pluku arcivévody Karla. Kolébka Josefova byl mělký košík, vycpaný hadříky a ozářený teplem jarních dnů. Matka, podělkujíc, nosila dítě v loktuši na zádech, nebo jej dávala do hejčadla na skřížených tyčích. Tak dýchalo škvrně žňovou oblohu a usínalo za šelestu žnoucích kos a padání zlatých klasů. Dětství Josefovo, ten smavý a zářící pták, (protože bylo pod záštitou matčiny rukou) míjelo jako všechna ostatní prostě a bylo naplněno rudým šátkem matčiny hlavy a žhavým obrazem vyprahlého kraje se spoustami prachu a bílou oblohou. — Reflektor života však ozařoval jeho postavíčku raně, nedbaje, že herci je cizí jeviště, na něž vstupuje, a že jeho páteř je příliš měkká a nezralá unést závaží na ni položené. Drsný duch písčité a rozpukané země svázal jeho ranec a drzou rukou jej vystrčil z kolébky a ze dveří lehkých barev. Hranatá hlava sotva čtyřletého vzplanula ranami, (které mu udělovala přejícná lidská ruka) za nepřítomnosti matky, jež kopaničářila od svítání do večera na cizím láně i na svém čtverečku. Oštípán husami, s nehty u prstů na nohou i na rukou servanými, s tělem sežehnutým sluncem a vyběleným hladem bloudíval kolem cest, doufaje, že najde pohlazení. Rybníky rtuťových hladin s rákosím šumícím a pěnamí kol pobřežních skal často vídaly směšnou loutku, sedící na prohnílé čepu. Chudobky a slzičky P. Marie byly mu často lůžkem s nebesy přirozenými, když on, bludný, nenašel cesty domů. Klením a ratolestmi, utrženými kdekoliv, byl častován za své darebáctví, jež už prováděl. Když jej čas povytáhl, býval bit pěstmi a tupen dobytčími nadávkami. Ta drobná i velká darebáctví vzdoru, inscenovaná v krychlové hlavě, dožírala dospělé

k zuřivosti. Husy se svázanými krky a utopené v rybníce, rozbitá okna a natlučené lebky sousedových dětí a uřezané stromky již dávno stačily, aby Josef slyšel lotrem a již polepšovny hodným na věčné časy. V malých střívkách a černém niterku to vařilo a bouřilo, vlásy se čepeřily a odstávaly od lebky, když viděl stín člověka. A často se zakousl jako křeček do ruky, jež jej chtěla třebas i pochválit.

Neboť Josef, tak obyčejné a všední dítě, vyrostl ze tmy. Trpěl ústrky a hranami kamení, jež měli v hrudi ti, se kterými přišel ve styk. Byl synem bez táty, syn baráčnice, lidí, již nemají práv, jejichž tváře se neusmívají, poněvadž jsou vyssáté bídou. Z kolébky, semeniště bolestí, vyrostl v sirotu, jež má smůlu všude, kam vkročí. Hrnce, z nichž zbyly střepiny na tvrdé zemi, housátka, jež se mu utopila v louži, děti, jež přicházely se zkrvavenou tváří, neboť se Josefovi ztratily, jiné střepiny a spáleniny byly příčinou úderů, s počátku lehkých. Orvanému a trýzněnému se roztančil v hrudi vír síly, již kypí otrok, nemohoucí se ani pořádně pomstít. Černý a hnisavý vír uchvátil kloučka za řídké vlasy. A držel se jich zarputile, proplovaje s Josefem strastmi ran. Ubohý, poznáváje po matčiných krvavých očích i plachých pohlazeních, s nimiž jej vítala, když si odbyl trest, že se matka rmoutí, chystal se být hodným. Smůla, přilepená na jeho těle, přilnula však ke všemu, čeho se Josef dotkl. Smolař s pěnou vzteku (ovšem kojeneckého) kolem úst, Josef syn baráčníka a smolaře Jana.

Druhý odstavec svého dětství prožil Josef na dvoře, na poli a ve chlívě sedláka, jenž byl jeho poručníkem. Trnitý a větrný tok dnů a měsíců nekonečné délky zastal Josefa s hnojem mezi prsty, ocadlým lankem těla a vlásy, jež počaly nabývat rezavé barvy. Bylo vidět toho pasáka s páteří více než shrbenou, jak žene husy, později krávy ke brodu, aby se napojily, na louky, aby se napásly. Páchna chlívem, s tělem zvyklým na drásající houni, sedával u biblického korýtká, jsa žádostiv teplého bramboru a laskání, jehož se dostávalo od tlusté ruky selky štetinatým vepřům.

Divné západy a obzory hořící krve, ocúnové podzimy se slavností zažehnutých ohniček, mlhavé stříbro jiter s úsměvem na nebesích byly první náhradou za matčinu měkkou ruku (Bože, a přece tak hlubokými rýhami rozkrájenou). V povětří povívaly sametové pentle větrů jemně lnoucí k ubohému tělu, na syté obloze hrálo slunce a ukazovalo jen jednu přívětivou tvář. Kosi, veverky a laňky a zajáci a tichá zvířata štíhlých těl se stali Josefovými přáteli. Nazaretsky prostý stával uprostřed nich v rozbitém šatstvu, s chudým tělem, maje houni přehozenou kolem ramen a poslouchal a mluvil s nimi přátelsky a plaše. Zelené šero borových lesíků a peníz měsíce (jenž svítil někdy dřív, než Josef hnal domů), kouzelný přísvit oblohy, tmějící se vršky kopců a kouřících chatek ve vsi ztišily svůj hlas a učinily se nepatrnými, protože Josef, nepatrný a nezralý, tady se počal usmívat. Pípající ptactvo a laň sv. Huberta, jež ulehla Josefovi k nohám, potůček, ježž dobrák měsíc postříbřil, vonící koruny zjízvených borovic opětovaly Josefův úsměv, neboť poodhalily svůj plášť neznáma tvorů, jemuž bylo třeba matky. Ohničky, lesy, stráně, zvířátka a nepatrní, kaménky, mravenečkové a sedmíkrásky, vy, jichž prostota je blahoslavená, červené borovičky, bílé stezičky, vedoucí jednou za uherský čas k mámě, vy, maličci, kdybyste věděli, jak je Josef u vás šťasten! Stvoření, jehož rezavé vlásy by ve městě a všude jinde ostríhali, s ústy prahnoucími po svých přítelících a radostnými tehdy, když se s nimi setkal, pomalu zapomínalo na mráz selského prahu a zvykalo si shrbeně odcházet z místa, kde jej častovali hanbou, ústrky a výsměchem. Náves, dvůr a síň sedlákova, čeledínská komůrka, byly pranýře, kde Josef stával v plandavém kabátě (ježž mu přejícná selka ušila ze staré sukně), uprostřed palčivého světla, vydán jsa na pospas posměšným očím a k úsměšku staženým ústům. Byl uvržen do kouta, kde se v tichu hojila duše. Necítil už žluč ve svých ranách na těle chlapeckém; nyní hořklo Josefovi hluboko, uvnitř propasti nitra. A zuřivost jeho mladších let vlála daleko do jižních krajů s tažnými ptáky. Trpká pláňka Josefova srdce se zachvívala vzlyky chlapce, jehož opouští vzdor. To byly žluté dni, bezútěšně jednotvárné a hluché, kdy Josef se svěšenýma, dětskýma rukama a žlutou tváří plakal nad svou sirobou.

Důtky svištěcí vzduchem nad shrbeným tělem (ze kterého vynikaly ostře kostky páteře), temná noc, jejíž hvězdy úmyslně zhasly, hrdlo vyprahlé a mučené hladem, neštěstí, smůly a střepy byla věna a vavříny, jimiž sudičky a čas ověnčily Josefa, suchý, orvaný, bezkorý, několikaletý stromek.

Nad zesměšněným a porobeným se sklenula tma, dobrá, milosrdná, hřející tma, těšitel-

ský balzám. Na dalekých obzorech praskla klenba černé modře prameny blesků. A na straně východní se zestříbřilo a zjasnilo. A vzduch je prostý, tichý a čistý. Svítání na východě, blýskání na čas?

Země, jež mlčí (noc skryla kamení a vypranou červeň ornic), ach mateřská, tichá zem, z níž povstal, do níž bude vložen. Mlčí v předzvěsti — ta tajemná, usmívající se Mrtvá ze Seiny — dosud nepoznaná.

Josef Strunz:

Korálky, korálky...

L. M.

*Zlatý pták štěstí uprchl mi
do dálky, do dálky.*

*Sám v smutném večeru
přebírám rudé korálky.*

*Jak jsou dnes krásné —
jak tenkrát, když nebe bylo jedna zář.*

*Dnes mám ty rudé na prstech
a druhé tekou na tvář.*

V. H. Brunner: Kresba

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Táborák

Náš tábor na Sv. Kopečku začal 1. července večer. Zažili jsme tu mnoho zajímavých příhod, z nichž jednu vám chci popsat, totiž o táboráku.

Již dlouho jsme se těšili na chvíli, kdy okolo plápolajícího ohně, uprostřed černých lesů vesele zazní: »Táboráku, plápolej, táboráku, jásej...« Již uběhlo čtrnáct dní a na táborák si dosud žádný nevzpomněl. Až jednoho dne navrhl náš důstojný pán — P. Rafael Lexmann — že zítra snad bude příhodný den.

Všichni, nadšeni zprávou, po svačině jsme spěchali do lesa sbírat dříví a vše, co se dalo. Osekali jsme celý smrk, do kterého udeřil blesk, a dříví uschovali pod smrčky, blíže místa, kde měl táborák být. Po celém dni pilných příprav nastal večer. Již odpoledne jsme si donesli do lomu gramofon s deskami. Před půl sedmou večer jsme šli všichni na pozeňání až na několik děvčat, která zůstala na stráž. Jak jsme se však podivili, když jsme již chtěli jít: před klášteřem stál nám již známý voják — »vypoulenec«. Chtěli jsme se však »vypoulence« zbavit, protože nás strašil. Nyní začalo právě dobrodružství. Voják, mysle, že jsme šli zadem, pustil se směle na křižovátku za vesnicí, kde na nás chtěl počkat. Ale tak hloupí jsme nebyli. Zatím velebný pán vyslal dvě hlídky na výzvědy. Brzy přišly, oznamující nebezpečí. Voják totiž seděl u blízkého rybníka na lavičce — přemýšlel asi o nesmrtelnosti brouků. Zabočili jsme silnicí na opačnou stranu, odkud jsme se s těžkým břemenem plížili po ní k lesu. Nesli jsme totiž konev s čajem, kabelu s hrnkem, vuřty a chléb. Nešlo se nám příliš dobře, ale pro dobrodružství jsme byli odhodláni vykonat vše. Jakmile jsme došli k lesu, byla vyslána opět hlídka. Oznamovala blízké nebezpečí. Voják již stál blízko. »Hurá do lesa!« znělo polohlasně lesem. Ale přece jsme se šťastně dostali na místo. Chudáci děti! Už »slintaly strachem«. Chvíli jsme zachovali ticho, ale pak to začalo. Hned jsme hráli na gramofon, hned zas zuřivě zpívali. Nejdříve jsme se posilnili čajem. »Pššš! Kdosi jde!« Jak jsme se nasměáli, když jsme uviděli naše známé, Androvi. Slavnostně jsme je uvítali a rozzehli táborák tak, že důstojný pán zapálil jej pěti zápalkami, a to za Prahu, za Brno, za Kutnou Horu, za Cheb a za Sv. Kopeček. Androvi si udělali jiný nablízku.

Nejvíce jsme se těšili na opékání vuřtů. Některým nezkušeným pomáhal velebný pán. Sem tam některý shořel, takže zůstal jen škvarek. Zazpívali jsme si, zatancovali, zkrátka měli jsme se dobře. Ale náhle zkazil naši radost onen »vypoulenec«. Někdo nás prozradil. Nechovali jsme se k němu přátelsky, »vypoulenec« vycítil, že nám nepřišel vhod a brzy se odklidil. Odešli také ostatní naši hosté a zůstal jen náš tábor. Teď teprve zavládla »naše« nálada. Zazpívali jsme si svoje oblíbené, zatančili si a o půl dvanácté v noci jsme odcházeli domů. Líbilo se nám to všem, nejvíce oklika a plížení lesem.

Otakara Grünwaldová.

Obrázek z Malenovic

Je neděle. Prší a cestička ujíždí pod nohama. V jemném předivu deště se proplétá kostelíček sv. Ignáce. Cíl naší cesty. Stromy spěchají s námi po příkrém svahu a stráňují krůpěje do našich stop. V kostelíčku je ticho. Tady začíná jiný život. Soustředěná rozhodnost vede celou bytost, aby se poklonila Bohu. Zde se spojuje vše, co se venku tříští. Víme, cítíme, chceme! Věříme! Jen jedno světélko září v růži věčné lampy. Jeden je náš cíl! Missa recitata proudí v praménkách z mladých úst, slévá se v jediný proud, který věří v život podle zákonů Jeho, věří v Bohem nám svěřenou vlast i jejího marnotratného syna — národ, který je určen, aby tvořil a žil pro slávu Boží. —

Večerní modlitba. Plamen lampy syčí do ticha, které zahalilo naše examen conscienciae. Kolem dokola stojí kamarádi. Bez hlesu, hlavy nachýleny. Plamen syčí a my v tom zvuku cítíme své chyby, chyby generací, zradu svého poslání, cítíme tíhu, za kterou snad ani nemůžeme, ale kterou musíme odstranit. Varovný hlas, tvrdý, dutý. Hlavou letí pás života. Těžní věže, výheň pecí, holé stěny kanceláře, shrbené chaloupky, nakloněný kříž u cesty, kde tak dávno již nikdo nepoložil kvítek, a ze všeho vynikají oči, hladina očí, kde se vlní úzkost, očekávání, ohlasy vycházejícího rána — — —

Duše krvácí a ubíhá jak uzounký bílý paprsek k prostému křížku nade dveřmi. Naše svědomí! Ať je čisté! Potok kalné vody, stříbrné stužky přitékají z neznámých pramenů, kal mizí, hyne, klesá, stříbrné stužky se spojují v zrcadlo nebe! Hlava se vzpřimuje a odhodlání tuhne v srdce zvonů kapliček, chrámů, které jásají svítáním nad vlastí!

Miroslav Hašek.

Vzpomínky na tábor

»To nestačí, sedněte si!« Tato slova, dost často opakovaná ústy p. profesorů a profesorek, nám úplně vymizela z mysli, když jsme nasedaly do vlaku, který nás měl zavezti do prázdninového tábora katolických studentek. Úplně jsme zapomněly na celoroční dřinu ve škole a naše jásavá dívčí duše letěla již napřed na Sv. Kopeček, kde jsme měly strávit pětadvacet dní oddechu po všech studentských úzkostech a trápeních, které jsme prožily za celý dlouhý školní rok. Ale již jsou zde prázdniny, již je zde náš tábor!

Pozdě večer uprostřed hlubokých tmavých lesů plápolá táborový oheň, kolem se šíří tklivé i rázné zvuky gramofonu, v pološeru kolem táboráku tančí dvojice děvčat, do toho všeho zapadá jásavá písnička z osmadvaceti dívčích hrdel, opékají se vuřty — to jsou slasti táboráku, který jsme měly v sobotu 16. července.

Potom ty naše vycházky do krásných svatokopeckých lesů, jejichž krása snad nejde ani vypsát! Náš důst. pán P. R. Lexman a paní profesorka Mlčochová (naše vedoucí) nás zavedou vždy v taková místa, že jsme všechny uchváceny krásou. Rozběhnem se po zeleném koberci ve stínu vysokých borovic a jiných lesních stromů, hrajeme, skáčeme, zpíváme, výskáme, zkrátka popouštíme uzdu svému bujarému mládí. Ani nevzpomeneme na městské sady a parky, kde se nesmí šlápnout na travičku neb utrhnout kvítko a ještě s větší chutí pustíme se do hry.

Ale čas letí a náš pobyt v táboře chýlí se ke konci. Nejsme moc rády, ale co máme dělat. Utěšujeme se, že příští prázdniny se opět všechny sejdem, ať už je to na Sv. Kopečku nebo v Provodově. Nyní s chutí do práce v novém školním roce a těšme se na prázdniny!

Františka Teplíková.

Několik obrázků z dívčího tábora na Provodově

Provodov se probouzí.

Tři čtvrti na šest. Světla mrkne na hodinky a vtom už také zazní nesmělý hlas budíku nad Božčinou postelí. »To je otcův vojenský,« prozradila nám jednou Božka, když jsme si zvědavě prohlížely jejího přítele — budík — obyčejné pánské kapesní hodinky. Brzy jsme však poznaly, že si již jistě odvykl vojenskému pořádku, protože hrčel, kdy se mu zachtělo. Světla se nahne pod postel a vytasí »Stiles Wesen«, největší nestvůru našeho tábora i přes to, že jsme ji tak něžně nazývaly. Takto v obyčejném životě to prý byl kostelní zvonek, ačkoliv tomu sotva kdo uvěřil, když si prohlédl nemalé rozměry a uslyšel na táboře, hlavně ráno, nenáviděný hlas. Spíš se šeptalo, že jej kdysi nosila některá půvabná provodovská kravka. Tak tedy každý den ráno měl službu, kterou vykonával velice poctivě, či lépe řečeno, Světla zvonila, div barák nespádl. Při tom volala: »Děcka, vstávat, cvičí se!« Nejbolestněji se to dotklo ovšem »slečny cvičitelky«, takto nazývané Bobečkem, která, aniž vůbec otevřela oči, odporovala: »Vždyť dnes prší,« nebo »je mokro« a i jinak se snažila dokázat, že je nemožné skákat na louce. Avšak Světla vyvrátila všechny námitky, popisujíc krásný slunný den a polévajíc vytrvale spáče čerstvou vodou. Raz, dva, tři, čtyři, zaznívá již z vedlejší louky a za chvíli cák, cák, šplouchá voda v pěti táborových »lavórech«. A ještě jedno cvičení. Vyběhnou po širokých schodech do bílého provodovského kostelíčka. Dvacet úst recituje mši svatou, dvacet dívčích duší přijímá Krista, dvacet srdcí hoří láskou k Bohu. Začíná den plný veselí, radosti z mládí, den prodchnutý blíženeckou láskou a obětavostí.

Exercicie.

»Dnes večer přijede pan dr. Dacík a zítra začínají exercicie,« rozkřikne se po táboře. Jedeme právě z výletu na Slovensko a v autobusu je dosti času na otázky, někdy až moc zvědavé. Nejdříve se ovšem děvčata ptají na osobnost, která ty exercicie, či jak se tomu říká, bude dávat. »Cože, že má bílý hábit? Celý bílý říkáš? To jsem ještě neviděla, to musí být krásné!« — »Je moc přísný? A umí hrát voley-ball? Popiš nám ho, jak vypadá!« — »Za půl hodiny ho uvidíte,« odbývá je rázná vůdkyně. Druhá věc, která je zneklidňuje, jsou exercicie. »Ne, to já nevydržím, tři dny nemluvit! A kolik že to bude denně přednášek?« — »Já mám opravdu z toho strach!« Už jsme na místě. Pan dr. Dacík vychází z fary. »Jééé...« Na chvíli se rozhostí ticho. To si děvčata prohlížejí bílého pana doktora. Brzy se však s ním spřátelí a tábor se opět ozývá »huronským řevem«. Ještě ty exercicie některé straší v hlavě. Při první promluvě poposedávají v dřevěných lavicích, tady je to tlačí, tam zase ptáček zpívá, a co asi dnes bude k obědu? »Ne, ale ta druhá promluva byla pěkná!« Už se nám ani nechce mluvit. Jak je to krásné, být sama, toulat se po lese, modlit se k Bohu, toužit po Něk! Zdá se nám, že není většího štěstí na světě, chce se nám křičet a burcovat všechny lidi: »Kde se touláte, což neslyšíte, že vás Kristus volá? Nezatrvejte svá srdce! Skloňte hlavy a vejděte do ovčince Kristova! Jedině On vám ukáže cestu, pravdu a život!« Pokorně přistupujeme ke sv. zpovědi a ještě nikdy jsme nepřijímaly Tělo Kristovo s takovou úctou jako po exerciciích v provodovském kostelíčku.

Dva páni z baroka.

Jeden je pan doktor Kutal z Brna, druhý pan profesor Vrla ze Znojma. Co říkáte, že ani jeden, ani druhý nevypadá barokově? Toho jsme si také vědomy, ale přes to je nemůžeme zbavit názvu »páni z baroka«. Až uslyšíte, proč jim tak říkáme, dáte nám za pravdu, že se pro ně nic jiného nehodí. Tedy, jednoho dne pan dr. Kutal napsal, že k nám zavítá a bude mít přednášku o barokním umění. To bylo něco pro naše děvčata. Květa se nezdržela a vypískla: »Barokní pan doktor! Já mu jdu naproti do vesnice k autobusu.« Její námitka, že ho snad nepozná, byla vyvrácena, neboť se usoudilo, že pán z baroka musí vypadat barokově — tedy poznávací znamením. Jaké zklamání! Pán z baroka vůbec nevypadal barokově, spíš goticky, řekla Květa, a chlubila se, že ho i přes to poznala, poněvadž prý to byl jediný člověk, co vystupoval z autobusu, co vypadal na pana doktora. A druhý pán z baroka? Ó hrůzo! Za týden jsme dostaly nesmělý lístek (nesmělý proto, že putoval celý týden po vlastech českých, ježto Provodov bez svého přívažku u Zlína není ani poštákům, lidem znalým světa, tuze známé místo, a pan profesor ovšem

na ten Zlín zapomněl), tedy ten lístek hlásal, už ne nesměle, že pan profesor Vrla přijede s barokní literaturou a že miní přednášet o — baroku. První, co bylo, Květa prohlásila: Na mne si už nepřijdou ti barokní páni! Zase bude vypadat goticky, bude mít aktovku v ruce, světlý plášť do deště přes rameno!« Měla pravdu. Byly jsme již ušetřeny zklamání.

Náš tábor v detektivní službě.

Jednoho krásného dne, asi kolem třetí hodiny odpoledne, zahrčela pod kopcem motorka. Zvuk se stále přibližoval a k svému údivu jsme poznaly, že vyjíždí nahoru. To ovšem bylo sensací pro celý tábor, poněvadž taková civilisace není na Provodově domovem. Když motorka zastavila před kostelem a mladý muž v černém sportovním plášti s ironickým úšklebkem na rtech (podle ústního podání) sestoupil a jal se prohlížet kostel se všech stran, s notýskem v ruce a »šroubovací« tužkou zkoumal modravé dálky, naše dívky se nakupily kolem bezvadné Jawy. Najednou se Božka nedůvěřivě zatváří a vyhrkne: »Děcka, vono to nemá číslo!« Ted' nastalo rozhorlení, řeči o udání, drzosti, a tak dále. Božka pronesla rozhodné slovo: »To se prozkoumá,« a hned uhodila na mladého muže: »Poslyšte, vždyť nemáte číslo!« — »Nemám,« odpověděl tento pán s anglickým klidem a nezdálo se, že by toužil po další rozmluvě. Potom se však vyptával na náš tábor, na pana faráře, a že by si rád zajel na Světlov. To nás nejvíce udivilo, poněvadž Světlov byl vrch asi půl hodiny vzdálený, v okolí celkem neznámý, kde nic nebylo mimo mnoho kamení, prý zbořeníště jakéhosi hradu, a pár zmijí. Bez rozmyšlení pustil se záhadný muž s motorkou přes lesy a louky. Zatím se v táboře horečně pracovalo a radilo, co by se mělo podnikat. Záhadný muž byl zařaděn do kasty špionů. Z fary se telefonovalo do vesnice, aby, až pojede zpět, byl zadržen. Avšak onen mladý muž byl ducha bystrého, pod kopcem si nasadil číslo a tak nás převezl. Tábor se pomalu uklidňoval a právě se na kládách debatovalo o okultismu, když se před kostelem objevilo další individuum s kolem a deštníkem. A opět prý by rád na Světlov. »A tož ten před půl hodinou byl váš kamarád?« opět útočí Božka. Nevěděl, má-li říci, že byl či nebyl, ale když se stal středem pozornosti tolika dívek, jistě mu nebylo moc příjemně a proto pravil: »To já tam už nepojeď,« a otočil kolo a odjel. Ovšem, že jsme si ho nezapomněly vyfotografovat, co kdyby prý to byl obávaný zločinec. Bylo po debatě o okultismu a usoudilo se, že je záhodno ihned prozkoumat »slavné« zříceniny hradu. Oklepávaly jsme kamení, vlezly jsme do malení, ale nikde nic. Stále to byla ještě legrace, ale když přišel večer a my si pomyslely, že pan farář není doma a vesnice je dosti daleko, začalo nám být všelijak. Telefonovaly jsme na četnickou stanici do Zlína a pro šest statných chlapců do vesnice, aby přišli faru a nás hlídat. Ovšem že přišli, a nebylo jich šest, nýbrž dvacet, dokonce s panem starostou v čele, ozbrojeni jako do husitské války. A tady končí naše historie. Dnes lituji, že jsme opravdu nezažily v noci žádné dobrodružství, mohla bych totiž udělati důstojnější konec.

Večery na Provodově.

Nejkrásnější vzpomínky na tábor patří večerům. Sedíme před chatou na lavičkách, opřeny o plot zahrádky. Do tmy svítí bílý hábit pana doktora, který vytrvale tahá harmoniku. Napřed zpíváme studentské písně, potom národní, české i sentimentální slovenské. Světlušky si nám sedají do vlasů, chytáme je a prohlížíme si podivná zviřátka. »Půjdeme se projít do lesa,« navrhuje pan doktor. Hú... to je tma! Ty, které jdou poslední, piští, že prý určitě za nimi někdo jde. Ty, jež jsou vpředu, je okřikují, ale div se samy nedrží pana doktora za hábit. Za chvíli přicházíme na velikou louku. Jak krásně se zde pod hvězdnatou oblohou provozují reje divoženek! Potom padáme do trávy a hledáme na obloze svou hvězdičku. Cestou zpět najdeme svítící dřevo a přinášíme je těm dívkám, které s námi nešly a které povídají na kládách u lesa. Vcházíme do kostelíčka, abychom rozmluvou s Bohem ukončily den. Pouze věčná lampa osvětluje obraz Panny Marie s Ježíškem na oltáři. Naše srdce jsou otevřena slovům pana doktora, z našich duší tryskají vroucí modlitby. Potom se ještě od chaty nese poslední píseň do vesniček, lesů a k nebesům. Končíme spouštěním vlajky a večerkou: Zapad den, slunce svit vymizel z údolí, temen hor, odpočín každý, kdos Boží tvor. —e—

T E X T Y

Pro katolicismus dogmatická pravda není filosofií, není metafysikou. Je dána pozitivně, přede vši filosofií a nezávisle na každé metafysice. Podává fakta: o Kristu, který se nezrodil v mozku nějakého filosofa, nýbrž z těla a krve ženy, v době, kdy v Římě vládl Augustus, na pokraji vesnice zvané Betlem, nebo přesněji ve stáji, zatím co pastýři hlídali svá stáda v okolní krajině. Ať přijmeme tuto skutečnost, nebo nikoliv, ať ji vyložíme nebo nevyložíme, ona je st, jako je skutečností César, Napoleon, země, jako jsou skutečností buržoové a proletáři. A tato skutečnost uzavírá v sobě i jiné skutečnosti: je zvláště odpovědí na jinou skutečnost, skutečnost zla, které se ve světě objevilo dávno před Kristem a také nezávisle na námaze nějakého filosofa, takže žádná filosofie je nemohla dostat do svého systému: všichni si o ně rozbili nos. Nuže, Kristus odpovídá na skutečnost zla. Je to skutečnost spásy, která odpovídá na skutečnost zatracení. Ještě přesněji je to odpověď na skutečnost zla první skutečností Lásky, jediné Lásky, totiž Boha, Bytosti všech bytostí, Skutečností všech skutečností, neboť Bůh je st Lásky. A tato odpověď není odpovědí slovní, ani ideologickou, je výkonnou, uskutečňující: m y j s m e vykoupení. Faktum za faktum, skutečnost za skutečnost, pozitivní vyslovení skutečnosti, hle, to je dogma, to je víra.

Zajisté, že tato fakta, tyto skutečnosti, která jsou základem křesťanství: skutečnost Boha a jeho Lásky, skutečný Bůh, který je st Láskou, že tato fakta nejsou čistě hmotná, jsou především duchovní a dokonce božská. Ale právě tento skutečný Bůh a tato skutečná láska, skutečnosti to objektivní a bytostné nijak se neshodují s Hegelovou absolutní Ideou. Křesťanský Bůh není ideou, je bytostí, je osobou. Ostatně Kristus ve svém lidství není jen průmětem, více méně symbolickým odrazem božského ideálu. Právě tak skutečně jako je st Bůh svou skutečností duchovní, je st Kristus svou skutečností tělesnou. A odtud je křesťanská skutečnost také skutečností tělesnou, časnou, a to nejen v Kristu, ale také v Církvi a také v každém člověku. Neboť nejde jen o spásu duše, nýbrž o spásu celého člověka. Odtud důležitost tělesného Zmrtvýchvstání Kristova, záruka to našeho tělesného zmrtvýchvstání, bez něhož by naše spása nebyla ucelena, neboť člověk není jen duší, ale i tělem. — (R. V. Ducatillon v knize *Le Communisme et les Chrétiens*. Paris Plon 1937. Přeložil dr. R. Voříšek.)

O Marii u paty kříže nám říká evangelium jenom, že »stála«. S t a b a t! Stála, ne jenom fysicky. To stála její duše, naplněná silou, mocí, porozuměním, láskou, a stála zpřímá, zcela zaujatá a pozorující. Což snad bylo možné, aby v ten okamžik pozbyla myslí a sklesla, ona, žena statečná, Matka boží, forma Církve? Což mohla jen na chvíli opustit svého Syna, toho Syna, jenž nyní je pevně přibit na čtyřech údech na kříži, po ty tři hodiny, jež měla ztrávit u něho? Zdaližpak bylo vhodné zhroutit se a omdlít a nejit do sebe? Zdaližpak měla ztratit jediný okamžik z té oběti, v níž ná své pevné místo a pevnou úlohu? Má je přijmout pro tisíc let, pro oněch tisíc mystických let, jež objímají vládu tohoto Beránka. Když uslyší, kterak tento syn, syn z jejího těla a z její duše, vítězoslavně, hrozně zvolá: »Dokonáno jest,« je to chvíle, kdy se zatřese, zachvěje od hlavy k patě, ale nezapláče. Nechť země se třese, nechť slunce se zahalí mraky, nechť chrámová opona se roztrhne od shora dolů, Marie zůstane stát, není zviklána. Ona vidí, ví, pozoruje, svědčí; dává, přijímá, schvaluje. *E c c e a n c i l l a D o m i n i*! Hle, i tentokrát zase je dobrou služebnicí Pána. — (P. Claudel: *La Mère des Douleurs*. La Vie intellectuelle, 10. července 1938.)

Křesťanské myšlení bere za základ Boha, který je st; protikřesťanské myšlení bere za základ já, které jest v pohybu; a to přesunuje také jejich gnoseologická kritéria a způsobuje odchylku v jejich dedukcích.

To znamená, že Bůh křesťanů jest bytost osobní, otec všech, který s dušemi slučuje a shromažďuje také intelekty; já nekřesťanů se činí bohem subjektivním, podřadným, který rozlučuje lidi a uchvacuje každého zbožňováním vlastní osoby, jímž každý začíná a snaží se přinutiti ostatní, aby se mu klaněli. Každý je svým vlastním bohem, svým

poznáním, svým vesmírem: středisko je porušeno: z universa se stalo pluriversum. Staví-li se proti katolickému myšlení myšlení moderní, staví se jen řečnická figura: Lidé si myslí, že vzbudí strach nebo dojem, když představí sebe jako novotáře a ostatní jako konservativce s neodbytnou naivností jistých umělců, již se domnívají, že mají pravdu, poněvadž si připíchli etiketu mužů dvacátého století. — (Igino Giordani, Znamení odporu. Přel. Jan Brechensbauer. L. Kuncíř 1938.)

Přítomnost často nepřistupuje k minulým dobám vůbec s určitým způsobem myšlení, nýbrž se snaží nabýti úsudku o nich a měřítko pro ně jediné z nich samých; chtěla by se tak docela vnořiti v ně a cítiti s nimi, aby je pochopila a hodnotila jen z nich samých. V tom směru se vykonalo mnoho zdatného; nikdy nebylo doby tak ochotné a také tak schopné přiznati cizím dobám, co jim přísluší, vyposlouchati jejich nejvnitřnější chtění, nevnučovati jim z vnějšku souvislost, nýbrž vydobýti ji z jejich vlastní činnosti a z jejich chtění a obsáhnouti při tom se stejnou láskou věci nejrozmanitější a nejvíce si odporující. Zdali se při tomto snažení opravdu zřikáme všeho svého vlastního způsobu, nevniká-li při tom přese všechno ohrazování do domnělé objektivnosti naše subjektivnost, to posoudí pozdější doby lépe než my sami. Ale jedno nebezpečí a jednu újmu poznáváme již sami: tou horlivou snahou, abychom přilnuli k cizí povaze a abychom se jí ochotně přizpůsobili, oslabujeme svou vlastní vůli a osobitost. Tím, že se při nesmírném rozšíření obzoru na nás hrnou věci nejrozmanitější a nejrůznější, že nás přemáhají a že nám dodávají svého zabarvení, stává se naše duše jevištěm, na kterém vystupují všechny možné osoby a představují svou úlohu; zapomínáme, že rozšíření kruhu našich představ neobohacuje samo sebou náš život a pokládáme učené vědění za duchovní život; ocitáme se v nebezpečí, že při tomto prožívání minulosti, které konec konců zůstává jen polovičním životem, pozbudeme pořád více svého vlastního, plného života, jasného myšlení a pevné vůle. — (R. Eucken, Dějiny. Kurs 35. Stará Říše 1936.)

Filosofie utrpení

Krvavé šlépěje zůstavil Bůh při svém putování po zemi: ty jsou nyní provždy jedinou stezkou pravé slávy, jedinou cestou štěstí. — (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Rány Kristovy jsou okna věčnosti: v nich lze zřít úžasná panoramata. Všechny květy země se v nich jeví skropeny krví. — (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Bůh nemá ve svých rukou smrtící oštěpy, nýbrž rány lásky. Zranili jsme všemocné ruce nekonečné Spravedlnosti: nyní nemohou být než rukama Milosrdenství. Protože ruce tak zbodené nedovedou zraňovat, slouží jen k projevům lásky. (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Zaplaví-li se údolí, spěchají lidé na hory; to je právě, co chce vynálezce lidských utrpení dosáhnout bolestmi, jež na nás sesílá: přivést nás k tomu, abychom šli vzhůru! — (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Většina našich utrpení pochází z útěku před nimi. Utrpení je jistě vynález božský; než většina lidí trpí více než chce Bůh, protože nesnáší utrpení jak chce Bůh. — (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Srdce Boží je srdce nekonečného štěstí »obklópené trním«. Cítíš-li na svých prsou bodání ostnů, je to znamení, že Bůh tě tiskne ke svému srdci: znamení, že tě objímá nekonečné štěstí! . . .

Nevstoupí však do tvého nitra jinak než skrze tvé rány. — (Car-Mar: Sugerencias, přel. ze španěl. K. Maivald S. J.)

Marie Hartlová: *Vltava*

*Má řeko krásná, zadumaná,
do hvězdných dálek zadívaná
očima vln a smíchem pěn...*

*Má řeko pyšná, rozzářená,
světly jak květy ověncená,
krásná jak nejkrásnější z žen...*

*Má řeko klidná, mlčenlivá,
v objetí břehů věčně živá,
sarkofág snů a drahých jmen...*

*Má řeko krásná, milovaná,
do hvězdných dálek zadívaná,
krásná jak nejkrásnější sen.*

Mistr třeboňský: Zmrtvýchvstání (Z galerie starého umění)

K U L T U R A

V. T. Vodička O. S. B.: Stat Crux

Řekněme ihned, že toto jest slovo obrácené ke křesťanům katolickým, neboť domácí víry jsou zajisté nejbližší. Řekněme také, že je to slovo vážné výstrahy, s níž už nelze déle otálet, nechceme-li dále trpně pozorovat, jak jsou opomíjeny nejprostší zásady zdravého rozumu. Konečně to bude slovo jen o jedné věci, třebaže je věcí nebezpečných a ohavných mnoho, v tom se budeme řídit zkušeností duchovního života, jež učí, že je třeba odstraňovat nedostatky jeden po druhém, má-li se dosáhnouti výsledku.

Možná tedy, že se někdy příště vrátíme k některým jiným z těch špatností, jež máme na mysli; dnes chceme ukázat jen na tu pokořující skutečnost, že mnozí křesťané, kteří by přece měli býti zvyklí pohledu na mohutné duchovní scenerie, kteří by měli mít dosti síly, aby se jim nezatočila hlava při pohledu na propast, aby nezůstali omráčení při trochu silnějším zahřmění a aby jim poněkud silnější závan vichřice nevyrazil hned poslední trošku dechu z plic — že mnozí křesťané, kteří mají tak silnou oporu nadpřirozenou proti všem přirozeným bědám, počínají si dnes často chaběji a ubozeji než pohané nebo odpadlíci. A co horšího, že si tak počínají někdy i tam, kde jde o jejich matku.

Máme na mysli ovšem především věci obecné a strachy, které dnes najednou začínají popadat mnohé katolíky, aby si Církev nezahlavila s tou nebo onou časnou mocí. Sotva se někde něco pohne ve hře politických sil, vždycky se hned vyskytnou lidé, kteří nařikají nad tím, že Církev něco neodsoudila nebo něco schválila nebo něco mlčky snáší; nebo zase, že něco neschválila nebo někomu nepodala ruky. Osudné na tom je, že se nechce jen, aby Církev něco neschválila, nýbrž zároveň, aby schválila něco opačného. Vytýká-li některý fašista, že si katolíci příliš zadávají s demokracií, chce zároveň bez nejmenších rozpaků, aby si zadali s diktaturou. Stejně vadí stoupenci Lidové fronty, že katolíci nepovažují za smysl své existence boj proti fašismu; zároveň však nelíbě nese, že nepodávají dost ochotně ruku komunismu. Hraje se zkrátka o katolíky čistě podle mocenských zájmů; a tato mentalita už tak zobecněla, že jí začínají podléhat i katolíci sami. A ne, že by to byli vždycky jen slabí duchové. Začíná-li dnes takový Bernanos vytýkat Církvi, že zradila princip legitimacy, a to jen proto, že volila v jistých věcech obranu pokojnou, jaké ještě potřebujete další svědectví o zmatení katolických

myslí? Následek takového zmatení je, že slabší intelektuální hysterii, v níž už dobře nerozeznávají pravou souvislost mezi časnými a duchovními zájmy, pravý rozdíl mezi taktikou světa a úkoly katolictví. Bude-li tento proces pokračovat, může se stát, že ve chvílích rozhodných bude mezi katolíky zmatek, který jim nedovolí vykonati ono dílo obnovy a upevnění řádu, jež od nich může právem svět očekávat.

Proti tomuto nebezpečí tedy je třeba zvláště bojovat. Je třeba, aby se katolíci naučili uchováti si jasnou hlavu ve věcech tohoto světa a aby nepodléhali tak snadno sugesci obecných vášní a zmatků, aby v žádném okamžiku nezapomínali na to, že jejich vlastní cíl a úkol není vyčerpán mezemi časných zájmů, i když se uskutečňuje na tomto světě. A hlavně, aby nezapomínali na to, že Církev, která musí učit a vésti celý svět a pomáhati k udržení spravedlivého řádu ve všech oblastech a na všech stranách, je vedena Božím duchem a posilována nadpřirozeným životem. A je vždycky po ruce aspoň jeden prostředek, který v tom může křesťanovi napomáhati — a tím prostředkem je právě poznání historie. Kdo sleduje s láskou tajemné cesty Církve v dějinách, kdo se naučí vidět správně křesťanské dějiny, neupadne pak už tak snadno do zmatku. Nezapomene pak tak snadno na nadpřirozený cíl a nadpřirozený život Církve, jejímž je živým mystickým údem, a dovede si pak najít spíše správnou cestu.

Neboť vezme-li si z dějin správné poučení, pak uvidí, že poměr Církve k věcem obecným byl od počátku určován něčím vznešenějším než rozhodováním o větším či menším spojení s časnými formami života. Uvidí, že jádro křesťanských dějin nebylo v úsilí o moc nebo vnější ochranu nebo vnější rozkvět a že život Církve nezávisel na udržení vnějších sil — už proto ne, že Církev musí od počátku až do konce bojovat, ba i trpět násilí, jemuž by musila už dávno podlehnout, kdyby její život nebyl obnovován silou nadpřirozenou. Pochopí pak také, že Církev nemůže nikdy sdíleti osud časných institucí, i kdyby se to zdálo podle lidských výpočtů pravděpodobné, poněvadž její základy jsou zcela jinde; ba že jediná Církev může vítězně překonat i každého vnitřního nepřítele, každou heresi a každé schisma a povstati v nové slávě. V takové perspektivě se pak objeví naše zmatky v docela jiném světle, než když se na ně díváme jen pod zorným úhlem okamžiku, a nebude se pak třeba tolik bát, že slepota a přízemnost myslí příliš zpolitizovaných bude příliš těžkým břemenem pro budoucí katolické dílo.

Obnova č. 37.

Jaroslav Durych: O důstojnosti povolání básnického

V tom, zda povolání básnické jest něčím skutečným či nikoliv, mohou se mínění rozcházet. Mohou se však rozcházet i v tom, zda vůbec jakékoliv povolání jest skutečné či nikoliv, neboť jest přemnoho lidí na světě a obzvláště mezi tak zvanou inteligencí, kteří žádného povolání nemají a míti nemohou, protože ho nejsou schopni, a to, čeho nejsou sami schopni, považují za neskutečné a výstřední. Proto na této různosti nezáleží a lze se bez výčitek a obav odvrátiti od zmatených hlasů dne k tomu, co přijaly a potvrdily věky, že totiž povolání básnické je skutečné a zároveň vznešené.

Lze připomenouti, jak se k umělcům chovali papežové. Nutno však připomenouti i to, jak umělci sami byli si vědomi důstojnosti svého povolání, a to i tváří v tvář knížatům a mocným tohoto světa. Stačí připomenouti Beethovena.

A nutno tyto věci připomínati zvláště nyní, kdy moci světské proměňují na všech stranách svou tvářnost a snaží se podrobiti si každou autoritu, která jest vedle nich nebo i nad nimi. Jakákoliv aristokracie, ať dobrá či špatná, jest ponenáhu nebo rychle, ale stále soustavně zatlačována ze svých původních míst, která zaujímají lidé nejen plebejského původu, nýbrž především plebejského ducha, kteří vztahují ruce po vlasech papežových, po klíči k svatostánku, po samotě a vznešenosti duchovní, po svědomí lidí, po svědomí umělců, neboť nesnesou, aby bylo něco velkého a svobodného vedle nich. Mnohdy pak tito noví vladaři chtějí způsobem úlisným a vlídným dosáhnouti toho, čeho by nedosáhli způsobem drsným, a tu nutno nabádati umělce, aby byli pamětlivi toho, že jejich rozhodnutí a jejich činy patří k dějinám, v nichž nebudou váženy vždy veskrze shovívavě, a že není důvodu, aby se nyní už od umělců nevyžadovala statečnost a věrnost až k hrdinství.

Různé doklady nám ukazují, jak to bývá neúměrné, stýkají-li se mocní tohoto světa třebas s básníky. Jedním takovým dokladem jest mnohokrát tištěná fotografie ze zá-

V. H. Brunner: Viktor Dyk a
Jaroslav Durych

jezdu bývalého presidenta republiky do Jaroměřic na Moravě. Na této fotografii lze spatřiti největšího českého básníka všech dob, Otakara Březinu, zachyceného tak, že jeho skrovná a neduživá tělesná schránka zůstává okázale nízko pod úrovní vysoké postavy bývalého presidenta. Básník drží klobouk v ruce, takže se zdá ještě menší, kdežto na hlavě vysoké postavy bývalého presidenta zůstává klobouk, který má ještě více zvětšovati zdání velkoleposti. I výrazy tváří napovídají budoucím dějepiscům velmi mnoho, za celé kapitoly, ne-li za celé knihy. — Byl ovšem tenkrát Otakar Březina přiveden až na místo jenom na důrazné domluvy pořadatelů.

Nutno míti na mysli, že v žádném desetiletí svých dějin žádný národ nemá více dozrálých a plnocenných básníků, než kolik jest prstů na jedné ruce, jejichž počtu však obyčejně nedosahuje. Srovnáme-li tento počet s počtem křesel v ministerské radě kteréhokoliv státu, vidíme, že žádný stát by neobsadil skutečnými básníky ani polovinu svých ministerských křesel. Ale kterýkoliv ministr může zemřít nebo býti donucen k odstoupení a málokdy se stává, že by za něho nebylo náhrady; zpravidla bývá vhodných náhradníků tolik, že si ministerský předseda neví rady, kterého důrazněji odmítnouti. A zemře-li ministr, jde ovšem ulicemi pohřeb první třídy, ale jen výjimečně i smutek národa. Což však, zemře-li básník, a to nikoliv takový, který už za živa vyhasl a který toliko zapomněl umřít včas, ale básník uprostřed práce a činů? Kdo toho nahradí? Nikdo, jeho místo zůstane prázdné snad po celý lidský věk, a je-li na ně posazen někdo jaksi z titulu oficiálního, vidí se, že tam sedí jen nastrčená figura, jen jako člen Akademie, který byl zvolen za nahodilé absence většiny voličů nebo za nějakých okolností neméně komutlivých.

Proto básník ve svém řádu jest před národem a pro národ právě tak vzácný jako dobrý ministr. Ovšem, že jen v tomto svém řádu. Jako soukromá osoba může býti v postavení daleko nižším; může být státním či soukromým zaměstnancem a třeba i sluhou, chudákem, ba i žebrákem, může míti i vlastnosti svého prostředí, může vynikati i v ne-

řestech a v chybách; to může ovšem souditi svět a kdokoliv, ale jako básníka mohou ho souditi jen ti, kteří jsou povoláni, aby rozhodovali ve věcech ducha.

Tady jest něco, co nynější vládnoucí nazírání snaží se obejít. Tvrdí se, či aspoň tvrdilo se, že nelze oddělit funkce jedné osoby. Je-li někdo státním zaměstnancem, třebaš vojákem, a při tom básníkem, jest jeho místo toliko tam, kde dostává od státu svůj pravidelný plat; není tedy ničím jiným a zvláště ne ničím více než zaměstnancem určité třídy a nelze s ním jednati jinak než jako s takovým. Tedy vždy stojí třebaš za nejchatrnějším reporterem nebo spisovatelem, který se octl buď ve vyšším úřadě, anebo ve větší blízkosti rozhodujících míst. Čím nižší jest jeho služební funkce, čím tísnivější jest jeho závislost, tím méně třeba se na něho ohlížeti, tím méně třeba si připouštět na mysl jeho existenci. Tato prakse došla velké obliby v denním smýšlení nejen lidu, nýbrž i jednotlivců. Jest v paměti, jak třebaš Ferdinand Peroutka hned po smrti Otakara Březiny v dlouhé studii na pokračování počal přesvědčovati lid, že Otakar Březina nebyl nic jiného než takové budižkničemu, jak ho o deset let dříve vyličil Jindřich Vodák. A byla někdy v třech letech v »Přítomnosti« celá kampaň proti spisovatelům, ať to byl Vítězslav Nezval nebo Vladislav Vančura, která neměla jiného účelu, než aby vyřadění byli spisovatelé ať praví či leví, kteří tvrdošíjně odolávali žádanému usměrnění. A najde se vždy dosti osob, které jsou ochotny spolupůsobiti tam, kde záleží na jakémkoliv vyrovnání rozdílů mezi vyšším a nižším v zájmu jednoty usměrňující.

Viděli jsme leckde za hranicemi, že osoby, které nesouhlasily s usměrněním, odešly do vyhnanství. Nezdá se, že by to byla pravá cesta pro umělce a zvláště pro básníka. Básníkovo slovo jest jasné a zřetelné, nelze mu podkládati podle potřeby chvíle nějaký význam nepravý, jak jsme byli svědky něčeho podobného třebaš při výkladu Beethovenovy slavnostní mše, vysílané kdysi československým rozhlasem. Proto básník jest povinen statečněji státi za svým slovem a podle potřeby pro ně i trpět. V tom právě jest jeho důstojnost.

Neboť důstojnost, které nehrozí posměch a protivenství, není důstojností.

Lumír r. 64, č. 7.—8.

Ladislav Fikar: Stará štola

*V tvých očích vidím padat souhvězdí
do zrezivělých drůz
a vybledlá tajemství na tkáni pavučin
mámiivě hořet do fialových hrůz
Nad rzivým kladivem a zašlou kresbou ve zdi
tvární se život
Rafie zasutých století točí se pozpátku
a orloj zlomených věků hraje
podle zčernalých not
zatrpklou sonatu o smutku*

*Blikavý kahan láme plástve tmy
jen havíř zasněně
vysekává do ovlhlé stěny milenčin portret
Na stráni bíle kvetou plané jabloně
a potok v údolí v své struny ztavil pozdravy
dívčích očí
V odrazu bílých hvězd zhojí se vysněný bol
když z měsíčních dlaní tklivě prýští
míza zhaslých loučí
do černých stvolů mlčících štol
V tón rzivých strun čas zasklil bolest dní
a plachá křídla tmy*

*O smutek můj se tříští pršky metafor
Kladivo bolí rzí a kahan v přítmi
tesklivě zpívá o kráse parných žní
a roztančených hvězd
V zaváté zvonici odšumělých větrů bije tma
na zvětralé srdce mlčení
a dálky šedých cest
zkrystalované v bronz listí u dna
sprádají do pavučin bolesti dneška*

Vévoda: Zas

M. Potužníkovi.

*Zas bloudit lesem
Zklamaných nadějí
Hledat kytaru bílou
Hledat a nenajít*

*Zas hnísti torso z hlin
Dní přicházejících
Libat rudé rty jeřabin
Libat a nemilovat, nemilovat*

*Zas hroužit touhu
Do hlubin snů
Volat přes brázdy zahořklé zářím
Volat, volat a nedovolat*

Barokní píseň o sv. Václavovi

*Patrone české vlasti,
tě vzývá tvé plémě,
zbav nás ode vši starosti,
obrano tvé země:
k tobě my voláme,
za pomoc žádáme,
ó svatý Václave.*

*Byls zroadlo štědrosti,
chudým milosrdný,
příklad knížetcích ctností,
kníže dobrotivý:
učiň náklonného
Hospodina tvého
nám, svatý Václave.*

*Růže bílá čistoty,
o vejvodo český,
chraň nás ode vši psoty,
měšťane nebeský:
mor, válku, též i hlad,
od země tvé odvrát,
é svatý Václave.*

*Tvoji byli anjelé
spolu-tovaryši,
nebes byl co anjel v těle
před nebeskou říší:
jsi na věky panic,
neporušený nic,
ó svatý Václave.*

*Skrz tě ať Bůh vždy chrání
celé tvé dědictví,
od zlého všeho hájí,
tvých Čechův království:
nepřestaň prositi,
nás v paměti míti,
ó svatý Václave.*

*Vypros, ať jsme vepsáni
v knihy vyvolených,
bychom nebyli dáni
v obec zatracených:
nepřestaň prositi,
nás v paměti míti,
ó svatý Václave.*

Amen.

NOVÉ KNIHY

Jakub Deml: Miriam. Vydala Marie Rosa Junová v Tasově na Moravě 1937 k vánocům. — Deml už po páté posílá do světa svou nádhernou Miriam a vždy v rouše jí skutečně hodném. Tentokrát zase je kniha upravena a ozdobena Fr. Bilkem. O knize samé lze říci jen tolik, že je to báseň, báseň v prose. Jeden jediný proud lyrismu, oslavující ženu, jejíž jméno je Sestra. Ji je naplněn život básníkův, ona rozezpívala jeho duši, ona ho přivádí blíž k Bohu, ona ho zachraňuje v tmách. Je tu mnoho z obraznosti a hlavně z vášnivosti a něhy Písně písní.

Antonín Sova: Lyrické básně mladosti. (Melantrich, Praha.) Nový svazek definitivního vydání spisů Antonína Sovy, redigovaného v Melantrichu prof. Arne Novákem, je v celkovém pořadí již svazkem osmnáctým a k úplnému dokončení díla, k němuž dochází právě desátý rok po básnickové smrti, zbývají již tedy jen dva svazky. »Lyrické básně mladosti« představují úhrnné vydání tří Sovových sbírek, zahajujících jeho básnickou dráhu: Realistické sloky, Květy intimních nálad a Z mého mládí, po druhé vydaných pod názvem »Kniha prvního zaslíbení« a doplněných nyní z nově nalezených oddílů »Z básnickových prvotin«. — Prvé dvě sbírky kreslí v malých obrázcích střízlivých barev povrch skutečnosti, hlavně velkého města a nižších společenských tříd, kdežto třetí sbírka maluje střízlivé a přece láskyplně Sovův jihočeský domov.

Zikmund Winter: Krátký jeho svět. Díla sv. VI. Kvasnička a Hampl, Praha 1938. — Pořadatel Wintrová díla, Miloslav Novotný, sem zařadil celkem devět povídek, z nichž nejbojstřednější a také nejhodnotnější dala název celému svazku. Tato novela, zhuštěná a vybroušená, je skvostem mezi Wintrovými výpravnými pracemi. Vypravuje se tu o mladičkém kantorovi, jenž přijde na týnskou školu z Třebenic, svého rodiště, a neznaje dosud pravé tvárnosti života, dostane se záhy do společnosti, kde ho zaujme hlavně jeho krásná krajanka paní Marta Bognarová. A tento nezkušený mladík se stane obětí milostných pletek paní Marty s principálem kantorovým, Marchiem Žďárským. Chtěje odvésti svou krajanu ke šikmé plochy jejího života, strhne na sebe hněv a žárlivost drsného Němce Bognara, jehož vinu, zabití Jana Třebenického, vyjeví i soud boží. Ale Bognar je osvobozen a otec Janův si odnáší jen malý

uzlíček po nebohém synovi místo hojných nadějí. Wintroví, tak jako v Rozině sebranci, se tu podařilo zachytiti tesknou a tragickou hru života v rámci pražské společnosti z okolí týnského chrámu, velmi důkladně propracovaném. Evokace místa i doby je mistrná. Jeho postavy žijí skutečně, neživoří, jsou to lidé z masa a kostí. Jeho Jan je však povaha značně pasivní, je z rodu nešťastného Jana Kampana. Není pochyby, že Winter byl umělec.

Václav Kosmák: Khámen ve vodě. Stará Říše 1938. Obrázky do linolea vyryl a na ručním lisu vytiskl Michael Florian. — Kosmákova povídka z r. 1879 vypravuje s bodrým humorem o tom, kterak Matouš, Jakub a Večeřa, zaměstnaní u obchodníka Šterna, napáli svého zaměstnavatele tím, že mu prodají jeho vlastního vola. Je kratičká ta povídka, již přidal Kosmák na konec mravně naučení, ale svědčí dobře o Kosmákově nadání epickém, o obratnosti v rozvádění dialogu i o umění povaholičeném. Jde nám o to, upozorniti tuto na neprávem opomíjené dílo Kosmákovo, jenž měl značný dar výpravný. On, jeden z prvních, se zabral do líčení venkova, ne toho ideálního, nýbrž rozkládaného různými moderními nemocemi, hlavně politikou. Je škoda, že se již nečtou jeho kukátka a jeho práce povídkové a románové s ušlechtilou tendencí. Ještě nedávno nebylo vesnice, kde by neznali práce tohoto moravského kukátkáře. Je zásluhou Josefa Floriana, že na něho upozornil, žel Bohu povídka byla vydána jen ve 196 výtiscích.

A. V. Šmilovský: »Kmotr Rozumec« — »Setník Dřevnický«. Vydal Šolc a Šimáček v Praze, cena 25 Kč. — Tato kniha obsahuje dvě románové novely, příznačné pro lidové umění Šmilovského. »Kmotr Rozumec«, první novela knihy, je román z prostředí maloměstského z doby před osmačtyřicátým rokem. Ústředním hrdinou je zde řemeslník-písmák, jeden z těch malých lidí, kteří byli nositeli nových názorů ve svém prostředí a jimž už tolik mistrů klasické české prózy zasvětilo své knihy. »Kmotr Rozumec« pro jednu z poučných historek, které vypravoval, je udán pro pobuňování. Při vyšetřování je Rozumec konfrontován s přísným, ale ušlechtilým člověkem, jenž nakonec v obžalovaném poznává nikoliv vinníka, nýbrž člověka moudrého a ušlechtilého, který nade vše miloval svobodu. Také druhý příběh, »Setník Dřevnický«, je románkem dobrého člověka. Setník Dřevnický tráví podzim svého života v rodině své někdejší jediné lásky. Vidí osudy tří

generací, prožívá jejich lásku, štěstí i utrpení a nakonec přispěje dobrotou svého srdce k osvobození celé rodiny, ohrožené intrikánskou macechou.

Fr. Ks. Meško: »Černá smrt a jiné povídky«. Vydaly Společenské podniky v Přerově 1938. Stran 192. Cena 12 Kč. — Nový překlad známého již v české literatuře slovinšského spisovatele Fr. Ks. Meška: Černá smrt a jiné povídky (Pole, Drama z dávných dnů, Slovinské Gorice, Marie Magdaléna, Pod světlem) doplňuje obraz autora stále určitějšími rysy. Technika jeho stylistického umění, důraz na mravní hodnoty, umění charakterové a pronikavost psychologická, vedle autorovy dovednosti ve vytváření typů, jsou stěžejní klady i této nové práce, která náměty z minulosti i přítomnosti zaujme jistě čtenáře.

Kamil Krofta: O Balbínovi dějepisci. (Cena 10 Kč, Melantrich.) K letošnímu 250. výročí úmrtí posledního potomka patricijské hradecké rodiny Balbínů z Vorličné — Bohuslava Balbína vydal profesor K. Krofta v Melantrichu práci »O Balbínovi dějepisci«. Je to jedna z prvních prací, oceňujících význam Balbínův, který svou činností valně přispěl k tomu, že duchovní převrat našeho národa v době pobělohorské neskončil duchovní smrtí a ztrátou silného národního vědomí. Balbín stavěl zdeptanému národu na oči slavnou minulost, a tím chtěl silit národní vědomí u pochybujících a zmalomyslných. Jeho práce nebyla marná, neboť z jeho školy vyšlo několik kněží, kteří v tomto buditelství na základě slavné minulosti pokračovali. Byli to na př. Pěšina a Beckovský, jejichž knihy učinily pro probuzení nejširších vrstev národa velmi mnoho. Ocenění významu Balbínova po této stránce byli jsme mu dosud dlužni. Kniha Kroftova ovšem (jsou to vlastně universitní přednášky z r. 1917), vycházející z pověry o přervání české duchovní kontinuity dobou temna, není ani zdaleka práva skutečnému významu národního historika rázu Balbínova. Tím více se po ní těšíme na ohlašovanou studii Jana Strakoše, jež má vyjít ve »Výšehradku«.

Prameny, sv. 26.: Francisco Goya. Vydal Melantrich, Praha. 19 Kč, str. 30. Nový svazek melantrišských Pramenů je věnován jednomu z největších malířských geniů nové doby, Francisco Goyovi, jehož dílo ovlivňuje a je jistě ještě bude ovlivňovat dnešní umění výtvarné. Goyovo dílo vyrostlo na konci veliké epochy barokní, z níž vychází a těží (zvláště z barokního ilusionismu a dramatickosti), jde však dále, překonává období rokoka, aby nakonec vyvrcholilo v mohutné plasticky a dramaticky působícím projevu, ne již jen malíře, ale člověka, jeho názorů, duševních bojů, představ a vidin. I když v této publikaci postrádáme některé významné ukázky Goyových prací, zvláště z konce jeho života, a ukázky jeho leptů z Desastres de la Guerra, z Caprichos atd., a třebaže dosti obsáhlý úvod Vladimíra Novotného se omezuje více méně na prosté konstatování vnějších faktů beze snahy o celkové zařazení ve vývoji umění, o ocenění a zvláště o pochopení nejvnitřnějších příčin a spojitostí, z nichž jeho umění vychází, přece jen můžeme tuto obrazovou monografii vřele doporučit všem, kdož mají zájem o umění. Tím spíše pak, že se jedná o umělce tak významného.

Dr. Ján Stanislav: »Československá mluvnice.« (Nákladem Československé grafické unie v Praze-Přerově. Strán 235, 30 Kč.) — Původce (profesor university Komenského v Bratislavě) podává v tejto mluvnici sústavný prehľad vývoja nášho jazyka od dob predhistorických a ukazuje, ako sa menil náš jazyk v jednotlivých obdobiach. Podáva popis zmien hlások a tvarov. Pri určovaní vývoja slovenských zjavov jazykových užíva záznamov latinských i československých listín stredovekých. Poukazuje všade aj na stáv v dnešných našich nárečiach; v konfrontácii s vývojom českého jazyka vidíme, ako sú dočasné v slovenských nárečiach zachované staré vývojové stadia, alebo ako vývoj šiel ďalej. Původca si všima stavu vo všetkých slovenských nárečiach. Pri dôležitejších zjavoch podáva svoje vysvetlenia. Niektorý jazykový materiál upotrebuje sa v tejto mluvnici prvý raz vôbec. V druhej časti mluvnice sú vysvetlenia o zmenách jazykových, a nárečí, o spisovnom jazyku a jeho kultúre, o miste nášho jazyka medzi jazykmi, o slovanských jazykoch a slovanskom písme, o čl. nárečiach a o vývoji našich spisovných jazykov. V knihe najde veľmi zaujímavé poučenia každý inteligent, ktorého zaujíma materinský jazyk a jazykové javy vôbec.

Karel Zmatlík: Šachista začátečník. Český spisovatel v oboru šachové pedagogie, prof. Karel Zmatlík, dokončil právě svou novou šachovou učebnici, jež vyšla v nakladatelství A. Neuberta. Devět kapitol knížky o 208 stranách za 18 Kč seznamuje adepty šachové hry názorným a poutavým způsobem se vším, co široká oblast tohoto duševního sportu v sobě zaujímá. V první části je čtenář seznámen s elementárními základy hry a zvláště důkladně a výstižně dostává se mu poučení o technických výrazech. Pěkná je II. část, kde v kytici miniaturních partií názorně je uveden do říše šachové kombinace a seznámen s šachovou léčkou. Vedení šachové partie je věnována III. část a je velmi případně demonstrováno na krásné partii dr. Skalička v. dr. Michel ze zápasu ČSR. v. Švýcarsko na šachové olympiádě v Praze r. 1931. Část IV. je teoretická.

H. Windisch: »Nová škola fotografie«. (Vyšlo nakladem E. Beauforta v Praze za 48 Kč.) — Čestné místo mezi příručkami a učebnicemi fotografické teorie náleží knížce Windischově. Především odvrhl zastaralou fotografii a uplatňuje nový názor, že nejdokonalejší a v provozu nejlevnější jsou aparáty na malý formát (kinofilm, 4krát 4, 6krát 6, 6krát 9). Didakticky přehledně je rozvržena celá látka, takže ihned najdeme poučení, které bychom marně hledali v nějaké tlusté knize. Z obsahu vyjímáme: Stručný kurs — Uvedení do techniky fotografie — Světlo a barva — Film a filtr — Vyvolávání — Zvětšování — Optika — Umělé světlo — Malá ABeCeDa — Všechny možné chyby. — Pro ty, kteří zamýšlejí provozovat fotografii systematicky, jest to knížka nepostradatelná!

»Fotorádce«. Ve sbírce fotografických příruček vyšly nové 3 svazky: »Noční snímky«, »150 chyb ve fotografii«, »Učme se dívat fotograficky«. Všechny usnadní a zhodnotí práci fotoamatéra a ušetří mnoho peněz a zklamání. — Cena jednoho svazku jest Kč 7.50.

Řád, revue pro kulturu a život. Praha III., Mělnická 13. Studenti dostanou slevu. — Revue, jež začne letos svůj pátý ročník, si získala svými čtyřmi ročníky mnoho sympatií mezi katolíky, protože její úsilí se neslo vždy za jediným cílem: pracovat pro řád ve všech oborech přirozených hodnot, v teologii, vědě, v umění a v životě. Najdete tu vlastní práce nadšených nezištných vydavatelů, ale také mnoho překladů z vynikajících autorů cizích (Bernanos, Claudel, Fumet, Madaule, Newmann, Stevenson, Belloc, Guardini atd.). Řád není revue, která by páchla ztuchlinou museí a veteše, je tu pamatováno na to, že jen život je hozen studia a lásky. Doporučujeme.

Akord, revue pro kulturní synthesesu. Vydává Moravan S. K. A. v Brně. Studentům sleva. — Akord je pokračovatelem Durychova Akordu, jenž vycházel u L. Kunčice. Později jej převzali brněnští katolíci akademické a vytvořili z něho revue vysoké úrovně, doplňující po jiných stránkách snahy organizované skupinou Řádu. Je rozdělen na čtyři oddíly (Život a věda. — Poesie. — Umění. — O knihách, o filmu.) a přináší za redakce několika odborníků články hlavně z filosofie, sociologie, historie a teologie, ale také mnoho původních i přeložených prací básníků. Třetí oddíl si všímá především výtvarného umění a hudby, věnuje zvláštní pozornost poměrům moravským. Revue je doplňována knihami z edice Akordu.

Nový literární klub. Metody vydavatelského podnikání a šíření knih nabývají již i u nás stále větší rozmanitosti a v poslední době se u nás zvláště rozmáhá myšlenka literárních klubů, tak vynikajícím způsobem uplatněná na knižním trhu americkém a anglickém. Právě v těchto dnech byl založen nový Literární a umělecký klub »LUK« v Praze II., Havlíčkovo nám. č. 10. V čele klubu stojí paní Helena Černá-Švehlová, choť ministra, dále spisovatel generál Rudolf Medek, spisovatel Josef Knap a řada jiných. LUK bude vydávat pro své členy románové překlady, a to hlavně z literatur evropských. Jeho cílem je přinášeti díla, která svědčí o duchu a tradicích toho kterého národa a zvláště těch národů, jejichž písemnictví nám není dostatečně známo. V programu I. ročníku LUKu nacházíme těchto 6 knih: od italského spisovatele Fabia Tombariho Život, od Francouze Jeana La Varende Kentaur Boží, od pruského autora Karla Bennona von Mechow Rané léto, holandská literatura je zastoupena románem od Harmana de Mana Voda stoupá, lotyšská kronika Eduarda Virzy U Straumēnu, maďarská epika, nám tak vzácná, je zastoupena velkorysým románem Móry Ference Píseň o žitném poli. — Úpravě knih bude věnována svrchovaná péče. Celoplošné vazby navrhl akademický malíř Emanuel Frinta.

F. Lazecký: Český listopad

*Již dávno přejel srpen na vozech Faraonových,
jež vezly úrodu z tvých polí, z vinic tvých,
k nebesům sklání se klenby kostelů a báně věží,
mráz se popásá po pahorcích, to v naší zemi sněží.*

*V dusotu větru naslouchám. Smrt
kolem Čech si kráčí.*

*Do pěstí na mrazu hladoví lidé pláčí
a jako víno moru jim v srdci stoupá nenávist.
Stříbrným zvonkem v úvozu poslední zvoní list.*

*Ó hrejte hudby, vříскеjte děvky jak nikdy
v masopustech,
snad zítra potáhne smrt kosu v našich ústech,
jak vítr orval stromy, tak vyžere nás hlad,
zem bude naše tělo, na něm červ hodovat.*

*Ale nás, které pět ran z propasti času váží
a naše skutky s Gehennou či s nebem jednou sváží,
od lhostejnosti, lži a otrávených střel
s tou zemí ochraňuj sám svatý Michael.*

DOMINIK PECKA: O NEUŽITEČNOSTI LIDÍ DUCHOVNÍCH

Když Julien Benda uveřejnil svoji pověstnou knihu *La trahison des clercs*, v níž prohlašoval v četných variacích, že klerkové — lidé duchovní — nemají zrazovati své poslání a dávat se do služeb tendencí politických, militaristických, kapitalistických a nacionalistických, napsal kterýsi francouzský kritik, že jeho kniha by měla vlastně míti název: O neužitečnosti klerků.

Avšak klerkové jsou neužiteční jen zdánlivě. Miguel Unamuno tvrdí, že rozkvět věcí užitečných se ve skutečnosti zakládá na předchozím konání věcí neužitečných. Člověk, který za sebe nechal pracovati jiné a lehl si naznak do trávy, aby pozoroval večerní nebe, byl člověk neužitečný. Jakmile však si začal dávat otázky, proč ty hvězdy se tak či onak otáčejí, proč tvoří takové či onaké skupiny, proč nejsou všechny stejně jasné — přestal již býti člověkem neužitečným. Jakkoliv paradoxně to zní — kultura se zakládá na činnosti lenochů. Kdyby Sokrates se byl více věnoval řezbářství a méně pochůzkám a tlachání s přihlouplými mladíky athenskými, byl by patrně zanechal světu několik obyčejných soch, vypracovaných podle vkusu doby, ale ne příklad člověka ryze duchovního.

Člověk duchovní jest člověk dovedoucí oprostiti se od jakékoliv vazby tělesné, vazby země, rodiny, národa, třídy. Člověk neduchovní je člověk, který hodnotí ducha jen podle služby, kterou prokazuje zájmům čistě pozemským. Všechna kultura jest dílo lidí svobodných duchem. »Lidé lpící na skutečnostech tohoto světa žijí nepravý život,« praví Vladimír Solovjev, »ale zaněcovateli života nejsou. Život zaněcovati dovedou jen silní ve víře; ti, které nazývají snílky, utopisty a blázny — a to jsou praví proroci, lidé vsutku dobří, vůdcové lidstva.«

Lidé neduchovní žádají od vědců, filosofů a básníků, aby byli užiteční. Chtějí, aby věda byla národní nebo kosmopolitická, filosofie třídní nebo všelidská, umění aristokratické nebo proletářské. A zapomínají, co jediné je žádoucí: aby vědci badali, filosofovali a básníci zpívali. Snad nevědí ani zbla o metodě: kdyby věděli, pochořili by, že říci národní věda má zrovna takový smysl jako rasistický motocykl, třídní filosofie jako dělnická pekárna a proletářské básnictví jako komunistický způsob výroby lahví. Klerk je duch svobodný. Nepochybně. Benda sice řekl, co klerkové dělají nemají, ale neřekl, co dělají mají. A také neřekl, proč klerkové zradili své poslání. Snad nevěděl, že klerkové se stali služebníky světa prostě proto, že nepřemohli svět v sobě. Ve své knize »Videň« klade si Herrmann Bahr otázku, jak je možno, že jesuité bývali současně nejškácenějšími askety a při tom nejohratnějšími politiky. Vykládá si tuto věc na základě Calderonovy hry »Život je sen«. Nejdříve došli askesí k přesvědčení, že tento svět a jeho sláva je pouhým snem, že pravá vlast je v nebesích, že svět je nutno nejprve překonat v sobě. Když se jim to podařilo, mohli se pak bez nebezpečí vrhnouti zpět do víru života a do zápasů světa, aby jej přetvořili. Svět byl jim o málo více než ilusí a divadlem. Nebyli již v něm, nýbrž stáli nad ním.

A také nestačí říci klerkům, že mají býti lidmi svobodnými, neřekne-li se jim, kde je zdroj pravé svobody. Svoboda jest údělem člověka jakožto bytosti tvůrčí. Ale člověk netvoří ze sebe a svými vlastními silami. Ve všem, co jest a co má, jest bytostí podmíněnou a závislou. Má různé schopnosti tvůrčí: ale ani jednu z nich si nedal sám. Obdržel je darem. A proto je tvoření lidské jen účastí na tvoření Božím. Člověk může tvořiti jen ve jménu bytosti vyšší než je sám. Tvoří-li ve jménu svém vlastním a zdůrazňuje-li ve svém tvoření sebe, propast nicoty se rozevírá před jeho dílem — tak to chápe Nikolaj Berdajev.

Svoboda lidská jest jen odleskem svobody Boží. Sama o sobě, bez vztahu k Bohu, se svoboda neuchovává: přestává býti svobodou a zvrhá se v rebelské sebezdůraznění, jež se projevuje jako hybridní pýcha učenců, chladná povýšenost filosofů, nesnesitelná ješitnost literátů a umělců. Je-li člověk svoboděn a není-li nic nad člověkem, je zřejmo, že se jeho svoboda vystupňuje až k absolutní autonomii a bezmeznému zvůli. Ale ku podivu, tento ryze autonomní a zabsolutnělý člověk, tento člověk-bůh se nakonec zcela vyčerpává a končí v opaku svobody, totiž v otroctví. Ukázal to již Dostojevskij postavami lidí, kteří hlásali bezmeznou svobodu a nakonec dospěli k popření svobody; jejich odboj počal požadavkem svobody a skončil pokusem vybudovati svět na pouhé nutnosti. To je

cesta Raskolníků, Stavroginů, Kirillovů, Ivanovů. »Vyšel jsem z bezmezní svobody,« praví Šigajlov, »a končím bezmezným despotismem.« Svoboda jest něco, co existuje jen ve stínu křídel Ducha. Přesněji: Svoboden jest člověk, jen pokud poslouchá Boha. Sokrates, klerk nezdánlivější, naslouchá oddaně, co mu říká daimonion. Je velmi svoboden právě proto, že je velmi poslušen. Nejdokonalejší svoboda jest v nejdokonalejší poslušnosti — i tento paradox je třeba přijmouti. Klerkové se stali otroky lidí právě jen proto, že nechtěli býti služebníky Božími. Otrok jest ovšem hodnocen jen podle užitečnosti. Otrok nesmí býti neúčinný. Neúčinnost jest výsadou těch, kteří našli svobodu — jedinou svobodu, svobodu dítek Božích, již jedině může spasen býti svět a jež jediná jest hodna boje, práce a slz, života i smrti.

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Těžká doba — říká se pořád. Doba? Co je doba? Doba je člověk. Dnešní doba — to je dnešní člověk. A to je člověk vykořeněný, rozbitý a znehodnocený. Tři jsou etapy toho znehodnocení: a) revoluce Lutherova — člověk odpoután od církve viditelné — autoritou zůstává Písmo; b) racionalismus osmnáctého století — člověk odpoután od Krista — Písmo jest jen snůška židovských bájí, Kristus jen snivý filosof, sociální reformátor, náboženský fantasta; c) věda devatenáctého století — člověk odpoután od Boha — země jest jen práškem v kosmu, člověk jen chytrá nadopice, umění, kultura, náboženství jen ilusivní reflexy sexuálního pudu.

Dostojevskij napsal: Není-li Boha, není ani člověka. Člověk odcírkevněný, odkristěný, odbožštěný ztrácí vědomí své ceny a důstojnosti. Klade si cíle čirě pozemské. Ale štěstí nenalézá v ničem. Neuspokojuje ho věda — lidské poznání je omezené; ani hospodářství — stává se doménou vykořisťovatelů; ani politika — poslední sloupky důvěry se zhroutily. Tři záchranná slova: zpět k Bohu — slovo proti atheistické vědě devatenáctého století; zpět ke Kristu — slovo proti racionalismu století osmnáctého; zpět k Církvi — slovo proti náboženské revoluci století šestnáctého.

*

Extrema se tangunt. Mládeži se dosud doprávalo co nejvíce svobody. Rodiče dělali dětem kamarády. Neporoučelo se, vyjednávalo se. Projevuje se nyní nálada opačná. Výběr, přísné zkoušky, vyloučení neschopných, kázeň a poslušnost. Taková jsou pedagogická hesla budoucnosti. Snad se nezapomene, že přísnost má smysl jen když vychází z lásky, že vyžadovati poslušnost je spojeno s povinností usnadňovati ji a že nejlepší výběr jest vychovávat pro Boha všechny.

*

Málo žádoucí by bylo nucení k náboženským úkonům, zvláště pokud se týká mládeže dospívající. Křesťanské náboženství jest náboženství svobody. Bůh náš není Bůh loutek, které se pohybují, jak kdo tahá za drátky. Bůh nenutí, nýbrž zve a vábí. Nebude třeba tolik nucení, ukáže-li se, že modlitba není jen povinnost, nýbrž i výsada, výsada křesťana mluvit s Bohem jako dítě mluví s otcem, že zpověď není jen příkaz, nýbrž i potřeba duše, že svaté přijímání není jen velikonoční zvyklost, nýbrž i hostina.

*

Mluvíme-li dnešním lidem o hříchu, nerozumějí. Hřích — to jest jim nanejvýš slabost, obecná všem lidem, cosi přirozeného. Nehřešiti znamená dokonce škoditi si na zdraví, vyvolati nervové poruchy, vytvořiti podvědomé komplexy. Sestře Regimě zjevil Pán, že ani hříchy lidí ho tak nebolí, jako lhostejnost lidí ke hříchu. Ve středověku lidé hřešili, ale věděli, že hřeší a byli si vědomi, že je za to čeká trest. Kristus miloval hříšníky, ale ty, kteří věděli, že hřích je veliké zlo, a kteří se káli.

•

Ve škole se zapisuje každá zameškaná hodina. A každá taková hodina musí býti řádně omluvena. Když ne pravdou, aspoň lží. Jinak se objeví na vysvědčení hodina »neomluvená« a špatná známka z chování. A což, studente, ty ostatní hodiny — hodiny mimo-

školní, promarněné, proběhané, procourané, proležené a prolonošené — ty se nescítají? Nebude jich snad tolik, že celý život bude »neomluvený«?

* 1

Krásné květy na poli: máky, chrpy, čekanky, koukoly. Ano, ale je to plevel. Dítě je marnivé — vidí se v tom roztomilost. Dítě je lstivé — pokládá to za chytrost. Dítě je mlsné — omlouváme to jako neduh. Buďme pozorní a nazýváme věci pravými jmény! Zlo se neobjevuje vždy jako zlo. Skoro vždy se skrývá pod maskou ctnosti. Pýcha se jeví jako sebevědomí; lakomství jako šetrnost; smilstvo jako bujarost; závist jako kritika; nestřídmost jako péče o zdraví; hněv jako nervosa; lenost jako odpočinek.

*

Do přírodopisu si berete s sebou lupu. Chcete vědět, jak vypadají pestíky v květech a chcete si spočítat tyčinky. I na život se musíte dívat lupou. Quid hoc ad aeternitatem? Co to znamená pro věčnost? tážával se svatý Alois. To je duchovní lupa. Ta vás naučí viděti věci, jak jsou. A ukáže vám velikost odpovědnosti.

*

Zapomíná se na skutky duchovního milosrdenství. Zarmoucené těšiti — to nestojí nic! Psičkovi šlápli na ocas — a dáma omdlévá. Tisíce lidí strádá a trpí — a ty jsi lhotejný. Svatá Kateřina Sienská chtěla v samý jícen pekla vstoupiti, jen aby pomohla duším. Učili jste se v dějepise o jednom slavném Římanu, který měl náramně dlouhé jméno: Publius Cornelius Scipio Africanus Maior Numantinus. Tisíce lidí se hrnulo pod jeho prapory, když vydal výzvu k výpravě do Afriky. Římský senát musil zakázat přihlášky dobrovolníků, aby se Řím nevyplidnil. Kristus zve k výpravám lásky — a my?

*

Mnoho se mluvilo o právech a málo o povinnostech. Při výbuchu Vesuvu r. 79 a. Chr. stál v Pompejích na stráži voják. Nebyl vystřídán a zadusil se na svém místě. Jeho kopí, přilbu a pancíř můžete spatřiti v Museo Borbonico v Neapoli. Veliké slovo: povinnost. Co proti němu tvé výmluvy: Dnes nejsem v náladě; dnes nemám kdy; ti druzí to také nedělají; až zítra? A nestydíš se rozčítlivovati pohledem na hvězdy. Ty hvězdy poslouchají. Pohybují se, jak Bůh jim určil. Poslouchají, protože musí. Člověk má. Poslušností se sílí charakter. Kdo umí poslouchati, bude umět i poroučeti. Historik Gfrörer vysvětluje nezdar křížových výprav tím, že se jich účastnili většinou jen rytíři, to jest důstojníci, kteří byli zvyklí poroučeti a ne poslouchat.

*

Asi r. 1400 před Kr. podnikl egyptský král Sesostis válečnou výpravu do Malé Asie v čele půl milionu bojovníků. Když se vracel do vlasti, jel na zlatém voze, do něhož byli zapřaženi čtyři přemožení králové. Jeden z nich se ustavičně obracel a pohlížel na kolo vozu. Všiml si toho Sesostis a tázal se, proč se stále ohlíží. »Dívám se,« odpověděl, »jak horní část kola tak rychle je dole a dolní tak rychle nahoře.« Zamyslel se král Sesostis a uvědomil si proměnnost a pomíjivost pozemské moci. — Ano, tuto historku jste slýchali v dějepisném vyučování. Avšak dějiny nejsou takové mechanické střídání, aby jednou vítězili ti, po druhé oni. Žádný národ není stvořen, aby otročil jinému národu: nýbrž všichni národové jsou stvořeni, aby sloužili Bohu. Bohu sloužiti není jen úkol jedince: i národa. Tomuto úkolu se může vzepříti jedinec i národ. Avšak jedinec i národ budou souzeni Bohem. A trestáni Bohem. Jedinec zde na světě nebo po smrti. Národové jsou trestáni jen na světě. Žádný národ nepřijde do nebe. A žádný národ nepřijde do pekla. Jen jedinci. Ponižení národa může býti buď trestem za jeho hříchy nebo výzvou, aby se rozpomenul na své pravé poslání. Není-li trestem, je výzvou. Pazmány řekl, že nekrmíme vola určeného k zapřahání do pluhu. Ani Bůh nehýčká národy, jež určil ke své službě. Ano, je chvíle sebeurčení: určití se pro Boha — to jest naší národní povinností, ať jsou hranice státu jakékoliv, forma vládní jakákoliv, dějinný úděl jakýkoliv.

*

Dvojí je základ lidské společnosti: spravedlnost a láska. Spravedlnost má své nedostatky a kazy. A i kdyby byla dokonalá, byla by chladná. Spravedlnost je vzdálenost: jen láska buduje mosty a překlenuje propasti. Spravedlnost říká: ten druhý — láska říká: my. Spravedlnost dává druhému, což jeho jest. Láska dává sebe samu. Láska se dožila mnohých zklamání. Ale právě proto je třeba o ní mluvit. Bratrství účinného

je třeba, neboť jsme na sebe odkázáni. Tvoříme magický řetěz: vzpomeňme jen, kolik rukou pracovalo na kusu chleba, který jsme snědli dnes ráno, a na troše kávy, kterou jsme vypili! Čím více tíží nespravedlnost, tím více musí se rozhořeti láska. Čím větší neštěstí, tím větší bratrství. Lamennais vypravuje o poutníku, který chodil po horách a přišel na místo, kde veliký balvan spadnuv zcela zatarasil cestu, takže nebylo východu ani napravo ani nalevo. A člověk vida, že nemůže jíti dále, pokoušel se odvaliti balvan: namáhal se velmi, ale marně. I usedl smuten a řekl: »Co si počnu, až nastane noc a já zde zůstanu v samotě bez potravy, bez přístřeší, bez ochrany v době, kdy divoké šelmy vycházejí na lov?« A jak byl zabrán do těch myšlenek, přišel jiný pocestný a učiniv, co první, a poznav, že nemá sil, aby odvalil kámen, usedl tiše a sklonil hlavu. A po něm přišlo mnoho jiných a žádný nemohl odvaliti balvan — a jejich bázeň byla veliká. Konečně pravil jeden z nich: »Bratři, modleme se k Otci svému, jenž jest na nebesích, snad se slituje nad námi a pomůže nám z této nesnáze.« I poslechli a modlili se vroucně k Otci, jenž jest na nebesích. A když se pomodlili, pravil ten, jenž byl řekl modleme se: »Bratři, kdož ví, zda všichni nedokážeme, co jsme nedovedli sami?« I povstali a všichni spolu se opřeli do balvanu. Balvan uhnul a oni šli svou cestou v pokoji. — To je podobenství pro nás a pro naši dobu. Balvan nám zatarasil cestu: těžká nás čeká budoucnost. Musíme se spojit v bratrské lásce. Musíme býti silni a stateční. Byli jsme ochotni prolíti krev. Bůh určil jinak. Nečeká nás hrdinství polí válečných, ale polí orných. Heroism všedního života. Posloucháme řeči o lásce a oběti: líbí se nám, ale nedáme si práci, abychom obyčejné věci konali způsobem neobyčejným. Nesme břemena jedni druhých. Ušlechťujme tíhu života jedni druhým. Ulehčujte těžký život svým bratrům, rodičům, profesorům a dobrodincům: nezarmucujte jich neposlušností, nedbalostí a neochotou. Pokrok a lepší budoucnost národa, na němž byla spáchána nespravedlnost, jest a bude v hlubším pocitu bratrství a v růstu lásky opravdu křesťanské.

Ti. Libertas, quae sera tamen respexit inertem,
candidior postquam tondenti barba cadebat,
respexit tamen et longo post tempore venit,
postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.
namque, fatebor enim, dum me Galatea tenebat,
nec spes libertatis erat, nec cura peculi.
quamvis multa meis exiret victima saeptis,
pinguis et ingratae premeretur caseus urbi,
NON UMQUAM GRAVIS AERE domum mihi dextra redibat.
Me. Mirabar, quid maesta deos, Amarylli, vocares,
cui pendere sua patereris in arbore poma:
Tityrus hinc aberat. ipsae te, Tityre, pinus.
ipsi te fontes, ipsa haec arbusta vocabant.
Ti. Quid facerem? neque servitio me exire licebat
nec tam praesentis alibi cognoscere divos.

Ti. Volnost, která sic pozdě, však přec jen liknavci svítila,
když mi již šedivěl vous, jenž pod břitvou s tváře mi padal,
avšak svítila mi přece a po dlouhém čase mi přišla,
co teď mám Amaryllidu a volný jsem od Galatěy.
Dokud, vyznám to rád, jsem poután byl od Galatěy,
neměl jsem na péči úspor a nemohl na volnost myslit,
ačkoli ze stájů svých jsem hojnost prodával žertev,
ačkoli tučný sýr jsem pro město nevďěčné hnětl,
přece však prázdnou dlaň jsem k domovu po každé nosil.
Me. Divná byla mi věc, proč tesklivě vzývala's bohy,
pro koho, Amaryllido, jsi jablka nechala viset:
Tityrus daleko dlel – sám pramen tě, Tityre, volal,
samy tě volaly jedle a samo i toto zde křoví.
Ti. Copak jsem dělati měl, bych svého se otroctví zbavil? –
téz tak příznivé božstvo jsem nemohl poznati jinde.

Antonín Machourek: Ilustrace k Vergilovým Zpěvům pastýřským.

Josef Havránek: *I oblaka...* —

*I oblaka jednou zapomenou
— bílé úsměvy dětí —
a pozdravy zemi zraní a snů
nikdy snad nedoletí.
Do dlaní naberu kouzlo chvil,
jež skrylo se v města zamlžená —
studně jsou plny umírání
a smutek můj lká jak chudá žena.
Úsměvy spadlé s nebe
v náruč otevřenou.
I oblaka jednou zapomenou.*

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

(Pokračování.)

Jenda Marek doběhl pod městskou věž, kde na něho čekali hoši.

»Sly všechny a poslední si cestou hrály se šátky.«

»Všechno je tedy v pořádku, pojďme! — Ale chybí dosud Bruno Přikryl, dávno zde měl být.«

»Možná, že ho doma nepustili. Snad přijde za námi.«

Hoši odložili svrchníky dole v šatně a vystoupili v parádních dvojstupech do prvního patra Národního domu, kde byl veliký taneční sál. Před vstupem do sálu byla menší místnost s pokladnou.

Rudi přistoupil a položil na stůl pětikorunu, ale vtom přiskočil Mikulík.

»Ty peníze si seber a běž domů i s ostatními. Nemáte sem dnes povolen přístup.«

»Poslyš, Mikulíku, mám hroznou chut pořídít si otisk obou mých rukou na tvém obličej, ale ... počkejte na mne.« S tím dodatkem se Rudi obrátil na kamarády a kráčel důstojně v celé parádě svého bezvadného smokingu do sálu.

Jedním pohledem našel Micu, která ho představila madame ředitelce. Rudi jí bezvadně políbil ruku, čímž byla stárnoucí dáma značně potěšena a pak přednesl svoji žádost. Mica za zády madame strouhala Rudimu mrkvičku za to políbení ruky.

Mikulík prohrál. Paní ředitelka přišla k pokladně a prohlásila hlouček hochů za hosty jejích chovank.

Dobrá jazzová hudba rozproudila tance a hoši se hned vrhli do víru, aby se dostali ke svým partnerkám.

Matěj, opřen o sloup, sledoval tanec a bručel: »Tak jsem měl velkého búra, vrátili mně malého, jak toho proměním, budu mít pět vran a ty mně ulítnou. A potom se matka diví, že desetikoruna — jo ...«

»Matěji, o čem to zase přemýšlíš?«

»Jak ti chudí o to jmění přišli.«

»Tak daleko se nedostal ani starý Shakespeare, tomu stačila otázka: Být či nebýt.«

»Dobrá, ale ještě lépe je pít a já z toho horka zde už žízeň mám a dost velikou. Ty a Patrik mně dlužíte to pivo co jsem musel vypít s Cliftonem.«

»Zaplatíme, ale měl bys trochu tančit, stále máš obě nohy levé.«

»Nech toho, Rudi, víš že o tancování nestojím.«

»Ach, ty zapřísáhlý nepříteli ženského pokolení.«

»A co na tom pokolení máš? Hm — dnes to vypadá docela hezky; všechno je navoňeno a ustrojeno. Ó ti holiči a švadleny! Ondulace dá výraz bezvýznamnému obličej,

šaty zakryjí různé nedostatky, veselý jazz, náladové osvětlení. Jak vidíš, všechna klamadla jsou zastoupena v nejvyšší míře a takoví janci jako ty se na to nachytají.«

»Ale — ale, Matějčku, a co ty? Kdyby ti nebyl dnes holič tak skvěle sedřel tvé černé strnisko, jak bys vypadal — hé? Jako ten chybějící exemplář z Darwinovy teorie...« Matěj zahromoval jako pohan, ale Rudi se spasil útekem do náruče nejbližší tanečnice. V tanečním sále bylo veselo. Mikulík a s ním několik jiných poraženců, utekli. Jedenáctka upustila od svého systému »Sabinae raptae«, který spočíval v tom, že tančili jen se svými děvčaty mezi sebou. Když někdo »cizí« jim vzal dívku, šel postižený vystřídat kamaráda, který hned šel zase odstavit »cizince«. Stará dobrá shoda gymnastů s kantory byla obnovena.

Patrik tančil s Jitkou; byl to beze sporu nejhezčí studentský pár. Jak lehounce ji držel v náruči, jako vzácnou květinu. Když přitančili k podloubí, rázem ustal Patrik v tanci, stál před svým třídním profesorem Cerbou!

»Nic se tomu nediv, Jamesi, byl jsem s kolegou na partičce šachu a protože má zde dnes dozor, dal jsem se přemluvit, ale jak vidím, měl bych zde mít dozor také já, vždyť je zde půl oktávy.«

»Tázal jsem se vás, pane profesore, zda smíme dnes na půlkolonu.«

»Ovšem, vždyť já vám nic nevytýkám, že je vás zde tolik. Mohl bys mne snad, Jamesi, představit své tanečnici, nejsi přece sám.«

»Slečna Jitka Palkovská — pan profesor Cerba, náš třídní.«

»Tak vidíte, děvčátko, mně to oslovení musíte prominout, já jsem již starý člověk, jací jsou i ti nejčipernější chlapi, jak stojí před profesorem, zapomínají na všechno a myslí, že jsou ve škole. A nyní se dejte znovu do tance. Minuty prchají a tyhle jsou vzácnější než ty ve škole.« Starý profesor se vesele usmíval na rozpačité se odporoučející dvojici. —

»Jak jim to sluší, těm dětem. Jsou to ještě děti, aspoň on, třebaš je veliký jako hora. To děvče se mi ale zdá býti trochu moc vážné a jak oddaně se na něho při tanci dívá. Modř těch očí je tak čistá, že je jimi vidět až do srdce. Vidíš, Kuniberte, i tvé staromládenecké srdce se rozehrívá při pohledu na dvě jemná, ušlechtilá srdce, která jsou na štěstí příliš mladá a příliš nevinná, než aby rozuměla jejich tepotu. A díky Bohu za to! Myslím, že romantika nikdy nevyhyne, aspoň ne v mladých srdcích. Co chcete dát mládeži, když jí vezmete to posmívané, neplodné romantické snění? Drsný život s jeho nízkým názorem na ženu a hesly o volnosti a vyžití se? Pěkně děkuji, ale já mám raději čisté chlapce, kteří vidí v děvčeti princeznu z pohádky.«

Čas nikdy nestojí a nejvíce utíká v tanečních. Ve dvanáct byl konec. Při polozhašených světlech zahráli na rozchodnou Patrik, Matěj, Venda a Bruno na vypůjčených instrumentech: Dobrú noc!

Jejich nápad byl odměněn bouřlivým potleskem a madame ředitelka se tentokráte dokonce upřímně zasmála. —

Studenti pomáhali dívkám do plášťů a naposled jim opakovali místo zítřejší schůzky. Velmi přísné maminky si odvedly dcery samy a nedovolily, aby hoši je doprovázeli, ale většina proti tomu nic nenamítala. Vypadá to tak rodinně měšťácky — dvě obtloustlé paní bavící se o tom, která dá víc vajíček do bábovky, a pár kroků před nimi jejich dcery, každá v doprovodu hezkého studenta, nadějného ženicha. —

Jedenáctka nikoho nedoprovázela, neboť madame ředitelka si své dcerunky sama ve štrůdlu odvedla.

Po celé délce Hradební ulice kráčí jedenáct hochů, drží se pod paží a zpívají. Do postranních ulic zaléhají úryvky studentské písně.

... amavi te puella iam te nollo ...

... měl jsem tě holka rád, již tě nechci ...

... to nic, to nic nedělá, co se pokazilo napravit se dá ...

Plynové kandelábry ozařují v určitých intervalech veselé tváře zpívajících a občas též zívajících hochů. Jednotný krok tepe dlažbu a v zatáčce ulice se naposled ozývá sebevědomé »Jo—ho—ho« z pirátské písně ...

Chovanky z pensionátu Lada směly vycházet do města, kdykoliv něco potřebovaly nakoupit, bez dovolení, ale ve tři čtvrti na sedm musely být zpět, neboť krátce před sedmou se zvonilo k večeri.

Byl teplý podzimní den a Patrik s Jitkou vesele kráčeli stromy a mlýnskou strouhou lemovanou Sadovou třídou, když se proti nim objevila jednoduše, ale velmi vkusně oblečená dáma. Kdyby se Jitka byla v tu chvíli podívala na Patrika, neušlo by jí, že zčervená. Byla to paní Jamesová, která se s nimi zastavila. Patrik představil Jitku, která se trošičku chvěla, ale neodvrátila zrak před dlouhým pátravým pohledem vážné ženy. Bylo vyměněno několik bezvýznamných vět a pak se rozloučili.

Patrik s Jitkou šli dlouhý kus cesty mlčky. »Máte velmi hezkou maminku, Patriku, a jistě je na vás velmi hodná.«

»Jak to víte?«

»Já to nevím, ale myslím si to.«

»Nemýlíte se. Moje maminka je tou nejlepší na světě.«

»Ano.«

»Ale vy byste měla říci, že vaše je tou nejlepší na světě.«

»Ano... snad... já nevím... já znám svoji maminku tak málo.«

»Jak to?«

»Já jsem od malička u babičky. Já mám ještě dvě jen málo mladší sestry a malého bratříčka... a také ty znám málo. Babička nemluví s mojí maminkou, ač je to její dcera... já nevím proč, nechce mi to říci... a přece to musí být veliký důvod, vždyť babička je tak dobrá a spravedlivá.«

Patrik mlčel, cítil, že děvče ovládá jen s námahou svoji duševní bolest, teprve po delší chvíli se zeptal. »A kde vaše babička bydlí?«

»V Jindřichově. — Rodiče mám v Praze.«

»Ale to se jistě vše dobře vysvětlí, babička je sama, tak chce také někoho mít, o koho by pečovala a kdo by k ní přijížděl na prázdniny.«

Jitka se vděčně podívala na Patrika, ale nesouhlasila v srdci s ním.

»Vy budete letos také hotova se školou, vidíte?«

»Ano a budu mít honosný titul učitelka domácích nauk.«

»Čili po studentsku — štrikulajda.« A veselá nálada byla zase uchopena za kšticí.

O čem mluví student se studentkou? To je takové pêle-mêle jako když se čtou morseovy značky ze zašmodrchaného pásma, ale námět k hovoru nikdy nechybí. Mluví se o všem na světě jenom ne o lásce. A pokouší-li se někdo o praktické použití školních vědomostí získaných v latině překladem Catullovy veršů: Da mihi basia mille..., pak o tom půl hodiny nemluví, to prostě z čista jasna spadne s nebe podle poučky získané v němčině: Probieren geht über's studieren. — Patrik a Jitka měli k těm posledním ještě hodně a hodně daleko, ale přesto byli tak zabráněni do hovoru, že se až ulekli veselého ale náhlého zavolání: »Stát!«

Viděli před sebou mladého směřícího se aspiranta, který měl na pěšince stráž. »Stůj, noho studentská, ráj je uzavřen, cvičíme tam dnes střelbu.«

— — — — —
Patrik našel maminku u šicího stroje, ale nezačínal hovor.

»To děvče je hezké.«

»Och, velmi hezké.« Rozohňoval se Patrik a matka se jen usmála.

»Myslíš? Udělala na mne dobrý dojem a myslím, že je hodná. Smíš se s ní přátelsky stýkat, ale nezapomeň, Patriku, že já v tobě vidím celého muže tam, kde jde o čest. A slib mi, že se budeš chovat vždy tak, abys to děvče nikdy nezarmoutil... nezasloužila by si toho,« dodala tiše, neboť při hlubokém pohledu do upřímných očí dívky vycítila, že něčím trpí, že není šťastná.

Patrik bouřlivě políbil maminku a vrhl se k harmoniu, aby z něho vyloudil jásavé preludium.

Paní Jamesová si povzdychla a sklonila se nad svoji práci. Píchal ji zase u srdce, poslední dobou se to opakovalo častěji, ale mlčela, aby syna nevylekala. —

— — — — —
Sobota. V ten den má student vždy jakýsi radostný pocit. Konečně nastane zase den oddechu po té celotýdenní »dřině«. Ale dnešní sobota měla pro gymnasisty zvláštní kouzlo, hrálo se odpoledne finale středoškolského mistrovství. Již před třetí hodinou byl stadion naplněn českou a německou mládeží i mnoha dospělými. Oba finalisté byli již na hřišti. Německá reálka byla složena z nejlepších hráčů na ústavě, gymnasium zastupovala oktáva.

Češi prohráli los a měli branku proti slunci. Soudce zapískal a Kubeš poslal míč Rudimu, ten zpět Patrikovi. Útočníci reálky vyrazili, míč však šel dlouhým obloukem na levé křídlo k Matěji, který s ním prudce uháněl k brance Němců, kde oklamal záložníka i obránce a stříl míč podél vybíhajícího brankáře do sítě. 1:0! Jásot v českém táboře byl veliký, ale radost netrvala dlouho. V deváté minutě Němci vyrovnali a zůstávali stále v útoku. Oktávě se proti slunci špatně hrálo. Alex v brance se překonával, ale přece ve 20. minutě pustil goal. Německá reálka vede 2:1. Gymnasium se vzchopuje a prudce útočí. Konečně je jejich snaha korunována úspěchem. Ve 32. minutě střílí Patrik trestný kop kousek před velikým čtvercem a jeho prudká střela končí v síti. Vyrovnáno 2:2! Chvilí poté končí poločas. V tu dobu přišli zadním vchodem a usedli na tribuně dva páni.

Byl to profesor tělocviku Dr. Strádal a matematik Cerba, který se po dlouhém přemlouvání dal kolegou zlákat, aby se podíval na fotbalový zápas a sám se přesvědčil, jak to je. Matematik se rozhlíží.

»Poslyšte, pane kolego, vždyť je tady téměř celý náš ústav shromážděn kolem hřiště, ba dokonce i děvčata — i Gira Viktorínová a řada oktávánů. No tohle...«

Nyní vběhly obě jedenáctky na hřiště. Hráči se staví na svá místa. Matematik Cerba nevěří svým očím, poznává v jednotlivých ubíhajících hráčích své oktávány.

Vidí Patrika, jak lehce odňal soupeři míč, nyní s ním běží kupředu, sráží se s halvem Němců, oba padají, první na nohou je usmívající se Patrik a míč letí přesně k nohám Jelena na pravé křídlo. Nyní má míč Kubeš, pak Zeman... celé mužstvo tvoří jeho oktáva! Třídní není rozčilen, spíše smuten...

Profesor tělocviku tuší co se děje ve starém pánu a proto omlouvá hochy, vysvětluje hru a Kunibert Cerba přihlíží.

Obě mužstva se nyní vkládají do hry. Hraje se velmi rychle, ale vzácně slušně. Němci stupňují nápor a v osmé minutě získávají znovu vedení.

3:2 pro reálku!

Ale oktáva není deprimována. Hoši jdou do toho s úsměvem. Obrana nabyla jistoty a přesnosti v odkopech. Patrik je všude, a útok, dobře zásobován míči, snadno proniká. Kubeš prohazuje Zemanovi uličku — je vyrovnáno 3:3! Další minuty přinášejí stupňovaný nápor Čechů a Němci je nemohou dostat od své branky.

Fanouškům oktávy planou tváře, každou vteřinu čekají na vítězný goal, ale ten se nedostavuje.

Konečně ve 27. minutě Rudiho prudký shoot sjíždí po břevně do branky.

Češi vedou 4:3!!

Bariéry jásají, mladší studenti radostně vyskakují a mávají čepicemi, které též vyhazují do vzduchu.

— — — Profesor Cerba žasne nad tím nadšením... — — —

Po výkopu jsou gymnasté znovu v útoku a diváci skandují:

»Ok—tá—va tem—po, tem—po!!«

Němci se nemohou dostat za půlící čáru, uznávají nového mistra a snaží se již jen udržeti co nejmenší score, ale neudržitelný Matěj, který byl snad nejlepším hráčem na hřišti, dal těsně před koncem pátou branku.

Soudce píská konec zápasu a oktáva vyhrává za gymnasium středoškolské mistrovství města:

České gymnasium (VIII)—německá reálka 5:3.

Na hřišti je jásot a pestrý ruch. Profesor Strádal běží za hochy. — Matematik Cerba opustil postranním východem stadion a kráčí zamyšlen k městu.

Musil doznat, že se ke konci zápasu zajímal, zda jeho hoši vyhrají. Viděl opravdu pěknou hru, žádnou surovost a jako matematik musel uznati, že se hoši za míčem nehonili bezhlavě. Měli ve hře jakýsi systém, každý věděl kam ten míč asi dopadne, jak se odrazí. Pěkné bylo i tlumení prudkých míčů, mrštné unikání soupeři, přesná střelba... hm... a jakou měli ti chlapci ze hry radost! Ale to všechno je neomlouvá, že to dělali za mými zády ač věděli, že jsem nepřitelem této hry...

Již se stmívalo, když se matematik Cerba po dlouhém bloudění ulicemi vrátil domů.

Jeho sestra, která mu vedla domácnost, ho upozornila, že má něco na stole v knihovně. Profesor rozsvítil a jeho zrak padl na bílý kopací míč ležící na stole. Zamračil se, ale pak sáhl po dopise...

»Drahý náš pane profesore!

Odpusťte nám, že jsme hráli kopanou, aniž bychom se tázali, zda dovolíte. Nechtěli jsme se té hry, kterou již od malička tak rádi hrajeme, vzdát a nechtěli jsme Vás také zlobit, proto jsme raději mlčeli. Tímto míčem jsme dnes vyhráli středoškolské mistrovství; mimo talíře řecké práce, z vykopávek v Pompejích, kteroužto cenu darujeme ústavním sbírkám, obdrželi jsme obnos sedm set korun, které přikládáme. Prosíme, abyste polovinu těchto peněz užil pro školní knihovnu a druhou polovinu rozdál pak o vánocích mezi chudé žáky naší třídy.

Nehněvejte se, prosíme, že jsme jednali bez Vašeho svolení. Chceme býti nadále vždy dobrými a poctivými hochy.

Vaše oddaná oktáva.«

Profesor Cerba prohlédl si vzácný talíř, uschoval peníze a pak se zastavil u míče. Vložil naň ruku a mírně s míčem po stole pohyboval.

»Ach, pro mne... hrejte si, jen zůstaňte vždy poctivými hochy. Ale je to stará pravda, že rodiče a vychovatelé se vždycky všechno dozví až poslední. Celé město vědělo, že moji hoši hrají kopanou, jenom já nevěděl nic... vy bando jakási...«

Již pozvolna vymírají idylické obrázky nedělního odpoledne, kdy rodina šla společně na procházku za město. Otec vedl matku hezky pod paží a před nimi několik kroků kráčely nebo poskakovaly děti. Vypadalo to snad trochu měšťácky, ale byl to důkaz síly a soudržnosti rodinného života.

V takových rodinách nebylo svárů, nebylo křiku, děti byly způsobné a vtipné; vyrůstaly v láskyplné přísnosti a byly vedeny k Bohu.

Hrají-li si děti ve stodole, nikdo rozumný jim k tomu nepůjčí zápalky. Stejně se to má s přílišnou svobodou a volností dorůstající mládeže. Mládež musí být vychovávána, vojáci jsou také cvičeni. Nikdo nedá vojákům pušky do ruky a neřekne: »Běžte domů, naučte se střílet a pochodovat.«

V dobrých katolických rodinách i dnes ještě studenti a studentky, třebaž již jsou ve vyšších třídách, jdou s rodiči v neděli na procházku a necítí, že by byli uvázaní za nohu jako pejsek, jak se jim smějí domněle šťastnější spolužáci, kteří jsou volni jako vrabci. Posvátné prostředí rodiny, v níž vládne láska a mír, má daleko větší význam pro vývoj studenta, než poznávání života na vlastní pěst. Mládež z rodin, kde si každý nesmí dělat co chce a jak chce, je snad méně zkušená, ale také méně zkažená.

Kdo se modlí, je zpátečník, kdo má čisté a ušlechtilé smýšlení, je naivní, něžnost srdce je slabostí... a přece v životě nadejde den, kdy všechny tyto posmívané vlastnosti ochrání mladého člověka a vyvedou z bouří života bez pohromy.

Všechny tyto posmívané vlastnosti jsou však milé Bohu. A kdo má ve svém srdci víru, není nikdy sláb a nikdy nešťasten.

Patrikovi nechybělo nikdy teplo rodinného krbu. Velmi dobře se pamatoval na otce, třebaže mu bylo teprve osm let, když Dr. James tak tragickým způsobem zemřel. Vzpomínal, s jakou úctou tajně hladil jeho soudcovský talár se státním znakem. Jak přísný a přece milý byl jeho tatínek, jak rozumně s ním rozprávěl, ale jak se také zajímal o jeho hry. Každou neděli a svátek chodili všichni tři na procházku do městského parku za městem, kde v zahradní restauraci posvačili a kde mu tatínek nikdy neopominul koupiti pravé karlovarské oplatky veliké jako talíř. Teprve dnes si ale též uvědomoval, jak hluboká láska pojila jeho rodiče. Dr. James téměř nikdy nepřicházel z úřadu, aniž by své manželce nepřinesl nějaké květiny. Dnes je mu to spláceno. Před jeho velikým obrazem stojí vždy váza naplněná květy.

Patrikovi bylo nyní již osmnáct let, jeho vysoká postava a hrdé nošení hlavy z něho udělalo hezkého mladého muže, ale ve svém čistém srdci byl tento muž ještě chlapcem, dítětem. S maminkou tvořili jen velmi malou rodinu, ale byli si vším. Všední dny patřily škole, kamarádům a hrám, ale neděle patřila matce. A jako kdysi s otcem, chodili nyní sami na procházku.

Tím, že se Patrik spřátelil s Jitkou, vstoupil do jeho života nový činitel. Byl šťasten, když viděl Jitku se usmívat, těšil se na schůzky s ní, které byly dosti řídké, nemohl se dosti vynadívat na její jemný profil a hojné zlaté kadeře přirozeně se vlnící a měl ji za nejhezčí a nejmilejší děvče na celém světě. Jsou tohle příznaky zamilovanosti? Pak byl tedy Patrik James zamilován, ale říká se, že studentská láska se projevuje

nechutí k jídlu doma a špatným prospěchem ve škole, jemu ale znamenitě jídlo chutnalo a ve škole byl prvním žákem. Patrikův poměr k Jitce byl poměr úcty, obdivu a zdravého studu. Jitka byla ženou jako jeho maminka, která celým svým ušlechtilým životem mu vnukla velikou úctu k ženám.

Patrik se neskrýval se svým přátelstvím k Jitce. Chodili spolu po městě, zastavovali se u výkladních skříní, kde mu jeho průvodkyně ukázala a vysvětlila »Toledo«, o němž byl přesvědčen, že je to pouze město ve Španělsku. — Paní Jamesová brzy žasla nad znalostmi svého syna v oboru ručních prací. — Měl-li potkati některého známého profesora, neprchali do postranních uliček; bavili se spolu o přestávkách studentských divadelních představení nebo přednáškách, a na kluzišti radostně uháněli, držíce se za ruce jako děti.

Na gymnasium byl na třídního profesora Cerbu dokonce vznesen ironický dotaz, zda ví, co dělá jeho nejlepší žák.

»Baví se se slušným děvčetem a jsem tomu rád, že se s tím neskrývá. Kdo se nebojí světla, má čisté svědomí.«

»Zdá se, že jste značně pozměnil své názory, pane kolego.«

»Člověk nikdy dost dobře mládeži nerozumí. Od té slepoty s tím fotballem jsem zase lépe nahlédl do srdcí mých hochů.«

»Ale nemůžeme jim přece trpět toulky s děvčaty?«

»Abychom všemu zabránili, museli bychom míti tolik školníků, kolik máme studentů na ústavě, a udělat z nich dozorce. Můžeme mládeži jen radit, ale i to jsme špatně zařídili, neboť profesor náboženství, který by byl pro žáky nejpovolanějším rádcem, se jim odejme právě v době, kdy ho začínají nejvíce potřebovat.«

»Ach, náboženství, náboženství...«

»Ano náboženství. Já nenávidím autoritu, která je získávána třídní knihou a možností sázet nedostatečné. Není nikterak fair — vidíte, již i sportovní výroky si osvojuji — provinivšího se žáka zavolat k tabuli a schválně ho zkoupat. Není žádným úspěchem výchovy, když je mládež hodná jen ze strachu před trestem a nikoliv z vnitřního popudu. A pravou vnitřní ušlechtilost může mládeži dáti jen náboženská výchova. Já také nevidím rád mladá studentská přátelství, ale nesmíme hned na vše hleděti černýma očima a podezírat mládež z Bůh ví jaké nešlechtnosti. Já věřím, že daleko největší část naší studující mládeže je dobrá a čestná.«

»Myslíte?«

»Ano, aspoň všichni ti, kteří se zrodili z čestných a křesťanských matek a vyrůstali v rodině, v níž Bůh nebyl na posledním místě.«

»Hm... no! A co říkáte tomu, že vaši oktáváni chodí hrát do kavárny kulečník?«

»Věděl jsem to daleko dříve, než ta statečná dobrá duše poslala panu řediteli anonymní dopis.«

»A vy jste nezakročil?«

»Nebylo důvodu. Zašel jsem si do té kavárničky na okraji města a zjistil, že se tam scházejí jen poctiví starší měšťané na taročky. Prostředí je naprosto nezávadné. Kulečník a ten, nu, jak tomu jenom říkají... aha... ping-pong je ve vedlejší místnosti. Bylo mi od hostů řečeno, že tam chodí studenti jen odpoledne a vždy sami, nikdy ne s děvčaty, a že se chovají velmi slušně.«

»Školní řád ale návštěvu kaváren nedovoluje.«

»Pane kolego, za oktávány jsem odpovědný já. Když je vyženu z té slušné, tiché kavárničky, kde paní kavárníková vypadá jako dobrá máma, tak půjdou jinam a kdož ví, do jakého prostředí zapadnou. Snad si nemyslíte, že ti hoši budou věčně sedět doma? A kam mají jít v blátivých dnech přechodného počasí? V kterépak domácnosti dovolí, aby si kluk přivedl deset kamarádů? Vidíte, tohle je zase takový problém, který se nedá řešit oběžníkem s přísným poukazem na školní řád. Já oktávánům tu kavárničku nezakážu. Je lépe, vím-li, kde jsou a co dělají, než abych o nich nevěděl nic.«

»Můžete míti pravdu.«

»Je vždy lépe vybrati to menší zlo. Slepé dodržování zastaralých předpisů by mohlo někdy způsobiti více škod než užitku. — Ale zvoní, musíme do tříd.« (Pokračování.)

»Není již dovoleno komukoliv býti prostřední.«

Pius XI. kardinálu Verdierovi. Prosinec 1936.

J Ó Z A H A V R Á N E K : A N D A N T E

Mrtvými květy jsou tůně vzpomínání. Myslím na rudé růže západu a vítr milenek hvězd čechrá mé vlasy. Snědý tulák na šedivé stuze silnic odvrací svou tvář a pohlíží do korun stromů. A znovu ozývají se s němých strání nahořklé výkřiky dávno ztracených dnů. Vysoký tón zní lesem a snaží se zachytit v akord mámivé pazvuky skutečnosti, jež bloudí někde daleko před ním a vznášejí se nad kalužemi v tichých objetích. Nemilosrdné nic, zasažené paprskem děsu, odráží se však prázdně ve střepech zrcadel a skryté melodie povědomých slov padají nehlučně do bílých šlépějí zapomnění. Stébla trav zvedají své ruce k magickým rtům vání a průhlednými prsty hladí bolestné spánky tuláka, jenž marně bloudí, zkouší, usmívá se a hledá...

Rudý mák slunce mizí za ztemnělými stromy jako zlatá muška, která přelétla neslyšně kolem něho a kterou nemohl zadržet, zachytit v měkkých dlaních — — — — —

Noc přichází pomalými, nesmírně pomalými kroky.

B. N.: *Rusalka*

*V zelených vodách ve stínech spí
v závojích křehká víla
od dna se dívá nad vlny
rusalka bílá, bílá.*

*Pod mostem směje se,
v rákosí šeptá,
na jméno neptá se, neptá,
laškuje nad pěnou,
myšlenku volá.*

*Jsem životem vod a spánkem stínů,
jsem zpěvem pěn,
radostí, dnem a tůní pozdravem.*

*Jsem vzdechem pod veslem,
pohádkou dávných dob,
jsem životem vod, zlomeným paprskem,
jsem jenom světla sen...*

L. S M A F T : B E Z N A D P I S U

Konečně jsme se dohodli. Druhého dne k večeru — tedy asi za 20 hodin střeoevropského času — úmysl proveden. Kráčíme živými ulicemi. Chvillemi je nutno prodírat se proudem davů. Oči mohou ukázat, co dovedou. Zahneme vpravo, míváme velký obchodní dům a jsme u cíle.

Na dvou vysokých pylonech v zeleném poli v záři zlata si pohrávají litery. Shrneme je a čteme: Sarrasani. Vejdeme za rejdivých tónů černošské hudby.

První audience, jak se sluší a patří, u krále. Krále pouště. A rozuměli si dobře ti pánové pouští. Svým drsným jazykem upravují si svou toaletu, urovnávají záhyby svých hřív. Prima momentka. Škoda jen, že jsem neměl aparát.

Druhá audience u nepřemožitelného vládce džunglí. Vpravdě si zaslouhuje název tygr královský. Spanilý tvor, budící úžas i děs. Po dalších několika krocích zastavili jsme se v »říši slonů«. Tu ten největší zamžiká svými malými očkami, jako by chtěl říci: Šlápnu ti na kuří oko! Tož, raději rychle dále.

Celou mou pozornost zaujaly živoucí kontrasty. Na jedné straně hroch — na mříži nápis: Gefangen 1910, Central Afrika — na druhé čtyři koráby pouště. Tak přítulně

hleděly ty oči velbloudí. Pravda, s těmi hrby je to tvor jaksi méně úhledný. Inu, hrbatý. A přece milý všem. Ba viděl jsem akademika, jak si jej zachycuje do svého náčrtníku. — Na druhé straně hroch obojživelný. Tak tupě hleděly ty jeho oči. Kůže jako »fošna«, budící sice obdiv, ale ne zálibu. A když rozevřel své čelisti, jak by otevřel vrata našeho baráku. A život jeho? Znáte jej z přírodopisných učebnic. Miluje místa vlhká, ba bahnitá.

Velbloud. Jak ušlechtilý, delikátní. Přenáší korunu tvorstva od moře k moři. Upozorňuje na blížící se nebezpečí, na písečnou bouři, vede žíznivé k vodám v liduprázdných pustinách. Pije z pramene čistého. Odpočívá ve stínu oas. — A myslí běží všechny představy, všechny ty obrazy, jak jsem je nasbíral ve škole, při studiu, při četbě. Srovnával jsem život hrocha i velblouda. Hroch je za mřížemi. Velblouda můžeš pohladit po jeho malé hlavě, nebo sednout si do klínu jeho hrbů. A rozhodně jsem sympatisoval s velbloudem. Snad proto, že přítel, ukazuje na něj prstem, pravil: Spíše projde velbloud uchem jehly, než boháč do království nebeského. Pro ten výrok Písma? Snad.

Nevím, proč mi napadly takové myšlenky. A už odpoutávaly mou pozornost od všeho ostatního. Viděl jsem, ale nic nevnímám.

Vycházíme. Velbloud, hroch — předmětem naší rozmluvy. Animal — objectum animalis rationalis. Ano. Každý má zde svůj úkol. Řád všeho ve všem stanovila Prozřetelnost. »Omnes bestiae . . . laudent Dominum« píše již starozákonní prorok. V tom rámci Boží přírody plní svůj úkol — tendit ad finem suum. — Signály aut, žárovky ulic a světelné reklamy skáčí nám do řeči o tvorech Božích. — Jaro, hle! Jaká záře. — Právě otevřeli pec. Toť krvavá záře mozolů, záře černého zlata. — Tak s Bohem, Jaro. — Lehké, ale vřelé stisknutí ruky. — Na shledanou! —

Zahalen v tísnivý pocit smutku kráčel jsem zvolna s odkrytou hlavou — Ostravou.

Václav Ara: Duše zpívala...

*Zapálenou nocí voněly mi vlasy,
mé viny usnuly ve stavidlech.
Zdeptanou křídly havranů
mě pustá pobřeží sevřela v náruč
vystlanou zázrakem Znovuzrození.*

*Stepní žár provázel mou radost do lánů kukuřice,
aby tam zrála s výkřiky sluncí,
aby se slila s dědictvím azuru.*

*A já jsem dítě letící k akordům ráje
ve třmenech bolesti a uvěznění,
s žebráckou holí prosící u mřížek,
s žebráckou holí z vinného kořene.*

*V závitech milosti jsem klekla . . .
a devatero kůrů na cimbuřích pělo,
za všechnu slávu nevzdávanou . . .
jak lvice raněná jsem tělo vlekla . . .
Ani bych neřekla, že sním.*

*Zaržání koňů do oparu výšek jsem provázela,
zaržání koňů mé srdce zorávajících
a jejich hřívu karmínem svazuji
až k sněžným horám rozevlátou.
Sama se vracím . . .
ani bych neřekla, že toliks mi dal síly,
že mlčím ozvěnou svatou.*

Antonín Machourek: Z cesty na Jih.

Števo K. Blavan:

Silhueta z detstva

*K tebe sa klonia majáková svetlá
jak opona muškátov zo sadu
lastovky panenky po mliečnej dráhe
kolísku detstva nesu k západu.*

*Milencom zvädly tváre nad polárnou
žiarou
slnko sa umylo v májovom úvratí
Pane počujem hudbu a vodopád liať sa
od oltárov*

*Pane Tvoj blesk bolí a jaro sa nevráti
o jaro krásne jaro milé
navráť mi spomienky roztomilé
harfa Tvoja čarovne zneje
harfu Tvoju chytám ako ostrov z mušlí
na orchidejách.*

*Sestrička moja keď si bola so mnou
sbierať kvietky so zástarkou modrou
s korunou jari pôjdeme sa hrať
a moje oči uvidíte umierať.*

Antonín Machourek: Bulharské děvče.

V Í T Ě Z S L A V M A J E R : G O L I C A

Smutně sedím nad svými zásobami, které jsem si připravil pro příští den na výlet na Golici. Třebaže co nevidět půjdu večeret, pouštím se zamyšleně do moučnicku »putice«, protože už třetí hodinu déšť nemilosrdně bije do oken. Když kol osmé prší stejně vytrvale dále, zuřivě polykám poslední zbytky svých zásob a stejně vztekle ulehám. Žaludek však tlačí. Před pátou sluneční záře rozorává těžké mraky na nebi a na dně duše přece jen nesměle klíčí velké naděje. Jako na koni jsem na nádraží, a div divoucí: tolik ježatých hlav kamarádů a tolik červeně rozespálých oček slovinských studentek mi kyne vstříc. Spokojeně oddychnu, když už sedím ve vlaku, supícím na Goreňsko, a zasvitne-li slunce, po očku cením, kdo »toho« nejvíc s sebou veze, abych věděl, s kým se mohu sprátnout a s kým ne.

Krásná jitra a svěží zeleň údolí, svázaného kopci a horami, stále rostoucími, šíří hrud'. V našem středu je živo. Veselá, temperamentní slovenská studentka, také na »handlu«, jede po prvé s námi a zvědaví slovinští přátelé ji obstupují. Rozhodně slovensky rozumějí lépe než česky; nevím, je-li to proto, že je slovenština lehčí než čeština, nebo proto, že je to právě slovenské děvče a ne český kluk. V družném hovoru zapomínáme na okolí, a když vyhlédneme po hodinové jízdě, vidíme už Triglav s čepičkou mlhy na lysém nebo zasněženém temeni a v dálce nad lesy se vypíná bledský hrad. Brzy jsme v Jesenicích. Ještě půl hodinky nám zbývá do mše sv. a proto si prohlížíme úzké jesenické údolí, obstoupené vysokými strmými stěnami hor. Nás všechny zajímá kvetoucí strom, řeka s čistou zelenavou vodou, květy na zahradách, jen malou architektku s českým jménem s pravým nefalšovaným »ř«, které roztomile vyslovuje, zajímá sloh každé stodoly a každé staveníště více. Teprve po mši sv., na níž jsme se dověděli vedle ohlášek svateb a pořadu služeb Božích i všechna přání a informace policejního úřadu,

na prudce vystupující cestě zapomene i malá architektka na svoje záliby a zadívá se na vrcholky stromů v údolí, které ukolébává mírný vánek.

Domky, rozsazené cestou, nás provázejí až do Sv. Kříže s roztomilou kapličkou, odkud dobře vidíme Golici, jejímuž jménu dělá čest opravdu holý vrch s Kadilníkovou kočou. A už zde se rozlévají na svěžích lučinách vlny panensky bílých narcisů. Golica je oblíbená právě svými narcisy a skvělým rozhledem. Spěcháme do vysoké trávy a očima hladíme bílé, heboučké květy narcisů. Hedvábně omamná vůně nám letí vstříc a květy, bílé a něžné květy na štíhlém stonku, sklánějí v rytmu tichého vánku své hlavinky. Zapomínáme na cíl své cesty a zdá se, že už zůstaneme na úpatí Golice. Konečně odcházíme do tmavého lesa.

Cesta stoupá prudčeji. A les pomalu ustává a nízká křoviska nastupují na jeho místo, aby je brzy vystřídala tráva, zde ještě ovšem nerozzelenalá, typická pro holé vrchy všech »golic«. Slunce počíná připalovat a proto s jásotem vítáme sněhové koule, které na nás házejí kamarádi před námi. Sníh leží všude v úvalech a rozsedlinách, kam nemohlo sluníčko. Pod spodní chatou na Golici už jsou docela pravidelné sněhové přestřelky. Od této chaty jde na vrchol Golice svah tak prudce, že můžeme nahoru jen po dlouhých serpentínách. Po očku pokukujeme do údolí Sv. Kříže, které leží pod námi jako na dlani. Vše, i žlutavou stezku i stříbrný potůček vidíme jako na mapě. Hory na všech stranách rostou s naším výstupem.

Nahoře se překvapení zastavíme. Najednou. Bez povelu. Jsme na vrcholku, odkud se naskytá nezapomenutelný rozhled. Golica příkře spadá na rakouskou stranu. V hlubokém zeleném údolí se vine žlutě rozvodněná Dráva a leskne se podlouhlé Vrbské jezero. Kterýsi vrch jezero rozděluje ve dvě. Daleko vlevo je Blaško jezero. Vesnice a městečka jsou rozsetá do dálavy jako nadějně osení. Ve větších dálkách leží mlha, takže Celovec vidíme dobře jen tehdy, když slunce prosvítne clonami mraků. Za námi tyčí se vzdorně k nebi Triglavský masiv se svým zelenavým ledovcem. Někdy se zlobně do triglavského čela rozežene bílý mrak, aby brzy opět zasvitlo čelo Triglavu v plné své mohutnosti. Naproti nám stojí Mežakelj, pod nímž spěchá na jihovýchod Sáva. Mezi kopci a lesy probleskuje Bledské jezero.

Dlouho, dlouho se těšíme nádherným rozhledem. Jen žaludek nám »taktně« připomene, že poledne už dávno minulo a že je jeho čas. Rychle obědváme, abychom se opět mohli potěšit dalekými výhledy na divoce rozervané horské olbřimy a hluboce zařezaná údolí se stříbrnými žilami svých řek. Vítr se zlobně zdvíhá, když vpadneme na sněhové pole za chatou. Kouluje se sněhem jako malé děti. Sníh je ovšem již poněkud mokrý, takže rána pořádně zaštípne, ale na štěstí střelci jsou všichni stejně špatní, takže jen někdy cítíme tvrdost sněhové koule. Po bitce odpočíváme na jižní straně Golice, kam ten protivný severák přece jenom nemůže a proodpočíváme to do času, kdy nastupujeme zpáteční cestu.

Dole se vrhneme opět na louky. Děvčata, něžná a kvetoucí jako květy narcisů, nesou si domů plné náručí bílé a vonné krásy. Jesenické údolí je zaplavováno tmou, když docházíme na nádraží, plné honu a vzruchu. Máme štěstí. Nikde není pro naši exkursi místa, jen II. třída je volná. Zabořujeme se do měkkých polštářů a tiše nasloucháme hedvábně měkkým tónům cikánské kapely, která hraje na nádraží. Tlumíme bílé světlo našeho oddělení, protože nad vrchy se vyhoupne stříbrný kotouč měsíce. Vlak se dává do pohybu. Malá architektka, pohodlně opřena v rohu našeho oddělení, ožívuje. Cikánská hudba odumřela v taktu rozjetého vlaku, když měkce a tiše nasazuje svou píseň malá architektka. Z jemné hlavy visí dva dlouhé copy a ve sklech jejích brýlí se odráží měsíc. Čistý, lahodný hlas zpívá ukolébavku. Slova písně nás hladí a překrásná melodie odhání chmury únavy... Již je konec? »Prosím, pěkně prosím, ještě jednou!« — »Ne, ne! Jinou!« A nádherný hlas kvete chorvatskou písní. Radost z jitra, vůně bílých a něžných narcisů, slunce, zlobící vítr a daleké výhledy se najednou echem vracejí do duše a zmnohonásobují se. Hlas malé architektky je vábí s sebou a zmnožuje. Ne nadarmo se říká budoucí inženýrce »prekmurský slaviček«. Již neprosíme o písně, protože nás nevnímá. Žije svými písněmi, které jí prostupují jako ultrafialové světlo. Spíše podvědomě si vzpomene, že jsme ji prosili, aby opakovala ukolébavku. Uprostřed jiných, téměř stejně nádherných písní, tiše se rozezvoní ukolébavka. Bohatství dnešních nádherných chvil se echem vrací do duše, slova písně nás hladí a překrásná melodie odhání chmury únavy.

V Ě V O D A : M Ů J R O D N Ý K R A J

Vždy, když se nacházím ve velkých městech a procházím parky a unaveně usedám na teskno lávek a ssaji šedivý a zapáchající vzduch s dávivým pocitem na kraji hrdla, když se na mně usměje žena za sklem tichých limusin a hořících kaváren, když kloužám po matných odrazech světla na šachovnici parket, vždy, když jsem nucen odejít z rodného kraje — dolehne na mne tísnivý pocit, teskno bičující duši a bolící jak soumrak, jak teskno v očích ženy — ženy slepé.

Vždy se mi vynoří před oči bolest lesů, drtivý průsek a postava, stín s hlavou nazad zvrácenou a pažemi rozpjatými, stvol síly s víčky přivřenými úrodou slz — slabý úsvit kol hlavy — vždy, když vidím tuto záhadnou postavu plynoucí tratolístěm listí a neslyšně vyzvánějící kořáním lesů, chvějící se v horečné touze sevřít ji do svých dlaní, uchopit — a zase ta bolest a slabost, má láska k rodnému kraji, vždy mne přiková k zemi a k půdě trpké a drsné, k hlíně, na níž krvácely řady mých předků, k stráním, na nichž rostou lesy a trní a řídké klasy — a postava — duše mého rodného kraje, jde dál neslyšně a nevšimavě k svému milenci, k svému dítěti kraje krvácejícího tisícem ran a bolestí rostoucí z duše a země, z duše...

Vždy, když se octnu daleko od své země, na stráních, kde je domovem smích, kde lidé potkávající se i odcházející zdraví se hlasitým výkřikem, v městech a vesnicích s velkými domy a poli táhnoucími se v nedohledno jako stesk mého rodného kraje. Když potkám někoho ze zástupu svých bratrů, vždy jej poznám podle zvláštního držení těla, podle ramen, na nichž musí nésti ustavičně břemeno, smutek brázd a lesů, podle očí, mírných a hlubokých, tvrdých a zrcadlících se, podle očí, v nichž se trpytí celý zápas dlouhých pokolení, vždycky jej poznám podle držení hlavy, podle chůze — jsou jiní lidé mého rodného kraje, jiní než všichni lidé celého světa, mají v sobě kus duše mého kraje, té duše, kterou jsem chtěl uloupit jen pro sebe, já, který nosím signum té země, té duše...

Vše, co vchází do mé duše, mění se v bolest.

I úsměv těch, kteří se zrodili z drsnosti brázd, hořících rudými máky uprostřed léta vonícího potem a námahou, v náruči zim nekonečně dlouhých, při nichž se duše chvěje nárazem milosti Boha, i jejich úsměv má na tváři stopy slz, stisknutých trpce v štěrbině řas, a jejich úsměv je tuhý, jako by vřezaný do kovu, úsměv, který nežije z veselí rtů, úsměv, který roste ze srdce naplněného trpkostí, z kyselosti ovoce zřídka a těžce dozrávajícího, z kyselých hroznů písčitých strání, úsměv, při němž tuhne smích všech naslouchajících, úsměv, v němž jako ve vzdálené ozvěně duní hrom roztříštující vysoké modřiny, v nichž šumí potoky i obilí, úsměv matných chrp, vyvážený a tavící duši a srdce, úsměv prozrazující duši a srdce, duši a srdce mého rodného kraje...

Nikdy nebudete rozumět těm ubohým, jejichž vášeň je vraždi a láska křísí z mrtvých. Nikdy neporozumíte, proč najednou uprostřed veselí, když hudba hraje a mládež výská, když obilí zraje a vlní se v náruči slunce, proč najednou zatne se ruka a v zubech je zdrcena hořkost jak kletba otcova, bořící domy.

Bože, proč jsou lidé mého rodného kraje jiní než ostatní lidé? Proč nikdo se nevrací, kdo jednou odešel? Či tolik zahořkly brázdy svitem srpnového měsíce? A víno, jež neroste tak omamné jako v době bídy a muk a strastí a trpkostí a otroctví... kdy bylo jediným zdrojem zapomenutí.

Neporozumíte mému rodnému kraji. A proč vám píši to podivné poselství? — Myslíte, že mu rozumím? A myslíte, že mohu mlčet, když lesy zvolna umlkají tíhou, která na ně odevšad doléhá a brázdy vydávají svůj poklad jen pod největším násilím, myslíte, že možno mlčet, když mlčení zabíjí, že možno mlčet, když mluví země?

Myslíte, že možno čekat? Ne! Můj rodný kraj nemá básníků!

Nemůžeme si bohužel říci, že to, co nás stihlo, se stalo docela bez naší viny. Můžeme ji měřit právě na krutosti, s jakou na nás dolehly poslední události. Užilo se přitom proti nám zbraní, mezi nimiž zaujala Lež místo neslýchané v dějinách křesťanstva. Není pochyby o tom, že moc, která si takto tvoří právo a spravedlnost, volá na sebe — v blízké nebo vzdálenější budoucnosti — tresty Boží. Budme si však vědomi, že my sami tím ještě ospravedlnění nejsme. Attila je Attilou a jeho pád bude veliký, až uhoří hodina soudu — ale pro nás je spása jenom v upřímném sebepoznání a hluboké duchovní očistě.

Jan Čep v Obnově 15. října 1938.

M. P.: Cesarova kašna v Olomouci.

INULTUS LEGENDA O HVĚZDÁŘI

Hvězdář Urjik Stöng pozoruje hvězdy. To je vesmír. Miliony perlí v kobaltu. Miriady bez poskvrny. Jen jedna z nich je pokálena. Jen jedna je prašivou ovčí ve stádě Páně. To je Země. Válka, zášť pýcha.

Urkik Stöng se stal básníkem hvězd. Zlákalo ho propadliště bez otvoru a dna. Je však člověkem. Ukovali ho galejnickými okovy k žulové skále země. Učinili jej člověkem, jenž je stvořen z pokálené země. Do vínku mu dali mozek se stínem člověka.

Urkik Stöng nemohl vnořit své ruce do otevřeného boku modře a perel. Nemohl setřít pel tajemství s usmívajících se rysů Mrtvé ze Seiny.

Vyhnanec vesmíru na Guyaně země. Urjik Stöng.

Zamračený a uzavřený. Jako skalnaté výspy s parukou mlhy a prsty zkřivených smrků. Je nemluva. Avšak, když promluví, line z jeho postavy zář. Hlas jeho plyne měkce jak ztichlé stříbro potůčku po mechu. Rozdává čiré krystaly svých myšlenek, jejichž matečná hornina jsou hvězdy. Je stigmatisovanou postavou hvězd. Místo očí mu temně září dvě hvězdy prvé velikosti. Dva velké opály nadzemských nalezišť. Jeho mozek je zbaven stínu, jenž z něho činí člověka.

Je vyvolencem na zemi.

Urkik Stöng stanul uprostřed bolestivého ticha observatoře. Ohromná kopule mrazivě mlčí. Jen teleskop se matně blyští. Nadčlověk zasedá ke svému přístroji, jenž otevře zámky jeho zemských pout. Duše se spojí s hvězdnými bratry. Hmota přejde v perly a indigo. Práce rukou a mozku s posvěcením hvězd mu ukáže život hvězd. S chvějícími prsty a s duší světecky velebnou zapíná proud do lamp. Lampy počínají žhnout rudým teplem. Selenové články se kmitají rejem elektronů. Kondenzační cívka s ampermetrem ukazují dostatečné napětí. Teď. První článek se rozzářil. Na stínítku při-

jímacího stroje se objevil uzounký paprsek hvězdy X. Jazýček páky zesilovače stanul na červené čáře. Hvězdář je pln očekávání zjevení. Z obrovské dálky přichází k němu život. Projekční plátno se vybavuje z temna. Vysokofrekvenční články nařikají. Impregnovaná tabulka rudne. Ze stínu se tvoří postavy. — Lidé. Pozemským podobní. V jejich tvářích sedí nenávist, v očích zášť, postavu falešně napřimuje pýcha. Jsou to Židé. Na Kalvarii. Na holém skalisku ční tři kříže. Na nich láska, mír, pokora. Obloha krvaví. Nenávist bičuje dav. Krev na obloze přechází v tuš.

DOKONÁNO JEST. Smrtelná běloba roztála tmou observatoře. Kouř se smísil s detonací. Modravé jazýčky nabité tisíci volty se praskavě vybíjejí o kovové součástky. Uhasly lampy. Ztemněla projekční plocha. Stín člověčenství přešel přes mozek Urjika Stönga.

Ráno jej našli s prostřelenou hlavou. Na hlavě mu seděl příšerně temný stín. Místo očí zely prázdné důlky.

František Adamec:

Smutná krajina

Citronové lampy na černé ulici stály
a když jsem šel kolem cestu mi ukázaly
Co však si nese člověk v silnici?
Neměl jsem nic jen srdce a oči tesknící
a tak jsem šel
mou píseň dychtivou vítr roznášel
po oknech a hnal ji do polí
čeřil ji lípy vysoké topoly — — —
A smutek přišel snad přišel z daleka
tak snadno tesknota přepadá člověka — — —
Potkal jsem tebe — smutná krajino má
třešňový lístek tvých niv
krvavěl červenou barvou
jak mamínčiny líce u kamen doma
Uprostřed lesů našel jsem pytláků hroby
snad proto v mém rýmu bolest tvých skal zpívá
a nemoc se drobí
smutná krajino má

M. P.: Kresba uhlím.

G. T A M A R A C H R Y S A N T E M Y

Z trosek tisíce rozbitých snů se rodí čas, jenž je zasvěcen vám.

Světla žhnou v šedé mlze, po cestách mezi rovy bloudí němé stíny, ruce křečovitě svírají růženec, omytý slzami, a srdce hovoří bolestí.

A tu se zastkvíte v bílých skvrnách na rovech, v den křtěný pláčem a krví...

Proč kvetete tak oslnivě bíle? Váš úběl je zrada, je klamání.

Měly byste být černé jak prázdnota a vaše lupeny by měly bodat...

Měly byste působit nezměrnou bolest a jí přehlušit pal vzpomínek na to, co nám odešlo.

Měly byste z daleka křičet, že chcete mrtvé s bolestí křísit, zašlé zpřítomnit, zhojené rány zase otvírat. Ale vy jste bílé...! Pak by ubozí našli zbraň proti vám!

Jste bílé jak nekonečno a zraňujete, neboť vaše květy jsou hořká píseň o životě a smrti.

Jste zrádné, protože kvetete radostí, ač vás slzy zalévají a deptaný žár osiřelých lásek vás szírá. A vy víte o svém klamání!

Proto nemilujete slunce a kryjete se stínem smutečních vrb.

Proto světlo před vámi prchá, neboť nemůže hledět, jak žíznavě pijete slzy a dychtivě se otáčíte tam, kde je víc pláče. Slzy a vy! Vy bílé...
Nenávidím vás! Poskvrňujete svou bělostí mou bolest.
A přece vás miluji! Neboť vy jediné plníte mou prázdnou náruč.
Neboť kvetete z mrtvého srdce, jež srdce živé milovat nepřestalo.
Miluji vás, protože voláte po slovech mých mlčících rtů, na něž čeká ten, terý již tady není.
A já rozbívám svůj život na střepy vzpomínek a duši se modlím k Pánu.
To je můj pozdrav! Ten nejlepší, jaký mu mohu dát...

ZPĚT PŮJDU K TOBĚ NA KŘEMEŠNÍK

Kdo by tebou mohl pohrdnouti, zahrado nedozrálých vzpomínek! Kdo by ti, můj kraji, zapomněl splatiti i s úroky mateřskou lásku, hořící ve svatostáncích, rozsetých na měkkých kobercích, vyšíváných tak mistrně, jak bylo milo největšímu Mistru?

Ty tichý paloučku za naším stavením, ty hýříš svou barevnou písní od svítání ptačího zpěvu až k večerní modlitbě, která dozněla v posledním plaménku té nejjasnější hvězdy.

O prázdninách okukoval jsem jako motýl tvé květy a vpijel s rozkoší tvé vůně a přece, když jsem usínal, mnohý večer mě bičovaly smutné myšlenky. Neboť jsem se koupal v bolesti, proto v bolesti, že i jiní přišli, aby se pokochali nádherou, ale byli slepí, byli i hluchí, když překročili práh zahrady moudrého Zahradníka, výtečného pěstitele lidských růží.

Kde se dnes skláníte, všichni osmahlí chlapci a ušlechtilé dívky křemešnických Hor? Jistě vám ještě v srdci znějí melodie těch prchavých večerů.

Lesknou se ještě modře vlny roztaveného olova na opuštěné a slzící Ivanině, spoutané věncem z rákosin a vůní křehkého borovíní a trpkostí suchých mechů?

Jak rád bych se k tobě vrátil, kouzelný máji mých snů, jak rád bych zchladil ret na zrosených tabulích okének Jeho příbytku. Políbím-li vás, zrosená okénka, zůstanu klečet, abych dostal rozhřešení, protože i On touží, abych byl s vámi.

Vzpomínáte si, vy všichni z Hor, vykvetlé květy z hořké země, trpící země, vzpomínáte si, že rosou milosti svých duší prahli jsme zalévati chřadnoucí ratolest křesťanského ideálu, který se stává cukrem duší, když Chléb srdcí našich se zdá býti tvrdý?

Vy, kteří jste okusili sladkost jen jediné cesty křemešnickým rájem, kteří jste jen jednou, klečíce v křemešnickém kostelíčku, žalovali a úpěnlivě se doprošovali Jeho a Její pomoci, kteří jste tu jednou poznali, že vás miluje Maria Sedmiboletná a že On nese devadesát devět dílů vašeho kříže, když vám skanula první slza na chrámový kámen, já věřím, že jste se utěšovali jediným přáním: Rozhořte se, plameny, v mém nitru, plameny utuchající, plameny sladkých vzpomínek a pout, která už nikdy nemohu přetrhnout, kterým se s radostí poddám, až přijde čas, abych šel znovu k Vám, můj Otče, má Matko na Křemešníku.

Josef Doležal.

Josef Veselý:

Na večer

*Co zbývá říci, než mlčení
že křídla porozpilo,
dálék vábení.*

*Sní každá věc, řeč jeho
v nitru spřádá*

*Na dlani sadu dosládl
už plod.*

tady už každý jíl —

*Ret slova oněměl
a z výšek už se stmívá.*

F. V. HATTALA : SLAVOMANOVÉ STAROSTI

To už je tak na tom svete, že každým dňom pribúda nových a nových starostí...

Pravda, starému Slavomanovi odpadla starosť holenia, necháva si totiž rásť bradu, trebárs sa mu mnohé vysmieľajú, ale nová starosť mu nedá spať.

— — Kdeže by aj? — —

Jeho ded, praded — spravovali pekné hospodárstvo, ktoré mu otec pekne zveľadené — poručil. Mozolňou, ťažkou prácou sám si nadobudol nové kusy polí, dochoval dobytek, že v celom okolí krajšieho nenajdeš.

A teraz — teraz, keď sa chystá na odpočinok aj on, robí mu starosti Ondřík, jediný syn, ktorému sa obáva sveriť majetok do rúk, lebo akési čudné novoty chce zavádzať, a ktoré starý Slavoman silou-mocou by chcel z chlapčiska vykynožiť.

— — Hm, ako to vlastne prišlo? — —

Ondra má rád, nehnevá sa naň, čo priam zastáva »novoty«; ale svet, nový svet by chcel priviesť mozolňou rukou do starých koľají.

Musí spolknúť horkosť, spriatelíť sa — na oko — s novotami, keď reku už aj pán farár — náš pán farár a učiteľ sa im nepostavia...

»Prevrátený svet! Či to kto počul, zem posypávať prachom — ani na blchy — keď z izieb sa vymetá, lebo ľudom škodí a dív sa svete, oni ho sypú na pole — sprosté, veď keď to ľudom a statku nie na ošoh, kde to pomôže úrode? Darmo vyhodené peniaze!« končil svoje úvahy.

Jeho dobrého Ondra vyvandrovali do školy, kde sa vraj bude učiť orať, šiať, krávy dojiť, čo 10ročný pacholok už dávno vie. Oj, hryzie ho svedomie, že svolil Ondrovi do školy — roľníckej — kde učia páni, čo ani pluh nevideli, ba ani hnoj kydať nevedia — či to kto slýchal?

»Keby reku tak vstal dedo z hrobu... Hriech, hriech veru poslať dobré chlapča do mesta, kde sa len skazí. Fí, keď prišiel na sviatky, ani v maštali nechcel dlho meškať, že vraj smrad — „Ňaňo, otvorte, vetrajte!“ vravel. Somár, chce aby dobytek zmrzol...« hútal si.

Lahko sa povie — netrebalo ho pustiť. — Keď sa otáľal pristať na učiteľove reči, Marka, jeho dobrá žena, tak naň zaškúlila, že aj teraz mu mráz prechádza po chrbte. Muž svolil — pravdaže svolil...

Už sa nedalo nič robiť.

Ondro už bezták napáchnutý novotami, že treba kúpiť sejačku — vravel.

»Á, ti paroma — a ruky od coho sú?« hútal, len po tichu hútal, aby to Marka nepočula.

»Fí,« spomínal, »aj akýsi „veľgibátor“ zišlo by sa chlapče — — ej veru zišlo, aj s materou vám nalátať...« končil samomluvu.

Slavoman poškrabal sa za uchom, pomkol fajôčku do kútka, narovnal opások a ponáhľal sa k Šľojmovi, reku zabíjať tú starosť...

— — Ej bolaže to starosť, nie ako starosť, ale starosť ako starosť! — —

M. B O H U S L A V V Í T Ě Z S T V Í

(Emě.)

Květy mládí a lásky sládlý a hořkly ve vězení těla. Jejich kalichy, jakoby nality krví, se rděly a žhnuly palčivostí večera.

Dozrávaly.

Lesklí zlatomodří ptáčci přilétali, usedali na blizny a pěli duhové písne nebo naslouchali čarovnému šumění stříbrného větru. A vůně těch tesknících květů nám sevřela srdce, když se z nich sypal rudý pel touhy a odchlípl zarudlý lupen žádosti, jež jitřivým povlakem potáhla tkáň nervů, vtiskla se v každou krvinku těla a mocně nám proudila v žilách.

Cítili jsme, že kdosi na ohromných varhanách duše rozezvučel celou klaviaturu tužeb. Hlad smyslů nám hlodal v hlubinách srdcí a šířil to, co nejvíce a žárlivě jsme chovali

v skrytu, a jako jedovatý had plazil se k bílé lodyze duše, aby syčivým výsměchem pokálel její nevinné květy.

A duše, ne sice uštknuta, přece však třesouc se zelenou hrůzou, volala, prosila, úpěla, však zdálo se, že marně a jako by jen z opuštěných dálek, kde se houpaly pouze modravé balony snů.

Den ztmavěl a zrudl a prsty nebes se chvěly zimničním čekáním budoucích vteřin, když strach umocnil vidiny lásky.

Zmámeni oparem nepoznaného stáli jsme již v předsíních hříchu, jehož tajemství hořelo temnem a stínem, neb propast a strž byla zarostlá zázračně omamným keřem a zakryta perleťovými křídly vášného motýla — sladkými preludy očí.

A zlaté mušky nám usedly na znavená víčka a marně jsme dychtili, snad ani nemohli již dychtit, ubránit od jejich řeřavějících dotyků ubohé oči, jež jakoby plny pepře nás štvaly a štvaly.

A my, mučení palčivou trýzní, se chvěli jak stonky sedmikrás, zmítaných na jaře divokou bouří, a v šíleném vzepětí smyslů jsme prahli po vyplnění. A v extasi, prosíce snad královnu pekel, snad samého Boha, jsme vášnivě sepjali ruce, jak trosečníci zmírající na vodě žízni.

Dva proudy, rudý a bílý, se valily klenutím duše.

A v kterém zchladit žár krve a trýzeň úst, propálených odvěkou touhou?

Vítězství, volala krev!

Vítězství?!

Zas kdosi rozechvěl struny harfy, ale jen bázlivě tichým a slabounkým hlasem. »Zvadnout by mohly bělostné květy v zahradách duše,« zněl refrén té tesklivé písně, která svým smutkem se vstřebala do dřene mozku.

— — — — —
Rázem uhasl oslňující ohňostroj smyslů, rázem zmizela krvavá kaskáda vášní, vypalujících na čelo tmy ohnivá stigmata lásek, rázem utichl pekelný mumraj, jen na nebi se klenula stříbřitá duha a kamení se modlilo tichounce děkovnou modlitbu a Kristus, jenž sestoupil s kříže, na nás zářivě pohlédl očima květin, keřů a plachých srn a řekl: »Zvítězili jste!«

Přešel... Přešel kolem. Sevřené úzké rty a vážný pohled zanechaly ve mně obdiv a nespokojenost. Nepodíval se na mne, a přece jsem cítil, že mě viděl. Na kolik věci se asi nedívá, a ví o nich? Kolik citů skrývá, o nichž svět neví? Chodí ve vřavě lidí, rozmlouvá s nimi, pozoruje život na ulicích, ale přece žije docela jinak než oni... Zdálo se mi, že slyším tvrdá slova pravdy, kterých se bojím a nechci o nich věděti. V té chvíli jsem si uvědomil, že jsem teprve na úpatí příkré hory — duševní výšiny, kam chce vystoupit má duše. Cítil jsem se nepatrný proti umělci. Přešel po druhé. Nechtě podíval se na mne. Jeho oči hluboké jako lesní tůň, pronikly mě jako dva šípy. Tehdy po prvé jsem slyšel jeho hlas. Bylo to zazvonění kalicha o patenu. Ten hlas nemohl o ničem jiném mluvit, než o lásce. Přešel kolem mne umělec. Uvidím ho ještě někdy?

-OV-

Raffaello Sanzio (1483—1520): Portret Dantův (detail z Disputy-Stance ve Vatikáně).

Ernest Mach:

Ty radosti má

Ty radosti má
zvětralá nádobo z bláta
modelovaná
stokrát a zas rozvátá
tvůj prach se chvěje nad cestami
v záři sluneční
jak dávno tebe rozdupaly
kroky taneční
kterými jsem kdys šel
Dnes už se nepřetvářím
a kdo mne vyslyšel?
Krajina v jiné záři
temnější dnes se chvěje
Chválím tě kalendáři
a pláču současně
v tvé zaklínaná tváři
obrysy nejasné

M. Bohuslav:

Sonet o stesku a víře

(Ermě.)

Vždy kolem úst mi vzkvete tichý úsměv něhy,
když touha jako bílý motýl na ústa mi sedne,
by se zas rozplynula jako šedé jarní sněhy,
dřív než má ruka pohár štěstí k okraji rtů zvedne.

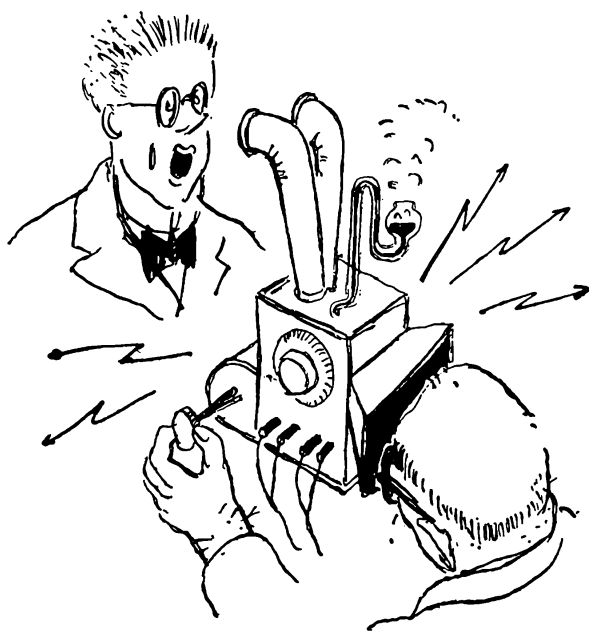
A neuhasím žízeň palčivé své nostalgie
a marně teče olej v lampu, kterou nerozsvítí
a marně slzou skráním růží, jež se nerozvíje
a marně dychtím po šelestu modravého kvítí.

Jen slaná hořkost pelyňku mi na jazyku pálí,
když srkám trpká vína z hroznů, které nedozrají
tam na vinicích úzkostí, tam v nedozírné dáli.

A oči mé tím plachým srny pohledem se ptají:
Snad zítra již? (a naději se teskně pousmály)
a zase z písku zlato důvěry dál vybírají.

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Zázrak XX. století

Hlasy tisku o vynálezu, jenž zjistí znalosti bez zkoušení.

»Profesorský věstník.«

Konečně bude učiněn konec zdoluhavému zkoušení žáků. Fr. Zápletkovi, profesoru v Blechovicích podařilo se vynaléztí zajímavý přístroj »Vědozpyt«, jímž se dají snadno zjistit vědomosti žáků. Je to přístroj podobný triedru. Stačí pouze podívat se jím po třídě a »Vědozpyt« spolehlivě ukáže, jaké mají jednotliví žáci znalosti. Jedinou jeho chybou je, že ukazuje pouze znalosti češtiny. Pan kolega Zápletko však doufá, že v brzké době svůj vynález zlepší tak, aby ukazoval znalosti ze všech předmětů.

Nyní již nebude třeba zdržovati se zkoušením, ale bude se moci daleko více přednáseti a nepomohou také výmluvy žáků, že umějí, ale že si nemohou vzpomenout a pod.

Děkujeme tímto také p. kol. Zápletkovi za tak hodnotný vynález, jakým je jeho »Vědozpyt«. — Současně vyšel o »Vědozpytu« článek ve »Věstníku studentstva«:

Proslýchá se, že byl vynalezen přístroj zvaný »Vědozpyt«, jímž se mohou zjišťovati znalosti češtiny bez zkoušení. Upozorňujeme všechny své čtenáře, aby podobným, dosud neověřeným zprávám nevěřili.

Kdybychom zjistili, že byl vynalezen podobný přístroj, nedopustíme nikdy, aby byl na školách používán. Stal by se jistě příčinou mnohých sporů a vedl by k úplné nečinnosti pp. profesorů.

Proti zavedení »Vědozpytu« do škol se všichni svorně postavíme a nedopustíme, aby zkoušení bylo tímto způsobem zbaveno svého půvabu a zcela zglajchšaltováno.

K. S. Libol.

Poznámky

V kapli byli hoši a dívky a nenuceně se bavili. Kdosi z nich povídá: Fachčili už matiku? Z hlasu jsem poznal, že je to děvče a z výběru slov, že studuje. Studenti si libují v cizích znetvořených slovech.

*

V kvartě jsme měli z dějepisu staršího pána, který nenáviděl cizí slova. Jednou nám uváděl doklad, jak se mluvilo na sklonku XIX. století: Hózmajstr pucuje na gaňku štiflety a hózmajstrová mu hilfuje. Tak se mluvilo v nejnižších vrstvách brněnských, aby se vzbudilo zdání vzdělanosti.

*

Špatné příklady kazí dobré mravy. Užívat cizích slov se zakořenilo. Patří to k vzdělání. Kritik napsal: André Gide elegantní dialektikou syntetisuje tése individualismu z anti-tésy kolektivismu v nepojmenovanou dosud syntésu. — Zní to hrozně učeně. Mládež to čte a myslí, že hromada slov všelijak zkažených lidí tvoří vzdělání.

*

Kdysi se básníci a literáti hádali, zda je nutno pěstovat umění pro umění či pro život. Jedno i druhé se dá pochopit. Jenže to zní prostě, a protože se dnes nic neposuzuje podle čistoty myšlenek, nýbrž podle křiklounství, jež poutá dav, je nutno psát učeně. Duševní to nutnost? Vzal to d'as! Takový V. Nezval »klade za své motto úsilí o spontanní a systematickou objektivisaci a konkretisaci iracionálně subjektivních, z asociativního automismu prýstících obrazů; nemohu nekonstatovati, že úsilí, takto definované, nabylo v mých očích svůj první konkrétně iracionální tvar na rychle schnoucích listech, jež byly výsledkem dekalkomanie.« — Je to česky nebo latinsky? Ani česky, ani latinsky, nýbrž šumajstr neboli galimatyáš — mluveno jejich jazykem. Učedník není nad mistra. Proto ani studentský jazyk nedosahuje stupně našich »kritiků a básníků«.

*

Emil: Pepku, deš na ten film »Děvče za výkladem«?

Josef: Ne, já su vegetarián.

Také tohle si povídali studenti.

*

Jsou dva druhy české inteligence: jedni milují českou řeč, ale česky patrně neumějí, protože česky nemluví; druzí českou řeč milují a česky mluví. Ti první mluví o své lásce k řeči velmi často, ti druzí nemluví o ní vůbec.

Vévoda.

Jindřich Skopalík:

Ríjnová

Až —

krvavý v západě zahoří lampion

a ztichne široké hlediště kolem,

až —

po bronzu na listech zábřesků zablýskne milion

a tmavé lesní kulisy vyvstanou dolem,

až —

purpurem prosvitnou okraje sofitů sivých,

až —

po stranách spustí se opony

draperek stříbřitě bílých,

až —

sám půjdu širokým jevištěm, bronzovým polem,

pak

vzpomenu, jak by teď krvavý v západě lampion

rozstříkl bronzových, purpurných záblesků milion

do zlata vlasů tvých, do tváří, do srdcí

zlatým svým hodem.

T E X T Y

Tvrdí mi, že národní hospodářství je bič. Já však pravím: je to pro blaho společnosti. Bič, ano, ale jen pro ty, kdož mluví o národním hospodářství odděleném, zmrzačeném; já však, který, jak se domnívám, musím na radu moudrých lidí posuzovat věci a mluvit o nich podle jejich pravdy a nikoliv podle jejich marnosti, vidím, anebo alespoň chci viděti bytosti a myšlenky ne v jejich osamocené podstatě, nýbrž v jejich živoucích a nutných vztazích. Řeknu-li list stromu, nemám na mysli spadlý list, nýbrž list visící na stromě. A mluvím-li o národním hospodářství, mluvím o vědě sociální, a to o vědě sociální, založené na morálce, a to na morálce, jež vychází z náboženství. — (A. Gratry: Les Sources. G. Grès et Cie, Paris 1926.)

Pán dotrpl. Je mrtev. Toto zázračné dílo Boží, tento kvetoucí život, plný síly a vši hojnosti, cele silný, cele jemný, je zdolán. Lidsky řečeno měl ještě celý život před sebou. Co by byl Ježíš ještě vykonal, co naučil, kolik by působil a pomáhal, jaká božská plnost života by byla mohla z něho vykvést, kdyby byl prošel celým lidským životem.

Nyní je všecko udupáno.

Ale to právě jest »bláznovství kříže«, že »semeno musí zemřít«, aby z něho vyvstal nejvyšší život, a ti, kteří je udupali, stali se, aniž tomu chtěli, rozsevači spásy.

Pane, toť Tvá odpověď na hořkou otázku: k čemu trpět? — Proč musí člověk trpět, když všecko volá po štěstí a práci? Proč zemřít? — Proč musí člověk odejít, dříve než prožije život? Proč se musí zřici toho, co je mu tak drahé?

Tu je všechna lidská moudrost v koncích.

Jedině v kříži je odpověď. »Semeno zůstane neplodné, dokud nezemře v zemi.« Všecko naše utrpení, všechny naše oběti a vše naše umírání je nebeská setba. — Jsme-li jedno s vůlí Boží, pak povstane z toho život, pro nás i pro ostatní.

Tak tomu chci věřit. Chci důvěřovati a Boha se držeti, aby i můj život a moje utrpení a umírání přineslo ovoce věčné. — (XIII. zastavení z knížky R. Guardiniho Křížová cesta našeho Pána a Spasitele, jež v překladu V. Sádla vyšla v Dobrém díle ve Staré Říši 1938.)

Zajistit duši ticho, abychom mohli v sobě naslouchat Bohu, jenž mluví ve všech lidech, obzvláště v těch, kteří milují pravdu; zprostit se svých vášní a držet se nad svým stoletím, abychom byli blíže Bohu a srdci lidstva; prchat před planou meditací a ilusí neužitečných kontemplací tím, že zachytíme perem pravdy, jež se odkrývají duši dechem Božím, když jest čistá a odpočívá; ukáznit své tělo, proniknout je, přivést je jako nástroj k duchu a k duši, aby celý člověk byl spojen v díle; zasvětit pravdě všečen svůj čas, tak jako celého člověka, duši i tělo; využít celého dne, a nepohrdat ani nocí a spánkem; využít spánku tím, že využijeme večera; připravit úkol spánku a přičinit se, aby pracoval; vyhýbat se rozptylování, jež porušuje ducha a ničí jej; nalézt odpočinek, jenž by jej soustředil a zúrodnil; dělat v neustálé vnitřní adoraci to, co dělají semena, jež pučí a rostou, ať bdí anebo spí: dosáhnout pravé modlitby, při níž je slyšet neklamně hlas Boží; při níž je nám dán styk s Bohem a při níž se uskutečňuje tajemství podstatného a živoucího spojení duše s Bohem; čerpat z tohoto spojení opravdové vnuknutí, to jest rozhodnutí státi se dělníkem na vinici Páně; uvědomit si tímto vnuknutím a rozhodnutím rány své duše a strasti světa, dosíci soucitu s těmito trampotami a s těmito ranami, síly, vůle pracovat k jejich uzdravení; vidět a soudit v tomto světle krisi svého století, jest otázkou Pána; myslíte, že Syn člověka nalezne ještě na zemi víru? Zvědět, co Bůh chce po lidském srdci a lidském duchu a co po nich žádá, aby jim dal anebo nechal víru; navrátit se na cestu, vpravdě přímou, posledního velkého století, jež kráčelo k Bohu svatostí a vědou a sjednocovalo, zúrodněovalo anebo lépe řečeno tvořilo vědy ve světle Božím; uchopit zase svazek mohutných linií lidského ducha, příliš dlouho rozdělený; vytvořit tak svou srovnávací vědu, jež bude vědou příštího velkého století; vrátit se z každé linie vědy do středu; najít všude Boha a jeho oživující a obnovující světlo; přičinit se, aby toto světlo padlo do všech průplavů vědy, do všech vláken

ducha; osvobodit, zahrát srdce tím novým přílivem a hledět posléze vychovat novou generaci radostnější výchovou: to je soubor rad, jež třeba dát, a cíl, jež třeba položit tomu, kdo chce dnes sloužit učením Božím. — (A. Gratry: Les Sources. G. Grès et Cie, Paris 1926.)

VÝZVA KE KATOLÍKŮM V NOVÉM STÁTĚ

Nový stát musí mít nového ducha, který by vytvořil nový lid. Jádrem nového ducha musí být přesvědčení, že Bůh jest začátkem i koncem všeho. Proto jest především nutno, aby se stát přiznal k zásadám úcty Boha a návratu k Jeho příkazům.

Z příkazů Božích plynou nutně a závazně zásady sociálního, hospodářského, rodinného i soukromého života, stojící na základě upřímné a nedotknutelné spravedlnosti, vnitřní důvěry, pravdomluvnosti a lásky.

Protože pak jsou myslí občanů nyní jednak volné, jednak ochotné přijímati pomoc křesťanské pravdy a lásky, stanoví si katolíci jako svou povinnost a jako svůj program a vůli, snažiti se ze všech sil a z celého srdce, aby se obyvatelstvo i vláda tohoto státu přiznali jasně a bezvýhradně k zásadám křesťanským, aby Bůh nebyl rouháním urážen a aby bylo tedy rouhání energicky zamezováno, aby byla čest Boží jak ve veřejném, tak i soukromém životě chráněna, aby byly zrušeny tajné společnosti a všechny spolky bezvěrců a zednářů, jakož aby se účinně a upřímně zamezovalo šíření bezbožnického hnutí, aby byla zcela zamezena a vymýcena veřejná nemravnost, šířící se tiskem, obrazy, reklamou, kinem neb jinými prostředky, aby bylo chráněno manželství a jeho posvátnost přísnými zákony, které by znemožnily lehkovážnou rozlukou a zánik společného života, aby byla chráněna rodina všemi prostředky státní moci, především aby byla účinně podpořena populace a znemožněno zabíjení nenarozených, jakož i přísně trestány zločiny na životech dětí, aby se k tomu účelu zákonně upravovaly mzdy tak, aby každý občan mohl mít tolik dětí, kolik Boží Prozřetelnost mu svěří, a aby měl dostatek volného času pro jejich výchovu, aby byly zavřeny všechny zábavní podniky pochybné ceny a zamezována hýřivost a neskromnost ve způsobu života, aby se dbalo křesťanské skromnosti a úspornosti ve veřejné správě.

Vzhledem k společenskému životu budou katolíci právě tak upřímně a usilovně šířiti snahu, aby vládla naprostá spravedlnost mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, aby byl odstraněn veškerý útisk sociálně slabších, aby se přísně trestalo zneužívání žen a dětí k těžké práci, aby se přísně trestalo využívání tísně k pracem přes čas, aby se dbalo nedělního a svátečního klidu vzhledem jak k příkázáním Božím, tak i k zvýšení zaměstnanosti, aby se stal náš stát vzorem poctivého křesťanského státu, pevností proti bezbožectví a novopohanství podle vzoru sv. Václava a Otce vlasti Karla IV., abychom dbali přátelského a křesťanského poměru ke všem svým sousedům bez faleš a nenávisti.

O to se budou katolíci snažiti všude, kamkoli může jen seabeměně vniknouti jejich vliv, a to jest jejich vyznání a přiznání a program a vůle. Sami pak přidají k tomu nejčistší příklad plně katolického života. Odstraní dokonale vše, co odporuje duchu Ježíše Krista, vzdají se všech hříchů, které jsou zhoubou národů i rodin i jednotlivců, budou přijímati co nejčastěji Tělo Kristovo, aby žili sami stále v milosti Boží a tím svolávali požehnání na náš národ, lid a stát i jeho vládu. A jako synové jednoho Otce a jedné Matky, Církve Kristovy, svatosvatě zachovají katolickou jednotu v myslí, slově i činu mezi jednotlivci i všelikými sdruženími, a tato jednota, vše překlenující, bude jim velkým zákonem Kristovy pravdy a lásky. K tomu nám na přímlovu nebes Královny, sv. Václava, sv. Cyrila a Metoda, sv. Jana Nepomuckého, sv. Vojtěcha, sv. Ludmily a všech našich nebeských ochránců dopomáhej milosrdný, spravedlivý a dobrotivý Bůh!

Katolická akce pro arcidiecési pražskou.

Které katolické korporace a osobnosti přistoupí k této výzvě a chtějí podle ní pracovati, sdělí své rozhodnutí kanceláři Katolické akce: Svatováclavská liga, Praha IV., Hradčanské náměstí č. 8.

SLOVA A NÁPĚV SLOŽIL VÁCLAV RENČ

Vzhů-ru po-bí-zí ná-ro-da česť a mlá-dí náš či-slý šlít. —

Co kr-ví dě-dů by-lo ná-ro-du dá-no, lži zba-bě-lou zas bylo zapro-

dá-no. — Prá-vem a cti dnes dá-me se vést, za slá-vy den se jdeme bít. —

Refrain:

Vla-sti kní-že, dej nám sí-lu, už se tvo-je dě-ti pro-bu-di-ly

k di-lu. No-vý řád a po-koj v ze-mi stvoří pro své vlasti den. —

V o-chra-ně tvo-jí po-vsta-ne ná-rod, srd-cem i my-slí svo-bo-den. —

Už je blíz-ko na-ší no-vé slá - vy den.

Jdem, kamarádi, stát novou stráž,
kde národ náš bude žít.

Nebude mezi námi jednoho zrádce,
nás čeká boj a neplacená práce.

Právo a čest, to prapor je náš,
za slávy den se jdeme bít.

Refrain: Vlasti kníže...

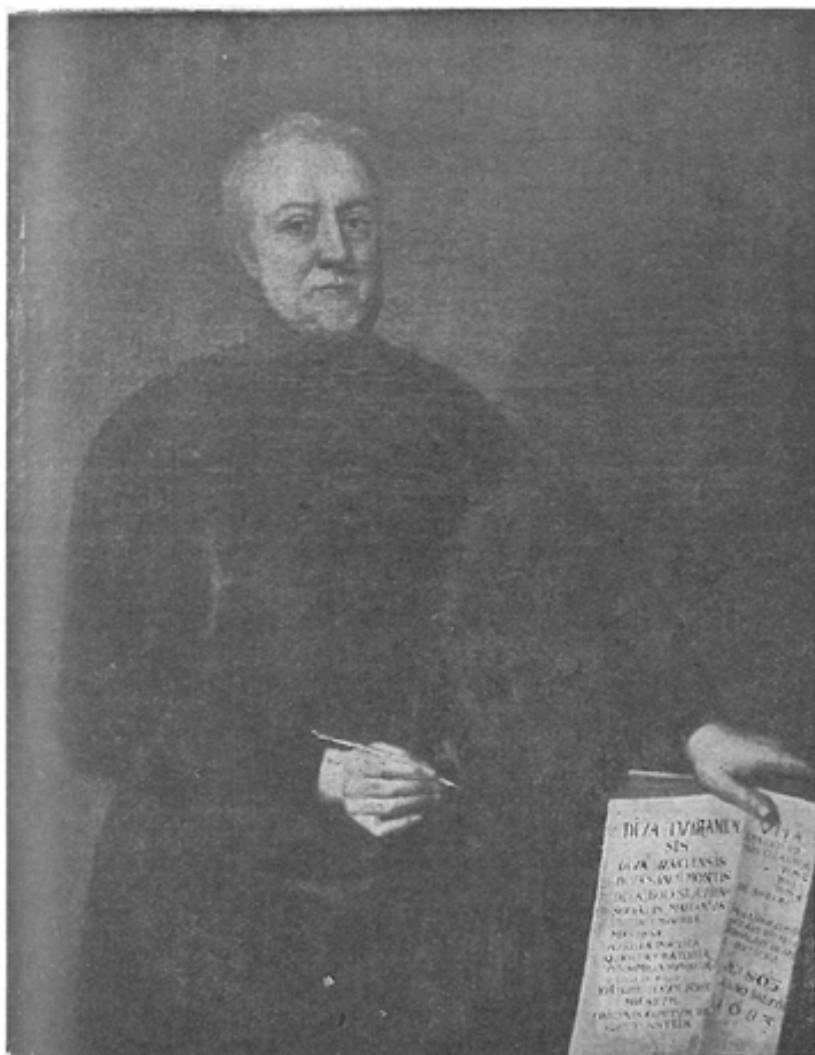
Až očistíme národa kmen,
jen naše řeč bude znít;

pak teprv nabídneme svou ruku k míru,
vzkřísíme lásku, naději a víru.

Právem a ctí se řídíme jen,
za slávy den se jdeme bít.

Refrain: Vlasti kníže...

K U L T U R A

*At' se honošíš jakýmkoli jménem, at' proslavený jsi byl titulem buď rady, buď komisaře, buď aktuára, písaře, tajemníka, buď visitačního neb revisitačního legáta neb legátova náměstka, jestliže jsi radou a pomocí přispíval, aby chudí byli utiskováni, aby z nešťastných sedláků ssáli a srkali krev a pot, aby některým bylo ulehčeno, jiným pak přitíženo a mlčel-lis pro uvarování hněvu panovníkova neb z pochlebenství, strachu nebo pro zisk, když jsi mohl mluvit a zastávat se vlasti tak zkormoucené nebo dokonce potvrzoval-lis to vše jazykem a perem prodejným: krev nešťastných padne na tebe i na syny tvé! Dělej co dělej, i kdybys denně obětoval a obětoval Bohu, denně unavoval zpovědníky, denně přijímal tělo Kristovo a krev, své zatračené jíš a piješ, zneuctivaje Tělo Boží; praví sv. Augustin: »Tělo Kristovo toť jsou chudí na tomto světě!« — Bohuslav Balbín, *Obrana jazyka českého*, v Kuncířově vydání, str. 113.*

P. Bohuslav Balbín T. J.

K 250. výročí úmrtí P. B. Balbína S. J.

K chvalořečníkům předbělohorského období českých dějin nenáleželi nikdy ti, kdož znali národnostní vývoj českého území v 16. století. Zjevný úpadek významu českého jazyka v naší dějinné oblasti nezarazil ani jazykový zákon z roku 1615 ani ty vroucí projevy českého vlastenectví, na něž literatura období předcházejícího Bílou horu není chuda. Ztenčovala-li se česká národní država i po Bílé hoře (a pak zvláště po valdštejské exekuci), bylo to jen pokračování na cestě úpadku, na jejímž počátku jest viděti kostnickou hranici!

Avšak právě s tohoto hlediska ozřejmuje se nám význam Bílé hory ne jako počátku národního poklesu, spíše však jako důsledku předchozího úpadku vnitřního... Rána, jež byla velmi zlá (s hlediska majority), byla však i počátkem nového vzestupu (poznenáhlého, avšak tím jistějšího) českého národa. Na útrapy a bolesti doby reaguje nezničitelný duch českého národa novým vzepětím, novým úsilím o vzmach. Představitelem těchto Nových Čech, budovaných na nejhodnotnějších tradicích minulosti, není nikdo jiný, než syn králi věrného Lukáše Balbína z Vorličné — P. Bohuslav Balbín S. J. Dvacátého osmého listopadu t. r. uplyne čtvrt tisíciletí od té doby, co uprostřed svých řádových bratří skonala tento velký kněz a národní vůdce, jemuž rozumíme zvláště po

21. září 1938 tak dobře... Život Balbínův jest prost falešného lesku světské slávy. Uprostřed učitelské a badatelské činnosti probíhal zevně klidně, přerušován jen zásahy těch, kdož nerozuměli či nechťeli rozuměti jemné Balbínově duši, prožívající s národem intensivně celý jeho osud... Nedosáhl nikdy P. Bohuslav řádových hodnot... Jeho dílo se však stalo mezníkem nové doby národní. Často se mu zdálo, že píše svému národu nápis náhrobní... Bylo cosi pravdivého na této pochmurné myšlence, neboť vskutku dílo jeho zachytilo na památku mnoho a mnoho věcí a skutečností, jimž rok 1620 učinil definitivně konec... Avšak spojuje, vnitřně prolínaje myšlenku národní s katolicismem, nacházeje svému národu jeho nejstarší a nejsolidnější tradice, budoval zároveň P. Balbín nové češství, to češství, které v první polovině 18. století vydalo v rozkvětu baroka květy z nejkrásnějších, které na věky ovlivnilo lidovou duši, které právě dnes je naší duši tak blízké...

Vědecká kritika (přihlízejíc ke všem dobou daným nedostatkům) zná slova hodnotící pro vědeckou tvorbu Balbínovu, jež vyrůstající z oslavné mariánské literatury (monografie o poutních místech mariánských) dosáhla v »Opitosue rerum bohemicarum« a v »Miscellaneich« tak vysoké úrovně, že se dílo P. Balbína jeví nutným vývojovým předpokladem činnosti otce českého kritického dějepytu P. Dobnera. Netřeba rozváděti, čím byla českému národu Balbínova »Obrana«, původně pro veřejnost snad neurčená. Právě dni současné příliš zřetelně ukázaly, že i dnes má P. Balbín co svému národu říci. A snad nejvíce právě dnes, když ze země, již tolik miloval — zůstalo torso... Právě dnes je zřejmo, že dílo Balbínovo není jen předmětem badatelské činnosti: jeť studnicí živé vody pro pokolení přicházející, která jsou bez viny na 21. září právě tak, jako P. Bohuslav byl bez viny na 8. listopadu 1620...

V době zkoušek pod silou vichřice padla tak mnohá umně vybudovaná modla, kolem níž vířil nařízený rej... Národ opouští a ve svém životním zájmu musí opustiti své svůdce a nalézti cestu k pravým duchovním vůdcům. Mezi tyto náleží a na věky bude náležeti i P. Bohuslav Balbín z Vorličné, S. J....

Václav Ryneš.

Odpověď mladému básníku

Dnes už je nepochybné, že jsou velmi vzdáleny doby, kdy se s boileauovskou a gottchedovskou naivností a rozumářskou pedantičností zároveň dělaly předpisy, podle nichž ovšem nedorost jediný básník (i když předpisoví racionalisté nevymřeli dodnes a jejich kánony vzaly na sebe různé masky). Ani v jiném oboru lidského konání a poznání není dáno »jak«. Teprve sám skutek luští ono »jak«, které však přesvědčuje jen o tom, že nelze z něho vzít jiné poučení než to, že toto »jak« platí jen pro jedinkrát, že nelze dělat závěr kánonový, předpis, normu, vzor. Pochopí-li se to obráceně, jde o řemeslo konvenčně opakované, o tvar, mrtvý, nečinný. Kdyby věděl vynálezce předem, nebyl by vynálezcem. Ten, kdo udělal kolo, vykonal veliký čin, ale všichni až dodnes jen doprovázejí menšími činy čin veliký. Ale i u těchto menších a zcela malých činů zůstává rovněž nezodpověděna otázka »jak«, v němž je zakleto krásné tajemství lidského ducha a pokroku. Tajemství celého lidského života, věčná otázka po jeho směru a smyslu.

A zde jsme narazili už na něco velmi konkrétního. — Věříš, básníku, v jakýsi dnes velmi opovrhovaný smysl života? Chceš v něm něco? Máš představu, jak by měl vypadat, a touhu učinit v něm něco v tom a onom směru? Jsou věci kolem tebe skutečné, anebo nejsou? Existuje skutečně květina a její vůně, strom a jeho ovoce, zvíře, pták a jeho zpěv, krajina a vítr v ní, její obzor, noc a den, světlo a stín? — Existuješ ty sám? Je snad radost a bolest nějaký výmysl? Není snad »srdce a duše« a pod. nějaký pouhý pomocný termín pro pouhé nic? A jsi snad jen sám? Neřekl ti nic pohled kolemjdoucího, stisk ruky přátelské, úsměv a slzy dítěte, marné gesto hladovějícího — nezahlédl jsi nikdy v očích starce, až nelidsky zamlklého, propasti poznání, jež nebude už snad vyřčeno? Nezachvěl ses před ponížením kteréhokoliv tvora na zemi?

A jaký je poměr tvého »já« ke všemu tomu a tisíci jiných věcí, gest, pohledů kolem tebe? Žije to snad všechno ve vzduchoprázdnu? Nepřijde ti zamyslet se nad osudem toho kusu země, na němž žiješ ty a miliony jiných, toho kusu, skládajícího se z lidí, jejich práce a zmatku, snažení i bolestí — z krajín, oblak, větru, z továren, dolů, strojů, pák — z toho všeho, co se na něm děje ve hmotě i v duchu? A končí se svět za obrubou

těch kopců na hranicích? A je to všechno beze smyslu, jen zlovolný a svévolný mumraj, jehož stínohru je zbytečno luštit?

Věříš, že je na světě spravedlnost a že má nějaký obsah, jenž by měl být naplňován? ... Ach, jakpak by bylo možno enumerovat všechno to, co je právě onou skutečností, o níž jde a o jejíž tvář se pokoušejí slovem básníci všech věků a národů, onu skutečnost, kterou vyjadřují všichni po svém a ty jako básník básní? Co že to říkal Mácha, Březina a jiní a jiní? Puť se za ní kterýmkoli směrem, v kterémkoli úseku, budeš-li mít dost upřímné opravdovosti, dost silného pohledu (»básník je ten, kdo vidí,« Ot. B.), dost obraznosti a schopnosti slova (»básník je ten, kdo myslí v obrazech,« F. X. Š.), nemůžeš se s ní nepotkat. Ale to setkání musí být osudem, rozhodnutím. Skutečnost se nedá vymýšlet, jak se často děje, nedá se vyrábět; není za každou cenu nová, není pouze v tom, že je vyjadřována jinak, její podstata záleží v tom, že je nevyčerpatelná, stálá, ale v pohybu, neobsáhlá pro jediný lidský pohled, že se v ní stále něco děje, mění, sváří, rozpojuje a znovu harmonisuje, v tom zkrátka, jak život jde vpřed, jak hyne a roste; což všechno nutí rovněž do pohybu. »Na zemi růže nepřestávají hořet, pod zemí prameny hrát, v milenců srdce ze slunce jiskry se trást, sladké rty dětí se smát,« říká ti teoreticky takřka veliký básník. Nejsi-li básník, nevyjádříš toto »nepřestávající«; jsi-li špatný básník, budeš jen v nesrozumitelných útržcích předstírat, že víš, co je to skutečnost; jsi-li básník, uzříš a vyjádříš ono kinetické trvání, skutečnost života, a rozluštíš individuálně, subjektivně její mlčelivý text. Rozluštíš, vyjádříš; rozuměj: vyzpíváš! Tvá úloha, ač je takto dána, není rovněž statická, pozorovatelská, nestojíš stranou, objektivní spekulátor, nýbrž jsi uprostřed, je potřeba tvé ustavičné účasti, zápolení, tvého soudu, vši tvé vůle a aktivity. A pak ovšem bude zbytečno se ptát, máš-li zpívat o svém já či o krajině — bude-li zpěv z dostatečné hloubky, je lhostejno, kterou vrstvu života vzneseš na světlo; je přece samozřejmé, že se nic nevyklučuje; čím hloub a výš, tím širší perspektivy, tím více životních mohutností, spojených neviditelnými nitěmi v úhrn, tím menší přehrady mezi jednotlivostmi, tím méně dogmatické jednostrannosti. Bylo by ideálem, abys postihl všechno, ale buď si sociálním básníkem, a mluvíš i o sobě, a uvidíš vedle bídy hmotné i utrpení duchovní i mučenou tvář krajiny. Sáhni kam sáhni, jen budeš-li statečný a poctivý k sobě i životu. Je pravděpodobné, že tě skutečnost zvábí na místo nejohroženější, neboť tam jsou právě zákopy básnické. Je podřadné, na kterém místě života nasadíš svou páku. Ale tvé opravdovosti, tebe celého je třeba. Neznám nic aktivnějšího, než je láska. Jenom jí přilneš k lidem a věcem co nejtěsněji, jenom jí porozumíš otázkám nejtvrdějším. A odpověď musíš dát ty, básníku, na to jsi zde, to je tvůj úkol, svěřený ti mezi všemi ostatními, kdož mají své; to je odpověď na tvé »z čeho a nač«. »Jak« je problémem tvého nadání a oddání. Ot. Březina praví: »— podstatou umění je láska, která učí mluvití němá ústa a dodává smělosti příliš nesmělým. Jako láska i umění miluje zemi.« — Neslyšíš verše toho, k němuž se znovu vracíme a budeme vracet, toho, kdo tolik pochyboval, ale o smyslu své poesie nebyl ani na chvíli na rozpacích, verše, které ti právě dnes promlouvají do snů:

I tam, kde svého naleznete břehu,	kolébku mou i hrob můj, matku mou,
tam na své pouti pozdravujte zemi.	vlast jedinou i v dědictví mi danou,
Ach, zemi krásnou, zemi milovanou,	šírou tu zemi, zemi jedinou! —

verše, v nichž hloubku ponoru básnickovy podstaty do skutečnosti tušíme jen v závratnosti jejich melodie a do nichž je zakleto dědictví, které českému básnictví bude trvat na dlouho, ne-li navždy, jako ukazatel cesty pravé.

Naléhat na realitu, vyzpívat ji je práce, jedna z těch, které počítáme k úkonům lidským nejvyšším; práce, které přikládáme význam životně obnovitelský, objevitelský a harmonizační, význam v základě mravní. Pak ovšem není rozdílu mezi životem a uměním, obojí jedno jest, anebo umění přestává existovat. — (»Listy pro umění a kritiku.« Ročník IV., č. 18. 1936.)

Bedřich Fučík.

O původnost křesťanství

Křesťanství není jen nauka. Křesťanství není jen theologie. Křesťanství jest především nový, nadpřirozený život, účast bytosti lidské na Boží přirozenosti. Té účasti se nám dostává v Kristu Bohočlověku. Tu účast nazýváme milost posvěcující. Původní a zcela

nové v křesťanství jest Vtělení Syna Božího jakožto nová skutečnost, boholidský život na zemi. Nemá smyslu báti se o původnost křesťanství, poněvadž křesťanství není jen nauka. Co nauky se týká, netřeba popírat, že úlomky pravdy by se našly v učení Konfucie, Sokratově, Plotinově. Otcové řečí nazývali pravdu křesťanskou *logospermaticos*, učením semenným, které v zárodcích bylo rozptýleno na poli ducha lidského, vzešlo však teprve ve světle Zjevení. Také je pravda, že hlasatelé evangelia užívali pojmů antické filosofie — jinak ani nemohli, mělo-li se jim rozuměti — naplňovali je však novým smyslem. Na výtky pohanské, že spisovatelé křesťanští mluví řečí starých filosofů pohanských, odpovídá svatý Augustin: »Učinili jsme jako Izraelští opouštějící zemi egyptskou — při svém exodu vzali jsme s sebou vaše poklady.« Nesmyslné jest tvrditi, že nauka křesťanská jest jen jakousi smíšeninou myšlení chaldejského, egyptského, řeckého, perského — že vznikla synkretisticky, tedy jakýmsi srůstáním různorodých prvků. Zastánci této theorie nemají jiných důkazů než několik slovních analogií a vnějších shodností a dopouštějí se hrubého omylu, zdomácnělého ostatně i v jiných oborech vědních, jako by vnější podobnost věcí byla důkazem jejich společného původu.

Tyranie vědy

V knize nedávno vyšlé »GALIO OR THE TYRANNY OF SCIENCE« vyslovil J. W. N. Sullivan velmi závažné námitky proti přeceňování přírodních věd. Uvádíme aspoň některé:

Mnoho lidí věří, že svět nemá účelu, a to má tři příčiny: zklamání způsobené válkou, úcta k vědě, domněnka, že věda hlásá materialismus.

Ve vědě, jak učí její dějiny, není nepochybných jistot, jsou jen hypotese. Praktický vědec obvykle užívá svých hypotes jako prostředků, ale laiku se stávají dogmaty.

Myšlenka, že je spor mezi vědou a uměním, což jest v jádře myšlenka, že je spor mezi vědou a mystikou, spočívá na zastaralém pojetí věd přírodních.

Přírodní věda zná jen vztahy, ne však podstatu světa.

Zdá se, že události se nedějí, nýbrž že my jimi procházíme. Proč neznáme budoucnost, jest otázka psychologická. Neznalost budoucnosti právě jako jsoucnost hmotného světa jest poukaz na složení naší mysli. A to má vztah k otázce účelu světa. Pojem účelu, jak se zdá, předpokládá postup v čase a stává se tudíž neužitečnou myšlenkou, je-li obrácen na skutečnost.

Nejsprávnější způsob, jak má býti chápán dnes postoj člověka k přírodě, jest poníženost a pokora. Jak hmotný svět, tak lidský duch jsou velmi tajemné věci.

Další krok ve vývoji lidského vědomí nebude vykonán ani pohodlnou věřivostí, ani pohodlnou pochybovačností, nýbrž ohromnou duševní prací.

Názor, že člověk nemá kosmického významu, nenalézá v moderní vědě přírodní žádné opory. Materialismus se vyznačoval hlavně pokusem převést rozdíly kvalitativní na rozdíly kvantitativní; podobně snahou směřovati to, co se jakostně různí. Platila zásada: Věda jest míra. Odtud úsilí převést všechno dění na míru, váhu a číslo. Dnes je zřejmo, že ta zásada vyšla z pouhého myšlenkového pohodlí (mental inertia).

Základními kameny vědecké výstavby, totiž prostor, čas a hmota, byly pokládány za jediné skutečnosti. Vše ostatní bylo jakýmsi přeludem. A jest zajímavé, že věda nyní dospěla ke stanovisku, na kterém prostor, čas a hmota závisí na duchu. Profesor Eddington právě ukázal, jak přírodní zjevy naznačují, že svět jest konec konců iracionální a že je třeba zanechat pokusu o matematický popis přírody.

Druhou charakteristickou známkou materialismu byla snaha vysvětliti děje duševní pojmy fyziologickými a vůbec odvozovati vyšší z nižšího (v psychoanalýze mají nejnížší činnosti vysvětlovati vše ostatní).

Ve spojení s materialismem často nalézáme touhu popřít jakýkoliv tvar duchovního povznesení.

»Co zbývá? Vrátit se ke kameni, který zavrhl stavitel z roku osmnáctého, ke koruně Svatého Václava, vyzdvihnout ji z ponížení, které se na ni ukládá prachem nezájmu, a nahradit ji bolestnou ztrátou roku tohoto věrností a oddaností, vyjádřenou i ústavně.

Jan Zahradníček v Obnově 15. října 1938.

N O V É K N I H Y

Romano Guardini: Křížová cesta našeho Pána a Spasitele. Přeložil dr. V. Sádlo O. Cr. Dobré dílo sv. 129. Stará Říše 1938. Cena 6 Kč. — V této úhledné knižce, jež dostala imprimatur, šel Romano Guardini, německý náboženský myslitel a skvělý spisovatel, u nás už dobře známý z četných překladů, za dvojím cílem: postavit čtenáři před oči cestu, po níž kráčet náš Pán na Kalvarii, se všemi jejími zastaveními tak, abychom »tělesně cítili, co Pán trpěl«, a za druhé chtěl nadhodit řadu myšlenek, jež tato zastavení vnukají, především myšlenku sebezáporu, oběti a přesvědčení o smyslu utrpení. Je tu tolik krásných myšlenek, že není možno odejít z této křížové cesty neposilněn a neupevněn v svaté trpělivosti. Četl jsem tuto knižku zrovna v dnech, jež přinesly našemu národu tolik bolesti a čerpal jsem z ní útěchu. —v—

Bratr Theophil: Blah, Anna Marie Taigi, vzor křesťanské matky. Olomouc, Vítězové, roč. V., číslo 7., stran 60, cena 3 Kč. — Křesťanská matka je nejvzácnější a nejušlechtilější bytostí, dá-li se úplně proniknout láskou k Ježíši Kristu. Anna Marie Taigi začala život jako mnoho jiných průměrných žen, ale milost Boží nedala jí klidu. K jakým výšinám nazírání a svatosti si ji Bůh vyzdvihl a jak čistou a silnou duši v ní vytvořil, to ukazuje její úplný život z pera bratra Theophila. S radostí a nadějí na Boží pomoc a na novou sílu, odloží tuto knihu každý čtenář; a hlavně vdané ženy v ní naleznou nevyčerpitelný pramen poučení, načerpají nezlomnou sílu ke snášení všech starostí a ran osudu, kterými právě matka v rodině tolik trpí.

Hanuš Jelinek: Má Francie. (Francouzští básníci nové doby.) Hanuš Jelinek, náš nejprůběžnější znalec francouzské poesie a jeden z jejích nejosvědčenějších překladatelů, uspořádal a přeložil pro melantrišskou sbírku Poesie velký výběr z moderní francouzské lyriky. Veden láskou k poesii, stejně jako touhou seznámiti své krajany s novými, u nás neznámými postavami básnické Francie, zachytil v nové knize svých mistrných překladů, nazvané »Má Francie (Francouzští básníci nové doby)«, vývoj francouzské poesie za posledních osmdesát let. Vědomě a ku prospěchu knihy pomíjí nebo jen letmo zaznamenává díla básníků, kterým byly u nás již věnovány knihy dobrých překladatelů (Baudelaire, Corbiere, Apollinaire, Rictus, Valéry atd.), ale tím větší pozornost věnuje jmenům dosud u nás málo známým. Avšak právě v tom by se dala sbírka vytknouti určitá slabost. Kritičtější výběrem, ano i vynecháním několika jmen (vždyť snad nezáleží tolik na tom, co tomu kdo řekne), by byla sbírka jen získala. Kniha je připsána světlé památce Jaroslava Vrchlického, jednoho z těch, kteří první se zdarem přiblížili a asimilovali českému duchovnímu životu duchovní proudění evropského západu.

Michail Michajlovič Prišvin: Žen — žen. kořen života. Z ruštiny přeložil Bohuslav Durych. Edice Delfin. V. Vokolek, Pardubice 1938. Cena 15 Kč. — Překrásná knížka. Přečetl jsem ji téměř jedním dechem. Povídka? Těžko říci. Je tu málo děje, ale zato ta ličení širé tajgy, jež končí na východě Tichým oceánem! Neustále jsem myslel při její četbě na malíře impresionisty. Prišvin, jehož jméno slyším po prvé, je malíř slovem, jakého třeba pohledat. Těch barev, skvrn světla slunečního, jež prosakuje listovím, a stínů! A pak ta neobyčejně jemná a důkladná znalost života zvířat, především skvrnitých jelenů, jež autor choval v ohradě se svým vzácným přítelem Luvenem, Číňanem, pro cenné parohy, to není podružná část této milé knížky. A laň Chualu, jež okouzila hned v prvních dnech vypravěče svými něžnými očima, je jakoby zakletá princezna, obraz ženy, již miloval a jež mu odešla. A kořen života Žen — žen? Ten roste Prišvinovi po celou tu dobu v tajze a Číňané jej sbírají, věříce v jeho zázračnou moc, ale vypravěč na konci poznává, v čem je tvůrčí síla tohoto kořene: »vyjít ze sebe a objevit se v druhém«. Tu vidíte, že tato knížka v přírodě kdesi na hranicích Číny a Mandžurie není tuctová literatura, že autor se v přírodě nekočí pohanskými smysly ani neodhazuje od sebe jako bezcennou věc — ducha a duši; on si přišel do přírody pro sílu, již potřebuje, aby pozvolna vstoupil »do hodiny před svítáním, hodiny tvoření nového, lepšího života lidí na zemi«. A není tento konec nijak programově všední. 1v.

Virginia Woolfová: Flush, životopis pejska spisovatelky Browningové. Vydal Jan Laichter, Praha, Kč 24.—, str. 180. — Flush se jmenoval pejsek, jež slavná anglická básnířka Alžběta Barrettová-Browningová učinila slavným svými básněmi a jež často připomínává ve svých dopisech. A jeho sláva je nyní utvrzena touto půvabnou a humornou knížkou, kterou napsala jedna z moderních anglických romanierek Virginia Woolfová. Je to líčení osudů dvou k sobě vřele lnoucích bytostí — básnířky a psa — které je doplněno nejen podivuhodnou analýsou představ a citů Flushových, nýbrž i vtipnými poznámkami a satirickými šlehy na soudobé společenské poměry v Anglii, a proto tvoří jako celek četbu velmi duchaplnou a poutavou. —r—

Josef Lesák: Volání ticha. (Ve sbírce Nová Lyra, vyšlo u J. Birubauma v Brtnici.) Mladý básník tvoří svou poesii jako zábradlí nad propastí rozbouraného světa. Pochopil paradox života, poněvadž ví, že blahoslavení jsou tiší, neboť jejich jest království nebeské. Ten, jenž je tichým a pokorným srdcem, volá. To je volání ticha. — Lesákův verš není laciná poutní bižuterie, ani bigotní brání jména Božího nadarmo. Básník bojoval, tekla tu krev a slzy, a zvítězil nad paradoxem života. Spoutal jej okovy lásky. —cm—

D O P I S Y

Jozef Bánsky: Harmonia srdc.

(List drahým bratom.)

V pohnutých chvíľach, nabytých elektrinou a očakávaním, rodia sa tieto svätováclavské meditácie. Uvedomujeme si to jasnejšie v celej hĺbke a šírke. Plam našich srdc, ktorý tavi železné hrádze nedorozumenia, zavatril v slovenských a českých dušiach ako azda nikdy predtým. A myslíte, že je to umelé spojivo, čo somkýňa do jedného a odhodlaného štku? Nie, verím, že nie! Zbadali sme, že naše životné záujmy sú spoločné: viera, vlast a životy.

Rozhoduje sa práve — chcem povedať o vás, ale stále mocnejšie a určitejšie chápem, že to národné »byť alebo nebyť« týka sa i nášho drahého národa, hoc i nie v miere tak veľkej.

Dnes je svätého Václava. Tatranské stráne prchnú a v Karpatoch začína bronieť list. V tej variácii všedného života zvykli sme žiť a spievať. Horvorím: žiť a spievať, lebo opravdivý život je pieseň a radosť. A my, osemnásťroční pevci, ktorí sme spievali len piesne slobodného života, nie balady a krvavé sonety, po prvý raz musíme zapieť znelku baladickú. Prečo? Boly to azda nedorozumenia, chyby dvadsiatich rokov, bola to vari disharmonia piesní, ktoré vyludzovaly naše slovenské srdcia a vapo čisté české duše. Azda sme sa v mnohom nepochopili a chybovali. Raz by, inokedy my. Verte, pri tom milovali sme vás, s úctou hľadievali sme na vaše vysoké hodnoty duchovné, v úcte sme mali vašu národnú minulosť, no ťažko nám bolo neozvať sa, keď sme videli toľko vedomých či nevedomých krivd, ťažko, veru, nám, slovenským drotárom. Ale radi zabúdame na krivdy. Dnes ocitli sme sa v jednej koľaji a poníženie, ktoré malo byť otázkou dní, spojilo nás všetkých: Čechov i Slovákov.

Ozvaly sa znova tie isté melodie. Ony vylúdily tú príťažlivú harmoniu srdc, ktorá nás spojila v pohnutých októbrových dňoch pred dvadsiatimi rokami. Ona ešte i dnes vytvára ten čarovný magnetizmus ľudských duší, ktorý spája národy v požehnannej láske.

Nie je vari bez príčiny, že práve dnes na deň svätého Václava prichádzajú mi na um takéto svia-

točné myšlienky. Dávno som v nich žil a v podvedomí vytváral sa mi tento náhly prejav srdca a rozumu.

V rozhodnej chvíli zanechali nás všetci: priatelia dávnejší i dnešní. Jedni azda zo strachu, iní z obchodu a špekulácie. A v takomto vrcholení udalostí ktosi zbadal, že požehnaný český národ má ešte patróna: veľkého, mocného a dobrého... »Svätý Václave, vévodo zemič České, nedej zahynúti nám ni budoucím!« Pritúlili sa k nemu i tí, ktorým vojvodca Václav zdal sa umierneným a ktorí radšej videli palcát než križ a lásku. Dávno sa to malo robiť. Naša slovenská myseľ vždy lipla na kulte sv. Václava, ktorý sial lásku. Z jeho lásky rodilo sa božie požehnanie. Ó, požehnaný národ, ktorý mal svätého Václava!... Prečo nám väčšmi zdôrazňovali kult meča a palcáta ako kult svätca a lásky? Ten by sa bol ujal skorej a pod jeho požehnaným vplyvom rástli by sme v jednote — nie národnej, ta je druhoradým argumentom, dvakrát na hlavu porazeným, ale v jednote srdce, ktoré spája ta istá idea. K tej sme mali všetci rovnako ďaleko i rovnako blízko: Katolícki Slováci i Česi.

Modlite sa a pracujte teda, brati drahí, aby bol súlad a súzvuk medzi nami, aby ožila harmonia srdce, ktorej poslom je svätý Václav.

A teraz slovo o nás. Priznajme sa v slovenskej jednoduchosti a úprimnosti, ako sme. Ukážme tu obraz, aspoň siluetu našej duše, ktorá ideálmi podpaľovaná neumieka ani teraz, v dobe rínskych zbraní. Uprimne, drahí a ľúbí! Troška triezveho hlasu i z našich radov. Nie ostrého ani falošného, uprimného slovenského...

Vyrástli sme, tuším, v bratskej nenávisti a nepojarosti. Temer na každom kroku do života kladli nám pred oči, žiaľ Bohu, naši a z našej krvi, v čom sa rôznime a diferencujeme. Čo nás spája, to nikomu neprišlo na um hľadať, hádam preto, že sa príliš generalizovalo. — Prečo? Spoznal som, že ten ľud za Moravou je práve tak dobrosrdečný, modlí sa ruženec a spieva k Matke Božej tie isté antifóny, ako ten dobrý slovenský ľud pod Kriváňom a pri brehoch Hnilca a Hrona. Prečo ho teda nenávidieť? — Bolo medzi nami mnoho úzkoprsých a krátkozrakých, ktorí vedome či nevedome učili nenávidieť vedľa vodcov i dobrý ľud.

Dnes padajú, zdá sa, staré bašty. Rodia sa nové, čerstvé sily. Veríme, že svitne raz slávny den. Ako budú potom rozprávať tí, ktorí mali dvadsať rokov v rukách moc i možnosti, a nevyužili ich? Na oboch stranách treba korigovať. O našej budúcnosti rozhodujete, o najmladších českého a slovenského národa. Rozhodujte veľkodušne a rýchle, zakiaľ je čas! Kto bude pykať za ľahostajnosť? Falošní vodcovia?

28. septembra 1938.

Kristus dělník.

Jsou dva druhy lidí. Jedni jsou celí, pevní, charakterní, pravá synergese modlitby a práce; druzí si zvolili jen modlu tělesného snažení a podobojí se slepencům, které se při klepnutí rozbijí. Pouhé »Ora« logicky neobstojí a takový požadavek nebyl nikdy vysloven. A co jen »Labora«? Veleduchové starověku řadili lidi tělesně pracující do nižší třídy a nová doba se vrátila k pohanským zásadám: dělník je tvor nižší! Jen tak dospělo dělnictvo k falešnému závěru, pod jehož dojmem se postavilo do řad Antikristových a chtělo si vybojovat uznání k sobě a ke své námaze revolucí proti Kristu. Tento paradoxní názor budoval so-

cialismus i radikální bolševismus. Bylo prý nutno se vypořádati s hlasateli evangelia, když církev přála boháčům. Kdo je tedy opravdovým vůdcem dělníků? Karel Marx? Theoretik. Blum či Boncour? Právníci. Pravým zakladatelem a hlavou všech pracujících je skutečný dělník, syn tesařův — Kristus.

Tvůrce postavil člověka do ráje, aby jej obdělával. Z práce člověku prýštila čistá rozkoš a klidné štěstí. Teprve později přišla ona tíživá slova: V potu tváře... Trny práce ulomil Kristus krvavým vykoupením. Nesňal sice s lidských beder přirozený úděl práce, ale opět dal člověku možnost, aby skrze Něho v práci došel zářivé radosti a spokojenosti. Historie poctivě přiznává sociální poslání Církve, zděděné po prostém Dělníku z Nazaretu. Intenzivní víra národů nepotřebovala vyzdvihovat dělnický charakter zakladatele Církve. Pohled na Krále slávy nebyl by lidstvo přivedl k nutné pokore, nýbrž právě reflex osoby Krista-Dělníka upravil myšlení i jednání i těch nejmocnějších na pravou míru. Naše doba však nezná pokory a denně si potřebuje říkati: A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi... P. Podlezlůvič.

Zbořme předsudky.

Jsem nadšený, ba, jak přátelé říkají, zuřivý čtenář Jitra. A ne moc starý. Teprve vloni jsem začal číst důkladně každé číslo. O tomto zájmu svědčí mé poznámky. Tedy teprve druhý rok jsem řádným čtenářem. Jitro posloužilo mi do školy, v přednáškách, k osvěžení, pobavení i poučení. A čím více slyším nemilých poznámek o Jitru, tím více Jitro miluji.

Dva z mých přátel nechtěli o Jitru ani slyšet. Že prý tam nic není, že je moc vysoké, nesrozumitelné, že je nudí, že je příliš jednostranné atd. Zkrátka výmluvy, hodící se na vše možné, výmluvy, které potkáte na každém rohu. Tedy celkem přičiny bez podkladu. Věru, zpotíl jsem se, než jsem je přesvědčil o opaku. Jak je to těžké, když někdo nechce rozumět; jak těžko se disputuje, když druhý má jakousi fixní ideu a ne a ne přemýšlet, uznat, jak pošetile jedná. Poukázal jsem jim na články z různých oborů. Rozhodl telegram loňského čísla ze statí »Ze zápisníku starého profesora«: Peníze! Syn. — Hůl! Otec. Čtyři slova a můžes o nich přednášet třebas půl dne. — A co kultura, skauting, in margine, recense knih, články z cizozemí a o cizozemí a j. To nic? — No ja. — Tož vidíte. A vysoké to taky není, ale vám se nechce. Vulgo řečeno, jste »shnili«. Pigritia crassa. Jen se nedurdit. Tak, prosím. Znáám terciány, kteří četli a čtou Jitro od A až do Z. Jen někdy se stane, že se přijdou zeptat na význam nějakého slova, na smysl některého obratu. A kdybyste viděli ty jejich zápisky! A to, prosím, jen terciáni! A kvintán, sextán že by nerozuměl? Ja, když někdo nechce, to je hůře, než když nemůže! — A hned jsme četli některé články. A hle. Rozuměli všemu. I tomu prvnímu. A jak se jim to líbilo! Hned tam viděli všechny možné krásy. Rozebírali článek za článkem. Každý obstál při té ostré a hrozivě drtivé kritice. Vše vyhovující, vkusné a ladné. — A přispět můžeme? Proč by ne. Vidíte tedy zprávy dopisovatelům? Jak přiléhavě vždy odpoví. A tím vychovává, vzdělává, povzbuzuje k další práci. — Tož tam něco pošli. Třebas tu naši debatu. — A tu jsem dostal strach. Už jsem si mnuť radostí ruce a teď tohle. To mi ještě chybělo! Ale po výmluvě, že to a ono a že nejsem žádný literát, jsem přece slíbil... Lojza Smaft.

Václav Renč:

VÁNOČNÍ KOLEDA

*Tak z daleka, kam nedohlédnem ani,
až z krajin těch, kde věčný led a sníh,
i těch, kde černým sluncem spalováni,
až z hlubokosti zprahlé srdcí svých,*

hle, Bože maličký, jdou koledníci tví.

*Snad tisíckrát se zranili a klesli,
když vážili z těch dálek cestu zlou,
aby se jenom dotkli křehkých jeslí,
v něž vložila jsi, Lásko, váhu svou —*

hle, Bože maličký, zde koledníci tví.

*I prostřeli svá zkrvavená roucha
na dlážky chléva, jenž se středem stal.
Tvé ouško kéž se do nich zaposlouchá
v noc tuto, kdy se hnou i srdce skal.*

Viz, Bože maličký, zde koledníci tví.

*Horlivě, s pláčem asi dobývali —
ty povděčně a shovívavě vem:
sůl země, lásku a kadidlo chvály
na misce slov naprasklé vzlykotem.*

Ó, dej, ať spočinou zde koledníci tví.

Tiepollo: Klanění sv. Tří králů

J. Bušina:

Nemocnice malověrných

*Hříšný hlad z pýchy a zpupnosti zrozený
v Šavlových kročejích do chrámu přihřmotil
kde v tváři Věčného staletím zrozený
každý rys vzpomínky na dávné přivodil.*

*Svatyni prolíná opar až modravý,
čechraný tichými akordy i plísni;
čas dávno zetlelý opět tě uzdraví —
anebo pocítíš, že příliš tě tísní.*

*Do hávu temného smutku svou ustrojil
duši a odhodiv masku svou pověstnou,
Šavel ztich; paprsek Boží tě vyhojil,
Pavle, když zazářil Tvou nocí bezhvězdnou!*

Votivní obraz arcibiskupů Jana Očka z Vla-
šimě: Svatí čeští patronové (kol. r. 1370)

L. JEHLIČKA: EVROPA DVACÁTÉHO STOLETÍ

Teprve v posledních týdnech pocítila jasně celá Evropa, že už nežije ve století devatenáctém, ale ve století dvacátém, že nežije ve století liberalismu, socialismu nebo komunismu, ale ve století nacionální totality. Bezradnost a nemohoucnost, s jakou sklonil myšlenkově rozvrácený a rozmařilostí a pohodlností degenerovaný Západ šíji před nástupem nových světových sil, ukazuje, že jsme vskutku na přelomu dějin, kdy do propasti padá starý svět a kdy se před námi zcela jasně rýsují obzory nového vývoje. Jaké jsou jeho myšlenkové předpoklady? Za prvé je mrtva nivelisující demokracie devatenáctého století, je mrtev liberalistický humanismus, tato demokracie a tento humanismus, které viděly v obyvatelstvu Evropy pouhou míchanici individuí, náhodně seskupených. Dnes je jisto, že nová Evropa bude budována nikoliv v demokratických a humanitních směrnicích, ale na organických celcích, jimiž jsou národy. Myslím, že má pravdu Eduard Winter, dává-li ve své knize »Tausend Jahre Geisteskampf im Sudetenraum« dvacátému století název století nacionalismu. Dvacáté století je vůbec údobím, které buduje na celcích, a to na celcích přirozených. Takovými celky jsou tedy národ, rodina, obec, stav. V řádu politickém vidíme tuto skutečnost právě v růstu národního vědomí, v řádu společenském pozorujeme, kterak se hroutí liberalistický kapitalismus i marxistický socialismus, dva systémy, založené na sváru, na třídním boji (a nemyslitelné jeden bez druhého) a kterak jsou nahrazovány principem korporativismu, stavovství, založeném na ideji spolupráce a služby.

Tomuto vývoji odpovídá i vývoj nové společenské etiky. Devatenácté století tvrdilo, že společnost bude šťastná, budou-li šťastní jednotlivci. Dvacáté století tvrdí, že jednotlivci budou šťastni, bude-li šťastna společnost. Tohleto není planá slovní hříčka, není to tatáž věc, řečená jenom dvěma způsoby. Cestou, kterou šlo devatenácté století, nedošlo se totiž ke šťastné společnosti: došlo se pouze k tomu, že bylo obšťastněno několik jednotlivců. Dvacáté století vychází naproti tomu od společnosti, od celku, hledí především k jeho blahu, i když se to děje na úkor některých, dříve privilegovaných společenských vrstev nebo konečně i na úkor liberalisticky chápáné svobody, to jest nevázanosti. S tím souvisí i růst nového heroismu, hrdinného pojetí života, jak je můžeme pozorovat ve státech nové Evropy. Mussolini na př. definoval fašismus jako strach před pohodlným životem; nevím, proč by tuto definici svého nacionalismu nemohli přijmout i nefašisté.

Josef Pekař napsal ve své knize o smyslu českých dějin, že Evropa nejbližší budoucnosti nebude demokratická a bude náboženská. Zdá se, že jsme se dočkali chvíle, kdy se jeho předpověď počíná splňovat. Je přece jisto, že státně-politický vývoj na př. v našich zemích, ať už jde o země české nebo o Slovensko, bude úplně jiný, než tomu bylo během

posledních dvaceti let. Také ideály, kterými se živí nová Evropa, mají rozhodně mnohem blíže k náboženskému řádu, nežli k němu měl liberalismus a socialismus století devatenáctého. Není možno tajit, že se v tomto vývoji právě pro jeho náboženský charakter skrývá i vážné nebezpečí herese, jak vidíme na př. na některých proudech v soudobém Německu. Na druhé straně je však možno říci, že ideály dvacátého století, ideály služby a hrdinství jsou mnohem bližší křesťanskému pojetí života nežli bařtipánské ideje století devatenáctého. Půjde o to, aby tyto ideje a tyto proudy dovedli křesťané, to jest katoličtí křesťané zvládnout, aby jim dovedli vtisknout katolický charakter. Do jaké míry se jim to podaří, bude záviset na velikosti jejich víry, naděje a lásky.

Český národ si musí uvědomit, že se octl na mnohem ostřejším větru nežli bylo ovzduší doby minulé. Je snad již dnes zřejmo, že Masarykova filosofie českých dějin, jejímž dílem byla poslední desetiletí našeho národního vývoje, byla katastrofálním omylem. Tato filosofie nás tragickým způsobem vytrhla z dvojího začlenění, kterému děkujeme za svou existenci: vytrhla nás z našeho místa ve Střední Evropě a posunula daleko na Západ, kam nepatříme a kde na nás mohlo čekat jen to, co nás skutečně postihlo: národní katastrofa. Vytrhla nás dále z duchovní kontinuity našich dějin, přerвала všechny životní zdroje naší kladné minulosti, která je dána stopami našich světců. Do Střední Evropy nás vrátila teprve katastrofa; zároveň s ní se však rozpomínáme na to, co nás v minulosti zachovalo při životě, to jest na duchovní orientaci románského a gotického středověku a hrdinné epochy českého baroka. To jsou zdroje, ze kterých musíme pít. Naší národní základnou nemohou být Masarykovy humanitní ideály, ale ono dějinné pojetí, které hlásali Josef Pekař a Viktor Dyk; ono pojetí, které smysl českých dějin vidí v zachování národní existence a v rozvoji oněch hodnot, které v lůně tohoto národa vznikly; které to jsou hodnoty, o tom již byla řeč.

Naše ideje, které jsou zároveň idejemi dvacátého století, jsou tedy jasné: víra, důvěra a láska k Bohu proti negaci a skepsi minulého století; nacionalismus a tradicionalismus proti t. zv. ideálům humanitním; sociální spravedlnost, nalézající svůj výraz ve stavovské organizaci společnosti, proti kapitalismu i socialismu, nositelům třídního boje. Řád proti anarchii, kázeň a hrdinné pojetí života proti rozvratu a bařtipánské pohodlnosti.

Není pochyby, že toto jsou úhelné kameny nové Evropy, ať chceme nebo nechceme, ať se k nim přiznáme či nikoliv. Na našem a n o či n e bude záviset jenom n a š e vítězství nebo n a š e katastrofa.

JAROSLAV KOUŘIL: POSLEDNÍ AUDIENCE

(In memoriam biskupa Msgra Jana Stavěla.)

Byl jsem dnes naposled u audience pana biskupa Stavěla. Mnoho jsem se nachodil do toho památného domu v Olomouci s uměleckou galerií v Křížkovské ulici, kde žil a tvořil hudební skladatel, kněz Pavel Křížkovský a kde bydlil v letech 1869—1877 Jan Ev. Kosina, první ředitel českého gymnasia v Olomouci a národní buditel, mnohokrát jsem byl u audience p. biskupa Stavěla. Nejčastěji jsem tam býval ve věcech studentských a v záležitostech ÚKSČs, jehož byl pan biskup vzácným protektorem a chodíval jsem tam s kol. Valenou, Kolmanem a j., chodíval jsem tam často i sám, abych jej o práci a plánech ÚKSČs. informoval, abych se u něj za studenty, resp. studentky přimlouval. Je ovšem až příliš známý jeho kladný a vpravdě otcovský poměr ke studentstvu, naposled jej pan biskup veřejně projevil o letošních prázdninách u příležitosti našeho jubilejního sněmování v Kroměříži — než abychom musili prozrazovati, že ho nebylo třeba za studentstvo příliš prositi. I když jiné tak mnohé úkoly zmáhaly častokrát jeho síly, pro práci a pomoc katolické inteligentní mládeži našel vždy dost času. Vždy nás vítal svým bodrým úsměvem: »Tak, co je nového,« a již naslouchal, svým charakteristickým pohybem hlavy projevoval uspokojení, radil, povzbuzoval a sliboval... A na konec: a jak se v á m daří, a již otcovsky a š e t r n ě se zajímal o věci více méně soukromého rázu. Zdůrazňujeme záměrně: šetrně, neboť pan biskup byl šlechtic ducha a srdce po výtce kultivovaný dignitář nevšedního taktu. Dodnes si živě pamatuji, jak jemně kdysi upozornil kol. Kolmana, když jsem tam s ním byl, kde má svůj klobouk. (Kol. Kolman jej totiž v přemíře předsednických starostí zapomněl u mne v pokoji.)

Dnes však mne v památné residenci nevítal ani příkladně ochotný komorník »Ludvíček«, ani usměvavý dobrosrdečný pan biskup. Na domě č. 6 v Křížkovského ulici mne tentokrát vítal černý prapor. Vcházím do trávníkem porostlého nádvoří residence ze 17. století, a všude tentokrát vládne posvátné ticho a zamlklá vážnost. Leckterému ze smutných návštěvníků, kteří odcházejí a přicházejí, aby naposled spatřili milovaného biskupa, lesknou se slzami oči. Komorník »Ludvíček« má je doslova slzami zalité. Projdu černě potaženým portálem a vcházím nikoliv do audienční síně, jako obvykle, ale do residenční kaple, kde mne vítá pan biskup se rty zaťatými, s rukama křečovitě sepjatýma, třímajícím kříž a oděn pontifikáliemi v kovové rakvi uprostřed planoucích voskovic na černém katafalku. Dotlouklo jeho šlechetné srdce, pan biskup je mrtev, studenti, které tolik miloval, už ho nespatří; ptám se »Ludvíčka«: proč jste jej nechali umřít? . . .

Msgr. Jan Nep. Stavěl narodil se v Bílovicích u Prostějova 13. dubna 1869. Po studiích v Olomouci vstoupil do bohosloví a na kněze byl vysvěcen 19. srpna 1894. Pak kaplanoval v Bravanticích a v Raškově, načež působil od r. 1896—1923 jako katecheta, napřed ve Vítkovicích a potom v Hranicích. R. 1923 se stal kanovníkem kapituly olomoucké a 29. dubna 1927 byl jmenován a 5. června téhož roku konsekrován na biskupa a od té doby působil jako světící biskup v Olomouci.

Nebylo snadné vydat se na cestu diecési po vynikajícím učenci a kazateli dru Karlu Wisnarovi, osobně známému několika generacím, které biřmoval. Ale zesnulý pan biskup Stavěl, který po něm nastoupil, rázem si získal srdce všech věřících i nevěřících svými vynikajícími vlastnostmi. Tento duchovní hodnostář, který vynikal vysoko nad průměr svojí všestrannou prací na mnohých úsecích života nejen duchovního a apoštolského, ale i sociálně charitativního, byl totiž mužem stylu Stojanova. I biskup Stavěl byl především mužem lásky. Ztravoval se v lásce pro Boha a pro druhé. V čínorodé lásce stále žil pro potřeby druhých. Měl pravé smýšlení kněžské, otcovské. Kněz má žít, pracovat, trpět a umřít — pro jiné. Takový byl biskup Stavěl. Jeho obětavost byla bez mezí. Jeho láska nepřekonatelná. Stále pátral, hledal a pomáhal. Tím tento zbožný syn požehnané země moravské podmaňoval kdekoho. Teprve po větším časovém odstupu od jeho života se ukáže, co znamenal tento muž zlatého srdce pro nejrůznější potřebné. Ale zvláště bylo jeho srdci drahé naše studentstvo, naše inteligentní mládež. Byl jejím rádcem i podporovatelem, který nikdy nevzdychal a neomlouval se na zlé časy, ale vždy dovedl dáti hned a hodně, a to s úplnou samozřejmostí. Všechny akademické týdny v Praze i na Sv. Kopečku našly v něm velkého příznivce i velkého dobrodince. Ve své prozíravosti velmi dobře postihoval důležitou funkci inteligence ve společnosti. O něm neplatí to, co jsme napsali v článku »Intelligence a dnešek« (1. č. »Jitra«), že si u nás katolické osobnosti namnoze inteligence nevšímají. Měl vždycky takovou radost z toho, že nám vyrůstá nová katolická inteligence. Vždy se jí otcovsky zastával na biskupských konferencích.

Pán Bůh Vám buď, Vaše biskupská milosti, na věčnosti štědrým odplatitelem a zůstaňte tam u trůnu nebeského Otce povždy naším milým protektorem.

Zemřelý světící biskup olomoucký
Msgr. Jan Nep.
Stavěl, veliký přítel
katolického studentstva

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Jeden náš kvintán má doma babičku i prababičku. Co mu nedovolí tatínek, dovolí mu maminka; co mu nedovolí maminka, dovolí mu babička; co mu nedovolí babička, dovolí mu prababička. Maminka mu kupuje hezké kravaty, babička mu plete svetry, prababička mu dává na kouření, tatínek po něm dotrhává boty. Vpravdě heroický typ.

*

V primě máme »dítě s minulostí«. Je to děvče, které již jako žákyně obecné školy mělo úspěch, když hrálo v dětské operetě »Broučci«. Je-li vyvoláno, přednáší svou lekci s divadelním pathosem. Třída se může uřehtat a pan profesor uzlobit, neboť to dítě zřejmě neví, že podium v primě nejsou prkna, jež znamenají svět.

*

Kudlanky jsou podle našich učebnic »dravci, kteří na rostlinách sedíce nebo loudavě se plížíce, velmi pohyblivou hlavou na všechny strany pátrají a kořist nohama předníma uchvacují. Zjištěno jest, že nezřídka samička, která jest mnohem silnější, samečka sežere. Jediný evropský druh sluje kudlanka nábožná (*mantodea religiosa*)«. Pěkná bestie, ta kudlanka. Ptal jsem se našeho přírodopisce, proč se vlastně nazývá »nábožná«. Bylo mi řečeno, že vzhledem k tomu, že ty přední nohy má pozdvíženy, jako by se modlila. A zatím je to hmyz velmi dravý a žravý, dokonale přetvářlivý a farizejský. Ale ne, i kudlanky stvořil Pán Bůh. Ale ten, kdo je pojmenoval nábožnými, byl asi člověk velmi nenábožný a v touze ospravedlniti svoji nenábožnost, chtěl namluviti sobě i světu, že nábožnost spočívá jen ve spínání rukou a že je to jen jakási kudlankovitost. Přetvářka byla v něm a ne v kudlance.

*

Z nedostatku místností zavedli u nás odpolední vyučování pro některé třídy. Ozval se protest z rodičovského sdružení, jehož místopředseda — povoláním lékař — značil toto opatření jako odporující fyziologii, psychologii a hygieně. Právem. Jen jedna maminka si to pochvaluje. Má dva synky, jednoho v sekundě, druhého v kvartě. — »To jsem ráda, že je to tak! Teď mám svatý pokoj. Jeden kluk jde do školy dopoledne, druhý odpoledne. Jsou-li doma pohromadě, věčně se rvou!«

*

Čtu v »Hospodářském rozhledu« ročník XI., číslo 44., 3. list — 1938:

»Jako výstražný příklad z minulosti chtěli bychom připomenouti plýtvání v odborném školství. Pro různé stranické ústavy byly vybudovány luxusní paláce, pro něž však není náplně. Průmysl se nyní shání po odborných pracovnících a zděšeně shledává, že na příklad keramická škola v Praze má sice krásný palác a profesory, avšak nemá žáky a absolventy.«

Měli jsme a máme všelijaké odborné školy. To nebylo a není neštěstí. Neštěstí bylo, že mládež o nich nevěděla. Nestačí něco mít; je třeba říkati, že to máme a kde to jest.

*

Dívkám z vyšších tříd teď radí někteří páni profesori, aby toho studia nechaly, učily se raději vařit a hleděly se nějak vdát. Není prý pro ně »vyhlídek«. To by znamenalo, že učení má smysl, jen když je dost »míst«. Tedy Brotstudium. Jinými slovy: co nic nenese, nedělejte. Takhle mluvit by snad znamenalo vychovávat k sobeckému materialismu. Nebo snad i ještě něco horšího: znehodnocovat duševní práci. Znesnaďňovat nebo znemožňovat vzdělání komukoliv jen proto, že není vyhlídek, je zločin. Mravně dovoleno a ovšem i žádoucí jest znemožniti studium těm, kteří k němu nemají potřebných schopností nebo náležité píce.

*

»Zaktivuje-li se pohlavní dospělost, je možno, že jemně zastřené představy krouží kolem dráždivých předmětů a tam, kde takové citové řady bývají prudce potlačovány, může stav snu, neprojevují se vnějším počínáním, vésti k jakési duševní masturbaci. Havelock Ellis upozorňuje, že takové bdělé snění pěstují často zjemnělí a živou obrazností obdaření hoši a dívky, kteří vedou jinak čistý život a jimž masturbace sama jest čímsi odpuzujícím. Není pochyby, že bdělé snění se může státi něčím chorobným — a nikdy není zjevem zdravým, nedrží-li se obraznost na uzdě, jak je to povinností u vzdělaných mla-

dých lidí s uměleckými sklony, pro něž jest takové snění v nejvyšším stupni dráždivé a nebezpečné.« (C. Stanford Read, *The struggles of male adolescence*. G. Allen & Unwin, London, 1928, p. 157.)

Nikdo netuší, kolik tragiky obsahují tato suchá a střízlivá slova. Mnohem důrazněji a výstražněji promluvil O. S. Marden v knize »Mlčetí je zločin« (J. Vilímek, Praha 1925):

»Duševní smilství jest zhoubnější než tělesné. Necudné žádosti, vášnivá vzrušení myslí, neovládané představy nejvíce znemravňují povahu. Některé z nejhorších chorob nervových nejsou ve skutečnosti nic jiného nežli pohlavní nervosa, způsobená necudnými představami. Jsme tak založeni, že si nemůžeme vážit sebe, nejednáme-li správně. Vědomí viny připravilo mnohého o sílu; nečistota plodí méněcennost, slabost, ochrnutí energie, ubíjí ctižádost, zatemňuje ideál.«

*

V příručce »České úkoly na školách středních a ústavách učitelů« (sestavili Václav F. Suk a Dr. František Šimek, vydal Jan Svátek v Praze 1922) čteme tento příběh:

»Ve velikém městě byl sad, kde si hrávaly děti. Jednou tam přišel strážník a spatřil na pěšině stařenku. Něco zvedla, pečlivě to zabalila do šátku a zastrčila do kapsy. Strážník si myslil: „Jistě našla nějaký šperk nebo peníze a chce si je nechat.“ Proto šel za stařenkou, aby o tom nevěděla. Chtěl vypátrati, co bude stařenka dělati. Konečně stařena vešla do domu v úzké ulici, kde bydlela. Strážník v patách za ní. Vešel do její chudé světničky a drsně promluvil: „Vy jste našla něco v sadech a tajně to chcete schovat.“ „Nenašla jsem nic,“ bránila se. „Nezapírejte, viděl jsem vás. Zabíráte to do šátku a ukrytá v kapse.“ I sáhl jí hrubě do kapsy, vytáhl šátek a začal jej rozbalovati na stole. Když rozbalil šátek, našel v něm několik střepin skla. Podivil se a tázal se stařenky vlídněji: „Prosím vás, načpak sbíráte takové střepiny?“ — „Je mi líto dětí a bojím se, aby si neporezaly nožky o sklo. Proto sbírám takové střepiny.“ — Strážník se zastyděl a odešel.«

Strážník »v patách za ní«. »Drsně« tu promluvil. »Hrubě« jí sáhl do kapsy. A nakonec samozřejmě »zastyděl«. To se dávalo a dává za slohové cvičení primánům. Dokonce mají takové zřejmě fingované, jalové a abstraktní povídky nahraditi »biblické myty«. Tenhle příběh se patrně pokládá i za »výchovný«, ačkoliv člověk plní svou povinnost jest v něm vyličen jako slídil, hrubec a násilník. — Jen když jsme si získali »lásku« dětí!

*

Diogenes chodil za bílého dne po náměstí v Athénách se svítilnou v ruce, tváře se, jako by něco hledal. Když se ho lidé tázali, co hledá, odpověděl: »Hledám člověka!« A oni mu pravili: »Vždyť je tu lidí dost!« — »To nejsou lidé,« odpověděl jim filosof, »to jsou samá zvířata!« — Avšak člověk není zvíře. Je tvor Boží, tvor rozumný a svobodný. Ale jeho rozum je světlo nejasné. A jeho vůle jest nakloněna k zlému. Člověk jest bytost tragická, rozdělená mezi pravdu a blud, lásku a nenávisť, zbožnost a rouhání. Člověk jest bytost všech možností; v každém z nás dřímá zločinec i světec. A z pocitu tragiky se rodila a rodí touha po vykoupení. Herodot dumal nad bídou slavných králů a nedovedl si vysvětliti jejich pád jinak, než závistí bohů. Řeční básníci viděli v neštěstí lidí jen hrubou moc osudu. A Budha kázal popřítí chtění jakožto příčinu bolesti. Člověk nevyšel z ruky Boží, jaký jest. Vyšel z ní dobrý a svatý, dokonalý a omilostněný. Ale chtěl býti »jen« člověkem. Pohrdl Bohem a jeho dary. Sám se zmrzačil. A tragický úděl lidstva jest následkem viny prvotní. Bůh se smíloval. Snížil se k nám ve svém Synu, abychom opět k němu vystoupili v témž Synu jeho. Vykoupení jsme jen obecně, ve smyslu objektivním, ne jednotlivě, ve smyslu subjektivním. Subjektivní spása závisí na našem souhlasu. »Ten, jenž tě stvořil bez tebe, nespasí tě bez tebe,« volá svatý Augustin. A přece nenašel místa, když přišel... Našel by je nyní? Nalézá jen chlévy plné nečistoty — srdce lidí nekajících a od Boha odvrácených...

*

Dne 25. prosince 1914 si poznamenal Jacques Rivière do svého zápisníku: »Proč bych se styděl jíti k svatému přijímání, toužím-li po něm, nestydím-li se jísti chléb před lidmi, mám-li hlad?« (*À la trace de Dieu*, Gallimard, Paris 1925, p. 237.)

Fra Beato Angelico: Zvěstování P. Marie (Florence, museum sv. Marka)

Dr. J. KRATOCHVÍL: KŘESŤANSKÝ DUALISMUS

1. Otázky: Co jest tento svět? Jaká jest jeho prapodstata? Jaký jest jeho nejvyšší princip? Co je život? Jaký jest jeho cíl a smysl? Jaký je cíl všeho bytí a dění? a pod., tedy otázky o podstatě a řádu skutečnosti, čili záhada bytí, jsou pro filosofa jistě záhady nejvyšší a nejdůležitější. Jsou to otázky metafysické. Ze všeho pak, co jsme výše o filosofii řekli, vysvítá jasně, že metafysika jako věda o nejvyšších principech je filosofii v nejvlastnějším slova smyslu, je filosofii par excellence. Duch lidský tíhne zajisté vlastní svou přirozeností k Absolutnu a nikdy se plně nespokojí poznatky neúplnými a mezerovitými, jaké nám předkládají jednotlivé odborné vědy. Uvésti všechny poznatky odborných věd v soulad a jednotu, jež by uspokojila stejně touhy srdce jako požadavky rozumu — toť právě úkol metafysiky.

Metafysika se neomezuje na pouhý, určitý výsek jsoucna, jak to činí vědy odborné, nýbrž zkoumá záhadu bytí a dění v celém jejím rozsahu i dosahu. Na základě poznatků, zjištěných odbornými vědami, snaží se vysvětliti světový celek, rozřešiti záhadu podstaty všeho jsoucna. Co jest ono nejvyšší bytí? Jest pouze jediné nebo existuje více různých bytí nejvyššího řádu? Jaká je hodnota bytí a dění? Jaký je rozdíl mezi bytím obecným a absolutním? Na tyto a podobné otázky snažila se filosofie odpověditi již od nejstarších dob a odpovědi její byly podle různých hledisek filosofů různé. Proto stejně jako při problému poznání, rozlišujeme i při problému bytí různé směry řešení problému bytí.

2. Dva různé principy bytí, existující vedle sebe a navzájem rozlišené, uznává t. zv. dualismus (od latinského slova duo, t. j. dvě). Hlásali jej ve starověké filosofii zvláště Anaxagoras, Platon a Aristoteles. První z nich rozlišoval ducha (*νοῦς*) od chaotické hmoty. Duch vnáší do látky pohyb a řád, neboť je o sobě nehmotný, jednoduchý, od všeho tělesného odrůzněný, je krátce principem života v celém vesmíru. Stejně Platon rozlišil svět smyslových věcí, jak se projevuje obyčejnému lidskému poznávání, od

světa ideí, světa duchového. Idea je vzorem a ideálem jednotlivé konkrétní věci. Nejvyšší a nejdokonalejší idea je idea absolutního dobra = Bůh, který podle vzorů v ideách vytváří všechno jsoucí. Svět vzal svůj počátek v tom okamžiku, kdy Bůh počal utvářeti hmotu světovou podle ideí, na které od věčnosti nazíral. Věčně trvajícím světem ideí, jež jsou prototypy konkrétních bytostí, je vlastně jediné pravé bytí, kdežto stále se měnící svět konkrétních jedinců je spíše nejsoucno, nebytí. Hmoty jest jenom principem změn a nedokonalostí ve světě; nemá v sobě nic stálého a trvalého, ježto je v ustavičném toku změn.

Aristoteles naproti tomu učil, že každá jednotlivá věc ve světě je složena ze dvou prvin: jedné trpné, neurčité, rozsažné, kterou nazývá látka, hmota (*ύλο* = *materia prima*), a z druhé činné, která určuje neurčitou látku a je principem vši činnosti: tvar, forma (*μορφή*, *forma substantialis*). Odtud také název jeho nauky hylomorfismus. Je to tedy dualismus, který hledá konstruktivní principy věcí, táže se po bytnosti těles. Látka a forma jsou v poměru možnosti (*δύναμις*, *potentia*) a činu, konu (*ἐνέργεια*, *actus*). Forma určuje látku, zmocňuje se jí a snaží se ji potlačit, neboť forma je cílem látky. Při vzniku věcí spadá cíl s formou v jedno, neboť vytvoření nové formy z látky jest cílem, k němuž se směřuje. Mramor, z něhož vytváří sochař sochu určité osoby, má právě ten cíl a účel, aby přijímal tuto určitou tvářnost sochy. Všecky jednotlivé bytosti ve světě mají zvláštní cíle, k nimž směřují svými činnostmi. Všecky tyto cíle směřují k jednomu cíli nejvyššímu, který jest již sám sobě cílem a účelem. A tento cíl spadá v jedno s nejvyšší hybnou příčinou všeho, s Bohem.

Všecko v přírodě snaží se dosáti vyšší formy, vyšších cílů (*τέλος* = cíl, odtud »teleologie« = účelosloví); z toho důvodu pouhá látka, hmota musí ustupovati stále více do pozadí, až konečně v Bohu není již látky vůbec. Bůh je čirá forma, čirý čin, akt, *actus purus* a zároveň nejvyšší a poslední cíl a účel všeho. Aristoteles ovšem tím, že popřel platonské ideje, zamítl i zdravé jádro Platonova učení, že totiž Bůh měl od věčnosti ideální plán či předobrazné ideje tohoto světa, a učil proto, že svět byl tu již od věčnosti a věčně se dále vyvíjí; Bůh však se oň již dále nestará. O duši učí Aristoteles, že jest formou těla, t. j. uskutečňuje v těle danou možnost života. Myslící duch není s tělem nijak smíšen, je nesmrtelný. (Viz kapitolu o Aristotelovi v předchozím oddílu knihy.) 3. Aristotelův dualistický hylomorfismus přijala velká část pozdějších myslitelů a rozvíjela jej dále. Zvláště si jej oblíbili téměř všichni scholastičtí filosofové středního věku. Dnešní novoscholastikové očišťují aristotelskou nauku od zastaralých příměsí a pokoušejí se ji uvést v soulad s výsledky badání moderní přírodovědy. Ale i platonský dualismus bytí a dění stále znova se vracel a vrací v dějinách filosofického myšlení. Ostré rozlišení Boha a světa, Stvořitele a stvoření hlásala ve středověku filosofie arabská a židovská stejně jako v nové době deismus.

Křesťanská novoscholastika čili filosofie věků zdůrazňuje naproti tomu stejnou měrou imanenci Boha ve stvoření jako Jeho transcendenci. Učí totiž, že všechny věci mají jedinou příčinu a jediný cíl — totiž Boha. Bůh je A i Ω. Vše, co je, je z Boha a pro Boha. Bůh stvořil bytí z nebytí, t. j. z ničeho, všemu stvořenému dal tvar i látku. Bůh je bytí absolutní, jež je samo od sebe a samo v sobě, kdežto svět je bytí závislé, které existuje jen vlivem bytí absolutního. Je tu sice dvojice: Bůh a svět, ale mezi nimi je podstatný a zásadní rozdíl, neboť Bůh je příčinou světa, kdežto svět je dílem božím.

4. Novou formu dualistické nauky dal René Descartes, který rozlišil tělo a duši jako dvě úplné, kompletní substance, jež existují na sobě nezávisle, ale jsou v poměru vzájemného působení. Vedle myslící substance (*res cogitans*) existuje substance rozlehlá (*res extensa*); obě na sebe vzájemně působí. Ale jak je možné toto vzájemné působení substancí tak zásadně různých, to Descartes blíže nevysvětlil. Učil pouze, že v organickém světě působí určité matematické a mechanické zákony; živočichové jsou prý tedy jakési umělé stroje, automaty. Okkasionalisté vysvětlovali vzájemné působení obou substancí přímým zásahem božím. Duše a tělo jsou pouze náhodné příčiny (—*occasio*—) změn, kdežto vpravdě působí příčina nejvyšší — Bůh. Myšlenku okkasionalismu nejdůkladněji rozvedl Malebranche, jak bylo výše vysvětleno.

5. Gustav Theodor Fechner pokusil se vysvětliti vzájemné působení prvku tělesného a duchového zvláštní naukou psychofysickou. Psychické a fysické jsou prý v uzavřeném spojení, t. j. jsou sice naprosto různé, ale ve svém vývoji si vzájemně odpovídají, jsou v paralelním poměru, t. j. každému jevu psychickému odpovídá určitý jev fysický

a naopak. Psychické a fyzické jsou jakoby dvě rovnoběžné čáry, jež se nikdy neprotínají, nýbrž běží paralelně do nekonečna. Odtud název psychofyzický paralelismus. Tělo a duše jsou různé stránky téhož bytí. Svět tělesný je vnější stránka a svět duševní vnitřní stránka vesmíru. Touto naukou přechází ovšem dualismus již v jistou formu monismu, ježto se uznává identita obou prvků.

6. Podle umírněného dualismu, který hlásal Aristoteles a celá křesťanská filosofie věků, spojují se tělo a duše po vzoru látky a formy v jedinou bytost a podstatu, v jednu osobu, která nevylučuje různou činnost duše a těla a jejich vzájemný poměr. Naopak, z podstatného spojení duše a těla plyne vzájemná jejich závislost. Duše je tělu zdrojem života, bez něhož tělo lidské nemůže vůbec žít. Lidská duše podmiňuje stejně život vegetativní, jako smyslový a rozumový. Život vegetativní a smyslový je nemožný bez spolupůsobení tělesných orgánů. Podmět života vegetativního a smyslového je tedy tělo zároveň s duší, takže jakýkoliv úkon vegetativní nebo smyslový bez spoluúčasti těla není vůbec možný. Naproti tomu činnost číře rozumová a volní jest duchová, plyne z duchové duše a žádný hmotný orgán není spolutvůrcem této činnosti. To ovšem neznamena, že duše i k této své činnosti nepotřebuje snad vůbec těla; vždyť přece tělo a duše tvoří jeden celek, lidskou bytost, a je tedy zcela přirozené, že i při úkonech rozumových a volních nějak napomáhá i tělesná část člověka. Tělo dodává zajisté látku, z níž duše abstrahuje pojmy, neboť pojmy se tvoří z konkrétních představ, jež předpokládají činnost smyslů. Činnost smyslová u člověka je tedy nutnou podmínkou činnosti rozumové. Jako duše člověka, pokud trvá její spojení s tělem, je vždy a všude provázána tělem, tak je i každý náš pojem provázen nějakou představou. Jakmile ovšem svazek duše s tělem byl rozvázán, tu zajisté může rozumová činnost existovat dále bez spoluúčasti těla. Z úzkého spojení těla s duší vyplývá nutně vliv těla na duši, jako na druhé straně též vliv duše na tělo. Člověk zmůže silou své duše často největší překážky a obtíže, ale na druhé straně chorobné stavy těla způsobují též oslabení činnosti duševní.

7. Křesťanská filosofie věků v celém svém vývoji popírá extrémní formu dualismu, jakou hlásal na př. parsismus, podle něhož svět je výsledkem boje mezi bohem světla Ormuzdem a bohem tmy Ahrimánem, nebo jakou hlásali stoupenci manicheismu, podle nichž existuje dvojí věčný princip všehomíra, princip dobra a zla, světla a temnoty, jež jsou ve věčném vzájemném boji. Od tohoto dualistického názoru se přísně liší umírněný dualismus platonsko-aristotelský, jež v podstatě přijala filosofie věků. Podle ní existuje od věčnosti jen jediná bytost vševědoucí a všemohoucí, jež tento svět svobodně, t. j. pouhým úkonem své vůle, v čase a z ničeho vytvořila, jež zachovává a řídí. Ale tím se právě také od něho věčně, bytně a transcendentálně liší. A v tom smyslu je možno mluvit o křesťanském dualismu Boha a jeho stvoření, ducha a hmoty. Filosofie křesťanská hlásá učení theisticko-dualistické, t. j. učení o jediném, nejvyšším bytí duchovém, Bohu (monotheismus), který je naprosto nezávislý na světě, jež stvořil. V tom směru je křesťanská filosofie metafyzickým idealismem a naukou teleologickou, neboť tvrdí, že svět není výsledkem náhodných a mechanických příčin, nýbrž výtvozem nejvyšší duchové bytosti. Věci světa značí uskutečňování myšlenek božích a proto právě vládne ve světě řád a účelnost. Pro nauku o nejvyšší jednotě, jež uvádí veškerenstvo na jedinou, nejvyšší a nejjednodušší příčinu duchovou (Boha), možno nazývat křesťanskou filosofii věků i kausálním monismem, neboť hlásá princip henologický, který v reálné mnohosti věcí spatřuje a uznává jediný základní princip, jedinou nejvyšší duchovou příčinu všeho. Ovšem název »kausální monismus« je méně obvyklý nežli označení filosofie křesťanské jakožto nauky theisticko-dualistické.

Theisticko-dualistické pojetí světa v křesťanské filosofii obsahuje v sobě stejně platonskou ideologii, přeformovanou křesťanským učením o Bohu-stvořiteli, jako aristotelskou nauku o Bohu jakožto prvním nehybném hybateli světa a duchu naprosto blaženém; ale je nadto ještě doplněno učením o transcendentní, osobní a svobodné bytosti, jež je nejen nad světem, nýbrž se od něho i podstatně liší. Svět je časná realizace božských myšlenek, vytvořená Jeho všemohoucí vůlí. Obecné a základní myšlenky křesťanské filosofie osvědčily se tak, že zůstávají stále beze změny: na př. rozlišení hmoty a ducha, priorit duchu nad hmotou, osobní Bůh jako původce a konečný cíl světa i člověka, božský a věčně trvající zákon, který je pramenem řádu a zákonitosti světa, života a všeho dění ve světě, v životě jedince i celé lidské společnosti.

Števo K. Blavan: *Sonet uzretý na horách*

*Z orchestra plachých cytarí unikám na koni
kto si ma ženie lampáš som stratil a ohne palia
bol z orchestra plachých cytarí žobrák z úskalia
čakám naň až shodí na mňa svoje záclony*

*Ó Večne Nesmrteľný! Zažiham na hroboch svietnik
rodným*

*o ktorých viem že trpia v podsvetí
kde duša smädí slnko z jari nesvieti
O Večný! Zabudni! Harfa cherubov zvoň im*

*Lupeň k lupňu stúlil svoj kalich
slzy rosy spievaly na púčkoch malých
v studienke uplietly nebo z babieho leta*

*Kam sa len studienka krásnych chvíľ podela
kráľovská protež ju do zlata odela
cytara hrá jej júlová álej na horách*

V. Ondruška: Bílá věž

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

(Pokračování.)

Zdálo by se, že osm let je velmi dlouhá doba, ale jste-li již v oktávě a máte za necelé tři měsíce skládat maturitu, zdá se, že se ten soudný den nějak velmi rychle přiblížil. Oktavánům sice smích se rtů nevymizel, ani žertování, nevzdali se také kulečníku, ping-pongu, doprovázení děvčat a také lehkou atletiku již zase začínali cvičit, ale sem tam je přece obešel mráz po zádech při vzpomínce, jak to bude?!

— — — Celý dějepis! Tři slavní profesori jej lepili dohromady a k maturě na to musím stačit sám. Ale... byli jsme a budem!

A literatura! Zaplať Pán Bůh, že žiji ve dvacátém století. Co kdybych maturoval ve třicátém? Kolik by toho zase přibýlo!

Zlatá latina! Teprve u maturity se člověku odvděčí. Pár řádků přece přeložím, nějaké verše také ještě vězí v kotrbě a bude-li chtít předseda vědět, jaké to bylo s Caesarem, Antoniem a Kleopatrou, všechno se ode mne doví.

Matematika! Mám štěstí, že světoví matematikové již z úcty k starému Pythagorovi a Euklidovi nic nového nevymyslili, aspoň ne nic, co by se hodilo na gymnasium. Vzorečků je sice jako smetí, ale nepopletu-li sinus s cosinem, nějak to dopadne. Ostatně, náš třídní je chlapík. Nadiktoval nám vzorných padesát příkladů, a ty ostatní prý budou obdobné. Z těch padesáti třicet umím a těch ostatních dvacet musí dostat ti, co budou přede mnou, nebo také za mnou!

Zeměpis! Strefím-li se, co v kterém městě obzvláštního dělají, mám vyhráno; to další se lehce vyčte z mapy, vždyť na ni osm roků koukám. Hurá! Matura je v kapse.

Tak podobně počítají asi všichni maturanti na světě. — — Patrik James si ohledně maturity nepřipouštěl starostí, sedával večer sice poněkud déle nad knihou, ale to bylo vše.

Veliký útržkový kalendář na jeho pracovním stole ukazoval 30. duben. Byl večer a stíněná lampa ozařovala stůl, na který Patrik právě položil krásně vázanou tenkou knížku. Byl to Máchův Máj. Znovu četl to zvláštní dílo, vytrysklé ze zmučeného mladého srdce. Když dočetl, zamyslel se. Jeho nitro jímalo zvláštní stesk a smutek. Vžil se do tragické krásy veršů a v tu chvíli nenáviděl všechny, kteří lekovážně a pro svoji samolibost kradou prvních pár veršů, aby jimi příkrášlili své lživé, milenecké cukrování.

Po chvíli klesla mu hlava na ruce, složené na stole a znavený hoch usnul, pronásledován divnými, krátkými sny, v nichž byl chvíli zahradníkem, stavitelem, umělcem, ale vždy se přihnala hrozná obluda a ničila jeho dílo. Matčina ruka ho vytrhla z těchto děsivých snů a její jakoby vzdálený hlas poslal rozespalého do postele. — — —

Hudba probudila Patrika z hlubokého, osvěžujícího spánku. Vyskočil čerstvý jako ryba. Otevřel okno, hudba zesílila. Byl to budíček některé politické strany, která místo aby dopřála lidem radost z krásného dne, otráví jim den a oběd štvavými řečmi a plácáním o politické situaci.

»Slovo Boží je lidem trochu trpké k poslouchání, to se nemilosrdně zařezává do spících duší a ukazuje jim jejich ubohost. Ale slovo politiky, to maže med kolem úst, slibuje hory, doly a ráj na zemi. Pha! Sliby se slibují, blázni se radují.« A Patrik se dal do veselého hvízdání.

»Dobře, že mne neslyšel profesor Dobeš, toho by ranila mrtvice nad mými nápady. A přece, kdybych obešel všechny tábory a všude chvíli poslouchal, bude mi jako malému psíčkovi, kterého každý volá jiným jménem. Pravda je jenom jedna, tolik rozumu již Patrik James má. Ale teď k snídani, to je rozumnější a mamčiná káva již mi zavání pod nosem.« — — —

Na 1. máje bývalo odpoledne na stadionu vystoupení vojenské posádky. Bylo tam obvykle celé město, snad z lásky k armádě, ale snad také proto, že se tam nevybíralo vstupné. Aby také dcerunky z pensionátu něco měly z nádherného měsíce máje, bylo jim ten den po obědě dáno volno s poukazem na vojenskou oslavu. Kolik děvčat na stadion skutečně šlo, není známo, ale Patrik s Jitkou tam nebyli.

Dlouho se již těšili na dnešní den, chtěli jít dále za město na Kamennou horu, kde v divokých, rozervaných pahorcích byl již po staletí vyhaslý kráter sopky. Sešli se brzy po jedné hodině.

»Víš, já jsem vlastně utekla,« sdělovala důležitě Jitka; vždyť to bylo po prvé, co se též něčeho odvážila, ale viděla Patrika oknem a neodolala.

»Pojďme rychle, snad stihneme ještě autobus, co vyjíždí kolem půl druhé z náměstí, byli bychom tam dříve než tramvají, od které musíme ještě kus pěšky.«

Doběhli právě včas. Koupili si lístek každý za své jako vždy, usedli a usmívali se na sebe. Co jiného se dělá, když je kolem plno lidí a starší paničky tak strašně rády naslouchají, co si povídají mladí lidé? Nepovídali si nic, ale srdce jim bušila radostí. Vystoupili blízko Kamenné hory a dali se úzkou polní cestičkou mezi zeleným obilím, překročili po úzké lávce říčku, jejíž vesele bublající vlnky sklouzaly po velikých kamelech, aby ztichly v tůních pod podemletými a odkrytými kořeny smrků, jimiž byl druhý břeh porostlý. Zde také najednou končila rovina a ze země jakoby vyrostly kupovité pahorky porostlé stromy a zelení, ale také holé ve svém zvětralém šedém příkrovu.

»Podívej se, jak krásně červený kámen.«

»Pokus se jej zlomit.«

»Kámen zlomit v ruce?«

»Zkus a uvidíš.« A skutečně i pod tlakem slabých dívčích prstů se kámen rozdrtil.

»Musíme se vyškrábat až na vrchol, podej mi ruku.«

S vrcholu viděli pod sebou hluboký trychtýř s několika malými kopulovitými pahorečky. Kde nebyla tráva, bylo vše červené, žluté a šedé.

»Byla zde skutečně sopka?«

»Ano, to je její kráter. V zimě prý zde sníh dlouho nevydrží a taje dříve než na jiných místech.«

»Nemohla by zase sopit?«

»Myslím, že to geologové vyloučili — ale pojď, já vím o hezké louce, kde je mnoho květů.« — Ruku v ruce seběhli s kopečku, aby se zase hned vyšplhali na druhý. — Jitka seděla na trávě a drobnými prsty vila věnec z květů, které ležely v jejím klíně. Patrik ležel kousek opodál opřen o loket a díval se na ni. Jak krásně slušely Jitce ty prosté bílé šaty s bleděmodrými kvítky a široký klobouk z florentské slámy, zdobený modrou pentlí!

»Jitko, proč neodložíš klobouk?«

»Nelíbí se ti?«

»Och — velmi dobře ti sluší, ale je tak strašlivě široký, že na tebe nevidím.« Jitka se usmála, odložila klobouk do trávy a pohodila lehce hlavou, až se její zlaté vlasy rozvlnily.

»Jak nádherný je odtud rozhled. Město v pozadí vyhlíží jako šedý mrak, z něhož vyčnívá několik věží. Nikdy bych neřekla, že město působí na vzdálenost tak ponurým dojmem. Daleko veselejší jsou již vesnice kolem, vyhlížejí jako řada bílých krabic s červenými nebo černými víky a kolem samá zeleň polí a luk. A ten vlak v dáli vyhlíží jako dětská hračka. Jak je to všechno hezké!«

»Kolem nás les a háj plný zpěvu ptactva, zlaté slunce a blankytná obloha. A k tomu první máj. Nevím ale, proč tento den nazvali svátkem práce. Myslím, že to zní jako výsměch v srdcích všech těch statisíců, kteří práci nemají.

»Jaké jméno bys ty vybral pro první máj?«

»Nevím, snad svátek jara nebo květů, ale nejhezčí by byl svátek Marie Královny.«

»Jak jsi na to přišel?«

»Květen je již léta u mne spjat s májovou pobožností. Každý večer zpíváme na kůru nádherné písně čtyřhlasým sborem pod vedením veselého a občas i durdícího se starého jesuity, který přes svých sedmdesát let je stále mlád. Chrám je krásně vyzdoben guirlandami a věnci z květů a jehličí. Oltář tone v záři světél a nad ním se pne světelný nápis Ave Maria. Ministranti mají nedělní komže, já to vím, vždyť jsem sám byl ministrantem, a tváří se hrozně důležitě, aby záplavě bílých družiček s palmami a liliemi ukázali, jak jsou v kněžišti strašně důležití. Je to vše tak milé a mé nitro prochází často taková jásavá radost, že se až bojím dýchat, když se dívám z chóru do veliké chrámové lodi. — Po májové se projdeme s maminkou ještě kolem řeky, kde nás ovívá večerní chládek a omamuje vůně z rozkvetlých zahrad. Kolem plynových luceren bzučí chrousti... to je můj máj.«

»Zazpíváš mi některou z těch májových písní, ano?«

Patrik vstal, ustoupil kousek za Jitku, opřel se o velkou borovici a zpíval. »Na tisíce květů ze sna, probudila sličná vesna, Ty jsi Panno Maria mezi nimi královna. Královno máje vítána buď...« Jemný tenor se nesl k modré obloze, kde mu ve výši odpovídal skřivan. Hoch se na něho usmál a začal jinou píseň. »Skřivánek vyletěl nad pole, háje, májovou píseň pěl Královně máje. Pode mnou rozkvétá celičký svět...«

Jitčiny oči zářily hrdou radostí, když naslouchala melodickému hlasu toho velikého hocha, kterého jí záviděl celý pensionát. Byla skromná a nevýbojná, ale přece šťastná, že si právě ji vyvolil za kamarádku. Ve svém srdci již ho měla velmi ráda, ale nepřipouštěla si to.

Patrik skončil svoji píseň a přisedl k Jitce. »Vidíš a potom se najdou lidé, kteří mluví o smutném, ufnukaném šeru našich chrámů, kde je deptána každá radost. Nezněly ty písně jásavě, vesele? — Ale ukaž, ty jsi již dovila ten věneček?«

Patrik vzal věnec z lučních květů do rukou a pak ho náhle vtiskl Jitce na vlasy. »Jak ti to sluší! Vyhlížíš jako ta květy rozsévající žena na velkém obraze Allegoria della Primavera, který maloval Sandro Botticelli a je v Galleria Uffizi ve Florencii.«

Jitka sklonila hlavu, tváře se jí zarděly radostí a studem při těchto nadšených slovech, tryskajících z upřímného srdce.

Neznala lásku rodičů a sourozenců, ač nebyla sirotek a láska babičky nevyplnila úplně její srdce. Byla vždy přísná k sobě, vážná a chlapci ji nikdy nezajímali, až přišel Patrik, hezký, milý hoch, jehož úsměv byl tak podmanivý. Byl k ní vždy uctivý, jemný, pozorný, z jeho úst nikdy neslyšela ošklivé slovo; byla ráda v jeho blízkosti, cítila, že někoho má, s nímž může sdělovat své drobné radosti a tak se pomalu začala vkrádat do jejího něžného srdce láska, že to ani nepozorovala.

»Vím, že na něho nikdy již nezapomenu, miluji ho, ale on se to nesmí nikdy dozvědět; musí mít klid, musí být volný, je muž a má před sebou budoucnost. Má před sebou maturitu a pak léta vysoké školy.«

Cestou k městu zavěsila Jitka věnec, který uvila z květů, na Boží muka, stojící u polní cesty. Jitka jela tramvají, Patrik šel pěšky; nechtěli být pastvou pro pichlavé oči a jedovaté jazyky, kdyby v půl sedmé večer vystupovali spolu na náměstí z tramvaje.

V příštích čtrnácti dnech Patrik Jitku nespátril; neznepokojoval se tím příliš, neboť měl dosti práce před maturitními písemnými zkouškami, ale nyní měl po nich.

Na ústavním tenisovém dvorci na stadionu byl živý ruch. Byly tam všechny dívky, co hrály, ale Jitka nikoliv. Patrik James zastavil Micu.

»Slečno Fahrnerová, co dělá Jitka, proč nechodí hrát?«

»Jitka je v pensíku a nechtěla s námi jít.«

»Proč? Je snad nemocná?«

»Nic jí není, ale je zase vážná, což u ní není nic zvláštního, taková byla vždy.«

Vtom se objevil za nimi Rudi Kníže a s pathosem operního tenora vzkřikl:

»Ha! Co zříím? Ženo nevěrnáááá!«

Mica se kousla do rtů, aby násilně přemohla smích, kterým hrozila vyprsknouti.

»Pamatuj si. Micinko, že nehty, držátka a rty se nekousají. Na nose máš napsáno Zdeňka a z očí ti srší blesky jako z leydenské flašky, když k ní strčíš kotník. He-he-hepčí! Vidíš, mám pravdu. Ani stará Pythie toho neuhádla tolik co já. He-hepčí!«

Mica se k Rudimu obrátila zády; v koutcích úst jí cukalo.

»Vidíš, Patriku, to mám z toho, že jsem oddaným rytířem takové Sněhurky. Srdce má z doby ledové a z její zloby vane takový chlad, že již jsem he-hepčí z toho dostal rýmu. He-he-hepčííí!«

»Rudi, ty kluku nedobrá!« Mica uchopila překvapeného hochu prudce za revery kabátu a teď se to sypalo z jejích malých úst jako z pěti megafonů.

Patrik opustil hašteřící se dvojici a vracel se k městu. Docela se mu líbilo veselé kama-rádství Rudiho a Mice, ale cítil, že on je daleko jiný a Jitka také. Jitka... zítra je sobota a protože jsou svatodušní svátky, pojedje jistě k babičce; počkám na ní, jak půjde na nádraží. — — —

»Nazdar, Jitko! Již jsem tě tak dlouho neviděl.«

»Půjdeš se mnou na nádraží? To je milé od tebe.« Patrik vzal dívce cestovní kufřík a chvíli kráčeli mlčky.

»Jitko, vyhýbáš se mi snad? A proč?«

»Ne... nevyhýbám..., ale mám opravdu mnoho práce. Mám pro školu tolik ručních prací a mimo to pletu babičce šaty, má v červnu svátek a chci ji tím překvapit.«

»Ale přijdeš po svátcích na tennis?«

»Ne... nemyslím, že přijdu. Podívej se, neměj mi to za zlé, ale já mám opravdu mnoho práce. Vždyť ty sám se musíš připravovat k maturitě.«

»Snad nemyslíš, že ve dne v noci studuji. Já bych mohl jít třeba zítra k maturě. Zbývá mi jen něco z literatury a část dějepisu, ale zde vím, co dostanu.«

»Jak to můžeš vědět?«

»To není tak těžké uhádnout. Z dějepisu dostanu asi rok 1848 a další, hlásil jsem se na to při opakování. Víš, my jsme se ve třídě domluvili a na opakování určité části se hlásí z celé třídy vždy jen jeden.«

»A profesor vám na tu vějičku sedne?«

»Když ne docela, tak aspoň hodně blízko, vždyť oni mají z maturity větší obavy než my. Umět třeba dokonale celou literaturu je nemožno. Ovšem učíme se všechno, ale nějakou partičku obzvláště dobře, víš?«

»A co myslíš, že dostaneš z literatury?«

»Asi dobu pobělohorskou. Češtinář mne na ni vždy volal, ovšem schválně, aby mne pozlobil; měl jsem s ním spory k vůli jesuitům. A pak snad historický román, ale spíše vývoj českého dramatu.«

»Máš ještě jiné předměty a je toho dost. Kdybychom nyní byli více spolu, tak mne budou lidé pomlouvat, že tě vzdalují od studia.«

»To nikdo nesmí říci!«

»Ale, Patriku, což neznáš lidi, což nevíš, že dovedou býti zlí?«

»Já tě ale musím vidět, mně se pak lépe studuje!«

Jitka se šťastně usmála. »Ale jdi, opravdu? To bys postavil na hlavu všechny vychovateleské názory. Ale nežertujme, já vím, že dokonale splníš své povinnosti a proto se budeme vídat, ale jen v neděli. Po školní mši svaté máme dovoleno na dopolední promenádní koncert do sadů, a to jsou celé dvě hodiny. Není to dost?«

»Více než málo.«

»Musíš být skromný, hošíčku.«

»Dobře, ale budeme-li mít zkoušky brzy v červnu, musíš mi slíbiti, že se pak uvidíme denně. Slibuješ?«

Jitka chvíli váhala, ale pak mu podala ruku. »Slibuji! — Již jsme u nádraží. Děkuji ti za milý doprovod a — na shledanou!« — — —

Patrikovi štěstí nepřálo; maturitní zkoušky byly stanoveny na 21., 22. a 23. června. O nedělích se však s Jitkou viděl, v tom mu štěstí přálo, že nepršelo. Procházeli se spolu v obrovském hadu nedělně naložených lidí kolem hudebního pavilonu, kde hrála vojenská hudba, nebo seděli s jinými ještě studenty a studentkami na lavičkách.

Oktaváni byli nyní v popředí zájmu všech mladých dívek. Trochu se »vytahovali«. Občas se vážně tvářili jako vědci, ale dlouho to nevydrželi, neboť přirozeným rysem jejich povahy byla veselost. Včera byli naposled ve škole a oslavili to důkladně. Rozbili stínidlo od lampy, zlomili ukazovátko, mokrá houba a špinavý hadr nabyly křídel; házeli po sobě tak dlouho košem na odpadky, až v něm nic nezbylo, ale podlaha vyhlížela jako náměstí po výročním trhu. Tabule, všechny čtyři, popsány různými hesly a ozdobeny karikaturami.

O maturitním týdně bylo psí vedro. Bylo nutno k studování vstávat v nejčasnějších hodinách, neboť později z maturantů tekla pot proudem a mozek povážlivě mēkl na máslo. Odpoledne se jedenáctka scházela na plovárně. Hoši běhali co chvíli pod sprchy, které si hojně pouštěli na hlavu. Rudi Kníže přes povážlivost svého postavení, zdálo se mu totiž najednou, že mu někdo vystřelil mozek, podržel svoji veselost.

»Měli jsme se na ten týden dát zavřít do kriminálu.«

»A proč?«

»Byli bychom v chládku. — Ale kluci, vážně, mně se zdá, že toho umím čím dále tím méně. Přece jsem se trochu učil a teď si na nic ne a ne vzpomenout.«

»To nic nevaďí.«

»Myslíš, Patriku, že slavné komisi bude stačit mé vroucí ujištění, že to mám na jazyku, ale že mně to nechce vyklouznout?«

»To ne, ale s tím zapomínáním si nedělej starosti. To je taková nervosa, ale u zeleného stolu, kdy půjde o krk, jistě si na vše vzpomeneš.«

»Dal by Pán Bůh! Dopadne-li to dobře, dám do kostela svíčku jako telegrafní tyč. Tak a teď nastoupí hádankářský kroužek.«

Tak totiž nazývali opakování dějepisu, kde hádali letopočty až se pohádali a běželi pro knihu. Pak přešli k luštění křížovek — to byla matematika. Patrik počítá a kolem něho je hrozen hlav a spletených těl. Příklady jdou celkem hladce, hoši jim rozumějí. Další příklad. Počítá se, počítá, ale ... »Kde nám zůstalo to X?«

»Já je přinesu,« křičí Matěj Solař a letí bezvadným skokem plavmo přes zábradlí do hlubin basénu. Všichni ostatní za ním. X se našlo teprve za půl hodiny. — — —

Dni prchaly a byla středa 23. června a dvě hodiny odpoledne. Ve třídě s oválnou visítkou VIII. sedí poslední čtveřice. Rudi Kníže, Venda Horák, Matěj Solař a Patrik James.

Rudi již stojí nyní delší chvíli u okna a nervosně po něm bubnuje prsty. Patrik opřen o katedru se dívá zasněně na špičky svých lakovek. Nemyslí na to, co bude za chvíli, myslí na Jitku. Ranní pošta mu doručila dopis s těmito řádky:

»Budu odpoledne v ústavní kapli prosit za Tvůj nejlepší úspěch.

Jitka.«

Křížek na čelo a polibek maminky byl zapomenut pro několik řádků od cizího děvčete. — Nevděčná mládež nebo osudný běh života? —

Matěj sedí na lavici a zlostně potahuje konce svého špatně uvázaného »motýlka«. Venda, sedící za katedrou, horečně listuje v dějepise.

»Co tam hledáš?«

»Celkem nic, Patriku.«

»Tak zavři knihu. Zhlédneš ještě něco, co dobře neznáš a zbytečně se tím připravíš o jistotu.« —

»Rudi, přestaň s tím bubnováním, což nevíš, že na popravu se chodívalo za víření bubnů?«

»Matěji, ty stará otravo!«

»Pojď raději sem a uvaž mi toho černopláštníka pod bradu. Ta potvůrka ne a ne držet.«

»Máme to ale smůlu, co? Pan vrchní školní rada se skvěle uvedl, čtyři kluci již ruplí.«

»To stačí, nám se již nic nemůže stát. Sedm z jedenáctky nás již prošlo a my ovšem též zvítězíme na poli cti a slávy. He-hé!«

»Nechchtej se tak hloupě, já mám špundus z matiky. Vždy se dosud maturovalo podle abecedy a teď najednou po lavicích; to je chytačka předsedy.«

»Tím lépe pro tebe. Předseda neví, jak sedíme. První půjde Venda, potom Matěj, pak ty, Rudi, a na konec já,« vmísil se do rozhovoru Patrik.

Rudi se podíval na hodinky. »Půl třetí. Již by zde mohli být.«

»A co jsi tak nedočkavý? Slečna Micinka ti přece v neděli na korse slíbila, že si zuje i punčochy a bude ti držet všechny čtyři palce.«

Ach, Mica! Ta byla pro Rudiho nyní na severním pólu. —

Vtom se otevřely dveře a vešel usmívající se starý třídní. »Tak, hoši, pojďte.«

S chlapci to trochu škusblo. Byla to přece první velká vážná událost v jejich životě. Šli mlčky a poněkud bledí za svým třídním do kreslírny, proměněné v malý sál. V čele dlouhého, zeleným sukrem potaženého stolu již seděl předseda, vedle něho ředitel gymnasia a řada profesorů u dvou menších stolů. (Pokračování.)

Josef Čechal: *Modrý střípek*

Nejčistší studánko snů poskvrněná!

Rozpukanými rty

chtělo se mi dotknouti se

tvé průzračnosti.

Hladino vířená dechem fantasie!

Lehkomyslný tulák —

opouštěl jsem tě bičován hříchem

a vracel se žíznící.

Modrý střípku nebe v krajině mého mládí!

Znovu a znovu,

propastmi hříchů od tebe oddělen,

nejčistší sny znovu.

R. Schön: Ex libris

BOŽENA NÁPRAVNÍKOVÁ: PESTRÁ PODŠÍVKA

»Dětem je zima a jedno je ještě maličké,« žadonila žena, ale z očí už jí mizela prosící pokora. Zas nic nedostane! Na rukou držela malé robátko, sotva mu bylo hlavičku viděti pod děravou plachetkou. A za ní stálo děvče asi osmileté; mělo obočí vysoko klenuté a smělý, nebojácný pohled. S pootevřenými ústy se dívalo na bílou kredenc, kde za mléčným sklem bylo nádobí, mnoho nádobí; a na stole se kouřilo z hrnečků...

»Už jsem vám řekla, že kabátek tu není žádný, a pak,« dodávala paní, »máme jej tady ve vsi také komu dát.« Ach — co řeklo srdce této cizí ženy z dalekého kraje? Z kouta kuchyně hleděly užasle dvě oči a ruce se zastavily při hře. »Jakže, vždyť u nás dostane každý.« A oči sledovaly, jak paní krájí chléb menší než jindy. Tu se střetly s očima chudého děvčete, které nastavilo zástěrku, když do ní bralo chléb. V obojích byl údiv. Děvče, sedící v teplém koutě, zesmutnělo. Ale ještě se nezavřely dveře, když se obrátilo se slovy naděje k paní: »Maminko, ten můj šedý kabát má už krátké rukávy.« — »Ten jsem přece slíbila Růženě, a i kdyby ne, tak bych jej této Němkyni nedala.« — »Ta holčička je také Němka?« — »Ovšemže.«

Děvče zaraženě mlčí. Svatý Martin byl Čech, protože byl svatý a na obrázku má bílou tvář. A kdo byl ten nahý žebrák s ošklivým obličejem a s černými prsty? Byl asi Němec. Svatý Martin mu dal půl kabátu.

Tato prostinká filosofie, kterou rozvířila v mladé hlavičce představa obrazu na oltáři venkovského kostelíka, přiměla děvče, aby zanechalo svých panen. »Ještě je dohoním,« poskočila si, div že jí nůžky nevypadly z rukou a neupozornily matku, že její dceruška zas něco zamýšlí. V pokoji vystoupilo děvče na židli, aby mohlo vyndati ze skříně teplý kabát. Ach — jakou měl podšívku! Květ na květu se tísnil na hnědé půdě a mezi nimi

hlavičky Čínánků se šikmýma očima a s gloriolou slunečníků. Jak často ji musela maminka ujišťovati: »Ovšem, až jej obnosíš,« když se jí vyptávala: »Bude z toho mít Berta župan?« Berta byla její panna. Teď tu leží kabátek na stole se svou barevnou slávou uvnitř a navrchu šedý. Kde vzala sílu malá ručka, která si jen hrála, aby několi-kerým škubnutím oddělila podšívku od vatovaného svršku? Či to sám svatý Martin se díval podzimním sluncem do oken a usmíval se, vida tuto malou statečnou, zápasící s velikými nůžkami s nepoddajnými stehy? A on to byl, který zadržel cizí ženu i s jejími dětmi ve vsi, aby tato maličká mohla dokonati svůj čin, jím inspirovaný?

Děvče proklouzlo vrátky a prošlo mezi záhony povadlých jirín s uzlíčkem pod útlým ramenem. Na konci vsi čekalo u silnice. Ani ji nenapadlo, že by žena mohla jít jinou cestou. Je přece samozřejmé, že půjde k městu. A podivno — ani ji nezarazily zpytavé pohledy kolemjdoucích. Přece znali děvče ze statku. Co tu dělá s tím uzlíčkem a pro-křehlá? Kočové, kteří tudy jeli k lihovaru s plnými vozy bramborů, práskali vesele biči a ještě jednou se za ní ohlédli, cože tu dělá — vždyť přece je ze statku.

Děvčátku nebylo zima, třebaže tu stálo bez kabátu, s červeným nosíkem. Dívalo se, jak po nebi letí roztrhaná oblaka. Ve vršku topolu je hnízdo — roztrhané — koruny stromů jsou protrhané a listí ve struhách u silnice se choulí roztrhané — vše je roztrhané. Ach — kde vzít záplat na tolik děr! Ručkama, které svíraly uzlíček pestré látky, projelo chvění a srdečko se zatetelilo v útlé hrudi, samo jsouc děravé láskou ke všem věcem, které na sebe braly tvář podzimu.

Na silnici zadrkotal vozík. Táhla jej žena, kterou už děvče znalo, a na něm v hadrech seděly děti.

Ubohé děvče, jak tě probodl zlý pohled cizí ženy, jež netušila, že jí chceš něco darovat. Proč jsi tu čekalo s uzlíčkem pod paží, v mrazivém větru bez kabátu? Což tě dříve nenapadlo, že podšívka jí bude k smíchu, že ti ji vrátí, aby ses do ní obléklo samo, protože jsi zmrzlé a máš opuchlé tváře; a tak jsi jako ty její, které za vozíkem poskakují. Děvčátko stojí přimražené. S vozíku se ohlédlo jedno děcko; koleje v prachu se protahují, jsou delší a delší a uzlíček je těžší, ó, jako by v něm bylo olovo. Ubohé děvčátko! I tvoje oči jsou děravé. Což může tvoje hrud' tu všecku bolest ukrýti? Tvá radost ještě před chvílkou byla příliš veliká, že chtěla láskou zaplnit všechny díry celého světa. A teď, když rozkvetla v bolest, teď ji má ukrýt slaboučký košíček žeber, kde zvoní a zvoní děravé srdečko...

Na silnici dvě uprášené koleje a na zmrzlých tvářičkách dva potůčky slz.

Ale neplač, neplač. Tu běží německé děvčátko. Zpozdílo se ve vsi a nese zástěrku plnou chleba. Uplakaná holčička se k ní přitočila, s ne vlastní obratností jí strčila svůj uzlíček a dala se do běhu, až kaménky odletovaly od jejích střevíčků. Tak běžela až k zahradě statku, tam se teprve ohlédla. Ale nikdo za ní nešel. Utřela slzy, když zavřela vrátka a šla po pěšině vystlané listím. Ještě jí srdečko mocně bušilo, a když se nahnula nad basénem, dýchala tak prudce, že voda se mírně rozvlnila a žluté listy se zakolébaly smutně, smutně. »Třeba si tu podšívku nechá na panenky,« pomyslila si. »Vždyť přece ten Čínánek byl tak hezký.« Ó, jak by ji mrzelo, kdyby našla uzlíček v blátě ve struze pohozený. Zítra se přesvědčí. Ale nepřesvědčila se zítra ani pozítří.

Již v noci po tomto dni zmítalo se její tělísko v horečce; a bylo ubohoučké a bezbranné jako ty listy ve větru. Stále ji tížil uzlíček pestré podšívky. Chvilku se na ni usmíval Čínánek a loučil se s ní, mávaje slunečníkem. A zas dvě koleje ji své závitky kolem hrdla zadrhovaly a dusily ji svou délkou větší a větší. Zpod obočí, širokého jako obzor smutné krajiny, hleděly dvě díry jako oči, zlé a nevraživé. Tu však se protrhla mračna její tíže a otvory v nich se k ní vracelo světlo, mnoho světla. Sám svatý Martin se v něm usmíval bílý a krásný. A přetěžký uzlíček vzal do svých rukou, usmíval se, ó, jak krásně se usmíval!

Maminka, když slyšela děvčátko volat o kabátku a o podšívce s Čínánkem, chtěla mu jej donést. Ale jak se polekala, když vytáhla ze skříně kabátek. Ležel na stole jako vykuchaná mrtvolka. Vata se z něho sypala a rukávy trčely do prázdna jako dva vykřičníky. Poděšena se vrátila k postýlce dítěte. To však se usmívalo blaženě a už nekřičelo, neboť svatý Martin je ujistil, že dáreček nedarovalo nadarmo.

Vystrídalo se několik let od té doby. Slunce v nich plakalo své světlo do klínů hor. A když vyprchaly květnaté pozdravy luk s vůní otavy, přišly k nám opět dni zahalené mlhou, dni letošního podzimu, v nichž jeřabiny plakaly krví a stromy se oblékaly do

rudého smutku. Tma zářijových nocí se chvěla na vlnách, nesoucích bolestné zprávy těm, kteří u přijímačů čekali se srdcem stísněným a odhodlaným.

Byla jsem daleko od domova, a dech ciziny, podmaňující si všechny myšlenky, usadil se v mém pokoji: vadl ve váze a zas zavoněl v čerstvých gladiolách, chvěl se na trásnících průhledných záclon a hrál si na koberci mezi srnkami, jejichž hlavy obrácené k sobě, tvořící ornamenty, neměly oči, ale plakaly, plakaly. Jak silná je domácí nemoc! Pokřivila všechny kresby na stěnách do smutných písmen, usadila se ve všech koutech. Ani slunce, když večer zapadalo do zlata, nemohlo ji vytáhnouti svými paprsky, neboť ty byly den ode dne slabší. A ledové prsty podzimních událostí rostly v hroznější, drtící svou oběť, a mocí nespravedlivou vyrvaly ze země staleté mezníky a zarazily je hluboko do těla vlasti, která krvácela v srdcích svých odhodlaných strážců. Tíže nevýslovná jako olověný albatros vláčela svá křídla po všech cestách a pěšinách a rozklovala paty uprchlíků do krve.

Na jedné z nich jsem stála, hledajíc lupou dno hvozdíků. Je hluboký jak lidský žal kalíšek těchto slziček Panny Marie. Co jich tam bylo na mezích u pěšin vybělených sluncem. A nejvíce na rozcestí pod křížem. — Tataž rozcestí tančí u nás doma svou čtverylku, ale toto je mi cizí, ba, ještě cizější, neboť bude na nových hranicích. Proto — mohu-li se dáti po těchto dvou kolejích, mohu jim důvěřovat? Důvěra je víc než láska; a přede mnou leží kraj — náš a přece cizí. Náš, proto jej milujeme, cizí — proto mu nedůvěřujeme a žádáme na něm pečeť, která by nám zajišťovala bezpečí. Proto hledáme, aniž si to uvědomujeme, aspoň jedinou čáru na obzoru shodnou s tou u nás doma, jedinou skalinu, koutek v háji, červenou střechu mezi břízami. A znovu nespokojení se vracíme. Vrátili bychom se, kdyby náš domov byl tak malý, že bychom jej kaménkem přehodili, že bychom jej do uzlíčku svázat mohli.

Nebe se sklání k lesině, odkud se kutálí kamenitá pěšina mezi šípkovými keři. Z modřínových větví vyskočilo jako maková panenka děvčátko. Hlavička se mu třásla na úzkých ramenou a bosé nohy nic se nelekaly bodláků na mezi.

»Kam vede tato cesta,« ptám se.

»Ich verstehe nicht,« odvětilo.

Žasla jsem: zpod roztrhané zástěrky hledí sukénka. Květ na květu se tísní na hnědé půdě — ano, a ještě hlavičky Čínánek tu mají být — ale neusmívají se. Cípatý a otřepaný květ záplaty jim přikryl ústa, jen slunečník vykukuje na okraji švů. »Odkud máš tu sukénku,« ptám se děvčete v jeho řeči.

»Od sestřičky.«

»Je tvá sestřička veliká?«

»Ano, tak jako vy.« Děvče pohlédlo na mne a spokojeno svým odhadem chtělo jít dál.

»Byla tvá sestřička někdy hodně daleko od domova?«

Vzhlédla plaše, neboť rozpaky se před ní otevřely jako bezedné jeskyně a děvče letělo přes ně v myšlenkách, hledajíc světelné místo, kde by mohlo spočinouti. Tvářičky mu naběhly červení a ústa se otevřela, jako by chtělo vyslovit jméno domova, který nepoznalo; a tušíc, že pojmy domov a matka jsou si blízké, řeklo jen »maminka« a pak »já nevím«. A přešlapovala v prachu, neboť půda ji páčila pod nohama, půda těch cest, na nichž je rozsypán její domov. Pohlédla ještě na můj klobouk a špičky mých bot a opět se dala do běhu. Veselá sukénka mávala jako pozdrav polozapomenutého dne na mou opuštěnost, pokud její postavička nezmizela v záhybu cesty.

Nechtěla jsem pochybovat, že by to nebyla pestrá podšívka mého kabátku, do něhož jsem oblékala svých dvanáct let; a s ní jsem stála na kraji vsi, chtějíc s nezvyklou houževnatostí vykonatí něco dobrého komukoliv. A chvíle dávno zapadlá vyslala mocný proud světla do smutných dní tohoto podzimu.

Jiří Lukáš: Když je všechno marné

*Nevím proč tak smutně pláče podzim
nevím proč v očích všech je tolik
bezútešné lítosti a beznaděje
když je všechno marné
jako nářek při loučení
vojáků a matek*

*vlaký odjíždějí
nikdo neví kam a je to všechno marné
jako Tvoje kroky
provázené až na místo
zklamání a je to všechno
marné jako v umírání
když nás pojí jenom věčná láska*

STUDENTSKÉ SNÍMKY

Naše učebna

Tři okna vpravo, skříň vlevo, katedra a šestnáct lavic uprostřed. A za zdvihnutými »pulty« (aby se neodřely desky), dvaatřicet dívčích bytostí, dychtících po vědě a učných rozpravách. Poslouchejte! Hanka se snaží přesvědčit Mirku. »Já jsem sankvinik, opravdu hrozný sankvinik, ale v téhle věci jsem zase velký melancholik.« — Jenka se učí opakování přírodopisu. Básnická musa ji políbila právě ve velmi prosaické chvíli, a proto se chápe látky, která před ní právě leží. Totiž znaky obojživelníků. Kůže hladká, krev je sladká, žádné zuby, jazyk kouká z huby, dlouhé nohy, žádné rohy, jedno srdce, dvoje plíce.« — »Jenko, ty máš budoucnost! Prosím tě, dej mi autogram!« Volá »nadšená« Ančka. — »Jé, to je divné, děvčata! Čím to přijde, že ten rak se jmenuje Homér. To je přece nějaký člověk ne?« ptá se v údivu Růža. »... a kdyby jsi snad musela vysvětlit, co jsou lidé sociálně chudí, tak řekni, že jsou to lidé choromyslní.« Z jiného kouta: »Podívej, to přece není vůbec možné. Kdyby ryby dýchaly vodu, tak by ubývala, a co bys měla potom v rybníku?« vysvětluje Olze Lída. Máňa vybavuje zase příliš hlasitě: »Mne všechno táhne tam, kde ticho a klid se rozprostírá — do postele.« Z bouřlivého ohlasu ostatních bylo ovšem dlouhé kázání. Vždyť se ty slečny chovaly jako nekulturní národ. Jí—va.

V říši stínů

Bylo to jednou večer. Překládal jsem Ovidiovy hexametry. Náhle vše ztichlo, před očima se mně utvořil pás duhových barev a v něm se mi zjevila v mlze postava s okřídlenýma nohama, s holí v ruce. »Merkur«, blesklo mi dohasínajícím mozkem, a tu jsem již ucítil chladný jeho dech a mého ramene se dotkla jeho voskově bělostná, vražedná hůl: Pojd'... Kolem mne i za mnou ploužily se neslyšně stíny... Z dálky se ozýval nervy rvoucí štěkot jakési nestvůry..., její tři hlavy s vyceněnými zuby naháněly strach i samému Merkurovi. Padací most se uvolnil, brána záhadným pohybem se otvírala

a nás ovanul slizký chlad podsvětí... Všechno bylo zahaleno tmou, takže jsem s počátku nic neviděl, jen v dáli se leskly vlny Stygu, a mráz šel po zádech. Merkur se vrátil na svět pro nové oběti a já jsem se trochu poohlédl; k převozu je dosti času. Stíny počaly nabývatí poněkud lidské podoby, ale marně jsem pátral po někom známém. Všichni se hrnuli k převozu, šouchali se, tlačili se, jen jeden se netlačil... Myslím si, to je nejrozumnější člověk z podsvětí. Jdu k němu a povídám mu důvěrně: »Má úcta, odkudpak?« — »Ale z Čech, spadlo nám gymnasium!« — »Ach, tedy student?« Slovo dalo slovo a domluvili jsme se. Ani jsme nepozorovali, že nás jakás magická síla táhne k pramici, krásný dvojstěžník, i děla 2 kalibrů tam byla. Na ní jsme spatřili vážného starce, který veslem odháněl přebytečné pasažéry. Počkám, až nebude nával, povídám Jirkovi — tak se totiž jmenoval můj nový známý — ale od brány se hrnuly nové a nové proudy duší. Konečně jsme nasedli. Jirka neměl pod jazykem obolus. Hledám ve všech kapsách posmrtného oděvu, nikde ani groš. Co teď? Tu se belhal jeden lakomec, nesl plný pytel zlatáků... Jirka škemral, ale marně. Lakomec jen hekal pod tíží zlata, ale aby dal obolus, to ne. Jirka jedním odborným říznutím pytel rozpáral a oboly zvonily vesele o smutný styžský břeh. Měls vidět, měsíčku, ten obličej toho lakomce... Konečně jsme se dostali na druhý břeh, kde mezi vysokou trávou se bělaly květy asfodelu a uprostřed lučiny bublala Lethe. Jirka lehl na břicho a pil jako posedlý... Honem jsem udělal také doušek a hned jsem všecko zapomněl. Opodál stála cedule s nápisem: K ELYSIU 10 km, K TARTARU 3 km.« Nebyl jsem nikdy dobrý na chůzi, tož jsem chtěl do Tartaru. Jirka náhodou našel »taháka« z poslední latinské »kony« za rukávem a tam si přeslabikoval, že v Tartaru jsou věčná muka... Rychle se tedy obrátil a krácel k Elysiu. Louka se stávala čím dále tím utěšenější, nad hlavami se nám klátila granátová jablka. Ale nad květy se nevznášeli pestří motýlové, nikde nebylo slyšeti jediného hlásku, slunce nesvítilo na šedé obloze. Zachvěli jsme se. Říše stínů... Pod jedním stromem jsme zaslechli hudbu. Přijdeme blíže a ejhle! Tam shromážděno půl Elysia. Uprostřed Orfeus se svou lyrou, vedle dříme Euridika se zavázanou nohou, na trůně seděla bílá Proserpina s věncem asfodelu na čele, s očima obrácenýma vzhůru k šedivému nebi... Po tvářích jí splývala slza za slzou. Vedle ní stál zamračený vládce stínů Pluto, kterému se rovněž drala voda do nesmrtelných očí, ale protože se za to styděl, mhouřil oči, vraštil čelo a rozpačitě cucal palec... Nedaleko trůnu stáli dva staří manželé, šedící, usměvaví, opírající se o jednu společnou berličku. Jirka do mně šouchl a povídá: »Tamhle ty dva znám, dostal jsem na to povídání o nich kouli, ale teď si nevzpomenou, jak jim říkají.« — »To je Baucis a Filemon,« pomáhám mu tiše, a tamhle ten muž s tou ženou u té hromady kamení to je Deukalion a Pyrrha.« — »Jéjéj, tady to je všechno do páru, tamhle jsou také dva.« Ohlédl jsem se a spatřil jsem čarokrásnou dvojici. Dívku blankytných očí s ránou v prsou, jinocha zlatých vlasů, tisknoucího zkrvavený šat k bledým rtům. Zdálo se mi, že ani neposlouchají Orfeu, že mají oči jen pro sebe. »Kdo je to?« ptám se Jirky. »Taky je znám, šeptá mi.« »Víš, on našel ten hadr, co teď líbá, a proto se zabil, ona se taky zabila, ale jak se jen jmenovali? Vždyť jsem to věděl, psali jsme to za českou »kónu« a neuměl jsem ta jejich jména skloňovat. Ten strom, co je nad nimi, to je mo-mo moruše« — vykotal ze sebe — neboť zatím dostal pár rázných pohlavků od nějakého starého pána, který náhodou poslouchal Jirkovu přednášku o Pyramovi a Thisbě. Nevypadal nikterak něhezký, šaty měl evropského střihu, hodně usmolené, umačkané... Chvilku se díval na Jirku a pak pravil: »To mi děláš ostudu ještě po smrti? Co jsem se jen navtloukal do tvé pitomé palice básně svého přítele Ovidia,« a při tom ukázal na ověčeného Římana, který stanul po jeho boku, »a ty teď ani nevíš, kdo je Thisbe?« »... Já se napil vo-vo-vodičky,« kotal Jirka. »Neodmlouvej, kluku sprostá, takové důležité věci nesmíš zapomenout, ani kdybys vypil plný sud z Lethe!« Ovidius se obrátil a zvolal: »Korino, Korino, pojď se podívat na tohohle kluka, většího hlupáčka jsi nikdy neviděla.« Přiběhla nejen Korina, ale i všichni nebešťané, i Baucis se přibelhala, i Euridike. Orfeus přestal hrát. Stáli jsme v kruhu jejich jako zmoklé slepice, ale tu již Hades přestal cucat palec, vzal na sebe vzezření soudce a tázal se hlasem co by led: »Které je vaše umění? Kolik hexametrů jste složili? Kolikráte jste řečnili na fóru?...« Jirka oněměl, ale jen na okamžik: »Pěkně prosím, pane Hades, umím hezky jodlovat, na náměstí ale řečnit nemohu ono se u nás v Kolíně zrovna dláždí, hexametry nejsou v módě, ale já jsem složil jeden verš na starého Pa-pa-pa-lána...« Pak se

zarazil, pohlédl na onoho starého pána, jako by čekal pohlavek, ale než se pan profesor rozehnal, pronesl Hades rozsudek: »Do Tartaru!« A už neviditelná síla chopila se Jirky a nesla ho k peklu.

Cítil jsem, že je řada na mně. Postavím se do pozoru, zasalutuji a spustím: »Koman-dante, poslušně hlásím, jsem ten a ten...« Ještě jsem nedořekl a už jsem letěl tam, kam Jirka. Tartaros byl na první pohled podobný matějské pouti. Vřeštění, syčení, hekání, údery kladivy, pekelný žár, hučení neviditelných vod... První, koho jsem spatřil, byl Sysifos. Válel svůj kámen do kopečku, hekal, potil se a sotva jej měl u vrcholku, svalil se mu dolů... »Proč se namáhá,« myslil jsem si, »já být jím, sedl bych si na ten kamínek a nechal bych jej na pokoji.« Tu jsem ale teprve zpozoroval, kterak jedna z Erynií, jménem Megera, ho pobízí rozžhaveným bodlem a koulí při tom svýma hadíma očima až běda... Odešel jsem po špičkách a v dálce jsem viděl obrovského ptáka... Myslím si: »Vida, tady je aspoň nějaký živočich.« A dám se v tu stranu. Přes cestu leží ohromný člověk... Ach, ty se máš dobře, brachu, takhle si hovět. Vtom se snesl onen pták a počal nebohému obrovi rváti z boku játra... Otrásl jsem se a honem mířím v druhou stranu. Z dálky jsem spatřil Tantala, kterak chytá vody pod nohama mu unikající. Raději jsem se mu vyhnul a zamířil k řece, která byla místo vody naplněna tekoucím ohněm. Pocítil jsem žízeň, ale přece oheň nebudu pít... Aj, tu přichází zástup panen, právě padesát bez jedné. Nabírají ohnivou vodu, ale poněvadž mají děravé nádoby, vyteče jim všechno a nabírají znova... To jsou Belidky, holky hloupé! Právě jim chci poradit, aby ty díry zacpaly, když tu se rozlehne srdcervoucí výkřik. Uprostřed dravého víru ohnivých vln stojí kolo, z části ponořené, a na něm přivázán Ixion... Náhle kolo staví svůj šílený běh a dvě Eumenidky k němu vlekou nešťastného Jirku, který velmi křičí a vztahuje ke mně zoufale ruce. Oči Eumenidek se ke mně pomalu obracejí, jejich hadovitě ruce se po mně vztahují a již visím přivázán za vlasy k pravé noze Ixionově, kdežto Jirka je za krk přivázán k levé... Kolo se již počíná točit... řítíme se do ohnivých vln, chci vykřiknouti... nemohu... cítím palčivý žár... hrdlo je sevřeno, v ústech jak od písku... Řítíme se z vod...

Vtom se probudím na posteli v Kolíně, zpocen jako myš, do oken se mi dívá ranní slunko a u postele leží připravené učení. Mé oko padá na otevřenou knihu básní Ovidiových. Batul.

B. N.: Návrat domů ve znělce

*Zas cítíme tu známou vůni,
zas dívá se nám lípa do oken,
a světlo staré arabesky kreslit umí
po celý dlouhý letní den.*

*Zde dětské naše oči hledávaly
hvězdičku zářící tmou,
s nebeských výšek ji k sobě zvaly
na cestu životem smutnou a zlou.*

*Dnes ví, že za hvězdami kdesi
je odlesk rodných hor
i s brázdou cesty mezi poli, lesy...*

*To dětské oči tušily již dávno,
když srdce zazpívalo prvý teskný chór
po domovu, kde věčně být mu dáno.*

Corregio: Pastýři u jesli

DOMINIK PECKA: CREDO

Víra jest souhlas rozumu na základě svědectví. O věcech, kterých nevidíme, nabýváme jistoty tím, že věříme lidem, kteří je očima viděli nebo jinak spolehlivě seznali. Obyčejná lidská víra jest nejčastějším zdrojem poznání či vlastně jistoty, kdežto věda jako souhlas myslí pocházející z vlastního názoru jest pramenem a prostředkem poznání vybranějším i více u lidí váženým, poněvadž pracuje a postupuje vlastní silou rozumu. Od víry lidské se liší víra náboženská tím, že předmětem jejím jsou skutečnosti nad um a rozum lidský vznešené, pohnutkou její jest autorita ne lidská, nýbrž Boží, a konečně tím, že kon víry není kon číře lidský, poněvadž jeho původcem jest spolu i Bůh nadpřirozeným vlivem.

Sněm vatikánský prohlásil: Víra jest nadpřirozená ctnost, již z podnětu a za pomoci milosti Boží za pravdu máme věci od Boha zjevené: a to ne pro jejich vnitřní pravdivost přirozeným světlem rozumu nám ozřejmělou, nýbrž na základě autority samého Boha, je zjevujícího, který se nemůže ani mýlit, ani klamat.

Ve víře náboženské jest rozeznávati tři prvky: kon rozumu, kon vůle a milost Boží. Podle toho pak možno říci, že víra jest

1. poznání,
2. ctnost,
3. dar.

Toto rozlišování jest arciť jen v rozumění našem, ve skutečnosti jest víra jedna jediná věc a pokud člověka se týká, nejen souhlas rozumu a svobodný úkon vůle, nýbrž oddání celého člověka Bohu.¹⁾

I.

Víra jako poznání.

Přirozené poznání Boha.

Víra se odlišuje od poznání ryze rozumového. Ale má v něm základ. Nesprávné by bylo domnívati se, že pouhý rozum nemůže o Bohu říci nic. Především můžeme pouhým rozumem poznati, že Bůh jest. Nevidíme sice Boha, ale vidíme jeho dílo. Tážeme se, odkud je svět. Víme, že samo od sebe nic nevzniká. Vše má svou příčinu. I tento svět musí míti Původce. Každý účín má svou příčinu. Příčina světa jest Bůh. Toto usuzování z účínu na příčinu jest vědecky přesné. Ani věda nepostupuje jinak: z věcí známých usuzuje na věci neznámé.²⁾

Z věcí stvořených můžeme poznati pouhým rozumem, i co Bůh jest a jaký jest. »Neviditelné vlastnosti Boží od stvoření světa se spatřují, jsouce poznávány z věcí stvořených.« (Řím. 1, 20.) Ovšem žádná věc stvořená nevystihuje celé dokonalosti Tvůrce, poněvadž každá věc stvořená jest konečná a omezená. Proto chceme-li si z věcí stvořených učiniti pojem o Bohu, musíme si odmysliti všechno omezení a všechen nedostatek, jež nalézáme u tvorů, asi jako ten, kdo vidá rybník a chtěje si utvořiti představu o moři, musí

¹⁾ Víra není jen vědění nebo vzdělání, není mravnost nebo spravedlnost, není cit nebo vroucnost, není niternost nebo vnějšnost, není věc soukromá nebo veřejná, nýbrž to vše v nerozlučné jednotě. I když zúčastněné kony rozumu a vůle právem se označují jako víra, chybí jim samým živé teplo, jež jest vlastní víře jako celostnímu postoji a tudíž i onen vliv na způsob života, jenž z tohoto středu sám od sebe, nechtěně a nevědomě do všech oblastí života vyzařuje. Kdežto »duchové zlí věří a třesou se«, roste ona z lásky se rodící a láskou působivá víra jen v duši napraveného člověka, v němž spočívá símě a Duch Boží. Víra jest v tomto smyslu ne konem člověka duševního, nýbrž člověka duchovního, a ne pouze konem dobré vůle, nýbrž konem oné svobody, jež se otvírá působností Boží milosti a pravdy. (Dr. Arnold Rademacher: *Der Glaube als einheitliche Lebensform*. Peter Hanstein, Bonn 1937. S. 41.)

²⁾ Jak byl objeven Neptun? Snad dalekohledem? Ne, úsudkem. Bylo viděti, že Uran se v určitou dobu odchyluje od své dráhy. Příčinu těch úchylek nebylo viděti. Astronom Le Verrier se odvážil říci, že příčinou těch úchylek jest neznámá hvězda, která se občas přibližuje k Uranu, a svou přitažlivostí jej vyšlínuje poněkud z jeho dráhy. Aniž by hleděl k nebi, počítal a takřka svým perem ve své pracovně objevil novou oběžnici, Neptuna. Vypočetl, jaké postavení zaujme neznámá hvězda 1. ledna 1847. Neklamal se. Podle jeho výpočtů spatřil berlínský hvězdář Galle Neptuna. Přišel, přesně se dostavil. — To je vědecké. A přece to byl jen úsudek. Bylo viděti účín, ne příčinu. Urana, ne Neptuna. Z účínu viditelného se usuzovalo na příčinu neviditelnou. Činíme jinak, když říkáme, že všechno má svou příčinu a když z věcí stvořených usuzujeme na první příčinu nestvořenou, kterou nazýváme Bohem?

si odmysliti úzké břehy rybníku. Poznávající tvory jako jsoucna, poznáváme, že i Bůh je jsoucno: kdežto však každý tvor má jsoucno odvozené, podmíněné, nevlastní, Bůh jest jsoucno původní, nepodmíněné a vlastní. Z hodnoty a krásy věcí stvořených tvoříme si úsudek o velikosti, moudrosti, dobrotě a kráse Boží, odmýšlejíce si však všechnu nedokonalost, kterou shledáváme na věcech stvořených. Toto poznání Boha jest obdobné či analogické, poněvadž Boží bytnost a vlastnosti poznáváme obdobně podle bytnosti a vlastností tvorů. Je to poznání nedokonalé, ale poznání to jest. Nemůžeme Boha poznati dokonale, poněvadž každý náš pojem jest konečný a proto nemůže vyjádřiti Boha nekonečného.³⁾ V tom smyslu jest jisto, že je mnohem více toho, co o Bohu nevíme, než toho, co o Bohu víme.

Z j e v e n í.

Výboje rozumu jsou skrovné. Filosofie stojí před Bohem ubohá a chudá. Málo jest, co dovede říci o Bohu. Přirozené poznání Boha nestačí člověku. Touží vědět o Bohu více než zjevuje světlo rozumu. A neví-li, vymýšlí si. Jsou-li v novinách místa vybílená censurou, probouzí se zvědavost, lidé mají dojem, že se jim něco zatajuje, začíná pracovatí obraznost a rodí se fantastické zprávy. Tak to bylo vždy. Z touhy po vyšším vědění o Bohu a ovšem i pro neschopnost lidského ducha poznati Boha dokonale, vznikaly myty. Kde mlčí filosof, mluví básník. Kde končí rozum, navazuje obraznost.⁴⁾ Ve starém Řecku básník byl theologem a theolog básníkem.

Nesrovnávalo by se s Boží moudrostí a dobrotou, kdyby lidstvo bylo ponecháno v nevědomosti o Bohu. Kdyby nás Bůh nepoučil, ač by mohl, byl by méně než jsme my. I my poučujeme nevědomého a soucit máme s tápajícím slepcem. Ale Bůh dobrý jest a poučiti nás chce.⁵⁾

Nebylo třeba, aby Bůh poučoval každého člověka zvláště. Stačilo, poučil-li některé a poslal-li je jako své mluvčí a proroky, kteří by, prokazující se svatostí života, zázraky a proroctvími zvěštovali lidem tajemství Boží. »Druhdy Bůh na mnohokrát a mnoha způsoby mluvil k otcům našim skrze proroky, v těchto však dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna svého, kteréhož ustanovil dědicem všech věcí.« (Žid. 1, 1—2.)

A u t o r i t a.

Přednášel-li někdy Eddington o fysice, Planck o kvantové theorii, Wassmann o mravenčích, poslouchali lidé se zájmem a úctou. Mluvili odborníci, muži, kteří svému oboru věnovali dlouhá léta práce. Nemělo by smyslu namítati něco proti výkladům takových

³⁾ Lidský rozum jest schopnost omezená — pouhá skořápka proti oceánu bytí, jímž jest Bůh. Zvíře nejinteligentnější — pes, všelicos chápe ze života svého pána. Přejde-li pán domů v náladě dobré, pes to pozná, skáče a radostně vrtí ocasem. Přejde-li domů v náladě špatné, i pes se jaksi rmoutí a do kouta zalézá. Ale příčinu pánovy radosti či žalosti nezná a není schopen poznati, i kdyby pán k němu mluvil. Zná pána, ale velmi nedokonale. Pes, který by dokonale chápal člověka, musil by mítí rozum lidský, duši lidskou, chápavost lidskou. Ale pak by nebyl zvířetem, nýbrž člověkem. Je propast mezi člověkem a zvířetem. Jest i propast mezi Bohem a člověkem. Nikdy nepochopíme Boha. K tomu by bylo třeba intelligence nekonečné. Kdybychom Boha plně chápali, byli bychom nekoneční, byli bychom bohy. Byli bychom!

⁴⁾ Tak rozumějme Homerovi, když vykládá o síle Diově: zavěsí-li se všichni bohové a bohyně na zlatý řetěz, přece nestáhnou Dia s výše Olympu. (Ilias VIII, 5—27.) Tak rozumějme Amen-Nachtovi, když vypravuje, že Re se vznášel od věků vesmírem smuten a sám: nebylo nic, co by paprsky jeho ozařovaly — i strhl se sebe šat a rozhodl jej do vesmíru: a tento tmavý Reův šat jest naše země. (Dr. Fr. Lexa, *A men - N a c h t*. Praha 1917, str. 35.) Tak rozumějme Orong-Utangům, kteří se domnívají, že Karei, nejvyšší bůh, stvořil sice jiné bohy, ale nestvořil svět: Karei sám nic nedělá, neboť je nedůstojné boha, aby něco dělal. (Dr. Pavel Šebesta, *Z p ř í t m í p r a l e s a*, Praha, Grafická Unie 1929.)

⁵⁾ Velkého spisovatele poznáváme především z jeho díla a doplňujeme to poznání studiem jeho korespondence a memoirů, doplňujeme svědectvím přátel a rozbory genealogiků, fysiognomiků a grafolů. Ale nestačí nám to. Chceme vědět více. Zveme spisovatele, aby přednášel o sobě a svém díle. Nebo posíláme k němu zpravodaje, který by ho požádal o interview. Je-li tento zpravodaj hoden důvěry, je možno, že mu spisovatel vyjeví tajemství svého tvoření. Přísní metodologové mohou pochybovati o ceně takového soukromého zjevení, při kterém nebyl natažen fonograf — vskutku, musí se přiznati, že takového důvěrného sdělení nelze kontrolovati, nechceme-li tvrditi, že buď spisovatel nebo zpravodaj je lhář. To sdělení je prostě nepřezkoumatelné. Jen dvojí je možno: buď je bezvýhradně přijmouti nebo bezvýhradně odmítnouti. Správnější bude pokládati je za kon důvěry a za obohacení našich vědomostí, za poučení, jehož bychom pouhým zkoumáním díla autora nenabyli. — Podobně i Boha poznáváme především z jeho díla. Toto poznání nám nestačí. Bůh sám nám zjevil svá tajemství. Zjevení jest kon lásky Boží k lidem a obohacení našeho vědění o Bohu. Boží tajemství nemůžeme přezkoumávati. Musíme je věřiti.

učenců, nebo pochybovati o výsledcích, k nimž dospěli. Byli a jsou autoritami ve svých oborech vědních.⁶⁾

Důvod, proč někomu věříme, není v tom, že sami svým rozumem jsme se přesvědčili, nýbrž v tom, že ten, jenž nás poučuje, jest hoden víry. A věříme-li už lidem jen z důvodu autority, proč bychom nevěřili Bohu nejvyšší moudrému, který se nemůže mýlit ani klamati? »Přijímáme-li svědectví lidské, svědectví Boží jest větší.« (I. Jan, 5, 9.) Bez autority Boží ani autorita apoštolů a Církve by nebyla zárukou pravdy. Ve věcech víry se nepodrobujeme autoritě lidské, nýbrž autoritě Boží. Kdyby papež řekl: Podrobte se našemu vědění a vedení, poněvadž jsme nejlepší a nejučenější mužové světa, řekli bychom právem: Jste lidé jako my. Církevní hierarchie mluví však autoritou ne lidskou, nýbrž autoritou Boží. Apoštolové a jejich nástupci jsou posly Božími. Nevěříme tedy jim, nýbrž Tomu, jenž je poslal. Nevěra pak jest hříchem proti Duchu svatému v Církvi.

T a j e m s t v í.

Tajemství jest pravda, již bychom se pouhým rozumem nikdy nedobrali. Rozumem lze jen dokázati, že tajemství, byť rozum převyšovalo, mu neodporuje. Co odporuje rozumu, jest nesmysl, nikoliv tajemství.

Jsou-li v přírodě, která jest dílem Božím, tajemství a záhady nerozřešené, ba nerozřešitelné, tím spíše jsou tajemství v Bohu. Přiznávají-li básníci, že se jim nepodařilo vysloviti, co cítili, a říkají-li, že nejkrásnější básně jsou ty, které nikdy nebyly napsány, je-li tedy i v člověku tajemství nevýslovna, je tím spíše připustiti tajemství v Bohu. Naopak, spíše by bylo divné, kdyby v Bohu tajemství nebylo a kdyby člověk svým omezeným rozumem Boha plně chápal.

R o z u m a v í r a.

Rozum a víra nestojí proti sobě, jak mnozí se domnívají, poněvadž pravda nemůže odporovati pravdě. Jak rozum, tak i Zjevení pochází od Boha. Pravda Zjevení a pravda rozumová se nemohou konečně nesejiti. Rozpor mezi nimi mohou viděti jen ti, kdož myslí, že pravda jest jen to, co oni objevili.

Pravda v poznání jest shoda rozumu se skutečným. Základní pravidla poznání (princip totožnosti, protikladu a vyloučeného třetího) jsou v mysli člověka nezávisle na jeho rozumování neb rozhodování: člověk jich nemůže změnit.

I kdyby parlament odhlasoval, že část jest větší než celek, nic by se na té pravdě nezměnilo. Bylo to pravdou dříve než se člověk objevil na zemi a je to pravdou i tam, kde není člověka. Zákony přírodní jsou skutečností, které tu byly a platily dříve než člověk je objevil. Newton neudělal gravitaci, nýbrž našel ji. Mendel nevytvořil dědičnost, nýbrž vystopoval její zákonitost.

Víra není ponížení, nýbrž obohacení rozumu. Na hvězdy se můžeme dívat pouhým okem. Ale lépe učiníme, budeme-li se na ně dívat teleskopem. Dalekohled zmnožuje, znásobuje a zesiluje schopnost oka. Jako teleskop není urážkou oka, tak víra není urážkou rozumu. Víra není obětování rozumu (*sacrificium intellectus*), nýbrž nanejvýš obětování pýchy (*sacrificium superbiae*). Obětí rozumu by byla víra, kdybychom měli za pravdu uznati, co jest proti rozumu. Avšak k tomu, abychom uznali, co jest nad rozum, stačí obětovati pýchu.

Slovo věřím by mnozí rádi nahradili slovem vím: chtějí, aby pravdy víry se dokazovaly po způsobu pravd početních nebo měřických: místo bohosloví chtějí mítí jakýsi bohopis, tvrdíce, že mohou za skutečnost uznati jen to, co lze viděti, hmatati, měřiti a vážiti. Snad si představují Boha jako nějakou hmotu a chtějí, abychom jim nějakým fyzikálním pokusem dokázali, že ta hmota vskutku existuje, i když je neviditelná, tak jako lze pokusem dokázati, že existuje vzduch a že tlačí silou 1033.3 g na čtvereční centimetr? Anebo si představují Boha jako nějakého živočicha, kterého lze popsati od paty k hlavě, změřiti, zvážiti, zfilmovati, rozpitvati a pak teprve za něco skutečného uznati?

⁶⁾ Slavný matematik Cauchy dlel kolem r. 1833 v Praze a učil matematice vévodu z Bordeaux. Jeho žák, ač učenlivý a bystrý, nemohl pochopiti prostou poučku, že každý rovný řez kužele jest elipsa. Zdálo se mu, že šikmý řez by musil býti dole vydutější a nahoře užší. Cauchy marně se namáhal s geometrickými důkazy. Nakonec nechal dokazování a pohleděv svému žákovi přímo do očí tázal se: »Jasnosti, pokládáte mne za člověka poctivého a pravdomluvného?« — »Jaká to otázka!« zvolal princ. »Nuže, Jasnosti, prohlašuji, že rovný řez kužele jest elipsa a dávám vám na to čestné slovo.« — »Prosím, už ani slova více — řez je elipsa,« odpověděl princ, »uznávám to již a věc jest vyřízena!« (René Bethléem, *L'Éducation en exemples*, Aubanel père, Avignon 1931, p. 298.)

Víra jest především věcí rozumu. Ale to neznamená, že by bylo možno víru nějak zracionalisovat nebo zlogicisovat. Víra není věda. Avšak ani věda není a nesmí býti čistě racionální. Skutečnosti, které věda zkoumá, hmota, přírodní dějství, život, obsahují také prvky, jichž nelze rozumem plně vystihnouti.⁷⁾

Má-li něco stránku rozumovou, neznamená to, že je to jen rozumové. A nelze-li skutečnost smyslům dostupnou plně obsáhnouti rozumem, tím méně jest možno rozumem plně pojmouti skutečnost nadsmyslnou. (Pokračování.)

*Maria Salfaad: **Láska***

*V orientálních kudrnách kadidla
po gotických žebrech se rozletím
nad hnízda zamlklých sov
a v spektrálních barvách smyčcových nástrojů
vyzpívám Lásky žal.*

*Oči mi zůstanou rubínově vlhké
cynicky vychladlé
bolest mi vyseká strhané nervy
z páteře vyvleče bolavou míchu
a slzy jak olej
se vznítí žárem Nekonečna.
Popel jen klesne před oltář
jak šupiny s křídelních blan pyšného lyšaje
a dozpívá svou píseň:*

*Kadidlo s oltáře vhodila's
do mého plamene
Pod vodami bolesti tonu
a žiji má Lásko*

Antonín Machourek: P. Maria s Děťátkem

*Marie Hartlová: **Uvěř***

*Je smutný večer. Stínů řada
se ze tmy sune v novou tmu.
Do prázdných dlaní nenapadá
sen dávno zmlklý v Neznámu.*

*Do mraků kleslo ozvěn chvění
a zář se trátí v propastech...
Ach, uvěř, uvěř — všechno změní
ve štěstí zase Boží dech.*

*Havránek: **Vzpomínky***

*Vějíře květů v kořenáči dnů,
iluse větrem rozvalené,
tuláci bájí, pohádek a snů
v košili rozhalené,*

*ozvěna dalek za večera
a púst —
nepřešel anděl dnes ani včera
kolem mých úst.*

*Ernest Mach: **Lethe***

*Co v samotách mých
co mi zbylo
Do plachet skryl se smích
Noc hraje na šalmaj
Spi hořká vzpomínko:
denně jsem denně dál
Plynoucí do ničeho
neznám tvůj břeh;
pláč proudu temnotného
zve na poslech*

⁷⁾ Každé poznání, které chce býti vědou nebo ve vědě hledá své oprávnění, jest rozumové; avšak co určuje jeho povahu, jest rozhodnutí otázky, zdali skutečnost a její poznání se vyčerpávají rozumovým poznáním čili nic — a to rozhodnutí předchází všechny jednotlivé myšlenkové námahy. Teprve názor, že jen rozumové poznání jest pravé poznání a že jenom ta skutečnost, kterou lze rozumově vystihnouti, jest pravá skutečnost — teprve ten názor ohrožuje podstatu a důstojnost života, jak se jasně ukázalo již před staletími. Naproti tomu se zdá, že smysl dnešního našeho poznání jest v tom, že zřetelně vystupuje vnitřní napětí skutečnosti a vnitřní napětí jejího poznání. Bytí jest všude již napojeno rozumovostí. Všechny jeho oblasti, od bytí mechanického až k bytí osobnímu, jak co do výstavby, tak co do druhu, bytí ve svém zrodu i ve stavu dokonalosti, vše může býti poznáno rozumem. Ale žádný z těch oborů a žádné místo v něm se rozumem nevyčerpává; od bytí osobního až k bytí mechanickému, v celku i částech, všude najdeme i prvek alogický, nerozumový. (Romano Guardini, *Der Mensch und der Glaube*. Jakob Hegner, Leipzig, 1932, S. 372.)

K U L T U R A

Lyrika Paľa G. Hlbinu

Druhé desaťročie po vojne znamená v slovenskej poezii vyvrcholenie. Kultúrna etapa odzrkadluje sa v nových myšlienkových tokoch a otrasoch, ktoré prechádzajú našou literatúrou. Vzostupnú dráhu načim zaznamenať prvým moderným básnikom Paľom G. Hlbinom.

Lyrický profil Hlbinov je v prvopočiatkoch složitý, neustálený, smerujúci k bolesti a k poznaniu. Ak chceme poznať Hlbinu ako básnika z jeho lyrických zbierok, musíme sa hlboko vhlbiť do samotnej stavby, vysať lejúcu sa miazgu, ktorú posbieral zo všetkých kútov a kútikov tohoto sveta, ba časom nahliedol svojím skúmavým okom i do večnosti. »Začarovaný kruh« básnikov debut ukazuje nám čosi nevyjadreného, nespĺniteľného a túžba stroskotáva pri prvom léte. Možno, že Hlbina už vtedy chápal aké hodnoty a klady má doniesť, ale od tohoto realizovania bol príliš ďaleko. Rastie, dýcha a bere silu z utešených kreácií a z dojemných a milých kontrastov a stáva sa z neho posol znovuzrodenia, posol, ktorého horizont otvára sa vždy väčším, ale ktorý tuná nevykypel.

Bolesť, z ktorej sa Hlbina tak ťažko vykusoval, padá do úzadia v »Ceste do raja«, ustupuje krajším tónom sviežejšieho roztúženia. Naladil svoju lýru do vyšších škál a poloh, takže sa nevieme nadiviť a ubrániť neopakujúcej kráse. Rosa mystica a jeho ďaleký sen o rajskej záhrade smeruje v jedno ohnisko, v jednu priamu parabolu a dáva rozuzlenie na tóny, ktoré v »Začarovanom kruhu« boli zakryté. Pri svitání unesú mu »krásnu milú«, podobnú vlastnému svätostánku. Hlbinova radosť začína sa ako krásne posolstvo jara, ktoré prichádza po tuhej zime. Po Smrekovi a vedľa Dilonga nevedl nikto tak bujarým tónom volať do sveta ako práve on: Niet konca slnečnému plesu / šťastím sa smeje každý puk, / do modrej diaľky radosť nesú / zelené vlny hôr a lúk. V »Ceste do raja« prevládajú paralely tri složky, ktoré jedna nad druhou víťazia iba zdánlivo. Bolesť, radosť a odovzdanie celej bytosti do rúk Najvyššieho je motto celej zbierky. Hlbina úpenlivo prosí pomoc shora, skláňa svoju šiju pred Bohom a túto silnú vieru prejavuje citovou lyrikou: Stíš moje ústa nemé, / naveky utíš moju hrud'. / Spí ticho, spí hlas zeme. / Spím, láska viac ma neprebud'.

Najkrajšie kvety upletené do krásnych vencov, vychutnané smyslovým pojmom najdeme v »Harmonike«. Harmonika je prvým fundamentom k postaveniu novej budovy, novými zvratmi a slovami, novým tónom a jemným chvením. Dominanty prevládajúce v jednotlivých statiach sú zjavným dôkazom ako sa Hlbina vysoko vzniesol nad túto zem. Už ju skôr vidí z perspektívy. Hlbina nebol nikdy bombastický, ohnivý, spieval väčšinou citove, plynne, verlainovsky. Každá baseň zdá sa byť vlastným svedomím, od ktorého neodstupuje a nezradzuje. Harmonika je vlastne syntézou Hlbinovej osobnosti z prvých zbierok. Prechádza cez kryštalizáciu, dostáva sa k čistým prameňom lyriky, ktorá práve vrcholí v ňom. Ako réva rastúca na úvratí cez jaro, leto a na jeseň dáva bohatú úrodu a Hlbinu nie je nepodobný tomuto životu. Mysel' vo vytržení je stelesnená, láska k Bohu je večnou, obdivujúcou »Božie dielo«. Len Hlbina mohol u nás tak mohotne a velebne volať k nebu: Si len Ty. Jediný si Jehovah. Glorifikácia topolov na rozdiel od Kraska, ktorý v nich videl záchranu svojho ducha, Hlbina nám ukázal o veľa viac, otvoril nám zlatým kľúčom idylu bohatstvo svojich vízií: Topole, smutné topole, / mňa okúzliť vaša veleba, / chodníček beží na pole / na obzore vchádza do neba. Smútok je mu už príliš malicherným a vysielal ho ako spodný tón z ohlasov predošlých, raz zastretý závojom spomienok inokedy vychytený zo skutočnosti: Keď k zemi zašliapú Ťa chladno / najmilší Tvoji trp a mlč. / Pi kalich bolesti až na dno, / pi rozkoš, ocot, zemežlč. Hlbina je lyrik v najširšom slova smysle, nebojácny, spevný, miestami až velebný. A samotná baseň »Harmonika« doznie ako mocný orchester zo symfonií, zvlášť keď básnik nás vyzval k vypočutiu zvoníkov Lorety. Volá k zpiatočnému návratu božskú jar, hľadá ju a prihovára sa jej ako jedinému pokladu. Tvoj hlas sa mojím hlasom rozochvel, Ty

zlatousta moja Harmonika . . . Hlbina nás tuná okúzlil najviac krásou a hudbou, hlbkou a tajomstvom, ktoré zachytil v širokých intervaloch piesní.

Ďalší cyklus básni je »Dúha«. Puberta basnikova pryští najprv z mystiky kypiacej a vrúcej, z mystiky, ktorou sa chce vykúpiť, a skrz ktorú bol pokorený. Potom z poetických záchvevov, z mamenia a kolotania jednoduchých udalostí, na ktoré sa vydatne opiera. Nesmierny kozmos je mu práve tak ďalekým ako blízkym a je preň útlkom a asyloom. Hlbinov postoj k smrti je de facto zaujímavým. Rozpráva sa s ňou ako s najlepším priateľom, ba jej vytýka, že nemôže sa vyznať v jej láske. Cestu, akou sa doposiaľ uberal, v krátkosti načrtol v básni »Moje cesta«. Vycítíme z nej, že blúdil, že detské roky boli dávno odletely do nenavratna, priznáva sa síce, že sa chcel vrátiť zpiatky, ale ostáva nám dosť záhadný Hlbinov každodenný život. Dozvedeli sme sa o ňom niečo z každej zbierky, a podstatu Hlbinovu a jarodo osobnosti sme sa nedozvedeli. Leje slzy, prosiace Boha o sľutovanie, ktoré sa v Harmonike sotva nazdály, že pôjdu skutočne za Verlainom a Jeseninom do krčmy. Jeho spoveď a prosba vyzneje takto: Čuj moje slzy, Bože môj! / Padajú k spodným čiernym vodám. / Srdce mi to rozdvojené spoj: / nech Ti ho celé podám.

Dúha postavila Hlbinu do nového svetla, zhotovila ďalší fragment k stavbe, ktorá sa zdá byť už dohotovená. Majstrovské dielo Hlbinovo nevycholí leň v lyrike osobnej, citovej, ale bol to zasa Hlbina i v poezii náboženskej, ktorý ju povzniesol k hodnotným prácam svetovým, dal jej pestrý ráz, vysokú úroveň a tento prebohatý pól u Hlbinu nemožno obísť. Na Božie Telo, Sv. Terezka, Sedmibolestná sú motívy, na ktorých visí všetka veleba lyrického snaženia a náboženského cítenia. A nesmrteľná báseň »Nepoškrvrnené Počatie« je vrcholom Hlbinovej tvorby a vedľa Dilongovej »Balady o púti Lásky« je vrcholom slovenskej poezie:

Vidím len zástupy a hory tmu

ja som Ťa nevidel,

mne si sa nezjavila,

ako Tvoj úsmev chytiť do rytmu — (atd. Elán.)

Hlbina je najmocnejší a najmohutnejší zjav dnešnej lyriky, je dokonalým majstrom, sochárom, staviteľom v jednej osobe. Najjemnejšie kultivovanie verša u nás najdeme u neho. Ak Francúzi majú svojho Paula Claudela, Česi Otakára Březinu, tak u Slovákov to nemôže byť nikto iba Pavel Gašparovič Hlbina. Števo K. Blavan.

Rasismus

Kdo jen povrchně pročítá dějiny filosofie, mohl by se domnívati, že to jsou jen soukromé, celkem nevinné zábavy podivínských lidí, že takovýmhle nápadům přece nikdo nebude vážně věřiti. Tak se dívali mnozí katolíci na nejružnější omyly a bludy a nesprávné směry filosofické. Mávli nad mnohým rukou a řekli si: Proti tomu přece nemusíme bojovati, takový nerozum se odsoudí sám, zmizí sám, proč ztráceti čas a síly? Jiní zase byli oslněni novotou. Hlavně mladí. Mladí vůbec miluje novoty, jest *genus rerum novarum cupidum* . . . Proto každé nové řešení je zaujme, všechny nové myšlenky mládeži učarují. Jiným zase se hodí každý nesmysl, jen když poráží kříž Kristův, jen když tím bude aspoň poněkud oslabena Církev.

To by tak asi byly příčiny, proč se tak rozrostly bludy, pod jichž důsledky my dnes tolik trpíme politicky i hmotně.

Kdo přečetl Rosenbergův *Mythus des XX. Jahrhunderts* a Hitlerův *Mein Kampf*, ví docela přesně, co k těmto důsledkům vedlo. Je to součin nejružnějších filosofických proudů. Církev proti nim pracovala již od samých začátků. Ale tehdy zůstala docela osamocena. Toto jest důležité a stále se musí připomínati našim pokrokářům, že to, pod čím dnes trpíme, je přímý důsledek bludů, se kterými i oni se laskali. Jenomže Němci byli důsledni a dovedli své názory do krajností. Tedy, mnoho se dnes mluví o nacismu a rasismu. Pokusím se vám stručně aspoň naznačiti, co je to rasismus, v čem jsou jeho bludy a jak povstal.

Rasismus jest vlastně původu neněmeckého. Francouz Gobineau a naturalisovaný Angličan v Německu Chamberlain před padesáti lety razil heslo, že německá, čili nordická rasa jest nejdokonalejší rasou na světě. Vycházeli z darwinistického evolucionismu a z materialismu, který všechno, i jevy kulturní, mravní i náboženské převáděl na

hmotné činitele. Rasismus pak je všechny převádí na krev. Krev je rasistům základem všeho, i státu i náboženství. Protože pak nordická rasa jest nejdokonalejší, podle mínění rasistických teoretiků, snaží se Němci svou rasu chrániti. Proto onen urputný boj proti Židům jako příslušníkům cizí rasy, rasy nižší, která pro tuto nízkost má také nižší a proto znemravňující náboženství, filosofické i ostatní názory. Proto potírají židovství a snaží se očistiti svůj národ, aby měl co nejvíce v sobě z původní nordické rasovosti. K tomu směřují všechny zákony eugeniky a národní hygieny, ono volání po venkově, po národním, jen německém a podobně. Z tohoto hnutí tak vyrostlo volání po tom, aby všichni členové příslušníci jedné rasy byli všichni sloučeni pod jedno panství, které by zaručovalo jednotnou správnou politiku, aby byla tato rasa co nejvíce očištěna a co nejvíce obohacena vypěstěním nordických prvků.

Jen tak bude možno utvořiti jednu jednotnou říši s jedním duchem, který vyrůstá z rasy. Tato rasa má prý sama svůj instinkt, kterým se sama chrání, a všechno, co tento instinkt rasový si žádá, uzákoní, to vše je správné, to je pak mravné. Z tohoto instinktu prý vychází i náboženství. Ovšem, že je to náboženství, které má jediného Boha, onoho ducha německé rasy, onoho genia německého národa, který jest zbožštěním oné myšlenky absolutní, která se skutečňuje a hledá nějakou absolutní formu, která by všechno obsáhla a vyjádřila. Tak jest v základech rasistického hnutí další omyl, další blud, totiž hegelianský pantheismus. Proto se nedejte mýliti, když slyšíte z tohoto hnutí slova Bůh, Prozřetelnost. Tím jest míněn tento pantheistický bůh, bůh státní myšlenky, ve které jest zosobněn genius německého národa. Proto také nové hnutí v Německu tolik vyzvedá indickou pseudomystiku, vyzvedá pantheismus i mystického Mistra Eckeharta, protože si ho vykládá pantheisticky. Jsme proto nesmírně vděčni Piu XI., že vydal svou kongregací universitní tak zvaný Syllabus osmi vět, vzatých z rasistických teoretiků, a jímž ukázal neudržitelnost a nepřijatelnost celé této teorie.

Zajímavá pak poznámka závěrečná. Slyšeli jste možná kolikráte v poslední době slova: »Co říká Vatikán, jak se chová papež?« Papež stojí s celou odhodlaností a pozorností proti tomuto hnutí, ale hnutí pokrokářské na celém světě i u nás dále vesele přednáší a přežvykuje všechny tyto omyly, jenomže pak by chtělo utéci před důsledky, které nás pak a všechny ohrožují. Z toho je také dále viděti, že nemůžeme býti Církvi katolické dosti vděční za to, že tak obezřetně a statečně sleduje všechny bludy a omyly a třeba sama pohrdaná jako nepokroková bojuje proti nim ve jménu ohroženého lidstva, protože všechna kacířstva a všechny bludy neohrožují jen víru, nýbrž také celé blaho lidstva, jeho pokoj a klidný rozvoj.

P. Silv. M. Braitto O. P.

Vítěz poražený...

Německá říše zvítězila a raduje se v opojení vítěze. Zvítězila bez prolití krve, bez ztráty lidských životů, píd' země nebyla zpustošena během válečným. Bylo to vítězství, jakého dějiny neznají. Vítěz jásá a přijímá blahopřání těch, kdo odhodili cit spravedlnosti a přidali se na stranu nespravedlnosti, aby pomohli utlačovat slabého. Zvítězilo násilí a jeho vítězství bylo velké.

A přece se nemůžeme ubránit dojmu, že je to vítěz poražený.

Velký orel se dal v zápas s tichou holubicí. Zápas nerovný, zápas, který vyvolává v duších diváků odpor, protože zápasit mohou jen rovný s rovným. Kdo bude mluvit o vítězství, podlehně-li tichá holubice, a kdo bude chválit chrabrost orlovu, kdo bude chválit jeho sílu a zdatnost?

To je však věc jen zcela vedlejší, pohlížíme-li na vítězství Říše. My jsme ztratili mnoho; pozbyli jsme statky tohoto světa, zkráceno bylo naše území, řada našich lidí se dostává v područí vlády cizácké, ale to všechno jsou hodnoty pouze časné, které lze nahradit jinými hodnotami časnými, které možno pozvolna doplnit prací a přičinlivostí pevných svalů a obratnosti rozumu. Daleko větší je ztráta hodnot nadzemských, hodnot duchovních a hodnot božských, jejichž ztrátu utrpěl a trpí dále vítěz nad námi. Jeho vítězství je vítězství pýchy a bludu. A pýcha a blud nejsou silou; jsou spíše slabostí. Není to bez významu pro pochopení věci, že latina znala jedno a totéž slovo pro sílu a ctnost: *virtus*. Pak silný je ten, kdo je ctnostný, a ctnostný je ozbrojen silou. A naopak: nedostatek ctností je nedostatek síly, člověk bez ctností je v mravním ohledu slaboch.

Pýcha a blud nejsou ctnost; jsou neřest, opak ctnosti. Pýcha a blud jsou tedy známkou a jsou výrazem slabosti, nikoliv síly. Člověk pyšný může vypadat navenek jako silák, ale jeho síla je pouze zdání, tak jako jeho ctnost je pouhá lež. Člověk nadutý může předstírat sílu; svým křikem může dokonce naplňovat strachem druhé a budit v nich domněnku určité zdatnosti; pýcha však je a zůstane vždy jen lží vzhledem ke skutečnosti. Říše zvítězila po stránce hmotné, a raduje se v opojení vítěze. Ale je to vítězství tragické, tak jako tragické je uzdravení člověka, jemuž odňali ruku. Je zdravý, ale za jakou cenu? Je zdravý, ale bude mu toto zdraví ještě prospěšné?

Říše zvítězila a dobyla si statků pozemských, ale za cenu velkou, za cenu pýchy a bludu, kterými je rozleptána. Je v tom hrozná tragedie, protože porážka ducha je největší, jaká může postihnout člověka a národ. Podivné jsou cesty Boží spravedlnosti, která vezme zdravý rozum tomu, koho chce stihnout největším trestem časným. A chce-li potrestat ještě více, odejme mu víru. Německo hřešilo již velmi dlouho hříchem, který bývá uváděn na prvním místě mezi hlavními hříchy. Dalo se vést svými proroky, počínajíc Nietzsche, který vyvolal v národě touhu stát se nadnárodem, tak jako každý Němec je už svým zrozením nadčlověkem, a pýcha jde vždy ruku v ruce s bludem. Přišli Nietzscheovi pokračovatelé, hlasatelé pangermanistické ideologie, přišli Grimmové, Fichte, Hegel, Ludendorff, Bergmann, Chamberlain a přišel Rosenberg s Mythem XX. století a Hitler se svým dílem Můj boj a duchovní zkáza německého národa byla dokonána. Německo vítězí v hodnotách pozemských, a to ještě v hodnotách čistě hmotných, a zatím je zcela poraženo na poli ducha. Německý národ, kdysi národ křesťanský, národ hluboce kulturní, národ, který začíná bloudit příchodem Luthera, dostává se přes racionalismus minulého století k národnímu mysticismu krve a půdy, a tím padá jako odbojný anděl se své výše náboženské a kulturní, vytrhuje se ze svazku všeho lidstva, spějícího celým svým snažením ke svému cíli, k Bohu, a připíná se ke krvi a půdě, tedy k tomuto světu.

Vítězství Říše je vítězství bludu. Má však právo ten, kdo vítězí bludem, aby se nazýval vítězem? Není vítězství hříchu vlastně porážkou?

Německo prožívá tragedii vítěze poraženého. Pýcha dovede ovšem zastírat pravou tvář věci a dovede zařídit vše tak, že člověk nevidí, co by měl vidět. Německý národ ve svém celku nevidí, oslepen pýchou, jak velký je jeho blud a k jakým koncům tento blud musí jednou přivést. Bůh nebývá posmíván. A trpí-li bludy, tedy jen do jisté míry a nechává-li růst koukol mezi pšenící, tedy jen proto, aby tento koukol byl jednou spálen. A čím větší a čím sušší bude tento koukol, tím lépe bude jednou hořet.

Taková je tragika vítěze poraženého. Nemyslíme na to a nepřipomínáme to snad proto, abychom se z toho radovali, nebo aby to bylo snad naší útěchou v dobách zlých, ve chvílích opuštěnosti vnější i vnitřní. Radovat se z neštěstí druhého a hledat útěchu v tom, že druhý trpí, není křesťanské. Připomínáme to proto, abychom si uvědomili, že může-li být vítěz poražený, m ů ž e b ý t p o r a ž e n ý v í t ě z e m. Zatím jsme, bohužel, jen poraženým. Je však na nás, budeme-li také vítězem. A tu netřeba ani vnější moci; jsou-li duchovní hodnoty vyšší než všechny hodnoty hmotné, je také duchovní vítězství nad každé vítězství pozemské. Dokázalo-li tedy Německo, že může existovat vítěz poražený, je na nás, abychom dokázali, že také poražený může být vítězem.

R. M. Dacík O. P.

Výhledy revue Na hlubinu

bude název nového měsíčníku, který počne vydávat Dominikánská Edice Krystal v Olomouci začátkem příštího roku. Bude to odpověď katolické teologie a filosofie na všechny současné otázky. Ve zmatku současných bludů, které se šíří stále více světem, je třeba ve všech otázkách dobrého průvodce. Různé časopisy, které jsme dosud měli, pokoušely se o to vždy jen s určitých hledisek, každý časopis obyčejně jen částečně. Výhledy mají zachytit všechny složky současného života a odpovídat na všechny problémy, které dnes zajímají a třebas i tíží mnohého člověka. Časopis bude tedy obsahovat Výhledy náboženské, sociální, kulturní a literární. V každém oboru bude dána odpověď vždy odborníkem. Při tom však časopis zůstane na úrovni, která bude přístupna každému obecně vzdělanému člověku. Poněvadž vydavatelům záleží na tom, aby katolický student si osvojil co nejvíce správný pohled na všechny současné jevy nábo-

ženské, sociální a kulturní, umožní studentům sníženým předplatným odbírání časopisu. Hlaste se o ukázkové číslo, které vyjde před vánocemi v dominikánské Edici Krystal v Olomouci.

Mistr Vyšebrodský : Zvěstování P. Marie (14. stol.)

J. Starej: Zašlý obraz

*Starý film vyvolávám v lázni zklamání.
V červeném světle lásky jej prohlížím
a ustalují bolesti.*

*Ó, lásko má,
kopíruji tě stále
a jiný obraz nevidím.*

*Jsou všechny přexponovány,
v červeném světle temné komory
jen tvůj stín klesá do vidin.*

Pastýřská vánoční hra. Vybral, upravil a slovem doprovodil dr. Josef Vašica. Frontispice nakreslil Emanuel Frinta. Úprava J. Vichnara. Vydal Rád 1937. — Utěšeně pokračují edice barokních slovesných prací, jimž se s takovou láskou i kritičností věnuje dr. J. Vašica, a tato vánoční hra, známá také pod názvem Rakovnická, protože jediný rukopis je v městském archivu v Rakovnici, je jediná z. jesuitských českých her, jež nám byla zachována celá. Vydal ji už F. Levý r. 1895 a r. 1929 St. Souček, jemuž poznámky k ní se rozrostly na obsáhlou knihu. A vskutku zasloužila si té průkopnické a důkladné studie Součkovy. Vyniká totiž uměleckou hodnotou, je charakteristická pro onu dobu, jež si libovala v jinotaji, a dosvědčuje také lásku k chudému lidu. Není zatížena humanistickou učeností, třebaže v jejích postavách utkvělo dosti idylismu verginiovského, jenž nebyl cizí literatuře té doby. Pastýř Korydon si stěžuje svým druhům Titzrovi a Pindarovi na ztrátu svého psa. Ti jej utěšují a nakonec vyzvou k závodu ve hře, k níž však nedojde, neboť anděl jim oznamuje narození dítěte, »které bude ovce pásti / a svou duši za ně klásti«. Pospíchají do Betlema, aby přinesli dary. Jsou však vzrušení příchodem tří králů. Dojde ke sporu, komu patří to dítě. Anděl spor rozřeší: »Pastýřem jest, také králem, / všechněch věcí mocným pánem.« / Před ním bohatý jak chudý / a král pastuškoví rovný.« Je milé čtení této hry, jemně kořeněné lidovým humorem. Těšíme se na další památky z období, na něž se zapomínalo a jež je nám dnes tak blízké.

lv.

Marie Štechová: Sv. Terezie od Ježíše. Olomouc, Vítězov, r. V., č. 8. Cena 3 Kč. — Volá se po novém Karmelu, aby bylo u nás více duchovních ohnisek. K rozšíření této krásné myšlenky je třeba poznati hlubokost a krásu karmelitského života. K tomu výborně poslouží nový životopis sv. Terezie z Avily, této tak výrazné světice. Autorka se vžila do duchovní velikosti této světice a vykreslila její portrét podle nejlepších pramenů. Zhodnotila celou myšlenku jejího poslání a díla. **P. G. Ledit: Náboženství a komunismus.** Vydalo Lidové knihupectví v Olomouci 1938. Stran 66. Cena 7 Kč. — V době kruté nejistoty pro náš národ a ještě i po mnichovském rozhodnutí bylo často voláno po pomoci Ruska a i katolíci nezřídka k této své tužbě dodávali: »Vždyť ten dnešní komunismus není už tak zlý, a my jsme přece nesporně národem kulturně vyspělejším, vždyť ten komunismus se už v leccems pokřestanil« a pod. Bylo to jakýsi zmatek, plynoucí nejen z naší těžké mezinárodní posice, ale jistě též z neuvědomělosti. Autor, redaktor protibolševického časopisu »Lettres de Rome«, podává obraz komunismu, promlouvá o jeho hlavních zásadách, líčí jeho postoj k náboženství a katolíkům k němu, jeho metody (a to je to nejennější v této knížce), a posléze mluví o jeho výsledcích v Rusku. Základní protiva mezi komunismem a katolicismem spočívá ve skutečnosti, že katolicismus je náboženství, postavené na nadpřirozenu, kdežto komunismus je především sociální nauka, jež ve své podstatě nadpřirozeno vylučuje. Všechny ostatní protivy dají se odvoditi od této protivy základního významu. Podstata komunismu nespočívá v jeho odmítavé kritice kapitalismu, ani v materiálních reformách, jež byly zavedeny tam, kde komunismus získal moc, ale v naprostém popření duchovna, v boji proti západní civilizaci — ta, protože je příliš proniklá křesťanskými vlivy, musí být podle komunistů od vrchu do základu zničena; pod záminkou, že se buduje nový společenský řád na základě čistě materialistického, vede se boj proti samému Bohu. Zničení vlastně každého náboženství je podstatným základem komunismu, neboť bojující ateismus marxistické a leninistické filosofie považuje protináboženský boj za jeden ze způsobů velkého osvobozovacího boje proletariátu. Náboženství, slibující lidem blaženost věčnou, udržuje prý pracující vrstvy v krutém nevolnictví bez nejmenšího protestu, a proto prý je nejmocnější baštou starého řádu. »Náboženství je formou duchovního útlatku, který tíží vždy a všude lidové masy, zlomené věčnou prací v cizí prospěch, bídou a opuštěností. Vira v lepší život na onom světě vzniká stejně tak nevyhnutelně z nemožnosti vykořisťovaných tříd vůči vykořisťovatelům, jako z nemožnosti divocha vzhledem k přírodě vzniká vira v božství, ďábla, zázraky atd. Tím, že ukolébává v naději na nebeskou odměnu člověka, který celý život žije v bídě, náboženství ho učí trpělivosti a resignaci... náboženství je obyčejným druhem duchovní kořalky« — tak napsal kdysi Lenin ve svém článku: Socialismus a náboženství. Ale komunističtí vůdcové vědí, že vyrvat člověka obraz a podobu Boha a udělat z něj mechanickou přišeru, není jen tak snadné. Aby mohli přivábiti velké křesťanské a jiné masy, nemohli se tedy pustit otevřeně do protináboženské propagandy, musili proto hledati půtku k jakési shodě, na které by mohli nejdříve pokřestiti a pak získati ty, kteří jim později mají sloužiti za výpomoc jako pomocná vojska. — Jestliže se tudíž zdá, že činnost bojujících atheistů se uvolnila, neznamená to ještě, že sovětská vláda a komunistická strana změnily svou podobu. Stalin na rozdíl od radikálnějšího Jaroslavlského raději tiše ničí náboženství tím, že odstraňuje kněze, zavírá kostely a staví kolchozy a města bez náboženství, než aby užíval násilných demonstračních prostředků. Až si ovšem komunismus svou dominantní posici zabezpečí, pak změní své metody v radikální. Ale zatím, aby vnikl do katolických vrstev a svět atheisoval, mu stačí jeho bezbožecké školy, zálučné organizace, rafinované psaný tisk, film, divadlo, písničky atd., prostě skvělá propaganda, ale i tak si v Sovětech (a tím spíše) mohou říkati: ještě jedna generace, a náboženství v SSSR. již přestane existovat. Na rozdíl od anarchisty, který netrpělivě touží po dosažení svého cíle, bojuje dnešní komunista metodicky a ukázněně, dovede se přetvařovat a trpělivě očekává vhodnou chvíli, kdy bude moci udeřit takovou silou, že se mu všechno sesype k nohám. Zatím co anarchista s otevřeným hledím zápolí proti

existujícímu řádu a často se vrhá jakoby proti zdi, dnešní komunista takticky podkopává různá zřízení, která se později zřítí sama sebou, anarchie je prostě individualistická a impulsivní, dnešní komunismus kolektivní a disciplinovaný. — Toť hlavní myšlenky této knížky, která by dnes opravdu měla být hodně čtena. J. K.

Jindřich Šimon Baar: Řeči příležitostné (druhý svazek Kázání). Stran 276, cena brož. výtisku 25 Kč, vázané 35 Kč. Vydaly Společenské podniky v Přerově, Masarykovo nám. 16. — Veliký znatel lidské duše ukazuje v této knize, jak třeba promlouvat k lidským duším ve chvílích pro člověka nejzávažnějších. Prostě, jak prostý byl celický život velkého spisovatele, mluví zde Baar ke snoubencům před oltářem, těší nad hrobem sirotky, manžela, manželku, rodiče... Citíte z každého slova, že Baar opravdu rozuměl svému lidu a odkrývá se vám tajemství lásky chodského lidu k Baarovi. Slova mluvená více než před čtvrtstoletím jsou živá i dnes a rozechvějí a potěší k lásce a důvěře v Boha. Je to kniha i pro poznání autora vskutku dokumentární.

Dr. Josef Kratochvil: Příručka dějin filosofie. (Otisk III. oddílu Rukověti filosofie.) V Brně, Obč. tiskárna, 1938. Str. 388, vel. 8°, cena 35 Kč. — Dnešní napjatá doba, v níž běží o přetvoření celého světového řádu, ukazuje nejlépe, jaký nesmírný význam mohou mít filosofické nauky, dovedou-li je jejich hlasatelé náležitě uplatnit. Jsme svědky toho, že nebezpečný rozmach velké říše vyrostl z politické nauky, jež má nepochybně filosofický podklad. Bohužel nejsou všechny nauky stejně správné, a k velké škodě lidstva našly právě mnohé bludy nejhorlivější a nejvážnější zastánce. Otcové těchto osudných omylů jsou už dávno mrtví, ale jejich nauky hlodají stále jako zhoubná hlíza na těle lidstva. Je proto nutno, aby se znova a znova zdůrazňovalo, že filosofie značí ve své nejvlastnější podstatě lásku k pravdě a že pravá filosofie musí hledati hodnoty trvalé a věčné. Obtížného úkolu, vytvářeti soustavu filosofie, jež by z bohatého nánosu lidského myšlení, věky navrstveného, vybírala zrna skutečné pravdy a opravdové moudrosti a seskupila se v laďný celek, podjal se u nás známý křesťanský filosof dr. Jos. Kratochvil již ve svých čtyřsvazkových »Meditacích věků«, jež jsou zároveň vůbec prvními úplnými českými psanými dějinami filosofie. Svě usilí vyvrcholil nyní dr. Kratochvil v »Rukověti filosofie«, jejíž historický oddíl byl právě vydán samostatně pod názvem »Příručka dějin filosofie«. — »Příručka dějin filosofie« je rozdělena na pět hlavních oddílů, z nichž první zahrnuje filosofii orientální, druhý filosofii řeckou a římskou, třetí filosofii středního věku, čtvrtý novověkou filosofii a poslední filosofii nejnovější. Proti všem podobným příručkám cizojazyčným má Kratochvilovo dílo velkou přednost, že se nespokojuje vylíčením filosofického myšlení v jeho hlavních představitelích — a to ještě jenom příslušníků velkých národů — nýbrž že spravedlivě zhodnocuje podíl všech pracovníků, i když jejich význam nebyl zrovna světoborný. Při tom si bedlivě všimá filosofů menších národů, zejména slovanských, kteří pro cizí autory takřka vůbec neexistují. Je třeba jenom otevřeně říci, že není větší pošetilosti a zároveň větší nespravedlnosti k vlastní práci, než ničím neodůvodněné přeceňování cizí vědecké tvorby. K dobrým, poctivým a objektivním dílům svých vlastních lidí přistupujeme s nedůvěrou a jakousi hyperkritičností a mnohdy je předem odmítáme jenom proto, že jde o práci našich vůdců. Místo toho, abychom se upřímně těšili z každého úspěchu české vědecké práce, kupujeme díla cizí, z nichž se dovidáme, že kromě filosofie německé (nebo anglické, francouzské či italské) neexistuje buď vůbec nic nebo skoro nic. Je nutno, abychom si konečně uvědomili, že cizí díla nás informují neobjektivně, jednostranně a neúplně, kdežto naopak spisy jako je Kratochvilův — už proto, že si autor je vědom své příslušnosti k malému národu a tím velké odpovědnosti — jsou psány nestranně a věcně a podávají poučení dokonalé. — Článek »Křesťanský dualismus«, otištěný v tomto čísle »Jitra«, jest ukázkou ze IV. dílu (Filosofické záhady a směry) Kratochvilovy »Rukověti filosofie«. Kéž přispěje ke zvýšení pozornosti k velkému dílu Kratochvilovu, zvláště mezi těmi, kdo filosofii studují.

Platon: Alkibiades, Hipparchos, Milovníci. (Přel. Fr. Novotný, vydal J. Laichter, Praha.) — Staré se stává novým a nové starým. Problémy, jimiž se zabývají poňanší filosofové starověci, objevují se znovu v celé své palčivosti. Jedna z typických »sokratických řečí« »Alkibiades« řeší otázku ducha a činu. Alkibiades spoléhá na své tělesné a hmotné přednosti, chce do-

sáhnouti moci mezi Athéňany v celém Řecku i nad celým světem. Je to muž činu, nesmlouvavý dynamik. První rozhovor se končí závěrem, že poznati sebe a pečovati o sebe znamená poznati svou duši a pečovati o ni. Jen kdo »pečuje o sebe«, může nabýti schopnosti účastnit se řízení obecních věcí. »Budete-li ty i obec jednat spravedlivě a rozumně«, praví Sokrates Alkibiadovi, »budete jednat bohumile; budete se při svém jednání dívat do toho, co je božské a světlé a užijete tam sebe i svá dobra.« — V druhé části se uvažuje o modlitbě. Modlitba prosebná vyžaduje opatrnosti, aby člověk nevědomky neprosil o zlo, domnívaje se, že prosí o dobro. — V »Hipparchovi« se hovoří o zisku. Platonský rozpor mezi Sokratem a jeho druhem, který se dívá na ziskumilnost se stanoviska praktického, ethického, kdežto Sokrates posuzuje věc logicky jako sjednocení všech druhů zisků. — V dialogu Erastai (Milovníci) je řešen rozpor ve výměru definice filosofa. Má to být člověk, který zná ze všeho něco, to je, ve všech oborech je »skoro dokonalý«? Vítězí nakonec mínění Sokratovo: Filosof musí být v umění politickém, královském i v umění hospodáře spravujícího svůj dům tak znalý, aby neustupoval žádnému odborníku. — Věčně živý problém. Věčně otevřené otázky: bendovská zrada vzdělanců, Haeckerovo dilemma, zda je víc mrtvá pravda či živá lež — a platonské: »A co na lodi zmítané bouří, komu bys spíše svěřil sebe i své věci, kormidelníku či filosofu?« — Křesťan ovšem ví, kudy má jít: po cestě pravdy živé!

Prof. Dr. Fr. Grivec: »Kristus v Církvi.« Apostolát sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci vydal právě svým nákladem překlad této výborné knihy slovinského unijního odborníka. České vydání, autorem doplněné a nově upravené, přináší i do našich domácích ideových zmatků jasnou katolickou orientaci, ukazující pravou podobu společné Matky Církve a její veliké poslání světové, jež nemají práva rušit a podlamovat žádné staré bludy, ani nejmodernější -ismy národní, sociální, filosofické a politické. Český katolík najde v Grivicově knize radostné posílení svého náboženského přesvědčení a jasný pohled a ocenění Kristova díla — obecné Církve. Knihu možno objednat v sekretariátě Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, Olomouc, Wilsonovo nám. č. 16. Cena brož. výtisku Kč 20.—

Z brázdy Metodějovy. Sborník prací z dějin olomoucké bohoslovecké Stojanovy Literární Jednoty. Sepsali a vlastním nákladem vydali členové Stojanovy Literární Jednoty v Olomouci 1938, za redakce Josefa Kunického. Cena neudána. — Stojanova Literární Jednota již před desíti lety dala veřejnosti vědět o své poctivé a plodné práci, plné ideálního ruchu, snah i bojů za věci Církve a vlasti v jubilejním almanachu »Stadium«, který redigoval tehdy bohoslovec, dnes už vicesuperior kněžského semináře v Olomouci, Jaroslav Šumšal. Letošní publikace dřívější doplňuje a na ni vhodně navazuje. Doplňuje ji články Jana Bombergy: K tradici velehradských bohosloveckých sjezdů 1863—1938, Františka Alexy: Čtyřicet let bohoslovecké čítárny v olomouckém semináři (1898—1938), a Jana Kubičara a Alexeje Mirossaye o vztazích Stojanovy Literární Jednoty k Slovensku a Podkarp. Rusi. Navazuje pak na Stadium vypsáním života, práce a osudů Jednoty za poslední desetiletí. Lze říci bez nadsázky, že čísti tento sličný Sborník je i po strance literárního požitkem, ovšem hlavně imponuje duch Jednoty, který živelně probleskuje ze všech článků a který je, jak to napsal Antonín Šuránek v úvodní stati, duchem Stojanovým. Odtud si vysvětlíme tu neumdlévající aktivitu členů Jednoty pro rozkvět kamenného i duchovního Velehradu u nás, tu máme klíč k pochopení, proč právě olomoučtí bohoslovci se též nejvíce zúčastňují práce mezi katolickým studentstvem a v ÚKSČs., proč též také asi nejvíce pracují už nyní, u t o m n e s u n u m s i n t, udržující čilé styky s ostatními slovenskými bohoslovci, takže jejich činnost sahá i daleko za hranice. A není to nikdo jiný, než životopisec a interpret velkého Stojana, velehradský horlitel Msgre dr. Cinek, který tohoto Stojanova ducha už takřka od převratu olomouckým bohoslovcům vlévá a jej v nich živí, a proto mu právem tato publikace, která je bezesporu skvělou visitkou Jednoty, byla věnována. — Je kolikrát i mezi katolickým studentstvem tolik předsudků proti seminárnímu životu. Kéž by se milá knížka »Z brázdy Metodějovy« dostala do rukou zvláště těmto, její četba by jim jistě leckterý předsudek odkládila. J. K.

Václav Šolc: Zpěvy svatováclavské. Vydal v den sv. Václava 1938 V. Šmidt, Praha. — Tato knížka, vyzdobená krásnými kresbami Aloise Moravce, vychází v jubilejním roce V. Šolce, jenž zemřel r. 1871, máje 33 let.

Jeho jméno je dnes téměř zapomenuto, a přece leccos z tohoto básníka, jenž si liboval v sonetu a tvořil spojovací články mezi generací nerudovskou a generací 80. let, je i dnes aktuální a zachovalo si jakous takous hodnotu. Čte se tu obzvláště známá apotheosa dělné ruky a venkovských chaloupek, v nichž se zrodilo tolik českých básníků a buditelů. Nechybí tu ani satira (Píseň o zvířatech), ale základem knížky je třináct sonetů, z nichž první se obrací k svatému knížeti, jehož jméno básník nese, a ostatní jsou obsahu vlasteneckého s analogiemi náboženskými a historickými. Víc než obsah pozoruhodné je zvládnutí formy sonetu. 1.

Gregorio Maraňon: Liberalismus a komunismus. Poznámky ke španělské občanské válce. Lad. Kuncir 1938. Str. 30. Cena 4 Kč. — V lavině domácích událostí zapomnělo se na boje ve Španělsku, jež se stále ještě neschylují ke konci. Zrovna v předvečer osudných dnů naší vlasti přišla drobná knížka, jejíž autor, G. Maraňon, člen španělské akademie, posuzuje se svého liberalistického hlediska události španělské. Stručně načrtává historii své vlasti po válce a všímá si především toho, jak opanovává Španělsko duch ruského komunismu, tak cizí duchu španělskému, jenž, jak míní G. Maraňon, je národnější, než duch kterékoli jiné evropské země. A právě v tom spatřuje autor největší nebezpečí komunismu, a odsuzuje za to španělský i evropský liberalismus, mezi jehož vyznavače sám patří. Proto také se rozešel s madridskou vládou, již považuje za bolševickou. Jde podle něho vskutku o boj proti komunismu, za národní obrodu Španělska. A na této základně se mohou sejít všichni Španělé. Vzal za své prohlášení svobodomyslného a republikánského Castelara, jenž kdysi řekl, že by se vzdal liberalismu, demokracii i republiku, aby zachránil vlast. Boj se prodlužuje proto, že to nepochopili ještě všichni Španělé. Ostré kritice podrobuje i liberalismus, jenž přisluhuje komunismu, ale přesto končí nadějí obrození ne Španělska, nýbrž liberalismu. Je zajímavá tato krátká studie, nic nám však nepovídá o poměru katolíků k národnímu hnutí španělskému. Je přesvědčivá, ale nepřesvědčuje nás o náboženském rázu boje Francova. Národní charakter mu nelze upřít. —a.

Viktor Dyk: Okno — Poslední rok. V novém vydání spisů Viktora Dyky, které rediguje Arne Novák, vyšlo v naklad. Frant. Borový v Praze na podzim 1938, stran 160, cena 20 Kč. — Mezi básnickými sbírkami, které u nás vznikaly a zály v osudných letech válečných, stojí Dykova válečná tetralogie Lehké a těžké kroky — Anebo (vyšlo na jaře u Borových), a Okno — Poslední rok, jistě na místě nejpřednější. Podobně jako slavná Kříčková báseň »Medyna Glogowska, a jako řada Tomanových básní, zejména cyklus »Měsíce«, je i Dykova válečná poesie, reprezentovaná čtyřmi jmenovanými knihami, vrcholným básnickým výrazem citění českého člověka za války i nadosobních úzkostí národa a země, octnuvších se na křižovatce svého osudu. Tato lyrika, plná citového rozechvění a vroucnosti, tragicky pathetická, uchvacující intenzitou svého prožitku, krásou a osobitostí výrazu a jakoby tesaná do mramoru, je opravdu to největší, co máme vedle Nerudových »Zpěvů pátečních« v české poezii, inspirované prožitím češství. Čteme tu vedle vzácných čísel intimního lyrismu, vedle veršů, odvádějících nás do kouzelného světa básníkovy dětství a jinošství, do světa vzpomínek s vidinami rodného kraje, básně, v nichž k nám mluví jménem svého národa jeho drazí mrtví a sama země. Je to poesie bojovníka, jehož slovo, které dnes zní s obnovenou časovostí, burcuje a podněcuje naše národní vědomí a svědomí stejně jako před lety. an.

Manfred Hausmann: Pozdrav k nebi. Stran 250, cena 23 Kč. — V melantrišské knihovně Epika vyšla jako další, již 14. svazek této sbírky pečlivě volených světových románů pozoruhodná kniha mladého německého spisovatele Manfreda Hausmanna »Pozdrav k nebi«. Manfred Hausmann, jehož knihy dosahují v Německu ohromných nákladů, je svobodným tulákem, který nastavuje poctivě hrud' všem tragickým silám osudu. Neklid jest jeho nejstálější vlastností, která je také příčinou jeho tuláckého života, zářícího velkou životní silou. Putuje s místa na místo, prožívá jednu událost za druhou a je to nakonec vždy příroda a její nová a mladá krása, která mu dává zapomenouti na bolest a utrpení, a která naplňuje jeho život znovu naději a radostí. A právě to intenzivní soužití s venkovem, láska k nebi, k oblakům, ke větru, k dešti a ke stromům je v této knize vyjádřena nejsilněji. Je to kniha krásná a přímá, působící očistně svým poněkud chladným ovzduším, připomínajícím vzduch na horách. Je to píseň lidské velikosti. R.

Antonín Sova: Pankrác Budecius, kantor, a jiné povídky. Stran 270, cena 32 Kč, vydal Melantrich v Praze na podzim 1938. — »Pankrác Budecius, kantor« je starosvětský příběh, quasi legenda z XVIII. století, povídka, v níž jsou na malém poměrně plátně shrnuty všechny možnosti Sovova plachého a soucitného vypravovatelského umění. Ale i ostatní povídky, zařazené do tohoto svazku, vybroušené a vskutku vypravěcky postavené, představují Antonína Sovu jako dobrého mistra povídky, který jistě dnes nalezne a zaujme velký počet čtenářů. R.

Karel Hadrbolec: Ptačí vrch. (Novina.) — Světem táhne velká vlna návratu k přírodě. Přecivilisovaný člověk touží po zdravém venkovském životě. Je na nás, abychom postřehli, co je v tomto návratu zdravého, a co člověka přivádí do stavu barbarské pudovosti. Ano, chceme návrat k zdravému životu přirozenému, ale nesmí to být ke škodě nadpřirozeným cílům lidské osobnosti. Náš návrat k přírodě nesmí být posledním účelem, nýbrž následkem návratu k životu Božímu. — Toto jsme chtěli říci k nové Hadrbolecově knize, která napodobuje díla francouzských nekřesťanských ruralistů a domnívá se, že všeobecně prospěšný návrat k přírodě je možný bez návratu k Bohu. Jinak je kniha zbytečně povídavá a na mnohých místech surová a hrubá, jak už bývá u podobných děl. Hledáme výraz pro literaturu tohoto druhu, který by odpovídal pojmu »asfaltové literatury«. Snad literatura chlévská či kompostová? M. P.

R. E. Dupuy a G. F. Eliot: Kdyby došlo k válce. (Orbis 1938.) — Kniha amerických autorů uvažuje o možnosti války, uvádí rozpočet sil, referuje o nových válečných vynálezech, podává historické reminiscence, vysvětluje vojenská tažení, rýsuje důležité strategické stezky. Nejcněnější jsou ovšem ta místa, kde spisovatelé konstatují fakta. Prognosa do budoucnosti je mnohdy provedena příliš idealisticky. Největší vadou jinak cenné knihy je to, že vyšla před Mnichovem, jak je ostatně patrné i z předmluvy plukovníka Moravce. Autoři si jistě nepomyslili, že bez boje bude rozhodnuto o osudu smluv a opevnění, o jejichž pevnosti byla většina světa nejpevněji přesvědčena. Tedy v psychologických odhadech se autoři knihy mýlili neméně, než naše zahraniční politika. dr. cm.

Jan Mertl: Co s politickými stranami? (Vydal J. Laichter, Praha. 9 Kč.) — Profesor pražské vysoké obchodní školy se snaží v této brožurě ukázat, proč vláda stran nahromadila proti sobě tolik nespokojenosti. Vysvětluje pro naše poměry Giddingsův »zákon malého počtu«, t. j. proces oligarchisace politických stran. Další vadou je systém stranických reversů poslanců. I ve stranách se vytvářejí kliky jednotlivých vůdců, kteří zárlí na své úspěchy. Poněvadž v rukou poslanců se obyčejně hromadí několik významných funkcí, nevytvořily se u nás dva typy politiků: typ iniciativního vůdce a typ politického odborníka. Dnešní systém nevychovává politické vůdce. Největší závadou našeho politického života je programová neurčitost a zmechanisovanost našeho stranictví. Avšak přes to mimo strany není téměř politického dění, poněvadž strany zárlivé střeží svůj monopol vlivu na občanstvo. Systém neplní své dvě hlavní funkce: organizování veřejného mínění a výběr politických vůdců. V zemích, kde zvítězily diktatury, byla jednou z příčin jejich úspěchu snaha o získání mladých lidí. Nepružnost systému, pomalý proces generační výměny zesilují v mládeži její radikalismus, a tím ji odcizují vládnoucímu režimu. Autor uzavírá, že dosavadní stranický systém selhává, když jde o rychlé jednání. Je třeba likvidovat dosavadní stranický systém, zneškodnit stranickou roztržičnost, zavést většinový volební systém s malými volebními okresy bez vázaných kandidátních listin, politické strany podřídí kontrole státní zprávy a vrátit je k vlastní jejich činnosti — organizování veřejného mínění k výkonu volebního aktu. Naproti tomu je nepřipustné, aby se z politických stran stávaly hospodářské podniky, které se více starají o své sinekury než o politickou činnost. Reprezentantům stran musí být znemožněny přímé zásahy do veřejné správy. Odborové hnutí je třeba přebudovat na nepolitické základně a proměnit je ve hnutí syndikalistické. Alfou i omegou státu je dobře vybudovaná civilní i vojenská administrativa. Knička Mertlova má mnoho výstižných postřehů a nutí k přemýšlení. M. P.

B. Boček T. J.: Podzemní Velehrad. 96 str., 80, Pa-pežská kolej T. J. na Velehradě, cena 5 Kč. — Hojně ilustrovaná a svěže napsaná dokumentární knížka o historii a archeologii velehradského kláštera, jak se

dnes jeví po vykopávkách r. 1937, jež jsou podrobně, ale veřejnosti přístupně popsány. Otázce starého Velehradu dostává se jimi nového osvětlení. Téměř režijní cena Kč 5.— má umožnit co největší rozšíření této publikace, již se zájmem přečte každý přítel Velehradu. Doporučujeme ji zejména návštěvníkům Velehradu, pro něž jsou přidány cestovní informace a turistická mapka okolí.

O duchovní šlechtictví.

Bylo velkým neštěstím pro náš národ a především pro náš stát, že většinu vedoucích míst obsadili lidé plebejského smýšlení, mající cíle co nejnižší. Bylo odvěkou chybou českého národa, že jeho duchovní vášně byly vždy větší a ohnivější než vášně kteréhokoli národa jiného. A zdálo by se, že jedna z těchto vášní — náboženská — které byl dán výraz heslem Los von Rom (!), se rozpoutala v prvních dnech naší samostatnosti, právě v té době, kdy jsme se měli způsobem sice slušným a čestným, ale tím rozhodnějším, porovnat s nepřáteli našeho národa.

Je velkou ztrátou pro náš národ, že v té době neměli otěže vlády v rukou lidé smýšlení v pravdě šlechtického, to jest lidé, vyšší z tradice českého národa, milující národ nejen v mlhavých slovech a větách matného významu, nýbrž milující každého člověka a každý kraj s jeho vírou a sochami světců, celou minulost s její slávou a ponížením.

V té době stáli v čele státu lidé zásad humanitních. Jejich stoupenci, po většině tak zvaná inteligence, rozbíjeli a i jiným, mnohem odpornějším způsobem zneuctovali to, co bylo našemu národu nejsvětější v dobách nejtěžších — svatováclavskou tradici. Dvacet let bylo nám dáno na odčinění urážek, které byly vmety ve tvář Věčné Spravedlnosti, a neodčinili jsme je.

A bude dobře připomenouti si právě v těchto dnech, že největší protináboženské boje byly v krajích, které nám již nepatří. Mariánský sloup v Praze byl stržen 3. listopadu, právě v den po ujištění, daném Národním výborem, že »ničeho se nestane, co by se dotknouti mohlo náboženského citu příslušníků osvobozeného národa« a za dvacet let byl český národ zrazen v těch dnech, kdy byl ujištěn o věrnosti spojenců! Že ani v těch hrozných dobách neztratili všichni lidé hlavu, to dokazuje článek, otištěný ve »Štitě«, kde se praví: »Co děd vystavěl a otec obnovil, to syn bez vyznání odstranil. Připomínáme našim budovatelům památníků, vychováji-li si ve stejných ideách své děti, jak dlouho budou tu státí památníky Svobody?«

Leckterý z bývalých vůdců se pozastavuje nad počínáním Slovenska, místo co by se bil v prsa a říkal si »mea culpa, mea maxima culpa!«, neboť základ k tomuto všemu byl dán hned v prvních dnech popřevratových. »Na to, že v školách, při cestách, v továrnách zpotupují kříže, sme už navykutí, ale ať do říše mrtvých se vlámat, to je čosi nového, hnusného, bestiálního. Zpytajte sa hocikoho na Slovensku, kto láme kříže? Dostanete určitú odpoveď: Tataři a Turci Povážim ľahnući ušetrili cintory (hřbitovy), ľerajším hordám českým ať náhrobné kříže zavadzajú! (Duben 1921.)« Je nenapravitelnou škodou pro národ, že naše osudy řídili lidé původu a zejména smýšlení plebejského, lidé, naplnění nenávistí ke všemu katolickému, lidé, kteří příliš rychle zapomněli, že to nejcennější a nejkrásnější dala našemu národu katolická tradice svatováclavská, že nejv-

nějšími syny a obránci české země byli — i v této době pronásledování a ústků — lidé, vychováni v zásadách katolických. Je třeba, aby i v těchto dnech stáli v čele naší vlasti vůdové bez zášti a nenávisti, milující národ a každého člena tohoto národa zvlášť.

Musíme mít na paměti, že náš národ prožil mnohem těžší doby a nakonec slavil vítězství. Až odpykáme trest za hříchy svých otců, bude třeba, aby v čele našeho státu stáli lidé, vychováni v zásadách duchovního šlechtictví. Jen tito lidé přivedou vlast bez pohromy do lepších dnů!

A musí býti prvním činem našeho pokání znovuzbudování sloupu Panny Marie, který nebude postaven na žádném jiném místě než na tom, kde byl stržen! A na tomto novém sloupě bude prostý nápis: »V odčinění urážky našich otců, Matko, věnuji jejich děti!« Vévoda.

Důstojný pán profesor!

V mene slovenských katolíckych študentov v Trnave prajem Vám hojnej požehnanej práce na širokom poli študentskom.

Možnože Vám budem známy už od vlni a preto Vám posielam svoje práce, ktoré posuďte s hlavou kritického.

My slovenskí katolícki študenti nateraz nevieme, kam sa máme obrátiť. »Rozvoj«, ktorý sa zdá, že už celkom zanikol (ale radšej nebudem Vám o ňom ani písať), pristúpila »Matica slovenska« k vydávaniu študentského časopisu, ale ktorý nám nijako nezaručuje, že bude kráčať v kresťanskom duchu. A vytvoril časopis všetkých študentov katolíckych v našej republike z »Jitra« (pravda zväčšený) by nebolo od veci. S úctou Š. K., Trnava.

V. B.: Naší babiáce se obálka Jitra taky nelíbí

Jan Dokulil: Z N O V U

*Smeteny chřestí útvary vlád
a zisk svůj sčítá si odvěká zkáza.
Nad lesy, nad hlinou teple vlát
sluneční vítr však neustává,
pramení voda v zřídlech svých,
klokotá v ptácích něha její,
dál v tajemno početí milostných
hodiny nový čas odbíjejí.*

*Kořeny stromů vzrůstají hloub
a v zemi mocněji vpíjí se láska.
Ze srdcí skal až k nebi tyčí se sloup
modliteb nových a ohnivě třaská
červenec zrn i láva lip,
naděje nové v květech sládnou
a houstne v klasech boží slib,
zrá a nezvadne mocí žádnou.*

*Znovu a znovu řeřaví zem
a v bohatství hojném vzplá dávná sláva.
Žvatlají děti o králi vítězném,
ve chrámech ztichla žalost usedavá.
Minuly říše jak chladný stín,
zmládlými háji vlast se černá
a žulový strmí Karlův Týn
tam, kde je Bohu země věrná.*

R O B E R T M Ä D E R : N O V Ý R O K

Nový rok je dnem velikého očekávání, ale rovněž dnem velikých obav. Svět mluví o roce 1939 suše a materialisticky. My jej jmenujeme rokem Páně. Protože je Bůh principem a cílem, počátkem a koncem nového roku, přinese nám, co Bůh chce, a co Bůh dopustí. Pozemští vládci na tomto plánu nezmění nic. Domnívají se sice, že vládnou, ale jsou spíše sami ovládáni. Konec konců všichni jsou pouze nástroji v rukou Nejvyššího. Jedině rozumnou politikou nového roku by bylo, abychom se ve všem orientovali podle Boha; výhradně, bez výjimky, výlučně, vždy a všude. Tato trojí orientace o novém roce musila by se rozcházet trojím směrem; musila by býti orientací rozumu duchem víry; orientací vůle duchem naděje, a orientací srdce duchem lásky.

1. Boží orientace nového roku musí se dít duchem víry! Věřiti znamená smýšleti jako Bůh, poněvadž Bůh je věčná a neomylná pravda. Věřiti je jistější než lidsky věděti. Lidské vědění je vždycky obmezené. Lidské vědění je vždycky měnivé, omylné, kusé. Všecko vědění vědoucích je ubohé ohmatávání a zkoušení. Co vědí dnes státníci o panování nad národy? Co národní ekonomové o blahobytu národů? Slepí jsou, kteří mluví o baryách, a hlší, kteří mluví o hudbě. Kdo jsou mezi nimi poctiví, opakují po Dubois Reymondovi: »Nic nevíme a nic nebudeme věděti.« Ne jako by moderní člověk už nedovedl mysliti, ale to, co sám od sebe člověk dovede, jsou to všecko ubohé drobtý. Nic nedokazuje nutnost víry tak velice, jako rozháranost, zmatek moderní nevědecké vědy, jako bezradnost nynějších držitelů moci. Loď, která dnes ráno vypluje z loděnice, musí plouti hustou mlhou. A ti, co sedí u kormidla, nevidí nic. Běda, běda, běda! Jak se nám povede?

Musíme se modliti credo. Musíme povolati na loď toho, kdo jediný najde cestu v bouři a ve tmě. Toho muže z Cesarey Filipovy, který vidí dále než tělo a krev. Nástupce rybářova z Betsaidy: Fides intrepida. Papeže.

2. Boží orientace nového roku duchem naděje! Štěstí nového roku spočívá v tom, aby-
chom měli vše, čeho je nám potřeba pro duši a pro tělo. Ale není nic, ani to nejmenší,
aby to nebylo od Boha. Země, která nás nese a živí, je zemí Páně. Slunce, které nás
hřeje, je dílem Božím. Vzduch, který vdechujeme, chléb, který jíme, oděv, kterým se
odíváme, jsou dary Božími. Všelike dobré dání shůry jest od Otce světél. To je skuteč-
nost. Slovy příroda a technika nic se nespraví. Jsou to jenom díla Boží a síly Boží, které
působí v přírodě a technice. Všecko pochází od Boha. Na tom nic nezměnily moderní
vynálezy. Proto štěstí jednotlivců i štěstí národů závisí jedině a výlučně od Boha.
Mluvit o šťastném novém roku bez Boha je nesmysl, byť sebe více národohospodářů
a vychovatelů lidu denně toho nesmyslného slova užívali. Všecko, co lidé o novém roce
mluví a píší, je jen kov znějící a zvon zvučící, zapomenou-li na základ veškerého štěstí,
na Boha, který je všeho dobra zdrojem a pramenem. Je bludná nauka, která se jmenuje
pelagianismus. Je to domněnka, že člověk sám ze sebe, svou mocí a silou může konati
skutky nadpřirozeně dobré. Pelagianismus má moderní sestru. Je to herese, která
očekává jen od přírody a od lidského přičinění všechny pozemské statky: život, zdraví,
peníze, chléb, pořádek a mír, vylučujíc všecko prozřetelnost Boží. Je to zvláště svobod-
ným zednářstvím rozšířený a dnes hluboko do katolických řad pronikuvší naturalismus.
Zkušenost už ukázala, kam s ním svět dojde. Bůh je původcem a učitelem jak přiroze-
ného, tak i nadpřirozeného řádu. I když v obou oblastech stvořil nepřímé příčiny,
musíme všecko očekávat od něho, protože všecko v něm a skrze něj a s ním se hýbe,
žije a existuje. Proto je křesťanské náboženství náboženstvím naděje, »očekávání všeho
od Boha«. Podle výroku sv. Ignáce my v novém roce tak napneme všechny své síly,
jako by všecko záviselo na nás; ale při tom nikdy nezapomeneme, že v nebi máme
Otce a v první řadě vždycky pozvedneme k němu oči naděje, jako by všecko záleželo
pouze na Něm. Všecko naše štěstí v novém roce bude hlavně záležeti v tom, že své zraky
budeme pozvedati k Bohu plně očekávání.

3. Boží orientace nového roku duchem lásky! Nevíme, co nám nový rok přinese, ale
tolik víme, že to bude rok lásky nebo nenávisti. Všecko veliké na světě dalo se vždycky
v jednom z těchto dvou znamení. Všecko veliké v říši zla, může-li se tu ovšem mluvit
o něčem velikém, způsobila obrovská, gigantická démonická nenávisť. Všecko veliké
v říši dobra způsobila veliká, božsky inspirovaná láska.

Ráz a úspěch nového roku bude proto záviseti na tom, budou-li silnější lidé, kteří
milují, než lidé, kteří nenávidí. V této chvíli nezdá se pravděpodobným, že my budeme
těmi silnějšími. Katolická normální temperatura stojí níž než temperatura bezbožců.
Tito jsou ohnivější, živější, podnikavější, ofensivnější než my. Křesťané jsou zpravidla
vojskem spáčů. Není katolického nadšení.

Proto není žádného důtklivějšího blahopřání k novému roku nad přání, aby Duch svatý
nás všechny zapálil ohněm své lásky. Milujte Pána Boha svého z celého srdce svého,
z celé mysli své a ze vši síly své! Kdo miluje, všecko může. Kdo miluje, ten umí také
oběti přinášeti. Kdo slibuje nový rok bez kříže a oběti, lže a pravdy v něm není. Jisté
procento oběti patří k životu jako sůl k chlebu. Oběť dává životu dobrou chuť a zachra-
ňuje jej před hnilobou. Jenom obtíže propůjčují životu možnost probouzení a k rozvoji
pomáhají mravním silám, jež v něm dřímají.

Musíme se učit toto nám potřebné procento oběti, jež je známo jedinému Bohu, tak
zpracovávat, aniž bychom se cítili nešťastnými. To je tajemstvím lásky. Kdo miluje,
necítí se nešťastným, smí-li pro milovaného přinášeti oběti. Proto třeba orientovati
nový rok také v duchu lásky.

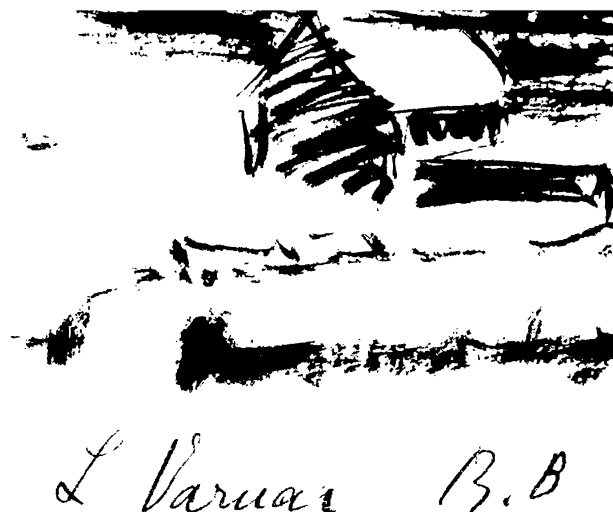
Tím je vytčena cesta lodi života pro rok 1939. Ve všem, co nám ten rok přinese, budeme
se orientovati podle Boha, věčné pravdy, duchem víry. Ve všem, čeho potřebujeme,
budeme se orientovati podle Boha, nekonečné dobroty, duchem naděje. A ve všem, oč
usilujeme, budeme se orientovati podle Boha nevyššího a nejlíbeznější bytosti, duchem
lásky.

Tak vtiskneme novému roku na čelo znamení kříže. Znavení tím, že nás ustavičně vláčelo
lano bezbožectví a bezbožnosti, zasedneme ke kormidlu. Dost dlouho byli jsme se svými
skvostnými katolickými pravdami vedeni od jiných. Teď konečně chceme býti vůdci!
Nyní budeme my, pokud k tomu budeme míti síly a vlivu, my sami určovati cestu lodi
svého života. Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého! Amen. Přel. Tom. Coufal.

Ernest Mach: *Vteřiny*

*Už okraj mísy tvé přetéká tmou
znám noční obzore ty vteřiny
kdy kmeny stromů trčí výstrahou
nad černí nepohnuté hladiny
než první hvězda mdle se zaleskne
znám noční obzore ty vteřiny
než záblesk světla spasí pocestné
Sám jedním jsem a čekám bez hlesu
snad po domově se mi zasteskne
po bílém písku břízách po vřesu*

L. Varnai: Zima

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Jedna maminka: »Zdeňku, kolikrát už jsem ti povídala, abys nevrzal tou židlí? — Zde-
něk: »Mami, pětkrát.«

Jeden pan profesor: »Pořád vám to říkám: Hoši učte se!«

To je právě ta chyba, že se něco říká pořád. Právě proto je to neúčinné, že se to říká pořád. Studenti si na to zvyknou asi tak, jako mlynář na klepání mlýna. Nevnímají to prostě. Není dobré, když se profesor pořád rozčiluje. Třída si na to zvykne a nepůsobí to. Jeden pan profesor říkal: »Já se rozčílím ve třídě jen jednou za rok. A měli byste vidět, jak to účinkuje!«

*

Vychovatel musí býti člověk nevšední, vynalézavý, rostoucí a neztrnoucí. Nejšpatnějšimi vůdci mládeže jsou ti, kteří mají »svou« metodu, to jest určitý, neměnný a »vyzkoušený« způsob výchovy a výuky. Studenti už ho znají a vědí, jak »na něho«. Má tedy vlastně pedagog míti metod několik a střídati je podle potřeby. Co bychom řekli o lékaři, který by na všechny nemoci měl jediný lék? Krásně radí svatý Pavel Timotheovi: »Hlásej slovo, naléhej včas i nečas, usvědčuj, přimlouvej, kárej, a to se vši trpělivostí a moudrostí učitelskou.« (II. Tim. 4, 2.) Jaká různost metod!

*

Na začátku roku posílá pan ředitel přebytné žáky ze tř. VIa do tř. VIb. — »Do VIb půjdou dva žáci: Vocilka a Novotný!« — Vocilka: »Prosím pěkně, pane řediteli, neposílejte mě tam, já bych chtěl zůstat tady!« — »Proč chcete zůstat tady?« táže se pan ředitel. »Prosím, v VIb mají pana profesora Mezírku, prosím, on je tuze přísný!« Pan ředitel: »On už není takový, co mají to Mezírče.«

Zlatý pan ředitel! Ne proto, že se s ním dá takhle smlouvat. Ale proto, že chápe tu touhu studentů, aby pan profesor byl »trochu jiný«. A sám je také rád, že se pan kolega Mezírka tak změnil od té doby, co se mu narodil synáček. Snad i jeho metoda bude nyní otcovštější. Ale — ale rozhodně neměl takhle před žáky žertovat o členu sboru profesorského.

*

Slovo pedagog pochází z řeckého paidagogos, což znamená: voditel ducha. Býval to více nebo méně vzdělaný otrok, který doprovázel hochy do veřejné školy, nosil mu knihy, psací náčiní a hudební nástroje. Při vyučování prodléval v jeho blízkosti a opět jej odváděl domů. Později dostávali pedagogové za úkol své svěřence i vyučovati. Byla tedy pedagogie původně zaměstnáním otrockým. Odtud rčení: Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.

Pohanskému starověku bylo utajeno tajemství duchovní paternity. Teprve křesťanství naukou o Bohu Otci, »ex quo omnis paternitas in coelis et in terra nominatur«, posta-

vilo nad pojem pouhého otcovství tělesného myšlenku otcovství duchovního, vznešený ideál laskavé přísnosti a přísné lásky.

Povídal jsem onehdy kvartánkám, když zlobily: »Ve starověku bylo učitelství povoláním otrockým: nyní však jest povoláním vznešeným, zvláště, když může člověk vyučovati tvory tak roztomilé, jako jste vy. To už večer před spaním se těší, jak si příští den zase „zaotročí“.«

*

Historia magistra vitae. Ano, ale musí to býti dějiny celé. Vybírat z dějin lidstva jen jednu stránku, a to třeba jen vnější a podružnou — nemůže býti poučné. Učívalo se dějepisu tak, jako by dějiny byly jen samé války. Také tak, jako by dějiny byly jen letopočty. Nebo jako by dějiny byly jen výsledkem špatného trávení nebo špatných nálad panovníků. Nebo jako by dějiny se zakládaly na rodokmenech králů nebo sňatkových vyhlídkách jejich dcer. Jen ojedinele se dala zmínka o Attilovi jakožto »biči Božím«, o »činech Božích skrze Franky« (gesta Dei per Francos) — ale to byla zřejmě jen prázdná rčení naivních křesťanských kronikářů. Neboť, co by mohl Bůh míti společného s dějinami, když autoři dějepisných učebnic nemají nic společného s Bohem?

*

Učiti se z dějin. Správné. Ale nesmí se ztráceti smysl pro celek. Vytrhovati z dějin národa jednu epochu a z ní vyvozovati jediný a pravý smysl dějin národních, jako by to, co předcházelo a co následovalo, bylo jen tmou, není ani vědecké, ani poctivé — a výchovné teprve ne. Co bychom si mysleli o profesoru zeměpisu, který by poučoval o poušti tak, že by se omezil na výklad o velbloudu? Nebo o profesoru fyziky, který by nauku o elektrině nahradil anekdotou o Galvaniho žábách?

To není přepjatý žert, když víme, že leckdy i výklady dějepisné bývaly doplňovány nebo i nahrazovány epizodami vybrakovanými z tendenčních historických románů.

*

»... Je pravda, že tendencí často umění trpí. Ale jsme v zápase a bojujeme o život. A život národa nade všecko. Pro něj musí všecko zápasit — i umění.« Tak opravňuje tendenci svých románů Alois Jirásek v knize »Na Ostrově«. Pokládá dějiny za jakousi lidovou školu lásky k vlasti a žádá od historické pravdy, aby se líbila, aby hýbala a rozněcovala. A tak psal historické romány, ty romány byly čteny, »pravda« se líbila, ba co horšího, byla za pravdu pokládána.

Avšak mezi pravdou historickou a pravdou románovou je rozdíl. Dobrým přirovnáním jej vystihuje lord Macaulay: »Jsou dva způsoby dějepisné komposice, totiž historie a historický román. Jeden z nich lze přirovnati k mapě, druhý k namalované krajině. Malba, třebaž nám staví krajinu před oči, nečiní nás schopnými rozeznávat přesně rozměry, vzdálenosti a úhly. Mapa sice není dílem napodobivého umění, nepředstavuje naší obraznosti živých scén: avšak přesně nás poučuje o poloze různých bodů a jest užitečnější společník cestovatele nebo generála než by byl obrázek krajiny.« (Critical and Historical Essays. B. Tauchnitz, Leipzig 1903, tom. I., p. 112.)

*

Do školy chodívali všelijací obchodní cestující a nabízejí pánům profesorům knihy, obrazy, učebné pomůcky, mýdla, dopisní papíry, plaketky, losy a já nevím co. Škola se proti nim brání buď nápisem ve vestibulu: »Podomní obchod zakázán.« Nebo přísným dozorem školníka. Někde dokonce i uzavíráním školní budovy v době vyučování.

Stalo se to osudným na dvou ústavech. Do prvního přišel pan zemský inspektor a vystupoval již po schodech do prvního poschodí. Školník vyběhl a volal za ním: »Kampak, dědečku?« A na druhém, kde zavírali, musil pan inspektor zazvonit u dveří. Otevřelo se okno v přízemí, vyhlédl pan profesor, který tam právě vyučoval, a prohlásil: »Nic nekoupíme!« a opět okno zavřel, a to ne bez rámusu.

Poučné i pro vás, studenti. Je třeba s každým jednati a mluvit slušně a taktně, nikdy v nikom neviděti vetřelce, nýbrž vždy člověka, který má svůj úkol a cíl a snad i těžký úděl životní. I podomní obchodník zasluhuje dobrého přijetí. Jistě nechodí po domech jen tak pro své vyražení.

Shora uvedené případy neznamenalý zrovna urážku pro pana inspektora — on sám to vypravoval se smíchem. Ale ukazují smysl a cenu zdvořilé otázky: »Co si, prosím,

přejete?« — »Koho, prosím, hledáte?« Přílišná či zbytečná zdvořilost nikdy není zdaleka takovou chybou jako nezdvořilost.

*

Zajímavý případ se stal nedávno v Americe.

Byl to nápad obratného rozhlasového režiséra vysílat v rozhlasové úpravě starou Wellsovu fantasii »Válka světů«. Na konci povětrnostních zpráv hlásil rozhlas, že se na nebi objevily neznámé úkazy, že nějaký neočekávaný roj meteorů letí prostorem a blíží se k zemi, že podrobnější zprávy dosud nejsou, že se však posluchači nemají znepokojovat a v klidu a rozvaze mají vyčkávat u svých přijímačů.

Už výzva ke klidu a k rozvaze vyvolala ovšem paniku v myslích lidí, neboť tak začínají zpravidla všechny znepokojující zprávy.

Z amplionů však už zněla lehká taneční hudba a uklidňovala. Náhle byla gramofonová deska uprostřed líbezného tanga přerušena a z přijímače se ozval vzrušený hlas, který oznamoval, že roj meteorů nebyl rojem meteorů, ale velkou skupinou meziplanetárních letadel, v nichž Marťané napadli naši ubohou Zemi... V této chvíli obyvatelé Marsu už bombardují Filadelfii a San Francisco...

A co se v té chvíli opravdu dalo ve Filadelfii a v San Francisku?

Na nebi byl klid, Marťané byli od Země stále vzdáleni onen počet tisíců kilometrů, který je jim podle astronomických příruček předepsán. Ale desetitisíce obyvatelů Filadelfie a San Franciska vybíhalo zděšeně z domovů, nasazovali si masky proti plynům, prchali do protiletectvých krytů, vynášeli peřiny (neboť ve zmatku jsou vždycky z neznámých důvodů vynášeny napřed peřiny); nejchladnokrevnější z nich pak telefonovali policii své svědecké výpovědi o prvních obětech nebo alarmovali hasiče k požárům, které podle jejich přesvědčení už bomby Marťanů způsobily v jejich čtvrti. A zmatek se šířil po všech městech, do nichž nic netušící hlasatel posílal fantastická letadla z Marsu, a někteří horlivci už uvažovali o vyhlášení všeobecné mobilisace. Když se rozhlas dověděl o panice, kterou způsobil, oznámil posluchačům, že to všechno byla jenom hra, nebo, chcete-li, bluff.

Moderní člověk je člověk ustrašený. Tato ustrašenost je výsledkem zpohodlnění a změšťáctění života. A proti tomu se projevují v naší době tendence, zdůrazňující nebojácnost a hrdinství. Heroisté ovšem spíše jen mluví. Lessing má pravdu, když říká, že lidé mluvívají nejvíce o vlastnostech, kterých nemají. Achilles nikdy neřečnil o hrdinství. Svatí nekonávali přednáškové turné o svatosti. Jenom hysteričtí muži řeční co nejlomozněji o hrdinství. Křesťan nemá o hrdinství mluvit, ale má hrdinou býti. »Non magna loquimur, sed magna vivimus,« napsal Tertullian.

Statečnost jest jedna ze základních ctností. Statečnost předpokládá strach z velikého zla. Nebáti se, to jest nepociťovati strach, jest buď nelidské nebo nadlidské. Statečnost záleží v tom, že člověk sice strach má, ale přemáhá jej láskou k nějaké vyšší hodnotě, ať je to Bůh, národ, věda, umění, kultura. Statečný miluje život. A nepohrdá smrtí: bojí se jí. Statečnost tedy znamená strach i nebojácnost zároveň — a lásku k věcem, které stojí za to, aby člověk strach přemohl.

Není statečnosti bez víry v individuální nesmrtelnost. Člověku nevěřícímu se jeví smrt a válka jako absolutní zlo. Před několika lety prohlásili francouzští učitelé na svém kongresu, že jsou a zůstanou důslednými pacifisty: raději otroctví než válku. Je to důsledné. Žádati od nevěřícího, aby šel do války za vlast, znamená žádat, aby obětoval vše; neboť život pozemský jest mu vším: v život budoucí nevěří. Národy, které ztratily víru v Boha, nejsou schopny se bránit, nejsou schopny zachovati věrnost spojencům a jsou odsouzeny k otroctví.

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

(Pokračování.)

Hoši se usadili, jak bylo domluveno. Třídní profesor Cerba pozvedl jen obočí, ale mlčel; mohla to být náhoda, že si tak sedli. Rozdal všem lístky s příklady. — Bylo ticho, jen předseda se tlumeně bavil s ředitelem...

Venda po několika minutách ohlásil, že je připraven, a šel k tabuli. Začal klidně počítat; předseda si hladil bradku a přihlížel. Mezitím Rudi s úzkostlivou tváří přisunul blíže k Patrikovi svůj lístek a ukázal na druhý příklad. Patrik si jej s námahou opsal, pak vzal logaritmické tabulky, které ležely na stole, otevřel je, a když předseda sledoval počítajícího Vendu, rychle něco do nich psal. Po chvíli podal Rudimu zavřenou knihu a pošeptal mu stránku. Načrtl mu v tabulkách řešení příkladu tak dalece, že Rudi již ostatní svedl. Byl to poslední skutek věrného kamarádství v jedenáctce — nebo také pouhý studentský švindl, jak je vám libo.

Když přišla řada na Rudiho, musel začínat právě tím příkladem. Byl zachráněn. — Matematika dopadla skvěle a posílila sebevědomí hochů. Ovzduší bylo již méně napjaté. Střídal se předměty a slunko klouzalo po žlutě malované stěně k západu. Patrik odpovídal tak skvěle, že mu předseda často dával sám otázky, ale na ty stejně lehce a bezvadně odpovídal.

Nebylo daleko od sedmé hodiny, když bylo hochům oznámeno, že všichni složili maturitu a Patrik James s vyznamenáním. — — —

Těžké, kováním zdobené dveře, zapadly za Patrikem. Stál před gymnasiem ovíván večerním vánkem. Jeho oči se leskly radostí a mužnou hrdostí. Byl maturus!

Jak rychle byla zapomenuta ta pošmurná, šedá budova za ním. Osm let života v ní prožil. Osm nejkrásnějších let dětství a bezstarostného jinošství. Osm let studia, osm let her, osm let klukovských radostí. Ale stará budova, až příliš zvyklá na nevďek i svých nejlepších synů, se za vzdalujícím se hochem jen starostlivě usmála: »Však ty si na mne, chlapče, vzpomeneš...«

Patrik James krácel ulicemi sebevědomě, naplněn omamným pocitem svobody a volnosti — svět patří nám!! Viděl v duchu zářivé, krásné město a mohutnou budovu na nábreží stříbropěnné Vltavy PRAHA!!... Právnická fakulta byla jeho snem. — — —

Uplynul čtvrtek, pátek a Patrik neviděl Jitku; byl rozmrzen, tušil, že se mu vyhýbá, a nevěděl proč. Nebyl si vědom žádné viny a proto její jednání uráželo jeho hrdost. Sobota — konec školního roku! Město bylo plno venkovských tátů a maminek, kufrů, černě natřených truhel, objímání a líbání, plno slz radostných i smutných z loučení a planých slibů o nezapomenutí a věčném přátelství. Cukráři si mnuli ruce nad dobrými obchody. Jen Patrik James chodil mezi vším tím veselím a ruchem zamračen.

»Kde je Jitka...?«

V poledne přišel Patrik domů. Bylo mu smutno a v srdci hlodala hořkost zklamání. »Máš na stole v pokoji malý balíček, přinesla jej druhá pošta.«

Patrik se vrhl do svého pokojíku. Balíček obsahoval malý šáteček, zdobený ruční krajkou a uprostřed byl krásně vyšíváný věneček pestrých lučních kvítků. Patrik sáhl po dopise.

Milý Patriku!

Nezlob se, že jsem se s Tebou osobně nerozloučila — nemohla jsem. Ten šáteček, který jsem sama zhotovila, nechť je Ti milou vzpomínkou na náš první máj. Děkuji Ti za všechny krásné chvíle a za Tvé ušlechtilé přátelství. Na universitě a dále v životě Ti přeji z celého srdce štěstí.

Srdečně Tě pozdravuje

Jitka Palkovská.

Patrik byl usmířen, třebaš nepochopil slova: nemohla jsem! Jitka nezanechávala v tomto městě jen vzpomínku na pensionát a na svá studia, zanechávala zde více — své něžné srdce a sen své čisté dívčí lásky.

Patrik James stál u okna a hleděl přes zahrady někam do prázdna, jeho mysli se honily divné myšlenky, ale žádná se nedala zachytit.

Také Jitka Palkovská stála u okna... uhánějícího rychlíku. — — —

Druhá část.

»Ego vos doctores creo!« — Slavnostní slova promotorova se nesla na pohled chmurným a přece tak slavným prostranstvím velké auly Karolina. Alma Mater — šestisetletá nestárnoucí strážkyně věd propouštěla s doktorským diplomem sedm synů právnické fakulty do života.

Dojemný to okamžik pro rodiče, sourozence a příbuzné, kteří naplnili staré, zubem času ohlodané lavice a se slzami v očích naslouchali vážným slovům, jimiž Spectabilis se loučil s mladými doktory.

Vzadu za lavicemi se však tísnil mladý, studentský lid, chasa živá a bezstarostná, nevidící v promoci nic jiného než vyklouznutí z očiště kolokvií, státnic a rigoros, tedy událost nadmíru šťastnou a veselou.

»Já se divím, kde Pindík každý týden sbírá tyhle laudationes funebrae.«

»Který Pindík?«

»Spectabilis pan děkan; což nevíš, že mu takhle říkáme? Je malý, ale zralý!«

»Já vím, mne také při „kolu“ vyndal, a jak! Tak rychle jsem jakživ ještě nebyl na ulici.«

»Ale já znám kluka, při kterém Pindík div nezapomněl zavřít ústa. Bylo to při druhé státnici a já byl poslouchat. Ten kluk odpovídal a Pindík na něho koukal skrz brejle a bručel do vousů, což je vrchol jeho uznání.«

»A kdo to byl?«

»Kdo je tak zvědavý? Ovšem, Věruška; ty, když se mluví o klucích, to se probudíš i ze sna, vid'?'«

»Kluci, nevěřte mu, Pepíček žárlí.« Studenti v okolí hovořící skupiny se zasmáli.

»Ticho, panstvo! Pedel již sem natahuje krk jak žirafa. Kdyby nedbal své patrum auctoritas, tak sem mrskne žezlem.«

»Musíme přestat, už je, chudák, zlostí celý zelený.«

»Ať pukne, mně včera vytáhl poslední desítku za test.«

»Ticho, nesmějte se tak hlasitě, nebo budeme vyhozeni.«

Studenti zmlkli a poddali se na chvíli zase kouzlu vážného okamžiku. Jejich veselost nebyla nevážností k promočnímu aktu, naopak, jejich srdce se chvěla tajnou touhou a pevným odhodláním státí brzy tam před lavicemi a skládati přísahu do rukou promotoru. Zatím byla pro většinu cesta ještě daleká a proto si krátili čas veselými poznámkami. —

»Věruško, ten kluk, co stojí úplně na kraji vlevo, to je on.«

»Co je s ním?«

»To je on, co tak překvapil děkana při státnici.«

»Je hrozně mlád, vypadá na dvacet, ač mu musí být aspoň třiadvacet.«

»Ano, je mu tolik, já ho trochu znám. Dělal vše v termínu a skvěle.«

»Hm, nějaký šplhoun.« Ohrnula nosík Věruška.

»Ani ne. Je skvělý hráč tenisu a běhal v první štafetě VS. Při footballu hrál centralva za Kolonku, ale nebydlel v ní.«

»Podívej se kolem, není zde někde jeho děvče? Znáš ji?«

»Sotva! Neviděl jsem ho nikdy s dívkou.«

»Je to hezký hoch, ale na tu velikou délku je snad trochu moc štíhlý, nemyslíš? A nezdá se ti, že má nějak smutné oči?«

»Prosím tebe!«

»Ty oceňuješ chlapce podle běhání, rakety, kopacího míče a já podle zevnějšku. Ale již je konec. Jeho Magnificence rektor jim blahopřeje, tak, teď si pedelové razí cestu. Uvidíme, kdo bude našeho novopečeného doktora objímat, já jsem strašně zvědavá.« Rektor v purpurovém taláru, zdobeném hermelínem, děkan i promotor v černém, všichni s historickými barety a odznaky své hodnosti opustili velkou aulu.

Rodiče, příbuzní a známí nových doktorů oblečení velkoměstsky i venkovsky, vrhli se k svým oslavencům. Objímání, polibky, smích, slzy, kytice, stisky rukou...

Jen jeden ze sedmi nových doktorů stál stranou sám a čekal, až se uvolní trochu místo. Nikdo ho neobjímal, nikdo mu neblahopřál.

»Podívej se, on je sám! Nikoho asi nemá, chudinka, je mi ho tak líto. Jak je bledý a smutný. Jdi mu aspoň ty blahopřát.«

»Nemohu, Věruško, znám ho příliš málo. Neznám ani celého jeho jména, vím jen, že ho volali Patrik.« — — —

Před Karolinem stálo několik soukromých aut i taxi, do kterých za radostného hovoru, volání a smíchu nastupovali promovaní v kruhu svých milých, aby se dali odvézt k slavnostnímu obědu. —

Do Železné ulice zabočil rychlými kroky štíhlý, vysoký mladý muž v šedém zimníku s černou páskou na rukávě a s oválným pouzdrém pod paží. Na Staroměstské náměstí dojížděla právě jednička a mladý muž po krátkém váhání nastoupil.

Tramvaj minula právnickou fakultu, přejela most, zahнула do leva a rozezvonila se před Akademickým domem, aby skupina studentů, ubírajících se k obědu do mensy, uvolnila koleje.

»Klárov,« hlásil lhostejně průvodčí, ale Patrik James nevnímal své okolí, které si zvědavě prohlíželo hezkého mladého muže, jemuž pod zimníkem bylo vidět smoking, což je v pravé poledne oděv značně neobvyklý; díval se někam protějším oknem do prázdna. Dělal přesně to, čemu lidé říkají: »Bdíš, ale duše v tobě spí.«

Pomalu se vinula tramvaj Chotkovou silnicí, až dosáhla hořejší stanice. Patrik vystoupil, přešel na druhý ostrůvek zastávky a čekal na »okružní«. Nastoupil, ale nejel dlouho; u Sparty vyskočil, šel podél žlutě natřené ohrady a zapadl pak v jedné z ulic, jejichž průčelí domů jsou obrácena do Stromovky.

Došel do svého pokojíku v druhém patře, svlékl kabát a usedl na velikou dřevěnou truhlu. Jeho oči hledaly protější stěnu a na ní větší rám s obrazem ženy asi čtyřicetileté. Ani sval se nepohnul v Patrikově obličeji, ale jeho temné oči zvlhly a z pootevřených rtů vyklouzlo tiché: maminko...

O prázdninách, když se připravoval na třetí státnici, zemřela Patrikovi maminka. Byl to jeden z těch srdečních záchvatů, jimiž trpěla již léta, ale které se jí podařilo dosud před synem vždy zatajit; tentokrát však záchvat nepřekonala a do dvou dnů zemřela na srdeční slabost. Pro Patrika to byla strašná rána, tím hlubší, že na ni nebyl ani trochu připraven. V první chvíli měl dojem, že se na něho zřítílo nebe a že mu již nezasvitne slunko. Avšak drsná skutečnost mu tvrdě připomněla život. Oškřivenost lidské lakoty a hamižnosti vyburcovala v Patrikovi hrdost a dala mu sílu k jednání.

Země se nezavřela ještě nad rakví a v bytě se objevili milí příbuzní, z nichž většinu Patrik ani neznal, ale kteří plnými rukama odnášeli, co se dalo, div že zpod nešťastného hocha nevytáhli i židli, na které seděl.

Když Patrik viděl, jak jeho strýc, vrchní soudní rada Machoň balí křišťálovou soupravu, o níž věděl, že byla posledním dárkem, který maminka dostala k vánocům od otce, zakročil.

»Ta souprava zde zůstane, strýče.«

»A copak bys s ní dělal? Já mám dcery...«

»Na tom nezáleží, ale já ji nedám.«

»Jsi rozrušen, chlapče, jdi se projít, to ti udělá dobře.«

Patrik sevřel rty nad tím otcovsky falešným tónem a tichým, ale pevným hlasem pravil: »Nic již nebude z bytu odnešeno a nejlépe bude, když mne necháte o samotě a všichni odejdete.«

»Cože, tak ty jednáš se svým strýcem a s ostatními příbuznými za všechnu lásku...?«

»Myslím, že je zde zcela zbytečné mluvit o lásce, zvláště když nebyla předtím nikdy osvědčena.«

»Já jsem tvůj strýc a zatím zde poručím já.«

»Nejste bratr ani mé matky ani otce, jste jen švagr, není tedy to pouto tak příliš veliké, aby mne nutilo k slepé úctě. Zapomínáte, že jsem dospělý. Není dosud otevřen testament a zvláště vy byste neměl zapomínat na právní stránku.«

»Hleďme, pan synovec přece v Praze přičichl trochu k moudrosti, a já myslel, že jen flámuje a běhá za děvčaty.«

Patrik se této zlomyslnosti jen trpce usmál, ale byl šťasten, když se octl v bytě sám.

»Nic není lidem svato, ani památka mé drahé maminky, ani můj smutek a bolest. Příbuzní... což nemohli těch pár dnů posečkat?«

To byla první krutá srážka Patrika s bezohledným, nesmlouvavým životem. Čtyři roky prožité ve velkoměstě ho zocelily. Viděl život jinými očima než v rodném městě, kde mu milující úsměv matky stíral všechny nehezké dojmy. V Praze byl sám, a sám se musel vyrovnávat s tím, co viděl, před čím nebylo možno býti hluchým a slepým. Žil ve velikém činžovním domě a čím více se dostával s lidmi do styku, tím se stával

střízlivějším ve svých názorech a oceňování lidí. Ztrácel svou dětskou důvěru a poznával, že chce-li dobro on, že je nemusí chtít a také nechtějí všichni. Přesto však byl jaksi oddělen ještě od života; byla to jen tenká skleněná přepážka, bylo to jeho studium, jemuž věnoval všechny své síly, a pak bezstarostnost o chléb a o zítřek. Patrik měl maminku, měl v ní svého hmotného anděla strážného, který mu každý měsíc posílal peníze a každý týden balík s dobrotami a dopisy plné lásky, které ho vedly, dodávaly mu odvahy a síly.

To všechno rázem pozbyl. Matčina smrt rozdrtila i tu tenkou skleněnou stěnu, která ho ještě oddělovala od životního boje. Ale Patrik se nepoddal zoufalství a brzy se vzchopil. Slíbil matce, že bude vždy celým mužem, čestným, silným a spravedlivým, a přijal od ní k tomu své požehnání a poslední křížek na čelo. —

Bylo teprve koncem srpna, ale Patrik se rozhodl, že v rodném městě nezůstane; vrátí se do Prahy ihned. Zašel k advokátu Dr. Jermovi, který před ním otevřel závěť. Všechno bylo odkázáno jemu. Patrik se vrátil domů, založil v kamnech oheň a začal pálit matčiny šaty; snad to nebylo správné, ale Patrik miloval matku tak vroucně, že jeho zmučené srdce nesneslo myšlenku, že by v těch šatech se mohla některá žena chovat a mluvit sprostě.

Pak přišel na řadu prádelník, matčina chloubka. Zde našel Patrik vkladní knížku na obnos něco přes dvanáct tisíc. Z pense se neušetřilo téměř nic, neboť paní Jamesová neskrbila a o prázdninách dopřávala synu zájezdy do ciziny na studentské sjezdy, kongresy, nebo i přilepšení. Patrik znal ve svých třidvaceti letech již půl Evropy. Dále našel v prádelníku malou ocelovou kasetu s matčinými šperky. Nebylo jich mnoho, ale byly cenné. Perlový náhrdelník, neveliký, ale s pravými perlami, náramek a dvě spony, všechno ze zlata, a pak prsten s velkým démantem. Ve skřínce byl také lístek z tuhého kartonu, popsaný drobným písmem.

»Budeš-li někdy v peněžní tísní, prodej všechno, ale bude-li možno, uchovej si démantový prsten. Ten prsten má cenu několik tisíc, ale mně byl drahý z jiného důvodu. Byl mně darován Tvým otcem v den, kdy ses narodil. Jak šťastni jsme tenkrát byli, že Tě máme. Myslím, že mi Bůh nedopřeje života, abych mohla obejmouti Tvoji nevěstu, ale najdeš-li děvče čestné, mírné a bohabojné, pak jí dej tento prsten jako prsten zasnubní.« Patrik políbil lístek a uschoval jej i se šperky. Pak šel vyhledat známého hochy, který byl zaměstnán v obchodě s porculánem, a s jeho pomocí uložil pečlivě do bedny křišťálové sklo a značkový drahý porculán, který byl matčinou radostí. Bednu poslal do Prahy na zasilatele, kde ji nechal uskladnit a pojištit. Těžce se loučil Patrik s krásným harmoniem, ale transport do Prahy by stál mnoho peněz, také v jeho malém pokojíku nebylo místa; dal je proto dopravit k obchodníkovi, od kterého bylo koupeno, a ten se uvolil za menší poplatek je ve svém saloně ponechat, dokud by nedostal příkaz k prodeji nebo k odeslání. Nábytek a ostatní ponechal příbuzným.

Jednoho časného jitra se Patrik na hřbitově rozloučil s rodiči, odpočívajícími ve společné hrobce, a odjel do Prahy. —

Dal se do studia, ale jeho duše příliš trpěla, aby byl schopen intensivní práce. Často se přistihl, že hledí do knihy, čte, ale neví, co čte; jindy se zase díval dlouho do prázdna, aniž vlastně přemýšlel. Ztráta maminky byla pro něho stále otevřenou ranou, byly chvíle, kdy si ani nedovedl představit, že ji již nemá, že je na světě sám. A přece to byla tvrdá skutečnost; leč čas vše hojí. Také Patrikovo srdce méně krvácelo a rána se zvolna zacelovala. Vracel se mu dřívější klid a s ním také možnost pilného a dokonalého studia. Zase sedával na svém místě ve studovně knihovny hlavního města Prahy na Mariánském náměstí. Zde se připravoval na první i na druhou státnici. Veliký světlý sál, do kterého byl přístup jen na legitimaci, s jeho nesčetnými knihami všech oborů kolem stěn a dlouhými stoly, obsazenými mladými i staršími, ale většinou studenty a studentkami, skloněnými mlčky nad knihami, nebo bezhlučně se pohybujícími, protože jakýkoliv hluk a mluvení nebylo dovoleno, stal se Patrikovi zase útočištěm při studiu k poslední zkoušce. Krátce po deváté, kdy se studovna otvírala, procházel Patrik s pozdravem kolem kontrolního zřízence, který ho již dobře znal a mávl jen rukou, když mu chtěl ukázat legitimaci. Ve dvanáct odcházel k obědu do restaurace »Charitas« na Karlově náměstí, pak poseděl chvíli v sadech a kolem druhé hodiny již zase seděl nad knihou a s malou přestávkou kolem šesté hodiny, kdy šel do blízkého řeznictví nebo mlékárny na večeři, studoval až do devíti večer, kdy se knihovna zavírala. Studoval

tedy pravidelně devět až deset hodin denně. Výsledek tak poctivé práce, neboť studium je také práce, se musil dostavit v úspěchu. V únoru složil třetí státnici a rigorosum. — A dnes, dne 4. března, byl promován na doktora všech práv... Hlas zvonu zaléhal oknem, jehož hořejší část byla otevřena, do malého pokojíku a vrátil Patrika přítomnosti. Bylo tři čtvrtě na tři, to v nedalekém kostele svolával zvon k sobotnímu Salve. Patrik přistoupil ke stolu, vzal diplom, uložil jej do velké truhly a pak otevřel dopis, jehož si teprve nyní povšiml. Psal mu strýc, kterého si usmířil zanechaným nábytkem a jinými věcmi. Dopis byl krátký. Strýc mu suše blahopřál k promoci s poznámkou, že do Prahy je daleko a cesta stojí mnoho peněz... »Musím Tě upozornit, abys nespolehal nikterak na mou přímlovu o místo u soudu. Já jsem sice s naším soudním presidentem velmi zadobře, ale nikdy bych se nepřimlouval za příbuzné. Musíš uznati, že jsem svému postavení povinen naprostou korektností jednání. Jsi mlád a věřím, že se dobře uchytíš; já bych Ti nemohl pomoci ani finančně, to víš, mám dvě dcery a plno starostí s nimi. Přeji Ti...«

Patrik se usmál. »Strýc se mýlí, domnívá-li se, že bych kdy k němu přišel o korunu. Zříká se mne vlastně, bojí se chudého příbuzného. Stojím tedy ve světě sám, úplně sám, ale já se probiji životem, musím, je to moje povinnost. Bůh mi dal život, ale nikoliv proto, abych jej promarnil, nýbrž utvořil z něj to nejlepší, co je v mých silách!« Ozvalo se tiché zaklepání na dveře a vstoupila bytná paní Jandová. »Pane James, nechtěl byste s námi posvačit? Máme čerstvě napečené buchty a vy jste dnes ještě jistě neobědval. Přišel jste ve dvanáct a teď již jsou tři dávno pryč.«

»Děkuji vám mnohokrát, ale já musím hned do vnitřního města, a tam něco sním.« — Když se blížil k vodárně v Korunovačnické třídě, slyšel onen povědomý hluk, který dělá tramvaj, blížící se k zastávce. Patrik se rozběhl a skočil do druhého vlečného vozu rozjíždějící se jedenáctky. Vystoupil na kraji Václavského náměstí u paláce »Koruna« a vešel do jednoho automatu. Prodíral se mezi davem, který jedl, pil, nebo zevloval; u pokladny položil mlčky pětikorunu. »Za celou, prosím?« — Patrik přikývl a vzal kupon, znějící na pět korun a šel k místu, kde se podávaly obědy. Jedna dívka mu podala příbor, druhá talíř s telecím na paprice a několika plátky knedlíků. Sednout si nebylo možno, jedl tedy, stoje u vysokých stolů. Kolikrát již takhle rychle, stoje, obědval, svačil, večeřel?!

»Moje promoční hostina! Pár kroků za rohem je restaurant Savarin, jistě tam některý z mých ranních kolegů hoduje, oslavován rodinným kruhem... pořádají se tam soukromé hostiny, vím to... nu což, stačí, že to vím, najíst se musím levněji. Moje drahá střívka, vy si nemůžete stěžovat, že bych vás nACPával jako jelita, ale vy mne také necháváte na pokoji, že ano?«

(Pokračování.)

Josef Růža: *Dobrá země*

*V hlavě mi zaznívá šepot dále
křehký a průsvitný
jak čínský šálek
zdobený čínskými ornamenty
čínským drakem
zavánějící čínským čajem
jehož se dotkla Číňanova ruka*

*Opiový prach
na římsách pagod
vidím jiskřit
třpytit se třpytivým třpytem
cítím zavánět opojnou vůni
květů sakur
Je to skutečnost nebo sen
Není
Jen vzpomínka na O-Lau...*

J. Zrzavý: Kresba

MIKULÁŠ KRIPPEL: VEČERNÉ ZVONENIE

Kraj je tichý, ponorený v príjemné rozjímanie. Vyzerá ako veľká bodka, položená za nekonečnou reťazou. A tá reťaz sa stále úži, až konečne zaniká. Stráca sa v kruhoch smútiaceho neba. Človek je teraz taký malý. Veľké je len zafarbené ticho, v ktorom je všetko stratené. To ticho nás zabíja, pochováva a kriesi. To ticho je nádherné, smutné, tmavé a skutočné. To ticho je živé a preca nevie rozprávať. Len hľadá pred seba, hoci nič nevidí, len objíma ustatú zem, hoci nemá rúk. Je to nemožnosť a preca je to skutočnosťou.

Vôňa hviezd visí na nebi a my siahame po nej. Je príliš silná a príliš vzdialená. Prečo, prečo? **Odpoveď nedostaneme**, pretože je skrytá a hlas je nemý. Nechce výjsť zo zavretých úst, nechce pretať krivku bielych zubov. Nechce vyskočiť na driemajúce polia, nechce sa skotúľať na preťatú cestu. Nechce a nemôžeme mu rozkázať.

Vôňa je veľká, ale ticho je ešte väčšie. Je krásne, ale jeho prerušenie je ešte krajšie... Hviezdičky sa myknú, mesiac sa zakolíše. Z tichého sna zobudil ich jasný hlas. Smele letí po oblohe a na nej rysuje veľký, nekonečne veľký obraz. Je to obraz najväčšieho krásna, obraz Boha a Jeho chvály. Trepe sa vo vzduchu ako víťazný prapor.

A kraj, tichý, zamyslený kraj sa rozhúpal. Ako belasý tieň, tak sa rozveselil. Vyskočil zo svojej postele a prežehnal sa veľkým krížom. To preto, lebo zvon, veľký medený zvon na bielej veži sa roztancoval a posadil na kolená všetkých dobrých ľudí. Je koniec dňa, cigára dohorela a päť minút tichých, krásnych, najkrajších, patrí Bohu. Deň dohorel a Boh milostivým okom hviezd rozžal svoju veľkú dobrotu, svoju veľkú lásku.

B: Z detských snení

*Do vášnych očí mandolíny
valí sa úsmev nový
valí sa s vršku do doliny
cez detstva môjho rovny*

*V údolí tok svoj mení razom
ak orkán divý v púšti
a mieri ku voňavým lazom
do ľahkovlasej húšti*

*Detinské hračky nechal v diali
i divotvorne hlásky
čo líca a hrud' maľovali
záhadných dievčat lásky*

*Už prestal hádzať bozky vrele
i pohľad otrhaný
po hlave a po zvädlom čele
na mŕtve 4 strany*

*Keď smutný zavznel noci hlahol
a doznel pozdrav celý
na bozky na smrť krásy zabol
a išiel hneď do cely*

*do cely túžob nedočkavých
na perny tichých lások
do cely rokov nedočkavých
pod krídla prvých hlások*

V. Boštík: Narodení Páně (skizza)

Jan Machoň: *Nokturno*

*Meč času údery hodin jak výzva plamenná se do rozcestí vřal,
když klenbou hranic povětrných pelikán noci křížem svá křídla
rozepjal
nad radostí tuláků na galeje cest svou touhou vyštvaných,
je ticho — jen lásku svou tesknou lisují opozdili tuláci
v lisech své žízně, ó, číše — číše hořkých návratů,
snad žlučí vaši zalknou se jednou pijáci,
až jho sladší obrazů dětství vyssaží ze rtů
milenek svých, až poznají slast lítosti a bázeň pro ni šílených.*

*Stesk škály loučení přílivem prstů svých hledalo světlo měsíční,
když netopýři, bezděční tkalci, chystali noci vlečku svatební
vprádající krajkovým letu krásu hvězd v hermelín noci;
bylo ticho — jen meteor jak posel šípem raněný do tmy se skácel
nad obzorem,
snad uslyšel, jak hymnus tušených dešťů strásaly rosníčky cimbálů
svých —
snad pro něj zšílel smrtihlav nad lůnem nočních fial vírem
svých křídel, jak zmatek nad pohárem pijáků dávno prokletých,
v němž našli konečně obraz své žízně radostní tuláci.*

*Meč času návrat vyvážil na teskných vahadlech cest,
když v očích milenců jak v cisternách zrcadlení hledalo tvar hvězd
splácejíc vodě, hloubce a splavům odlesku svého minci falešnou,
ó, výško stěžňů, ó, nadmutí plachet, baladu o slasti vína,
o hebkosti hedvábí zpíval galejník mezi úhozy vesel ve vás
svou touhou, o šílenství hlasu a slova, o bázní volajícího ze sna,
o kráse nalezení, o spěchu tónů a opojení hvězdných váz —
jen chopte se číší, snad převrhnete návratů hořkost bezednou.*

Sv. Zikmund

FERKO HATTALA: MYŠLIENKY PRI KRBE

Dute opiera sa severák do okienka našej chaty. Tam, hľa, kútik okna je už do polovice zaviaty primrzlým snehom, ktorý sem vietor nametal a ktorý nám zabraňuje výhľad do šeriaceho sa večera. A ako krásne cítiť ten večer: okná na miestach, kde vietor sneh nenavial, zaťahujú sa pomaly ľadíkom, tenučkým ako japonský hodváb, na ktorom sa začínajú rysovať umelecké črty. A tam, hľa, kde ešte trochu výhľadu okienko umožňuje, nevidíš ním nič, iba snehom krytú prť (cestičku) a mohutné cibíky ľadu, rastúce s naklonenej strechy chaty. Fantastické sú tiene vrhané ohníčkom z krbu našimi postavami na steny a okná chaty... skáču s ňa nepokojné tátoše, túžiace von do polí... I tam pôjdeme, čakáme len, až sa mesiačik úplne vymaní z posledných snehových oblakov a vietor stíchne pred polnocou.

Aká je krásna kráľovna Zima na našich vrchoch. Všetko okolo bielučko osrienené a kam oko dozerie, sú stromy obvešané fantastickými arkádami panenských snehových vločiek. Sneh objal celučký kraj a za jasných decembrových nocí padajú skvosty s neba. Viete, že nikdy nie sú vrchy a hory tak tiché a zasnené, tak celkom v sebe ponorené ako práve v dni vianočné? Nikdy nie je tak plno spomienok a stesku, plno zbožnosti a šťastia, ako práve v tejto dobe tu v prírode. Zasnežená krajina jagá sa jasnotou ako oko božie. Mnoho je tých, ktorým tichou túžbou sú hory, lesy a vrchy. Náľadím v roklinách a vysoko zasneženými lesmi či vrchami stúpajú vyššie, ako by v týchto dňoch chceli dosiahnuť neba. Ďaleko z údolia a noriacich sa hlbín zaznieva sem k nim hore hlas zvonov z dedín. V osamelej chate, vysoko nad parami dolín slávia tiež tichý sviatok. I stromček tu majú na Štedrý večer, i sviečocky zapália. Veď tu hore, v samote, je kúzlo vianoc dvakrát tak mocné ako tam v slzavom údolí...

Ozaj, veľmi krásne je na Štedrý večer putovať horami . . .

V lesoch a úžľabinách schované, k zasneženým svahom pritúlené vynorujú sa malé osady a samoty. Nízke sedliacke domky, skromné — útulné chalupky. Okná všetkých sú osvetlené. Žltými očami sviečok pozerajú do zasneženého kraja. A nebodaj, pod každou strechou svieti stromček — symbol Lásky a Vzkriesenia.

Tak končí deň z prešľastných dní Vianoc na slovenských kopcoch . . .

Vítazoslav Hečko: Na periferii

*Očami vlakov vídal som
kolóniu nešťastných:
vozne a deti blachy a črepy
odpadky z repy
až vo mne zlyhal dych
schľpené hlávky maličkých
vyrastať z koľajníc
obruče hrnce hnoj a kal z mesta
beznádej gestá
voskovobledých líc
Trnava - Kúty
Kúty - Trnava
čoś taká boľavá?*

L. Vrtalová: Zima v horách

BEDŘICH PŮŽA: SOUSOŠÍ SMUTKU

Náměstí našeho městečka zaslouží, aby bylo vymalováno. Je nádobou klidu a dobroty. Neútočí a netísni nikterak zeleň dvou parčíků, rozjásaných dvěma řadami košatých lip a skupinou červených pavů (Bože, to tiché večerní kouzlo, když kvetou). Zeleň sadů v praménkách mezi kameny se šíří dlažbou kočičích hlav až k chodníku, po jehož okraji bují jako věnec. Za slunného dopoledne zde voní sláma a je mi, jako bych stál na velikém dvoře. Sem Horní branou vcházejí dva minesengři, neočekávaně oblečení, z nichž jeden nese trubku, pumpky, červenou košili a dlouhou sympatickou tvář, a druhý má na sobě kazajku do modra, rozmačkané kalhoty, harmoniku, čepici — a je, chudák, slepý. Ten druhý ho vede, a přes své vyzdobení působí starobyle. Zastaví se před krámem kupce Kubíčka, který je zcela podle svého jména, ale už starý, a ke svému obrazu vybranou fenku chová jako oko v hlavě. Buclatá fenka je zvědavá a zasněně vzhlíží a vyčkává.

Tvář slepce má záhadný a nevysvětlitelný výraz a přes to, že je mlád, tíží ho jakési bolestné stáří. Tři děti stojí za zády těchto poutníků: náš Vláďa, Mírek a Slávek. Vláďa se slepého harmonikáře bojí. Ale zatím co vypravuji, nástroje cizinců vydaly zvuk a melancholická tíha šlágru napájí vzduch fialovou vůní. Smutní minesengři stojí rozkročeně a ramena se jim rytmicky pohybují. Slepý s rudými víčky přes oči, které se neotevrou, se podobá ve tváři ošklivé masce — a je mi ho líto. Ten druhý přikládá rty k trubce a tiskne klapky. To je vše: odhalili jsme romantické sousoší smutku.

Tři kluci, náš Vláďa, Mírek a Slávek, se drží za ruce a jsou kdesi daleko, jako by se jim něco zdálo. Fenka věsí hlavu a touží lkát. A zamilovaný pěvec s rudou košilí zapěl píseň o lásce hlasem nečekaně měkkým: »Señorito, až se setmí . . .« Hle, benátské milenci zpívají: slepý otvírá ústa a nabývá výrazu kretěna, blbce, blázna — který pláče, obchází je zahradu, kam nelze vstoupit, ale jejíž tajemství by mu vrátilo zrak. V té chvíli bych rád viděl cimbuří, soumrak a pohasínající lucernu, v té chvíli bych rád viděl starobylý arkýř a bledou dívčí tvář . . .

Píseň dozněla a v této chvíli se dočkáme hrozných banalit: benátský mileneček natahuje ruku po lesklé minci a slepec se paňacovitě uklání. Odcházejí k dalšímu domu . . .

Tři kluci, náš Vláďa, Mírek a Slávek, se táhnou za nimi, vedouce se za ruce. Slepý zvedá vysoko nohy, aby nezakopl, a minesengr v rudé košili ho drží za loket . . .

J O S E F V E S E L Ý : Ž I V O T R O Z L O M E N Ý

Už dávno se dohoupal zvon na věži hamerské. Teď první okenice se zavřela za jeho poselstvím, i druhá se přibouchla a třetí, nechtíc se déle zadívat v kraj, jak víčka sevřela obě své pŮlky, o jejichž barvě se marně dohadovali sousedé. Ze čtvrté, trpělivě se klonící ke vsi, teď naposled vykoul kostelník Valenta. »Dnes budeš ještě dlouho spát,« sklouzlo mu přes rty a zapadlo v podzimní klid. Jen pekař Kroupal otevřel učedníkovi vrata a ten vykročil s teplou nůš v prokřehlou náves. »Frantíku, u mnohých dveří se dnes zastavíš na své spíchavé cestě vesnicí a počkáš, až si ve statku promnou oči a zaplaší sen,« pomyslí si stařec a hoch by se marně obracel za touto myšlenkou, jež trčela do návsi bez svého majitele — i čtvrtá okenice se zavřela.

Silnice byla ztvrdlá, v kalužinách led a ke stavením se dotíravě přitlačil mráz. Dnes po prvé se probudil zkalený úsvit bez rachotu kol v úvozech, bez popěvků děveček na dvoře. Stál nad vesnicí sám a pod ním mlčela země, zkřehlá a chvějivá v mrazivém zadýchnutí severu.

A nad tím vším a v tom všem vanul čas, nesmlouvavý, přísný, nemilosrdný čas. Dnes se tak nerado vstávalo do školy; cestou byly tváře červené jako máky a chůze pospíchala návší — nebylo pokdy se zastavit a prohlédnout obrázky budoucího filmu, na nějž ostatně bylo zakázáno, a kluci se marně snažili dopátrat proč. Bude potřeba důvtipu, Karle, a snad i ten zklame a ty budeš stát před sokolovnou, poražený rytíř v turnaji, hrst záští v srdci a zklamanou důvěru ve svou sílu a známost s dospělými hamerského kraje se tak trpce promění.

Škola stála opodál v kopečku mírně zdviženém, poutnice usedlá na terase, jež se okolí nikdy dost nenadiví. Dnes už je pokdy, světnice s čistým úžasem dětí, marnivě vábivé v pentlicích dýmu jak podzim v listí, jež opadává. I Václav dnes půjde do školy — Jelínek Václav. A nepřekvapí dnes už nikoho mlčením, když zazvoní zvonek a děti ucítí, že jsou samy se svým smíchem a veselím, v přestávce nikdy nedoznělým.

Václavovi se to šlo těžko. Ráno bylo bílé rosou na pastvinách a selka stanula ve dveřích jeho komůrky s větou, jejíž slova dýší odpočinek, ale tečka je těžká mlčením, v němž si teprve všechno uvědomíme, a stačí na to, aby se srdce sevřelo bolestí a z očí vytonula slza: »Dneska, Václave, nepoženeš; byl mráz.« Oh, Václav ví, že někdy postačí několik slov, aby proměnilo den, aby snídání bylo dost hořkým, takže se svírá člověku hrdlo, a tehdy je nutno položit lžici, neboť v těch chvílích musí být každý sám.

Václav stáhl řemínkem několik knih a rozběhl se cestou, jíž se stále vyhýbal a která zavolala, kdy se toho nenadál. Přešel můstek a po pravé straně se mu krajina snížila v údolí luk se žlutavým trsem povadlé trávy, tolikrát vystřídaným promrzlou kupkou krtinců a pak — nalevo táhlá stráž, povlovná, namáhající se k lesnímu podrostu na hřebeni, stařena neduživá se záduchou v plicích a s místy oddechu na cestách příliš rozběhlých k dálkám. Mlčí tu ticho balvanů, jimž podmračný den odebral stíny, a tam kdesi dál, ve skalách vysokého lesa první mráz zaklel ozvěnu, jež jediná dovedla odpovídat stádům jim srozumitelnou řečí. Václav najednou prudce pocítil, že tady jsou některá místa, na nichž snil svůj sen, místa, kterých mu bylo potřeba jako kovářovi výhně, aby dokul předmět své práce v novou podobu, a že přišel někdo nemilosrdný, kdo se postavil k výhni a změnil ji v popel dodoutnalý, jiskru dohaslou a teď se vysmívá svou mrtvou spokojeností jemu, Václavovi, v němž cosi muselo zůstat nehotovo, co čas rozleptá v zřícenině, pamětnici chvil slavných bez vzpomínek; sen o snu, nerozdnělý v úsvit a v zlatá poledne na nivách červencových; zrno vzklíčené, pro jiný růst na podzim zaorané...

A pak šly dni stejné, týž pohled tesknil po Václavovi v stráních, kdykoliv kráčet kolem svou cestou do školy, a on si byl jist, že mu jeho oči rozumějí, že všechno to je vlastně obrazem jeho zraků, podoba věrná, nikdy ničím nesmazaná, nepřekreslená. Okolí mělo svou řeč, a jazyk, jenž jí zněl, byl Václavovi cizí ve svých slabikách, poutník přitoulaný, na nějž se zapomíná jako na lomoz dní, jež jsme si zvykli slýchat se stejnou samozřejmostí, jak vidíme světlo, let ptáka a chůzi člověka.

Václav si ve škole uvědomoval pocit rozdvojení. — Oh, jak je mu znám onen čas červnové bouřky odpolední, kdy se najednou fialově rozsvítilo a pak už nevěděl nic, jen onen ztrnulý úžas mu utkvěl v paměti, do něhož procítl s okem otevřeným a obrazem na sítnici: jablonož rozčísnutá, pněm zíral klín modrého nebe a větve se úzkostí tolik sehnuly,

až o zem se opíraly, přestrasené. A plody pak byly stařecky seschlé, bobule nedozrálé, s větví ke kořenům skutálené. A když přeskučel v komínech vítr a se střeš dokapal poslední sníh, byla jabloně pustá v zeleném smíchu zahrady, jen mech a lišejník se sešly s ní besedovat.

Přišly však chvíle, kdy Václav najednou chápal, že jsou stavy lidského nitra, pro něž jsou zapomenuta slova ve všech jazycích země, stavy, jež postihujeme jenom podobenstvím, nevěrní, soucitní malíři vlastní podoby. Pak si jedenkrát přiznal, že podobenství o člověku se nevysní, že ve vteřinách jednou vytane obraz, který můžeme přijmout nebo zamítnout, máme-li pokdy k zoufání ve chvílích, kdy už si nevíme rady. A tak nesl Václav, Jelínek Václav, podobu jabloně rozštípené, nad níž se rozklenul den a kolem ní pospíchá život dál cestou, na níž se musil ve chvílích hrůzy zastavit.

Ve škole poznávaly hamerské děti jeho samotu a učitel cítil v jeho hlase sen zaplašený, výčitku věci nedokončené, již zbyl jen vytrvalý, neměnný pohled, utkvělý tam, kde zmizela dlaň, která ji měla dohníst k podobě Plánu a již nebyl dopřán potřebný čas. O slohových úlohách, o úlohách Václava Jelínka, říkal učitel: »Jsou tichou melodií kraje a všechna slova jsou nývá, tak neodbytná.« — Víc nepověděl; a každý, kdo se ho ptal, poznal, že něco zatajil a že by vyzvídal nadarmo.

EDY KOUKAL: SEN UPRCHLÍKA

Daleko od svého domova, v myšlenkách však stále v něm ulehám na lůžko. Bolestně vzpomínám na místa, kde cizí noha drtí bezohledně stopy mých myšlenek a činí si nárok na to, co bylo mým duchovním majetkem. Rudá záplava s černými skvrnami jása a oslepuje zraky těch, kteří pod nimi opojeni přecházejí, s nimiž jsme ještě nedávno byli přáteli. V bolestných vzpomínkách usínám — — —

Rozednívá se. Zlaté paprsky Fěbovy skočily náhle do pokoje, narazily na pelest, polekaně vyskočily na peřinu a prudkým příbojem udeřily spáče přímo do očí. Udiveně zamrkal víčky, který nezpůsobá si to s ním zahrává, ale laškovně sluníčko ho donutilo k úsměvu. Nádherný zimní den se již probudil a rozzářil se miliardami třpytivých jiskerek a malých ohníčků. Krásné ledové květy na oknech počaly ztrácet své ostře řezané tvary a celá ta nádhra pomalu bezmocně mizí — — — Spáč to vše bedlivě pozoroval a mnoho myšlenek proletělo jeho hlavou. Květy už dávno zmizely a on to ještě nezpozoroval. Náhle však svěže vyskočil z lůžka, protáhl se, umyl, oblekl a potom vyšel do omamného jasu zimního rána a jeho oči nesly stonásobnou reflexi lesku, který kolem něho zavířil. Dvě zaváté vyvýšeniny kolejí mizely zátočinou kdesi v rušné dáli, zatím co kraj kolem mlčel v posvátném tichu. Četné stopy zajíců a srn zely úzkými důlky v čerstvě napadlém sněhu. Kladívko signálky se zdvihlo a do mrazivého jitra se zařízly čtyři ostré údery. Osmička je již na cestě. Zakrátko rozřiznou nemilosrdně kola železného obra sněhovou pokrývkou a odhalí pod nimi se skrývající dva pásy železných kolejí, které jak otevřené rány na těle kraje budou jedinou upomínkou na život, který tudy proletěl. Jen ty dva lesknoucí se pásy a černobílý obláček. A za rachotem, ztlumeným sněhovou pokrývkou, se zavrou dveře ticha, které se opět, jako ptáče vyplašené zvukem kosy, snese na krajinu a bude čekat, až kladívko signálky na strážním domku je znova vyplaší — — —

Z bílého šera lesa vyběhla srna. Její dětské oči se na mně radostně usmály. Každodenní můj host, má nejlepší přítelkyně přišla mi sdělit své dojmy o nově oděné přírodě. Lísavě natahuje svou hlavu po mých rukou a já ji hladím.

V dáli hučí již tlumeně vlak, který jako černozeleň had se sem za chvíli se syčením a hukotem připlazí. Jdu do seníku pro seno a srna mě sleduje. Dnes nenažde nikde nic, čím by ukojila svůj hlad, neboť vše pohltila bílá záplava.

Náhle zaburácel kolem černý stín a v zápětí již jen tikavé nárazy kol na spoje kolejnic dosvědčovaly, že tudy projel vlak. Ale i ty se stále víc a více vzdalovaly a ticho objalo znova bílý kraj s modrými skvrnami lesů... Srna dožvýkala seno, které sevřela v ústech, když překvapeně při hluku zvedla hlavu a spokojenýma očima mluvila nyní o vděčnosti. Popleskal jsem ji po šíi a ona odchází k lesu. Nyní skotačivě poskočila v kyprém sněhu až kolem zavířil a pružnými, ladnými skoky veplula pod klenbu lesa... Kmeny stromů se náhle podivně naklonily a jakoby uchváceny strašlivým vírem roztočily se v nesčetných obrátkách a nesmírnou rychlostí odletěly do dalekého neznáma.

Bezmocně vztahuji ruce po šálivém snu, jenž nenávratně mizí... A hustá, těžká, šedivá mlha tlačí se zvenku na okno.

Bud' s Bohem tv krásný koutku mého dětství, bud' te s Bohem koleje se zátočinou, signálko s kladívkem a především bud' s Bohem ty, má srno s nádhernýma očima dítěte... Jen vzpomínka zůstane mi na vás. Vzpomínka krutá, drásající nitro, plnicí oči těžkými slzami a svírající hrdlo k zalknutí...

Kdo mi vás vrátí...? Kdo...?!

Josef Veselý: *Rozhovor*

J. U.

*Jsou pole doorána,
dny bez variací.
V zahradě větry drána
k smrti se obrací
má růže červená.*

*»Máš oči dýmantové,
den zavírá ti víčka —
máš oči dýmantové,
vidím v nich andělíčka.«*

*»Jsi teplý lidský smích
a srdcí okvěti...«
»Na podzim růže opadává,
motýlem úsměv odletí.«*

*»Já věděla, že vše se vzdává,
pro všechno jedno objetí —
v polibcích uvadává tráva,
lásky je plachá, odletí.«*

*Jsou pole doorána,
na mezích smutek, sám.
A sněží v bílá rána,
jdu teskný, vzpomínám.*

M. P.: Zvěstování

VZPOMÍNKY — TRÍŠT PLUJE PO VLNÁCH DUŠE ...

Dnes podobá se jeho duše zídce tam u nás v zahradě, na kterou z jara prší květy se třešní a s planých trnek. Bílá omítka se na mnoha místech odlupuje a drsně červené cihly vykukují zvědavě na vadnoucí lístky třešňových kalíšků.

U paty vystylá kdosi polštáři trávy skuliny mezi rozpadlou ssutí a hladí načechranou příkrývkou spadlou cihlu, jak maminka peřinku děťátka. Nahoře ve škvíře usadila se rodinka netřesků a mezi suchými stébly trav od loňska se zelenají chomáčky mechu. Staříčká zídka vykukuje ještě tam z toho hlohového houští a dál už nic. Stojí tu dlouho, a kdo ví, jak dlouho budou padat udrolené kousky malty do trávy. Ne — dnes nemůže ještě dělat závěry o rozpadávající se zídce. Snad až zítra, ale docela jistě ani zítra ne. Vždyť on to pozoruje. Dívá se, vrtí hlavou, rukou smetá zrnka pisku ze štěrbin

a s hrůzou poznává, že vlastně nikdy neudělá závěr. Ano, zcela zřetelně to ví — nikdy, slyšíš, nikdy — — — Vždyť zítra bude tráva o kousíček vyšší a štěrbinka větší. Snad ano — snad ne. Proč, proč a zase proč?

Sedl si do trávy, zády se opřel o zídku a zadíval se do kvetoucího trnkového keře, a tu náhle přelétlo přes rty cosi divného. Hledí, urovnává právě minulou vzpomínku a povídá: »Naděje, ano naděje.« Tož přece něco našel v rozpadávající se zídce. Vidíš, naděje, to je opravdu to, co hledal mezi trsy netřesků a co si nepřál najít. Ale přece našel a teď sedí, obrací to v rukou a nedal by to nikomu za nic.

Hled', on ani neví, že ty jsi to již dávno také našel.

Naděje — naděje, skanduje si ve veselé tónině. Naděje, Bože, to je hezké... Mám naději.

Toho člověka prostě nepoznáváš. Viděls ho ráno? Šel ulicí pobouřen, jsa hotov odporovat. Utíkal bez konce. Ze zaťatých zubů syčely urážky a výčitky celému světu. »Co jste mně dali? Co po mně chcete, bidníci?«

Já chci koráb — ten starý trojstěžňový, na kterém brázdili moře piráti a jehož paluba je potřísněna krví. Půjdu na moře, budu se plavit po nekonečné hladině zmítán se strany na stranu. Sednu si do rahnoví na první stěžeň a v mlhách budu hledat nekonečno. — Bez cíle budou se přelévat hořké vlny přes palubu a krvavé skvrny budou blednout. Plachty, vyprané deštěm a krůpějemi slané vody, nikdy nezasvítí v mihotavém slunci. Budu sedět na rahně a pohrdavě hledět v bezednou hloubku pohádkových končin. A pak. — Zavane vítr, koráb se nakloní, stěžeň zapraská a ulomené rahno se řítí s čímsi černým dolů. Bez výkřiku, bez výčitek — neslyšitelně padá. Studené vlny se otevrou — zavzlyknou hořce, zavrou se, ještě zavzlyknou a ticho... Jen vítr šumí ve vlnách — — —

Tak trpké zklamání jsi nečekal. Všichni lidé klamou a musí klamat. Nikde neuslyšíš poctivého slovíčka. A přece jednou se ti zdálo, žeš nebyl klamán. To tenkrát, když... Matné vzpomínky šumí ve víru padajícího sněhu třesní. Duše se rozpadá a ve štěrbinách mezi kameny a cihlami je písek, malta a černá zem. U paty roste tráva, nahore se usadil netřesk. To ještě v těch dobách, kdy svítilo slunce z maminčiných očí.

A teď sedí u zídky a čeká na něco — — — Touží, aby ta zídka v jeho duši zarostla travou, a dříve než se rozpadne úplně, aby vyživila chudičký keř hlohu. Tak prostické jsou touhy a tak trpké zklamání přichází po nich. Ach, divíš se, když chce odejít, když vztekem srší proti sobě, kdž se vysmívá malichernému člověku? Vždyť on chce žít jen ten prostý hlohový keříček rozpadlou energií své duše. Jen tak maličko chce a nežádá za to nic než trochu světla. Jen poctivý pohled a šeptané slovíčko »hochu«. Podívej se, človče, — uvažuj — zamysli se! Hled' — člověk — země — život — vesmír — nekonečno a rozpadneš se jako ta zídka v naší zahradě a na prsti z tvé duše — co myslíš — vyroste tráva — ty ošklivá zídka z betonu a železných travers.

Vévoda: *Čím zazvoníš lásko*

L. V.

*Až nebude krvavých zvednutí světél
na jezích tmy a srdcí
a cínový pohár zachrastí v okraji dní*

kde zakotvíš lodičko z borové kůry

*až zmlkne zvonění v mincovně smíchu
v rozpětí dálek a rtech
až ztupí se měsíce srp színáním růžových clon*

kdo k tobě usedne pěšino pod lípami

*až klaviaturu večerů zneklidním vzpomínkami
jež kdesi v nenávratno se propadají*

*a poslední pohled položím na kalich
vadnoucích sedmikrás*

zda pohladíš teplem tesknící oči

*až odkvetou zvonice zvonků s růžencem rosy
kol zlatých vlasů
a smutek srdce se v úsměvu prolomí*

čím zazvoníš rubíne květů

*až zůstane toliko neklidné srdce
čím zazvoníš
čím zazvoníš lásko do trpkých dnů!*

EVA: V ZAJETÍ MLH

Tiché bílé pláně se táhnou kolem nádherného paláce královny Zimy. Palác se třpytí na chladném slunci, jak by byl poset dýmáky. Na oknech jsou květy fantastických tvarů. Nejmladší dcerka královny, princezna Vločka, proběhla dlouhou chodbou a usmála se na vrátného, dobráckého Sněhuláka, který starým koštětem zametl lesknoucí se schodiště z ledu. Konečně je v parku. Vesele pobíhá kolem zmrzlého vodopádu. Je velmi krásná, zdá se, že se ani země nedotýká. Dnes však se příliš vzdaluje od paláce, ač to má přísně zapověděno. Začíná se stmívat. Vločka se chce vrátit; rozhlédne se. Stojí u lesa, z kterého se táhnou bělavé mlhy a vztahují k ní ruce. Vločka se snaží utéci, páry však se líně vlekou za ní. Jejich dlouhá ramena se jí již skoro dotýkají. Vločka cítí jejich vlhký dech. Utíká přes kameny, přes zčernalou půdu, porostlou ostrým trnám, které jí nemilosrdně rozdírá nožky, zvyklé na hebký sněhový koberec. Nedbá, utíká dále, šat šustí napadaným listím. Vzdaluje se dál a dále od svého čarokrásného domova. Je velmi unavena nezvyklým teplem. Klesne pod strom na sirou zem. A páry jdou, jdou stále za ní blíže a blíže, hrozí ji pohltit. Tu zachrastí vítr holými větvemi stromů. Přichází vládce této krajiny — smutný princ Podzim. Mlhy mu vydávají svou zajatkyni. Princ se blíží k Vločce a je dojat její krásou. Vločka marně zápasí s jeho dechem — umírá. Něžné oči obracejí se k princovi a rty šeptají: »Pozdravuj naposled mamičku Zimu od její Vločky.« Princ k ní pokleká a slibuje. Jeho oči jsou naplněny slzami. S ním pláče celý kraj, kraj smutného prince Podzimu.

Lad. Fikar: Tajně miloval

*Kopretino proradná lhářko
která vše vyzrazuješ a dívkám prý hádáš bez snáře*

*Vím že nic víc
jen bílé skřivánky jim pouštíš do klína
a snad také muškátovou vůni i pár starých pohlednic*

*Má mě rád nemá mě rád
Oh tajně miloval
a věřil na čísla na pátky nebo na kopretiny*

*Má mě rád
(Některá slova jsou teplá jak noci kolem svatého Jana)
Slyšíš v nich zvonit zlaté cimbálky mandelínek
a bezslzné píšťaly cvrčků*

*S lucerničkou zpěvu se vám tak ráda vzdávám
slova slunečná jak polní květiny*

*Nemá mě rád
(Některá slova jsou smutná jak v lukách raněná koroptev)
hmatáš v nich osten a slzy a potrhaný pláč
Kdybych dovedla brnkat na harfu větrů
byl by to přehořký hlas
Snad by praskla větev
nebo by odkvetla v polích poslední planá třešeň*

Má mě rád nemá mě rád

*Kopretino hadačko prolhaná
slastno je tajně milovat*

M. P.: Útěk do Egypta

Zase se malým okénkem vkrádaly do chudé jizby první nesmělé paprsky rána a nešetrně odkrývaly ubohost a pustotu malé světničky. Již tolikrát viděly stále stejný obraz a vždy znovu a znovu přilétaly s ranním pozdravem z okolního zlého světa k nemocnému starci, který se neklidně převaloval na ubohém loži.

Často v noci bylo slyšet kroky bosých nohou, nejisté přecházení a krátké vzdechy. Chvilkami bylo rozumět i některým slovům, která stařec, zapomněv, že je noc, pronesl hlasitěji; šeptal si celé noci modlitby k Bohu, aby ukončil bídny život mezi nepřátelskými lidmi, ve světě, který uznává jen zdravé a pochlebuje mladým, aby se osvobodil od bodavých bolestí ve ztuhlých údech, aby sňal se shrbených zad tíhu osmi křížků a tíhu trpké zkušenosti, zklamání a bolesti.

Tentokrát zastihly první ranní paprsky starce ještě na loži. Vybledlé, zakalené oči bloudily bez zájmu ve tmě jizby, rty již téměř po paměti šeptaly modlitby a vetché tělo se zimomřivě choulilo do zatuchlé, staré peřiny, vlastně jejího zbytku. Skulinou v rozbitém okně vnikal do jizby čerstvý ranní vzduch, prosáklý ještě večerní vůní růží, nesoící s sebou touhu po nové práci a omamný dech čistého jitra. Proud tohoto nového života se nesl až k starci, zahalil jeho třesoucí se ruce, jeho unavenou a nezdravou tvář do své vůně, jako by se chtěl vysmívati ubožákovi, jako by mu chtěl připomenout mládí, sílu a zdraví.

Nemocnému jako z dálky přichází před oči obraz za obrazem — celý jeho život. Vidí daleko malý rodný domek, malou chaloupku, jež byla útočištěm a pevnou ochranou pro děti, ustaranou matku a otce. Pomalu mizí ve vzpomínkách domov jako místo, od kterého se stále více a více vzdalujeme. Před oči přicházejí široké obrazy dalekého světa a milá tvář mladé dívčice, svatba, děti, válka, smrt synů a konečně i smrt životní družky. Tu stařec procitl, zdálo se mu, že slyší znovu umíráček, který vyprovázel duši ženy z chudého příbytku a podlomil mužovo zdraví. Rozhlédl se polekaně kolem sebe a poznal, že je sám, všem na obtíž, ubohý žebrák, a po jeho tvářích stékaly hořké slzy. Věděl, že den, který nastává, bude stejný jako ty, které již minuly, a i ty, které teprve přijdou. Unaveně tékaly oči místností, až vysíleně utkvěly na starém krucifixu. Právě tak nešťastně vzhlížel k nebi k Bohu-Otci umírající Syn a prosil o smilování, o ukončení utrpení jako chorý, jemuž se stal život trýzní a dlouhou řadou křížů. Každý kříž sestával z pokorné prosby o kousek chleba u dveří šťastnějších a každé necitelné slovo bylo ranou do boku. A těch křížů denně přibývalo, bok byl již celý rozbován a smrt nepřicházela. Smrt, která se mnohým zdá tvrdou a černou příšerou, neodvratným a nemilosrdným koncem, se mu zdála světlým a zářivým bodem v dálce. Bodem, který se někdy blížil, jindy oddaloval, rozšiřoval dlouhou cestu vystlanou tvrdým, ostrým kamením a dlouhými bodláky, na nichž zůstávaly krvavé krůpěje z bosých nohou pozemského poutníka. Tu dlouhou cestu měl stařec před očima. Viděl zlé tváře kolem ní, posměšné úsměvy, napřažené ruce s okoralou skývou. Kolem slyšel lání, křik, výsměch, štěkot psa, viděl příšerné obrazy hladových nocí, studených jiter, cítil loupavé bolesti a spásné světlo viděl vzdálené. Pojednou se k němu přibližoval bílý, jasný a zářivý paprsek, sílil, rostl a mírem zaléval duši. Oči zvyklé tmě se vášnivě přissály k bílé záři, jako by u ní hledaly pomoc a útočiště. Světlo v dálce sílilo, až bylo rozeznat zlatý kříž s monstrancí, a stařec s rozpjatými pažemi čekal, až k němu zázrak dojde. Až když klesl na červený koberec u oltáře a cítil klid a mír se vracet v duši, poznával, že světlo, které bylo tak vzdáleno, se stále více a více přibližuje. Blažený, ležel klidně a necítil ani tělesná, ani duševní muka. Snil a nevěděl o světě, až najednou otevřel oči a viděl, že je ještě na světě, že ptáci venku zpívají, že ráno se dere k němu a šťasten opustil své lože. Nepociťoval hladu ani zimy, s novým, smířlivým úsměvem zdravil nový den a tušil v podvědomí, že buď je poslední, nebo že jich již mnoho nebude. Zaslých seznámení do kostela a pomalu vyšel ven na sluncem ozářenou a trávníky lemovanou silnici. Tiše vešel do kostela a zůstal stát v ústraní a stínu chrámového sloupu. Vroucně sepal ruce a děkoval Bohu za život; z jeho srdce vyprchala vzpomínka na utrpení a bolest. Již dávno vyšli poslední lidé a žebrák stále se ještě modlil. Hodiny na věži odbíjely čtvrt za čtvrtí a modré ruce byly stále stejně sepjaty.

Bylo již téměř poledne, když lidé viděli vycházet shrbeného starce z kostela. Šel s tichým úsměvem, pohroužen v sebe, směrem k lesu. Míjel netečně poslední domky, až vyšel

mezi lesy, pole a rybníky. Zde teprve volně vydechl a rozhlédl se kolem. Vše viděl, vše postřehl. Zadíval se za mizejícím ptákem, za vláknem babího léta, za drobnou muškou. Prošel stíny vysokých stromů, vůni měkkého vřesu a tmavých kořenů, až přišel na velikou paseku.

Slunce objímalo žebráka i paseku svými paprsky a na nebi plynul jen jeden tmavší mrak. Unavené oči se zvedly v prosbě k nebi a tichá modlitba, modlitba díky splynula se starých rtů. Vrásčitá tvář roztála v pocitu klidu a štěstí.

Druhý den časně ráno byl na pascce nalezen žebrák zabitý bleskem. Na tom místě dnes stojí bílý kámen s datem: 9. IX. 1932.

František Adamec: *Sbohem domove*

*Opadaly bílé hrozny s hvězdné vinice
sníh měsíční voněl a modře hřál
žluté květy těžké jak loňský sníh okolo měsíce
dokvetly Měsíc opadal*

*Pokrývku bílou paprsek měkký zahřívát se zdál
u chalup spali andělé a sen byl modrý zas
na cimbuří když vítr dlaní bubnoval
a medvědy točnové do mlh leptal bílý mráz*

*v měsíčním zpívání moří nad hlavou
podoběn modré rose jsem do vyhnanství šel
měsíc zahalen do mlh krácel mdlou krajinou
a z vinic stínů víno dopíjel*

*To byl poslední večer můj modrý a mdlý nejvíc
to bylo loučení těžké jak rozchod každý
lesk perel v růžích zsinálý hřál víc než měsíc
když věci své vázal jsem navždy*

*Dům kdys náš obroste křovím tisovým
ó sbohem domove sbohem rodiště
již nikdo nesmí vědět to co já vím
zanecháváje plamen dohořívajícího šípů na kraji
ohniště*

*Ó sbohem domove že po mně někdo zavzlykne?
požáry hvězd dovedly v hrudích topolů tvých plát
vždyť nejsem nic vždyť ani básník ne
nač tedy za mnou vzlykat?*

J. Růžička: Z Mezopotamie

X. Y. Z.: Mžikové snímky.

Smetánka — čili Porták: »Kolikrát, víte, takový kamelot neumí ani pořádně česky a jeho pes rozuměl anglicky.«

*

Chytil jednoho žáka, jak vzběhl ze třídy, a povídá: »Ty kluku, Brůžku, darebáku jeden, já tě viděl, řekni, jak se jmenuješ?!«

*

Když jsme mu hromadně zadupali: »Ať si některý sextán nemyslí, že na mne může jít jak na zajíce — já vím, kdo to dělá, já ho vidím, já ho dobře vidím.«

*

Vlítne do třídy, postrčí katedru a shlédne jednoho žáka, jak se baví. »Kluku, jdeš sem! Počkejte, Cejpe, já mu dám slovíčka sám! Kůlna, vláčetí — obecní zastupitelstvo — sedneš, kluku! Pětka!« Koulí obdařenému jsou jedinou útěchou Zitova slova: »Padl na poli cti a slávy.«

»Když má pětku, tak je a je a žádná jiná není.«

*

Kytka: »Universita byl spolek, kde se profesori hádali.« (Pozn.: these — antithese.)

Oktáva.

Oktáva. Jaké to kouzelné slovo pro všechny, kteří čekají na dobu, kdy do ní budou moci vkročit. Rájem se jim zdá ta ošumělá třída s VIII. nade dveřmi.

A zatím; jak ohyzdná je ta třída. Není snad špatněji vymalována než jiné třídy a není ani temnější než ostatní. To ne. Její malba je stejně ponuře zelená, její lavice stejně pokaňkány a pořezány, její kamna stejně kouří a zapáchají, pokusí-li se někdo vznítiti v nich plamen, a její okna stejně nevlídně zírají do mlhavých zimních dnů.

»Tak co je příčinou té její ošklivosti?« ptá se jistě každý.

Co? Nestvůra! Strašná nestvůra, horší než pověstná nestvůra z Loch Nessu. Nestvůra, která na začátku školního roku se skromně krčí v koutě. Ale po čtvrtletí již se počne roztahovat a po pololetí už zaplňuje skoro celou třídu. Podíváš se vlevo, vidíš ji. Podíváš se vpravo, vidíš ji také. Celý zoufalý zahledíš se ke katedře a hle! I tam se roztahuje. A jak den za dnem ubíhá, tak nestvůra roste. Roste a roste, a po třetím čtvrtletí již není ani cm³ prostoru nezaplněného tou nestvůrou.

Víte, co je to za nestvůru? Strach před maturitou. Vy, kteří ještě letos nebudete maturovat, snad se usmějete. A zcela určitě se budou smát tomu strachu ti, kteří již mají po maturitě. Ale těm, kteří letos mají předstoupit před zelený stůl, do smíchu není. Ti znají dobře tu nestvůru, již vypověděli nelitostný boj a kterou by velice rádi u zeleného stolu pak úplně zruinovali.

Ale prozatím nestvůra žije a má se čile k světu. A jak by ne, když skoro každý den je krmena takovými lahůdkami, jako: Človče, vždyť vy nic neumíte, vy chcete jít k maturitě? — Vy si myslíte, že když chcete maturovat z němčiny, z franštiny nemusíte nic umět? Napařím vám na písenu nedostatečně a budete dřít k maturitě franštinu. — Jak vy si vůbec tu maturitu představujete? To si myslíte, že to je jenom taková legrace? Za pár týdnů je maturita a on o starší látce nemá ještě ani ponětí.

A jiné podobné řeči se hrnou na nebohé hlavy studentů, kteří se provinili snad jen tím, že již zaplatili 100 Kč maturitní taxy.

Za smuteční nálady blíží se pomalu červen a v něm červeně zatrhnutý den — den maturity. Ráno vcházejí černě odění oktaváci do zkušební síně za tichého očumování všech studentů a studentek od primy do septimy a za zbožňování všemi dívkami od primy do sekundv. Připadají si jako gladiátoři, kteří dnes konečně se mají utkati v rozhodném zápase s tou hroznou nestvůrou, která hlavně předešlé noci se rozrostla z nekonečna do nekonečna. A již před soudcovskou komisí, složenou z profesorů, zahájen je nerovný boj. Studenti jeden po druhém přistupují a bojují udatně za čest svoji a čest třídy.

Za několik hodin studenti úplně utrmáceni a zcela promočeni potem krokem vratkým vycházejí ze zkušební síně jako vítězové. Nestvůra byla zabita a z jejího těla vypučela nestvůra nová, která pomalu se chystá do boje s novými oktaváky. Nestvůra zemřela, ať žije nestvůra!

Rub.

Řepčín vylétl!

Ne snad, že by dostal křídla. Tak lehce to nešlo. Pro dvě stě párů nedočkavých očí jely autobusy příliš pomalu po stoupající bílé silnici. Z dálky nám kynul měkkým žlutým úsměvem náš cíl — Svatý Kopeček.

Rudý pruh, lemující autobus, se konečně rozlomil. Octly jsme se v zástupu lidí, v jejichž očích zářil nedělní mír. V chrámu jsme nadšeně vyzpívaly své prosby a díky. Po obědě nás objal stín lesa. Šíp písne prorážel cesty. Seběhly jsme se stráně. Křik ztichl, a oči se naplnily úžasem. Byly jsme v zasněném království stříbrných smrků. Zvedalo se proti nám do všech strání, stékajíc do údolí. Jen průsekem se čtveračivě usmívalo nad travnatým úsekem slunce. »Vidíte, tuto pohádku jsem vám uchystalo!« A jeho úsměv zachycovaly zlatěšedé klasy trav. Planuly po strání jako tisíce svící, a temněly jen ve stínu osamoceného smrku. Zde jsme prožily radostné odpoledne.

Zůstala nám vzpomínka vonící pryskyřicí a kytička suchého vřesu. S Bohem, Sv. Ko-pečku, kdož ví, zda se k tobě budeme moci vrátit!

—KV—

R. Dostál: *Vyhlídka*

Okno dokořán
a vítr karafiát sklání
krev se srazila
sil ubývá a do klekání
zní temnot žalm
S nocí a písní lehké umírání
Však životu smrt
je příliš velkou daní
Zavřete okna všedních dnů
vždyť zubatá se vpíjí
i do tichého větru vání

M. Šlechta: Při práci

—dk—: *V tichosti*

Môj život — tichý zápas pästí!
Pre šťastie nie som ešte súci ...
V údolí bôľu moje cesty —
Ty vidíš Bože Všemohúci!

Mňa úsmev bolí — úsmev času,
keď srdce lačnie po novote ...
... v zajatí rána uzreť Krásu
a začať pieseň o živote ...

Žaratok čudných spomínání
rozmiela Večno na čerň noci
a dialkam stele pozdrav ranný
na ústa vyplakanej rosy.

Prestaňte plakať moje muky
v zákutí kde Vás nikto nechce ...!
— Kamelot predal z prvej ruky
a teraz kričí, volá, šepce ...

Snáď dnes už predá bôle krokov
v ľadovej plienke obviazané
a začne pieseň šťastných rokov —
Ty to vieš dobre mocný Pane!

Ty môžeš zmierniť tvrdé putá
a dopriať pokoj nášmu telu
— ktorého bolesť k zemi púta —
Ty nekonečný Spasiteľu!

DOMINIK PECKA: CREDO

Filosofie a theologie.

Filosofie a theologie mají jeden a týž podmět, totiž rozumnou duši lidskou. Jeden a týž předmět však mají jen částečně. Může totiž jedna a táž pravda býti předmětem jak vědy, tak i víry, na příklad jsoucnost Boží. Předmětem vědy jest určitá pravda, když ji poznáváme z vnitřních jejích příčin, předmětem víry však jest, když ji přijímáme proto, že ji Bůh zjevil. Jsoucnost Boží je možno dokázati z pouhého rozumu, ale přece se modlíme: Věřím v Boha. Z toho plyne, že filosofie a theologie, ačkoliv z části jednájí o témž předmětu, přece vskutku jsou dvěma různými vědami.

Jsou mnohé otázky, na které filosofie nedává odpovědi vůbec. Zdálo by se, že tam, kde umlká filosofie, má se prostě ujmouti slova theologie. Pak by theologie byla jen pokračováním filosofie, byla by jakousi metafysikou nebo nadmetafysikou. Ale takový poměr ve skutečnosti není. Filosofie a theologie nejsou souřadny, nýbrž jako⁵⁾ Zjevení nad rozum jest povýšeno, tak stojí theologie nad filosofií.⁸⁾

⁵⁾ Zjevení mluví o všech věcech, o kterých mluví filosofie, pokud ty věci mají aspoň nějaký vztah k slávě Boží a spáse člověka; a filosofie nemůže o Bohu a posledním cíli člověka říci nic, co by theologie nerozhodovala, pokud podstatné pravdy se týká, nečekajíc, až se filosofii zlíbí vysloviti se. Ano, mlčí-li filosofie, theologie ještě mluví dále, ale theologie počíná mluvití mnohem dříve než filosofie se rozhodne mlčeti; a nejvýznamnější jest, že theologie nejen se odvažuje mluvití o těchž věcech, o kterých mluví filosofie, nýbrž že promluvivši o těch věcech způsobem svým vlastním, totiž na způsob vědění a slova Božího, má odvahu učiti i filosofii samu, jak filosofie hodná toho jména by o těch věcech měla mluvití. (Étienne Gilson, *Christianisme et Philosophie*. J. Vrin, Paris 1936, p. 123.)

Theologie užívá služeb filosofie. Zvláštním úkolem filosofie jest, aby dokázala rozumnost víry. Co tajemství se týká, může filosofie jen negativně dokázat, že žádné z nich se rozumu nepřičí. Přímou však nemůže filosofie upevňovati víru, poněvadž důvodem, proč přijímáme pravdy zjevené, jest jen autorita Boží. Po té stránce jsou služby, jež filosofie prokazuje theologii, jen nepřímé.⁹⁾

Filosofie slouží theologii. Tuto skutečnost vyjadřovali scholastikové známou větou: *Philosophia est ancilla theologiae*. Filosofie jest služkou theologie. Ti, kdož užívají této formule, musí se varovati dvou krajností. Především nesmějí se služby filosofie přeceňovati, jako by víra se opírala jen o důkazy filosofické. Avšak ani naopak není správné filosofii podceňovati, jako by nebyla samostatnou vědou, nebo jako by neměla svého vlastního oboru.

Jak filosofie, tak theologie jest každá ve svém oboru úplně svobodna: ale v otázkách náboženství nesmí filosofie od theologie odezírat, poněvadž jest nemožno, aby nález lidský směl nebo mohl odporovati pravdě Boží.¹⁰⁾

Odpoutává-li se přesto filosofie od theologie a chce-li dokonce theologii nahraditi, zachází skoro vždy na scestí. A i když ne, je jisto, že odloučením od theologie se zbavuje vyšších světél a stává se neschopnou odpověděti uspokojivě na základní problémy života, ztrácejíc čím dále tím více schopnost viděti více než pouhé výseky skutečnosti.¹¹⁾

Věda a víra.

Není sporu mezi pravou vědou a pravou vírou. Je však spor mezi pavědou a vírou a rovněž mezi vědou a pověrou.¹²⁾

Spory mezi vědou a vírou jsou jen zdánlivé; vznikají buď tím, že se za vědu pokládá, co není věda (hypothesy, theorie, domněnky), nebo tím, že se za nauku víry pokládá, co není nauka víry (pověry, nedokonalé představy náboženské, anthropomorfismy, pseudomystika). Tam, kde se vyskytují takové neshody, je třeba zkoumati obě strany: vždy se ukáže, že domnělý rozpor se zakládal na nedorozumění.

Zdánlivé konflikty mohou vznikati i mezi vědou a vědou. Historická zpráva, že Archimedes pomocí zrcadla zapálil loďstvo Římanů, obléhajících Syrakusy, zdála se fysikům nevěrohodnou, poněvadž se nevědělo, jakého zrcadla užil Archimedes. Dutým zrcadlem se to nedalo dokázati, poněvadž jeho ohnisko je příliš blízko, leda že by takové zrcadlo mělo průměr mnoha kilometrů. Teprve Athanasius Kircher v knize *Arsmagicalucis et umbrae* (1671) uvedl možnost kombinace rovných zrcadel, kterou by bylo možno zapáliti vzdálené předměty. Konflikt mezi historií a fysikou byl tedy jen zdánlivý.

V moderní době, kdy věda byla přeceňována a kdy se od vědy očekávalo rozřešení všech záhad, množily se »konflikty« mezi vědou a vírou hlavně proto, že obzor a dosah vědeckého poznání byl rozšiřován i do oblastí nadrozumových, jako by věda mohla nahraditi Zjevení. Nejvíce nejasností způsobili ne skuteční vědci, nýbrž popularisátoři vědeckých poznatků, kteří zapomínali, že věda nevysvětluje svět, nýbrž spíše jej jen popisuje a kteří ve svém nadšení pro vědu přeceňovali anebo nesprávně vykládali výsledky vědecké práce.¹³⁾

⁹⁾ Filosofie má za úkol bojovati jak proti skepticismu a nihilismu, tak i proti převracení pravé víry v pověru. Filosofie radikálně očišťuje metafysické vědomí od nekritické vědy, pověry a lžináboženského mysticismu a zajišťuje tak kon, jímž duše nabývá sebejistoty před Bohem: kon víry. (Dr. Arnold Rademacher, *Religion und Bildung. Eine kulturphilosophische Betrachtung*. Peter Hanstein, Bonn 1935, S. 173—4.)

¹⁰⁾ Skutečnost, že theologie potřebuje pomoci filosofie, nemění nic na jejich poměru závislosti, právě tak jako skutečnost, že paní potřebuje své služby, nemění služku v paní. Ostatně, za stejných okolností filosofie, která se více podrobuje řízení theologie, je filosofie, která má v sobě i větší záruku pravdivosti. A naopak, každá soustava filosofické nauky, v níž toto podrobení není věci zásadní, musí býti pokládána za pochybenou v základech. (Fr. Ehrle, *Die päpstliche Encyklika vom 4. August 1879 und die Restauration der christlichen Philosophie*. *Ve Stimmen aus Maria Laach*, 1880, S. 20.)

¹¹⁾ Náboženství jest mnohem filosofičtější než filosofie. Jen náboženství má úplný obraz celé skutečnosti a celého života a dovede především pochopiti celého člověka. Musí se tudíž filosofie od něho učit právě býti ještě filosofičtější než se jí chce. Je to těžké pro filosofii a pro filosofa, avšak kdo by měl býti ochotnější než filosof poznati celou pravdu? (Alois Dempf, *Religionsphilosophie*. Jacob Hegner, Wien 1937, S. 9.)

¹²⁾ Není pravda, že věda vylučuje náboženství. Pravda jest, že pravá věda ničí nepravé bohy a nepravá věda bojuje proti Bohu pravému. (Abbé de Broglie, *Religion et Critique*. V. Lecoffre, Paris 1906, p. 204.)

¹³⁾ Praktický vědec užívá i hypothes jako prostředků, laiku se stávají dogmaty. — Myšlenka, že je spor mezi vědou a uměním, což jest v jádře myšlenka, že jest spor mezi vědou a mystikou, spočívá na zastaralém pojetí

Je důležité, aby byl správně vymezen poměr vědy a víry. Není správně podceňovati vědu a snižovati ji jakousi protivědeckou skepsí, byť i nábožensky motivovanou, a z nedostatečnosti vědy dokazovati potřebu a nadřazenost víry. Rovněž nelze souhlasiti s těmi, kdož oblast vědy přísně odlučují od oblasti víry tvrdíce, že tyto oblasti se nijak a nikde nestýkají: to by znamenalo, že by něco bylo pravdou v oblasti vědy, kdežto v oblasti víry nikoliv, nebo naopak. Správné jest chápati poměr vědy a víry tak, že vzájemně se ovlivňují a jedna druhou doplňuje.

Že věda slouží víře odhalující v přírodě stopy Boží moudrosti, vyvracejíc bludné dohady o původu světa, vzniku života a vůbec všechny nevědecké domněnky, je zřejmo. Méně se ví, že i víra dávala a dává cenné podněty vědění.¹⁴⁾

Pohan viděl přírodu obydlenou bohy a démony: nemohl ji tedy zkoumati. Právě křesťanství umožnilo rozvoj věd přírodních. Víra dávala mocné popudy činnosti vědecké.¹⁵⁾ Koperník pokládal starý systém planetární za nedůstojný Boha. Proto hledal nový. Zákony světa jsou zákony Keplerovy. A zejména v třetím zákoně Keplerově jest něco tak mimořádného, tak neodvislého od jakéhokoliv jiného vědění předchozího, že v tom musíme spatřovati pravé vnuknutí: nuže, a k tomuto nesmrtelnému objevu dospěl právě tím, že se držel jakýchsi mystických názorů o číslech a o nebeské harmonii, jež souhlasily s jeho hluboce náboženskou povahou, jež však jsou pro chladný rozum pouhými sny.

Věřící věda.

Nejlepším důkazem, že mezi vědou a vírou jest shoda, jest skutečnost, že velcí vědci, zejména badatelé v oboru věd přírodních, byli a jsou nejen nevěřící, nýbrž vesměs mužové hluboké víry v Boha.¹⁶⁾ Jest pravda, že byli nevěřící mezi vědci. Ale jest také pravda, že byli nevěřící i mezi nevědomci.

věd přírodních. — Přírodní věda zná jen vztahy, ne však podstatu světa. — Nejsprávnější postoj, jak má býti dnes chápán poměr člověka k přírodě, jest poníženost a pokora. Jak hmotný svět, tak i lidský duch jsou velmi tajemné věci. — Další krok ve vývoji lidského povědomí světa nebude vykonán ani pohodlnou věřivostí, ani pohodlnou pochybovačností, nýbrž ohromnou duševní prací. — Mnoho lidí a mezi nimi i lidé vědy berou vědu příliš vážně. Domnívají se, že věda podává mnohem výstižnější obraz skutečnosti než ve skutečnosti podává. Byli filosofové, kteří šli tak daleko, že ony faktory, o kterých věda nepovažuje za potřebno mluvit, pokládali za neexistující. — Vědecké pojmy vůbec se neukázaly býti dostačujícími k vyjádření veškeré skutečnosti. (J. W. N. Sullivan, *Gallio or The Tyranny of Science*. Kegan Paul, Trench, Trubner & Comp., London 1927.)

¹⁴⁾ Jakkoliv paradoxní to jest, jest jisto, že jen křesťanství umožnilo pozitivní badání přírodní a pozitivní techniku. Dokud žil člověk v neprostředním vzájemném styku s duchy přírody, dokud budoval svůj život na mythologickém pojetí přírody, nedovedl se nad přírodu povznést a tím méně vytvořiti přírodní vědu a techniku. Člověk nemůže stavěti železnice a klásti telegrafní vedení, bojí-li se přírodních běsů. (Nikolaj Berdjajew, *Der Sinn der Geschichte*. Otto Reichl, Darmstadt 1925, S. 165.)

Kdo jest si vědom, že přírodovědecký a filosofický pojem přírody, který dnes bereme jako danou věc, byl teprve zásluhou křesťanské filosofie vyproštěn ze zajetí víry v náhodu a osud, do něhož byl u antických národů uzavřen? (Étienne Gilson, *L'esprit de la philosophie médiévale*. J. Vrin, Paris 1932, tom. II., p. 179.)

¹⁵⁾ Žezlo vědy třímá Evropa jen proto, že jest křesťanská. K tomuto vysokému stupni civilisace a znalosti dospěla jen proto, že začala theologii; proto, že university byly s počátku jen školami theologie a proto, že všechny vědy, naroubovány na tento božský podklad, vydaly silou božské mízy nesmírná květenství. Nezbytost této dlouhé průpravy evropského ducha jest základní pravdou, jež zcela unikla moderním tlachalům. I sám Bacon se v té věci mýlil jako jiní, hluboko pod ním stojící lidé. Je přímo zábavný, když o této věci pojednává a zvláště když se durdí na scholastiku a theologii. Jak se zdá, zneuznával tento člověk úplně přípravu, již bylo nevyhnutelně třeba, aby se věda nestala velikým zlem. Učte mladé lidi fysice a chemii dříve než byste je napojili náboženstvím a mravností; pošlete novému národu akademiky dříve než byste jim poslali misionáře — a uvidíte výsledek. (Joseph de Maistre, *Les soirées de Saint-Petersbourg*. Garnier Frères, Paris, tom. II., p. 174—5.)

¹⁶⁾ Ať se díváme kamkoliv a jakkoliv hluboko, nikde nevidíme rozporu mezi náboženstvím a vědou přírodní, nýbrž právě v rozhodujících bodech vidíme plný souhlas. Náboženství a přírodní věda se nevyklučují — jak mnozí v naší době se domnívají nebo obávají, nýbrž se doplňují a podmiňují navzájem. Nejpríměřším důkazem pro svornost náboženství a vědy přírodní i při hluboce kritickém posuzování jest historická skutečnost, že právě největší přírodní badatelé všech dob, muži jako Kepler, Newton, Leibniz byli proniknuti hlubokou zbožností. Na počátku naší kulturní epochy byli dokonce pěstitelé věd přírodních a strážcové náboženské víry jedny a tytéž osoby. Nejstarší užitá věda přírodní, medicína, byla v rukou kněží a hlavními pracovníky vědeckými ve středověku byli mniši. Později, když kultura se zjemňovala a rozvíjela, rozbíhaly se cesty podle různých cílů, jimž slouží náboženství a věda přírodní. Ale jako vědění a schopnost se nedá nahraditi světovým názorem, tak ani správný postoj k mravním otázkám se nedá vyvoditi z čistě rozumového poznání. Ale ty dvě cesty se nerozcházejí, nýbrž jdou souběžně a spojují se v dalším nekonečnu u téhož cíle. (Dr. Max Planck, *Religion und Naturwissenschaft*. J. A. Barth, Leipzig 1938, S. 31—2.)

Antonín Eymieu si dal práci, aby zjistil náboženské přesvědčení iniciátorů a průkopníků ve vědách přírodních v devatenáctém století. Celkem uvádí 432 jmen. U 34 badatelů nezjistil jejich náboženské přesvědčení. Z ostatních 398 bylo 15 indiferentních nebo agnostiků, 16 ateistů, 367 věřících. A z těch právě nejvýznamnější byli věřící a horliví katolíci: Le Verrier, objevitel Neptuna, Herschel, astronom a optik, Volta, objevitel elektrického proudu, Ampère, zakladatel elektrodynamiky, Fraunhofer, badatel ve spektrálním rozboru, Pasteur, objevitel očkovací metody, Cauchy, největší matematik 19. století, Mendel, objevitel zákonů dědičnosti, Barrande, znalec českého siluru.¹⁷⁾

A současné badání přírodní ukazuje ještě lépe, že již dávno nežijeme v době, kdy hledati pravdu v oblasti nadpřirozena bylo čímsi, co hraničilo s nesmyslností. Moderní fyzika koná dnes to, co konávala astronomie, totiž naplňuje duši stále větší úctou — a tomu, kdo se do ní pohrží, skýtá zcela neprostřední, nevyumělkovaný a prostý, ale tím vznešenější dojem vznešenosti a velikosti Boží v přírodě. Tento dojem se projevuje zcela spontánně v dílech nej přednějších současných fyziků, jako jsou Planck, Einstein, Sommerfeld, Eddington, Jeans.¹⁸⁾

(Pokračování.)

¹⁷⁾ Významné jsou výroky některých přírodních badatelů 19. století. Fyzik Faraday náhodně vyslovuje jméno Boží při vědecké přednášce. Vida, že to překvapuje jeho posluchače, praví: »Představa Boha a úcta k němu vstupují do mé duše cestami právě tak jistými jako jsou cesty, jež nás vedou k poznání pravd řádu fyzického.« — Přírodní filosof Lamarck vysvětluje řád přírody jako dílo Boží: »Organisace a život jsou plodem přírody a zároveň výslednicí sil, jež obdržela od svrchovaného původce všech věcí. Příroda může ploditi, ale jedině Bůh může stvořiti.« — Přírodovědcům Owenovi a Agassizovi jest přírodopis jen obrazem, jenž rozličným způsobem vyjadřuje myšlenku Boží. — Podle výroku geologa Heera pokládali bychom za hlupáka člověka, který by tvrdil, že hudební skladba není nic jiného než noty napsané na papír bez ladu a skladu. A neméně hlupáky jsou podle jeho mínění ti, kteří se domnívají, že lad a sklad řádu přírodního jest jen dílem náhodné hry. Nejen srdce lidské dosvědčuje jsoucnost Boha, ale i příroda. — Zoolog Fabra se kdosi táže, věří-li v Boha. Odpovídá: »Nemohu říci, že věřím v Boha, já ho vidím. Bez něho nechápu nic. Bez něho vše je tma. Přesvědčení, že jest Bůh, jsem si nejen zachoval, ale i prohloubil a zdokonalil, chcete-li. Každá doba má svůj vrtoch. Je to nemoc času. Spíše mi stáhnete kůži s těla, než byste mi vyrval víru z duše.« — Biolog Renault praví: »Nevěřím, že je Bůh. Já vím, že je Bůh.« — Biolog Claude Bernard prohlašuje: »Mám-li říci jedním slovem, co je život, pravím: život je stvoření, dílo Tvůrce.« — Pasteur řekl: »Poněvadž jsem mnoho přemýšlel a studoval, mám víru jako bretaňský sedlák. Kdybych byl přemýšlel a studoval ještě více, měl bych víru jako bretaňská selka.« (Antonín Eymieu, *La part des croyants dans les progrès de la science au XIXe siècle*. Perrin et Cie, Paris 1120, I/II vol.)

¹⁸⁾ Jeden z nejznamenitějších anglických badatelů, Sir Ambrose Fleming, zdokonalitel dvouelektrodové lampy se žhavenou katodou ve funkci ventilu (usměrňovače) a tudíž jeden z otců moderního rozhlasu, prohlásil v lednu 1935 ve svém předsednickém projevu ve Victorian Institute a Philosophical Society of Great Britain, že »původ člověka je třeba hledati ve tvůrčí síle osobního Boha«. Sir Ambrose uznal, že biblické zázraky nelze pokládati za pověřené domněnky. »Tělesné zmrtvýchvstání Kristovo,« pravil vynikající učenec, »jest jednou z nejlépe dosvědčených událostí v dějinách lidstva; a jako takové jest potvrzením všech dřívějších zázraků biblických...« Sir Ambrose šel tak daleko, že útočil na »ony skupiny osvícených duchovních, kteří popírají možnost zázraku nebo mimořádného zásahu se strany Boží a kteří se domnívají, že mimo naši nynější přírodní zkušenost nic se neděje a nemůže dít«. Stejně překvapující jsou výroky Sira Arthura Eddingtona v jeho amerických přednáškách, konaných na Cornell University. Položiv vážnou otázku: »Proč by se měl někdo domnívati, že vše, co je ve vztahu k lidské přirozenosti, může být podrobeno měřické holi?« tvrdí, »že podstata vši skutečnosti je duchovní« a tak uznává, že existuje síla, kterou prý by žádný vědec v minulém století nepovažoval za hodnu vážného zkoumání. Sir Arthur Eddington představuje zcela nový směr ve vědě, když prohlašuje, že »vědec má mystičtější názor na vnější svět než měl v minulém století a že si není jist, chápe-li matematik tento náš svět lépe než básník a mystik«. (Rom. Landau, *God is my adventure. A book on modern mystics, masters and teachers*. I. Nicholson and Watson, London 1935, p. 386—7.)

Karel Kladský: *Země zpívá*

*Má země plakala
a slzy se drolily po krásném kraji
s povzdechem vzlykala
jak neláska a nebratrství přátel zrají
aby ji prodali za třicet stříbrných
a naplnili měch
ne sladkým potěšením lidí svých
leč hořem těch
kteří ji milovali*

*Má země zpívá
jak nejkrásnější ústa ženy
a zpívá že znova je živá
a rány její jsou zaceleny
Zas mládne v krásných letech
s ruměncem ve tváři
jak bázlivé děvče
jež očima září*

*Má matka země bude žít
a otvírat náruč Hle synu
já miluji tě a nikdy nezahynu*

J. Strakoš: *Svítání*

Úsměvy jitra odvály stíny říms
a dosud sní
tůně za smaragdem závěsů
za hloubkou čekání
V nehybném tichu vláčného šera
snuje dech stříbrnou přízi svítání
liany pralesů vonících pryskyřicí
a skleníkem večera

Šero a sen
v tříštivé pršce jitření stená
Šlépěje dosud nezapomenuté
Próza dosud nezrozená
Šumotem vodotrysků se telelí dozralý sen
a ztichne-li
rozkvete šeřík kol vrásčitých cest
palčivým troudem červánků které roznítil den
V bažinách opánků
vzbouzí se ševelem kadeří
ztrnulé drůzy frází a gest
masky se zkřivenou páteří
Siréna rozčíslela rosu uvadlých okvěti
révovím prosvítá ospalost zdíva
Šero a sen
v zčeřené ozvěně splývá

Velasquez: Papež Inocenc X.

K U L T U R A

Metafysika umění

Umění je, řečeno slovem romantiků, poměr nekonečnosti ke konečnému. Obsahuje všechny vrstvy života od hmotných pojmů až k pojmům ryze spirituálním a zaměstnává při tvorbě všechny složky duševní a všechny složky povahy umělce. Umění je v ustavičném vztahu k integritě pravdy, tedy i objektivně k nekonečnosti a absolutnosti. Umění je **k o n k r e t n í m e t a f y s i k a**, syntetická věda, životní filosofie v pravém slova smyslu. Ovšem, že i zde jsou buňky umění naštěpovány do duše člověka, který je nedokonalý. Při tom poznání a tvoření nejsou v něm spojeny v jediný akt, nýbrž rozloučeny ve tři: poznání, lásku a tvoření. Poznání lidské je nedokonalé, láska lidská je slabá, tvoření je omezeno technickou obtíží a mechanickou zručností hmoty. Člověk mimo to není sám, a tvoří-li, netvoří pro sebe. Netvoří ani ze sebe. Tvoří v okamžiku ve vztahu k nekonečnosti, tvoří soukromě ve vztahu ke všem lidem, ke všem duchovým skutečnostem. To jsou jevy bytostné, kterých se nelze vzdát a nelze je odložit jako šat. Bez nich není člověka.

Jedním ze základních problémů lidské duše je blaženost (skoro více méně ne z tohoto světa, pro nás štěstí). Každé lidské štěstí je zakuklený symbol blaženosti. K té blaženosti tíhne duše lidská, a proto je základní tón uměleckých projevů namířen k vnitřnímu štěstí člověka. Skutečné umění je tak hluboce zakotveno v pravdě, spravedlnosti a správnosti, že v uměleckém projevu prýští z tvůrce bytostná spravedlnost v naprosté upřímnosti nejen vůči němu samému, ale vůči člověku in genere. Rysem hlubokých uměleckých děl je melancholie, smutek, odříkavost, vědomí viny, jako by člověk cítil nutnost

trestu pro sebe. Smutek, přemáhaný výsměšností a tím, čemu romantikové říkali romantická ironie, se stupňuje, čím je doba vnitřně rozháranější a nejistější, poněvadž tvořící bytost nenachází jistotu ani v sobě (což je samozřejmé), ani v bližních. V díle umělců, ať vyjádřeně nebo nevyjádřeně, oživuje svědomí: svědomí autora, svědomí doby, svědomí lidstva. Je krystalem klidu, který je porušen nepokojem.

Umění není ani prokletím ani svůdnictvím. Trýzní sice umělce, poněvadž on nestačí na pravdu umění, poněvadž mizí před dokonalostí umění, protože musí být absolutně pohotový, chce-li přijímat umění a jeho pravdu, avšak tehdy, kdy došlo k rozporu mezi člověkem a vírou, intenzivně prožívanou, zůstalo umění na straně člověka. Umění je konkrétní metafysika všech věcí. Uměním je svět stavěn s člověkem ve vztah k absolutnu. Proto člověka trýzní a dává se od něho svádět, stává se předmětem jeho zvůle a projevem jeho nečistoty, neúplnosti, torsovitosti, polovičatosti, uchovávajíc své původní znaky jako svou vlastní existenciální normu, takže hyne nedostatkem dokonalosti z ruky a duše lidské, jako strom postižený mniškou. Tam, kde se má do prostoru, otevřenému umění rozvinouti lidská duše jako růže, aby přijala světlo, a tím dostala barvu a vůni, se rozšiřuje prázdno, prochvělé neuznaným a potlačeným jase. Nastává rozpor mezi objektivní a subjektivní stránkou umění. Objektivní stránka tíhne k absolutnosti, subjektivní je obětí člověka, nesouc všechny jeho nedostatky. Zatím, co v umění křesťanském se paralelisuje tíhnutí lidské duše k absolutnu, k Bohu, tíhne umění nekřesťanské tamtéž, ale jen svou stránkou objektivní, vytvořenou, vloženou, zatím co subjektivně je nesmyslné a samoučelné. Nic není neúčelné a samoučelné, co je. Smysl umění je konkrétní metafysika, žitá obecnost pravdy, žitá spontánně, prohlubujíc a rozšiřujíc bytost lidskou do pravdy, uvádějíc pravdu na lidství s celou její expansí k nekonečnosti. Je tedy umění konkrétní metafysika neosamocené lidské bytosti (konkrétní časově, subjektivně i objektivně), uvádějíc vztah bytosti k bytosti sdílením uměleckého výtvaru, existence k Bytí, tvaru a obsahu, formy a materie, poznání, lásky a citu, skutečnosti k pravdě, pravdy k Pravdě. Má stránku objektivní, která je jeho normou a cílem, a stránku subjektivní, která je stupněm jeho dokonalosti, podle dokonalosti bytosti tvůrce.

Bedřich Půža.

Magnanismus

Svatý Tomáš mluví o velkodušnosti, nespokojuje se s abstraktními definicemi. Vidí takřka velkodušného člověka in concreto a maluje jeho podobiznu:

Velkodušný člověk dobře užívá velkých i malých poct, neboť se nevynáší a opak pocty ho nezkrusí. (2—2, 129, 2, 3.)

Opovrhne statky vnějšími: a tudíž neraduje se, získává-li je, a nermoutí se, ztrácí-li je. (2—2, 129, 8, 2—3; 2—2, 132, 2, 1—3.)

Nemiluje rozepří, poněvadž nic vnějšího nepokládá za veliké. (2—2, 129, 1, 3; 129, 3, 3; 132, 2, 3.)

Nevyhledává nebezpečství ani se jich nebojí, ale ochotně se vydává v nebezpečství veliká. (2—2, 129, 6, 1.)

V lidském smyslu nikoho nepotřebuje, ale ne tak, že by vůbec nikoho nepotřeboval. (2—2, 129, 6, 1.)

Usiluje o věci znamenité. Znamenitost (excellencia) je v tom, že člověk prokazuje dobro, že je přejný (communicativus), uznalý (retributivus). (2—2, 129, 4.)

Nenaříká si.

Dbá více pravdy než domnění, po chvále lidské netouží. (2—2, 130, 2.)

Má hlas vážný, způsob mluvy stálý, neboť nepře se hned o všechno a nemluví hned o všem, nýbrž o věcech velikých.

Všelicos mohou lidé vytýkati člověku velkodušnému. Svato Tomáš ho obhazuje.

Vytýkají mu, že je pomalý: rychlostí však se vyznačují lidé, kteří chtějí uskutečniti mnoho věcí — avšak člověk velkodušný má na mysli jen věci veliké, jež vyžadují veliké pozornosti: a proto nespěchá.

Vytýkají mu, že je uzavřený a zamlklý: avšak hlasitost je vlastností těch, kteří chtějí vyniknouti čímkoliv — člověk velkodušný však chce vyniknouti jen věcmi velikými.

Vytýkají mu, že není pamětliv těch, již mu prokázali dobrodiní: avšak takový je proto, že mu není milé přijímati dobrodiní, leda že by je mohl odplatiti dobrodiním ještě větším.

Vytýkají mu, že je nečinný, avšak nečinný jest jen v tom smyslu, že se nezabývá čím-koliv, nýbrž jen věcmi velikými.

Vytýkají mu, že užívá ironie: avšak ironie užívá ne v tom smyslu, že by si připisoval špatnosti, jichž nemá, nebo popíral dobré vlastnosti, jež má, nýbrž v tom smyslu, že neukazuje celou svou velikost.

Vytýkají mu, že je nespolečenský: ale takový jest jen proto, že nenávidí pochlebenství a přetvářku.

Vytýkají mu, že je nehospodárný: ale takový jest jen proto, že věcem čestným dává přednost před věcmi užitečnými. (2—2, 129, 3.)

A. Machourek: Dřevoryt

Kniha Judith. Podle Svatojanské bible z roku 1889 do tisku připravil a úvodní modlitbu složil Jakub Deml. Šest obrázků pro toto vydání nakreslil Jan Konůpek. Ke cti Matky Krásného milování a bázně a poznání a svaté naděje, která na celém světě všechna kacířstva vyhladila a na odčinění urážky stržením Jejího sloupu v národě k dvacátému výročí Československé republiky vydala Marie Rosa Junová v Tasově na Moravě. Tak asi stojí psáno v této knize. A k tomu netřeba dodati, než aby naši katolíci hojně se posilovali tímto příběhem statečné Judith, starozákonního to předobrazu Panny Marie, aby jejich víra byla pevná a silná a jejich jednání statečné, aby se nelekali různých těch Holoferů a nepřátel vnějších i vnitřních. R.

Jaroslav Seifert: Zhasněte světla. (Básně. 50 stran. Vydal Melantrich.) — Vrchol Seifertovy poesie je jistě v »Jablku z klína« a v »Rukách Venušinyých«. Co přišlo potom, působí dojmem milé lyrické hry, hravých záznamů životní zkušenosti, jak se co namane, a Seifert tomu také případně dává jméno lyrické glosy. Nelze pochybovat, že Seifert má vskutku bohatý básnický fond a značné schopnosti tvárné, projevující se zejména lehkostí jeho verše, takřka »nadýchaného«, velmi připomínajícího Neruda z údobí »Prostých motivů« — nic nadčasového v tom ovšem není. Seifert se také, zdá se, již smířil s tímto stavem a patrně u něho zůstane. Jinak je knížka opravdu milá a potěšující čtení. Název sbírky se vlastně hodí jen na poslední dvě čísla, inspirovaná tragickými událostmi zářijovými. — jm —

František Halas: Torso naděje. (Vydal Melantrich.) — Je to několik mohutných básní, vyvolaných (až na první číslo: Panychida za F. X. Šaldou) tragickým úderem posledních událostí. Tvárně připomínají ponejvíce Staré ženy, výraz je však ještě mnohem zhuštěnější a hutnější, pravý bronz a mramor. Kniha nerostla jistě oním způsobem, jak to naznačuje Poe v předmluvě k Havranu: Rozhodl jsem se, že napíši báseň. Halasovy verše jsou spíše než verše údery zmučeného srdce, nepravidelně bijícího, »z kameně doslova«. Postavení Halasovo je tím tragičtější, že voják svobody ve chvíli, kdy se hrouť jeho vysněný svět, propadá se doslova do prázdna: Pod jakým praporem se bít / svobody vítr nechce / svobody vítr nechce / už žádný rozvířít. Najde František Halas svůj prapor? To je osudná otázka pro jeho příští slovo. — jm —

Jan Čarek: Svatozář. (Básně. 80 stran, cena Kč 18.—. Vydalo nakladatelství Novina v Praze.) — Poslední Čarkova sbírka rozšiřuje jen řadu knih, jejichž inspiračním zdrojem je vesnice, rodná půda, celý ten milý, leckdy však i drsný a vždycky zakofeněný a houževnatý svět českého venkova. To jest svět, který Čarka okouzluje patrně navždy a jemuž už básník zůstane věren. Ani tvárně se jeho poslední sbírka neliší od řady děl předchozích: stále tentýž drsný, zemitý výraz, který je leckde spíše lyrickým záznamem, nežli hotovou, formálně i vnitřně ucelenou básní. semtam prozářený náhlým návalem lásky a zjihtutí. Čarkův duchovní fond nestačí zřejmě na sbírku: mohla by z toho všeho být 3—4 krásná čísla, takto však kniha působí leckde dojmem úhoru. — jm —

Egon Hostovský: Tři starci. (Tři povídky. Vydal Melantrich. Stran 20, cena 30 Kč.) — »Jsou dvě lásky na zemi, a pro jednu z nich se musí člověk rozhodnout: Jak říkám: dvě navzájem nesmiřitelné lásky: barevný vír a velké ticho. Tak, tak, jen jedna láska čeká na člověka: barevný vír anebo velké ticho.« V těchto posledních větách Hostovského nové knihy leží vlastně klíč k tomuto jeho dílu. Dvě lásky, mezi nimiž musí člověk volit: barevný vír světa, nebo velké ticho vlastní duše. Hostovského triptych je jen rozvedením této základní myšlenky, ať už jde o fantastický příběh dobrodruha Šimona Korčína, zrazujícího pro fantom slávy věc spravedlivou, nebo o duševní drama krejčího Václava Hurdta, ubíjejícího v sobě porozumění ne pro bratra, ne pro lidi, ale pro výkřik vlastní duše, nebo o tragickou historii básníka Zdeňka Ondříka, utápějícího v barevném víru hlad po velkém tichu. Hostovský je mistr psychologie, který je zřejmě pánem ve spleti lidského podvědomí, v nejtajnějších hlubinách lidského srdce. Jeho fabulační umění, vyvolávající div ne halucinace, spolu s tímto pronikavým pohledem do lidských hlubin činí z něho zřejmě vedle Čepa vedoucí osobnost mladé české prózy. Jeho nová kniha to znovu potvrzuje. j —

Emil Bauman: Svatý Pavel. (Péči O. A. Tichého vyšlo jako 5. svaz. II. roč. Katolického literárního klubu. Stran 300. Brož. Kč 29.—, váz. Kč 39.—. NáklaDEM »Vyšehrad« v Praze.) — Slavný romanopisec a hagiograf podává v této knize s vzácným psychologickým uměním nadmíru životný obraz apoštola národů, zasazený do pestrého a rušného rámce upadající civilizace. Při četbě závatného životopisu velkého světce, který byl právem nazván »nástrojem vyvoleným«, vystupují naléhavě samy od sebe paralely s naší pohnutou dobou, která se tolika rysy podobá onomu historickému předělu dvou epoch, kdy žil a působil svatý Pavel.

Dolores Vieserová: Zpěvák. Roman. Přel. J. Franz a V. Renč. 4. svaz. Katolického literárního klubu. Stran 276. Brož. Kč 27.—, váz. Kč 37.—. Vydal »Vyšehrad« v Praze.) — Tento milostný příběh mladé duše podmaní si jistě svou svěžestí nejširší čtenářské vrstvy. Je to ryzí umělecké dílo, které se zrodilo bezprostředně z lidové duše. Poutavý a rušný děj je vzat z malebného korutanského prostředí, kde se od věků stýká a prolíná živel slovanský s německým. Už tím nabývá pro nás vypravování o »Zpěvákovi« zvláštní zajímavosti a časovosti. Slavnou norskou spisovatelku Sigrid Undsetovou strhla četba románu D. Vieserové k tomuto nadšenému úsudku: »Je to kniha plná pláče i smíchu, dobrodružství i ruchu, barvitosti i tepla a smyslově názorných obrazů.

R. Vincentová: Rodný kraj. Román. Přel. Jaroslav Poch. (Jakožto 6. svaz. II. roč. Katolického literárního klubu vydal »Vyšehrad« v Praze. Brož. Kč 28.—, váz. Kč 38.—.) — »Rodný kraj« je nádherný epos venkovského života, jakých je málo ve světové literatuře. Tato svěží románová prvotina, odměněná významnou cenou »Femina«, byla provázána hned při vyjití sensací, když vešla ve známost neobyčejná životní data mladé autorky, původně prosté venkovské dívky z kraje Berry, již se až do sedmnáctého roku nedostalo jiného vzdělání, než trochy katechismu. Venkovský život, jak jej R. Vincentová zachytila v silně autobiograficky podbarveném příběhu osiřelé mladé dívky Marie, dýše takovou něhou a vřoucností a je podán s takovou ryzí autentičností, že si rázem podmanil čtenářstvo i kritiky. Básník Paul Claudel napsal o »Rodném kraji« tato nadšená slova: »Právě jsem přečetl knihu od R. Vincentové. Francouzský sedlák se tu tentokrát nelíčí jako hrubý omezenec. Sedláci přece nejsou takoví, jak je líčí Zola, Maupassant, Roger Martin du Gard! To nejsou praví sedláci. R. Vincentová, která sama vyrostla na venkově, líčí je spravedlivěji, pravdivěji, velkolepěji, křesťanštěji. A tak je to správné.« Knihu R. Vincentové je třeba čísti a dát se okouzlit její krásou a pravdivostí.

Ambroise Vollard: Vzpomínky obchodníka s obrazy. Vydal Fr. Borový v Praze. Stran 412, Kč 45.—. Věru zajímavé jsou tyto vzpomínky Ambroise Vollarda, obchodníka s obrazy v ulici Laffitte, a podivné jsou často příběhy, které se sběhly okolo jeho krámků, kde se scházeli nejznámější i méně známí malíři, sochaři, literáti, novináři a ovšem i zákazníci, mající zájem o nové umění. Prostřednictvím p. Vollarda navštívíte ateliery nejslavnějších malířů a sochařů od Maneta a Cézanna až k Picassovi, kde se dozvíte celou řadu historek veselých i vážných, různé klepy a klíčky, nahlédnete jim do rukou a do řemesla, a poznáte je tak, že se na konec stanou vašimi milými přáteli a známými. A panu Vollardovi nakonec možná i odpustíte, že toho na své přátele pověděl tolik, a tak otevřeně. Kniha je doplněna celou řadou jí vhodně doplňujících reprodukcí.

Svatý Bernard: Chvály panenské Matky. Vydala Dominikánská Edice Krystal v Olomouci 1938, stran 160, cena 9.50 Kč. — V krásné úpravě vycházejí ještě krásnější řeči velkého učitele mariánského sv. Bernarda. Byl to sv. Bernard, jenž zapálil středověk velkou láskou k svatému člověčenství Kristovu a naplnil úctou k jeho svatě Matce. Svými řečmi mariánskými vychoval všechny dívky svaté Panny všech dob. Ze sv. Bernarda čerpali, kdo volali křesťanský lid k Stolicí moudrosti a Příčině naší radosti. Jsme proto rádi, že máme mariánské řeči velkého učitele církevního a ctitele nejsvětější Panny v češtině tak jadrně a dokonale přesně přeložené, a nemáme jiné touhy, než aby byly hojně čteny, aby mariánská úcta v našem národě, který se právem nazývá národem mariánským, den ze dne vzrůstala...

Dr. J. Jurák O. P.: Sv. Basil Veliký, Učitel církve. Olomouc, Vítězové 1938, ročník V., číslo 9., cena 3 Kč. — K nejmohutnějším postavám křesťanského starověku patří sv. Basil Veliký, neohrožený biskup katolické Církve, slavný učitel božské pravdy a světec. V tomto životopise je věrně podána celá bohatost jeho plného života a je v něm vykreslen vliv světův, jež vykonává až do dnešního dne svým řádem. Práce Jurákova jest založena na přesném historickém podkladě a při tom zároveň tak živě podána, že je velmi dobře vstřízen základní charakter velkého Basila. Na tomto životopise se zjeví velikost a krása katolické pravdy a mravní převaha všech, kdož podle ní žijí.

A. Cojazzi: Petr Jiří Frassati. Vydala dominikánská Edice Krystal v Olomouci 1938. III. vydání. Cena Kč 16.—, studenti Kč 15.—. — Jen svatost mladíka dnešních dnů, o němž jedná tato kniha, může dát odpověď na otázku, proč si získává Frassati duše veškeré mládeže po celém světě. A vychází-li tato kniha, která se rozléta v mnoha tisících mezi katolickou mládeží celého světa, ve třetím vydání u nás, je to pro nás určitou nadějí ve šťastnější budoucnost. Máme mládež, která se neleká velikosti křesťanských ideálů. Nepochybujeme, že třetí vydání této knihy vítězného mládí zaujme nové řady katolické mládeže a naučí ji strmé, ale krásné cestě k Bohu. Petr Jiří volá stále nové následovníky ideálů čistoty a lásky.

M. Zundel: V hlubinách Oběti. Edice Krystal, Olomouc 1938, stran 200, cena 18 Kč. — Dva tisíce křesťanských let přeletělo. Kolik převratů, bouří a změn stihlo tu dobu lidskou společnost. Beze změny zůstal jen Bůh a tajemství jeho Moudrosti. Jen věci nejsvětější zůstaly zde na zemi bez otřesu. Zůstala beze změny i ta nejdražší — Největější Oběť mše svaté. Pročtete si tuto knihu a budete hledět jiným zrakem na obřady Mše svaté. Obživnou vám, budou k vám mluvit nevyslovitelnými slovy. Silněji si uvědomíte jednotu duší v Církvi, jež není výsledkem násilného umlčování druhých, nýbrž vyplývá ze společného původu a cíle lidí. Mše svatá je tu po částech osvětlena ne rozumářsky chladně, nýbrž s horoucí láskou ke všemu Božímu, která opravdu strhuje, takže, kdo promyslí látku snesenou do této knihy, nemůže se účastnit netečně Mše svaté.

P. Dr. M. Habáň O. P.: Sexuální problém. Edice Akordu, Brno 1938, stran 96, cena 14 Kč, při hromadných objednávkách 11 Kč. — Habáňův »Sexuální problém« je kniha, která je hotová a přesná do posledního slovíčka a myšlenky. Autor operuje se všemi poznatky daného oboru, který je přece tak choulostivý, s jistotou a jasností katolického filosofa, prolutého láskou k mladému člověku. Odhaluje vzácné hodnoty mládí, opíraje se při tom o nejširší podklad poznatků moderní psychologie, a ukazuje pak na cesty, jak správně tento poklad mladých sil zaměřiti k jejich pravému cíli, a na nebezpečí, jež v sobě chová křehkost a jemnost lidské duše v krisích mládí a dospívání. Vůdčím hlediskem je thomistické zdůraznění cíle, k němuž dva proudy vyvíjejícího se života tihnou, snaha po upltnění a pohlavní pud, a rozlišení erotu jako lásky duševní a sexu. Clověk je bytost duchovně tělesná, princip duševní je vyšší, proto má k němu všechno směřovat. Tímto směrem má člověk vychovávatí svůj pohlavní pud, aby se nestal nebezpečím pro duši, nýbrž aby došel svého přirozeného upltnění v manželství, jehož vyšším a pevným poutem je duševní přátelství vyvinuté lásky duševní. Kniha probírá v první části psychologické předpoklady řešení problému a zdůrazňuje pak etické řešení a křesťanskou výchovu sexuálního života. Má mimo svou jasnou strukturu silnou působnost, že přitahuje ke správným ideálům, jimž získává náklonnost mladé duše. Vyplyvá to z pedagogické zkušenosti autorovy. Lze toto dílo doporučit mládeži i vychovatelům mládeže, a mezi publikacemi, které pojednávají s katolického hlediska o problému sexuální výchovy mládeže v duchu encykliky o křesťanské výchově, jest zvlášť vhodná pro mladou inteligenci.

Benedetto Croce: Evropa v 19. století. (Stran 340, cena Kč 48.—, vydalo nakladatelství Jana Laichtera v Praze.) Benedetto Croce je typický představitel liberalismu, a duchovní dějiny devatenáctého století, které ve své knize podává, jsou tu viděny očima liberála, tedy s jednostranného hlediska absolutní individuální svobody, které se podřídí kdekdo. V Itálii si Croceho pěstují jako dojemné kuriosum, jako zajímavou vzpomínku na časy dávno minulé. Ke knize se vrátíme obsáhlejší referátem.

Stephen Henry Roberts: Hitlerovo panství. (400 stran, Kč 48.—, vydal »Cin« v Praze.) — Je to velmi obšírná a velmi povšečná kniha, líčící počátky, vývoj, ideologii i praxi Hitlerova hnutí, čtyři první léta jeho moci, národně-socialistické hospodářství, soběstačnost, zahraniční obchod, finance, průmysl, vztah Hitlerova hnutí k dělnictvu a zemědělcům, hitlerovské hnutí mládeže (Hitlerjugend), Pracovní službu a Pracovní frontu, otázku populační, veřejné práce, novou německou kulturu, postavení Židů, otázky církevní, německou zahraniční politiku, koloniální otázku, atd., atd., atd. Autor je profesorem sociologie, tedy z onoho druhu vědců, kteří o politice a vůbec o životě společnosti nemají obvykle ani ponětí, což se na této knize plně osvědčuje. Obraz soudobého Německa je tu tedy velmi skreslený, značně povrchní a západnický lehkovážný. Čtenář najde v knize leda spoustu obecných informací, s nimiž jest se spokojit, když objektivní a pronikavé studie o soudobém Německu v češtině dosud nemáme.

— jhl —

G. E. Smith: Dějiny člověka. (Přel. B. Sekla, vyd. J. Laichter, Praha.) — Toto dílo známého anglického antropologa sira Smitha, profesora anatomie na universitě v Manchesteru a autora 400 publikací o anatomii mozku, egyptské prehistorii a kostrách domnělosti prehistorických předků člověka — je prací povětšinou kompilační. Jeho cena je v tom, že nás poučuje o mravních a společenských rádech odumřelých kultur i o zvycích primitivů dnešní doby. Zato tam, kde autor používá zjištěných skutečností k vývodům filosofickým ve snaze uvést nauku humanitní a náboženství do nejužšího vztahu s přírodní vědou, jde o násilné a neužitečné kombinace, vyplývající z Rousseauových a Darwinových omylů. — Prof. Smith chce dokázat, že kultura lidstva je jednotná a staví se proti používání rasových teorií pro cíle politické, ale při tom, jsa zastáncem darwinismu, připravuje nevědomky cestu těm, kdož domyslíli »struggle for life« pro život ve společnosti. Jeho stanovisko k autorovi »Původu druhů« vyplývá z těchto vět: »Darwinovo velké dílo otevřelo cestu pro pochopení skutečného postavení člověka ve světě. Průkazem fakt o vývoji člověka byl jednou provždy rozhodnut odvěky spor o to, je-li člověk skutečně součástí přírodního řádu věcí. Tímto průkazem přeměnil Darwin celý náš názor na přírodu a na naše místo v ní, a zahájil nové období vědeckého výzkumu.« I jinde ulpívá autor ve starých racionalisticko-mechanistických předsudcích, jako by duše člověka byla jen produktem mozku. Píše: »Člověk se liší od všech ostatních živých tvorů kvalitou a rozsahem svého intelektu, a po fyzické stránce povahou svého mozku, který mu propůjčuje tuto mentální převahu... Proto má přímý význam pro úkol, jímž se obíráme v této knize, abychom uvažovali o jistých rysech lidského mozku, jež udělují člověku jeho nárok na lidskost.« — Tři světodějné události, bez jejichž znalosti nelze rozumně uvažovat o člověku — stvoření tvora s rozumem a svobodnou vůlí, pád prvních lidí a příchod Bohočlověka na svět — zůstaly autorovi zemí neznámou.

— dr. c m —

Profesor Imrich Kotvan: Literárna Trnava v prítomnosti (1918—1938). Tlačou knihtačiarne Spolku sv. Vojtecha v Trnave. — Nie je sporné, že Trnava patrí medzi tie slovenské mestá, ktoré svoje poslanie v dejinách národných nezradili, ale mocným manifestom dokumentovali svoju vyspelosť a bohatú minulosť s prítomnosťou. Práve teraz sa nám naskytá jedinečná príležitosť nazrieť do posledných rokov tohoto ohniska a pýtať sa, čo vlastne dala Trnava Slovensku a literatúre. Skrátka: dala veľa, azda najviac. Nejdeme vypočítavať faktá, stačí len letmo prečítať knižku prof. Im. Kotvana a ukáže sa nám obraz bohatý, povedal by som akýsi menší koncept našich dejín. Najpodstatnejšie, domácejšie a kritickéjšie úvahy vari najdeme na prvých a posledných stránkach. »Po roku 1918 — čo je už evidentné — dominujú práce domácich autorov, alebo spisovateľov do slovenčiny preložených; z domácich počínajúc veľkým Svezozárom Hurbanom-Vajanským a Martinom Kukučínom, idúc cez populárneho dramatika Ferka Urbánka, cez nesmrteľného Martina Rázusa, mladého Mila Urbana až po najmladšieho františkánskeho básnika R. Dilonga a kňaza P. Hlbinu.« A mena týchto majstrov niečo znamenajú, to sám autor v predošlých statiach jasne potvrdil. Nevšedné zásluhy jak na poli kultúrnom i morálnom si získal »Spolok sv. Vojtecha«, a ako kronika dosvedčuje už vydal viac ako jeden milión kníh. Ozaj veľmi záslužná práca. Prof. I. Kotvanovi sa podarilo skutočne zachytiť podstatu Trnavy i jej literárne zápolenie s ostatnými mestami. Táto knižka iste bude dobrou sprievodkyňou nejednému historikovi a hodnotným komentárom budúcim generáciám.

Stevo K. Blavan.

Dr. V. V. Štech: Československé sochařství a malířství nové doby. Družstevní práce počala s vydáváním dějin čsl. sochařství a malířství v letech 1700—1938, jejichž autorem je dr. V. V. Štech, výborný znalec našeho umění. Celé dílo má vyjít asi v 21 sešitech po 32 stranách a bude velmi bohatě doplněno reprodukcemi vynikajících, dosud úplně neznámých uměleckých památek. K tomuto dílu, z něhož vyšly dosud 2 sešity, a k jeho zhodnocení se ještě později vrátíme.

Útržkový kalendář Matice cyrilometodějské na rok 1939. Olomouc, Wilsonovo nám. 16. Cena 10 Kč. — Útržkový kalendář MCM. už vyšel. Obsahuje hojně poutavých obrázků z misijní činnosti některých řádů a doprovází je zajímavým výkladem. Nebylo možno všimnouti si misijní činnosti všech našich řádů, dojde na ně později, ale už to, co podáno jest, stačí, aby čtenář si učinil pojem o významu katolických misí. Je to obrovská civilizační a kulturní práce, proti níž každá jiná práce se jeví jako málo významná.

Opona padá...

Sme na prahu nového roku...

Sťa šialený leti ten čas: minuty, hodiny, dni, mesiace, roky so závratnej výšky úžasnou rýchlosťou rútia sa do priepasti večnosti. Ani ten okamih nepočká na teba, ak si trochu zaostal. On vždy rovnakým tempom ženie svoje vody k brehu nekonečného mora, odkiaľ nikto nikdy neuzre protiľahlý breh. A niet hrádza, ktoré by ho v jeho behu zastavily. Letiac do neurčita, slieva sa so sebe rovnými v jediný prúd, ktorý rastie krok čo krok. A to mohutné crescendo náhle zaniká v hukote neznáma...

Opäť jeden rok vtiekol do večnosti. Zmizol, ako šum vetra, ako jarná vôňa, ako letná rosa. Stratil sa ako kvapka dažďa, keď vyletí z mračna a padne na morskú hladinu: nezanechá po sebe nič len niekoľko sústredných kružníc, ktoré však za chvíľku sa utopia v ohromnosti mora. Uplynul i so svojimi radostami i so svojimi trápeniami. Ostaly po ňom len — spomienky. Tie alebo blažia alebo boľia.

Na prahu nového roku ony oživia myseľ i srdce viac než inokedy. Mimovoľne vrhneme do minulosti ešte niekoľko pohľadov. Uvedieme si na pamäť všetky zážitky minulého roku. Spomíname si na šťastné chvíle, ktoré sme prežili sami, medzi známymi, príbuznými a priateľmi. Ale hneď vedľa týchto jasných obrázkov ukážu sa i tienisté. Boľ nás i teraz voľačo v duši, hoci ten bôľ považovali sme už za prekonaný — to spôsobila len trpká spomienka.

Čoskoro však prenesieme sa v duchu do iných sfér. Nás zaujíma viac to, čo bude a nie, čo bolo. V hlbokých myšlienkach krácame po novej pôde času zprvoti jaksi čudne. Nadpriadajúc na to, čo je už za našim chrbtom, snujeme plány do budúcnosti: »Ako bude tento rok!« — pýtame sa úzkostlivo samých seba. Svojím duševným zrakom radi by sme prerazili rúcho temnej budúcnosti. Len keby to bolo možné! Chceli by sme nazrieť do večných plánov božích, čo tam stojí. Každého zaujíma jeho osud. »Čo Boh od večnosti prichystal pre mňa tento rok? Či azda ešte väčšie horkosti než minulé? A či snáď teraz konečne nebe sa už vyjasní nadto mnou?« Tu i tam usmeje sa i veselá tvár: »Či aj tento rok Boh bude tak štedrý ku mne, ako bol vlani? A či vari ešte štedrejší? Alebo či už trochu privre svoju štedrú ruku?« — Všetky tie otázky rozliehajú sa široko ďaleko a zanikajú — bez odpovedí. Len neďaleko nás voľakto zašepce tichým hlasom: »Uvidíš.«

Na koniec predsa akýsi pokoj zavládne nám v duši. Čosi nám v srdci hovorí, že neni našim právom prezeráť plány božie, že Pán Boh sám múdre riadi náš osud a že nepotrebuje k tomu radcu.

Pán Boh vo svojej nekonečnej prozreteľnosti tak usporiadal svet, aby všetko, čo v ňom je, zodpovedalo účelu, pre ktorý jej stvoril, t. j. pre svoju väčšiu slávu. Pri tom myslel i na blaženosť bytosti, ktoré urobil pánom sveta. Keď sa nám niekedy i zdá, že voľačo vo svete nemá za konečný cieľ väčšiu slávu božiu a blaho ľudské, neni tomu tak. Boh užíva neraz zatačiek, aby priviedol určitú vec na pravé miesto. Keď voľakedy vidí sa nám, že križe, ktorými nás Boh často navštevuje, sú akoby metlou Jeho hnevu pre naše hriechy, On predsa pamätá len na naše dobro. Ako zmagetované železo v ohni stratí svoju magnetičnosť, tak my v ohni každodenných trápení a pokušení pomaly strácame priľnavosť k pozemským veciam. A ako zlato, prečistené v ohnivej peci navštívení božích budeme sa kedysi skveť v nebesiach.

Preto prijímame z Jeho ruky všetko, čo nám pošle tento rok: trápenia i radosti. Spoločnime sa úplne na Neho. On vie, kde máme slabiny, vie aj, čoho nám treba. On bude sa otcovsky o nás starať. My však musíme byť Jeho hodnými dieťkami. Nešomríme, keď nás navštívi malým súžením. Poďakujeme sa mu aj zaň. Veď dáva nám tým príležitosť získať si mnoho zásluh! Budme teda rozumní. Usilujme sa žiť celý rok tak, aby na konci mohli sme si povedať so sv. Pavlom: »Dobrý boj som bojoval.« Nech neprejde ani jeden deň, v ktorom by sme nevykonali dobrý skutok! Ak nás bude po roku blažiť vedomie, že sme pre Boha pracovali, ako sme len mohli! Zasejme si mnoho, aby sme hodne v lete našli! Prešov, vianoce 1938. F. V. Hattala.

Být či nebýt?

Dnešní doba nutí nás mladé, abychom boli vážni, čož dříve bylo výhradou jen lidí starších. Říká-li vážni, mám na mysli zdravou vážnost, při níž nikdy nechýbí veselost a radost. Jsou však mezi námi mladými jednotlivci, jimž zmizela z duše víra v krásu, dobro a pravdu, kteří nemají schopnost něco dobrého vidět a něčemu čistému věřit.

Myslíme-li při pohledu na rozkvetlou a rozjásanou louku v záři laskavého slunce na mrvu a kaly, které podnítily bujný růst rostlin, tedy ze vši té krásy představa zápachu a hničících odpadků jest to jediné, co uvázne v našem mozku; vidíme šťastné milence, ale myšlenka, že dívka se snaží, jak by hochu upoutala, aby si ji vzal, anebo že hoch hledá, jak by získal dívčino věno, zaplaší tichou radostí, kterou bychom pocítili ze štěstí mladé dvojice.

Všechno pitváme, všechno analyzujeme v nejmenší částky, a jen tomu, co je ošklivé a špatné jsme ochotni uvěřit. Dokud podáváme analýzu jen svého okolí, stáváme se nepříjemnými jen tomu okolí a ono je nepříjemno nám, ale dáme-li se do pitvání vlastního nitra, vidíme-li v každém svém skutku jen špatnost, pak znehodnotíme svoji duši, zprotivíme a odcizíme se sami sobě; staneme se buď skeptiky, kteří resignují před složitostí a obtížností problémů, nebo egoistickými cyniky. V našem nitru nastane okamžik, kdy se otážíme sami sebe: být či nebýt? Často pak ozve se odpověď: nebýt.

Jak jsou tihle Tomášové nepříjemní sami sobě, jak jim musí být těžko, když uměle znehodnotili vlastní nitro, jak nepříjemný jest život s nimi, když jejich pátrající oči posuzují všechny lidi podle měřítka své vlastní úpadkové morálky, v níž není žádný čin dosti špatný. Těmto

ubožákům zbývá jediná možnost, jak vybrednouti ze skepse a nicotnosti: Bůh. Zeptejte se Boha, vy nešťastní, zda být či nebýt, a dostanete jen jedinou odpověď: být a žít! Podari-li se vám najít tuto cestu k Bohu, jsem přesvědčen, že pak zvoláte: jsem šťasten, protože vidím svůj cíl!

Bušjar.

Vůdce a odborník.

»Kumulace několika významných funkcí, obvyklá u našich politiků, je rovněž důsledkem vnitřní nejednotnosti stran a zároveň příčinou pracovní přetížení vůdců. Vedoucí politik se snaží soustředit na sebe co nejvíce funkcí stranických i mimostranických, spojených s mocenským vlivem. Pak je přirozeno, že jednotlivec nestačí na skutečné zvládnutí těchto funkcí a vykonává je pouze formálně. Formálním vykonáváním veřejných funkcí trpí celý náš společenský život, neboť od jeho mocných reprezentantů se tomuto systému učí i menší veličiny. Strach z oslabení vlastní pozice v případě, že by funkcemi přetížený reprezentant některou z nich pustil z rukou, znemožňuje přirozenou výměnu generací. Systém, který dal vyrůst celé řadě vynikajících taktiků a obratných vyjednávačů o kompromisy uvnitř stran i mezi stranami, nevytvořil dva typy politiků, bez nichž se politický život neobejde, nemá-li ustrnout v pouhé rutině: typ iniciativního vůdce, který, ať již instinktivně, nebo na podkladě rozumové analýsy, určuje politický směr, a typ politického odborníka, který dává své vyšší vzdělání a odborné zkušenosti do služeb určitého politického směru.«

(Z knihy Jan Mertl: Co s politickými stranami? Vydal Jan Laichter v Praze.)

Auguste Rodin v Roztokách. Sborník grafického umění Hollar přináší zajímavou studii Vladimíra Helmutha Braunera o české malíře a jedné z našich prvních pěstitelů grafického umění Zdeňce Braunerové a zvláště o jejích stycích s francouzskými umělci. Z nich měl na ni hluboký vliv pozdější člen Akademie Goncourtů, pesimistický básník od přítomnosti hněvivě odvrácený Elémir Bourges, který pojal za choť její sestru Annu. E. Bourges se stýkal mnoho s politikem a učením Philipem Berthelotem, jedním z pozdějších spoluvůdců české samostatnosti, mužem výsostné kultury. U Berthelota slýchal o Zdeňce Braunerové slavný sochař Auguste Rodin, muž »fau-novsky šeredný, jemuž genialita svítila z očí«, jak o něm česká umělkyně pověděla. Když r. 1902 přijel Rodin k pozvání spolku Mánes na svou velkou výstavu do Prahy, seznámil se se Zdeňkou Braunerovou osobně. Stali se brzy přáteli. Braunerová ukázala mu s jinými výtvarníky Slovác-ko, okouzila ho českým národopisem barevnou hrou českých krojů. Jezdával často do Roztok, jejího uměleckého zátiší. »Viděla jsem, jak se jeho ruce chvějí tvůrčí činností, kdykoli vzal do ruky třeba jen kus špinavé hlíny, a pak když jsme se procházeli v zahradě, utrhl květ obyčejné plebejské trávy, podíval se naň s láskou a řekl: »Vidíte, drahá přítelkyně, nikdo z nás umělců nevytvoří a nevytvořil dílo tak nádherné a křehké, jako je tento květ trávy. Kdykoli jdu do svého atelieru, utrhnou si takové stéblo trávy, pohlednu na ně a pracuji s daleko větší láskou a pokorou, nežli by mi to dovolila moje slabošská lidská pycha. To bylo slovo pro Zdeňku Braunerovou; viděla, že tento mohutný duch cítí stejně životně i umělecky jako ona.

Pablo Picasso: Materství

D V A Ů K O L Y N A Š Í M L Á D Ě Ž E

Je tomu snad deset, snad třicet let, co mne zasloužilý redaktor Studentské hlídky, Vilém Bitnar, vyzval, abych mu něčím přispěl do listu. Rozepsal jsem se tehdy o slovanské vzájemnosti a vřele radil katolickému studentstvu, aby tuto myšlenku nepouštělo se zřetele a v jejím zájmu se především učilo slovanským jazykům. Když se mi nedávno dostalo podobné čestné výzvy od vážené redakce tohoto výborně vedeného časopisu — stojím jako jeden z pěstitelů slovanského sblížení před naším studovaným dorostem téměř zahanben. Neboť od dob Jana Kollára, předního hlasatele slovanské vzájemnosti, nedoznala tato myšlenka nikdy takového pokoření a takové porážky jako v katastrofách roku minulého.

Což divu, že pracovníci této ideje nad marným dílem bezmála zoufali! Ale právě do této sklíčenosti došel mne dopis přítele dr. Skácelíka, v němž mne náš vzácný spisovatel svým přesvědčením potěšil: »Věřím stále ještě ve státy slovanské a vidím v dnešních pohromách přípravy k nim. Jistě se jich dočkají už naši vnukové!« Posílen jeho nezmarnou vírou, počal jsem strážlivě uvažovati. Bylo by spravedlivě slovanskou myšlenku úplně zavrhnouti, protože neměla žádoucího vlivu na nedávné tragické události? Bylo by spravedlivě odhoditi velkou myšlenku jako zbytečnou přítěž, protože krátkozrací diplomaté nedbají směrnic vysokého ideálu?

Vidíme-li s bolestí, že dnešní svět se dosud neřídí duchem křesťanské víry — je proto křesťanství marné a falešné? Nedovedou-li se současní Slované podrobiti příkazům slovanské součinnosti — je proto slovanská myšlenka nicotná a hodna zavržení?

O věčné platnosti evangelia nepochybujeme. Proč bychom neměli věřit v užitečnost a dobro slovanské vzájemnosti? Jestliže se neosvědčila v přítomné krizi, je tím už dokázáno, že se vítězně neuplatní za změněných konstelací a s novými lidmi za 50 nebo za 100 let?

Kdopak dosud opravdu ji pěstoval? Hrst básníků, učenců a publicistů. Jen zřídka projevili svou »blahovůli« slovanskému hnutí nějaký vlivnější politik.

Když po roce 1918 dostalo se slovanským národům politické svobody, počaly se na jedinou křížiti jejich různé zájmy a národní egoismus se projevil ve formě někdy až neuvěřitelně příkré a bezohledné. Žádný z rozhodujících politiků se neohlížel, co jeho sobecké politice řekne slovanská vzájemnost. A přece při tom všem jsou dnes i v tom Polsku politické strany se statisíci stoupenců, které si jako jeden z hlavních bodů svého programu vytkli úzkou součinnost s Čechy a Slováky.

Navzdor všem škarohlídům je nepopíratelnou skutečností, že slovanskou vzájemnost dnes vycitňují a uznávají široké zástupy národa českého, polského, i Jihoslovanů — tedy nikoliv už jenom nepatrná hrstka vyvolených apoštolů.

Vzpomeňme na hrdinskou víru našich buditelů, kteří zahajovali svou činnost v chudobě, ve tmách předsudků, nevědomosti a zlé vůle — a přece nezoufali a národ vyvedli ze zajetí babylonského.

Jako nebylo probuzení národa našeho maličností, tak i zevšeobecnění a vžití slovanského uvědomení je obrovský problém a úkol, proti němuž vytrvale bojuje nápor zavlilých nepřátel Slovanstva, využívajících nevědomosti a egoismu jako svých bezděčných pomocníků. Jsme účastníky žalostného divadla, kterak vybujení národního idealismu v národní šovinismus vede mezi slovanskými sousedy k tomu, že národové tito, místo aby si ruce podávali ke společné práci, vzájemně se rdousí a vraždí — a jeden druhého s cesty odklízí k prospěchu a radosti kohosi třetího!

Má se tato slovanská bída a hanba opakovati do nekonečna? Stavěti hráze proti osudné slovanské drobitosti je úkolem mladé generace všech slovanských národů, která bohdá soustavnou prací dojde ve společném sblížování o krok dále, než se zdařilo nám, odevzdávajícím už prapor slovanské myšlenky do rukou nových, neunavených, odvážných a věrných. Věříme, že se takoví najdou i mezi katolickými studenty.

II.

I v dnešní trapné situaci našeho národa je zjevem velmi potěšitelným očividný rozmach tvůrčích talentů mezi katolickou mládeží a s ním ruku v ruce postupující rozvoj literatury, ovlivněné duchem katolického křesťanství. My staří sledujeme tento úkaz s radostným povděkem. A přece jedna věc nás znepokojuje. Pozorujeme s obavou zbytečné

tříštění sil a nežádoucí konkurenci v nakladatelských podnicích i vydavatelskou revnivost. Porovnáme-li množství dnes vydávaných časopisů s počtem uvědomělých konsumentů, uvidíme křiklavou neúměrnost. Nepotřebná nadpočetnost zavinuje potom zbytečné kalení vod a střelbou do vlastního tábora škodí jednotě ducha. V tomto směru očekáváme od mladé inteligence pronikavé zlepšení. Oslabuje-li rozptylování sil dobré výsledky našich snah, zvýší jejich ukázněné soustředění znamenitě průbojnost katolické obrody v národní kultuře. Nezapomínejte na to, mladí přátelé! Jos. Svítal-Karník.

Jan Karník: *K poslední kapitole*

*Co život skládal, přečetl jsem všechno,
pokáral zlovuk, chválil zdárný rým.
Snad čet jsem časem jak nezbedné děcko,
a mezi verše škrábal vlastní šprým.*

*Vždy vděčen jsem byl za několik řádků,
jež drahé ruce psaly v knížku mou.
Ty stránky nosím v srdci na památku
cest společných dnem zářivým i tmou.*

*Co dnešek črtá, vábí věru málo.
Novotné knihy neláká mne list.
Poselství, jež bych chtěl, by z něho plálo,
to nenajdu a nebudu tam číst.*

*Co miloval jsem, z knihy zitrků mizí,
jak démon by ji psal — ne Svatý Duch!
A ozve-li se na mžik slovo ryzí,
přeslechne hesly ohlušený sluch.*

*Nevyhneš se však jedné kapitole,
i loudavému psána čtenáři.
Ta čeká rozevřena na mém stole —
Jak tu, jak tu se dočíst podaří?!*

*A za ní už jen stránka bílá, čistá
a zářivá jak blankyt nebeský —
Blah, kdo se začal v milost Pána Krista,
i když v mdlém světle čítal s poklesky...*

1937 — Epilog knihy »Srdce z pouti«.

Vojtěch Berka: Novoročenka

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Četl jsem o Kantovi, že měl zvyk, kdykoliv přednášel na universitě, upírat pohled na určitý předmět. Nějakou dobu bylo to místo na kabátě jednoho posluchače, kde chyběl knoflík. Jednoho dne však se objevil student v posluchárně s knoflíkem již přišitým. Kant počal svoji přednášku a soustředil pohled na obvyklé místo — a objevil na něm knoflík. Ta věc jej úplně zmátla, takže jen stěží skončil ten den svoji přednášku. Tento případ, pokud Kanta se týká, hodil by se Pascalovi jako doklad k úvaze o ubohosti člověka. Já bych byl skromnější a nezajímal bych se tak o Kanta, jako spíše o toho studenta. Rád bych věděl, přišel-li si ten knoflík sám či jiný tak učinil. Zdá se, že sám si jej nepřišel. Kdyby byl pořádný, nechodil by s utrženým knoflíkem ani jeden den. Přišla mu jej bytná, nebo teta, ke které přišel na návštěvu?

Kosmák říkával, že špatný student, který týdně za groš nití nevyšije. Jinak, co Kanta se týká, byl by v naší době pochodil mnohem lépe. Na místě toho nepořádného studenta by byla seděla hezká slečna s nabarvenými rtíky a měla by také utržený knoflík na

kabátku. No — a vydrželo by to nejméně dva semestry. A v řadě Kantových spisů by možná přibyl svazek: *Kritik der unpraktischen Vernunft*.

*

Abraham a Sancta Clara vypravuje ve své knize *Judas der Erzschem* o ženě, která svému muži sloužila jako zpovědní zrcadlo. Kdykoliv prý se chystal zpytovatí svědomí, dal své ženě pořádnou facku — a ona hned spustila: »Ty pse, jen bij, až se ti ruka zkříví! To by bylo lepší, aspoň bys nemohl psát takové podvodné dopisy jako včera! Bij, ty šelmo! Kolik jsi prohrál za tři dny v kartách? Ty holomku! Tlouci umíš, ale v neděli jít na mši svatou, to ne! Ty bestie! Nebylo by divu, kdybych ti utekla! Jen se domlouvej s tou svou čistou Lojzickou, ty nestoudníku — ty to ještě přivedeš na šibenici! Zloději jeden — kampak přišly ty peníze, co jsi ukradl dětem po mém nebožtíku bratru?« — »Auf solche Weis konnte er ganz genau seine Beicht zusammenbringen,« končí svou historiku Abraham a Sancta Clara.

Tu jedinečnou výhodu mají studenti v některých třídách také. Nepotřebují se mnoho zamýšlet nad sebou a z úst svých vychovatelů se dovídají, že jsou cháska, kluci, banda, nezvedenci, čeládka, holomci, pobudové, syčáci, lenoši, lajdáci. Jen ještě k té zpovědi kdyby jich přišlo více!

*

»Pán Bůh sesílá na lidi utrpení, buď aby je trestal, nebo aby je zkoušel« — správně podle katechismu mi povídají primánky. To slovo »zkouška« zní snad příliš školsky a vyvolává představu profesora se zápisníkem v ruce. Zkouška je zjišťování toho, co člověk už umí. Ale utrpení sesílá Bůh, aby nás něčemu naučil: něčemu, co ještě neumíme. Někdo si neumí vážit zdraví. Bůh na něho dopouští nemoc. Někdo je mlsný a vybíravý. Pán Bůh na něho dopouští hlad. Někdo je pyšný. Pán Bůh na něho dopouští nezdár. Někdo je necitelný k druhým. Pán Bůh na něho dopouští bídu. Utrpení není zkouška: je to učení. Utrpení je škola Boží, z níž má člověk vyjít moudřejší, dokonalejší, trpělivější a svědomitější. Tak to povídám zase já primánkám, a zdá se, že mi rozumějí dobře.

*

Nestačí, aby náboženství bylo jen vyučovacím předmětem ve škole: musí být principem a základem vši výchovy a výuky. Ten základ se nedá ničím nahradit. »Věřím v Boha, všemohoucího Stvořitele nebe a země.« Kdo tohle vyznává, nepotřebuje »světového názoru«. »Světový názor« jest jen náhražka náboženství. Křesťan věří, že příroda je dílo Boží a člověk Boží tvor. Jakým »světovým názorem« lze nahradit tuto víru? Jakou filosofií? Na otázky nejzákladnější: odkud a kam? nedovede filosofie odpovědět. Pravdu má Alois Dempf, když říká, že filosofie jest jen pozdější a užší formou náboženského pojetí světa a že ve skutečnosti náboženství jest filosofičtější než filosofie, poněvadž vysvětluje celou skutečnost a celého člověka. (*Religionsphilosophie*. Jacob Hegner, Wien 1937, S. 276.) A snad ani tuze nepřehánějí ti, kdož s Mauricem Blondem tvrdí, že filosofie nemá jiného úkolu, než dokázat, že rozum jest neschopen vlastní silou rozřešit problém života. (*Umberto Padovani, La filosofia della religione e il problema della vita*. Società editrice »Vita e pensiero«, Milano 1937, p. 13.)

Co novodobí filosofové řekli pěkného o cíli a smyslu života, jest vykradeno z Evangelia. Vezměte katechismus a škrtněte slovo Bůh a obdržíte příručku humanitní filosofie. Demokracie jako přesvědčení o důstojnosti osoby lidské a rovnosti lidí, co jest jiného než atheistická odvozenina nauky o nekonečné ceně nesmrtelné duše lidské a nauky o Otci nebeském, jehož jsme dětmi? Humanita jest jen učené slovo, které mělo nahradit křesťanskou lásku k bližnímu. Jen s tím rozdílem, že křesťan miluje bližního pro Boha, kdežto humanitní filosof tento jediný a nezbytný důvod — zamlčuje. A přece láska k bližnímu bez lásky k Bohu jest právě taková obludnost jako láska k Bohu bez lásky k bližnímu.

To nebyla ani chyba, že se demokracie prohlašovala za základ výchovy. Ale chyba byla, že se demokracie prohlašovala za vynález humanitních filosofů. Nuže, milí studenti, demokracie jest plagiát. Humanita jest jen učené slovo. Světový názor jest jen náhražka za náboženství. A filosofie může sice připravit půdu Zjevení, ale nikdy je nemůže nahradit.

*

Na chodbě pláče jedna primánka, obstoupena sborem spolužaček. Dozírající profesorka přichází a ptá se, co se jí přihodilo. »—sím, jedna terciánka ju liskla!« — »A to jsou ty terciánky tak zlé?« — »—sím, ano,« žalují primánky, »—sím, ony také škaredě mluví! —sím, ano, —sím, ony vám říkají Baba! —sím, ano, a paní profesorce Juránkové říkají Vrtule! Ano, —sím, a panu profesorovi z kreslení říkají Tonda a p. řediteli Kufr!« Taková je tedy pomsta rozžalovaných primánek. Z toho stížnost v konferenci. Důtka terciánkám. V oběžníku přísný zákaz přezdívatí pánům profesorům. Jen jeden člen sboru profesorského to nebere tragicky, profesor Vasyka, třídní VIIb. Táže se svých studentek: »Jak mně říkáte mezi sebou?« Dlouho nic. »Táží se, jak mi říkáte mezi sebou.« Zase nic. »Dohnálková, vy mi to řeknete!« Dohnálková: »Prosím, říkáme vám Rhetor.« — »Já vím, že mi říkáte Rhetor. My jsme také říkali svým profesorům všelijak. Tak já vám, milé dívky, něco povím. V řeči se projevuje národní povaha. Čilá vnímavost pozoruje chyby a slabiny druhých. Žádný jiný národ nemá tolik posměchu ve vlastních jménech jako národ český. Koukal, Zbořil, Skočdopole, Osolobě, Opletal, Pácal, Vyvrzal, Škrabal, Drbal, Hnátek, Zubatý, Nepustil, Drahorád, Smetáček, Kokta, Kulháněk, Hrbáček, Hrubý, Malý, Bezrouk, Nosál, Okáč, Kudrna, Semotám, Chlebeček, Vomáčka, Nečesaný a co já vím. To je svědectví o pozorovacím daru české duše, ale také o zlomyslnosti, nelásce k bližnímu, neúctě k autoritě. Je to v národní povaze — nectnost, kterou tak příkře zavrhuje Evangelium: Třísečku v oku bližního vidíš, trámu v oku vlastním nevidíš? Uvědomte si to, milé dámy: takoví jsme. Naše matriky to budou hlásat navždy. Většina našich vlastních jmen vznikla z přezdívek. V těch matrikách už se to spravit nedá. A dá se to a musí se to spravit v srdcích. Jsem rád, že už tu zase visí kříž. Hled'te, aby tu nevisel nadarmo.« A septimánky klopí hlavy. Některé se dokonce i červenají. Jsou to ty, které vymyslíly toho Rhetora?

*

Na nízkém stupni kulturního vývoje, kde není vyvinuto osobnostní vědomí, stačí označovat lidi číslicemi, jak činí pohané v Annamu: otec jest 1, matka 2, děti 3, 4, 5 etc. Míti jméno jest především známkou vyššího duchovního života. Jméno rodné máme po předcích na základě zrození tělesného: avšak příslušnost k národu není skutečnost jen biologická a plemenná, jak se nyní bludně tvrdívá, nýbrž skutečnost i duchovní. Národ jest **společenství nejen územní, plemenné a jazykové, nýbrž i společenství lidí majících společné dějiny, tedy společenství mrtvých, živých a nezrozených**. Tak to vyjadřuje chorál svatováclavský: Svatý Václave (mrtví), nedej zahynouti nám (živí) ni budoucím (nezrození). Příslušníkem našeho národa se nestává cizinec, který obývá naši zemi. Ani cizinec, který se dokonale naučil naší řeči. A obráceně: není zrádcem národa, kdo opustil vlast, ani kdo zapomněl mateřskou řeč — ale zrádcem národa jest, kdo opustil jeho tradici. A je-li tradice národa křesťanská, je zřejmo, že ti, kdož odpadli od víry otců, sami se vyloučili z národa.

*

Jméno křestní máme na základě zrození duchovního. Can. 761 Kodexu práva kanonického nařizuje, aby křtěnci bylo dáno jméno křesťanské. To je zpravidla jméno křesťanského světce, aby křtěnec měl vzor pro svůj vlastní život duchovní, aby měl ochránce v nebi a konečně aby si byl vědom své příslušnosti k Církvi jakožto mystickému Tělu, jehož hlavou jest Kristus a jehož údy jsou věřící. Pravým svátkem křesťana nejsou narozeniny, nýbrž jmeniny. Narozeniny by mělo smysl slaviti, kdyby se člověk rodil starý a každým rokem mu přibývalo mládí, svěžesti a síly. Slavením narozenin se projevuje jakýsi individualismus: zdůraznění vlastní osoby, obrácení pozornosti k ctěnému, váženému a obdarovatelnému já. Slavení jmenin je projevem pokorné úcty k světcům, jehož jméno nosíme a zdůrazněním příslušnosti k mystickému Tělu a také příslušnosti ke křesťanské tradici rodové a národní.

*

Pokyny pro evropského filologa z konce dvacátého století, který by chtěl vydati slovník jazyka z počátku téhož století. — Podvod = obchod. Vykorišťování = podnik. Pokora = hloupost. Víra = pověra. Zbožnost = přetvářka. Drzost = vzdělání. Pýcha = charakter. Smilstvo = zábava. Cizoložství = trojúhelník. Pomluva = pravdivost. Krádež = vyvlastnění. Lež = propaganda. Člověk = nadopice. Výchova = tělocvik. Hřích = předsudek. Láska = vášeň. Mravnost = hygiena. Mýdlo = kultura. Sport = cíl života. Náboženství = přežitek. Jen s m r t je s m r t. Ano, smrt! A potom?

Smrt

*Cár marných nadějí nad lesem letí
tělo své odevzdám obzorům znova
polibkem posledním poddám se noci
s Bohem mé potoky s Bohem má slova*

*Tajemství budu číst které mne mučí
snu který ublížil odpustím zase
poslední slzy tvé bolet už nesmí
bude den bude den oddám se kráse*

L. Varnai: Kresba

L. Varnai VII Rq B. Bystřice

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

Patrik se vesele usmál svým myšlenkám, ale stihl ho káravý pohled prodavačky, na kterou se ve svém zamyšlení náhodou díval. »Ach, jistě si myslí, že jsem se smál na ni, ale ne, neměl jsem důvodu a neudělal bych to, vždyť vím, že se kolem někde potuluje pan inspektor, střežící každý pohyb, slovo a úsměv prodavaček. Ubohá děvčata! Jste hezká, musíte být, aby se lépe prodávalo; musíte být čistotná, jak ze škatulky upravená, vždy krajně zdvořilá ke každému, váš úsměv je stanoven úhloměrem, nesmí být nikdy ani větší ani menší po všechny ty dlouhé hodiny, co neustále stojíte a stojíte. Kdo se ptá po vaší únavě? Keep smiling — za mizerný plat! Obchod je obchod. Hoden je dělník mzdy své... ale což, za jednu deset jiných, bída je zlá věc a kořistníci jsou lidskými démony.«

Patrik jedl tak nepozorně a pomalu, že mu vychládala omáčka a knedlíky. Sousto mu nějak hořklo v ústech, odložil příbor, dal klobouk na hlavu a již se obracel, když zahlédl pár prosících očí. Patrik přikývl, znal to, byl to jeden z těch ubohých nezaměstnaných, kteří čekají, zda někdo nenechá na talíři zbytky, aby je dojedli. Nezaměstnaný se s rozpačitým díkem chvatně chopil příboru.

»Hled'te, ať jste venku, slyšíte!«

»Proč ho nenecháte jíst?« tázal se Patrik, jež ustrašený pohled vychrtlého nezaměstnaného bodl u srdce.

»To není dovoleno,« odvětil nevrle zřízenec sbírající nádobí se stolů do koše. »A co, když já mu to dovolím?«

»Vy zde nemáte nic co poroučet.«

»Pomalů — pomalů! To jídlo je až do posledního atomu moje, já jsem si je zaplatil. Nic vám po tom není, i kdybych si zbytky jídla nacpal do kapes. A tady ten... kamarád přišel se mnou, my se rozdělíme, a do toho vám vůbec nic není. Jezte, kamaráde, já ještě přinesu polévku.«

Patrik se prodral sběhnuvším se davem a po chvíli se vracel s miskou a lžicí. »Zde máte trochu polévky — a s Bohem!«

»Poslyšte, mladý pane, tohle je velmi nehygienické.«

Patrik se obrátil na mluvčího; byl to obtloustlý, bohatě oděný pán, dívající se na něho skrz brýle se zlatým okrajem.

»Máte pravdu, pane, ale hlad je asi strašnější než předpisy hygieny.«

»Přesto zůstává zákon hygieny...«

»Mohl jste zachránit hygienu tím, že byste tomu vyhladovělému chud'asovi koupil celý oběd. Já to učinit nemohl.«

Patrik se prodral davem hlasitě schvalujícím jeho odpověď a vyšel na chodník. Bylo mu trpko. Byl pokárán, přiznal si, že celkem právem, ač byl náhodou zdravý a nepatřil k těm, kteří vracejí z velkého sousta něco zpět na talíř. A což neviděl vyhrabovat lidi dokonce drátěné koše na odpadky rozvěšené po ulicích? Hlad! Patrik jej nikdy ještě nepocítil, protože jej mohl dosud hned ukojit, měl k tomu prostředky.

Kdo nepracuje, nemá peníze, a kdo nemá peníze, nemá co jíst. Bída — nezaměstnanost.

»Včera jsem byl student, dnes jsem pán... ale bez práce. Co budu dělat zítra? Totéž, co statisícová armáda nezaměstnaných: hledat, čekat a doufat.« Patrikovi se sevřelo srdce úzkostí, ale jen na chvíli.

»Ne, já se musím probít životem a bez ztráty své mužné cti a bez ponížení svého lidství. Mé nervy nesmějí ochabnout, můj charakter nesmí změkknout, nesmím otupět a státi se lhostejným jako tisíce a tisíce těch, kteří byli vyřazeni ze společenství pracujících lidí a chodí žebrot, aniž se ještě zarděli, a jsou namnoze zdraví a silní. Dal Pán Bůh zajíčka, dá pro něho i trávníčka! I pro tebe, Patriku, místo na světě, ale musíš si ho vydobýt...«

Byl začátek března, ale jaro se již vznášelo ve vlhém odpoledním vánku a kloboučky žen byly jeho prvními vlaštovkami.

Skvělé obchodní domy, hotely, biografy, automaty, redakce velkých listů, klenotnictví, kavárny, široké chodníky, lemované stromy a stále přeplněné davem nahoru a dolů proudícím, uprostřed široká vozovka, stále plná rychle ujíždějících aut, drnčících tramvají a velkých autobusů, to je Václavské náměstí. A v tom velkoměstském shonu po penězích a požitku, přepychu, představovaném elegantními ženami v luxusních automobilech, a v bídě, vykřikované prodávací úplných tažebních listin, starých humoristických časopisů a před strážníky utíkajících neoprávněných prodáváčů knoflíků, kravat nebo banánů se zvedá jako znamení klidu a vznešenosti nádherná jezdecká socha sv. Václava.

Patrik miloval to krásné dílo Myslbekovo, kdykoliv šel kolem, zdálo se mu, že volá do jeho srdce: Tisíc let — tisíc let! Patrikova hrud' se dmula hrdostí. Zdálo se mu zbytečně uvádět násilně lidi na společného jmenovatele a diktovat jim pojem národní cti a vlastnictví a stavět babylonskou věž národní pýchy. Jemu stačila národní hrdost. Nepotřeboval zvedat ruce, nosit výsostné odznaky na každé části oděvu, aby na ně snad nezapomněl, nepotřeboval generální apely ani řeči vůdců, jemu stačila slova prostého českého kněze Sušila: Církev a vlast, každá má mého srdce půl, každá má mé srdce celé!

Tyto myšlenky se kmitly Patrikovi hlavou právě ve chvíli, kdy se díval na sluncem zalitou sochu svatého knížete a zároveň vnímal slova kamelota, vyvolávajícího nadpis článku, zahroceného proti znepokojovatelům míru. — Teprve červené světlo dopravního semaforu zastavilo zamyšleného Patrika. Byl na křižovatce Mezibranské a Žitné ulice.

»Kam chci jít! K lékařskému domu a do útulné studovny mediků? Co tam? José tam není a již nikdy tam nezasedne. Půjdu oživit vzpomínky na něho a na Vencu, na naše veselé a bezstarostné dny.«

Pomalou kráčel dolů Žitnou ulicí a vstoupil do kavárny »Paříž«.

»Mají zde nové pikolíky,« bylo první, co napadlo Patrika, když kráčel do zadní části kavárny k poslednímu oknu, aby usedl proti poslednímu kulečníku, kde vždy hráli a sedávali s José Hanělem a Vencou Dubským.

»Uctívá poklona, pane doktore.« — Patrik sebou trhl, ale byl to jen vrchní Emil, a ten ho tak tituloval hned po první státnici.

»To jsou k nám hosté! Tolikrát jsem si říkal, kdepak jsou ti tři pánové, snad na nás zanevřeli a změnili kavárnu.«

»Nic takového, ale mnoho se změnilo. Venca, ten malý, tlustý, kterému jste často ukazoval, jak má zahrát karambol, a který to přece nikdy nesvedl, ten je inženýrem a slouží u dělostřelců na Slovensku.«

»A co ten pan doktor, který měl vždy tak krásně pěstěné blond vlasy a byl na kulečníku pravý mistr?«

»Ten je mrtev — — —« Vrchní vida, že host upadl do svých myšlenek, se tiše vzdálil a poručil pikolíkovi, aby zanesl k prvnímu oknu černou kávu. —

Zde se scházeli tři mladí lidé nestejného typu, nestejného studia, nestejných názorů, ale stejně dobrého chlapeckého srdce. Zde hrávali na třetinku kulečník nebo šachy, četli noviny nebo debatovali, těšili se ze svých úspěchů při zkouškách, kuli plány do budoucnosti, ale také připravovali drobná tažení, jimž velkoryse říkali, že se půjdou — vzpírat!

»Vzpírali se« proti šedému, jednotvárnému, denně se opakujícímu životu, který vlastně milovali, neboť student, který nemiluje své knihy a posluchárny, je děravá nádoba. U oběda poznali jednoho studenta farmacie, který byl v Praze téměř dva roky a nevěděl, jak vypadá Národní divadlo uvnitř, nebyl v žádné kavárně ani biografu, tím méně na

kopané, neumí tančit a propočítával jídlo na kalorie. Obdivovali se mu, ale nezáviděli mu. Hlavní slabostí Josého byl kulečník, Patrikovou tennis a Vencovou vínečko; společnou slabostí byl tanec. Rádi tančili a přece nikdo z nich neměl děvče, ač nebyli nepřáteli krásného pokolení. Jít tančit nebo rokovat do Jugoslávské vinárny bylo »vzpíráním«. — — —

»Chlapci, půjdeme dnes večer vzpírat?« byla první slova, jimiž Venca pozdravil kamarády, dojídaající svůj oběd v jídelně Charitas.

»Vzpírat břemena! A kde jsi byl takovou věčností! Nečekali jsme na tebe již s obědem. Ty sem máš od techniky strašně daleko, vid'?»

»Ale potkal jsem Máníčku a jsme dnes pozváni do Budče na tanec.«

»Z toho nebude nic.«

»A proč, Patriku? Já jí svatosvatě slíbil, že přijdeme.«

»Tak slib hříšnohříšně nedodržíš, protože jsme zbankrotili.«

»Eh . . ., ale napřed bych chtěl poobědvat, mám hlad jako vlk.«

»Podívej se na něho, halěr v kapse nemá a jak si poroučí! Patriku, co říkáš, máme mu dát tu pětikorunu?«

»Kluci, neblázněte!« — »Zde máš, rozdělili jsme celou hotovost na tři díly. Na každého se dostalo pět korun, zbyl pětník, ale ten snad nenavrhneš k dělení? Zítra v neděli se půjdeme pást, ale v pondělí již dostane Patrik peníze. Musíš se, Venco, uskrovnit, to jsou všechny naše peníze.«

Venca neříkal nic, ale šel ke kuchyni a dal si oběd, na který měl chuť a který mu na halěr vyšel. Se zářícím obličejem nesl si talíř ke stolu.

José a Patrik pohlédli na Vencův talíř a pak na sebe a ušklíbli se.

»Venco, víš, já bych ti něco řekl, ale nerad bych ti kazil chuť, proto počkám.«

»Jen ven s tím, José. Mně na světě nic nepokazí chuť, ani tvoje povídání o pitevně a bečkách plných páchnoucích lidských součástí.«

»Ty si dáš oběd jako Lucullus, ale co budeš večerět?«

»Eh, do večera cesta daleká. Půjčíte mně — no ne?«

»Optimista! Což jsme ti neříkali, že to jsou naše poslední peníze? Já s Patrikem jsme obědvali levněji a zbylo nám na kakaovou vodinku a dvě housky.«

»Phe! Z toho bych neztloustl. Ale půjdeme večer k děvčatům do koleje?«

»Nepůjdeme! Víš, že nemáme ani na vstupné.«

»Hm . . . ale mohli bychom si někde půjčit.«

»Mohli, ale za cizí peníze nikdy nepůjdu vzpírat. Když jdu za své a pak musím třebaš utáhnout řemen u kalhot, to je moje věc. Já dostávám z domova dost, abych mohl býti slušně živ a proto dluhy dělat nebudu.«

»Ach, proč má měsíc jednatřicet dnů? Stačilo by úplně jednadvacet.« — — —

V neděli v poledne stáli tři kuchtíci nad lihovým vařičem a pokoušeli se o alchymii, totiž udělat z ničeho něco. Venca měl doma líh a plný vodovod, a protože byl IngC., obstarávala se technická stránka vaření v jeho kumbálku. Patrik našel v krabici po poslední zásilce z domova kus hrozně tvrdé bábovky, pár kostek cukru a patinou stáří potažený moravský klobás. José přinesl kousek žluklého másla, dvě patičky diluviálního chleba a pak ještě tři krajíčky mladšího vydání.

»Co s tím?« pravil zoufale Venca.

»Styď se, techniku, že nemáš tolik obrazotvornosti. Z toho bude oběd, jaký ti neservírují ani v hotelu Alcron.«

»Ty již prášíš jako hotový advokát.«

»Něco z toho bude, a já vím již co,« prohodil medik José.

Ďali se do práce. Venca vyloudil na služce kousek česneku, dva talíře a dvě lžíce, pro sebe měl. Mezitím se voda vařila klokotem na lihovém vařiči. Žluklé maslo bylo rozděleno na tři díly, česnek též a Patrik jej drtil na talíři lžící a přidával sůl. Josému se s mnoha povzdechy a tichými kletbami podařilo rozkrájet patičky na drobné kousky; také ty byly rozděleny na tři díly. Pak Venca nalil vařící vody na talíře a první chod byl hotov. Moravský klobás, pečlivě zbavený nazelenalého povlaku, byl za odborného dozoru MUC. José dlouho vařen, aby se bacily pořádně vykoupaly, JUC. Patrik jej stylem palmare svlékl z kůže a IngC. Venca obstaral technickou stránku bezvadného rozdělení na tři díly. K tomu přikusovali každý krajíček chleba tvrdosti sucharu, a to byl druhý chod. Místo moučníku dostalo se každému jedné kostky cukru na oslazení života.

Po slavnostním obědě byl hrán mariáš až do pěti hodin, kdy se pomýšlelo na večeři. »Ale co si uvaříme? Já čaj nemám, lípový květ také, ale zbylo mi trochu šalvěje.« »Vždyť to je na kloktání!« »Nevadí! Když to neškodí krku, žaludek to také snese.« A tak se uvařila šalvěj a osladila zbytkem cukru.

»Jak krásnou to má barvu!«

»Aspoň něco, když ne chuť.«

»Nemluv a nadrob si do toho bábovku.«

Po královské večeři, kořeněné šibeničním humorem, se Patrik s José odebrali do svých domovů, aby šli spát se slepicemi a snili o zítřku a brašně peněžního listonoše, toho anděla spásy všech studentů — — —

To byla jedna z tisíce vzpomínek na oba kamarády, kterou Patrik zachytil, dívaje se nepřítomně na noviny, které před něho vrchní položil.

»Neznali jsme smutku, neznali vážnosti života. Index, plnicí se podpisy věhlasných profesorů a ubíhající semestry nám sice dodávaly jakési stavovské hrdosti, která se odrážela ve vážné chůzi a bezvadném chování ve společnosti, ale mezi sebou jsme při první veselé příležitosti byli zase chlapci, radujícími se ze všeho, co tvořilo život.

José nosil kapsy plné drobtů a sypal je ptáčkům, já musel pohlédit kdekákeho psa a Venca rád pokládal dvacetihaléře na koleje, aby mu je tramvaj zvětšila na korunu. Jak krásně nám plynuly dni, týdny, měsíce a roky. Jak rychle jsme se seznámili, tři náhodní samotáři u téhož stolu na odpoledním čaji na Barrandově, tak rychle a nečekaně jsme se rozešli. A jak smutným způsobem!

José nám jednoho dne klesl na ulici do náruče zachvácen prudkým chrlením krve. Donesli jsme ho na kliniku, ale do dvou měsíců byl uzavřen jeho chorobopis dvěma tragickými slovy: exitus letalis. Zemřel na rychlé souchotiny. Musel býti již dávno nemocen. Věděl o tom? Myslím, že ano, byl přece medik. Proč se neléčil? To věčné: proč? — José! — Měl již dvě zkoušky třetího rigorosa za sebou. Tři sestry pracovaly a šetřily jen na něho, byl chloubou jejich i starých rodičů, a tak těsně před cílem padl. Vše zmařeno, marné oběti tolika let a mnoha tisíců, které on jako lékař chtěl sestrám vrátit a dát jim tak kousek věna. Jak krutý je život! To byl první jeho veliký osten, který se mne dotkl. — Venca! Našel si děvče a já zůstal sám. Necítil jsem osamocení, měl jsem mnoho studia k druhé státnici a rigorosu. Pak přišly prázdniny a nečekaná, náhlá smrt mamínčina...«

Patrik vložil hlavu do dlaní, hnal se na něho příval stesku a zoufalství, samoty, ale nepovolil, sevřel rty a jeho jindy tak mírné oči se zaleskly odhodláním k boji. Znal svou povahu, znal své příliš citlivé srdce a věděl, že kdyby povolil, aby vzpomínky drásaly jeho nitro, že bude neschopen životního boje. Nedovedl býti tvrdým, ale věděl, že nesmí býti změkčilým. — — —

Z kavárny, v níž se vzpomínkou na kamarády vlastně rozloučil se studentskou minulostí, šel zpět na Staré město. Varhany, zaléhající do tiché uličky z chrámu sv. Jiljí, připomněly Patrikovi, že má, zač by děkoval a ještě více zač by prosil... Vstoupil.

— — — — —
Příští dni byly dny očekávání. Patrik čekal odpověď na dvě žádosti, podané k státním úřadům již týden před promocí. Bylo štěstím, že měl býti z čeho živ. Po zaplacení pohřbu, po výdajích za pět měsíců živobyť a výlohách s promocí zbývalo mu něco přes osm tisíc.

Patrik čekal, jako denně čekají miliony lidí na vlak, na štěstí, na uzdravení, na práci. Nejhuře jsou na tom ti, kteří čekají na práci, neboť jejich čekání je ve století největšího rozmachu lidského ducha téměř beznadějné. Chudák člověk! Do všeho strká nos, jen aby zničil sám sebe. Už se dokonce vznáší ve vzduchu letadla bez pilotů! Umíme již vidět na dálku, je to jistě triumf lidského genia, ale co je to platné, když neumíme vidět do svých vlastních srdcí. Nerozumíme sobě, neumíme ani žít. Národy si navzájem slibují, smlouvy nedodržují, vyhrožují si a hádají se o barvu košil. A při tom zapomínají, že šťastný člověk ani košili neměl! Zdá se, že pohádka o košili šťastného člověka dostává teprve nyní svůj správný smysl. Patrik se velmi zajímal o světové dění, nečetl v novinách již léta nic než politiku, sport a kulturní rubriku, byla-li v novinách vůbec nějaká. A často mu napadala divná myšlenka: Buď nemám zdravý rozum já nebo ho nemají ti druzí. Ale neoddával se těmto myšlenkám, jeho výchova byla přímočará a přímá. Byl

dobře vychován v duchu své katolické víry a držel se pevně zásad matkou mu vštípených, třebaš viděl, že jsou často v příkrém rozporu s tím, jak se nyní žije, smýšlí a mluví v prostředí, do něhož byl zatažen. — — —

Patrikovo vlastenectví vězelo hluboko v srdci, nenosil je ani na rukávu ani na čepici. Byl Slezan a ten je daleko uzavřenější než Čech nebo Moravan. Slezané jsou na pohled drsnější a mlčelivější, také jejich lidové písně jsou méně půvabné, méně něžné než české a je jich málo. »Uhlí bratřím kopal slezský Benjamin...« Tím je řečeno mnoho o povaze slezského lidu. Slezsko je malá, ale krásná země, vždyť sám pootavský slavík A. Heyduk o ní pěl: »Slezská vlasti, půdo svatá, zemi nejkrásnější všech. Tobě láska vrchovatá, Tobě poslední buď vzdech...«

Vedle zarytých Němců žijí nevýbojní, ale nesmlouvaví čeští Slezané, jimž rodná hrouda a černé démanty pod zemí jsou nedotknutelným majetkem. Slezané manifestují zřídka, ale když se sešli, byly to nepřehledné tisíce tvrdých a odhodlaných vlastenců.

Místem slezských táborů lidu byla a bude Ostrá Hůrka, kde si Slezané v roce 1929 postavili památník své národní hrdosti.

Na vysokém kamenném podstavci je v nadživotní velikosti sousoší muže a ženy s dítětem. Muž stojí poněkud před ženou, jako by ji chránil, a je v bojovném postoji se zaťatými pěstmi. Památník stojí na prudké stráni a není náhodou, že je čelem obrácen k zemi, z níž vane jen prudký severák, nepřinášející nic dobrého...

Naše Slezsko již je jen pouhým plotem z té kdysi veliké a bohaté země, ale plotem z živých těl českých Slezanů! Plotem tvrdším než kameny a pevnějším než všechna opevnění. Ten plot nikdo lehce a bez trestu nepřeleze...

Patrik zažil chvíle, kdy i dospělí před ním, dítětem, plivali na zem a posmívali se jeho trikoloře: »Rot-weis-blau trägt jede tschechische Sau!« Němci byli a budou vždy stejní. Přesto Patrik nedovedl nenávidět. Byl prost všech ošklivých politických, nacionálních, třídních a rasových vášní. Proč nenávidět? Proč svádět svoji nemohoucnost na jiné? Proč bouchat pěstí o stůl a vést popudlivé řeči? Proč nenávidět bohatství židů, když jsem jim sám a dobrovolně nosil peníze? Nenávisti a planých slibů, třebaš byly sebe ohnivěji pronášeny, se ještě nikdo nenajedl. A je tolik bídy ve světě!

Patrik byl mlád, byl pln ušlechtilého nadšení a právě proto nesedl na žádné vějičky ani domácího ani cizího původu. Patrik chtěl žít, chtěl se radovat z krásy Božího světa. Dobře věděl, že i pro tu trošku lidského štěstí je potřebí čistého srdce a lásky.

Ale první podmínkou života je chléb a Patrik neměl ještě ani ten. Hledal chléb, ale ten neležel na ulici, ani nepadal z amplionů, novin a letáků, ani nepochodoval světem v passo romano.

Patrik James čekal a chodil dále do Městské knihovny, ale nenosil si již s sebou právnické knihy, nýbrž knihy francouzské a italské a zdokonaloval se v těchto řečech, které dobře ovládal.

Po čtrnácti dnech dostal dopis se státní obálkou — — —

»Litujeme... Naprostý nedostatek systemisovaných míst... Vaše žádost byla zaznamenána...«

Dva dny nato dostal druhou odpověď navlas stejného obsahu. Patrik sevřel rty a místo vpravo do studovny chodil vlevo do čítárny a stal se vášnivým čtenářem Malého oznamovatele a odstavečku: »Přijmou se muži.« Psal žádosti a čekal. Udal v nabídkách jen maturitu, bezvadnou znalost němčiny, těsnopis a státní zkoušku z účetnictví.

Dvakráte, když se přišel představit hodinu před stanovenou dobou, bylo mu řečeno, že místo je již zadáno. Jinde mu řekli, že je příliš mlád, aby mohl zastávat odpovědné místo. Majitelka velké prádelny, dobromyslná žena, mu řekla: »Ráda bych vás přijala za účetního, ale ve své práci musíte přicházet do styku s mými děvčaty a je jich zde čtyřicet. Vy jste však příliš hezký, a to by nedělalo dobrotu. Promiňte, neměla jsem tím na mysli vás, nýbrž ta děvčata, znám je dobře a vím, co dovedou.« Jednou byl přijat šéfem, který chtěl z něho udělat akvizičního úředníka bez platu.

»Dostanete přesné adresy lidí, kteří chtějí prodat obchod, dům, pozemek a jiné. Půjдете k nim a budete je hledět získat, aby prodej svěřili nám. Při tom vyberete zápisné dvacet korun. Z toho obnosu si můžete hned sedm korun srazit a ostatní odevzdáte i s vyplněným zápisem v kanceláři. Je to celkem jednoduché.«

»A co pak, když budu běhat celý den po vzdálených místech a přes všechnu námahu se mi nepodaří získat klienta? To znamená, že bych pracoval pro vás úplně zdarma.

Já chci pracovat, a poctivě, budu třebaš ulice zametat, ale chtěl bych, aby se za moji práci se mnou také jednalo aspoň trochu poctivě.«

»Co tím chcete říci?«

»Jen tolik, že za adresu, kterou opíšete třebaš z „Národní politiky“, dostanete bez námahy a bez rizika více než šedesát procent a mně nechcete dáti ani haléř pevného platu. Já se třebaš strhám, abych vydělal na živobytí, a vy, aniž jste hnul prstem, lehce zbohatnete. To není pracovní poměr, to je spíše vykořisťování.« —

Patrikovi bylo hořko v ústech, když stanul před krásným domem, na němž svítila honosná tabulka: Bureau de banque et de commerce. Těsně za ním vyšla z domu mladá žena s očima zarudlýma pláčem. »Přece někdo plakal ve vedlejší místnosti, když jsem čekal na toho lidumila bankéře, nemýlil jsem se. Asi půjčka na lichvářské úroky a nyní hrozby.«

Patrikovi bylo líto mladé ženy, která se od něho vzdalovala pomalými nejistými kroky. A přece kolem svítilo jasné slunečko, na protějším chodníku se usmívala matka na nemluvně, které opatrně vezla v krásném kočárku, malý klučina se honil s radostně štěkajícím psem, dva pensisté si něco ukazovali v novinách a svorně asi nadávali na politiku, neboť výraz tváří jevil rozhorlení. Z dále zazníval hluk dopravní tepny. Z protějščího domu vyšel dráteník a hned zase vešel do vedlejšího.

»Také jeden, který se nebojí, který je dvacetkrát vyhozen, než mu dají spravit hrnec. A přece žije a nezoufá. Což kdyby psal žádosti a čekal, až ho pozvou k práci? On nemůže čekat, žaludek chce jíst! Den co den se tenčí moje peníze, rok ještě vydržím, a co potom? Ne, začnu ihned!«

Na rohu ulice se Patrikovi rozprostřel pohled na veliké náměstí a moderní chrám Božského Srdce Páně.

Patrikovi se zdálo, že ten kříž na vrcholu mohutné, široké věže k němu volá: Všechno kolem, co vidíš, to krásné město, veliký, nádherný svět není než slzavým údolím vyhnaných synů Eviných. To údolí je krásné, je dílem nekonečné lásky Boží, ale ty slzy v něm vyvolala zloba a svobodná vůle vyhnaných synů, ne Bůh!

A Patrik James pochopil...

Patrik psal žádosti, čekal, chodil od Annaáše ke Kaifášovi, ale marně. Neměl štěstí. Je docela možné, že si podnikatel ze třiceti žádostí vybral právě toho nejneschopnějšího. Získal doktorát, nejvyšší vyznamenání a cíl studenta. Byl povýšen, ale zároveň ochuzen. Jeho červená univerzitní legitimace byla kouzelným proutkem. Snižovaly se před ní ceny, získala mu všude přístup a oblibu. Student je dítě štěstěny. Mnoho se mu promine, mnoho odpustí. I hanba »věčného studenta« je zapomenuta v den, kdy složí poslední zkoušku; tu mu všechny maminky, mající přezrálé dcerky, padnou kolem krku.

Kdybych se chtěl prodat, stačilo by vrátit se do rodného města. Tam je dost děvčat na vdávání s vlivnými tatínky. Ale nemusel bych jezdit ani tak daleko, stačí obléci si několikrát smoking a jít do společnosti, nebo si zaplatit malý inserát: Mladý hezký doktor z nedostatku příležitosti hledá...

Patrik se vesele zasmál. »Jak vynalézavý je život! 50.000 po prvé, po druhé, a kdo dá víc? Čím jiným je prohlížení nabídek k sňatku?«

Nikoliv, stát není dojná kráva ani zaopatřovací ústav, v manželství nevidím obchod, je to svátost, a Alma Mater není stroj na výrobu »velkých pánů«, ale pramen vědy a vzdělání, přístupný bohatým i chudým. Kdo říká, že každý doktor filosofie musí být profesorem? Může být knihkupcem, inženýr klempířem a instalátérem, právník obchodníkem. Je téměř zbytečno vyrábět dr. ing. agr., všichni se nevejdou do výzkumných ústavů. Ať se tedy vrátí na statečky svých rodičů a sedlačí. A co, že inženýři chtějí být najednou všichni doktory? Touha po vědění, nebo pachtění po titulech? Ještě štěstí, že právníci a lékaři jsou spokojeni se svým doktorátem, nebo si ještě něco vymyslí, aby nezůstali pozadu za technikou?

Patrik James byl hrdý na svůj doktorát a právem, neboť ho docílil poctivým studiem, ale nepřeceňoval jeho hodnotu. Což nevěděl, že mnoho studentů se učí jen ze skript, vydaných některými lišáckými doktory práv, kteří si tak zařídili výnosný obchod? Půjčují skripta za stokorunu měsíčně nejen desítkám, ale stovkám studentů. Tak Franta Molínů dosáhl doktorát, aniž vůbec viděl původní studijní knihu. Jeho obzor byl a zůstal ubohý. Nepoznal klarinet od pozounu, a když mluvil »povšechně«, mluvily

z něho dvacetihaléřové noviny a nabubřelou chvástavostí, pýchou a drzým sebevědomím zakrýval nedostatky. Jeho doktorský titul byl jakousi ochrannou známkou pro něho, neboť bez něho by lidé soudili, že je hlupák, ale ten titul, ten titul! Není všechno zlato, co se třpytí. I na vysoké škole se dá prolézt klikou, i doktorát se dá vysedět. A právě ti, kteří to studium nejvíce odbyli, nejvíce křičí a dovolávají se svého titulu a vysokého společenského postavení. To jsou kariéristé, kteří by šli přes mrtvoly, a ti mají s vědou a skutečnou, ušlechtilou inteligencí velmi málo společného.

Patrik James byl doktorem práv. Ve státní službě měl nárok na skupinu A, ale stát jeho služeb nepotřeboval. Také v soukromých službách měl nárok na vyšší postavení a lepší plat, ale také zde jeho mozek nikdo nechtěl, byť se i podbízel.

»Nuže, zbývají mi ruce, snad mne ruce uživí, když ne mozek, který jsem tolik let cvičil. Musím být z něčeho živ. Půjdu třebaš klepat koberce, nebo nosit uhlí. Můj diplom, a to, co mám v hlavě, to mi nikdo již nevezme. — A práce šlechtí člověka!« — — — — —

(Pokračování.)

Vévoda: Obloho čas písmem krvavým...

*Obloho čas písmem krvavým
ti píše v tváři
Směj se chladnosti očí
a zrcadlení vod*

*jsi záhon růží omamných
tvé lístky opadané — dnes nevoní
a z lampy mlčíci
se šklebí dech tvých úst*

*Obloho co zůstalo mi z lásky
prchavé jak tvář na hladině potoka
Dnes už se neděším tvé náruče
a přece jdu zas sám*

*Obloho už vzpomínkami zkalená
tvůj obraz rozplývá se
co chceš mi ještě vyprávět
když z očí prcháš mi jak stín*

*čím bylas mi že páliš vzpomínkou
tím dnes už nejsi
tvé rudé písmo vybledá
jak červeň na rtech žen*

*nic není čím zmámila' bys
zas budu dýchat na písmo jinovatky
a dechem tím se naděje mé rozpustí*

»Přijetí křesťanství hned na počátku našich národních dějin a udržování této smlouvy přes všechny zradu po celých tisíc let nás zavazuje k věrnosti navždy. Opustit je, to by znamenalo vrhnout se vstříc záhubě.«
Z knihy F. Lazeckého »Vladaři«.

V Ě R A K Y L I Á N O V Á N Ů Ž K Y

Vesnice spočívá pod modravými závoji soumraku jako Sněhurka v ledové rakvi. Od skleněných ohnisek oken se vlekou a úží k obzoru bělostné pentlice polí. Večer tajemný rybář rozestírá své sítě. Zachmuřené smrky uvízly v modrošedých okách. Sníh jiskří hvězdným třpytem a kdesi na dně hluboké studně večera se smějí křišťálově rolničky. Jásavé výkřiky dětí tuhnou v mrazivém vzduchu a kročeje stínů zpívají se sněhem dueto. Dvě temná okna se matně lesknou za řasami rampouchů jako spící oči. Na jejich skle je lehoučká mázdra s obrazem ledového pralesa. Pralesa s orchidejemi, kapradinami, přesličkami a lianami. Pralesa hustého, neproniknutelného, mrtvého. Přikládám rty na sklo a klestím si dechem cestu bílou houštinou, kulatý tunel do průsvitné temné modři zimní noci. Měsíc vztahuje paprsky jako chapadla chobotnice po ztuhlé zemi a prodírá se jedním ramenem do mého průchodu. Obracím se do pokoje, kde je tma teplá a přítulná jako štěně. Kamna otvírají dračí tlamu a chrlí plamenné jazyky do klína tmy. V každém koutě číhá záludná nábytková příšera. Saň pláče ohnivými slzami do popelníku a po stropě tančí pták ohnivák. Poletuje, peruti rozestírá, na stůl usedá. Jeho zářivá krása zahoří na kovu nůžek, které patřily mé babičce a jednou ji zachránily dokonce život. To je trochu delší historie.

Babička, modrooké, zlatovlasé děvče, byla vesnickou kráskou. Mládenci se o ni ucházeli, sotva si prvně o hodech zatančila na palouku pod stoletou lipou. Dívka byla veselá, smála se, tančila a tančila, ale její srdce bylo stále volné, až přišel ten pravý. Byl to ovšem dědeček. Byl mladý, statný, měl dva domy, z nichž jedním byl výnosný hostinec, a to už něco znamenalo. Neodolala ani zlatovlasá dívčina. Byla slavná svatba. Manžel miloval svou mladou ženu, byl šťasten objevil-li v jejích zornicích svůj obraz, a každé jeho objevení platil závějí šumivého hedvábí. Bývalo temné jako bezhvězdná noc, rudé jako stoleté víno, nebo zelené jako záhadná tůň. Nejlépe však vynikl její půvab v modři, která splývala s jejím vlasem jako letní nebe s rozvlněným žitným polem. Skříně a truhly v hořejším pokojíku se plnily a paní hostinská nořila s rozkoší plné paže do vln, naplněných krajkami. Avšak jednoho lednového dne byl nucen mladý manžel opustit na několik dní své štěstí. Sama obsluhovala paní hosty, kteří se přišli zahřát vínem a oči potěšit něčím obrázkem. Zimní dni žijí jepičím životem, zapadají do tůně noci, popálivše si křídla o lucernu měsíce. Také tento den ochabl a jeho světlo se vpilo do sněžných závějí. Hosté se loučili, místnost přetéкала stíny i mohutný řezaný sloup, rozkročený jako Atlant a držící na ramenou povalový strop se matně rýsoval. Sametový kocour u kamen zažehoval v očích důlcích zelená světla a tichounce předl nitku snění. Ženiny ruce zkrvavil plamen, ale tma mlčela a ticho vibrovalo v okrsku čtyř stěn. Jeho pohyb přerval slabý šustot, jako když ulomený střechýl zapadne do sněhu. Pavučinka snění se přetrhla, žena uchopila nejbližší ostrý předmět — nůžky a vyšla na chodbu. Lampička ozařovala matným pableskem postavu cikánky v řasnaté sukni, kterou si přidržovala oběma rukama k tělu. Její oči žhnuly jako uhlíky. Výkřik uvázl paní v hrdle, sevřeném snědými prsty. A tu se vymrštilo rozeklané ostří nůžek a paže vetřelkyně klesly jako křídla raněného ptáka. Řasnatá sukně přilnula k tělu, kořist zůstala na schodech. Cikánka vyklouzla ven kuním pohybem. Na chladných dlaždicích vykvetly růže hedvábného třpytu, vonící osobitým půvabem majitelky a nesoucí teplo a tvar jejího těla. S láskou ukládala svůj poklad pod mlčelivou stráž zámků.

Smutný osud setřel krásné rysy s babiččiny tváře, smrt vymazala její jméno z knihy živých. Hedvábí se rozpadlo, pohasl lesk a umlkla jeho šumivá píseň.

Svatojanské mušky umírají v popelníku, je zimní noc. Střechýle pijí světlo hvězd, krvstaly sněhu se modře třpytí nad hrobem ztrouchnivělé krásy.

Vesnice dríme, lesv spí, příroda je krásná i ve smrti. Tiše, tichounce se chvěje perut anděla, jenž věčně bdí.

Mikuláš Krippel: *Lyrika dňov*

*Okaté brázdy myšlienok
sa roja ako plamene
do smrti chýba iba krok
klesajú city zmámené*

*Plán tajov v izbe prestrihli
tekavé ruky chvejú sa
navliekám slová od ihly
nado mnou sedí Venuša*

*Šijem si z hrudy poľa plášť
slzu lámp nebu venujem
keď začne padať prvý dážď
keď vence z klasov uvijem*

M. Aleš

P E R E G R I N U S L I S T Z D E N Í K U

Naděloval dnes svatý Mikuláš. Ráno jsem odeslal lístek, snad zítra dojde ten pozdrav, který obsahuje jen jedno nepatřičné slovo: z »opomíjeného« kraje.

A šel jsem večer ven — k svatému Janu Křtiteli. Je tak krásný měsíční večer; vzpomínal jsem, jaký býval doma Mikuláš. Kráčet jsem travnatou cestou za kostelíkem po vrcholu mezi mladými stromky, všude bylo jasné ticho. Ucítil jsem tlít ve spadáném listí svou dávnou touhu: z doby, kdy jsem přišel do tohoto kraje po prvé. Měl jsem tehdy rád tu bílou tvář oné neznámé, kterou si tudy jednou povedu — již tehdy jsem ji měl rád, rád dopředu, neznámou... Dnes jsem zde ucítil tuto touhu tlít ve spadáném listí. A zašel jsem až na konec, až pod onen »můj« strom — snad je to ořech, vidívám jej jen večer a pak — jsem nedokonalý znatel přírody; skryl jsem se v jeho holé koruně — je to tak snadné, má spodní větve obrácené k zemi — v koruně svého spřízněnce. Jak často jsem jej z jara navštěvoval... Když se všechny stromy zabalily v listí, jakoby ze strachu před chladnými rány, litoval jsem tě, můj druhu, vsazený do kamenité stráně, žeš ztratil všechnu mízu života, že snad zhasínáš svou planoucí svíci, že umíráš (o sobě jsem si myslil, blázen, že žiji...). A jaká byla má radost, když jsem tě uviděl ověčeného slávou jara, hýřícího tajemnou hudbou listí, a když jsem pomyslel na nespoutanou a blahodárnou sílu tvé krve — to víš zas jen ty, můj příteli, opuštěný na kamenité stráni. Má krev se vzepjala po síle krve v tvém těle, tys oživil ji svým příbuzenstvím... A dnes? Uslyšel jsem tichý mírný šepot tvých míz, volně plynoucích ze srdce do větví usínajících k zimě. Vím, že jsi dobře připraven: v zavřených jehnědách spí tvůj rod a v poupatech jsi skrytý tak, jak tě lidé příštího jara uvidí. Ty se jen vyspíš a posilíš a znova rozkveteš ke kráse. Ne však já. Kdesi jsem zabloudil, zašel, vrátil se na starou cestu a teď chodím jen v sobě — to je smrt. Ztrácím naději v své jaro, v své jarní slunce, pro jehož vlhké teplo rádi umíráme. A všechny moje myšlenky, naděje a touhy — to jsou jen kameny zříceniny.

Víš už teď, Kláro, jaká by byla ta má pohádka! Takováto. Tu neunesou dva, tu musí jen jeden nést. A víš, jak jsem lhal, když jsem ti dnes poslal pozdrav...? Vím to, ale mám poslední vášně...

Já tě přece ctím, aspoň trochu a snad neuvědoměle. Přicházíš v hodinách bídy, sama, nevolána. Vyvážíš zlé — vím, ty to dovedeš, máš čistý pohled, i když tvé oči jsou špinavé. Či snad právě tím. Právě proto, že tělo a smysly nás klamou, hledíš upřeněji a pozorněji — a vidíš krásně. Víš o tom, že jsem tě potkal v sobotu v noci v tom městě, kde bych tě byl nikdy nehledal, na nádraží — miluješ inkognito: bylas maminkou a nesla jsi nemluvně v náručí. Bylas překrásná: to dítě ti ozářilo obličej. Přecházelas s místa na místo, viděl jsem tvůj spěch, snad bylo potřeba toho tvorečka převinout, nevím, jen jsem zmateně chodil ve tvých šlápotách, chtěl jsem se ti přiblížit, sklonit pokorně hlavu a zvolati před všemi lidmi: Kláro, proč se mi skrýváš? Budu ti sloužit. Jen mi kaž...! Tos byla nejkrásnější: s dítětem v náručí, ne se psem, jako na oné fotografii. Ty to nevíš, kdy jsi nejkrásnější, ty to pouze tušíš — a snad si to i zapíráš

— ale to tvé tušení je v tobě, v tobě celé je obsaženo, jak dítě v těle matky. A tvůj úsměv, uzrálý v záři hlavičky tvého dítěte, zapudil slova a pohledy, které jsem právě před tím uslyšel a pocítil od oné noční ženy — ty ve mně ležely, byly hrozné mou vášní a zatracující mým zoufalstvím. Byl jsem na pokraji, ohlížel jsem se po pomoci, šel jsem vpřed, zpět... Až tys očistila mé rty — jak kněz před čtením evangelia — i mé srdce — confiteor říkaly tvé oči za mou duši.

Kláro, neboj se, nebyl to sen, ty budeš šťastna — já budu přicházet tajně, poohrát se, okrást na výsluní tvých dnů, vidět tvou blaženost — takto vyzní můj soud, já to již dnes vím. Ty budeš vykupitelkou a lékařkou, vždyť jsi žena. Mne budeš zraňovat na nejcitlivějším místě, to jsem poznal již v tu sobotu — budeš mi bolestí i lékem. Ty budeš žít v plnosti Bohu i lidem, já jen sobě. Budu pohřížen v tebe, neboť mi vysychá mícha; co přijmu, postačí k vegetaci: svinu se do klubka svého těla, má duše se přisaje v tvou, vím, že jsem parazit, vždy jsem jím byl, ale nechci být vykořisťovatelem až k smrti: jen abys cítila můj život, aby sis uvědomovala z mé bídy své bohatství, z mé šerednosti svou spanilost, z mého otroctví svou svobodu. Můj život nebude ničit tvůj: bude ti jen maloučko ubírat, abys pocítila ztrátu a abys ji nahradila v hojnosti — abys rostla. Ty budeš šťastna, vím to již dnes; porosteš, nejvíce však porosteš v smrti — já v smrti zahynu. Pak budeš veliká a dokonalá a nebudeš mne potřebovat. A budeš nejšťastnější.

Svetoslav Veigl: *Přelom*

*Čakáš ma? nečakaj! neklam sa v nádeji!
Na cestu odvaha určená kockami.
Odchádzam. Lúčim sa s mnohými dojmami.
Zaplály do cesty tulácké organy.*

*Voláš ma? nevolaj! Voláš ma daromne.
Zapadlo srdiečko, zapadlo do studní.
Slnko je vysoko, vysoko v poludní,
chýli sa k západu, padáme vzájomne.*

*Voláš ma? nevolaj! Zapomeň, zabudni!
Havrani, havrani krákoría, krákoría,
havrani nad ránom vrhli sa na polia.
Srdiečko zapadlo hlboko do studní.*

*Keby som neprišiel, ani ma nečakaj.
Posledný lístoček pošlem Ti krvavý.
Bude to pamiatka — pozdrav môj boľavý.
Potom už ticho buď, zabudni, nečakaj.*

Z. Braunerová: Sv. Václav

MIRKA MICHALCOVÁ: OZVĚNA VZPOMÍNÁNÍ

Katedrála bílého ticha. Pokojný, šedý pohled večerní mlhy hladí jiskřící ledovou hladinu jezírka. K bělostně zářivým větévkám stromů se rozlétly tóny tiché písně. Pláč houslí umělce. Z temně mlčícího nebe padají zázračně tichounce křišťálové hvězdičky sněhu a tišivě se dotýkají bolestí rozpáleného čela. To snad stříbrná ručka dobrotivé víly Zimy vhodila do horké záplavy lidských slz své drobounké, chladivé pozdravy ze sněhu. Jak Ti děkuji, dobrý Bože, že jsi mi dal přijít sem, do říše bílé nádhery, abych zapomněla na mučivou bolest jednoho dne, na řezavý posměch zoufalství, na všechnu tu nicotu a na zmařenou touhu po zlatém míru a radostném štěstí... Zpěv houslí umkl. Za tmavými obrysy keřů nad jezírkem se ozval z nábřeží Chrudimky tichý hovor dvou

lidí... Zvedám uspěchaně své těžké boty s bruslemi, které jsem nechala před chvílí spadnout do měkké závěje sněhu. Ano, jdu vlastně bruslit! Mám zaměnit malé, klidné jezírko za velikou plochu kluziště — hlučícího smíchem a zdravým veselím, uklidňující samotu za jásavě rozradostněnou společnost vyznavačů ledního sportu a zahalit růžovou rouškou bezstarostného úsměvu celý ten zčernalý obraz hořkosti... Sníh padá — vířivě padá k studené zemi a koruny stromů zpívají nad hlavou rozmarnou písničku o bláhovém lidském stvoření. Z blízoučké ohřívárny svítí do bílého šera světlá tabulka s nápisem: »Kluziště na Matičním ostrově.«

Jiří Černý: *Pozdrav spicímú kraji*

*Kdes v dáli — — —
modravé mlhy snů spoutány, mrazem jdou
v objetí úsměvů bílých hor, řek,
jak lidské stesky
pod stopami křížů — hry dále mámivých se táhnou
tklivý hlas doznívá na věži vzpomínek.*

*Nad zasněženou hladinou stojím — — —
vyhaslým očím západu žaluje těžký vzduch,
jeť marno větru
hledat hřívý kraje, které čas do jitra žhavého vlije
i zbylé krásy lesklý pruh,
vše slunce tiše vpije.*

*Smutno je větru — — — jako nám,
jimž zbylá samota do duše smutek vtiskla
— poslední paprsek zapadá s usínajícím šerem,
teď šedá mlha prudčeji si výskla,
protknula v duši kamenný náhrobek doby,
na který nakladu věnec slz...*

*Buď sbohem tmavá chodbo bez příkrovu.
Co zůstalo ti? Věčné světlo prázdnost —
— dech zapadlých rovů.
Ve městě strhaných záchvěvů zimy
tě vzpomenu...*

V. Berka: Kresba

E D U A R D L I Š K A P O U T

S úsměvem trhal jsem květy, které rozkvetly pod hradbami, a ozdobil kolo planou růží. Obrazem v jezeru zdál se kraj. To dýchala země. Z kadidelnice květů prchala vůně jabloní, v zlaté rovině s řadou bílých bříz zpívalo obilí tóny rozladěných píšťal a kalná řeka se táhla někam do kopce. To bylo za Helfštýnem.

Šv. Hostýn vyrostl vysoko — až do nebe. Rozkvetl květem, který neuvadá. Na cestě k chrámu vyrostla pampeliška. Zlatila mi cestu a zněl modrý zvon, který zavěsili do vesmíru, a jeho srdce vonělo loukou plnou květů. Tam někde pod borovicí, již nedaleko chrámu, jsem se zastavil naposledy k odpočinku. V údolí leží městečko jak rozvětvená vráska na dlani, zahaleno v ranní mlhu a obklopeno korunou hor, zpívá posvěcenou tichostí o oběti malých keřů, o rudé růži budoucích dnů. Svítí oblohou a hojná žertva se rozlévá v nádobách, spletených z vrbov. Brázdy se pokryly pokosenými klasy

a nejkrásnější zrna vypadla z klasů, aby dala mnohonásobnou žeň člověku, který vysekal révu, aby nestínila bílému leknínu na hladině uprostřed kapradin. A pak poznáváš, že nejkrásnější je slunce na východě.

I vkročil jsem do chrámu. A když jsem poklekl, sladkost medu z květů lipových voněla mi vstříc. Pod křížem rozkvetl bílý květ v rukou kněze. Zpěv lásky, touhy a prosby stoupal dýmem kadidelnic kolem modrého oltáře. Pokus se pohlédnouti do slunce. Tvé oko oslepne krásou a pro slzy sotva poznáš Nejkrásnější, kolem níž vykvetly bílé lilie a červené jeřabiny. S úsměvem rozlomil kněz bílý květ — neb jeho ruce jsou bez viny a srdce jeho je čisté.

A Bohorodička se usmívá jak tisíce a tisíce růží a je čistá jak voda ve studánce pod kapličkou ve stínu vysokých smrků...

MARIE SVOBODOVÁ: CESTOU DO ŠKOLY

Dlážděná silnice se vyhoupla z temného podjezdu. Po obou stranách ji lemují rozblácené cesty pro pěší, které se táhnou jako pomáčkané černé stuhy. Jen její dláždění se přívětivě leskne vlhkem a radostně zvoní podkovami bujných vraníků. Vzduchem se nese rachot prázdného vozu.

Lidé spěchají do práce. Většinou jsou zamlklí a ustaraní. Smutek těžkých dnů jim zka-meněl ve tvářích. Na ústech mnohých, které denně potkávám na týchž místech, tuším mechanické úsměvy. Staré pouto jazyka a krve nutí k lásce ke všem, kteří žijí na témž kusu země jako ty. Neviditelné dráhy jejich kroků se protínají, přibližují a kryjí — a všichni se vzájemně na této zemi nikdy nepoznají. Obrovské zástupy duchovních bratří si tisknou ruce až v náručí Božím. — A malá duše je smutná, že nemá obrovské srdce, velké jako celý svět, aby do něho mohla vzít všechny lidi, zvláště nevěřící v lidskou lásku, a dokázala jim, že je má opravdu ráda. Rmoutila se i proto, že nemůže obejít celý svět a vyhledat všechny smutné a trpící, že nemá léčivé dlaně, jejichž dotykem by vyhojila všechnen zármutek. Litovala, že je nedokonalá a klesající, i radovala se, že může vždy znovu povstat, že ji svědomí a dobří lidé upozorní na chyby, že může vítězit sama nad sebou, že může za všechny prosit Boha a že chce jen milovat a že nikdy nechce nenávidět. Již dost! Ach, vždyť já již vím, maminko, že kouřící polévka a stohy vyžehleného prádla jsou lepšími důkazy lásky než myšlenky a slova! Klackovitost našich čtrnácti let odtáhly dlouhé vlečky tesklivých dnů.

Veselá silnice vedle černě rozblácených předměstských chodníků mne provází cestou do školy a zpívá rozráženým vzduchem aut, které se po ní míhají. Spojuje města a vesnice. Tak snadno se po ní jezdí do míst blízkých i vzdálených. — Na okresních silnicích jsou dobří cestáři, kteří je pečlivě spravují. — Úzké polní pěšinky jsou zarostlé nízkým, hustým trávnikem a krásně se po nich chodí. Proto je mně líto, že jen ta cesta spojující duše, sobě tak blízké, je kamenitá a neschůdná. Nikdo se o ni nestará, nikdo ji nespravuje. Proto, když se duše chtěly sblížit — nemohly. Chtěla bych být cestářem a umět spravovat cesty.

Teď začíná vedle chodníku široký náhon. V něm se mírně vlní kalná voda. V trávě na svahu břehu uvázly dva orvané papíry. To vítr rozmarně přiblížil dva životní děje; útržek z novin, na němž je jistě část smutného údělu našeho národa, a list ze školního sešitu, s krasopisným pokusem kteréhosi žáčka.

Vrásčitá babička se belhá s těžkými košíky.

Smuteční vrba za plotem dovedně upravené zahrady čeká. Její tenké, uplouhané větévky sáhají velmi nízko. Vždy jdu schválně k ní, aby mě jimi pohládila. Tuto rozkoš si nikdy neodpustím. Mírím zrychlenými kroky k vrbě. Avšak dnešní pohlazení mi zahořklo pohledem na staré, promrzlé a udřené stařenčiny ruce. Snad byla též v jejím životě radost, podobná mé.

Konec cesty. Škola mi pohlédla do očí leskem oken. Svěží ranní pozdravy dětských hlásek převádějí moje roztoulané myšlenky do skutečna.

Děti, vy švitořivý, bezstarostný nárůdku, se šťastnou sobeckostí svých žaludečků a s očima chtivýma poznání, kéž nikdy tak zřetelně nepocítíte krutého ochuzování vlasti, jako my, dospělí.

Josef Havránek:

Kdo mluvil se mnou o svítání

*Kdo mluvil se mnou o svítání,
když ústa večerem chřadla
a hovorem dětí kolem stolu
ožila večeradla.*

*Kdo mluvil se mnou o svítání
a o snech ještě neztracených,
o vůni kostelů a okamžicích
pokorou pozlacených.*

*Kdo mluvil se mnou o svítání
s tak rozvoněnou tvář,í,
v poslední noci jako v první,
co dní je v kalendáři.*

Josef Mánes: Sv. Václav

ARCUS: BAZAR LIGY ČSL. AKADEMIČEK

Na cestě mezi Jiráskovým mostem a mostem Legií vznikla skvělá myšlenka v hlavě štíhlé, až příliš štíhlé, snad paragrafy vyschlé, Marii — pořádat bazar. Proč? Jednoduché: Potřebujeme peníze. Nač? Na tábor. Je třeba mnoho a mnoho dobrých dívek, které by měly mnoho lásky v sobě, mnoho lásky k Bohu a bližnímu, aby dovedly jít do světa jako profesorky, jako právničky, jako lékařky, které by vždy dovedly být matkami starým a mladým, všem bez rozdílu, které by dovedly rozdávat mnoho krásy a lásky a zasévat víru v Boha. Tuto nekonečnou povinnost nelze pochopit v celé její velikosti v šedém městě, ale ve vesnickém kostelíčku před svatostánkem, když kolem hučí lesy.

*

V Lize na schůzi byl návrh všemi hlasy přijat. Hned se začalo pracovat. Sál — zboží — propagace — letáky — pozvánky.

*

V sobotu odpoledne bylo již několik děvčat v pilné práci. Před sebou vědro s horkou vodou, vyhrnuté rukávy, na sobě starý plášť, v ruce hadr nebo smeták a rychle do toho. Filosofky, právničky, medičky zametly svorně, vytřely podlahu, utřely poličky a vše daly do pořádku. Za chvíli byly rozloženy knihy — keramika — dřevěné drobnůstky z Chodska, mýdla a voňavky, pásy na šaty, gumové zástěry, kapesníčky z Kladna, hračky, buffet a kdo ví co ještě. V čele byl postaven malý stůl a naň jesličky.

*

Neděle, v 10 hodin. První návštěvníci se začali trousit. Soňa, právnické dítě, každého uvítala s úsměvem, ozdobila sedmikrásou — a — pokladna se plnila. Ještě nabízela tombolu. S počátku byla s tombolou smůla, každý měl z ní strach, skoro oprávněný, protože tam bylo mnoho korálů. Jeden učený přírodovědec vyhrál zrcátko a filosofka Lída korále své přítelkyně. Tož zlostně s nimi buchla, až se staré »vzácné« korále rozbily. Škoda — ani nemohly býti zabaleny a použity jako další číslo do tomboly. Z vyznavaček staré filosofie se vyklubaly dívky s obchodním talentem, o právnickém obchodním talentu ani nemluví, ty již jej mají dávno v krvi. Nora, černá útlá filosofka, prodávala voňavky: »Milostivá paní, báječná kvalita, opravdu, s nejlepším svědomím vám mohu doporučit, budete jistě spokojená.« Olga svým širokým, věčně se usmívajícím obličejem skromně přitakávala a nestačila obdivovat, jaký mají filosofky mluvící

talent. Byly okamžiky, kdy nikdo a nikdo nestál o mýdlo. Tehdy si Nora povzdychla: »Horší než v rokoku, žádný o mýdlo nestojí; to je potom moderní doba, která dbá o hygienu. Hrůza hrůzoucí!« S voňavkami to bylo horší, třebaže Nora nestačila vychvalovat jejich pomerančové, fialkové, růžové a hlavně orientální vůně. S orientální vůní byl kříž. Nora se starostlivě ptala malé šedooké medičky, která je orientální vůně. »Hm, to říkej buď o každé nebo o té, o které nebudeš vědět, co si máš myslit.« Sotva však někdo vyklouzl Noře z jejího mýdlového objetí, již se octl u knih. Zde každý tak hned neodolal, protože Jarka nejenom vychvalovala, nýbrž i knihy znala. U knih a u roztomilých chodských výrobků zájem vyvrcholil. Vzpomínám na roztomilé šátečky, džbánečky, mísy i všelijaké dřevěné drobnůstky s charakteristickými vzorky, vlastní jen kraji s hlubokými lesy, mezi nimiž se lesknou rybníčky i zlatá pole s bílými, tu a tam rozsestými chaloupkami. Za těmi roztomilými věcmi stály zase uměnímilovné filosofky. Je mnoho nemožných věcí, k sobě nepatřících, sloučeno, jako na př. Marie se svými paragrafy, jak prodává zástěry (gumové), pásky na šaty, zkrátka všechno možné. Talent prodávající je všechno. Samozřejmě, že u buffetu stály ctitelky sfér nejvznešenějších. Hnědooká děvčica s měkkými rysy míchala chlebičky a cukroví a čaj s exaktní fysikou, při čemž jí vydatně pomáhala kudrnatá konservatoristka. Inu piano a chlebičky. K neuvěření.

*

Když Praha tonula v modravém světle neonovém a žlutém, odcházely spokojené ligistky domů. Z horečných očí jim vyvstával obraz tábora, kde by se naučily rozdávát lásku a štěstí, tak, jak se učily na Křemešníku. Pamatuješ: Aničko, Marie, Daňo?

Ivan Andrenik: Město snů

*Jel jsem po gondole spánku
Někde v sladkém jižním městě
Za tichého vánku
O hvězdách jsem zpíval nevěstě
Záhony růží a mosaiková dlaždice
Mlčky se mně posmívala
Kopule chrámů hladily mé líce
Zrcadla vod obrazy si hrála
Za sídlo jsem si bez úvahy zvolil
Starý hrad s řečištěm kolem
Krev za labutě a lekníny bych prolil
Hlídal by mi je starý Golem
Park s daňky růže pomníky
To vše bych nerad ztratil
Ty město snů se stříbrnými chodníky
Kéž bych se k tobě vrátil*

Ernest Mach: Touha

*Kdykoli pomyslím na roztavené dny
v jezera bezbřehá nad tmavým šikem brázd
na tanec máků na blín a na divizny
jež vítr prohýbal chtěje pel jejich stráž
kdykoli pomyslím na sněhy napadalé
krajinu zamklou když dozněl pokřik vran
(těch hostů smutečních v rozepři neustálé)
na opuštěný pluh stín překocených bran
má touha dětinská ožívá bezděčně
zas chtěl bych současně létem i zimou jít
na chvíli den i noc přesýpat ve dlaních
zas neznat hodiny sudice netečné
jen stáda mraků pást a víno dešťů pít
usnout a znova růst jak hlohy na stráních*

VÁCLAV VÍTEK: VZPOMÍNKA NA ANGLII

Když na podzim se táhnou kouře krajinou a na holé větve ustaraných stromů padá šedivá mlha, tu si vzpomínám na Anglii, na tu zem zelených luk a černých dolů, zemi kontrastů, na zem smutnou, uplakanou. Ten chlad z večerních a ranních mlh vypráví o přírodě šedé a vlhké, a šumí jako staré, zčernalé buky na pastvinách v Essexu. I na tebe, město světla, které jsi mne přivítalo jen prchavým bleskem milionů červených a modrých neonů na vlhkém asfaltu i mlhou houstnoucí v hradby. Chladno mi bylo jak u nás na podzim. Temže byla kalná, jako by nemohla protéci sevřeným břichem mostů. Každých dvacet kroků jsem slyšel rachotit těžké kapky v rýnách chudých domů i paláců na levém břehu. Tvůj Tower byl omšelý, a jenom sem tam jsem potkal člověka, zahaleného do vlněné šály a spěchajícího pryč, kamsi do mlhy a kapek deště. V tvých galeriích a krásných museích dýchala čilá práce a hrála svým spěchem obě moje oči. Ale když u východu zrak můj sklouzl na vlhkou rohožku a před ní vlhké

stopy příchozích, znova mnou proběhla vůně té deštivé, anglické mlhy, chladná s barvami nárožních neonů. Byly dni i bez deště, ale kamenné a zas vlhké vodou, která vykouzila z asfaltových silnic, okapů a rýn. Tak jsem tě poznal, zemi anglická, tvé kostely, budovy a sady. Až když jsem stál na zádi francouzského parníku, vynořil se tvůj srázný křídový břeh na chvílku z mlhy a sluncem ozářen svítil jako stěna na obzoru, až zmizel v dálce.

Ondra: *Bez nadpisu*

*Dech dnešní luny pozdravem ti zasílám
jda stále sám
tmou života,
zrak ve snu kloním nad hladinou jezera,
kam za šera
je zaváta
tvář luny zvoucí snivou touhu do hlubin,
kde ze sítin
se pozvedá*

*žal osamělé duše něhy závratí
až necítí
že zapadá
do černé tůně, kryté něhy obrazem,
jsouc zpita snem,
mhou z jezera
a žalem hnána v mráčků klamně náručí
tvář namočí
a umírá.*

V. M.: Z MÝCH STUDENTSKÝCH VZPOMÍNEK

Jako v ryžovišti, když odtekla voda, zrnka zlata probleskují z písku, tak v řečišti všednosti třpytí se vzpomínek vzácný kov, tím čistší, čím kalnější byly proudy v minulosti. Jest cosi v lidském životě, co krásným zůstává i v blátě, čeho větry neodvanou a řeky neodplaví, zlaté zážitky nejvyšší váhy specifické, jež padají na dno duše a tam je nalézáš i po letech.

A vzpomínky studentské! Ba, abych to řekl zcela přesně: vzpomínky středoškolské! Léta studií universitních přešla jakoby beze stop — ale vás, milí spolužáci z gymnasia, a vás, moji páni profesori, vidím jako dnes.

Jsem už trochu nervosní a spánek mám špatný. Kolikrát jsem už ve snu logaritmoval, překládal Odysseu, určoval krystalografické tvary a kolikrát maturoval! A kdykoli jsem se probudil z těžkých snů, zaradoval jsem se po každé, že to vše už dávno minulo. V žádné příručce psychologie jsem nečetl vysvětlení tohoto zjevu.

Myslím si, že ty denní studentské trampoty, strach ze špatné známky, hrozby profesorů, očekávání výsledku konference byly jakási traumata, duševní úrazy, rány, které se sice zajízvily, ale po letech ještě bolí. A tak nedivno, že v těch studentských vzpomínkách je tolik ressentimentu, tolik trpkého odporu a přece i přes to těžké

a nemilé tolik lásky. My, malí gymnasisté, jsme nebyli ještě schopni chápat lidskou postavu v celé její hloubce a neuměli jsme hodnotit spravedlivě. A stín té neschopnosti ulpěl i na vzpomínkách na naše profesory. Jsou už skoro všichni na pravdě Boží. Vzpomínati neznamena křivditi. A je-li něčím údělem, aby odešel se světa bez pozemské odplaty, je to a bude asi vždy vychovatel mládeže. Ale jest odplata vyšší než lidská ...

*

Na gymnasiu, kde jsem studoval, učilo i několik profesorů-originálů, kteří byli postrachem studentů. Byli velmi dobří k tak zvanému »prosívání« studentů, kde toho ve třídě bylo třeba.

Jedním z nich byl náš profesor fyziky. Říkával si Hočitel nebo také Otec.

Fyzikální síň působila na mě zvláštním dojmem, a to svým theatrálním zařízením. Byly v ní umístěny lavice stupňovitě vzhůru, aby i z poslední lavice bylo viděti na jeviště, vlastně katedru, na níž Hočitel předváděl žákům fyzikální pokusy.

Ze třídy vedl nás vždy Hočitel do fyzikální síně ve vzorném pořádku. Nikdo se neodvážil ani hlesnouti. Usedli jsme do lavic. Hočitel se postavil za katedru. Zatím donesl jeden žák, k tomu ustanovený, potřebné věci z fyzikálního kabinetu. Hočitel vytáhl nato z kapsy důkladného kabátu knížečku, která tehdy stála 4 haléře, v níž měl zapsána jména žáků. Podle toho Hočitel velmi šetřil, a také žáky k šetrnosti napomínal. Jednou nám pravil: »Hočitel je k žákům jako otec. Napomíná je k dobrému. Dnes je musí upozorniti, jak se má šetřiti. Jedno pero stojí 2 h, koupí-li se celá krabička, přijdou 3 pera za 2 h, mohli byste tedy mezi sebou vybrati po pětince, po šestáku, podle toho, jak kdo má a chce, já pak bych se také přidal se šesti haléři, a pak bych si vzal per, kolik by poměrně na mě připadlo.«

Studenti se v nitru usmáli, ale nikdy podle návodu Hočitelova per si nekoupili. Jakmile vytáhl tu knížečku, hned každý žák s bázní a třesením uvažoval, zda z úst jeho ozve se jeho jméno. A tu zaznělo síní rozkazujícím způsobem: »Půjde sem N.!« Když student s úklonou se octl u katedry, byla dána otázka z fyziky: »N., povězte nám, kdo z vás jest větší vůl, ten váš bratr v septimě nebo vy?« N. stál mlčky, nic neodpovídaje. Po chvíli teprve uslyšel řádnou otázku z fyziky.

*

Jednou udělal ve fyzikální síni návštěvu Hočitelovi ředitel ústavu. Byl to člověk velice pánovitý, který se vyznal v jazycích. K suplentům chodíval jednou za měsíc. Ukazoval jim, jak mají probírat a překládati klasické autory. Překlad jeho byl květnatý. Vzpomínám dosud, jak jsme překládali z Ovidia: »Královský hrad Jasonův rozkládal se na vysokém Týně...« Za měsíc pak se přesvědčil, zda pan profesor si počíná, jak mu ukázal. Ve fysice však a v matematice mlčel. Hočitel vyvolal ke katedře nejslabšího žáka ze třídy. Zatím co pan ředitel si v poslední lavici do malého sešitku zapisoval formalie, poručil Hočitel žákovi popsat hlásnou troubu. Žák spustil: »Hlásná trouba se skládá ze tří částí.« Ted' však nevěděl dále. Hočitel nato: »Nu, dobře, nebojte se, jen nahlas!« a našeptal mu dále, tak ale, že to bylo slyšeti i v zadní lavici. Pak řekl: »Ukažte nám ji zde, kde je.« Když se tak stalo, řekl: »Dosti, píšeme dostatečně, sednout.« Ředitel nato vzal klobouk a odešel. Hočitel pak sňal brýle s nosu a dal je na čelo, mrkl na nás do lavic a řekl: »Vidíte, studenti, když Hočitel chce, tak žák humí!« Byla z toho veselost. Jednomu žákovi tento výrok pomohl, že Hočitel mu nesměl z fyziky zlomiti vaz. Chtěl ho dát propadnout, a tu jeho otec si zašel za panem ředitelem a stěžoval si, že jeho synek se stále učí fysice, ale pan profesor že nechce, aby uměl. Všichni ze třídy prý dosvědčí, že řekl, že »Hočitel, když chce, tak žák humí!« Hočitel pak nějaký čas přísně onoho žáka ve třídě měřil očima.

Kdykoliv byl u něho ředitel ústavu na inspekci, byl vždycky hodný, ale jindy ne, to dával známky: sedmičky, osmičky a desítky. Nestačila mu pětka a šestka, jak tehdy byla. Kdo však dostal desítku, musil bez milosti propadnouti. Toho už nic nezachránilo. Jindy zavítal pan ředitel do matematiky, bylo to na vyšším gymnasiu. Hočitel vyvolal k tabuli žáka a poručil mu provést důkaz, který žákům předvedl minulou hodinu. Žák tedy začal: »Vedeme dvouma bodami přímku...« Ředitel, známý brusíčem mateřského jazyka, sebou trhl rka: »Jakpak to?!« Hočitel: »Nu, dobře, vedeme dvouma bodami přímku.« — »Jakpak ta forma vyjadřovací?!« řekl ředitel. A tu Hočitel: »Pane řediteli, nač máme v češtině ten krásný duál, myslím, že na to, abychom ho užívali.« Ředitel chopil klobouk a ubíral se ze třídy. V konferenci pak oznámil, co se mu přihodilo na

inspekci v jedné třídě. A učitel českého gymnasia ještě si řekne před žáky, »nač máme ten krásný duál...« Ač Hočitele nejmenoval, hned všichni profesori poznali, že to byl Hočitel. Páni češtináři se mohli usmáti. Tak mi aspoň pověděl jeden můj profesor po maturitě, když jsem Hočitele vzpomenu.

Kdysi dělal Hočitel žákům v septimě pokusy fyzikální. Potřeboval k tomu lihový kahánek. Líhu v něm měl málo. Tu pravil: »Špiritus je drahý a Hočitel chudý — nemá na špiritus, by žákům mohl dělati pokusy, jak je třeba. Tamhle ten« — ukázal na žáka do zadní lavice — »z toho S. a pak ten z T. mají kdejakou mez posázenou těmi prcavkami, a co již svině a prase žráti nemůže, to posbírají a pálí z toho slivovici. Víte, studenti, když slivovice je čistá, hoří jako špiritus. A ono žádnému nenapadne, aby Hočiteli donesl do kahánku, by mohl žákům dělati pokusy. Poslouchej« — ukázal na jednoho z nich — »kdy budete pálit slivovici?!« »Prosím, na druhý týden asi, až zamrzne,« »Tož nezapomeň a dones! Donesesh?!« »Prosím, ano!« Za týden Hočitel připomínal žákům, že jak zamrzne, že hned budou pálit. Když zamrzlo, přinesl žák do školy velkou láhev slivovice a postavil ji před žáky na katedru. Měl to dáti soukromě v kabinetě. Hočitel pravil: »Slivovici už máme zde, ale neošidili-li Hočitele a slivovici nezfalšovali?« Nalil do skleničky a zapaloval, ale slivovice nechytla. Povídal: »Pojď sem« — ukázal na jednoho žáka — »napij se slivovice a zkus, zda je to k pití?!« — »Prosím, já ze zásady alkoholických nápojů nepiji.« — »Tak pojď sem ty!« ukázal na jiného. »Já, prosím, také ne.« — »Tak kdo půjde?! Žádný? Tož Hočitel musí sám.« Obrátil se zády k žákům a okusil trochu, a nato se ušklíbl a pravil: »K pití to není a k hoření také ne, ale víte, studenti, my ji přece upotřebíme. Budeme ji míchat se špiritusem, a ona shoří. Dones ji na okno do kabinetu!« Stalo se. Přes den byla fyzika, a tu studenty zajímalo, jak slivovice ubývá. Příští hodinu bylo slivovice polovice v láhvi, další hodinu slivovice už v láhvi nebyla vůbec. Žáci se tiše usmívali. Hočitel to zpozoroval a pravil: »Slivovice už je pryč. Když jsi to tam nesl« — ukázal na toho, který měl na starosti věci snášeti na katedru — »tož zapomněls zátkou láhev ucpatí a slivovice se vypařila.«

Jindy zase chtěl trubici 1 cm v průměru — by mohl dělati s trubičkou pokus žákům, a sice 1 m dlouhou. — Hočitel peněz nemá, je chudý, ale tamhle ten, který je z poutního místa, kam poutnickové donesou tolik krejčárků — tatík je starostou — v každém chlívku mají vodovod, i v kozím... ten by mohl trubici koupiti.

Stalo se tak, ale donesl ji zase před žáky. Někteří říkali, že si šplhá — jiní, že Hočitel aspoň nebude zkoušet. Hočitel se ptal důrazně, kdo mu to poručil, že s tím nechce nic mít. Zda to sklenář uřízl — tu řekl, že ano, že to bylo 3 m dlouhé — tedy se to vrátiti nesmí. Ptal se žáků, kdo mu to poručil, když řekli, že pan profesor — kdybych — člověk nemůže ani zažertovati — jste jako děti, a já myslil, že jste velcí — no, nech to už tady.

(Pokračování.)

Latina je věda

»Prosím, pane profesore, prosím vás, omluvte mne, já jsem si zapomněl sešit s přípravou...«

»Ale kdež, kdepak, to sami na sebe žalujete, žádná omluva, sedněte!«

Žák, který měl včera zřejmě jinou práci než učení, odchází zdrcen do lavice. Pan profesor již se rozbíhá do zadních lavic:

»Ukažte přípravu, Kalousi!«

»Prosím, pane profesore, já jsem...«

»Nemáte? Dobře, sedněte jen! Sedněte si! Ukažte vy, Hendrychu! — To jsou všechna slovíčka?... Ostatní jste uměl? Tak málo slovíček? No uvidíme! Tvrdošíjnost...?!«

»Per... Per...«

»No nevíte? Připravujte se! Řekněte mu to, Klacáku!«

»Pertinacia, pertinaciae, femininum.«

»Dobře! Sedněte! — Obávám se?! Hendrychu!«

»Ve... Verrr...«

»Nevíte? Sedněte jen! Sedněte! Sedněte už! To se musíte připravovat, já vám nemohu pomoci!«

Počátek je učiněn. První koule padla, hodina se vyvíjí dál.

»Vložte nám, co chtěl Caesar říci v kapitole 42! — Husáku!«
Husák neví. Jak by věděl, když souseď právě vypravuje veselou anekdotu.
»Sedněte! Sedněte jen! Já vás volat nebudu, když nedáváte pozor. Sedněte!«
Hodina uplynula. Koulí padlo dost. Nu, vždyť jinak to nejde, když pan profesor si píše jen nedostatečné, ostatní známky si nepoznamenává. Profesor opouští třídu a postižení resignovaně mávli rukou a jdou si na chodbu zahrát »kolínka«.
—Jaki—

Karel Kladský:

Kterak nevzpomínat

*Kterak nevzpomínat
když srdce se večer děsně rozbolí
když bolest bázlivě srdce krájí
a touha vede do polí*

*Kterak nevzpomínat
když těžká bolest ňadra zúží
s železným znamením na čele
a v hrudi s krvavou růží*

*Kterak nevzpomínat
když stesk i v soumraku
na rámě sedne si vzpomíná
podoběn nočnímu oblaku*

J. R.: Spáč

DOMINIK PECKA: CREDO

Orthodoxie.

Jest rozdíl mezi pravdou lidskou a pravdou zjevenou. Pravda lidská, čistě filosofická, jest pravda, jak ji člověk přirozeným rozumem nalézá. Je to vždy pravda o něčem, výpověď, která má sice základ v bytí, ale která se přece jen jeví jako poměr rozumu k věci (adaequatio intellectus ad rem). Pravda zjevená není výrok o něčem, není poměr, nýbrž bytí samo. Bytí a pravda jest v Bohu jedno a totéž. Bůh je pravda.

Řekové nazývali pravdu *aletheia*, což značí neskrytost, odhalenost. *Aletheia* jest vyčtená, odhalená a vyzkoumaná podstata věcí. Pravda lidské filosofie jest pouhá *aletheia*. Ale Pravda Zjevení je prostě to, co jest a co se projevuje. Nejlépe to vystihuje hebrejské slovo *em ed*, jež značí to, co trvá, stojí, platí — tedy ne něco vyčteného, odhaleného a vybadaného, nýbrž to, co jest. Pravda Boží jest pravda, kterou nelze vyzkoumati — jí lze jen naslouchati v pokoře. Myšlenky Boží jsou větší než myšlenky lidské. Vlastní příčina, proč lidé stavěli a stavějí proti myšlenkám Božím své myšlenky vlastní, jest nejen v nedokonalosti lidského rozumu, ale i v pýše. Kdo je přesvědčen o vlastní své neomylnosti, nikdy nepřijme pravdu anebo aspoň nikdy ji nepřijme celou — snad jen tu část, která mu vyhovuje. Člověk nehledá pravdu jen rozumem. Člověk nemá jen rozum: má i vůli a srdce. Pravdu nalezne jen ten, kdo ji hledá celou bytostí. Hledá-li ji jen rozumem, nalézá ovšem jen onu část pravdy, která jest přímo v jeho rozumu. Vše ostatní mu zůstane skryto. Mluvívá se o lidech se srdcem věřícím a mozem nevěřícím. Hraje-li si mozek na schovávanou, nedivno, že vyhledává místa temná. Nedivno, že se tak omezí na pouhý zlomek pravdy.

Je jisto, že se lidé ani tak nevzpírali pravdě samé, jako spíše celosti pravdy. Z úhrnu pravdy si vybírali ony části, které se jim hodily. Část pravdy prohlašovali za pravdu celou. Právem sluli heretiky. Blud se nazývá po řecku *hairesis*: to značí doslova: vybírání. Z celosti pravdy vybírá heretik část: význačnou vlastností herese je tedy částkovost, jednostrannost a výstřednost. Herese jest provinění proti celosti, harmonii a středu.

Představíme-li si plot, který po jedné straně jest natřen černě, po druhé bíle, jest možno, že někdo, stojí před plotem, tvrdí, že plot jest bílý, kdežto druhý, stojí za plotem, může dokazovati, že plot jest černý. Mají pravdu? Mají, ale ne celou. Mají jen zrakovou a každý svou. Možná, že ti dva pozorovatelé se začnou hádat a vjedou si do vlasů. Ale nakonec přijde třetí člověk, a ten je vyzve, aby se oba podívali na ten plot s obou stran. Celá pravda o barvě toho plotu jest: plot jest po jedné straně bílý, po druhé černý. A pak už jen záleží na tom, uznají-li ti dva zastánci částkové pravdy, že se mýlili. Možná, že ten neb onen z nich, pln uražené ješitnosti, bude se i dále vzpírat celosti pravdy a dokonce sháněti důkazy, že jeho původní tvrzení jest jediné správné.

Tvrzení heretiků nejsou prostě nepravdy, nýbrž polovičatosti. V tom jest jejich nebezpečství. Zřejmá nepravda nenalézá víry. Pravda jednostranná bývá přijímána prostě z důvodu, že »něco na tom jest«. Často slyšíme tvrzení: náboženství jest věc citu. To tvrzení jest správné, jen pokud se jím zdůrazňuje citový prvek v náboženství. Dává-li se mu však smysl naprostý a vylučovací, jako by náboženství bylo věcí jen citu a ne také rozumu, vůle a vůbec celého člověka, je nesprávné. Podobně to jest, tvrdí-li se, že náboženství jest věcí soukromou. Náboženství jest věcí soukromou, ale je také věcí veřejnou. Nebo tvrzení, že náboženství jest dobré pro děti, prostáčky, starce, znavené, vyděděné a trpící. Ale pravda je také, že náboženství jest dobré pro dospělé, vzdělané, silné a mladé. Tím vším jest náboženství, ale ničím z toho výlučně. Jiný příklad: Kristus jest Bohočlověk. To je pravda celá o Kristu. Přišli doketi a říkali: Kristus jest jen Bůh, neboť si nedovedli představit, že by byl Kristus měl skutečné tělo, které podle jejich domněnky jako každá hmota bylo původu ďábelského. Přišli ariáni a říkali: Kristus jest jen člověk, poněvadž jim nešlo na rozum, že by Bůh mohl trpět. Jak doketi, tak ariáni měli do jisté míry pravdu v tom, co vyvozovali neb si mysleli, ale docela neměli pravdu v tom, co o Kristu popírali. V pravdě skutečné ani ti, ani oni nebyli.

Celkem lze říci, že heretikové byli a jsou v situaci oněch slepců v bajce, jimž kdosi přivedl slona. Jeden se dotkl chobotu a řekl, že slon jest jako kořen. Druhý se dotkl nohy a řekl, že slon jest jako sloup. Třetí ohmatl ucho a prohlásil, že slon jest jako lopata. Čtvrtý sáhl slonu na ocas a tvrdil, že slon je jako větev. Všichni měli své pravdivé mínění, ale správný pojem o slonu neměl nikdo z nich.

Heretikové nevydávají svědectví o pravdě, nýbrž jen svědectví o sobě. Svým příklonem k jednostrannosti a výlučnosti ukazují, že jsou lidmi jednostrannými a výlučnými. Platí o nich výrok Pascalův: »Člověk kulhavý uznává, že chodíme zpříma, kdežto kulhavý duch tvrdí, že my kulháme.«¹⁹⁾

Jaký kdo jest, takový jest jeho poměr k pravdě. G. K. Chesterton se zabýval studiem heretiků. Jako význačný rys jejich ducha poznal právě jednostrannost a výlučnost. »Dejme tomu, že znám člověka, o kterém slyším nejrůznější úsudky. Lidé velicí říkají, že jest příliš malý, malí lidé, že jest příliš veliký. Tlustí jej pokládají za hubeného, hubení za tlustého. Černovlasí ho pokládají za světlavého, světlaví za černavého. Co je toho příčinou? Jistě okolnost, že tento člověk jest podivuhodně normální, vyrovnaný a harmonický.« Chesterton se přesvědčil, že tak je to s pravdou. Heretikové, kterými se zabýval, byli vesměs lidé duchovně nenormální, úchylní a neharmoničtí. Chyběl jim smysl pro celost a všestrannost pravdy. A ještě podivuhodnější věc: v době, kdy studoval heretiky, neznal Chesterton křesťanské orthodoxy. Chtěl si sestavit svou vlastní nauku, a to nauku, která by byla popřením všech heresí, s nimiž se seznámil, a která by se vyznačovala neklamným znamením pravdy: harmonií. »Přával jsem si často,« píše v úvodě ke své *Orthodoxii*, »napsati román anglického plavce, který na své cestě poněkud zabloudil, takže, připluv do Anglie, domníval se, že objevil nový ostrov jižního moře. Lze si myslit, že člověk, který je ozbrojen až po zuby a mluvící posuňkovou řečí, by takto přistal u břehu, aby vztyčil anglickou vlajku na barbarském chrámu, o kterém by se pak ukázalo, že je to Brightonský pavilon, by dělal dost hloupý obličej. ... Já jsem ten muž, který byl tak smělý, že objevil, co již dříve bylo objeveno ... Přiznávám se ke všem bezmyšlenkovitým ambicím, jež se datují od konce devatenáctého století. Jako všichni mladí lidé snažil jsem se předběhnouti čas. Jako oni jsem hleděl být o deset minut před pravdou. A viděl jsem, že jsem o tisíc osm set let za ní. S trapně mladickou přehnaností jsem namáhal svůj hlas, abych vyhlásil svoji prav-

¹⁹⁾ Oeuvres de Pascal. Cattier, Tours 1875, p. 104.

du. A byl jsem potrestán způsobem nanejvýš spravedlivým a komickým — neboť mé pravdy mi zůstaly. Ale poznal jsem, že není pravd, nýbrž zcela prostě, že pravdy, jež jsou, nejsou moje pravdy. Domníval jsem se, že jsem sám a místo toho jsem se ocitl ve směšném postavení, totiž že jsem měl na své straně veškeré křesťanstvo... Onen plavec se pokládal za prvního, kdo objevil Anglii; já jsem se pokládal za prvního, kdo objevil Evropu. Chtěl jsem vskutku založit svoji vlastní sektu a šťastně jsem ji dohotovil, když jsem seznal, že jsem — orthodoxní.«²⁰⁾

D o g m a.

Dogma je pravda Bohem zjevená (obsažená v Písmě svatém nebo Tradici) a učitelským úřadem Církve k věření předkládaná. V dogmatu je třeba rozeznávat objektivní obsah a subjektivní výraz, podstatu a tvar. Co do obsahu jest zjevená nauka nevyjadřitelná. Není dáno lidskému tvorů, ani omilostněnému, aby vystihl dogmatickou pravdu. Není rovnítko mezi tajemstvím Božím a lidským slovem, mezi věřením a věděním, mezi Zjevením a (dogmatickým) bohoslovným vyjádřením.²¹⁾

Ovšem tajemství víry, k věření předkládaná, mají i svou stránku rozumovou, kterou je vyjádření podobenstvím nebo pojmem, slovem nebo větou, obrazem nebo písmenem. A také toto vyjádření jest dogmatické. Něco jiného však jest věc sama a něco jiného její výraz. Bylo by velikým omylem to dvojí ztotožňovati.

Zjevená nauka jest co do vnitřního obsahu stále táž a nemění se. Co do vyjádření se rozvíjí a pokračuje. Pravda náboženská se v tomto ohledu podobá semeni, z něhož organicky vyrůstá strom. Dogmatické definice, jak je Církev podává v různých dobách, jsou jen určitým rozvinutím náboženské pravdy. Je tu bylina, květy a plody, které tu dříve nebyly. Co bychom řekli o člověku, který by nechtěl věřit, že to vše bylo obsaženo v semeni?

Dokud o pravdě Zjevení nikdo nepochyboval, nebylo třeba dogmatických definic. Jakmile však heretikové počali vytrhávat z jednoty zjevené nauky určité stránky a zdůrazňovati je na úkor celku, bylo třeba přesnějšího vymezení článků víry. Tato vymezení nebyla však libovolnými nálezy a nejsou tudíž v rozporu s prvotní věrou.

Vezměme na příklad apoštolské vyznání víry. Historicky není jisto, že by apoštolové sami byli sestavili tuto formuli. Ale jest jisto, že vyjadřuje jejich smýšlení a že pochází z jejich doby. S počátku nebývala psána. Kandidáti křtu se jí učili z paměti a bývala průkazem, podle něhož se křesťané poznávali mezi sebou. A srovnáme toto vyznání s vyznáním nicejským (325). Mezi jedním a druhým jsou tři století zápasů: ani písmenko nezaniklo z vyznání prvního. Ale nová slova se přidružují, aby vytvořila vyznání druhé. »Věřím v Boha Otce všemohoucího« — hlásalo vyznání apoštolské. A bylo již jasno, že tento nekonečný a jediný Bůh jest příčinou všeho, co jest; jelikož ale uváděli tato tvrzení v pochybnost, připisující na příklad stvoření světa duchového Bohu, stvoření pak světa hmotného Dáblu, vyznání nicejské prohlašuje: »Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země, všech viditelných věcí i neviditelných.« — »Věřím v Ježíše Krista, Syna jeho jednorozeného« — hlásalo vyznání apoštolské; avšak roku 325 byl zde Arius, jenž popíral božství Ježíše Krista; a vyznání nicejské zdůrazňuje: »Věřím i v jednoho Pána Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího a z Otce zrozeného před všemi věky, Boha z Boha, světlo ze světla, Boha pravého z Boha pravého, zplozeného, neučiněného, jedné podstaty s Otcem, skrze něhož vše učiněno jest.«

O vývoji křesťanské nauky mluví velmi jasně již mnich Vincenc z Lerinu v knize *C o m m o n i t o r i u m*, vydané roku 434.

Napřed připomíná slova svatého Pavla Timotheovi: Zachovej poklad víry. Co je poklad víry? Co ti bylo svěřeno, ale nebylo tebou objeveno, co jsi přijal, avšak co jsi nevymyslel; není to věc důvtipu, nýbrž věc nauky, žádné soukromé osvojení, nýbrž všeobecné podání, věc, která tobě byla podána, nebyla však tebou na světlo přinesena, ve které ne-

²⁰⁾ Karl Pfleger, *Geister, die um Christus ringen*. A. Pustet Salzburg-Leipzig 1934, S. 161-186. — G. K. Chesterton, *Autobiography*. Hutchinson & Co., London 1936, p. 156-183.

²¹⁾ »Sebe určitější these nemohou nahraditi, co nám shůry odepráno, neboť slova nejsou ještě pojmy a nad doslovným zněním a spojením slov se vznáší nevystižitelné množství nevyslovených představ, které pod dotěrnými slovy uchylují se do zátíši víry, pokorné a záslužné. Jen zčásti poznáváme. (I Kor. 13, 9.)« Pavel Vychočil, *A p o l o g i e k ř e s t ě a n s t v í*. Brno 1897, II., str. 437.

máš býti původcem, nýbrž zachovatelem, nikoliv ustanovitelem, nýbrž vykonavatelem. A hned nato se táže: Ale někdo by mohl říci: Není tedy v Církvi Kristově žádného pokroku? Zajisté je pokrok, a to veliký... Avšak tak, že je to skutečný pokrok víry, ale žádná změna. K pokroku totiž patří, aby se věc svým vlastním směrem rozšiřovala, avšak ke změně, aby se z něčeho stalo něco jiného. Musí růst a pokračovat, mnoho a silně, jak v jednotlivostech, tak i v celku, jak u jednotlivého člověka, tak i u veškeré Církve v posloupnosti věku a století poznání, vědění, moudrost, avšak jen ve svém druhu, to jest v tomtéž přesvědčení, v témž smyslu a v témž pojetí.²²⁾

Prameny Zjevení, totiž Písmo a Tradice, nepodávají nám pravd Božích soustavně, nýbrž podle okolností, v nichž bylo třeba, aby Bůh tu neb onu pravdu zjevil. Úkolem theologie dogmatické jest pak uvést ty pravdy v systém, jež nazýváme věroukou. Pro život víry není sice třeba takového systému, neboť člověk má vnitřní schopnost k přijetí Boží pravdy v duši, jež pochází od Boha a tudíž i k Bohu směřuje. Je možno mít víru i bez theologie, tak jako je možno znáti mateřskou řeč i bez znalosti gramatiky. Avšak je nesporno, že theologie může odklízeti překážky víry a budit víru, i když ji nemůže vytvořiti. Rovněž je jisto, že theologie, ukazujíc vnitřní logickou souvislost zjevených pravd, uvádějíc je ve vědeckou soustavu, aby jedna vyplývala z druhé a jedna objasňovala druhou, pomáhá upevňovati víru v srdcích, dává i okoušeti krásu pravd Božích a vede tak k dokonalejší lásce k Bohu.

Roku 1927 určil kanadský anthropolog Dr. Davidson Black nový druh člověka, známého později pode jménem *Sinanthropus Pekinensis*, a to na základě jediného zubu, nalezeného v náplavech pleistocenu. Později nalezené fragmenty tohoto pekinského člověka potvrdily, že Blackův dohad byl správný. — Co tvoří organický celek, souvisí vnitřně ve všech svých částech, takže z jedné lze usuzovati na druhou. I věroučná soustava je takovým organickým celkem. Jedno dogma vyplývá z druhého. Jedno vysvětluje druhé. I kdyby se nám ztratilo Evangelium a zůstalo z něho jen jediné slovo: Otče náš — měli bychom půvabný úkol odvoditi si z něho i ostatní základní pravdy víry: Bůh náš Otec; od něho všichni pocházíme; stvořil nás a za své dítky nás přijal; pečuje o nás jako dobrý otec o své děti; máme se k němu obracet s důvěrou jako dítky k otci svému; jakožto dítky jednoho a téhož Otce tvoříme velikou rodinu; jsme navzájem bratři a sestry a jako bratři a sestry se máme milovati; před Bohem jsme si všichni rovni; mluvíme k Bohu v čísle množném: Otče náš! — my: není samoty v řádu duchovním; kdo říká jen já, je sobec: kdo umí říkati my, dovede se obětovati pro bližního; my — to je také obcování svatých — tajemné spojení všech duší, jež Boha milují; my — to jest Církev jakožto jednota všech se všemi v Kristu Ježíši, Synu Boha Otce.

(Pokračování.)

²²⁾ Dr. Arnold Rademacher, *Der Entwicklungsgedanke in Religion und Dogma*. Köln 1914, S. 65-6.

Jiří Lukáš: *Kdy ty setřeš slzu s očí*

*Klopíme zraky jako marnotratný syn
klopíme zraky a víc než kdy jindy předtím
přepadá nás mlčelivost
z daleka přichází střelná rána
znamení k rozžihání ohňů
a my tu stojíme
my tu stojíme
téměř bez slova a díváme se
na nemocné spršky listí
my tu čekáme se zklamanou věrou
která nejvíc bolí
my tu čekáme a počítáme
zbylé bratry
s modlitbou jakou měli staří předkové
s modlitbou jež vítězila láskou.*

*Jak je strašné hledět na pláč malomocných
jak je těžké léčit jejich rány.*

*Jak závidím těm
kdož umírají na bojišti
umírají na bojišti.
Milenko španělských řek a tanců
chtěl bych tě potkat s bojiště
na zpáteční cestě
chladná ženo tvrdé Číny
chtěl bych na tvém prahu
v míru povečeřet rýže.
Milenko z Čech
kdy ty setřeš slzu s očí
kdy se tobě vrátí dudák
jemuž dali místo písní
nenávist a v ruce ocelové zbraně.*

Václav Ara: **Hoří a zní**

*Wigwamy stojí v slunci
jak strážní orlové království mého —
zornice lunou rozšířené
mlčí,
jen Gloria zvučí souhvězdími
a ozvěny oceány chví.
Roztíná hladinu nůž krevní msty
a k vrakům padá
se svým šílenstvím a nocí,
neb vzdechy Obětovaného již zmrzly*

*Gloria hoří souhvězdími,
pohádka mladá!
Gloria Krále trním korunovaného
zas na wigwamy se vylije,
své zlato dá a manu sladkou.
Kyrie, kyrie!*

V. Berka: Kresba

O nového člověka

První etapa horečného budování dvacíti let marné a usilovné práce na podkladě pozitivismu se skončila chirurgickým řezem.

Je dnes otázkou naší dorůstající generace, jak se máme postavit k novému problému; zda se máme domnívat, že vše, co se stalo, bylo snůškou náhod a špatného charakteru vedoucích státníků velmocí; zda jen náš stát byl obětí beránkem; nebo není-li tu jiný, hlubší faktor, který byl postaven na základnu nikdy nerevidovanou, na níž se budovalo s horečným chvatem, aby nakonec byl pád tím hroznější a hlučnější?!

Bylo též podáno mnoho výkladů toho, co se odehrálo v posledních měsících, ale musí nás především zajímat příčina základní. Je takřka jisté, že civilisace moderního člověka, nebo tak zvaná »průmyslová civilisace« blíží se k definitivnímu zhroucení i s mylnými směry protiinternacionálního nacionalismu, neboť tyto směry vycházejí jen z materialismu.

Původ tohoto civilisačního konstruktivismu najdeme v renesanci a v teorii Descartsova dualismu — těla a duše, světů navzájem si cizích; na základě této teorie ještě více vzrostla odluka kvantitativního od kvalitativního, a tím veškeré projevy mysli staly se zcela nevysvětlitelnými a hmotné bylo definitivně odděleno od duševního. Organickým strukturám a fyziologickým mechanismům bylo přiznáno mnohem více skutečnosti než myšlence, radosti, bolu a kráse. Přebudování této chybné platformy, která zdůrazňovala více materialismus než duchovní smysl, uskuteční se jen tehdy, bude-li mysl znovu včleněna do hmoty a duše nebude nadále oddělována od těla.

Racionalismem byl objeven člověk v abstraktním pojmu a vedle něho pojem individua, jejichž záměnou vznikla demokratická rovnost. Toto dogma samo se nyní kácí pod ranami zkušenosti nabyvších národů. Rovnost v právech jest šalbou. Slabomyslný a genius nemají si býti rovni před zákonem. Neinteligentní hlupák, roztržitý, neschopný soustředění a námahy, nemá práva na vyšší vzdělání. Jest absurdní dávat mu i stejná voličská práva jako plně vyvinutým jedincům. Demokratické zásady přispěly ke zhroucení civilisace tím, že se postavily proti vytvoření elity.

Z těchto hledisek zdá se dosti oprávněným říci s francouzskými monarchisty, že »demokracie — toť válka«, míníme-li demokracií nástup národnostní citlivosti davů. —

Zapomnělo se na hierarchii hodnot i řád, který vytvořila v bohatém a příznivém ovzduší kontemplací středověká scholastika. — I moderní společnost potřebuje lidí nadaných vysoce, prostředně i slabě. »Standartizace lidí podle demokratických ideí vytvořila již převahu slabého. Všude slabí měli (snad i dnes mají) přednost před silnými. Slabým se pomáhalo, slabí byli ochraňováni a často i obviňováni. Pohádka rovnosti mezi lidmi a touha po abstraktním Člověku a znehodnocování konkrétních fakt z valné části zaviniily úpadek osobitosti. Poněvadž nebylo možno pozvednouti méněcenné typy vzhůru, aby byla demokratická rovnost mezi lidmi uskutečněna, nezbývalo, než všechny lidi sraziti k nejnižšímu typu.« (Carrel.)

Dnes, kdy máme nový stát postavený na nové orientaci, je třeba, aby měl i nové lidi; aby vytvářel osobnost a jedince, tedy kvality a nikoliv jen dav, zmítaný třídními a národnostními vášněmi, který nikdy nic lidstvu nedal. Je třeba silných lidí do popředí, aby oni vzali do rukou hybnou páku národního života a převezli jej tak bezpečně na pravý břeh kalných vod, jež se rozbouřily Evropou.

Nesmí se již čerpati z dolů ideologií, které nepřeformovaly člověka uvnitř, v základě. Nedostatek duchovní kvalit je dnes nutno nahradit mladými, dokonalými lidmi. Jen dokonalé osobnosti lidské dovedou budovat nové řády společenské. Duše jedince, změněná výchovou jednotlivce a sebevýchovou, je zárukou velikosti i jiných kvalit ducha. A dnes přichází doba vnitřního vzrůstu v Bohu ve vědomostech, v síle, v důvěře, v odvaze, v mravní ušlechtilosti a všech jiných kvalitách ducha, které úplně chyběly v předchozím období.

V hloubce ducha je slyšitelné volání po universální křesťanské moudrosti právě v době, kdy »pokrok« věd a reflexivní úvahy dovolují pohled na celý rozsah působnosti.

Duševní zoufalství bude zažehnáno a nový, jasnější úsměv šťastného člověka, tvořícího usilovnou prací skutečnost bez přeludů, pro nového zdravějšího jednotlivce, jest vznešenou, byť i únavnou cestou k lepšímu životu.

Viktor Svoboda.

Velkodušnost

Základní skutečností v člověku jest duchově personální duše. Mravní jednání člověka vychází ne z nějakých temných popudů, nýbrž z rozumné vůle. Tato these nemá za účel zjednodušovati či oklešťovati lidskou bytost. Uznáváme-li vůdčí úlohu rozumu a vůle, nesmíme býti slepi k nižší stránce lidské přirozenosti vůbec a k protikladnému založení člověka zvláště. Vždyť podle svatého Tomáše i vyšší hodnoty (*bonum arduum*) vyvolávají v člověku napětí: pohyb naděje (*motus spei*), ale také opačný pohyb — zoufání (*motus desperationis*). (S. Th. 2—2, 161, 1.)

Proto podle výkladu svatého Tomáše, jde-li o dobro nesnadné, jest nezbytna dvojitá ctnost: jedna, která by mírnila a zdržovala ducha, aby se nezřízeně nevzpíral k výšinám: a to je ctnost pokory; druhá pak, která by posilovala ducha proti zoufalství a povzbuzovala ho, aby usiloval o veliké věci přiměřeným způsobem, a to jest velkodušnost. Velkodušnost je zřízená ctižádost a její jméno značí úsilí o věci veliké. (1—2, 60, 5.) Vlastním oborem velkodušnosti je veliká čest. Člověk velkodušný koná věci, jež jsou hodny veliké cti. (2—2, 129, 3.)

Čest je známka a vysvědčení ctnosti (1—2, 2, 2 c.) Projevuje-li se čest slovy, sluje chválou. Výsledkem cti je sláva.

Čest přísluší jen ctnosti. Nesmí se zvrhnouti v ambici. Ambice záleží v tom, že člověk touží po uznání vlastnosti, které nemá, nebo touží po cti a nevztahuje ji k Bohu anebo hledá čest pro čest samu, ne proto, že je to k užitku. (2—2, 131, 1.)

Čest není odměnou za ctnost. Ctnostní lidé však přijímají čest od lidí místo odměny, poněvadž lidé jim nemohou dáti více, ale vědí, že jejich odměnou je Bůh sám. (1—2, 2, 2 ad 3.)

Kdyby někdo pohrdal cti v tom smyslu, že by nekonal, co je hodno cti, hřešil by. Ovšem velkodušné jest konati, co jest hodno cti a nežádati si cti (2—2, 129, 1 ad 1.)

Velkodušnost je ctností zvláštní, poněvadž má zvláštní předmět, totiž velikou čest. (2—2, 129, 3—4.)

A poněvadž tento předmět je vysoký a nesnadno dosažitelný, jest velkodušnost částí statečnosti (*ibid.* art. 5.)

Všechny mravní ctnosti zachovávají střední míru. Střední míra velkodušnosti záleží

ne v předmětu, k němuž směřuje, poněvadž ten předmět je něco velmi velikého, ale v poměru k vlastním schopnostem: neusiluje totiž o věci větší, než jakých je schopna. (2—2, 130, 2.)

Velkodušnost dodává všem ctnostem velikosti (omnes virtutes maiores facit). (129, 4 ad 3.) Projevuje se jen tam, kde už jiné ctnosti jsou a jest jejich jakousi nádherou (ornatus). A v tom smyslu jest větší než všechny ctnosti, ačkoliv sama o sobě největší ctností není. (1—2, 66, 4 ad 3.)

Adolf Gajdoš: V zátíši. Verše. Vydala DLU, Brno XVIII., Ferrerova 5, 1938. — Tato sbírka veršů, původních i přeložených, již autor dal docela právem podtitul Breviář víry a naděje, se otvírá poznáním marnosti pých, „od zítřka budu již sobě nepodoben, / vidoucí, věřící, trpící a tichý“. Knička Gajdošova je plna mužné vyrovnanosti. Jeho verše, povětšinou sevřeného tvaru, budující obrazy nehučné, ale přiléhavé k jejich vnitřní náplni, se proměňují ve vroucí modlitby k Bohu a Marii Panně, v modlitby za básníka, za pevnost ve víře, za pokornou službu, za naději i za tichou smrt, v modlitby za bližní živé i mrtvé. Krásná je obzvláště báseň *Madona růžencová polská*: »V chatách před věčným světlem / lid na kolenou klečí / a ke Královně Polsky / modlí se vroucí řečí: / Ty za nás Milostivá — / prosí odevzdané — Oroduj, Maria Panno... / I já Tě prosím za ně.« Je tu plno dohody podzimního dne, zalitého zvláštním přísvitkem slunce, s vůní zralého ovoce, se zemí pokojnou a chystající se k novým žním. Ne nadarmo dekoraci tohoto vnitřního stavu je krajina podzimní. Ale do tohoto privatissima zaléhá i ohlas ponurého dne, války již minulé i hrozící (»Jidáš se v stínech plíží / zradit mou otcinu«, světa, jenž je »po-lem hrncírovým.«) Ale není už strachu ze smrti, básník důvěrně promlouvá s těmi příslušníky rodu, kteří ho už předešli tam, kde je plnost. — Druhá část sbírky je vyplněna překladky z němčiny (Stefan Georg, R. M. Rilke) a z polštiny (Leśmian, Zagadłowicz, Kurek, Staff, Norwid), jež svým tichým a zvniternělým tónem tvoří harmonii s poesii původní. Tato část je uvedena básní *Kardinál Verdier*, jejíž verš »a se mnou Francie, váš věrný kamarád« si přečtete se smutkem a s lítostí tím větší, že víte, že Francie Johanky z Arcu a sv. Terezie z Lisieux, která by nezapadla, už neexistuje. — Milá knížka, již jsem si přečetl v krásný čas vánoční, kdy »láska jde světem, / všichni se jí štítí«, je vyzdobena několika reprodukcemi zátíši a portretem kardinála Verdiera. lv.

Svetoslav Veigl: Cestami vetřov. Sbíerka poezie. Bratislava 1938. — Knička Veiglových veršů je rozdělena na dvě části, Ružový ker a V zátíši, jež jasně vyznačují dvě etapy jeho života: jímnošství a vstup do řádu. Ružový ker — podobenství života člověka — jsou verše vskutku chlapecké: život má jen dvě stránky, bolestnou a radostnou, je pln protikladů, opojení je vystřídáno zklamáním, a náš chlapecký básník chce, aby všichni lidé byli šťastni. A to je sympatické, není tu příliš milostné sentimentalit, na tu dnes není kdy, když se svět tak šlelně mění. A druhá věc sympatická je odvaha nebát se, bojovat o štěstí nejen sobě, ale i bližním. »Kúpím si kone osedlané / čo prevezú ma cez mrazy.« Nezříká se života, jenž je cestou na Golgotu. »Život tvoj nádeja nezlomná pevná viera.« A odtud vede cesta k oddíl druhému V zátíši — odříkavý život v klášterní cele, kde se uskutečňuje pravé bratrství, kde se už netrpí pro bolesti, nýbrž hledí přes ně, kde i vzpomínka na matku je zastíněna modlitbou k matce nejmilejší, k Panně Marii, která je »studnica čistá vypálenéj pústi«, to už je zcela jiná pohoda, v níž všechny věci a vzpomínky mluví už mluvou zbavenou zklamání a utrpení. Veigl se pomalu ztravuje v řádu vyšším, i když i sem zalehne ještě jemná melancholie ladění Kraskovského: »Ja mám sa smiať a veriť každým ránom, / kým poduškou mi solitudo, nox.« Postscriptum, jež je většinou inspirováno podzimními událostmi, je bezprostředně citěno a bezprostředně vyjádřeno. »Mám v hlave závrat / a slzy na očích / a v srdci nedozierne šťastie« — tak začíná báseň 6. X. 1938, ale ani tentokrát neztrácí Veigl rozvahy a prosí »stíš oči od vášni mstiteľov pohanských«. — To je tematický obrys knížky, jež s sebou nese i chyby mladistvých pokusů: nedostatek smyslu pro ekonomii slova a obrazu, málo vnitřního napětí a vzory, jimž se tak lehce podlehne. Než to všechno se dá odstranit. Nic však není zadarmo. lv.

Felix Timmermans: Farář na kvetoucí vinici. Přeložil B. Půža. Akord, Brno 1938. — Jarní jas velikonoční vede na faru bratra farářova, Gommara, aby sdělil knězi lásku dcery Leontýny k rozumářskému pantheistovi a básníkovi Michalovi, a aby jeho moudrá rozvaha zabránila spojení, jemuž by nemohlo býti pozhánáno.

Toť děj, jak jsme si jej zvykli označovat jako něco vnějškového, když pozorujeme pohyb ruky a neptáme se, proč se tak děje. A zde právě začíná umění autorovo, řekneme básníkovo: uhadovat (obrazem) ony unikavé příčiny, pro něž se hrdina rozhodne jednat právě tak, zpodobit nic víc než mapu toho, co rádcuje tichým hlasem a co zůstává ukryto divadelnímu pozorovateli, spokojenému příchodem a odchodem osob, na něž mu zůstává omezen děj. To jsou zároveň důvody, proč obraznost básníka se rozvíla v bohatou korunu, duhové rozezpívanou v barvách; neboť není v jazycích země slov, jimiž bys zachytil ony ukryté stavy nitra, v nichž se odehrává děj vnitřního růstu osobnosti. A řekneme si hned na začátku, že je to kniha duchová, duchová bez kazatelsky rozhorleného pathosu, který by nezměnil, ne přetavil, ale přelomil život v jeho skryté vývojové logice podle potřeby svého zaniceného rozhorlení, popíraje tak všemu navzdory, že v člověku dožívají jen zvolna sluneční dni života, aby se jednou skutálel jako jablko s větve do klína věčnosti. Tak třeba chápat symbol farářovy vinice, na níž dozrává o bět Leontýny, aby vykouplila svou smrtí víru Michalovi, v němž se marně snaží toto světlo z milosti rozžehnouti verdaguerovsky citlivá (jen ta nám připomene Jakuba Demla, skloněného k mateřidouce, koniklecí a jiným jeho přátelům, a pak ten jeho čistý, bezdýmný plamen, zanicený v knize Mirjam) a apoštolsky starostlivá osobnost farářova, v jejíž přítomnosti tak jasně cítíš, že doba, v níž zlatné plavá vina klasu, není v moci člověka. Řekl jsem: neláme se tu život podle předem stanovených intencí k snazšímu dojití cíle. V tom je také už dána hodnota autora »Faráře na kvetoucí vinici«. Neobrací se zde přesvědčení ve větrném prúvanu rozhorlené diskuse (a v tom je také kladná hodnota knihy pro naši dobu!); pokojně vidět v plánu božím (nejen básnický citit), zbožnost zraku a obraznost srdce, tedy něco pro české slovesné umění, domácky známého z tvorby Antonína Sovy, tu pomáhá ohledávat, nahmatat cestu a dveře, jimiž mu bude dovoleno vstoupiti za cenu výkupné oběti — Leontýny. A opět něco čistého, křišťálově průhledného, nezkaleného, čím dovede projíti světlo bez pokřiveného rozlomení v spektrum, láska posvěcená, již prochvěje stín tělesnosti jen ve chvílích pokušení — a přesto cítíme, že jsou to naši lidé, lidé naší krajiny, téže krve a stejného rytmu v srdci — kdy iluze po noveně z Michala mizí a skutečnost svěřlavě dokazuje, že se nic nezměnilo. Jen na takovém charakterovém základě mohl zbudovat básník nadosobní výkupné, odevzdání obětované; jen za takových okolností mohl se styl Timmermansův odít v klidnou, rozzářenou pohodu idyl, jež není výsledkem akademičnosti, nýbrž života, života plně chápaného, života zakořeněného jinde než v hlíně této planety. Jen tehdy mohli vyrůstí tito heroové života a lásky, kněžství víry a oběti, a také jen tehdy vyrostli, byl-li to povědomý, tušený poklad rodový, kmenový, víra, která není jen matriční přízdobou, víra, již je třeba svažiti ret, aby ti dni života nebyly vyhnánstvem žizně, pouští, kde přelud a zoufalství si hrají s lidským životem. Jak jsou šťastni Timmermansovi lidé, že dovedou tušit a cítit tam, kde rozvaha rozumu selhává a čelo vráskovati v rozpacích. —jn—

Vítězslav Nezval: Pražský chodec. (Vydal Borový v Praze.) Budiž nám odepuzeno, že místo kritiky poslední knihy Vítězslava Nezvala budeme citovati poslední věty nebožtíka Karla Čapka: »Většina umělců, stejně jako většina lidí, jenom do nekonečna rozmnožují látku, místo aby jí dávali tvar; jedni ji chrlí jako pekelnou lávu, a jiní ji naplavují jako slizké bahno na břehu vod; stále nově kypí a vrší se země maličká a nevykoupená, čekající na strašnou, slavnou kázeň tvoření. Odděluj, odděluj! — nikdy nepřestane platit a děsít tento přísný zákon, zákon dne prvního. Neboť i ďábel se míchá a fušuje do umění; můžete ho dobře poznat podle toho, že je od přírody citižadostivý a ješitný. Honosí se látkou, originalitou nebo siláctvím; každá přemíra, každé bujení je rozkvašeno jeho zkaženým dechem; všechno, co v umění je laciné, lesklé a líbivé, jsou nakradené cetky jeho opičí chlubivosti; všechno, co je nehotové a nedotvořené, jsou chvatné stopy jeho horečné netrpělivosti a věčného lajdáctví;

veškerá falešná a honosná forma je vypůjčená maska, již marně zakrývá svou zoufalou pustotu. Všude, kde pracuje umělec, jako všude, kde jde o lidské vynikání, obchází duch zlý, hledaje svou příležitost, aby se projevila, aby tě pokoušel nebo posedl.« — Ruku na srdce, Vítězslave Nedbale, nemá pravdu ten mrtvý, jehož jsme pohřbívali za účasti monsignorů na zasněženém vysehradském hřbitově? Není rak, šinoucí se z hampejzu po Praze, oním zlým daimoniem? — cm-

Jaroslav Humberger: Petr Brandl. Román, str. 340, cena 25 Kč. Vydalo Moravské kolo spisovatelů v Brně. Po Mikuláši Dačickém z Heslova je to Petr Brandl, který se stal ústřední postavou Humbergrova románu. Brandl, velký malíř baroka, je opět, jako Dačický, člověkem s velmi pestrým a bohatým životem. Velký umělec a bohém, piják a lenoch, velký pán i žebrák — tak tu vidíme Petra Brandla, za kterým se Pražané ohlíželi, když si vyjel v nádherném kočáře se služebníkem, aby ještě též večer se opíjel s lajdáky, žebráky a všelijakou cháskou — a tím vším rozbíjel svou vlastní rodinu a ubíjel dar umění, který měl a který by byl mohl rozvinout mnohem plněji. A kolem něho, to je ještě život celé řady lidí a lidiček s celým tím shonem, starostmi, chlastem a povyražením. Román, psaný velmi hutně a překypující životem velmi připomíná román a život jiného Petra, a také malíře — totiž Breughla od Timmermanse. — tr-

František Dohnal: Poutníci a trosečníci Absolutna. Essaye. Vydala Družina literární a umělecká v Olomouci 1939. Str. 289. Cena Kč 28.—. Jeden z nejlepších našich znalců moderní duše shrnul výsledky svých dlouholetých studií ve svazek, který je mistrovským duchovním reliefem doby, která připravila dnešek. Hlubokým vhledem proniká Dohnal především strašnou krizi titanského humanismu, který na místo Absolutna postavil modly rozumu, vědy, filosofie, kultury a umění doufaje, že nalezne své štěstí bez Boha, ba proti Bohu. V pozitivní části ukazuje cesty, jimiž kráčeli poutníci Absolutna, totiž ti, kteří poznali, že v sebezdůraznění a sebeopojení, v siláckém anthropocentrismu není štěstí ani záchrana. Jsou jich zástupy ve všech zemích a ve všech oblastech. Autor věnoval zvláště významnou kapitolu i našim českým hledačům pravdy a krásy, vystopovav souvislost jejich cest s duchovními proudy světovými. Kniha je psána se svrchovanou znalostí složité problematiky duchovní, náboženské a psychologické, jak se jeví v evropské oblasti kulturní ve století devatenáctém a počátkem století dvacátého, na základě výjimečné sčítlosti a vzácného rozhledu po světové literatuře — její předností jest i její nabádavý a jistotný tón, jímž se jí dostává významu i apologetického a výchovného.

Robert Lortac: Čtrnáctiletý pilot. — **A. A. Milne: Medvídek Pu.** Nakladatelství »Vyšehrad« přineslo v edici »Rozmach dětské knihy« (řada I.) k letošním vánocím dva svazky přeložené literatury. První svazek v překladu Josefa Perkuova, s obálkou a obrázky Adolfa Zábranského, je překladem z francouzštiny. Je to kniha dobrodružného mládí, vyrůstajícího uprostřed velkoměsta a všech vymožeností XX. století. Čtrnáctiletý učeň stane se zachránce a druhem slavného amerického letce Mac-Kaye, vynálezce stratosférického letadla závratné rychlosti. Prožije s ním neuvěřitelná dobrodružství při přeletu Atlantiku, zachrání na konec jeho syna, uneseného newyorskými gangstery a stane se »druhým synem« slavného letce a vynálezce. — Druhý svazek, knížka přeložená vzorně z angličtiny Hanou Skoumalovou (obrázky nakreslil E. H. Shepard), je velmi dobrým přínosem do naší literatury pro mládež. Zdá se, že v této knížce vyvážilo nakladatelství »Vyšehrad« méně vhodnou volbu, kterou učinilo vydáním překladu knihy Lortacovy (I. svazek »Rozmachu«), jejíž psychologické i dějové slabiny nelze zcela zakrývat. Tato kniha však je překrásný obrázek ze života malíčkého Kryštůfka Robina, který žije uprostřed svých hraček, hloupoučkého medvídka Pu, učené Sovy, nešťastného oslíka Iljáška, bojácného Prasátka, chytrého Králíčka, bystré Klokance a bázlivého Klokánka, a zažije s nimi velká dobrodružství. Tato milá kniha, v níž zvířátka a Kryštůfek žijí mezi sebou v nejlepší shodě a přátelství až k obětem, kniha, která svým poutavým vyprávěním, bystrými postřehy z duševního života dítěte a promítnutím lidského způsobu života do hošíkových hraček připomíná poutavé knížky Setonovy, je jistě darem pro mládež i dospělé velmi vhodným. (Cena jedné řady »Rozmachu dětské knihy« 10 Kč.) M. N.

F. Weiser T. J.: Syn bílého pohlavára. Na frontě pohanství proti křesťanství se bojuje již dva tisíce let. Bitevní úsek proti indiánským kmenům severoamerickým byl v ohni zejména v sedmáctém století. Z těch dob, kdy misionář nebyl jen hrdinou ducha, ale namnoze i stopař a bojovník, čerpá látku příběh chlapecké od-

vahy a hrdinství, poutavě vyličený v knížce: Syn bílého pohlavára. Byl to syn francouzského guvernéra de Montmagny, a jeho odvaha, bystrost a velkodušnost, kterou projevil po boku huronských bojovníků proti divokým Irokesům, vedla ho konečně k povolání misionáře a celoživotní službě bratřím rudého plemene. — Knížku vydalo Studentské misijní sdružení v Praze XIX., Wintrova 4. Cena 3 Kč. — O její oblíbě svědčí, že vychází již ve třetím vydání.

Bořivoj Benetka: P. Stanislav Vydra. Olomouc, Vítězové, r. V., č. 10. Cena Kč 3.—. Snad je poněkud znám P. Vydra jako vlastenec, který vroucně miloval svou českou vlast. Ale méně jsou známy vynikající duchovní kvality P. Vydry jako katolického kněze, který žil hlubokým duchovním a kněžským životem, a který jako slavný a hledaný kazatel mocně ovlivňoval věřící lid český. Benetka, známý ctitel českých světců, podává tento životopis s opravdovou láskou a pochopením. Tak Vítězové důstojně zakončují svůj pátý ročník. Tímto životopisem je dovršena padesátka nových původních životopisů světců, jež dala české veřejnosti sbírka Vítězové.

P. Josef Schrijvers C. Ss. R.: Dobrá vůle. Přeložil P. Dr. Stanislav Špůrek C. Ss. R. Praha, Vincentinum 1938. Str. 94. Cena Kč 4.90. Kdo přečetl jednu Schrijversovu knihu, je podmaněn jejím kouzlem a sáhne rád i po jiných jeho spisech. Ve zvané a neklidné duši probouzejí radost a naději a rozdmýchávají nadšení pro službu dobrotivému Spasiteli. Jako jinde ukazuje P. Schrijvers i v knize o »Dobré vůli«, že duchovní život a dokonalost jsou na dosah všech duší, jen když mají upřímnou »dobrou vůli«. Učí, jak možno zvládnout celý život ve všech jeho rozmanitých stupních a zjevech — v modlitbě, v pracích povolání i v bolestech — a vytvořit z nich svatost. Spisek o »Dobré vůli«, jenž se dočkal dosud 18 vydání buď v řeči původní nebo v překladech, je skutečným obohacením naší duchovní literatury, a bude uvítán všemi, kdo mají smysl pro hlubší život duše.

»K oltáři Páně.« Od světové války nebyl vydán studentský zpěvník a modlitební kniha, v níž by nalezl student nejen dostatečný výběr písní, nýbrž i úplnou příručku k missa recitata. Proto se rozhodl spolek profesorů, učících katolickému náboženství na středních školách, vydati tuto publikaci. Poněvadž nebylo zatím pro určité obtíže možno vydati knihu na knihupecském trhu normální cestou, odhodlal se podepsaný knihu nejen sestavit, ale i svým nákladem dáti vytisknouti. Jsou v ní modlitby k sv. svátostem, latinsko-český řád mše sv. k missa recitata, chorální Missa de angelis a 52 obvyklých posvátných písní. Kniha vydána na tenkém poměrně papíru, částečně s notami, pokud jich bylo u některých, zvláště latinských písní zapotřebí. Vozba je pevná, plátěná, polotuhá, aby kapsa se zbytečně nenadouvala. Cena vázaného výtisku v plátně je 7 Kč, profesorům nebo knihkupcům příslušná sleva. — Dodává prozatím František Soukup, profesor, Praha XII., Máchova 5a. — Určitý počet vydán též na biblickém jemném papíru v pegamoidové vazbě za 9 Kč.

Duchovní orientace, sbírka filosofických úvah o tématech přístupných vyrůstající katolické inteligenci, studentům a akademikům, určená její výchově jako odpověď na nejčastější otázky pro vnitřní a hlubší orientaci, vydává právě novou knihu prof. Dominika Pecky: Člověk tragický. Upozorňujeme předem všechny, kdož znají vzácné hodnoty Peckových filosofických prací, z nichž Smysl člověka a vyšel právě v Duchovní orientaci, aby připravované práci věnovali pozornost, poněvadž přinese opět mnoho nového ze světové filosofické literatury s jedinečnou Peckovou schopností stručné a jasné charakteristiky a kritiky, přes níž vede čtenáře k poznání pravých hodnot a bezpečné duchovní orientaci. — Ve sbírce Duchovní orientace dosud vyšlo: Franz Werfel: Velká otázka, Dominik Pecka: Smysl člověka, Maritain: Náboženství a kultura. Cena jednoho svazku Kč 9.60 i s portem. Expeduje Edice Akord, Brno, Klácelova 2.

»Hra o duši« je páté přepracované a doplněné vydání »Vina ze sodomských vinic« od P. Al. Pelikána T. J. Již 20 tisíc kusů této důležité knihy pro mládež bylo rozebráno, což je pro knihu nejlepším doporučením. Nejožehavější otázka mládeže je v ní podána způsobem novým, živým, praktickým a přece povznášejícím. Páté rozšířené vydání vychází v těchto dnech za cenu 5 Kč. První část knihy pro jinochy jest obohacena. — Též o hlavních nebezpečích čistoty — známostech a tancích — jest v pátém vydání více pojednáno. Doufáme, že i toto nové vydání bude přijato zase blahovoleně, ba s opravdovým nadšením, kéž jest posilou bojujícím, vzpruhou klesajícím, pobídkou upadlým a útěchou stoulejícím. Zaslíla: Sekretariát SKM, Praha II., Vyšehradská tř. č. 26. Telefon č. 324-69.

Papicův útržkový kalendář 1939 dokončuje a v novém přehledu podává rozšíření a dějiny katolických řádů a řeholí v CSR, a tak pokračuje v díle, které koná již šest roků: dává katolické veřejnosti pomůcku praktickou nejen pro občanský život, nýbrž i pro náboženské potřeby českého katolíka. Již téma tradičních sloupečků Papicova kalendáře seznamuje s látkou v jejím celku málo známou naší katolické veřejnosti; v ostatním pak vystupuje zračitě myšlenka služby praktické náboženské potřebě: úmysly Apoštolátu modlitby upozorňují na zapojení do modliteb horlivých duší v celé Církvi, Myšlenky epistol a evangelií, podrobný liturgický direktář nedělí a svátků vedou ke spojení s liturgickým životem Církve. Letošní obsah je dále rozšířen o záznamy odpustkových dní v rádech a bratrstvech, a tím je obec věřících znovu a znovu upozorňována na poklad milostí, které Církev dává štědře na dosah ruky. Kratičké poznámky o životě nejvýznačnějších katolických organizací činí Papicův kalendář nepostradatelným pomocníkem všech katolíků, zúčastněných na veřejném životě. — Použití nejnovějších technických drobností v úpravě (spirálová vazba, jednotná opéra atd.) činí Papicův kalendář ještě vítanějším. Doporučujeme jej svým čtenářům, stojí jen 10 Kč. Nemá-li jej na skladě Váš knihkupec, objednejte přímo u autora, Praha IV., Keplerova 4.

»Dorost«, časopis katolické mládeže, který právě vstupuje do XXI. ročníku, překvapí své čtenáře novou úpravou vnější i vnitřní. Poněvadž se nyní zvýšily úkoly katolické mládeže, zvýšily se i povinnosti jejího tisku. Splnilo se několikaleté přání mládeže. »Dorost« vychází od Nového roku jako týdeník. Přestává býti časopisem toliko SKM a stává se orgánem a živým slovem veškeré katolické mládeže bez ohledu na její organizační příslušnost. Katolická akce mládeže chce vybudovati časopis, který by byl její chloubou a silnou i mocnou baštou. Pomozte nám v tomto velkém díle tiskového apoštolátu! Ukázková čísla nezávazně zašle: Administrace »Dorostu«, Praha II., Vyšehradská tř. 26. Telefon č. 324-69.

Milý příteli,

přál jste si, abych já sám jako redaktor nějak komentoval Váš dopis. Dovolte tedy, abych připojil k Vaším námětům několik myšlenek o účelu a významu našich sdružení.

Účelem studentského sdružení jest především osobní styk kněze se studenty a družný styk studentů mezi sebou jako podklad náboženského vzdělání a mravní výchovy, jež dnešní střední škola poskytuje v míře nedostatečné. Prostředky jsou pravidelné schůze s náboženskými a vzdělávacími přednáškami, zábavné večírky, výlety a exkurze, divadelní hry, zpěv a hlavně pěstění hlubšího náboženského života: časté svatě přijímání, duchovní cvičení, účast na církevních slavnostech, laický apoštolát, výpomoc v duchovní správě, charitativní a sociální práce.

Kde nelze založiti sdružení ani akademické ani středoškolské, doporučuje se založiti mariánskou kongregaci studentskou nebo aspoň sdružení volné, v jehož čele jest kněz (katecheta, farář, kaplan). Jeho prostřednictvím může sdružení udržovati spojení s Ústředím katolického studentstva v Praze. Dobrým pojitkem jest časopis katolických studentů středoškolských »Jitro«.

Středoškolská sdružení nesmí se zvrhnouti v plané schůzování a spolkařský formalismus. Duchovní vůdce sdružení musí především usilovati o individuální vedení a pěstění vnitřního života. Život sdružení nesmí se vymykati z rámce náboženského života ve farnosti tak, aby podniky sdružení, přednášky, divadla, výlety odváděly studentstvo od kázání postních a májových, od křížové cesty a církevních slavností. Sdružení nikdy nesmí se státi farností ve farnosti, jako by jeho činností měla býti opravována duchovní správa.

Zábavy mají býti ve sdruženích ušlechtilé a prosté a naprosto nesmějí býti vnadivly k získání nových členů.

Nelze zajisté uvést ani jediný příklad, že by Církev v prvních stoletích musila vymýšleti nějaké zábavy, aby odvracela od nemravných pohanských divadel duše, které chtěla zachrániti.

Významně se táže Chautard, možno-li na příklad v životě svatého Ambrože neb svatého Augustina, kteří tak podivně uchvacovali duše, nalézti třeba jen jediný případ, že by organizovali spolky jen za tím účelem, aby svým ovečkám připravili zábavu, aby tak zapoměly na rozkoše pohanské? Či kde čteme, že svatý Filip Neri, aby obrátil Řím zvláště renesancí, by potřeboval nějakých takových »berel« (Chautard, Duše ve škerě h o a p o š t o l á t u, str. 125-6).

Pravidlem základním pro vedení sdružení by mělo býti: ne kvantita, ale kvalita. Chautard uvádí syntesu dvou vynikajících apoštolů moderní doby abbého Allemanda a kanovníka Timona-Davida v těchto bodech:

1. Vybrati si určitý, byť i zcela nepatrný počet takových, kteří opravdu touží po vnitřním životě.
 2. Roznititi tyto duše velkou láskou k Ježíši Kristu tím, že jim vléváme ideál evangelických ctností. Jak jen možno, isolujeme je od ostatních studentů, až jejich vnitřní život vyspěje tak, že nepodléhá nákazě.
 3. Ve vhodnou dobu vštípititi těmto mladým lidem apoštolskou horlivost, aby se jich mohlo používati pro apoštolát mezi soudruhy. (Ibid. 128.)
- Největším nedostatkem naší činnosti a nejosudnější chybou našeho života by bylo, kdybychom zanedbávali důležitou taktiku Páně: přetvořiti lidskou společnost výchovou vyvolených. Malý počet těch, které si Ježíš vyvolil a sám vychoval a jež potom Duch svatý rozohnil, stačil, aby započal obnovu světa.

Vám cele oddaný

D. P.

O SSS.

Milí přátelé, chtěl bych vám dnes psáti o jednom snu, který je rozbíjen skutečností. Ten sen, to je ideální SSS, ta skutečnost, to jsme my, kteří v těch SSS jsme.

Snad se ještě pamatujete na můj dopis z I. čísla letošního »Jitra«, kde jsem psal o nezačleněnosti individua v řád. — Nevládne-li řád ve světě, stvořme si jej ve svém nitru a seskupme se v družinu — to by asi byl vlastní základ vzniku každého SSS. Ale vidíme, že tak není, neboť do SSS přicházejí lidé, kteří nemají v sobě řádu. Všichni přicházejí ze světa rvavého, závistného a nemilujícího. Žádal bych tedy pro SSS odloučenost od světa. Teď se asi mnozí z vás vzbourí, že tím piší proti sobě, který hlásám boj v prvních řadách. Ale to máte tak, k polárnímu kruhu nepojede plachetnice, ale ledoborec, a z pušky nelze střílet, dokud do ní nedáte patrony. Snad této parabole rozumíte. Jistě všichni víte, co je sehranost družstva. A to je nutno požadovat od SSS také, toho ducha pospolitosti, který je vlastní zdravému a veselému mládí. Proto jsem napsal nahoře, odloučenost od světa. Chci vám to ještě více dokázat. Já mám jednu pěknou vzpomínku ze svých tří let působnosti v pražském SSS. To byl pololetní zájezd na lyže do Želiva. Daleko od světa Prahy v klášteře uprostřed bílého ticha. Myslím, že již nikdy nás dvacet kamarádů nebylo k sobě tak upřímných, jako tehdy. A nelze ani jinak, když ráno při mši sv. říkáte Confiteor, když debatujete o stejném námětu, který je vám přidělen ke zpracování, když dvacet lidí sjiždí na tuře v jedné stopě a když

sedíte za jedním stolem a jíte s jedné misky, pak teprve poznáte, co je člověk člověku. Nyní ještě zmínku o děvčatech v SSS. Já jsem pro to, aby byla oddělena SSSm a SSSa, protože nechci psát o důvodech hlubších, uvádím jen jednu fraškovitost — a to jsou emancipační boje. Totiž, kolik má být ve výboru děvčat a kolik hochů, a má-li být místo I. místopředsedy vyhrazeno děvčeti atd. Ovšem při SSSm a SSSd se vyskytuje opět jedna rivalita, a to je vzájemný bojkot. Jenže se to, myslím, sluší jen tak lidským mláďatům do pěti let, kdy chlapečkové nechťejí holčičkám půjčiti kyblíček s lopatičkou a holčičky ukrývají své panny před dravou hravostí chlapečků. Jedná-li se však o t. zv. ženskou otázku, přečtěte si, co o tom říká Chesterton v knize, »Co je špatného na světě«. Nevědí-li pak někdy děvčata, jak má správně dívčí hnutí vypadat, ať čtou bedlivě oběžníky dívčí sekce Ústředí, nebo si přímo napiší předsedkyni Raisichové, která na vlastní oči viděla krásné hnutí v Holandsku »De Graak«. Zůstává ještě debata o účelu SSS. Cituji ze Studentské hlídky »LL« 1. I. 1939: »Naše SSS musí zapomenouti na to, že mají jakési stanovy, které je činí právnickou osobou. Nezáleží na tom, zda členové vyplní všechny body, které ve stanovách jsou pod hlavičkou »Účely spolku«. Ale záleží na tom, aby vyplnili účel hlavní, a to je přivést co nejvíce studentů k poznání slov, že Kristus je Cesta, Pravda i Život.« A jak, o tom si ještě jednou přečtěte článek Aleny Pokorné »Naše práce« v Raportu lednového čísla »Jitra«. — SSS mají tedy cíl apoštolský, avšak k apoštolátu jsou málo prostředky přirozené; já jsem však nezpůsobilý k tomu, abych psal o prostředcích nadpřirozených, a tu mám pro vás jednu radu a zároveň prosbu ke všem funkcionářům SSS — přečtěte si knihu přeloženou z franštiny a vydanou Sestrami Neposkvrněného Početí v Přerově: J. B. Chautard OCR, »Duše ve škerého apoštolátu«.

M. Potužník.

Milý příteli!

Vzpomínáš, kdys naposled slyšel pohádku o perníkové chaloupce? Je tomu jistě dávno. Dnes se k ní vrátíme.

Jeníček a Mařenka. — Hrdinové: pořádný kluk, nebojácný a jemné, ostýchavé děvčátko. Jak jim to sluší! Jak si rozumějí! To je duše a tělo. Jdou do lesa na jahody. Jak je těm dětem dobře! Vidí jen jahody. Ostatní je nezajímá. Jahody hezky červené, šťavnaté a zralé, sladoučké. Jak se na ně smějí ze svěží zeleně! — Tak nám bylo jako dětem. Ale již jimi nejsme!

Jeníček s Mařenkou v lese najednou s rostoucími stíny si uvědomují, že jsou v lese, že život není jen pohádka. Najednou si uvědomují, že jsou daleko od domova, že jim nikdo nerozumí. Hledají přítele a často najdou svádce, bludičku.

Musí najít cestu. Musí se orientovat: kudy, kam? Jeníček vyleze na strom. Jako datel. — Znáš datla? Hezounký pták! Šplhá, klová do kůry stromů. Je-li pod kůrou zhoubný, žravý brouk, rána zní dutě, temně. Štípe, řže, tluče, až jej dostane. Rána zní temně. Je tam tedy sousto pro datla. Hola, hej! Chyťme ho! Pryč s ním! — Jeníček také tluče. Jak rádi my mladí zkoumáme, soudíme, posuzujeme, třebaš nám chybí zkušenost. Nechybí idealismus. Jak rádi hledáme omluvu své nepoddajnosti, hrdosti, neposlušnosti v cizích chybách. Jeníček leze na strom. Hledá cestu. Světýlko! Tam a tam. Kolem je spousta stromů, v kterých se nevyzná. Stíny houstnou, tma všecko

pokrývá. Co nových dojmů, poznatků a pocitů naráží na naši mladou bytost! Kdopak se v tom vyzná? Jeníček hledá cestu. Kdo dobrý, pomoz! Jeníček zahlédl v dáli světýlko. Hola hej! Tam a tam jsou asi lidé. Pojďme tam.

(Co světýlek jsi viděl!)

Jeníček a Mařenka (duše a tělo) šli a šli... Až přišli na palouk, na kterém stála krásná chaloupka. Světe, zboř se! Perníková chaloupka! Celá z perníku a marcipánu, celá hezky posypaná cukrem. A v tom perníku mandle, oříšky, medová pomazánka, hrozinky. Dobrot, co hrdlo ráčí! Navenek samá dobrota a pochoutka. Ale uvnitř! Sotva začali lámat — když se probrali z úžasu! — najednou vikýřem vykoukla Ježibaba. Až je zamrazilo, když zaskuhrala. Hleďme, dětičky! Nepekly, nesázely a jíst by chtěly! (Ošklivá jako noc!) Děti hrůzou div nezkašeněly. Bába se vyhrmula ven a dětičky za trest šup do chlívků.

Hezky je — parádní! — jen Jeníčka krmila (tak je to v pohádce). — Mařenka musila pomáhat Ježibabě.

Viš — už v řeckém bájesloví se vypráví, že stará čarodějnice Kirke proměnila dotykem proutku Odysseovy drůhy ve vepřiky.

Kdo je ta čarodějnice a Ježibaba? To je tělesná žádost. Chvilí tě roznítí, že hoříš jako sláma. A pak — vlečeš za sebou okovy hnusného otroctví a ne a ne se z nich dostat. Navenek: perníková chaloupka, hezká slova, krásné románkové líčení a vzdychání po svobodě — (kdo by stále klečel a páliť svíčky! jako by to bylo někde psáno). To tak — románoví hrdinové, kteří odhodili předsudky, kteří se osvobodili! A člověk nevidí, kam přišli. Do chlívků mezi vepře. Co je odlišuje od těch zvířátek, která se válejí v blátě a hrabou se ve svých výkalech. Chtějí přece utišiti své svědění. — To je život! Pravý život.

Herakles na rozcestí. Znáš tu řeckou báji? Obr, silák stojí na rozcestí. Chce do života, ukázat, co dovede. Přicházejí dvě ženy: Ctnost a Rozkoš. Prvá slibuje námahu, ale za to uspokojení a vnitřní radost, plnost života. Druhá slibuje pohodlí, požitky, ale pokoje slíbit nemůže.

Pamatuj: Mařenka není zavřena, má ještě svobodu pohybu, ale slouží Ježibabě. Duše (vyšší část naší bytosti) otročí vášni, otupena rozkoší, nezmuže se, aby osvobodila Jeníčka. Člověk je jako rozpálen.

Viš, jak končí pohádka? Mařenka se přece v poslední chvíli vzbudí. Podaří se jí zachránit Jeníčka úskokem. My však nevíme, kdy ta poslední chvílka bude. Naopak — náš odpor a odhodlanost slábně vůčihledě. Proto pozor na otroctví! Na chlívek Ježibaby!

V Indii žije určitý druh psů, podobných šakalům. Celá jejich čeleď má v nenávisti určitý druh jedovatých hadů. Kdykoli může, neodpustí si žádný pes pustiti se do boje s nepřítelem. Když se hadovi podaří zasáhnout psa jedovatým zubem, postižený se snaží dostat rychle z dosahu hada. Odbíhá, aby se nažral trávy. Ku podivu, posílen, vrací se v boj a neustane, dokud hada nezničí nebo se nevyčerpá. Domorodci a misionář, kteří zaznamenali skutečnost, zkoumali, proč pes vyhledává trávu a shledali, že jistý druh trávy je lékem proti jedu hadímu.

Rozumíš pohádku a závěru?

V boji a tápání mládí potřebujeme pokrmu, v jehož síle bychom šli bez únavy nejen »čtyřicet dní«, a ani ne čtyřicet let, ale celý život. — Více ústně.

Tvůj přítel

Stabij.

Otokar Březina: **POLEDNÍ ZRÁNÍ**

(Závěr básně.)

*Byla tvá vůle, o Věčný! Pokorně léto tvé zpívám! Žhavým svým deštěm,
v němž zkvetla a zvadla staletá setba mých otců, duši mou zaplav!
V tropickém slunci tvém i kapradí vzrůstá v stromy a na stvoły květů
sedají zázračné plameny v zahradách země a snění.
Tkáň mých myšlenek vyběl mi v labutí čistotu plátna a šupiny vosku
bílými učiň, než do forem naleju svíce! Chci plakati světlem!
Spal touhu mých jiter a nocí a popel jejich obrať svým vichrem proti mé tváři
chci jíti v dusivé hořkosti jeho a žalmem svým v tisíci duších tě vítat!
Blesk, který zabíjí znamenáného, šťastnému ukáže cesty a dálky,
úpal, v němž vadne nemocné kvítí, na zlaté dráty zesílí pšeničná stébla,
oslepí zraky uvyklé šeru, však zraky mocných připraví na svítání blesků.
Hudba nočních tvých vichrů a moří, jež slabého v úzkostech probouzí do tmy,
v žhavý sen silných padá jak chladivá rosa stříbrným ohlasem svítání jitřních.*

*Do výše vedou tvé cesty, v závratí umdlených, však vítězi stoupají v tanci
a do údolí házejí písně v průvodu bouří, jež pod nimi v hlubinách víří:
však nad nimi věčná nádhera světla se leje širokým obzorem dále.*

*Až uzrálé do hlubin zapadnou světy a noci a soumraky denní,
pod požehnáním pohledu tvého pohne se v hlubinách nová, posvátná setba
a hlahol tvých poledních zvonů pozdraví modlitba nesmrtelných.*

M I L O Š D V O Ř Á K : O T O K A R B Ř E Z I N A

25. března na den Zvěstování Panny Marie bude tomu 10 let, co zemřel básník Otokar Březina. Za těch deset let se přes nás převalily celé povodně událostí, které daly světu docela jinou tvářnost, než měl v době, kdy básník umíral. Z tehdejších našich oficiálních představitelů si sotva kdo dovedl představit, že za deset let bude svět vypadat tak, jak vypadá dnes. Poslouchal jsem někdy hovory Otokara Březiny; a musím říci, že v posledních letech svého života viděl právě tu podobu světa, jež byla sice ztajena již ve světě starém, ale která se nám teprve nyní vyjevila ve své úplnosti. A toho se pro náš národ nejvíce bál. Nikdo neznal tak dobře všechny slabosti našeho národa a všechny slabiny našeho postavení ve světě jako on. Pamatuji se, jak někdy před sedmnácti nebo osmnácti lety líčil Německo (tehdy vlastně poražené) právě tak, jak se nám jeví dnešní Německo nacistické. A také si vzpomínám, jak řekl: »Až nás Německo napadne, západní velmoci pro nás nehnou prstem.«

Naprosto není náhodné, že Otokar Březina viděl dál než druzí. Nebyl ani dost málo hadačem budoucnosti. Nikdo však neznal do takové míry jako on všechny skryté síly, které pracují v lůně národů na utváření tohoto světa:

»V slavnostech zářící oblohy chvěl jsem se bázní soumraků neviditelných
a hlubiny duše mé zvonily resonancemi blesků, jež spaly ve vířícím vzduchu.
Nárazy krupobití, táhnoucích za obzorem, přehlušily mi radostné praskání klasů
a zarmoucen ztrátou neznámých úrod jsem neslyšel jásání okolojdoucích.«

Tyto verše ze skladby »Poslední zrání« by mohly být úvodem skoro ke všem hovorům, které v posledních letech svého života vedl.

O soudobém Německu se u nás donedávna ustavičně opakovalo, že nemá nejmenšího smyslu pro tak zvané kulturní hodnoty. A ejhle, najednou se ukázalo, že toto Německo

našlo svého básníka v R. M. Rilku, našem krajanovi. Tento básník je dnes v Německu jakýmsi oficiálním básníkem nacistů, a je to přece básník, jehož četba vyžaduje od čtenáře velkou kulturu a vnímavost pro nejjemnější záchvěvy slova i jediné hlásky. Patrně jim nevadí, že je to básník nesrozumitelný a nepřístupný, ve svých vrcholných dílech mnohem méně přístupný nežli Březina, poněvadž jsou plna temné mystiky krve, která ani trochu nedbá tak zvaného praktického života a realistického pojmání a chápání daných poměrů. A to jsou hesla, jichž jménem se u nás odstavovalo dílo Otokara Březiny od takových Ferdinandů Peroutků a lidí jemu podobných. Rilko dílo se podobá temnému sklepení, ve kterém se cosi svíjí neznámou hrůzou, ale to neznámé je skutečnému životu národa bližší nežli všechny realistické výpočty. Úspěchy, kterých dobyli Němci ve světě, jsou v úzké spojitosti s faktem, že měli mnohem lepší sluch pro genia svého národa nežli my Čechové, neboť důvěrná blízkost jeho hlasu zbystřuje instinkt v rozhodujících okamžicích. U nás jsme se pořád domnívali, že je třeba míti napřed všechno hospodářsky zabezpečeno a že duch se potom sám dostaví.

Dílo Otokara Březiny jest nejvyšším a nejhlubším slovem, jaké bylo dosud v našem jazyku vysloveno. Právě toto slovo je pro život celého národa závazné. V jeho dokonalém tvaru je zhuštěna naše pravá duchovní tradice. Mám-li co nejstručněji vyslovit její jádro, budu citovat verše, v nichž básník vyznává, jaké duchovní dědictví přijal od své matky:

»Žeh víry mystický, jímž duše tvá se chvěla,
v mé duši v oheň žíhavý a krvavý se vtělil.«

To jest nejhlubší zdroj, ze kterého žije celé dílo Otokara Březiny. Při četbě jeho díla máme často dojem, jako by do jediného verše byly shrnuty zážitky a úsilí nesčíslných generací. Čteme na příklad verš: »V jejich slovech se chvělo nadšení letního dne, když paprsků hudbou provází němou práci zrajících hlubin.« Najednou pocítíme radost celé řady hospodářů do nedohledných pokolení nazpátek, kteří vydali všechnu svou práci zemi a nyní se těší z pohledu na zrající lán. Máme tu živý pocit, jak všechna ta práce zemřelých trvá ve věčnosti, žije a zpívá. A právě tak v jeho díle žije a trvá všechna liturgie Církve v nerozlučitelném celku se vším životem. Jako ukázkou tohoto prostoupení liturgie, přírody a všeho života v jediný organický celek uvádím zde jednu strofu z »Apotheosy klasů«:

»Mír letních jiter nedělních z vln vašich dýchat cítím,
let země, zvonů zachvění ve vesmír odváte
a vůni ze rtů pějících, jímž jednou k vyšším žitím
zrn sladkost sílí a proměněnou podáte.«

Celé dílo Březinovo je tvořeno z toho, co zemřelo, ale co tady trvá dál a dál. V jeho základech tkví paradox evangelia: »Kdo ztratí svůj život, nalezne jej, kdo jej uchová, ztratí jej.« Toto dílo jest nemožné bez duchovní tradice katolicismu a bude stále zřejmější, jak roste z ní a v ní.

Hotové básnické dílo hovoří ke každé době poněkud jinou řečí. Březina má v »Ranní modlitbě« verše:

»Učiň, ať pravda má podobna jest knize modlitební,
aby každý v ní našel modlitbu svou, i zavržený a umírající!«

Jako každý jednotlivec může v jeho díle hledat modlitbu svou, tedy to, čeho potřebuje pro svůj život, tak také každá doba může v něm hledat a nacházet, čeho potřebuje pro svůj růst. Naše doba, jako každá jiná, může čerpat z Březinova díla velmi mnoho, ale jednu věc bych tu chtěl zdůraznit na prvním místě. Po všem tom harlekýnství, maškádách, ismech a podismech, po vší té rozbředlosti, švejkovíně, werichovštině a voskovštině, kterou prošlo naše umění a náš život v posledních desetiletích, budiž nám Březinovo dílo nejen v umění, ale ve všem životě především příkladem vůle a neúprosné odpovědnosti, jakým skutečně toto dílo jest. Náš národ má v Březinově díle větší

bohatství nežli má německý národ v díle Rilke. A právě tato doba dává ještě hlubší a důraznější smysl veršům jeho básně »Chvíme se nad mocí vůle«:

»Ó Přísný, jenž nad všemi prostory, nad větry staletí
zrakům duší, od věků do věků bdícím, jsi ponechal vládu!
Chvíme se nad mocí vůle, jež v tohoto života zakletí

zbyla nám jako dědictví knížecí z tajuplného pádu...«

»Učiň svatým náš přízrak! A tam, kde umdlení přináší v zápase
a zmatek vojů v den rozhodující, oblakem černým ho postří!

A tam, kde nepřítel mystický do pláští světla skrývá se,
sugesci pohledů našich září svých paprsků zostří!«

(Psáno současně pro »Akord«.)

M. J. Pavlíková: **V E L E K N Ě Z**

Slavnostně smutné akordy zvonů se rozplakaly nad Městem, slily se v píseň smutku a pláče, po drahách větrů vanoucích na jih, na západ, na východ i na sever se rozletěly do zakalených dálek, zaplavily země světa svou smutně lkající hudbou. Pláč, ticho a smutek nad Městem. Pláč, ticho a smutek v srdcích dětí církve. Ticho nad Vatikánem.

Kam letíte, kam se řítíte, minuty ticha, hodiny žalu, dni pláče? V jakých dálkách zanikáte, ztlumelé, utlumené hlasy zvonů? Kam utíkáš, věčný poutníče bez domova a bez vlasti, kde se zastavíš, čase, kdy nám dovolíš zahledět se zpátky a sčítat skutky minulých dní? Kde se skrýváš, kudy se plížíš, tichá smrti, proč zasahuješ do lidských osudů, bledá sestro života! Bůh chtěl, Bůh chce. Otec přivádí své děti do ráje.

Chladné únorové ráno u nás na severu. Možná, že nad Hesperii byly dálky krásné modré a Alpy svítily bílými vrcholky. V městě katakomb, pod nebem mučedníků umírá velekněz. Umírá a žehná. Žehná městu a světu. Světu, všem zemím, všem krajům, všem dětem církve. Všem lidem dobré vůle žehná umírající velekněz. Všem národům světa posílá své poslední poselství míru a lásky.

Zemřel. Žlutá voskovice dohořela a zhasla. Vstává den se zvukem zvonů, se smuteční písní varhan, kterou se rozezvučely struny světa. Dříve než se usmálo sedmnácté jaro na alpských úbočích, nad modravými ledovci a nad květy horských růží, protěží a hořců, zkameněl úsměv pod bílou rouškou na tváři velekněze a zvony sv. Petra rozesílaly na všechny světové strany poslední poselství. Pax Christi in regno Christi.

Svatý Otec Pius XI. zemřel 10. února 1939

D O M I N I K P E C K A P A P E Ž

Církev je říše Kristova na zemi apoštolskou autoritou řízená. Autorita apoštolská pochází od Krista. Kristus pochází od Boha.

Autorita Kristem ustanovená jest pravdivá a pravá, jen byl-li Kristus tím, zač se vydával, Synem Božím. Učení jeho není učení lidské. Není volno člověku přijmouti je nebo zamítnouti. Kristus poroučí věřiti, a to pod ztrátou věčné spásy: Jdouce do veškerého světa, hlásejte evangelium všemu stvoření. Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude: kdo však neuvěří, bude zavržen. (Mar. 16. 15/16.) Nic tu není ponecháno libosti. Věřiti je povinnost.

Komu věřiti? Církvi. Církev je před evangeliem. Jsou křesťané, ač ještě nic není napsáno. Pavel píše jen těm, k nimž nemůže přijíti. Nový zákon je sbírka spisů příležitostných. Psaná část tradice. Písmo samo není pravidlem víry. Kdyby bylo, musilo by to v něm býti napsáno.

Pravidlem víry je autorita Církve. Náboženství Kristovo není pouhá filosofická soustava. Od nejstarších dob se jeví jako organizace. I protestantský theolog Troeltsch doznává, že Kristus nezaložil křesťanství, nýbrž Církev. Křesťanství jest podle něho jen výmysl těch, kteří později od Církve odpadli. Kristus tedy nedává světu křesťanství, nýbrž křesťany. Nedává učení, nýbrž učitele. Ne Písmo, nýbrž Petra. Vše je živé, konkrétní. Petr má prvenství. Na něm spočívá budova Církve. Kde Petr, tam Církev.

Církev je ústrojenství: mění se a zůstává táž. Mění se ne tak, že by se připodobňovala světu, ale tak, že se snaží svět připodobniti sobě. Mění se ne tím, že dává světu, co svět chce, ale tím, že mu dává, co potřebuje — a zůstává táž — její učení se nemění. Kdyby se měnilo, za nic by nestálo. Mění se a zůstává táž. Jak to možno? Jak jsem vyrostl a přece zůstal týž? Tím, že jsem žil. Tak i Církev. Vyvíjí se. Žije. Není mrtvolou. Je živým organismem.

Organism jest účelná jednota. Jejím výsledkem jest život. Jednota v církvi je trojí: jednota nauky, jednota kultu, jednota kázně. Trojí tato organická jednota se soustřeďuje ve viditelné hlavě Církve, a tou jest nástupce Petřův.

Popření té trojí jednoty se nazývá protestantism. Počalo porušením poslušnosti a skončilo porušením víry. Luther prohlásil Písmo za jediné pravidlo víry. Ale to jest již konec jednoty, neboť Písmu rozumí každý jinak. Nepřekvapuje, že již není jediného dogmatu, v němž by se shodovaly sekty protestantské. Vidouce to moderní theologové protestantští, vynalezli tuto formuli: Spása věrou bez ohledu na přesvědčení náboženské. (A. Eymieu, *Deux arguments pour le catholicisme*, Paris, Spes 1922, p. 210.) Věřou rozumějí kon vůle. Na něj kladou důraz. Přesvědčením rozumějí kon rozumu a na něm prý nezáleží. Stačí míti jakousi důvěru; dogma jest soukromé mínění každého jednotlivce. To jest ovšem již zřejmé pohrdání pravdou. Jen jedno vědí všichni protestanté: že nejsou katolíky. Jen jedno všichni hlásají: Nebudiž papeže! V těžké nemoci r. 1537 napsal Luther: Po mé smrti zachovejte toto jediné: nenávisť proti papeži! *Impleat vos Dominus odio papae!* Splnili to. Zachovali opravdu jen to jediné. Nic nezbylo, jen negace a nenávisť.

Ale to sotva stačí k životu. Dějiny samy svědčí, že protestantism jest mrtev. Nejlépe jest vyslechnouti o tom svědka jistě nezaujatého: Za velmi významnou pokládáme skutečnost — tak píše lord Macaulay v závěru svého essaye o Rankeových Dějinách papežů — že křesťanský národ, který nepřijal zásad reformace před koncem šestnáctého století, nepřijal jich nikdy potom. Od té doby staly se národy katolické nevěřícími a staly se opět katolickými, ale žádný již se nestal protestantským. (*Critical and historical essays*, vol. 4. p. 143, Tauchnitz ed. 1850.)

A přece, ačkoliv je to protimyslné, i v protestantismu je papežství. Luther učinil papežem Písmo. Písmu rozumí každý po svém. Důsledek jest, že každý věří, co chce, čili že sám sobě je papežem. Kolik důsledných protestantů, tolik papežů. Není pak divu, že poslušnost k nástupci Petrovu se jim zdá otroctvím a vlastní nejednota se jim jeví jako svoboda. Zapomněli, že ne svoboda je posvátná sama sebou, nýbrž pravda.

Kdykoliv se dívají na papeže jako na hlavu římské Církve, vidí vždy jen zpitvořeninu vlastní tváře. A to se stalo od dob Lutherových zjevem obecným. Našli bychom lidi, kteří vidí v papeži zotročovatele duchů, svatokupce, kapitalistu, antikrista, politika, šaška, ubohého starce a tak všelijak. Mohlo by se říkati: Pověz mi, jak vidíš papeže, a já ti povím, kdo jsi.

Pius XI. zesnul 10. února 1939, v předvečer sedmnáctého výročí své korunovace, na prahu roku, v němž by byl slavil šedesáté výročí svého kněžství. Vzpomínáme na něho a vidíme nejen papeže, ale i kněze, hrdinu a vědce.

Vidíme kněze, který téměř šedesát let nesl jho Kristovo. Šedesát let života — to se obyčejně oslavuje, ač to znamená jen, že člověk zestárl. Šedesát let kněžství jest šedesát let niterné účasti na kněžském životě Kristově, šedesát let důstojnosti převyšující slávu andělů.

Vidíme hrdinu, který byl v mládí veden posvátným instinktem, by překonal hrůzy, jež vnuká člověku neživá příroda, který s vrcholu Monte Rosy, Matterhornu a Mont Blancu viděl krásy, z nichž by malíř musil zešileti, kdyby je měl namalovati, hrdinu, kterého to táhlo k výšinám, s nichž by jediným pohledem objal svět a mocným úkonem vůle zpečetil své příbuzenství s Nekonečnem.

A vidíme učence, jehož přáteli byly knihy uchováující vědění zašlého světa. Lidé hynou, myšlenky trvají. Pergameny tlí, idea je nezničitelná. V tichu sálů naplněných duchovými poklady osnoval knihovník Achille Ratti heslo svého života: Pokoj Kristův v říši Kristově.

Števo B.: **Bez útechy**

*V súcite plnom odriekania
vychladla noci mrtvola
Sen čo kryl oči nezabúdok
s úsmevom zblúdil do poľa*

*V krstení rána bledý smútok
napísal verše zániku
keď úsvit máčal v očiach neba
pačesy detstva zo zvyku*

*Keď úsvit v úhor menil tvary
dohrala noci tombola
z obálky oči spáchla neha
oblakom lačným do lóna*

*Na dlaniach pohľad prvej slzy
Pohľad je tieňom zastretý
Z lupeňov noci za svítania
bežaly smútky v ústrety*

*Závozom tmy a čudných
vzdychov
dobežly ticho z ofery
v závoji tieňov chorých očí
pred lúčom tmavej nevery*

*v súcite plnom odriekania
napísať verše Viednikov
čo spletú oči poľakané
do vencov túžbou velikou*

V. Podhradský: Ukrižovanie

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A.P.

»Učil jste se?« ptá se pan profesor primána, který neumí silné sklonění podstatných jmen německých. — »Kapku,« odpovídá primán. — »Jedna kapka nestačí,« prohlašuje pan profesor.

*

»Pedagog musí býti přísný,« povídá mi pan kolega M. — »Proč?« ptám se ho. — »Zkuste být vlídný,« praví mi pan kolega. »Teď zrovna v septimě mi dívky štěbetaly. Povídám jim vlídně: Slečny, vy asi nevíte, že jste daleko roztomilejší, když mlčíte, než když mluvíte.« — »Nu, a?« ptám se. — »No, velké halo ve třídě. Kluci se mohli urá-
musit. A tak byl neklid větší než před tím.« — »No, nějaký ten vtip neškodí,« povídám já. — »Neškodí,« praví pan profesor.

*

Před hodinou dějepisu. Ač už dávno odzvonilo, ve třídě hlasitý smích. Hle, pan profesor již vstupuje. — »Zdá se mi,« povídá, »že jsou tady nějakí chechtavci. Ale je to chechtání jakési neorganisované. Navrhuji vám, abyste vytvořili Klub chechtavců. A mne zvolte za pokladníka. Bude-li hodně peněz v pokladně, budu se já chechtat také.«

Primán Holík měl malý neúspěch v češtině. Doma se přiznává mamince v naději, že maminka to spraví u tatínka. Maminka s tím nechce nic mít: »Jen se hezky přiznej tatínkovi sám!« Avšak primán Holík jest dítě svého století. Načpak je telefon? Tatínek jest ještě v kanceláři. A malý Holík telefonuje: »Tati, já jsem dostal pětku.« Počítá takto: telefonicky se pohlavky nedávají a než tatínek se vrátí domů, zlost ho přejde. Ale přepočítal se. Telefonicky pohlavek nedostal, to je pravda. Ale tatínek, bohužel, neměl smyslu pro pedagogické využití moderních vynálezů, zlost ho nepřešla a tak dostal malý Holík večer ne jeden, ale dva pohlavky, a oba netelefonické.

*

Dr. J. vychovává své dva synky v přísné sebekázni. Onehdy měl starší z nich svátek a dostal od tety krásný dort. Rozumí se, že se hoši chtěli hned do něj pustit. Otec, aby je pocvičil v sebezáporu, nedovolil. »Až zítra!« prohlásil rázně a neodvolatelně. Toho večera měl mnoho práce a seděl u psacího stolu pozdě do noci. Dostal hlad, nikde nic nebylo a tak dalece se zapomněl, že načal zakázaný dort. Příští den časně ráno poslal služku pro nový dort do cukrárny: Ale honem, Toničko, než kluci vstanou!

*

Jak vypravuje Plutarch ve svých *Bioi parallelói VIII.*, měl Themistokles rozmazleného synka, který prostřednictvím matky nebo skrze matku (*dia tés métros*) jaksi poroučel i otcí. — »Ženo,« pravil jednou Themistokles své manželce, »Atheňané vládnou Hellenům, já vládnu Atheňanům, ty vládneš mně, tobě pak syn.« — To nelze chápati jinak než že buď vládnouti lidem je velmi snadné nebo vychovávatí syna velmi těžké. A je to tak: vládnouti znamená určovat lidem, co mají dělati. Ale vychovávatí znamená určovat lidem, jací mají býti. A proto vychovávatí je těžší než vládnouti.

Deset oktávánek hledá vážné seznámení za účelem sňatku. Znač. »Místo knihy — vařečka« 19340-X od adm. »L. N.« v Brně. — Tak tohle jste si daly o vánocích do novin, drahé oktávanky. Možná, že je to jen vaše žertovná glosa k současným událostem v ženském světě. Ale také je možno, že nežertujete. Ale ani v tom případě se mi nelíbí váš insert. A to proto, že jste napsaly: M í s t o knihy vařečka. Odhazujete knihu. Kopete do učení. Kašlete na vzdělání. Vy — které hledáte vážné seznámení za účelem sňatku. Vy — budoucí nevěsty. Vy — budoucí matky. Vy — první vychovatelky svých budoucích dětí. To se mi nezdá. Pravda, není vám třeba studovati práva, technické vědy, cizí literatury. V těch oborech byste asi nic zvláštního nevykonaly. Ženy nesestrojily lokomotivu, nevymyslily žárovku, nezkonstruovaly ani podmořský člun ani letadlo. Ale vykonaly nesmírně více. Vychovaly světu vědce, básníky, hrdiny a světce. Vychovati člověka jest víc než vynaléztí strojek na holení. Vychovat člověka jest dílo velikého umění. Ale není to jen umění — je to také vědění. A proto — myslíte-li to vážně, říkejte si: K r o m ě knihy i vařečka. Vařečka totiž není jen instrument kuchařský, nýbrž i vychovatelský, jak vás poučí všichni, kterým maminky vyplácely vařečkou.

*

Náš názor na dějiny, jak se dosud vykládaly ve školách, jest vypůjčen od Němců — a to neuvěřitelně mechanicky. Němci myslí, že teprve tak zvanou reformací se duch lidský probudil: středověk jest jim dobou naprosté tmy. Francouzi, kteří jsou prosti takového zaujetí, vysoce si váží středověku. Tma — husitství — Bílá hora — tma: to je pojetí německé, protestantské, helvetské, exulantské, reformační, osvícenské, humanitní — jen ne české a dokonce ne správné.

*

Ještě mnoho učitelů a profesorů oplakává knihy, které spálil Koniáš. Málokdo však ví, jaké knihy pálil Koniáš. Když bylo před časem oznámeno, že bude znovu vydána Husova Postilla, přihlásilo se v celém národě jen asi 15 subskribentů, takže z podniku sešlo. Stálo by za to udělati podobný pokus s knhami, jež pálil Koniáš. Ty knihy nejsou přece ztraceny. Lze je vydati znovu. Ať se tedy udělá subskripce. A subskribenti ať obdrží doživotní koncesi na proklínání Koniáše. Číst ty knihy nemusí.

*

Křesťanská morálka bude uvedena do našich škol. Nehledě k tomu, že různí lidé si představují různě, co jest křesťanská morálka, je třeba říci, že příslib křesťanské

morálky ve školách v této formulaci jest velmi kusý a neúplný. Křesťanská morálka bez křesťanského dogmatu není nic závazného. Křesťanská morálka jest morálka, kterou hlásal Kristus. Ale kdo jest Kristus? A to už je otázka dogmatická. A bez řádné odpovědi na ni nelze hlásati křesťanskou morálku. Byl-li Kristus pouhý člověk, filosof, sociální reformátor, mystik, rabbi — lze-li ho beze všeho zařaditi do téže linie s Buddhou, Sokratem, Platonem, Epiktetem, Senekou a Markem Aureliem a lze-li tu linii bez rouhání ukončiti třeba Tolstým nebo Masarykem, jak se činívá, nemá jeho učení větší závaznosti a větší sankce než učení kteréhokoliv z jmenovaných filosofů. Křesťanská morálka nemůže viseti ve vzduchu. Musí míti dogmatický základ. Křesťanská morálka má závaznost a sankci jen na základě dogmatu o Kristu Bohočlověku. Regula agendi se zakládá na regula credendi. Odloučí-li se morálka od dogmatu, zploští se v nauku o příkazech a zákazech, znemožní člověku vzhlížeti k Bohu jako středu a zdroji života a vezme mu nejmocnější pohnutky mravního jednání. A mimo to: křesťanská morálka není jen souhrn hesel, předpisů a pravidel — to je živý příklad Bohočlověka daný k napodobení. Tedy Imitatio Christi. »V dogmatice,« píše Th. Steinbüchel, »se nám Kristus představuje jako náš Vykupitel a Prostředník, v ethice jako náš vzor a jako cíle našeho společenství s Bohem. Je-li jeho příklad rozhodující, pak nemůže býti pochybností o tom, co jest obsahem morální theologie: obraz člověka, který plní příkaz Boží ve světě v poslušnosti až k smrti ve všech okolnostech života, aby tak nalezl věčné spojení s Bohem a vyplnil smysl utajený v bytí člověka: utváření stvořeného obrazu Božího k osobní nápodobě v určitém člověku, a to následováním toho, v němž je možno viděti Otce (Jan 14, 8 sq.), poněvadž Kristus jediný ho viděl (Jan 6, 46) a tudíž on jediný ho může zjeviti lidem (Mat. 11, 27). A tak vřaděna v soustavu věroučnou jeví se morální theologie netoliko jako nauka o jednání, nýbrž i o b y t í člověka, z něhož se prýští jednání a jež tímto jednáním se má státi tím, čím jest jakožto obraz Boží v člověku. A i zde jest boholidská postava Kristova vzorem. V něm jest veškero jednání bezvýhradně podroběno Bohu, ale v něm jest i v nejvyšší formě sjednoceno to, co zůstává úkolem člověka ve vlastním mravním životě: příroda a nadpříroda. Kristus Bohočlověk nesmí zůstatí naukou odloučenou od života, musí býti pro život člověka modelem, jenž sice zůstává vzorem nedostižným pro tvora lidského, avšak má jej přesto přitahovati k sobě a působením milosti i přitáhnouti může. Tak vyjadřuje to modlitba: Da nobis eius divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps.« (Theodor Steinbüchel, Die philosophische Grundlegung der katholischen Sittenlehre. Bd I/1. L. Schwann, Düsseldorf 1938, S. 74.)

Števo K. Blavan: *Už kývní nebu...*

O. K.

*More v penách. Spev z chrámov plesá na nich
Chodníček k nim ma viedol v svojom slove
Chodník ach môj chodník smútky ľaliove
Hrám doprovod v steskoch nepoznaných.
Let vtákov chytím horami do tuje
Dáš slnko na dlaň kraj letný cítim
Jablko zralé žblnká vlnobitím
K vám Vy vtáci na vodách k vám sa hotuje.*

*Ta mušla vrkoč vlasov slzí v mlhovine
Pesnička vlakov perly vo víne
Tvoj vlas Oľga vinič zelený*

*Už kývní nebu... Do videnia pri ňom
Moja túha pôjde s svätcom Augustínom
Katedrála svoje spevy premení.*

Dr. J. P.: Biskup dr. K. Kmeťko na biřmování v Terchově

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

Na křižovatce v Bubenči, kde se sbíhalo několik ulic, objevil se pár kroků od benzinové čerpací stanice prodavač novin. Byl to trochu nezvyklý kamelot; byl oblečen ve slušivé, bezvadné šaty, na rameni měl zavěšenu velikou brašnu ze staré kůže a před ním na malé skládací stoličce ležela hromada novin. Nevyvolával žádné sensační titulky ani názvy novin, čekal, až ho kupující sám oslovil. Noviny šly dobře na odbyt, neboť místo bylo skvěle voleno. Křižovatka nebyla příliš hlučná automobilovým provozem, ale museli jí procházeti všichni, kdož směřovali ke stanici autobusů a tramvají.

»Slečno, počkejte, dostanete ještě pětihaléř.«

»Ale na tom nezáleží.«

»Och, záleží! Já chci být obchodníkem s pevnými cenami.«

Kamelot se na mladou dívku tak mile usmál, že jí pomohl z překvapení a rozpaků. Lidé si pomalu zvykali na toho divného kamelota, jenž nikdy nepřijal více než skutečnou prodejní cenu novin. Mužům se líbila jeho prostá zdvořilost a úřednicím a děvčatům z dílen a obchodů zase jeho vysoká štíhlá postava a hezká tvář. Na kamelotu bylo vidět, že zažil lepší dny, a soucit mladých i starých žen byl zvyšován tím, že prodavač byl mladý a hezký. Marně se mu pokoušely dávat více. Patrik James nepřijal!

Za čtrnáct dnů znal Patrik všechny okolní domovníky, služby, kuchařky i paničky mimo muže a ženy, kteří denně kolem něho ráno spěchali do zaměstnání. Znal také všechny psy, kteří byli ráno vyváděni na ulici a uzavřel s nimi pevné kamarádství. Měl pro tu svoji zálibu i nepříjemnost. Mladý, černý vlčák, doprovázející svou velitelku, se náhle od ní oddělil a přiběhl radostně štěkaje k Patrikovi. Dáma přistoupila, připjala psu řemínek a nezdržela se jízlivé poznámky: »Zdá se, že jste až příliš dobře znám s mou panskou.« Patrik se lehce zarděl nevolí a pevně odpověděl: »Znám dobře vašeho psa, milostivá paní, ale o vaši panskou se stará jistý příslušník naší armády.« Dáma chtěla říci »promiňte«, ale jen první slabika přešla přes rty, uvědomila si, že je asi nedůstojno, aby se dáma omlouvala obyčejnému prodáváči novin.

Patrik se lehce usmál: »A pak se říká, že práce nehanobí člověka! Ne, mne nehanobí, a co si myslí jiní, na tom mně nezáleží.«

Jeho zdravým optimismem nedovedlo nic otrásti, byl vesel a spokojen, protože pracoval. V sobotu si za dvě hodiny vydělal desetikorunu; vezl jednomu náruživému zahrádkáři až z Podbavy dvě bedny hnoje. Patrik táhl vozík zapřažený do popruhu a trochu se při tom zapotil. »V potu tváře budeš chleba dobývat!« Neštítel se žádné práce, a protože noviny prodával jen do druhé hodiny odpolední, neboť večerní raníky se mu nevyplácely v této končině prodávat, byl odpoledne často zván paničkami k vyklepání koberců, štípání dříví, leštění parket i zametání schodiště. Patrik miloval život a byl pln statečné důvěry: »I na mne se jednou usměje štěstí!«

Tak Patrik James pomalu odhaloval život, ten holý, drsný život. Bylo mu mnohdy jako chlapečkovi, kterého zbavili guvernantky a zavedli mezi houf cizích dětí. Některé si s ním hrály, některé ho bezdůvodně tloukly. Byly chvíle, kdy Patrik s úžasem hleděl na život, nikdy se mu nezdálo, že lidé mohou býti tak nespravedliví, drsní, prolhaní a zlí; a tam, kde šlo o peníze, si byli všichni nepřáteli. Což nikdy neslyšeli tu jedinou životní moudrost: Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu utrpěl?

Patrik James cinkal vesele drobnými v kapse a bavil se s panem Hruškou, starším, ženatým zřízencem čerpací stanice, dobrosrdečným to mužem, který si Patrika oblíbil. U čerpací stanice zastavil sportovní cabriolet a z něho vyskočila mladá dáma.

»Velmi hezké a proto trochu zbytečně přimalované děvče, bezvadné elegance a s pyšným sebevědomím dodávaným papírovým bohatstvím,« pomyslil si Patrik, stojící vedle pana Hrušky, uctivě zdravícího úřední čepicí se zlatým nápisem Naftaspol.

»Deset litrů. A vy, mladý muži, mně zatím můžete očistit vůz od prachu. Ve voze pod sedadlem jsou měkké kůže.«

»Račte chvíli posečkat, dámo, já to hned udělám.«

»Ale vždyť ten mladík nemá co dělat a já spěchám.«

»Je dobře, pane Hruško, já to za vás udělám.« — Patrik, tiše si pohvizduje, otevřel

vůz, vyhledal pod sedadlem utěrky a jal se čistit bílý, nádherný automobil. »Buick, jedno děvče a tolik koní.« Majitelka vozu však zaslechla poslední slovo. »A co se vám nelíbí?«

»Je toho trochu mnoho.«

»Čeho?«

»Těch koní. A mohlo by to jednou dopadnout jako s Faëthonem.«

»Kdo to byl?«

»Ach — Faëthon? To byl syn boha Phoeba a tak dlouho škemral na otcí, až mu dovolil projeti se s ohnivým slunečním spřežením. Synáček ovšem vůz neovládl, vyjel z dráhy a od té doby máme severskou zimu a černochoy.« — Dívka se zasmála.

»Vzpomínám si, že jsem to již někde slyšela, ale odkud to víte vy?«

»Já ... eh ... já mám spolubydlícího, a ten chodil do gymnasia.«

»Proto!« — Děvče se obrátilo, vzpomnělo si, že je dámou a že se přece nemůže bavit s čističem automobilu. Zaplatila benzin a mávla jen rukou nad dvěma korunami, které jí zřízenec vrátil.

»Hotovo,« hlásil Patrik a uschoval zase kůže.

»Zde máte.« — Patrik se podíval na drobnou dlaň, v níž ležela pětikoruna, a ukázal hlavou na zřízence Hrušku.

»Vy jste přece čistil vůz.«

»Ano, ale za pana Hrušku. Já nepatřím k čerpací stanici; mám zde vedle obchod s novinami« — a Patrik podržuje svůj chlapecky milý úsměv, pokračoval: »od mladých žen, lépe řečeno dívek, nikdy nepřijmu peníze, i když si mne tak odvážně najmou ku práci jako vy.«

»Vy tedy nepřijmete?«

»Nikoliv.« — Dívka přikročila ke stolečku, vzala z něho asi čtvery různé noviny, dala Patrikovi pětikorunu, nasedla rychle do vozu a stiskla startér.

»Zde máte čtyři koruny nazpět — a pěkně děkuji.«

»Nechte si to za noviny.« Vůz se rozjel, ale Patrik rychle přiskočil a čtyři koruny dopadly na volné sedadlo vedle dívky ...

»Ta odjíždí jako furie, jen aby se někde nenabourala. Je to moc hezké děvče a bylo by jí škoda.«

»Vy byste se neměl smát, pane Hruško, přišel jste o zákaznici.«

»Kdož ví, možná, že jsem právě novou získal. Nepamatuji se, že by ten americký vůz byl zde již tankoval benzin. Myslím, že přijela z venku a zastavila jen k vůli očištění vozu.« — — —

Po dvou dnech přihnál se těsně před polednem ke stanici bílý Buick.

»Deset litrů.« Krásná neznámá vyňala z malého zlatého pouzdra tenkou cigaretu a zapálila si ji. Pan Hruška se trochu přimračil, ale neřekl nic. Zato Patrik přistoupil k dívce a lehce vzal cigaretu z jejích prstů a uhasil ji. Děvče se začervenalo překvapením a nevolí.

»Co si to dovolujete?«

»Policejní předpis. Představte si, že bychom vylétli do vzduchu! Nás by nebylo ani tak škoda, ale pan Hruška má ženu a dvě děti.«

Děvče duplo zlostně podpatkem. »Vaše chování je hrozné. Posledně jste byl drzý a dnes zase.«

»Promiňte, že jsem vám vzal cigaretu z prstů, ale chtěl jsem vás ušetřit uhasínání. Vy to bez popelníčku jistě nedovedete a házet hořící cigaretu na zem a šlapat po ní vypadá na mladou dámu — shoking. Říká se tomu tak, že ano?«

»Ano.« Ale vtom se děvče kouslo do rtů. Zlobila se sama na sebe, proč tomu člověku vůbec odpovídá? Proč sem zase přijela pro benzin?

»A proč jste řekla, že jsem byl posledně drzý?«

»Cožpak jste mi nehodil čtyři koruny do vozu?«

»Je to drzost, kdž muž nechce přijmout od ženy almužnu?«

»Almužnu! Kdopak na to myslel? Zaplatila jsem vám za čištění vozu.«

»Ale já zde nejsem k čištění vozů.« — Děvče pokrčilo rozmarně rameny.

»Snad, ale neviděla jsem ještě kamelota, který by si rád něco nevydělal. Byl byste ty peníze odmítl od muže?«

»Nikoliv, to je něco jiného.«

»Chtěl jste tedy býti galantním? Och — hleďme — rytířský kamelot!« Mladá žena se nehezky zasmála; chtěla ještě změřit Patrika pohrdavým pohledem, ale ten se nezdařil. Něco v hrdě zdvižené hlavě a pohledu prodavače novin ji zarazilo. Rychle mlčky zaplatila a ujela. —

»Hleďme, kočička chtěla drápat. Sázím se, pane James, že přijde zase k nám pro benzin. Je to, myslím, takový moderní, zhýčkaný mladý fanfaron a tohle je pro ní zase něco nového — zlobit kamelota. Ale dobrý vkus má, jen co je pravda. Co již se mne na vás ptalo dívek! Ale tuhle bych vám přál, je hezká a bohatá...«

»Dost! Pane Hruško, přestaňte, prosím vás.«

»Co se tomu tak smějete? Vždycky jsem říkal, že tyhle operety jsou samá nemožnost, ale teď to vidím na vlastní oči, že na světě je všechno možné. Ostatně, já vám nevěřím, vy nejste žádný obyčejný člověk. Nakonec se z vás ještě vykuklí nějaký princ, eh, princové u nás nejsou, ale nějaký pan doktor...«

Patrik se tak srdečně rozesmál, že pan Hruška zapomněl překvapením zavřít ústa.

»Tak vaše opereta pokračuje, zakuklený princ, či pan doktor složí nyní svůj velkoobchod a půjde klepat koberce. Je pozván na čtyři místa a má tedy práce až nad hlavu, protože je velikonoční úklid. Konec prvního jednání.« — — —

Bílá sobota. Patrik James se odpoledne čistě umyl, oholil a oblékl do svátečních šatů — půjde na vzkříšení. Zašel až na Karlovo náměstí do jesuitského chrámu sv. Ignáce. Chrám byl naplněn věřícími a jen stěží se prodral od vchodu kousek do lodi. Hlavní i boční oltáře byly již krásně vyzdobeny a Boží hrob tonul v záplavě světla, která měla však brzy pohasnouti.

»No, zaplať Pán Bůh, konečně mám tenoristu.« Tato slova byla pronesena téměř hlasitě, lidé se ohlíželi a usmívali na šedovlasého jesuitu, jak uchopil překvapeného mladého muže za loket a rychle ho vedl k malým dveřím, vedoucím na kůr. Byl to P. Žák.

»Jistě jsi ještě, Patriku, nezapomněl Regina coeli?«

»Nikoliv, důstojnosti, velmi rád jsem je zpíval.«

»Chvála Bohu! Je tam púltónové G a celotónové Fis.«

»Já vím, je to v resurexit a v ora pro nobis.«

»Sláva! Víš, já zde mám velmi dobrý sbor, ale tenor stále kulhá. Divíš se, že jsem v Praze? Nu, zde jsem se narodil a zde asi také složím kosti a zdá se, že provinciál mi chce ještě dopřát trochu té mé pražské krásy, kterou mám tak rád, a proto mne sem nedávno přeložil.«

Mezitím vystoupili po točených dřevěných schodech na kůr, kde bylo plno dívek i starších dám a mužů. Hudebníci ladili nástroje.

»Tak vám vedu dobrého tenoristu, je to Slezan a můj zpěvák z mého tamějšího působiště.«

Patrik se uklonil všem na pozdrav a zaujal místo mezi tenoristy, kteří byli jenom tři i všichni starší již páni.

»Vstať jest této chvíle,« zazpíval kněz u Božího hrobu a zvonky ministrantů se rozezvučely. Když se průvod vrátil k hlavnímu oltáři, vystoupil P. Žák za dirigentský pult a jásavé Regina coeli se rozlétlo chrámovou prostorou... Alleluja... Alleluja... při vysokém resurexit se dirigent spokojeně usmál, pak přišlo tenorové sólo v prvním ora pro nobis. P. Žák ztlumil pohybem ruky hudbu a Patrikovo jasné, pevné Fis krásně vyniklo ve své nesnadné délce. Stříbrovlasý kněz se radostně usmíval a zpěvačky překvapeně hleděly na skromného mladého muže, který si všímal jen svých not. Patrik rád přislíbil, že přijde zítra zpívat na slavnou mši svatou. —

Po vzkříšení šel Patrik Resslovou ulicí dolů k nábreží, přešel nový most a pak kráčel podél Vltavy. Bylo mu tak nějak lehce u srdce a byl šťasten. Velikonoce! Potkával lidi svátečně oděné a veselých tváří.

Kristovo: Pokoj vám! — se odráželo v srdcích věřících, která v tyto dny byla otevřenější, lidštější. — — —

Po slavné mši svaté, při které sborový zpěv dopadl bezvadně, vzal P. Žák Patrika do svého pokojíku v klášteře. Usedli u stolu pokrytého knihami a rukopisy.

»Hledal jsem po přeložení do Prahy tvoji pražskou adresu, psal jsem tvé matce, a tu jsem se dověděl, že je již pochována. — Jak daleko jsi na právech?«

»Jsem hotov — mám doktorát.«

»Cože? No, to jsem rád.« A dobrý kněz tiskl radostně Patrikovu pravici. »A máš místo?«
»Nemám. Psal jsem, hledal jsem, ale nemám štěstí. Mám ještě nějaké peníze, ale ty by se mně povážlivě tenčily. Musím něco dělat, proto... prodávám noviny.«

»Chlapče, nikdy bych nehledal v tobě tolik statečnosti. I všemohoucí Bůh pracoval jako tesař; každá práce šlechtí člověka, ale chci ti pomoci. Do státních a veřejných služeb ti nemohu pomoci, většina mých vlivných přátel, kdysi vysocí úředníci, mne předešla na Olšany, ale nechtěl bys zatím vyučovat němčině? Víím, že ten jazyk ovládáš dokonale.«

»Rád bych vyučoval němčině a myslím, že bych to dobře zastal.«

»Tak pojď, půjdeme hned, není to daleko. Učil bys na klášterní škole. Dosavadní učitel je již měsíc těžce nemocen a sotva se ještě uzdraví, rakovina je zlá věc, a tak zatím vyučuje jedna sestríčka, která zná sice literaturu, gramatiku, ale špatně mluví, a to je při vyučování chyba.«

V klášteře byli ihned zavedeni k představené ctihod. matce, která návrhem a chvalořečí P. Žáka, kterého si velmi vážila, byla nadšena, ale když se blíže podívala na Patrika, trochu zaváhala.

»A copak se vám, ctihodná matko, na mém hochu nelíbí? Snad si nemyslíte, že pořádný katolík musí být hrbatý nebo kulhavý? Pán Bůh má rád hezké lidi. Patrik je toho důkazem, byla to náhoda nebo řízení Boží, že jsem ho našel mezi tolika lidmi v kostele?« Představená se usmívala, neboť dobře znala durdivý hlas bodrého jesuity. »Váš chráněnc je skutečně trochu moc hezký a příliš mlád, vždyť má vyučovat také kandidátky učitelství, a to jsou již velká děvčata.«

P. Žák se poškrábal ve stříbrných vlasech. »Hm... velká děvčata... ale žádná mu nepřeroste přes hlavu, podívejte se, jak je vysoký. Pravda, děvčata jsou pokušitelky a živá jako rtuť... ale... hm... Patrik nemá ještě celých čtyřiaadvacet let... no, ale... já za něho ručím, neboť mladý muž, který si umí sám poradit se životem, ten si bude také umět poradit s děvčaty. Mohu jistě klidně ručit za člověka, který se nestydí prodávat noviny a leštit parkety, ač má v kapse doktorát práv.«

»Po tak vřelé přimluvě a důvěře, kterou ve vás důstojný pán má, ráda vás přijmu, pane doktore. Měla jsem oprávněné obavy, neboť postavení mladého učitele ve vyšších dívčích třídách není právě snadné, ale po ujištění, kterého se mně dostalo, věřím ve váš pevný charakter a doufám, že mne nezklamete.«

»Bude mou největší snahou dokázati, že si zasloužím té laskavosti a důvěry, kterou ve mne skládáte. Nevím, jak bych vám měl a důstojnému pánu poděkovat.«

»Poděkuj, chlapče, Pánu Bohu.«

»Pane doktore« — jak mile se toto oslovení z úst ctihodné matky Patrika dotklo —

»já vám přinesu naše německé učebnice, abyste se s nimi trochu seznámil.« Po chvíli se představená vrátila a podala Patrikovi několik knih. »Bylo by dobře, kdybyste sem přišel ve středu odpoledne a poradil se se sestríčkou, která zatím má němčinu. Ve čtvrtek vám již začíná nová práce...«

Sluníčko pálilo a usmívalo se na dvě tak odlišné mužské postavy, které mlčky vedle sebe kráčely oživenou ulicí.

»A nemysli si, chlapče, že jsem to udělal jen tak nezištně. Za pár dnů máme májovou a před ní každodenně krátkou zkoušku na sbory, které budeme zpívat. Tak již jsem doma, bude mi dnes to kůzle znamenitě chutnat a nezapomeň, v úterý v půl sedmé máme zkoušku. Douša mi napsal krásnou mši, je to náramně dobrá věc, uvidíš.«

Patrik James se vděčně sklonil k podané hubené ruce, ale políbit se mu ji nepodařilo...

V pondělí velikonoční po obědě zatoulal se Patrik k Vltavě, přešel po železničním mostě na Smíchov a pak šel zvolna po nábřeží stále proti proudu řeky. Byl nádherný den, sluníčko hrálo, a tak byla celá Praha na procházce. Byl dvacátý duben, ale po zimních, ani po svrchních ani památky, lidé již zimu vyházeli za dveře. Patrik James byl oblečen ve světlešedé šaty z anglické látky, které krásně slušely jeho vysoké, štíhlé postavě. Byly to poslední šaty, které mu koupila maminka, krátce před smrtí. Patrik s kloboukem v ruce krácel zamyšleně a nevšímal si pohledů lidí a hlavně žen, které si zvědavě prohlížely nevšimavého elegantního mladého muže. Patrik myslel na pronikavou změnu, která se včera s jeho životem udála. »Zítřka budu naposled prodávat noviny. Pan Hruška mi najde nějakého chudáka, který to dobré místo po mně pře-

vezme; bylo by škoda to pustit, když si někdo potřebný zase může něco vydělat. Myslím, že si do prázdnin ještě udělám praktickou universitní zkoušku z němčiny, práci mi to nedá žádnou, vždyť i rodilí Němci mne při řeči vždy považovali za Němce. Budu učitelem! Ted' již nebudu hledat a psát žádosti o místa korespondentů, účetních a jiných sil, ale přesto nevynechám příležitost, abych se dostal tam, kam patřím, do oboru práv. Mám dva záznamy ve státní službě, ale již byl někdo povolán na záznam? To ví jedině Bůh a příslušný referent, ostatně, dopřeje-li mně Bůh dlouhý život, dovím se to i já.« Patrik se zahleděl k modré obloze a jeho temné, hnědé oči se rozzářily. »Jistě moji drazí rodiče i z této nadhvězdne výše nade mnou bdí. Zemřeli oba smíření s Bohem, jejich život byl čistý a krásný, konali přesně své povinnosti a jistě jich odměna neminula. Modlím se za jejich duše, vzpomínám na ně s láskou, ale již bez bolestného zármutku. Proč naříkat, vždyť nezemřeli, jenom těla zemřela, ale duše jejich jsou šťastné.« — Pleskavý zvuk lopatek kolového parníku upoutal Patrikovu pozornost. Rozhlédl se, a viděl, že je pod Barrandovem. Na červených tenisových hřištích se již vesele hrálo. Z druhého břehu odněkud sem doléhal jásot lidských hrdel. »To někde v Bráníku dali goal!« Na konečné stanici pětky se vyrojil z tramvají zástup lidí. Někteří směřovali na Perkutov, ale většina se dala krásnou, ve skále serpentinitově vysekanou cestou na Barrandov. Ten Barrandov, kde učenec Francouz Barrande sbíral trilobity a jinou havěť, aby obohatil středoškolský přírodopis. Chodník, sledující bezvadnou asfaltovou silnici, po níž se vzhůru šplhaly automobily všech značek, se pak oddělil a vedl mezi čerstvou zelení keřů, kvetoucích stromů a barevných květin, přerušován občas několika schůdky až nahoru ke krásnému restaurantu se skleněnými stěnami a terasami. Na planince parkovalo mnoho vozů, lidé seděli již venku na terasách, číšníci se proháněli v bílých kabátcích. Patrik váhal, nebyl zde od června minulého roku. Jejich trojlístek býval zde dříve každonedělním hostem téměř.

»Jsou čtyři hodiny. Je zde couvert, to znamená, že mne bude stát svačina desetikorunu. Zda hraje ještě Fred Fredoly? Mám — nemám? ... saure Wochen, frohe Feste ... říká přece — Der Schatzgräber. Je dobře si vzpomínat na gymnasiální perličky.«

Terasa však byla plně obsazena, nikde volný stůl. K menším stolům pro čtyři osoby, kde však seděly jen dvojice, nechtěl Patrik přisednout, měl onen divný ostych jemných lidí, kteří nedobře snášejí rozmrzelé a nepřátelské pohledy. Ale na kraji terasy byl větší stůl obsazený jedinou ženou.

Patrik pozdravil, mladá žena zvedla hlavu a její modré oči se úžasem rozšířily.

»V Praze je půl milionu žen a zrovna ona!« myslel si v duchu Patrik, ale hlasitě pravil:

»Myslím, že se známe — Patrik James.«

»Helena Franková.« Děvče s bílým Buickem podávalo mu ruku. (Pokračování.)

J I N D Ř I C H Š I M O N B A A R : L O J Z Í K

(Dosud netištěno. K výročí Baarova narození 7. II. 1869.)

V každé rodině se setkáme s nějakým nepodařeným, ba i zvrhlým členem. Jako na každé jabloni spatříte červivé, nechutné, nezdařené jablko.

Podobně v rodině Kotalovic. Samý řádný člověk, klidný, moudrý — až Lojzík se nevydařil — ten, na němž si otec Kotal nejvíce zakládal. Lojzík, z rodu nejčipernější, od učitelů domácí školy ažaž vychvalovaný žáček, přišel na studia na gymnasium. Nižší gymnasium tak tak protloukl, protože z jejich příbuzenstva nad ním držel ruku člen profesorského sboru k vůli příteli Kotalovi, někdy si ho zavolal i ad audiendum verbum mezi čtyřma rukama, hoch dělal zase dobrotu, ba i prospěchem překvapoval, ale ještě více takovým lajdáctvím gígrláckým, uličnickými výstřednostmi. Byl to následek malého otcova dozoru, mazlení a také nemírného čtení indiánek. Krátce — Lojzík se nevyvedl, nevydařil — v sextě propadl, měl ke všemu nejhorší známku z mravů, poněvadž kamarádovi zastavil vvpůjčené hodinky, jinému je ukradl, aby měl na flám.

Vyloučili ho z gymnasia. Otec, konečně přísný, vyhnal ho z domu. Na cestu k potulkám vzal matce značnější obnos. Dal se na vojnu. Brzy se stal desátníkem; ale pro zpronevěru dost malého groše při nákupu proviantu přišel »k uzavírce za vojanské mříže«. Stal se finančníkem — Milosrdným bratrem — písařem u soudu, byl u dráhy; ale nikde nevydržel, ač na posledních stanicích již nekradl. Ted' chodí světem ...

A co dělá? Ostudu. Dělá ji otcí. Matka se nad lumpem utrápila, pokrevenci se ho zřekli

— nesmí k nim. Jen otec — výminkář, Lojzíkovi sem tam něco podstrčí. Sám nemá, valem schází... Největší kříž s ním má farář — bratranec. Přijde na faru jako domů a div si neporoučí. K vůli ostudě na osadě farář se s ním nechce hádat; ledaže »náhodou« přijde četník. Ten ho vysype.

Zná však všechny kolegy faráře. Představí se: »Pan farář Kotal je můj bratránek« atd. atd. Lojza dověde i před člověkem kleknout. Nejříve vezme almužnu — nejraději peníze, aby měl na pivo — už i kořalku trunčí. Pak chce něco jíst. Vypravuje básně o svém nešťastném mládí — po každé jinak dojemně — až vzbudí soustrast. Rozepne kabát a ukáže nahé tělo, že nemá ani košili — vyloudí košili, boty a se vším jde do — putyky.

»Ach jo,« řekl posledně u mne, »už to nejde — jsem pryč, na prsa pryč. Deset let jsem byl v císařských službách; ale já to nenosím« — a prstem ukázal na prsa, na místo, kde se nosívá válečná medaile. »Jsem šestnácté dítě — slabé už... Také otec mi brzo umřel. Jsme nechťasný rod. Náká kletba visí nad náma, žádný z nás nic nemá.« (A pokrevenci se dřou na živnostech, to vím.) Lojza chodí k novému roku, přeje šťastné a veselé svátky, slovem najde si 1000 příčin k visitě. Opije se a potom nadává kněžím.

»On..., ten pyšnej bricháč, se za mě stydí; ale někdy dříve jsem mu bejval dobřej. Když študýroval, kolikrát se u nás najedl.« Nadává každému, kdo mu nedá na kořalku: »Krkoun jeden, lakomec, citu nemá k chudému, ani žádný lásky...«

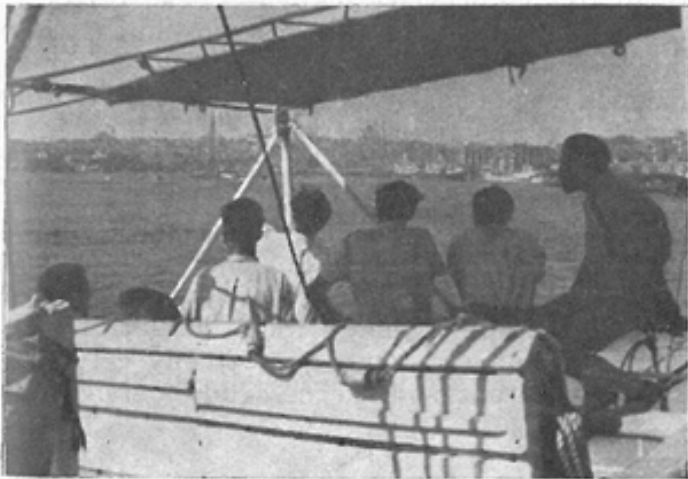
Lojzík je docela dokonalý, študýrovaný lump. Zná také všecek modus vitae u lumpů. Když je mu **nejhůř** — lehne si ve špitále na týden; na dva — na jak dlouho to jde a »eptišky s doctorem« ho tam nechají. Nejraději v zimě se hřeje v nemocnicích, seká dříví, zamete chodby, lichotí se k personálu, až mu dají na štamprli. Ne-li, odejde, nadává lékařům, opatrovníkům, zejména těm courám-jeptiškám, ty samy nic neutratí, mohly by dát... a za necťná slova na ulici sebere ho četník: také proto, že syčí od domu k domu, kde paní sama, zrovna si poroučí, vyhrožuje... Protiví se strážníkovi, a když pálí mráz, a na kořalku nemá, zazpívá mu urážlivou písničku..., najde si tisíce příčin, aby se dostal do chládka.

Tam sekýruje »pantátu«: »Já jsem císařskej muž — tohle je žrádlo pro vepře a ne pro lidi — pro mne, študýrovanýho člověka, kerej umí latinsky, řecky, německy jako dyž bičem práská. Moh' jsem bejt advokátem — já bych s váma zatočil, vy okrádači chudého lidu. Moh' jsem bejt ministrem... a vy mě tu krmíte jako prase — ani to by vaše šláchoty nežralo.« — Lojza dělá kravál, popichuje ostatní, stěžuje si, chce být předveden před p. radu, študýroval »za ním« — a teprve když se vyzuřil, ulehne na pryčnu a syt tou mizernou stravou, protahuje se, usíná... a uprášeným okénkem svítí na něho teplé slunečko...

Študovaný lump Lojza Kotal, stal se postrachem celého kraje.

(R. 1909.) Lojza zahynul tak bídě, jak žil. Šel napilý někde na Strakonicku ze vsi do vsi. Lihem přetížená hlava klesla, za ní celé tělo se zhroutilo na rozcestí, odkud spatřiti lze překrásné panorama okolo sv. Vojtěcha (Lštění) k mohutnému lesnatému Boubínu, usnul, a že náhodou nikdo nešel okolo, spal tvrdě, ani úpad sněhu za noci při značné vánici ho nevzbudil — Lojza zmrzl! — Tak skončila dost nadaná hlava selského hochy, kterého studia odtrhla od poctivé práce a svedla na scestí. Mohl být ozdobou hochy. Mohl být ozdobou české inteligence — zmrzl...

Z originálu opsál František Teplý.

Z. Brabec: *Sám*

*Stříbrné fanfáry vysokých stromů...
Jdeš bílými sochami opuštěn
bělostná ramena zapadlých slov
a na rtech duše ti zbyl jenom sen*

*Už není láska, je jenom vítr
je jenom zkrvavený pluh
zkřivená tvář na klinu přírody
už není láska, je jenom Bůh.*

Jindra Javořský: *Vzpomínky*

*Uprostřed zelených koberců lesa
a šedého hukotu větví
kde pěje se písnička mládí
o růžových zámcích ...*

*vzpomínám
těch zašlých vteřin
jež daly mi pítí
z omamných poupat své krásy.*

*Tam zpíval jsem šerému večeru
o čemsi vzdáleném
co záhadné mlčení roků podá
jak nejsladší nápoj
až skončím svou píseň
a zapomenu ...*

Edy K.: Krajina s mraky

M I K U L Á Š K R I P P E L J A R O

Úsmev nafarbeného neba sa premenil na zelené puký a naklonil plytký džbán. Jemné prsty sa dotkli nevypovedaných túžob a slová mladých úst sa prebudily. Červené farby vzkriesených lúčav sa potočily a prilepily sa k roztrhanému rúchu prebudenej zemi. Sen sa zmenil na pieseň mladých dievčat a voňavé oblaky vyoraly prvú brázdú. Bič nádeje švihol vzduchom a po nebi sa rozkotúľaly začarované oči. Počúvajte! Jahody dlhého čakania rozkvitly a zástava radosti sa pretrhla v hajdaní roztúžených vlasov. Ich ceng ma ovial a pritiahol k ríši modlitieb. Sklonil som hlavu a počúval ...

Vzdychy oráča načarbaly na oblohe začiatok veľkého diela a znovuzrodený blankyt rozkrojil čerstvý chlieb. Hej, pôjdeme na parkety driemajúcich polí, zobudíme čiaru strieborného života. Boh požehná oko Vesny a zapáli ružový knot novej brázdy. Krv pokropí rozbúrenú zem a očesie vlasy bielych sneženiek. Na myseľ mi príde plocha lúky. Preto ju ovenčím dávnou spomienkou. Ozať, chcem spomínať. Milujem nezamierajúcu krásu, milujem vzdychy čistých srdc a teším sa strieborným slzám ticha. Ticho sa musí zmeniť na radosť a lásku, láska sa musí zobudiť a potom začne padať voňavý parfum rozpilovaných hviezd. Ich piliny sa nafarbia, roztvoria ústa a budú rozprávať o večnej zeleni. Slnko sa divoko rozpíše, zavolá všetkých za mesto a daruje mladým báseň. Nakloním sa nad pohár obzoru a budem veselý ako potok, ktorý sa potešil zo vzkriesenia a na svojom srdci nesie halúzky. Zmením svoju jednakú pieseň a najkrajším veršom ozdobím kríž v poli. Lebo jaro je veľké, je v láske a Láska je na kríži. Verím, radujem sa a myslím na hulákanie prírody. Nie, nikdy nesmie vyhasnúť cesta, po ktorej musíš ísť, lebo sme sa znovu zrodili.

Stôl križovatiek som zamenil na poľnú cestu a knihu noviel som popísal venovaním. Smejem sa, lebo mihalnice večerov dymia ako komíny prvých púčkov. Ružičky roztiahly trňové rúčky a poľný šíp dopovedal rozprávku o túžbach. Zelené srdce ozimín rozlialo na seba atrament otvorenej obálky a konvica bielych zubov zazvonila. Veža agátov sa rozbehla k začiatku písmy a áleja myšlienok viedla ma k detským hrám. Kľakátko lesa sa roztančilo, lebo unavený pútnik zastal pred obrazom Matky.

Prvý vták opísal bájkú o novom hniezde a zapišťal, aby sme počuli, že už je tu, že už je tu. Orchester nejestvujúcich víl zaspieval romantický úvod a slepý hudobník vyšiel na vychádzku. Vrchy odložili čiapku a modrým prstom zakývaly nebu. Vlaňajšie listy, ktoré ešte nestačili uvädnúť, si vymyslely nový román a smreký dopichaly lícia svojho okolia. Pero Veľkého Stvoriteľa zapísalo do pamätníka zeme jemný rozkaz a chrám sa obrátil k východu. Okná sa obzrely za sochou Panny a mladý kňaz dokončil Obetu. Hriešnik utekal sa vyžalovať a voňavé lipy sa zachvely. Organy roztočily celý kraj a život sa zmenil na túžbu mešťana a sedliaka. Pluh bozkával čierne hrudy a škovránok šveholil: »Chceme žiť, chceme žiť.«

Š T E V O K . B L A V A N J A R O

Přišlo. Tvoj dych podobný rozliatemu moru tiekol v rytme. Kývnulo mi, aby som pozdravil jeho priateľstvo. Boli sme šťastní. Odpoveď bola: jeho dáždík, keď padal ľahko na hortensie.

Chcel som ho uchytiť, vlastne darovať mŕtvej sestričke Marienke. Prečo práve jej? Či som jej nedal krásne Sbohom, keď tiahla do nenávratna? Či som jej netrhával materinú dúšku pri studienke? A ich zlomené steblá smutne kladly svoje hlavičky k zemi. Vtedy mi ich bolo ľúto. Veď plakaly očami, ktoré sa zdaly byť večnosťou. A predsa vanul do nich žblnkot mojich piesni a volal: jaro, pojarie, jaro...

Nepočuly ma. Lebo ani počúť nechcely. Moja radosť bola veľká. Nezbadal som ich smrteľný tikot. Chlapec je vždy taký, keď niekto umiera, necíti s ním, nevidí drahoukamy tiecť tvárou, ale spomienka na túto nemohru nemizne. Snáď dievčatká, keď sa ma opýtaly, komu ich nesiem, vedely o tomto umieraní. Uhadol som ich myšlienku. Nebadane prijaly môj pozdrav, ktorý sa končil: Dievčatká, dnes ste mi doniesly jaro a nebu trojfarebnú dúhu.

Cítil som chlad. To bola voňa listov neďalekých jabloní. Belasý motýl viedol ma panorámou vŕb. Nedal sa mi chytiť pelom sedmikrásky. Unikol mi vtedy, keď som si povedal, už ťa mám. Jeho let vzdaloval sa medzi konármi oblohy, ale i v hĺbinách lúčnych stavov zrkadlila sa jeho silueta. Zabudol som na kvety.

Mojej túhe otváralo se Šťastie každým pohľadom. Vracala sa s rozkvitnutými líčkami, podobajúc se júžnej olive a mojim gymnadeniám. Odchádzala ako princezna, keď som si sadol k nohám púpavy, zbožne spievala. Načúvám... Doprovod: šepot vlŕn a let vtákov. Zazrela ma. Sklopila svoje oči a tihla vedľa mňa k svojim priateľkám, bielym holubicam. Oľga si nevinná a so svojimi zlatými vrkočmi pripomínáš mi nebohú sestričku Marienku. Už kývni nebu, daj mu svoje skvosty, daruj svoje pozdravy, uvité zo samých bielych zvonkov, KRÁLOVNE POKOJA.

Už bude Moja Vlast krásna. Snáď i tak čistá ako Tvoje rúcha. Snáď i tak jasná ako Tvoja zornička. Chcem byť pred Tebou malý, chcem, aby ma nikto nepoznal. Ešte len z koliečky si stala a už z dvoch rán tiekla Ti krv. Bola čerstvá. Nemôžem Ti dať Sbohom, iba jedno dlhé: DO VIDENIA...

V. D.: P O H Á D K A

Za devíť horami, riekami a lesy, tam v modravé dälce byla říše pohádek. Žili tam princezny, princové, skřítki i víly. Rusalky zpívaly ve stříbrných vodách, pod splývavými vrbami sedával vodník, bludičky tančily v měkkých, travnatých koberečích květin, skřítki obývali šumící lesy i setmělé sluje. Na vřesných polích se proháněly víly a modré zvonky zvonily klekání. Prastarý obr, sešlý věkem, zkamenělý stářím, pohlížel rozvážně se stráně dolů. V houštinách se trpytily zázračné studánky, k nimž chodily pít bílé laně za měsíčních nocí. I sami andělé se snášeli na hebkých vločkách měsíčního jasu shlédnouti všechnu tu nádheru. Hvězdy s nebes se chodily mýt do posvátné řeky štěstí. Měsíček oprádal tenkými vlákny stříbra celou říš. Svatojanské mušky hořely v temnu lesa jako nejdražší diamanty, a jejich oslnivý lesk svítil vílám na cesty. Zlaté mušky roznášely na svých lehkých křídlech překrásné sny do příbytků spících. Laškovný větřík rozezvučel hbitými prsty harfu zelených sítin. Ráno, když zvědavé slunečko veplulo do modrého příboje nebes, pozdravilo hřejivým polibkem zemi krás, dotklo se čarovným proutkem přírody, probudilo skály. Do ptačích hrdélek navléklo perličky zpěvu. Pod jeho úsměvem rozkvetly stromy, růžově, bíle, květy rozevřely zavité kalichy. Přilétli modří motýli a roznášeli jejich vůni po lukách, po polích, lesích, městech i vesničkách. Za městem byla malá perníková chaloupka, schoulená v zeleni stromů. Ale nebydlela v ní zlá čarodějnice, neboť v této zemi panovalo jen dobro a láska. Bydlela tu předobrá víla, která vždy dětem ukazovala kvetoucí sady, bublající bystřiny a zelené háje. Nad touto krásou stál starý hrad. Štěstí a nádheru záviděl zemi krutý drak, bydlící v sousední říši. Přišel tedy do říše snů. — Vše ztichlo. Kráso temných nocí a plačících hvězd! Dyje, princezno modravá se zlatým vlasem, který čaroděj tě proměnil v hrozného hada s ohnivýma očima? Kdo proměnil zelené stráně, spletené ve věnce kol tvých skrání v bezútěšný pohanský háj, v jehož stínech se skrývají bohové hněvu

a pomsty? V údolích číhají děsivé přízraky. To přišel černokněžník, a vše pod jeho kroky ztuhlo, zkamenělo. Všechno zarůstá drásavými trny. Hrad Znojem chmurně hledí v dál. Kde jsi, město pohádek a snů, zpěvu a červenomodrých květů, zalité v slunci? Zde je tak teskno, jen chlad, led a sníh.

Vítězoslav Hečko:

Odkaz do Trenčína

*Tam na rozhladni
železného Čáka
mladučký drevoryt
na teba čeká:
píš mi, piš,
..... Alka!
Číta to dolu Váh
číta to nad ním Skalka,
norím sa do úvah:*

*Máš ružového vtáčka,
čo pije priazeň
v okvetí tvojho zvončeka?
Ja strašný piesň väzeň
a zahodená hračka,
či najdem súcitného človeka?
Oh, Bože, kalné vody zažeň
a dovoľ mi len hovoriť,
čo vetí čerstvý drevoryt:
píš mi, piš,
..... Alka!
S Bohom buď, Trenčín!
S Bohom buď, Skalka!*

Vladimír Podhradský: Kresba

EDY KOUKAL: VÝKŘIK DO NOCI

(V noci 9. X. 1938.)

Temná, mohutná těla lokomotiv se tiše vysunula ze vrat výtopny, ponořené v nezvyklý klid. Stroje jako by cítily, že ruka, která je dnes vede, není pevná jako obvykle, ale že se zimničně chvěje, a že oči, které je řídí, jsou obetkány závojem těžké mlhy, sunuly se opatrně vpřed po železných pásech mdle se lesknoucích v blikotavých světlech výhybek. Roztržité pohyby strojvůdců a topičů a jejich temné mlčení dávaly tušit, že se děje něco nezvyklého. Stanuly před nádražní budovou. Nečekala na ně žádná souprava. Opuštěné nádraží zející všude ztemnělými železnými pásy jako otevřenými ranami dotíralo nezvyklou cizotou a stroje jako poslušné a citlivé bytosti bály se rušivým taktem nassavače přerušit bolestné loučení. — — —

Četa strojvůdců a topičů sestoupila se svých budek, aby naposledy objala a stiskla pohledem to, čemu říkala domov. Jak je těžké opustit místa, která dvacet, třicet let, nebo i déle byla svědkem našeho života, kusem nás, neboť jsme je pojali do svých srdcí a do svých duší a nyní je odtud musíme vytrhnout, aby se mohla stát duševním vlastnictvím jiných. S jízvami v srdcích, s jízvami v duších, s pohledem do dále upřeným přicházíme do nových domovů.

Větrem sešlehané a žárem kotle osmahlé tváře byly staženy bolestným šklebem a strašný tlak z pocitu, že naposledy v tomto okamžiku stojí na půdě svého odcizeného domova stoupal rdousivě z nitra do hrdla a plnil oči bez ohledu na vůli těžkými, poctivými slzami. A uzavřevše do posledního dlouhého pohledu celý obzor, který tušili a znali i v černém plášti noci, obrátili se ke svým strojům. I ty tvrdé, železné rysy lokomotiv změkly v jejich pohledu. Nikdy pro ně nebyly jen bezduchou hromádkou pák, kol a železných ploten. Cítí jejich duši v jejich chodu, ve hřmotu stroje, v sykotu páry, v obláčcích kouře a nejlépe za noci v očích dvou reflektorů.

Neslyšně, těžce a pomalu otočila se mohutná kola ve změti pák. Slabý výfuk kouře jako bolestivý vzdech raněné bytosti vyšel z komínů. Jako karavana odsouzenců, kráčejících těžkým krokem na popravu, rozjížděla se těžkopádně, jako by ve snách řada lokomotiv — — —

Náhle naplnilo temnou noc táhlé, nezvyklé, jako smutkem zastřené pískání, jako zavytí raněného netvora — — — to lokomotivy se loučily — — —

Pískání se rozběhlo těžkou, černou nocí, proběhlo opuštěnými ulicemi města, přeskočilo ztichlý tok řeky a dotklo se po chvíli slabounce, jako šelest opadávajícího listí, řad, připravených k překročení pomezí čáry — — —

A toho nedělního rána defilovaly ulicemi města útvary cizího vojska, doprovázeného hřmotem desítek motorů bombardovacích letounů a jiné lokomotivy oživily svým pískotem a hučením opuštěné nádraží, ale v mých uších znělo jediné táhlé noční pískání prchájcích lokomotiv, jímž se loučily se svým domovem za všechny ty, kteří chtěli vykřičet do temnot noci svoji dusivou bolest nad nejkrutějším bezprávím — — —

FRANTIŠEK KRIŽOVAN: ZA OTCOM

Jedného krásneho odpolednia prechádzam sa zahradou. Všetko už pochováva svoju zimnú barvu a berie si rúcho nové, krajšie a pestrejšie. Okolité stromy už samá zeleň, ktorá ľahodí môjmu srdcu. Krásna si, ale budíš vo mne nemilú spomienku. Tam, v tichých tieňoch starého cmítera, pod krásnym, košatým gaštanom leží mi otec. Ty prebudzaš vo mne spomienku na posledný jeho cestu. Ty si ho sprevádzala na poslednej púti. Ty si sfarbila cestu a rakvu svojou pestrou zeleňou. Vidím seba, ako sklonený kráčam za rakvou, ako kňaz poslednýkrát odspieval, ako ťa, otče, objala jama a ponorila do večných tajov sveta, odkiaľ niet návratu. Vidím, ako hádzam prvú hrudu rodnej zeme a aka jama ju prijíma. Čujem tupý dopad na truhlu, tvoje raztonanie a posledná slova, ktoré si mi hovoril na smrteľnej posteli.

Príbuzní sa topia v mori slz, deti ti plačú a ty im nemôžeš pomôcť! Ja však neplačiem. Mne plačie srdce. Opúšťaš svoju rodinu, ale nie mňa! Já som bol a budem vždy s tebou, aspoň len v duchu. Ty utekáš do neznámych dialav, ale ja stojím shrbený u tvojej jamy, ktorá stále rozoviera svoje nemé objatie. Si nenasýtna. Málo je pre teba, keď zhltnáš otca rodiny. Málo je ti, že rodina ztratila živiteľa a hlavu. Ty chceš viac? — Dostaneš! Ľudia sa tratia a hrubá lopata hrobára nasycuje tvoj nenasýtny žaludok. Ale to nie je to, čo si chcela. Neprijímaš všetko, čo ti tvrdá ruka hrobárova po lopate dáva. Vyvraciaš to a nad tvojím pažerákom stojí nehybná kopa zeme, hlásajúca svetú tvoje nemilosrdenstvo. Na toho hlasateľa krivdy usadila si sa krásna zeleň prírody, pretkávaná pestrými kvetmi. Ó zem, ty moja rodná matka, zeberalaš mi to, čo som mal najmilšie a najdrahšie, otca! Ty mi ho už nikdy nevrátiš. Nie. Nikdy! Už ostane na pospas tvojím vnútorným žiľom. —

Nad hrobom máš, otče, dvoch strážcov. Kríž a košatý gaštan. Kríž hlási svetú, žeš bol bojovník Kristov a strom spúšťa na teba svoje tmavé tóny a chráni ťa pred nepovolanými rukami. Nad tvojím hrobom kvitnú ruže. Krásne ste, usmevate sa. Ale nesmejte sa na mňa tak blažene. Pripomínate mi moje ružové sny, ktoré sa nesplnia. Zamračte svoje tváre, lebo to nesnesiem! Nemožem tomu veriť, že uvidím otca. To je len bájkový sen, a ten mi pripomínate. — A preca máte pravdu! Stretnem sa s ním, ale až po smrti. Ó smrť, hrozná si, ale prinesieš mi strateného otca.

A okolité ruže ma objímajú, usmevajú sa na mňa a ja im verím. Verím, že sa s otcom zas stretnem a potom ...

Anna Marie: *Nálada*

*S večerem chmurným vrací se žal,
jejž mládí do vínku osud mi dal.*

*Po stezkách zapadlých
vichřice stená a vzpomínky jdou
zbloudilých chodců jak ztracené stíny
prokletí otců i dědictví viny.*

*Divokým vírem, jenž unáší listí,
vlekou mne do krajů zapadlých v tmách,
šílené vzlykání při duchů hrách
mrazivým chladem mi proniká kosti.*

*V objetí krutém se potácím dál — — —
Listem jsem zvadlým, s nímž vítr si hrál.*

L. Tamaš 14. 12. 1914 B. Bystrica

Mikuláš Krippel: *Sen*

*Je to tak krásne nádherné
má svetlý úsmev na perne
hrou písmien a hrou cytary
zo seba lásku vyčarí*

*Kráse sa korí pohádka
jej svetlý úsmev pohladká
jej vrelý cit a vrelý ret
je tichý a ho nevidet*

*Po nebi tiahnu oblaky
ja neviem prečo som taký
že niečo čudné zbožňujem
o sebe veľmi málo viem*

*Už cítim že som podľahol
mesiac ma z izby vytiahol
idem a prídem zase sem
možno si šťastie prinesiem*

K A R E L E . V L Č E K C E S T A

Jest životní pout člověka propletena tisíci cestami jiných, jež běží chvíli souběžně a jindy se vzdalují neb přetínají křížem. Jsme v hluku cest, jsme ve vřavě světa, ale přec má každý cestu svou a na ní — každý sám. Snad někdo na chvíli svou ruku vloží do tvé, abys tím víc ji cítil prázdnou, když se vyvine. Snad někdo okem vlídným pohladí tvou tvář, snad srdce kus ti na okamžik do náruče vloží, abys tím více klopal zrak a schoulil se jak kvítek před mrazem, když prchne chvíle štěstí. A zas tě pojme cesta tvá jak tichý »společník, který mlčí a přece vypravuje, jenž se nehýbá, ale přec se dotýká a sám za člověka myslí«. (Sova: Ivův román, str. 11.)

A ticho promlouvá k tobě jak krajina, jež se ztrácí v dálce cest, jichž konec nedohlédneš. Jak silnic pás, jež vroubí živé stromy v tichu líbánek svých hlav. A jsi zas na cestě sám. Jdeš, a pod nohama běží silnice a mává na pozdrav. Je tvůj tichý společník i ona i břízy v jejím lemu, i oráč daleký, jenž drží pluh, i obloha, jež na konci se k zemi tiše sklání. Všechno mlčí, vždyť jdeš sám. Jen ticho mluví jako něžná láska prvních let, a to ti říká: ne, přece nejsi sám. To duši kdos políbil pod korunou bříz, že chvíš se jako hrdý poutník benátský, jak Marco Polo, když po čase dlouhém navštívil zas chrám. Tak bylo mu: »... stojí pod vysokou klenbou s hlavou obnaženou. Hledá klekátko, na němž se modlíval s matkou, hledá, nalézá. — Vůně kadidla, vysoká klenba a přítomí způsobovalo vždy, že si připadal úžasně nepatrný. Dnes má týž pocit. Viděl příliš mnoho světa, s nevěřícími se stýkal, nikdy nebyl posedlý zbožností. Ale zde — dnes — teď — na zemi by nejraději poklekl, modlil se, hrdlo se mu svírá, slovo říci nemůže, tolik velebnosti je kolem, tak maličký se cítí zase, možná, že by plakal, kdyby byl sám. Jistě by plakal —« (Elpl: Marco Polo, 47.)

Byl též po cestách a před sebou měl jiné. Tak jako my. Po cestě jsme, po níž jsme kráčeli sami. Když s námi krácel jiný snad, včas ještě zradil. Jdem tedy sami dál, jen třeba jako Marco jít. Tam, kde s matkami jsme modlili se v mládí, kterým vládl kříž. Tam, kde nepatrnost nezastírá tvář. Jak on jsme stýkali se s nevěrci a zbožně posedlí též nebyli jsme dříve. Nuže, dokud čas po cestě jedné, na prahu druhé začneme tam, kde hřích je šlapat nohou, kde spíše kolena je třeba z úcty sklánět. Tam, kde vlna rtů se na modlitbách chvěje, tam, kde velebnost je pravá a žádný světský klam.

Malý se spíše pokorí než silná pýcha. A malost naše je také jedna z cest, po níž začínáme jít. Jest pokáním, jest výstrahou, je trest. Však v tom jest naše síla, radost z nezavržení. »... naše naděje je v našem trestu, štěstí v našem utrpení, poznání v našich temnotách, spása v našem odročení.« (Paul Claudel, Město, str. 146.)

Hle, to obličej je starých cest, jenž pokorně se sklání k hříchů vyznání, které zasloužily trestu. Tichá jeho zář volá všechny vás na cestách zbloudilých k návratu do domu otců, kde modlil se děd, k návratu k sobě, k návratu k duším, za něž se modlí naši patronové svatí. Pás nové cesty pod nohou se odvíjí jak film. Koruny stromů staletí na ní chránit budou chodce, jestliže nebude slyšet běsnění hromů, jestliže nebude poslouchat větrů, jež křížů stromy přerážely vztekem.

Poutníku nový, naslouchej sladkému tichu cest, jímž jeví se láska, jímž po síle zápasu klidní se sval. Naslouchej tichu, jímž na cestách v samotě ke všem k nám kéž promlouvá Bůh.

Jarmila Řinová:

Vidina

J. C.

*já měl v srdci smutek
jenž bičoval květ
mého mládí a
zavíral před ním svět
a nedal nahlédnouti
v bídu lidí a
v teplý žití rytmus
já viděl jen jak
lidé po pravdě se pídí
jak šedý klam
si pěje hymnus
unylého tónu
já viděl lásku jíti kolem
však sytý dech můj
nezrál pro ni
zato srdce jihlo bolem
a vzpomínkami toliko jen
bilo na ideál
svůj vysněný
a přec skutečný...*

Jan Machoň: *Návrat*

*Rychle svá vědra vyprázdnili bláhoví vinaři
a marnost cest svých vyčesali jak dítě písek z kadeří,
dávno už lháři hlásali, že našli náš úděl ve snáři,
ale ztrnou, jak osamělý, když do tváře ho někdo udeří.*

*Do rouna beránek ještě se halí proradnost nepravých proroků,
po potopě však vzešla milost dní nových
jen pro blaho hodných synů Noemových,
okov spravedlivých je snad lehčí rok od roku.*

*Samému nebi se rouhala nahost města svou chlipností,
a přece, přece bys je byl ušetřil pro deset spravedlivých;
kající Marii z Magdaly jsi přijal, i my, zhanobení*

*promarněností
zděděných hřiven kajícně jednou se vrátíme do rukou tvých.*

*Jak pečeti a mince obrazem svým dává znamenat král,
tak podobou svou neklamně označ vlastnictví svoje,
dědictví naše, jež v dědictví dědici svému jsi dal
a který i za ty, již zbavit ho chtějí dědictví jeho, u tebe*

oroduje.

*Láskou a orodováním světců krumplované
k nám ještě tihne tvé roucho brokátné,
pro dědictví jeho, pro milosrdenství své závratné,
dej národu knížete svého milost vrátiti se, ó Pane.*

K. ZÁMEČNÍK: S BOHEM, PANE PROFESORE!

Opírám se o zablácený blatník a dívám se do nepřítomných očí Marunky. Kolem nás hučí dav, deroucí se do městské spořitelny, a před námi leží smutná perspektiva. Ztratíme své gymnasium — naše město nebude v ČSR. V ostrůvku klidu, mezi dvěma nákladními auty, naloženými pyramidami knih, hledáme cestu z moře nejistoty a nervosity. Všichni jsme tak vážní — Maru, Jarka, Pepa i já. Rozejdeme se po gymnasiích, ztratíme svoji oktávu, vykryštalizovanou sedmiletým soužitím v třídu svéráznou a jen naši. To mluví všem s tváří. A s tím vědomím se tiše loučíme.

V přeplněné ulici potkávám našeho pana profesora. Prosím ho o jakési potvrzení. »To jsme to dopracovali,« odpovídá smutně na moji žádost. Jdu za ním do bytu. Stěhují se. Uprostřed kuchyně stojí veliký pytel s peřinami a nad ním uplakaná paní. Rychle děkuji a odcházím. S Bohem, oktávo, a s Bohem, pane profesore! Na shledanou? — — A kolem mne jsou jiné tváře, jiní spolužáci píší před vyučováním úkoly, jiní profesori vykládají a zkoušejí — — jiná, cizí oktáva. Krčím se v poslední lavici a vzpomínám na každou, teď tak drahou drobnost z našeho gymnasia. Ti kolem mne nejsou zlí, ale jsou mi vzdálení. Nevidím kamarádkové teplo vašich očí, Maru, Jarko, Pepo!

Celý týden vystřihuji články o Poličce, hltám každé slovo, každý obrázek z filmových žurnálů. A přicházím po deváté do oktávy brněnského třetího reálného gymnasia. Můj dlouhý soused Špek se na mne udiveně dívá: »Človče, ty jsi ještě zde? Polička je česká,

vážně česká,« třese mi ramenem. — — »Česká? Kluci! Maru! Domů!« — — »Polička je naše!« křičí kdesi dole na rohu kamelot. Vždyť vím a mám strašnou radost. — — — Opět se tísňíme na poličském náměstí. Všichni. Celá oktáva. Celé gymnasium! Radostné tváře mluví za všechny. Přivítali jsme naše vojáky. Vítáme druhou republiku. Jsme tu zas, pane profesore!

P E R E G R I N U S P U T O V Á N Í

Já chápu: se mnou nemůžeš mluvit, mne nemůžeš potěšit. Jsem cizincem v kraji tvého srdce. Jsem cizinec, šedý, uprášený poutník, který putuje. Bez cíle. Putuje proto, že putování je touha, držitelství touhy. Cíl? Toho nemusí dojít a ani nedojde.

Jen jdi, jdi hledat věc, již nám nedotknutou odkázal náš mrtvý ve své závěti, věc neznámou a nerozřešenou. Snad ten blažený mrtvý ji přece objevil — až v smrti, nemohl nám to již říci, vypil ji s posledním douškem vzduchu, bleskla mu sice okem, ale my jsme jeho oči s odvrácenou hlavou zatlačili, snad se projevila v posledním gestu ruky — už jenom jako kon vůle, ne pohyb těla, snad v úsměvu, který zformoval tvář pro věčnost — ale co je to vše pro náš rozum? Co je to pro nás?

Projdeš, poutníče, krajinami úpalu i kraji ledovců, z rajských pobřeží, zkvétajících v plodné zeleni, přijdeš na mrtvá horstva věčných sněhů a věčného smutku, poznáš nevymírající vegetaci světa — přivoníš k nejkrásnějším květům a z jejich srdcí připiješ opojné medoviny na zdraví své touze, mdlý z výparů krásy budeš se bez konce potácet nejrozkošnějšími skleníky přírody — ničeho nezmeškáš, nikdo tě neočekává — obejměš tvorstvo v náruči: šelmy stepí a džunglí ti budou přáteli, tvorové plaší si tě zamilují a usednou ti na ruce beze strachu, jedovatým hadům bude rozkoší s tebou si pohrát, jediným vzdechem přivábíš smutné a pokorné oči laní, obtížených plodem, vyčteš z nich bolest i útěchu, vyčteš z nich, že radost a bolest je život sám... Velbloud ti nabídne svá záda pro cestu přes pouště, orel tě přenese přes pohoří. A nezapomeneš už na oči těch laní.

A potkáš-li přece člověka, pak věř, že je to tvůj bratr, že je to také cizinec v té zemi a poutník. Setřeš s očí svých prach a hůl jeho políbíš. S jeho šatu vyčteš strážně dlouhé cesty, s očí jeho touhu. Tvé srdce se rozbuší vroucí náklonností, radostí, že našlo, co v závěti mu mrtvý odkázal. Rozezvučí se písní, jásající jak Gloria při slavné mši u hlavního oltáře s mocnou odpovědí choru. Rozezvučí se zbožným chvalozpěvem mystiků o zjevení. Ale když se vzájemně svěříte hlubokému roubení svých očí a okusíte jejich vod, když se setkají žíznivé rty, kojené prachem cest, a znavené paže vpletou se ve věnec kolem těl, praskne tětíva onoho okamžiku a — přemáhej, poutníče, nanovo odpor luku...

Znova vyjdeš v kraj. Budeš hledati své útočiště u všech svých dávných přátel. Šelmy ti znovu dokáží svou lásku a bázlíví ptáci svou přichylnost, úskoční hadi tě překvapí otevřeností svého srdce, orel i velbloud ti budou služebníky pokornými. Jen očím laní se budeš vyhýbat. Pochopils propast jejich bolesti, která tě dosud jenom rozteskňovala, která dosud jen hýčkala tvou touhu. Půjdeš dál, s jedním okamžikem, který zůstal otevřen, tím, který nebyl zasut časem, který zůstal žít sám v sobě: s tím okamžikem, který tolik dal rozrůst se naší touze a našemu putování.

VIII. POUTNÍ ZÁJEZD VELIKONOČNÍ DO ŘÍMA

Tolik těšili se mnozí na naši první pout v novém Česko-Slovensku při příležitosti počátku 60. výročí kněžství Sv. Otce Pia XI. a zatím pojedeme se již jen poklonit jeho světlé památce! Půjdeme pokleknouti na jeho hrob a poděkovati mu za jeho lásku, jakou projevoval po celou dobu svého 17letého pontifikátu našemu národu a státu ať pomocí hmotnou na stavbu naší české koleje Nepomucena, či encyklikami, vyjadřujícími velkou lásku jeho k našim svatým patronům, ale i za jeho mužný projev ve smutných dnech minulého tragického podzimu. Chceme se proto tedy pokloniti již nově zvolenému důstojnému nástupci jeho, jako první z prvních naší mladé generace a nejmladší z našeho národa a vyjádřiti mu opravdu synovskou úctu a oddanost. Ujistíme ho svou upřímnou láskou, vyplývající z postavení našeho poměru k Svaté Stolicí. Naše studující

mládež a inteligence, která přejímá v novém Česko-Slovensku povinnost vedení v duchu křesťanském a svatováclavském, bude mezi prvními ze všech národů, kteří se sjíždějí o velikonocích v Římě u svého společného Otce! Je nám třeba navázati nové styky v zahraničí a dokázati na mezinárodním foru světovém naši pevnou víru a nezdolnou naději v lepší příští a budoucnost našeho státu, k jehož zabezpečení jedeme si vyprositi požehnání Otcovo pro sebe i celý národ před oltářem našeho knížete sv. Václava, k jehož cti postavený oltář v basilice svatopetrské hlásá tam naši tisíciletou minulost! Cestou přes Brenner neopomineme navštívit Veronu s její nádhernou katedrálou, kde sv. Vojtěch byl na biskupa posvěcen, ani Milán s jeho universitou Božského Srdce, právě zesnulým Piem XI. založenou a u sv. Jana Bosca v Turině poprosíme o větší pochopení pro věc Boží a zvláště v jeho rodišti Becchi uvidíme začátky jeho apoštolské práce pro záchranu mladých. V Chieri shlédneme místa jeho prvních studií a poprosíme sv. Tomáše Aquinského o sílu mravní čistoty uctěním zde přechovávaného jeho cingula. Krásy jezer severní Italie stejně jako uchvacující pohled na malebné pobřeží mořské poskytne nám jízda za jarní pohody probouzející se a vykvetlé již květeny jižní kolem Pisy a Janova. Přčetné památky z umění italského v mnohých museích Florencie budou jen dalším uměleckým požitkem naší velikonoční pouti, k němuž čestně se přiřadí rozkošně zelená Umbrie s tichým Assisi a odkazem serafínského světce Františka, s nádherným rozhledem po širých nivách Spoleta a Foligna. Pohádkově vysněná Neapol se zájezdem k vykopávkám poslední doby s pochovanou antickou kulturou, zachovanou v tamním Národním museu v Pompeích a Herkulanu, poskytne nám příležitost připomenouti si právě letos 100. výročí kanonisace sv. Alfonse zde narozeného v předměstí Marianella, kde byl tak dlouho blahodárně působil stejně jako velká řada jiných vynikajících světců. Dojemné obřady svatého týdne s úchvatnými chorálními zpěvy, jež zaznívají za mistrovského řízení světoznámých umělců Casimiriho a Pero-siho, jsou jedinečnými duchovními koncerty, na něž sjíždí se celý umělecký svět, by mu poskytl pravé hody duchovní. Laterán i Vatikán a na Velký pátek uctění svatého Kříže v Santa Croce di Jerusalemmě promlouvají tu v duše hodně vlažné svými tklivými pobožnostmi jako nikde jinde! A co křížová cesta v Kolosseu? A katakomby, jak mohly by někoho nechat chladným a neobrátit jeho, byť sebe zatvrzelejší srdce?! Sv. Antonín v Padově s četnými památkami tohoto i pro nás historického města bude předposlední zastávkou našeho putování, neboť v Benátkách pobudeme poslední den cesty, abychom se věnovali prohlídce uměleckých skvostů této kdysi královny Adrie! Rakouskými zasněženými Alpami za jízdy přes den do Vídně se zastávkou u našich českých Těšitelů na Rennwegu zakončili bychom naši tradicionelní, tolik vyhledávanou pout velikonoční. Pospěšte si s přihláškami, nenechávejte vše na poslední chvíli! Přihlašování v posledních okamžicích působíte velké starosti pořadateltvu. Nechť naše účast o letošních velikonocích v Římě vyzní velkolepě ve společné audienci u nově zvoleného Sv. Otce!

Prof. Josef Limpouch, duchovní vůdce pouti.

Bohuslav Čálek: *Sladké zakletí*

*Připoutána k břehu loďka má je
v leknínové zátočině vod,
na lanoví šepot větru zraje
v chorálový doprovod.
Ticho voní omámením novým,
jsi sám na pevnině mlčení,
vzduch se láme chvěním opálovým
v démantové záření.
Život se skryl do poledních stínů,
oněměl jak v dálce vodopád,
jako motýl, slétlý na květinu,
začal sladkou vůni ssát.
Tak má duše tichem zakleta je
v nezčeřeně zátočině vod,
kde jen vítr bezstarostně hraje
chorálový doprovod.*

Vévoda: *Zpíváno večer*

*Už nezaplane láska
na krbu vyhaslém
Lampo vždy mluvila mi o světle
jež zhasíná na okně zamrzlém
Lesy písčité stráně a puklá brázdo snu
před rudým šátkem západu se chvěji
nic mi už nezbylo z očí z tlejícího listí
jen někdy si zpívám — o naději
Smutku ty spodní doprovode mých písní
za noci bezedné tep času počítám
Měkkým svitem nehladily jste mou tvář
hvězdy Prvá druhá — — vás nikdy nesčítám
Už nepřijdem v to místo
kde slovo drsné udeřilo v tvář
Mez ten teplý pás vadnoucích polí
mlčel když přišel jsem však miloval —!*

Marta Horská: *Smíření s časem*

*Blížkost rozevřených dalek
zvučících chvalozpěvem dne
to země s hvězdami přede svůj sen
svou píseň ránům do klína vydechne*

*Sněžením rukou do zvuku strun
v pokoře beránka kráčím
se stádem oblak a času
a propadám se tisícovým snům*

*Na drátech dalek lkají mé písně
spřízněné hudbou ticha
jdu sama ve zbylých šlépějích
váš hlas mi stále a stále uniká*

A. Machourek: Dionysovo divadlo

V. M. Studentské vzpomínky

Studoval s námi také jeden žák žid. Měl jsem ho rád, a to proto, že mi vždy bez okolků, když jsem zapomněl doma peníze na nutný sešit a podobně, půjčil. Dnes jest vrchním lékařem. Hočitel ho vyvolal, a tu viděl, že má krátké kalhoty. Ptal se ho: »F., čím jest váš otec?!« Nato zněla nesmělá odpověď: »Obchodníkem«. A tu se Hočitel rozzlobil a křičel: »A to nemá dva šestáky, by vám nastavil nohavice? Jak mi sem ještě jednou přijdete neoblecen, tož vás vyhodím.« Za týden všichni studenti, kteří dosud nosili krátké kalhoty, měli kalhoty nové a dlouhé. Krejčí si aspoň něco vydělali. Já jsem měl blaživý pocit, neboť ani jako malý klouček jsem krátkých kalhot nikdy nenosil.

Jindy zase vyvolal žida. Otázka z fysiky zněla: »F., povězte nám, proč Mojžíš zakázal židům vepřové maso? Nevíš to, tedy ti to řeknu sám. Židé byli takoví nesrsti, snědli vše, na co přišli. Vepřový dobytek na východě jest uhrovitý, oni pak z toho měli tasemnice a jiné nemoci. Proto, aby nebyli nemocni, zakázal jim to nábožensky, neboť jinak by neposlechli. Ale, ty dnes můžeš. U nás dnes se vše na jatkách kontroluje a orazítkuje. Vše je čisté.« Nato, teprve se tázal po látce z fysiky. V nitru mém to vřelo. Divil jsem se, že žid to snesl. Já býti na jeho místě považoval bych to za urážku náboženství.

Slova, která Hočitel často říkal, sestavili někteří hoši v píseň, kterou každý student na gymnasiu znal. Zpívala se na nápěv »Kolíně, Kolíně...« Zajímavé, že ji brzy znal i profesor nově na ústavě ustanovený, jak jsme se přesvědčili na výletě třídy do městečka hodinu vzdáleného. Třídní vedl nás jednou na výlet s jiným profesorem, který nás učil dějepisu a byl velkým dřičem. U něho musil každý dějepis znáti jak se patří.

Uvedli nás do zahrady hospody ve venkovském městečku a dovolili, bychom si koupili každý džbáněk piva. Bavili jsme se zpěvem. Třídní odešel, dovnitř hospody a tam si poručil něco k jídlu. Někteří studentiči si vzpomněli také na Hočitele. Nařídili prvnímu žákovi z třídy, který vzal na výlet tahací harmoniku, aby spustil »Kolíně

Kolíně...« Stalo se. Všichni zpívali: »Hočitel, Hočitel, Frankfurtákův je přítel, objednali bez milosti, objednali bez milosti téda plnej pytel. Když pytel rozvázal, pro Frantíka hned vzkázal: Jez burty a jitrnice, dej pozor na nohavice, by ses nezamazal.«

Taková slátanina ze slov Hočitelových.

Třídní hned přiběhl do zahrady a vyšetřoval, co se zpívalo. Všichni řekli: »Kolíně, Kolíně...« ptal se tedy toho s harmonikou. Ten tvrdil, že hrál Kolíně, Kolíně...« Rozsudek pronesen: »Všichni dopíjí pivo, zaplatí a jíti. Kluci jedni, oni si neodpustí, aby si nezazpívali na výletě písničku o jednom členu sboru profesorského.« Bylo asi po třetí hodině. Vytrestal nás tím, že na silnici cestou jsme musili konati prostná cvičení.

Třídní šel kdysi s námi také na výlet do městečka na stranu opačnou od právě zmíněného. Řekl nám: »Do hospody se nepůjde, snad se zastavíme někde u sedláka a koupíme si trochu mléka.« Podle toho si někteří nevzali peněz, neb jen nějakou pětinu než šestáček.

Pak nás zavedl přece do hospody a koupil dvěma po džbánku piva. Sám odešel do zvláštní místnosti pojísti. Tu ale dva hoši měli více peněz s sebou, a když pan profesor tam nebyl, rychle dávali mřížkou u výčepu peníze hostinskému a pili džbáněk za džbánkem. Třetí si od nich vypůjčil. Na to pan profesor přišel, uviděl co děláme, a tu shledal, že třem se svítí oči jako kočce v noci. Hned nařídil hostinec opustiti. Cestou vícekrát přes skřípec prohlížel lesk očí oněch studentů. Zapřisahal se, že už nikdy sám s námi nepůjde. Cestou se s ním dva hádali, že jim dává špatné známky, že je nespravedlivý. Když šli po zábradlí mostu a pan profesor měl strach, že spadnou do řeky, řekli mu dokonce, že mu po tom nic není.

Na pastvisku mezi lesy jsme si hráli na kočku a na myš a z návodu pana profesora dotyčné hodně pohonili, aby obdrželi normální lesk očí. Až se trochu setmělo, uvedl nás do města. A byl rád, že to neskončilo hůře.

Třídnímu říkali policajt. Říkával nám, že třetí třída jest Dunaj — ten kdo přeplave, dostane se do oktávy a k maturitě. Pro mě byla třídou

poměrně největšího klidu po dobu studií gymnasijských. Poněkud bouřlivá byla třída šestá, kde bylo nutno studenty »prositi«, neboť jsme byli rozděleni na pobočky A a B, septima pak musila býti třídou jen jedinou, neboť městská rada nepovolovala úhradu pro pobočku při septimě.

Dali tedy do třídy B profesory, kteří byli postrachem studentů a dovedli třídu tak »prositi«, aby podle zákona nás nebylo v septimě z obou tříd 40, nýbrž méně než 40.

V septimě nás učil i jeden profesor, který jako voják při okupaci Bosny přišel o prsty na nohou. Při chůzi se kolíbal. Pohled měl přísný, dlouhé vousy pod nosem. Kdo neuměl, toho posílal na vojnu. Tam prý ho naučí. Když jsme nastoupili do septimy, měl u nás první hodinu latinu. Povstali jsme a čekali, až nás vyzve k modlitbě před vyučováním. Počal se žehnati křížem a my jsme spustili Otčenáš. Rozkřikl se: »Dosti! Latinsky!« Odpověděli jsme, že latinsky neumíme. »Vy se neumíte modlití latinsky v šesté třídě latinské? To je hanba! Dnes tedy ještě česky — ale zítra, jak to nebude latinsky, zatopím vám, až vám budou kosti praskati!«

Druhého dne již to šlo. Odpoledne každý si opatřil opis a nazpaměť nadřel.

Měl-li někdo pod nosem už vyrazující chmýří, říkal mu »starče«. Neuměl-li něco, vzkřikl: »Starče, napil ses zrána blínu místo kávy, že tak hloupě mluvíš?«

Přes tu přísnost a vojenského ducha byl jinak člověk zlatého srdce. Studenti slabšího nadání špatně na něho vzpomínají. Mně bývala hodina klasických jazyků milou, bez obavy o známku. On nás naučil vnímat obsah čtených autorů. Litoval jsem tehdy, že páni profesori si nehleděli více pěkných mravních sentencí z pohanských spisů, z nichž mnohé byly duchem křesťanské. Mladý člověk hořící pro ideály měl tu hodně látky k upevnění své touhy po nich.

Jednou mě ten pan profesor vyvolal na stupeň, abych přeložil a vyložil část básně Vergiliovy. Uklonil jsem se mu, postavil se tváří k žákům a spustil. Při tom se mi trásla kolena třemou. Když jsem věc skončil, podíval se pan profesor na ostatní žáky a pravil: »Dívejte se, jak ten chlap umí pěkně překládat! Proč se tedy vždy třepe při tom jako sulc? Poslouchej,« obrátil se ke mně, »to vypadá, jako bych já byl člověk zlý, anebo ty. Co je pravda?« Odpověděl jsem na to, že ani pan profesor není člověk zlý, ani já, že nevím, proč se třepe, že za to nemohu. »Já si myslím také totéž,« řekl profesor. Pak byl po mně vyvolán jiný k tabuli, aby překládal dále. Obrátil se však tváří k p. profesorovi a ne k žákům. Ten z toho usoudil, že asi má v knize tzv. šimla — totiž překlad český. Povstal a křičel na něho, že tam má jistě nějakého »šimla«, proto prý si stoupl k němu tváří, a ne k žákům, aby mu na knihu neviděl. Uchopil ho za ruku a třepe s ní, až studentík tou rukou svírající Vergilia, pustil knihu, která se otevřela, a z ní vypadl tištěný překlad. Bylo zle. Pan profesor sám zvedl se země »šimla« a zuřil, jakého se hrozného podvodu žák tento dopustil. Hned poslal pro školníka, aby otec se dostavil ještě v přestávce do hovorňy ústavu, jinak, že propadne na celé čáře. Student prosil, že tatínek nesmí o tom vědět, že leží raněn mrtvicí, aby směla přijít matka, aby otec o tom nezvěděl. Profesor se zarazil a řekl: »Ať tedy přijde paní matka.« Pak se uklidnil a pravil: »Já vím, že mnozí mají „šimla“,

ale doma. Tam ať si má, co chce, ve škole však to mít nesmí. Tamhle M. jej jistě také má, ale doma. Vid'te!« Ten se usmál a kývl. Měl jej však v lavici na koleně, jak jsem viděl.

Za čtvrt hodiny matka studentova byla v hovorňě. Pan profesor začal líčiti podvod studentův a trval na tom, že musí z ústavu pryč, jinak že propadne. »Ale kam?« táže se matka. »Ať jde na vojnu!« »Vždyť je krátkozraký!« »Tak ať jde na lékárnictví.« Tož zůstalo při tom. Student pak prošel, a po prázdninách už v ústavě nebyl. Je dnes lékárníkem, blahobytně vypadá, jak jsem viděl, když jsem s ním před nějakým rokem mluvil, a žehná jistě oně chvíli, kdy pan profesor našel vypadlého šimla z Vergilia, neboť by jinak nebyl tím, čím je. Bůh vše řídí k dobrému. Každého vede tam, kde ho chce mít. Pan profesor měl rakovinu žaludku a to ho tak zkrušovalo, že musil občas na dovolenou.

Skončil předčasně, mučen byv rakovinou žaludeční, jak jsem tehdy slyšel. Vychovatelem byl řádným. Odsoudil ve třídě přednášky univ. prof. Krejčího z Prahy. Prohlásil, že se takových pánů nebojí, kteří kazí lid. Ten pan universitní profesor přednášel v našem městě na téma: »Tolstoj a jeho dílo«. Šel jsem na přednášku, líbila se mi tím, že ve státě budoucnosti, který bude pantheistický, zločiny se nebudou trestati, poněvadž by se tak páchal nový zločin. Měl jsem tehdy pokušení panu univ. profesorovi pro přednášce, až se bude ubírat mimo mě, ukrásti zlaté hodinky. Zda by mě dal stíhati soudně a chytati policií, když na přednášce dokazoval, že to nemá býti na základě věty Tolstým vytržené z Evangelia »Nedopírejte zlému«. Nic ovšem nedokázal celou přednáškou. Můj nápad s hodinkami byl důkazem studentům k vyvrácení jeho celé přednášky, když o ní potom rokovali. Pokračování.

Páté přes deváté

Goniometr odrazový je založen na obrázcích. — Při tom trojúhelníku se musíte držet přece těch úhlopříček! — Dále se vyskytuje velmi rozšířený nerost, ve kterém krystaluje vápenec. — Člověče, vy dovedete dokonce dobře odhadovat; mohl jste být hluchoněmý. — Co je to, když v pražském museu uvidíte z nerostů takové růže? Nevíte? No přece krystaly! — Kdybyste strčili do bezbarvého plamene ruku, tak se zabarví žlutě. — Ptakopysk žije ve vodě, proto má tvar podobný ptáku. — Srst ptáků je v zimě nejlepší. — Sůl se dá roztrískat do nekonečna na samé krychle. — Chemik myslí ve značkách. — Jak se jmenuje takové světlo, které propouští jen jeden paprsek? No, polarisované! — Některé nerosty nejdou vůbec napodobit; pak už to ale nejsou vůbec nerosty. — Podobným drahokamem jako zlato je stříbro. — Skály se navrtávají zvláštními diamantovými dráty. — Baryt se pozná podle toho, že po něm pojdou myši. — Nejčistší petrolej je čirá nafta. — Svor se nalézá v krkonošském Pošumaví. — V pololetí je vlastně známka za celý rok. — Tady ten piskovec nám donesl nějaký primán ze sekundy, nebo z nějaké druhé třídy. —Master—

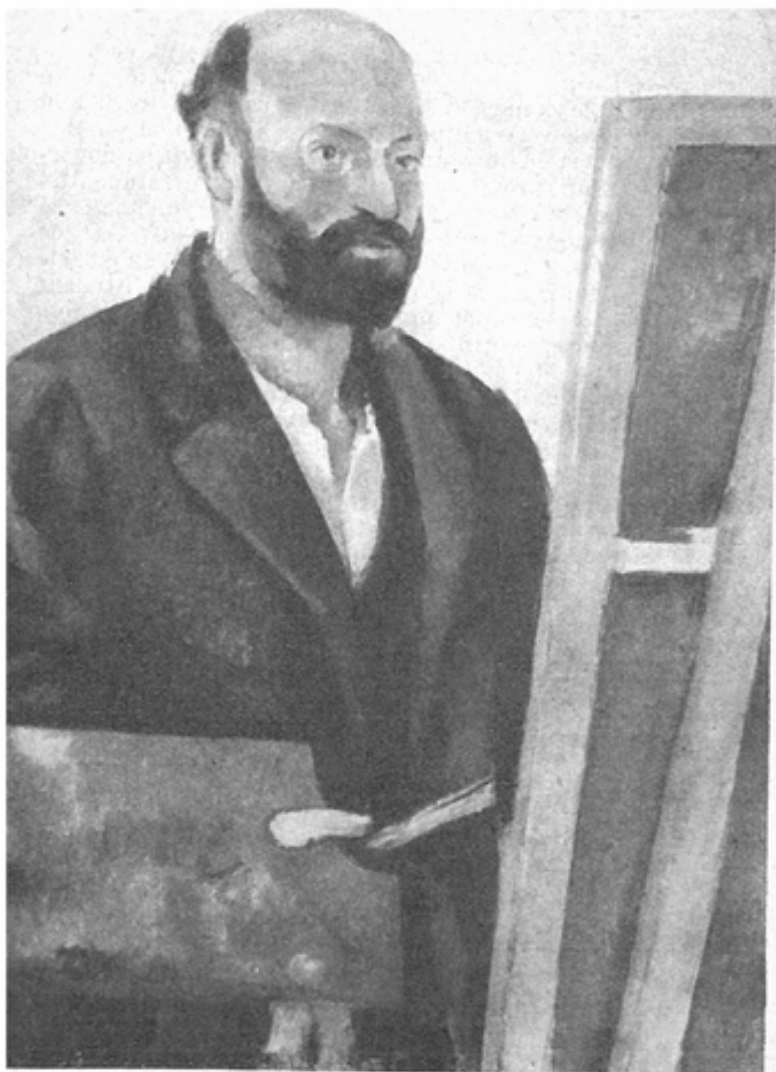
V. Ot. S.: Čtu řádky Tvé

a každý novou ranou v hruď

a každá hláska balzámem

a každé slovo novou řší snů

a každá tečka novým koncem je.

PAUL CÉZANNE

»Jak zamlčet své okouzlení během cesty z Marseille do Aix, zatím co před oknem kupé defilovaly bez ustání krajiny, v nichž jsem poznával Cézannovy obrazy. Jak nevzkřísiti znovu vášeň malíře, když stál se štětcem v ruce před plátny, která v návalu hněvu neváhal třeba zničiti, taková plátina jako byl »Venkovan«, celý poškrabaný nožem, nebo »Zátiší«, jež se houpalo na větvi třešně právě proti oknu atelieru.

Kdykoliv vzpomenu na Cézanna, vidím jeho atelier, kde reprodukce, rozvěšené po zdích, svědčily o malířově lásce k starým mistrům od Lucy Signorelliho, El Greca, Tintoretta, Tiziana a nám bližšího Delacroixe, Curbeta až po Foraina. Ubohé reprodukce, obrázky po jednom sou, mu stály, aby si vyvolal prostředí museí.« Z knihy A. Vollarda: Paměti obchodníka obrazy.

Paul Cézanne: Vlastní portret

K stému výročí narození Paul Cézanna, otce moderního malířství

DOMINIK PECKA: CREDO

II.

Víra jako ctnost

Důkaz y

Víra jest vlastním úkonem rozumu. Svatý Tomáš definuje víru: *Credere est actus intellectus assentientis veritati divinae ex imperio voluntatis a Deo motae per gratiam.* (S. Th. 2—2, q 2 a 9 c.) Víra jest úkon rozumu přisvědčujícího k Boží pravdě z příkazu vůle Bohem pohnuté skrze milost. Rozum to jest, jímž člověk věří. To je přirozeno a zřejmo, jako že láska jest věcí a úkonem vůle. Tak i jiné úkony, jež víra předpokládá, totiž věrohodné svědectví, znalost slov svědkových, jsou vlastním úkonem rozumu. Ovšem ne pouze rozumovým: víme, že samy důkladné vědomosti nevedí nutně k víře, nýbrž mohou dokonce nevěru učiniti zarputilejší. Je patrné, že o víře a nevěře rozhoduje ještě jiný činitel (nehledíc k nadpřirozenému) v člověku samém, a to jest vůle.

Často slýchané slovo »nemohu věřit« není naprosto nepravdivo: příčina, proč nemohou lidé věřit, není jen ve vadném rozumu, nýbrž v celkovém duševním stavu lidí. Zcela pravdivo jest: »mohu nevěřit«, poněvadž víra je také konem fysicky volným a psychologicky svobodným.

Víra jest rozumné, ne slepé přijetí pravd Božích. Proto Spasitel vybízí ke zpytování Písem (Jan 5, 39). Jan nabádá ke zkoumání duchů (I Jan 4, 1), Pavel k rozumné bohoslužbě (Řím. 12, 1), Petr vyzývá k obraně proti každému, kdo žádá od věřících počet z naděje jejich (I Pet. 3, 15). Křesťan nevěří v Boha, aniž se tázal světa a života o Bohu. Nevěřící ve Zjevení, aniž se tázal, zdali Bůh skutečně k světu mluvil. Nepřijímá nauku Kristovu, aniž by zvěděl a přezvěděl skutky Kristovy (Jan 10, 37). Nevěřící Církvi,

aniž v ní poznal zpřítomněného a zvěčněného Krista. Církev nechce, aby se věřící spokojovali vírou dětskou (*fides rudis*), nýbrž poučováním a zdůvodňováním chce v nich vypěstiti víru uvědomělou (*fides rationabilis*).

Jest Bůh. Bez Boha jest svět hádankou nerozluštitelnou. A je-li Bůh, je to bytost naprostá, věčná, nesmírná, klanění hodná; avšak též nekonečně mocná, moudrá a dobrá. Všemohoucí Stvořitel, nejmoudřejší Ředitel. I táže se člověk: »Mluvil Bůh k světu?«

A smí odpíratí popěračům Zjevení Božího: Nemluvil-li, nemluvil buď proto, že nemohl, nebo proto, že nechtěl. Nechtěl-li, není dobrý. Nemohl-li, není všemohoucí. Není-li dobrý a všemohoucí, není Bohem... Ale věřící jest přesvědčen.

Bůh mluvil k otcům našim. Mluvil mnohými způsoby; nejprve skrze patriarchy a proroky, posléze skrze Syna svého a jeho apoštoly. A z Božího Zjevení jest jist, že Syn Boží se stal člověkem. To neodporuje rozumu. Všemohoucí mohl vtělit. U Boha není nemožná nižádná věc. To prozrazuje nesmírnou dobrotu živého, nesmrtelného, nejsvětějšího Boha.

Přišel, vtělil se, přebýval mezi námi. Smířil vše s Otcem v Duchu svatém. Učení jeho je božské. Naprosto dokonalé. »Já jsem Pravda,« řekl. Evangelium jest zápis jeho života a učení. Dogma jest bezbludné vyjádření jeho nauky. — To je hrubý nárys čistě rozumových cest víry. To vše je možno a vynakládá se na to mnoho pílě, trpělivosti. Kdyby člověk byl v jádře racionalista, to jest bytost jen a jen rozumová, převyšovaly by výsledky těch důkazů všechno lidské očekávání. Jest vskutku možno dokázati jak rozumnost víry a věřitelnost Božích pravd, tak nerozumnost a nesmyslnost nevěry. Ale nesmí se zapomínati, že důkazy věrohodnosti Zjevení nejsou nikdy takové, aby každou pochybnost učinily nemožnou. Evidence těchto důkazů z rozumu o skutečnosti Zjevení není vnitřní, nedotýká se obsahu Zjevení, který je nevystižitelný a nevýslovný, nýbrž je to evidence jen vnější, evidence věřitelnosti a přijatelnosti Božích pravd. Výsledek všeho dokazování rozumového, filosofického a historického jest závěr, že Bůh mluvit mohl, a úsudek, že pravdy zjevené je možno a se stanoviska ethického též třeba přijmouti věrou. Božská, naprosto jistá a pevná víra může následovati, ale nemusí. Důkazy ty ji předcházejí a činí lidsky osvícenější, ale samy nestačí ji vytvořiti. Víra není jen kon rozumu. Tak i apologie může ex post dokázati věřitelnost Božích pravd a před soudem rozumu obhájit čin božské víry, ale souhlas s nimi ani vysouditi ani vynutiti nemůže. Theologie může připravit podmínky pro akt víry, ale uvěřiti jest dílo milosti Boží a člověka samého. Podle Platona člověk filosofuje celou svou bytostí. Platí to i o víře. Ke konu víry nestačí pouhý rozum: víra jest i kon vůle, ba celého člověka. Víra může vzklíčiti jen tam, kde je dobrá vůle a touha po věčné pravdě.¹⁾

Součinnost vůle.

Je zřejmo, že nic v lidském životě se neděje bez vůle. Ani poznání přirozené není dobře možno bez součinnosti vůle. Poznání vrcholí se jistotou. Jistota pak se zpečetuje souhlasem. Ale i souhlas rozumu jest vždy nějak s úkonem vůle. Teprve když jakoby svolíme a řekneme ano nebo ne, jest poznání naše dovršeno. Poznání naše jest s volbou, volbou mezi pravdou a nepravdou, mezi buď a nebo.

¹⁾ Ernest Psichari, vnuk Renanův, padší v Belgii 22. srpna 1914, byl jako student nevěřící: později z touhy po činech odešel do Maroka a tam v samotě africké pouště našel pokoj duše a víru v Boha. Od těch dob neměl jiné touhy, než napraviti, co zlého způsobil jeho děd, jenž svou knihou »Život Ježíšův« podryl v duších tisíců základy náboženské víry. »Zastávám se svých otců proti otcí svému« vyjádřil to Psichari. Dlouho se zkoumal Psichari, než se stal věřícím, jak svědčí jeho zápisky »Les voix qui crient dans le désert«. Přesvědčil se, že rozumovými důkazy může býti člověk přiveden až na práh víry: ale překročiti ten práh musí sám. »Jedná se o to,« píše o tom problému, »má-li člověk smysl pro nebe nebo ne, chce-li žiti jako anděl či jako zvíře, má-li dobrou vůli se povznést a zduchovnit. Okolo toho se točí vše. Proti každému důkazu možno postaviti důkaz jiný a tak se ukazuje marnost všeho dokazování. Není-li v člověku snahy po něčem vyšším, není-li v něm touhy po Bohu, jest každý důkaz zbytečný.« Knihu, v níž vylíčil svoji cestu k Bohu, končí slovy: »V den, kdy duše zlační po věčnosti, v den, kdy vskutku zatouží po pravdě, v ten den vykoná nejdůležitější krok, jediný krok, který se od ní žádá. Ostatní vše náleží Bohu. „Quae tandem,“ praví sv. Augustin, „quae tandem mens aeternitatis, vitaeque praesentis brevitatem permota, contra huius divinae auctoritatis lumen culmenque contendat?“ Jaképak mudrování v den, kdy touha po Bohu jest v nás? Ach ne. Na cestách v Trarze již jsem se nepěl s Bohem, nýbrž důvěřuje v něho a odevzdává se mu po tolika cestách a pochodech, jsem čekal v míru a radosti, až poznám až do nádherné plnosti sladkost jména křesťanského.« (Ernest Psichari, »Les voix qui crient dans le désert«. Souvenirs d'Afrique. Louis Conard, Paris 1928, p. 341—2.)

Avšak teprve ve víře se projevuje součinnost vůle zřetelně. A také nezbytnost svobodného přičinění.²⁾

Předmětem rozumu jest pravda. Předmětem vůle jest dobro. Není člověka, který by nechtěl své dobro. Podle učení svatého Tomáše prvním či základním konem rozumného člověka jest hledání dobra a únik před zlem. (De verit. q 14, a 2, ad 1). Hledá-li člověk dobro, je ochoten toto dobro milovati. Chce to dobro získati. Představuje si to dobro jako schopné plně uspokojit touhu srdce. Tuší v něm nějak svůj poslední cíl a smysl své existence. To vše jsou kony vůle. A v nich jest i obsaženo rozhodnutí nalézt to dobro ve shodě s rozumnou přirozeností a se všemi jejími možnostmi nejen přirozenými, nýbrž i nadpřirozenými. A to už je vůle k víře. A v této vůli je také jakási víra před vírou, úmysl věřiti.³⁾

Je-li víra konem vůle, znamená to, že jest konem svobodným. Nikdo, jak praví svatý Tomáš, není absolutně nucen věřiti, rozumíme-li nucením násilí na vůli, neboť víra jest kon dobrovolný. Ale každý potud jest nucen v něco věřiti, že je svírán nutností cíle. Arctatur necessitate finis. (S. Th. 2—2, q 1, a 6, ad 3.) Nikdo totiž nemůže býti proti svému dobru. Vše dovede člověk, ale nedovede nemilovati vůbec. Nějakého boha má konec konců každý. Každý má něco, co pokládá za nejvyšší své dobro. Kdo se neklaní Bohu, klaní se modle nebo ďáblu. Ale kdo se klaní modle nebo ďáblu, v něco věří. Ten, kdo by byl schopen říci: není pro mne dobra, byl by člověk cele proniknutý ničemností. Ale takového člověka není.

Formou víry láska.

Všechny kony lidské vycházejí z vůle. Vůle řídí člověka k dobru. Posledním a hlavním dobrem člověka jest Bůh. A k tomu jest člověk zařízen láskou. Jest i druhotné a částečné dobro: a to buď jest zařiditelné k hlavnímu dobru, a to jest dobro opravdové: anebo odvádí od konečného dobra, a to jest dobro zdánlivé. Tak vykládá svatý Tomáš (S. Th. 2—2, q 23, a 8.)

Trvalá snaha konati dobro nazývá se ctností. Pravou ctností jest jen snaha konati dobro pravé, směřující k dobru poslednímu. Bez zřetele k poslednímu cíli není možna pravá ctnost. Ctnost bez lásky není ctností. »Kdybych rozdal na pokrmý chudých všechen statek svůj a kdybych vydal tělo své, abych shořel, lásky však bych neměl, nic mi neprospěje.« (I Kor. 13, 3.) Lakomec na příklad jest opatrný, když chrání své poklady, jest spravedlivý, boje se, aby někomu nedal více, než mu po právu patří, jest střídavý, aby zbytečně neutratil groše, jest i statečný v boji proti lupiči, který ho chce obrátit o jeho zlato: ale opatrnost, spravedlnost, střídmost, statečnost lakomce nejsou

²⁾ Znepokojující stránka lidského ducha, to, co ducha samého — koho jiného? — znepokojuje, jest, že ve věcech poměrně lhostejných podle okolností má naprostou nebo téměř naprostou jistotu, ve věcech rozhodujících však jen částečnou, v nejlepším případě pravděpodobnost a že jest odkázán na přirozenou víru. Lidstvo mělo v celku vždy přirozenou víru v jsoucnost Boží a nesmrtelnost duše, aniž mohlo ji dokázati s touž nevýratností jako nějakou matematickou poučku, nebo na ni ukázati jako na slunce nebo měsíc nebo strom nebo dům. To náleží k chudobě a slabosti lidského ducha, jež se mohou státi jeho božským bohatstvím. Ke každé víře náleží rozhodné chtění a v tom je rozdíl mezi vírou a věděním, ač se tím nic nemění na skutečnosti, že soudidlem víry jest a musí býti pravda a potom teprve její síla, ne naopak, jak se nyní většinou hlásá. Obsahem křesťanské víry jest První Pravda a ne paradox. V jejím základu, v ní samé září světlo, jež vede. A tak ovšem je pravda: víra, ač má vždy rozumový podklad, nikdy se neuskutečňuje bez vůle. Kdo věří, chce věřiti. (Theodor Haecker, »Der Geist des Menschen und die Wahrheit«. Jakob Hegner, Leipzig 1937, 108—9.)

³⁾ Jest základním principem přirozené morálky, platným pro všechny situace mravní a náboženské, aby člověk, obdařený rozumem, užíval svého rozumu k uspořádání života. Avšak svůj život neuspořádá, neobráti-li se k svému pravému cíli. Všechno jednání je odvislé od cíle, který si člověk stanovil. A tak pro každého člověka stále platí příkaz přirozené mravnosti, totiž žiti v přítomnosti svého pravého cíle a hledati jej, nezná-li jej s jistotou. ... A hledá-li jej skutečně, jest jasno, že aspoň v srdci svém jej již nalezl. O tomto stavu duše platí výrok Pascalův: »Nehledal bys mne, kdybys mne nebyl nalezl.« Člověk nezná toho cíle, ale směřuje již k němu upřímností svého úmyslu, a to nejen v mezích nejasné představy, kterou o něm může mít, ale i v tom, co uniká jeho vědomí; a nejen v tom, co může uskutečniti svými silami přirozenými, ale i v tom, co odpovídá jeho schopnosti přijmouti milost a pomoc Boží, již nezná. Jak dovedl, vstoupil v poměr k svému nadpřirozenému cíli, k Bohu odplatiteli a slitovníku, jehož idea jest obsažena v naprosté dobrotě, kterou si určil za cíl svého života. Od té chvíle souhlasí s první Pravdou, jejíž nauka jest nerozlučně spjata s pravdou o Cíli, který chce nalézt: a jest již ochoten podrobiti se jejímu slovu. (A. Gardeil, »La crédibilité et l'apologétique«. J. Gabalda, Paris 1928, p. 15—17.)

ctnosti, poněvadž nevycházejí z lásky. Bez lásky není ctnosti. Theologové nazývají lásku matkou a formou všech ctností.⁴⁾

Podle výkladu svatého Tomáše jest láska i tvarem víry. Úkon víry je tedy úkon rozumu i vůle. Má tedy vztah jak k předmětu rozumu, jímž jest pravda, tak i k předmětu vůle, jímž jest dobro a cíl. To dobro, jež jest cílem víry, totiž dobro božské, jest vlastním předmětem lásky. A tudíž láska se zoví tvarem víry, pokud se úkon víry skrze lásku zdokonaluje a utváří. (S. Th. 2—2, q 4, a 1, 3.)

Vztah víry k poslednímu dobru naznačil svatý Pavel, když definoval víru jako »základ věcí nadějných, přesvědčenost o neviditelných«. (Žid. 11, 1.) Věcmi nadějnými se rozumí štěstí, jehož člověk dojde spojením s Bohem. Víra je základem či podstatou tohoto spojení, jehož dokonáním jest přímé patření na Boha, věčnou Pravdu. Víra tedy obsahuje i touhu po věčném dobru a očekávání Boha.⁵⁾

Víra není přijetí nějakých pravd, visících ve vzduchu, nýbrž souhlas se slovem Božím. Pán Bůh mluví. A člověk rád věří. A rádi věříme jen tomu, kdo jest nám milý. V tom smyslu pohnutkou, proč přijímáme slovo Boží, jest i láska k Bohu, jest i přesvědčení, že Bůh jest dobrý a že nás nechce klamati.⁶⁾ V té souvislosti napsal i svatý Pavel: Víím, komu jsem uvěřil. (II Tim. 1, 12.)

Víra bez lásky nazývá se v theologii »informis«, to jest bez formy, jako by bez duše. Svatý Jakub ji nazývá mrtvou: Víra, nemá-li skutků, jest mrtvá sama v sobě. (Jak. 2, 17.) Je to víra nepůsobivá, neživotná, k spasení nepostačující. Pojí-li se však v duši s láskou, je takřka ve své formě. Tím ovšem nemění se vlastně víra sama, nýbrž podmět víry, jímž jest duše. (S. Th. 2—2, q 4, a 4, ad 4.) (Pokračování.)

4) »Viděl jsem v Tivoli,« praví Plinius, »strom, roubovaný všemi možnými způsoby a nesoucí plody všeho druhu, neboť na jedné větvi byly třešně, na druhé ořechy, a na jiných hrozny, fíky, granáty, jablka«. — Theotime, to byla věc podivuhodná. Ale ještě podivuhodnější jest, vidíme-li v křesťanu Boží lásku, na niž jsou naroubovány všechny ctnosti. A tak jako o tom stromu se mohlo říci, že byl třešní, jabloní, ořechem, granátníkem, tak je možno říci o lásce, že jest trpělivá, mírná, statečná, spravedlivá, či lépe, že je trpělivost, mírnost, statečnost a spravedlnost sama. (Saint François de Sales, »Traité de l'amour de Dieu«. Lecoffre, Paris 1928, t. II., p. 292.)

5) Hledě na víru po této stránce volní, jemně, ač ne právě případně k víře, napsal J. Rivière: »Jsou okamžiky, kdy se mi víra jeví jako výsledek potřeby, potřeby nebýt sám, potřeby neumřít, potřeby zachovati si důvody ke konání dobra. Avšak uvědomuji si právě v těch okamžicích, že to jest jen nepravé hledisko, jež má příčinu v okamžité nepřítomnosti důkazů a v tom, že má víra jest na čas zbavena svého předmětu. Je to, jako by ten předmět byl na cestách. A vskutku odchází a přichází; je tu a není tu. Dává mi i bere toto uspokojení, tuto nesrovnatelnou a nevysvětlitelnou plnost, kterou jedině on mi může uštědřit — kterou však mi nikdy nedává na trvalo a kterou mne nechává čas od času okoušet, aby mi vrátil radost a odvalu. A tu chápnu, v čem jest víra ctností. Celkem by se to mohlo zdát zcela divným. Neboť na první pohled, proč přičítati mravní hodnotu přesvědčením ducha? Avšak víra jest ctností, poněvadž má účast na trpělivosti, poněvadž záleží v čekání, hlídání křbu, zatím co host je v dáli, poněvadž jest především věrností.« (Jaques Rivière, »A la trace de Dieu«. Gallimard, Paris 1925, p. 175.)

6) Georg Wunderle rozeslal bývalým žákům a žákyním vyšších škol německých dotazník, v němž byla také otázka: Která nauka víry působila Vám obtíže? Spojitost víry a lásky zvláště naznačena v odpovědi osmnáctileté studentky: »Věřím vše stejně ráda a vše bez obtíží. Tak jako člověku, kterého mám ráda, všechno ráda věřím, co mi říká o věcech, kterých sama neznám. A tak jest mi vše, co Bůh řekl, stejně milé a důvěrné, a nedávám žádné pravdě víry přednost, poněvadž vše je tak podivuhodné a nepochopitelné a přece tak krásné a známé, když to Bůh řekl.« (Dr. Georg Wunderle, »Glaube und Glaubenszweifel moderner Jugend«. Pädagogischer Verlag, Düsseldorf 1932, S. 106.)

Pokora a velkodušnost

Pokora je ctnost, která má za účel zdržovati a mírniti hnutí naděje.

Hlavní pohnutkou pokory jest podle výkladu svatého Tomáše úcta k Bohu (reverentia divina), takže člověk pokorný si nepřipisuje více než jest mu přiměřeno podle darů, jež obdržel od Boha. Základem pokory jest tudíž podrobení člověka k Bohu. (S. Th. 2-2, 161, 2 ar 3.)

Člověk pokorný se zdržuje, aby neusiloval o věci, jež jsou nad jeho síly. K tomu však je potřebí, aby poznal, čeho se mu nedostává.

Pokora a velkodušnost si neodporují, nýbrž shodují se v tom, že se řídí správným úsudkem. (2-2, 161, 1.)

V každém člověku je něco velikého, a to jest dar Boží; a v každém člověku jest nějaký nedostatek, a to je chabost přirozenosti. Velkodušnost působí, že se člověk pokládá za schopna velikých věcí, poněvadž si uvědomuje dary Boží. Pokora působí, že se člověk pokládá za ubohého, poněvadž si uvědomuje své nedostatky. Zdánlivě si velkodušnost a pokora odporují: ten odpor však není ve věci samé, nýbrž v různém posouzení vlastností a v různé funkci velkodušnosti a pokory. (2-2, 129, 3 ad 4.)

snažili se zachytiti nějakou přesnější, obsažnější myšlenku. Vědomí našeho společenství s Církví vítěznou je mnohdy tak chabé, že nepostihne rozdílů mezi světcí téhož jména. Jistě mnohemu splynula osobnost sv. Tomáše Akv. s Tomášem apoštolem. Nedivíme se tedy, že je nás mnoho, kterým obraz tohoto světce zůstává snad po mnoho let, snad vůbec povždy mlhavým, neujasněným a někdy i zbytečným. Nemíníme ho tu jen paušálně odbýti obvyklým životopisem s narychlo sebranými daty a výčtem jeho děl s libě znějícími rčeními o největším katolickém filosofovi všech věků, s všelijakými dodatky o vlastní thomistické filosofii.

Pro takový účel potřebujeme důkladného, všestranného životopisu sv. Tomáše Akv. v české řeči, jakými se honosí literatura německá, francouzská a italská. My chceme skromně upozorniti na jeden úsek jeho zachovaného díla a života, na jeho modlitby. Upozornil jsem již před časem v tomto časopise na modlitbu, kterou sv. Tomáš se připravoval duchovně před psaním nebo kázáním. Nyní chci se zmíniti o pokladu modliteb, které nám sv. Tomáš Akv. zanechal. Soustavně je první přeložil P. E. Soukup O. P. a vydal s názvem »Dokonalý život duchovní« (r. 1935) v edici Krystal v Olomouci.

Nemůžeme přirozeně rozebrati hloubku a krásu jeho všech modliteb, chceme upozorniti a vybídnouti, aby čtenář sám k nim sáhl a čerpal vlastní meditací mnohem více, než můžeme zde jen povšechně podati. Z desíti modliteb, které obsahuje knížka, především zaujmou, mimo shora už jmenovanou, modlitby následující: modlitba, kterou říkával před obrazem Ukřižovaného, pak modlitba o dosažení ctnosti a modlitba děkovná.

V nich odráží se nejvýrazněji celá osobnost Tomášova. Nejsou to pouze obvyklé citové výlevy, jak také často v podobných modlitbách nalézáme. Citová náplň není u modlitby všechno, má úkol více soustřediti mohutnosti na určité zorné pole. U sv. Tomáše, povahy veskrze intelektuální, je citové stránky méně. Jeho modlitba svědčí o jeho rozumovém genu. Jeho přesná mluva vede nás k podstatnému, co je a má být obsahem naší pozornosti, jádrem v nás nehynoucím, vždycky živým. Sv. Tomáš ukazuje se tu bystrým znatelem lidské duše. V jeho modlitbách projevuje se svorná harmonie rozumového prvku, citového a volného. Co nás však neméně uchvátí, je Tomášova opravdová velická pokora. Člověk tu živě pociťuje, že jen pokorou zmocňuje se nejvyšších a těžce dostupných výšin duchovního zápolení. Tomášův intelekt rozebírá rozmanité situace každodenního života a pokornými slovy prosí svého Mistra, aby pozdvihoval jeho duši. Ne nadarmo je zván sv. Tomáš Akv. učitelem Andělským. Těžko vyliciti všecky dojmy a myšlenky, vzbuzené takovou modlitbou. Těžko vytrhávati věty, aby se neporušila slohová tkáň. A přece cítíme, že při pouhých slovech těžko přestati. Připojuji alespoň jednu ukázkou, modlitbu Tomášovu před Ukřižovaným, v překladu P. E. Soukupa O. P.:

»Dopřej mi, Bože milosrdný, vřele žádati, co se Tobě líbí, prozíravě to hledati, pravdivě poznati a dokonale plniti ke chvále a slávě Tvého jména. Pořádej stav můj, a dej, abych poznal, co ode mne žádáš, a dej vykonání, jakého je třeba a jaké prospívá duši mé. Pane Bože můj, nedej mi klesati ve zdu, ani v protivenstvích: abych se v tomto nevynášel, v oněch nebyl sklíčen, ať mi není radostí než to, co vede k Tobě, bolestí než to, co odvádí od Tebe. Ať se nechci nikomu líbiti, ani se neobávám znelíbiti než Tobě. Pane, ať všechno pomíjející je mi bezcenné, a drahé ať je mi, co je Tvé. Ať se mi protiví radost, která je bez Tebe, ať nic nežádám, co je mimo Tebe. Pane, ať mne těší práce, která je pro Tebe a hnusí se mi odpočinek, který je bez Tebe. Pane, dávej mi časté obrácení srdce k Tobě, a když klesnu, bolestné myšlenky s předsevzetím polepšení. Pane Bože, učiň mne poslušným bez odmlouvání, chudým bez uhýbání, čistým bez porušení, trpělivým bez reptání, pokorným bez přetvářky, veselým bez nevázanosti, smutným bez skleslosti, zralým bez těžkopádnosti, čilým bez lehkovážnosti, Tebe se bojícím bez zoufání, pravdivým bez obojakosti, konajícím dobré bez opovážlivosti, bližního napomínajícím bez povýšenosti, vzdělávajícím ho slovem a příkladem bez předstírání. Pane Bože, dej mi srdce bdělé, aby je od Tebe neodváděla žádná všetečná myšlenka. Dej ušlechtilé, aby je netáhl dolů žádný nehodný cit. Dej přímé, aby je nezkřivil na scestí žádný nepravý úmysl. Dej pevné, aby je nezlomilo žádné trápení, dej svobodné, aby je k sobě nepoutal žádný přemocný cit. Uděl mi, Pane, rozum Tebe poznávající, pili Tebe hledající, moudrost Tebe nalézající, jednání se Tobě líbící, vytrvalost na Tebe čekající, a důvěru v konečné objetí Tebe. Svými tresty mne nyní za pokání stíhej, dej užívati

v milosti Tvých dobrodiní a hlavne požívati Tvé radosti skrze slávu ve vlasti. Jenž jsi živ a kraluješ Bůh po všechny věky věkův. Amen.»

Cítíte, jak musíte zpomaliti let čtených myšlenek. Musíte se vracet a opět vracet. Poznání Tomášovy osobnosti může touto cestou nabýti určitosti. Může nám býti i cestou k jeho velkému dílu. jehož stěžejní Summu theologickou bohdá bude mít český vzdělanec v rukou celou. Jí vedeni po cestách intelektuálních, dostoupíme sv. Tomáše cele. Modlitby jeho jsou, jak zato máme, jen ozvěnou jeho gigantické intelektuální mohutnosti, posvěcené čistotou srdce. A víme, že obojího potřebuje naše mladá studující mládež v míře nikdy větší než dnes.

Prof. B. Kocich.

Karel Hollmann: Svatováclavská a Staroboleslavská medaile

Miloslav Hauser: Mobilisace. 1938. Širokodechá a výmluvná báseň Hauserova vznikla z bolestných dojmů loňského podzimu. Zachovala si naléhavou bezprostřednost silného zážitku, jenž se proměnil ve vizi budoucí hrůzy. Žel Bohu, byla ta vise zlomena uprostřed verší, pobouřeními nad postoupením okrajových území, jež po tisíc let byla součástí našich zemí. Že byly ty verše pobouřené a snad i pobuřující, svědčí jedna bílá stránka s nápisem: Zabaveno. Jméno tohoto mladého poety není nám neznámo.

lv.

Bohumil Mráz: Blahoslavená Anežka Česká. Báseň. Č. Budějovice 1938. Brali jsme s nedůvěrou do rukou tuto báseň, protože epická poesie u nás už dávno se nepěstuje a protože zvolené téma může se velmi snadno zvrhnouti v nesnesitelné veršování. A přece, přečtené několik čtyřveršových slok této básně, jež má imprimitur, musili jsme odložit svou nedůvěru a přiznat, že co do formy je téma zvládnuto celkem dobře. Bohumil Mráz neměl asi jiných aspirací. Najde se dnes u nás jen málo lidí, kteří by měli odvahu pustit se do básně výpravné. Spanilý zjev Anežky Přemyslovny je k tomu velmi vhodný. »Však nelze dáti slovu / a nelze peru verše dát, / jež by ji oslavily. / Ty, Pane, Tys učinil rád, / co bylo nad mé síly!

lv.

Ondřej František Jakub de Waldt: Chvála českého jazyka. (Vyšlo v říjnu 1938, jako 12. svazek Pourvoy edice. Vydal a kritickou poznámkou doprovodil Josef Vašica.) — De Waldtova oslavná řeč o českém jazyce je čtrnácté kázání jeho 31. májových promluv o sv. Janu Nepomuckém, sepsaných v roce svatořečení 1729. Je to nadšený hold Čechu novému světi, důkaz toho, že i kult sv. Jana Nepomuckého, podobně jako kult sv. Václava, vyzdvihnutý v Obráně Balbínově, nesl v sobě silný prvek vlastenecký. Forma kázání dává této oslavě českého jazyka náboženskou motivaci, než přesto má tato práce mnoho společného s úvahami většiny obran českého jazyka. Nadšené a slavné, místy až prudké horlení pro český jazyk pramení tu z hluboké lásky k rodné zemi a k jazyku.

— ne —

Janko Silan: Requiem za Andreja Hlinku. Básne slovenských poetov. Tlačou a nákladem Urbánka a spol. v Trnave. — »Či budem žiť, či budem hniť, teba, národe môj, neprestanem milovať — to je jeho hla s, to je výraz jeho tvári, nemeniteľný a večný. Tento hla s znieť nám bude v srdciach a nezatíchne a neumre ni v nás ni po nás. Hla s l a s k y je mimo čas a priestor, teda nesmrteľný, píše Janko Silan na posledných stránkach tejto zbierky. A píše otvorene, priamo s akýmsi detínskym nádychom lásky, ktorým sa vinie dieťa k svojmu otcovi. Ani básnikom neunikla Hlinkova borba a práca, idea a skromnosť, ktorá ho sprevádzala po celý život. Hoci tu vidíme sedemnást autorov, lišiac sa jeden od druhého zamestnaním i veľkou medzerou

časovou, zdá sa nám, ako keby boli básne od jedného. Ak začneme najstaršími počínajúc I. G. Orlovom, prejdúc cez V. Beniaka, A. Žárnova, na R. Dilonga, P. G. Hlinku a na najmladších P. Olivu, S. Veigla, J. Silana, nemôžeme nevidieť, jak všetci zbožne defilujú pred jeho nesmrteľným duchom. Každý vidí v ňom tú našskú pravdu, to stelesnené slovenské svedomie, vidia v ňom Mojžiša, ba poniektorí i Mesiáša: Zomrel vraj Hlinka, viera naša, / pred námi otvára sa tma a hrob, / strácame Mojžiša, ba Mesiáša, / zem navždy pohltí ho do útrob. P. Hlinka na str. 29. A báseň Beniaková ukazuje na mohutnú výstavbu onoho výsostného zjavu v našich dejinách, ktorému smrť pripisuje odchod asi takto: najprv mu privezie ťažký sedliacky voz, chomúty, dva kone čierne, potom dostane uzlík, v ktorom je peniaz a ten má dať Mýtnikovi, aby ho pustil do podsvetia. K najlepším a k najhlbším číslam zbierky načim zaradiť i báseň Paľa U. Olivu. Každé slovo je akoby koliesko z hodiniek, ktorým sa poháňa celý stroj. Je uzemnené, mocné, tvorivé. Na rozdiel od ostatných (M. J. Milova, Veigla, Hohoša), ktorí svoj boľ, svoju úctu a obdiv vylejú v dlhých slokách a riadkoch, Olivovi stačia jednoduché slová a výrazy, užívajúc ich názmakove a v skratkách a dôjde tak k utešenému celku: Je mŕtvý vodca, srdce, oči, hlas. / Je bez obeti oltár, mŕtvý kňaz. / Ó žiale, ktoré pôjdu nocou augustov, / zvon oblakov sa rozkolísal čiernou tmou. A čo povedať o Silanových elegiách? To, že sú z duše. Úpriemné a dojímavé. Z poetiek sú tu zastúpené Maruša Jusková a Helena Riasnická. Je to tá nežná duša, čistá dievčenská lyrika, s ktorou sme sa stretli už za čias študentských v Rozvoji, neskoršie v Eláne: Spi, Otče, v dlaniach páperových / zmáčaných rúbostou slovenských hrúd / a vedz, že lásku prisahá Ti / Tatru i Zohor i slovenský ľud! (M. Jusková, str. 35.) — Kritickú štúdiu o kultúrnom význame Hlinkovom napísal literárny estét Ján E. Bor. Bor má veľkú, povedal by som, nevyčerpatelnú zásobu slov, vie ich pohotovo užiť a prekvapiť vtedy, keď to najmenej čakáme.

Števo K. Blavan.

Imrich Kotvan: Slovenské národné povedomie u Fándlyho. Tlačou kníhtlačiarne Spolku sv. Vojtecha v Trnave 1938. — Profesor Imrich Kotvan stáva sa už svojimi spismi takmer populárnym. V najnovšom svojom spise poukazuje nám na národné povedomie slovenské u Fándlyho. Táto knižička predchádza chystanú veľkú biografiu Juraja Fándlyho, ktorú má vydať v najbližšej budúcnosti. Tohoto veľkého vlastenca a burcovateľa národného vedomia a národnej hrdosti jasne nám charakterizujú autorove slová: »Statočnejšieho, ideálnejšieho Slováka nad Jura Fándlyho neviem si predstaviť ani za dňov našich.« Jura Fándlyho nám tu predstavuje v celej jeho intenzite a výbušnosti, s ktorou búril národné povedomie a neuvedomelých uvedomelých, no aktívne

nepracujících Slováků. A že uderl na pravé struny, poznáváme z velkého národního pohybu Fándlyho společníkov a celej bernolákovskej školy vôbec. Fándly pochopil, že slovenský národ skôr prebudí k borbe za jeho práva a oprávnené požiadavky, keď mu poukáže na jeho slávnú minulosť. Neno Slovák odvodzoval od slova sláva. Pri každej príležitosti zdôrazňoval jestvovanie národa slovenského, vtedy ešte len sa prebúdzajúceho. Temer v každom nápisu jeho kníh vidíme na ten čas nezvyklé slová: »Slowák a slowenski«. No, hoci, je táto knížka stručná, svojmu poslaniu úplne vyhovuje. Jej cieľ je informatívny a poučný, a v krátkosti, ale jasne nám osvetľuje zahalenú Fándlyho tvár. Kladie nám Fándlyho ako žiarlivý a magnetický príklad vlastenectva. Iba národ, pozostávajúci zo silných jednotlivcov, môže splniť svoju úlohu, t. j. prospeť človečenstvu. I na novú chystanú prácu profesora Kotvana sa ozaj tešíme. Jozef Nižnánsky, r. g. Trnava.

P. Karel Chlad O. P.: Marie Camachová, první mučednice Katolické akce. Olomouc, »Vítězové«, ročník VI., čís. 1., cena 3 K. — Časopis »Vítězové«, soustavná sbírka životů světců a služebníků Božích se uvádí do šestého ročníku velmi aktuálním životopisem mexické pracovnice v Katolické akci, nadšené dívky Marie Camachové, která umřela v krásném mládí jako oběť za zájmy Katolické akce.

V. Solovjev: Židovství a křesťanská otázka. 36. svazek Dominikánské Edice Krystal, Olomouc. Str. 86, cena 6 K. — Právě vydaná studie velkého ruského myslitele a konvertity Solovjeva se pokouší o řešení otázky židovské. Řeší ji nábožensky, a to s hlediska, s kterého ovšem dlužno řídití řešení ostatní, praktická a časná. Kniha není hrubým útočením, nýbrž theologickým a vážným hledáním příčin oné věčné a trvalé různosti, kterou stojí židé opodál křesťanského myšlení a snažení, a proto také proti němu.

Jan Blahoslav Kozák: Věda a duch. (Vydal Jan Laichter v Praze. 33 K.) Snad je to nejlepší kniha, kterou jsme od Kozáka četli a litujeme jen, že ve své velké části byla napsána »Na smělé lodě«, t. j. v době, kdy se u nás ještě věřilo v sílu demokratických ideálů a států, a kdy jsme svůj demokratický světový názor pokládali za něco nehybného a věčného. Kdyby psal Kozák knihu dnes, zajisté by vypadala trochu jinak. Tím ovšem nechceme autora podezřívati z labilnosti charakteru. Spíše mu vyčítáme nedostatek toho, čemu se říká moudrost. A k moudrosti je potřebí toho, čemu říkáme milost. Ale vyčítati tento nedostatek, k tomu snad ani nemáme práva. — V knize je hodně bystrých postřehů, hlavně v části, kde se kritizují omyly pozitivistů a zhrublý naturalismus. Pokud se týká metody, nezamlouvá se nám ustavičné skákání z řádu do řádu, z ontologie do morálky, z morálky do psychologie, z psychologie do politiky. Tento způsob filosofického žurnalismu je v české filosofii tak vžitý, že se ku podivu už proti němu nikdo ani neozývá. — Jedno ještě chybí Kozákovi, aby mohl vstoupiti na pevnou půdu bytí: mystický zažitek. Filosof musí býti buď básník nebo mystik. Jedním ani druhým Kozák není. Čistý rozum nestačí, neboť i sterilní rozum je čistý. A pak pozor! Není jenom mythus novopohanský, je také mythus, chcete-li, demokratický. A vůbec, co je to demokracie? —cm—

Náš vzor v Katolické akci.

Říká se, že jsme se v druhé republice oficiálně přihlásili ke křesťanství. Na pokyn vlády byly ve školách zavěšeny kříže, škola má býti věřící, výchova se má prolínouti duchem tradice svatovávřavské. To vše je dobré, ale má-li býti skutečně vnešeno do života národa křesťanský duch, k tomu je vedle Boží milosti především potřebí pokorné, obětavé a cílevědomé apoštolské práce upřímných katolíků.

Nadešlo tedy u nás opravdové údobí Katolické akce. Všichni katolíci-laikové mají brát účast na hierarchickém apoštolátu Církve. Všichni katolíci-laikové mají pod vedením kněžstva taktně a promyšleně ovlivňovat katolíky vlažné i nekatolíky, aby všichni se stali živými údě mystického těla Kristova, jímž je Církev. Zvláště by tak mělo činiti naše katolické studentstvo a naše mladá ka-

tolická inteligence, už proto, aby odčinila hříchy svých otců, totiž hříchy inteligence dřívější, která má namnoze na svědomí nejen obecnou náboženskou vlažnost, ale i odpad velkých mas od pravé Církve. Bohužel, stále ještě si tuto povinnost tak mnohý mladý katolický inteligent neuvědomuje či aspoň se k ní, jak se zdá, nemůže odhodlati. Platili však staré: verba movent exempla trahunt, tož přišel v tuto chvíli na knižní trh jak na zavolanou životopis Marie Camachové, mladé to mexické dívky, která byla označena jako první mučednice Katolické akce. (Vyšel jako první číslo VI. ročníku časopisu »Vítězové« v Olomouci z pera P. Karla Chlada O. P.)

Je to malá knížečka, ale měl by ji čísti vskutku každý katolík dneška. Všem dovede dáti dostatek námětů, ale hlavně elánu pro nové úkoly, kterých se budeme museti u nás podjati stůj co stůj. Zvláště však by měli čísti životopis Marie Camachové naši katolíčtí studenti a studentky. Je ten její život na první pohled bez svérázu a nenese nikterak stop neobyčejnosti, neboť Pán ji určil cestu obyčejnou, bez divů a zvláštních událostí. Jediná napínavá událost v životě Marie Camachové odehrává se až na samém konci její pozemské pouťi a tou je její mučednická smrt dne 30. prosince 1934, kdy tato svatá a obětavá a nadšená pracovnice Katolické akce na mexické periferii umírá ve věku 27 let, jsouc zasažena výstřelem z pistole při hájení farního kostela před zběsilou revolucionářskou chátrou. Ale tento krátký život Mariin byl neobyčejně plodný. Zsvětřila jej bez výhrady práci v Katolické akci.

Uskutečňovala ji katechisováním, přednáškami, divadly, pořádáním náboženských slavností, pořádáním čaji a jiných večírků, nacvičováním zpěvu pro potřeby kostela, propagováním tisku, zřizováním náboženských hovorů, vzdělávacích kroužků a zejména šířením úcty k Nejsvětější Svátosti oltářní. Jejím heslem bylo: *Eucharistie, a po štolať, heroismu s.* Hořela touhou proniknout do všech duší a srdcí s myšlenkou Boží. Každé chvíli využívala k službě náboženské obnovy. Do svého deníku si napsala: »Bůh nám dal čas, čas odměřený. Skutky, které konáme, jej proměňujeme v peníze. Buď v peníze padělané, měděné, stříbrné nebo zlaté. Žena, která se zcela oddává světu, která na mši sv. přichází pozdě, jestli vůbec jde, proměňuje svůj čas v peníze padělané. Která nevyužívá příležitosti k dobrému, jež jí Bůh posílá, proměňuje svůj čas v měďáky. Která chodí na mši svatou nejen v předepsané dny, nýbrž i v týdně a používá příležitosti k dobrému, jež jí Bůh posílá, proměňuje svůj čas ve stříbrnáky. Žena, která se nespokojuje s používáním příležitostí, které jí Bůh posílá a vyhledává je, třebaže ji to stojí oběti, která má srdce plné lásky k Bohu a k bližnímu, ta proměňuje svůj čas ve zlatáky.« Marie Camachová proměnila svůj čas ve zlato a jest si vřele přáti, aby její tichý, ale na zásluhky bohatý život vzbudil mezi naší mladou inteligencí co nejvíce pro Krista Krále tak obětavých nadšenců, jakým byla ona. Prožila jej v naší době, ztížily ji jej tytéž nesnáze, které doléhají na nás, potkávala totéž neporozumění, narážela na tytéž překážky jako my. Vezměme si jej tedy za vzor pro práci v Katolické akci. Jer. Kouřil.

O duchovním rádcí SSS a Katolické akci.

Studentská Sociální Sdružení jsou studentskými složkami Katolické akce. Katolická akce je spolupráce kněží s laiky a proto tento prvek musí býti jasný nám všem, kteří v SSS pracujeme.

Požádal jsem svého přítele ctp. Heidlera, aby mi napsal, jak on, bohoslovec, se dívá na úkol duchovních rádců, ke kterémuž se musí vlastně také připravovati. Poznámávám ještě, že ctp. Heidler strávil 2 roky v »Nepomucenu« v Římě a proto budete čísti v jeho dopise i podrobnosti o Katolické akci v Itálii. Zde je onen dopis, adresovaný mně, ale psaný pro vás:

Milý kolego, žádáš mě, abych Ti vysvětlil postavení a význam duchovních rádců (DR) v řádně organisované Katolické akci (KA), zvláště ovšem v akci studentské. S tím pak úzce souvisí otázka poměru studentů samých k DRům.

Je to otázka základní. Studentská akce totiž splní své poslání, jen pokud bude opravdovou a živou složkou KA (která se ostatně vůbec zrodila původně z italských skupin katolických skautů). KA však je podle definice Sv. Otce Pia XI.: účast laiků na hierarchickém apoštolátu církve. Důraz je na slově »hierarchickém«, neboť to slovo specifikuje generický pojem laického apoštolátu na pojem KA DR, jmenovaný biskupem a pracující v jeho intencích, pak představuje právě tento podstatný hierarchický prvek v KA.

Tuto thesi plně dosvědčuje naše česká zkušenost. Myslím totiž, že jednou z hlavních příčin našich věčných neúspěchů a zmatků jsou právě nedostatky v organisaci a v autoritě DRů našich skupin. Při projednávání této věci si však musíme počínat pokorně a poslušně. Neboť už sám pojem »hierarchický« ukazuje, že každá reforma tu musí jíti shora, byť v dohodě a ve spolupráci s celkem, a nikoliv revolucí zdola. V tomto smyslu synovské oddanosti církevní autoritě musí býti chápány také mé výrazy v tomto dopise, v němž chci charakterisovat základní pojmy a úkoly, týkající se otázeky DRů.

První princip: DR, to neznamena soukromý apoštolát několika horlivých jedinců, který má vždy ustupovat povinností apoštolátu úředního, nýbrž skutečný církevní úřad, do kterého je kněz jmenován svým ordinářem a za který je před ním odpovědný jako za kterýkoliv jiný církevní úřad. Nemůže pak ovšem býti zavalen celou řadou jiných, snad důležitějších úkolů. Duchovní rádcovství v KA má naopak býti jedním z hlavních úkolů kněze, pro který musí být náležitě uvolněn, zvláště jáe-li o DR diecéšní nebo generálního.

Z tohoto pojmu DR jako úřadu plyne však nutnost vzájemné organisace a subordínace DRů. Generální DR musí být, v zastoupení biskupského sboru a z jeho autority, skutečným představeným DRů diecéšních a ti, opět z autority svých biskupů, opravdovými představenými DR místních. Mají tedy právo jim dávat pravidelné pokyny a instrukce, kontrolovat jejich činnost, eventuálně žádat o nápravu u církevní vrchnosti. Vyšší DR mají dále právo svolávat schůze a kursy svých podřízených, rozdělovati práci, přidělovati úkoly atd.

Z toho pak plynou důležité praktické důsledky. Má-li se na příklad svolat schůze profesorů náboženství k poradě o práci mezi studenty, nečiní tak studenti sami (kteří ostatně na to nemají ani práva), nýbrž generální DR ve jménu biskupa. Pak bude ovšem věc pojímána daleko vážněji a odpovědněji. — Všem poradám ústředí musí být přítomen generální DR a dáti usnesením své schválení. Posílá-li pak ústředí oběžníky jednotlivým předsedům, posílá souběžně s nimi generální DR své instrukce k věci všem místním DR.

Je pochopitelné, že při takovéto organisaci (která

na př. v Itálii pod přímým dohledem Sv. Otce už řadu let bezvadně »klope«) nabývá velikého významu především úřad generálního DR. Je to hlavní zástupce hierarchie v té které sekci KA. Je to spojka mezi hierarchií a organisací. Z toho plyne dvojitý úkol. Jednak je to ustavičný živý styk s celou organisací, a spolupráce s presidentem sekce. Je důležité, aby měli generální DR i presidenti sekce stejné místo pobytu a aby se často stýkali a radili. Generální DR musí být, jak už řečeno, podstatným činitelem při všech schůzích a poradách ústředí. Ale to ještě nestačí. Musí být v ustavičném styku s jednotlivými skupinami místními a s jejich DR. Nespokojí se ani s nějakou schůzí hromadnou, ale navštěvuje osobně, pokud je to jen trochu možné, všechny jednotlivé skupiny. Ideálním typem takového apoštola je na příklad Msgr. Roveda, rektor česko-slovenského »Nepomucena« v Římě, který je generálním DR sekce mužů pro celou Itálii a každý rok procestuje téměř všechny nesčetné italské diecése, takže je v některých obdobích více ve vlaku než doma. Tento čas jistě není ztracen pro spásu duší a peníze na jeho cesty se poměrně snadno vyberou.

Z poslání generálního DR dále plyne ustavičný styk s hierarchií, s jednotlivými biskupy, účast při biskupských konferencích. Od nich si po poradě s ústředím vyprošuje rady a pokyny, jejich ustanovení přednáší ústředí a skrze ně celé sekci. Tak se stává KA, a zvláště studenti, podivuhodným nástrojem v rukou biskupů a jejich apoštolských plánů.

K takovému programickému postupu je ovšem také třeba pravidelného styku všech generálních DR a presidentů jednotlivých sekcí KA pod předsednictvím centrálního DR a centrálního presidenta pro celou KA v tom kterém státě.

Toto vše není chiméra. V Itálii, v Holandsku a snad i v jiných státech je to samozřejmé. Až lidé pochopí, že KA není »koniček« našeho Sv. Otce, nýbrž obrodné hnutí úžasného významu, obdobné velikým reformám v dějinách Církve, spjatými s jmény Benedikt, Bernard, František Dominik, Ignatius . . . , bude to samozřejmostí i u nás.

Ke všemu, co tu bylo řečeno, je třeba důležitého upozornění. Katolická Akce jistě obsahuje v sobě demokratický (nebo, mohu-li si dovolit utvořit nové slovo, demokoinický prvek), rozumíme-li tím aktivní účast všech členů na práci celku. Nesmí však býti, jak se zvláště u studentů často stává, organisována v duchu překonané, věčně diskutující demokracie liberální. KA není diskuse! Mluví-li se dnes o demokracii autoritativní, představuje něco podobného právě onen hierarchický prvek v KA. Je tedy nezbytně třeba autority, a to jednak vedoucích členů, jednak, a hlavně, DR. V Itálii jmenuje předsedy skupin DR, presidenty sekcí a presidenta centrálního sám Sv. Otec v dohodě s generálními DR. Pak se ovšem nediskutuje, nýbrž pracuje. U nás se naopak stává, že nejkrásnější iniciativa předsedy nebo DR ztroskotá na oposici určité nechápající nebo pohodlné části členstva, která se projeví docela obyčejným parlamentářským hlasováním. Pak je ovšem veta po nějakém jednotném postupu v práci atd.

Jak vidíš, vyvíjí se tu před námi dalekosáhlé úkoly, a to jak před vámi, kteří tak obětavě pracujete v laickém apoštolátu mezi studenty, tak před námi, budoucími kněžími a tedy i budoucími DR v KA. Při jejich provádění nesmíme však nikdy zapomenouti na důležitou devisu italské KA: »Nihil sine episcopo!« Kéž nám v této práci žehná Kristus Král!

Tvůj Sáša Heidler.

J I T R

Ročník XX

DAŇA MALÁ: „SVĚTLO ROZUMU, PLNÉ LÁSKY...“

Nad tělem Pia XI. se zavřely tři rakve a na střední loggii chrámu svatého Petra, odkud tolikrát žehnával *Urbi et Orbi*, stanul jeho nástupce, Pius XII. Tentýž lid, který včera truchlil, jása dnes vstříc novému papeži: *le roi est mort — vive le roi!* A je to tak v pořádku, svět jde dál a čas není možno zastavit.

Pius XI. patří již tedy dějinám.

Neodešel však jen papež v tíaře, jeden z řady nástupců svatého Petra, navždy zmizel i Achille Ratti, jehož místo zůstalo prázdné, osobnost nikým nenahraditelná, jedinečný člověk, po němž nepřestáváme truchlit.

A jako si prohlížíme stále znovu drobné předměty, kterých se dotýkal kdosi, kdo nám byl drahý a kdo odešel nyní někam daleko, zajímají nás nejen encykliky a veřejná činnost Pia XI., ale jsou nám drahé i všechny detaily jeho života.

Znovu беру proto do rukou životopis Pia XI. od Msgre R. Fontenella. Probírám se jeho stránkami. Název knihy, *Jeho Svatost Pius XI.*, je skromný. Zdálo by se, že tam najdeme především suchá životopisná data. Jsou tam i životopisná data, ovšem. Fontenelle však z nich vykřesává život.

Stránka za stránkou modeluje před námi postavu Pia XI. a každá stránka přidává modelu vždy nový a nový rys, prohlubuje jeho tvář novými a novými tahy, až před námi stojí muž dokonalý, vznešený, jedinečný. Od onoho okamžiku, kdy na křtu svatém bylo chlapci dáno jméno Achille a s ním na věky nesmazatelné znamení křesťana, až do toho okamžiku, kdy mrtvému veleknězi zbylo jen toto jméno — »Achille, Achille, Achille,« zavolal třikrát komoří, zjišťuje smrt Svatého Otce — jaký to život plný dramatického napětí, život, který nám Fontenelle přibližuje tolika výstižnými podrobnostmi!

Achille Ratti miloval velmi svou matku. Jedno ze svých vědeckých děl jí věnoval těmito slovy: »Tobě, ó matko pradávných a vzácných ctností, ke dni Tvého svátku, s úsměvným výhledem, že některý vědec i v dálné budoucnosti nalezne zde, až bude číst, Tvé jméno, důkaz úcty k Tobě...«

»Byl to člověk vrcholů — vrcholů duchovních a vrcholů přírody...«, píše Fontenelle, a vede nás s Achillem Rattim na Monte Rosu, jejíž vrchol z prvních zlezl, po alpských stezkách, které nesou jeho jméno jakožto člena italského Alpského klubu, jemuž vždy podával zprávu o svých hlavních výstupech, vede nás s Achillem Rattim, který ve výši 4500 metrů po hraně ztvrdlého sněhu překročuje rozsedliny Monte Rosy!

Achille Ratti s okovanou lezeckou holí v ruce, s tlumokem na zádech, s vykasanou sutanou vystupuje, má cestu bedlivě a podrobně připravenou. Obezřelost, odvaha, síla, vytrvalost, smysl pro přírodu, to jsou ctnosti, které sám předpisuje horolezcům. Sám však ještě nadto má smysl téměř básnický, a mysl, která čím více se vzdaluje do horského ticha od světa a lidí, tím více se blíží Bohu a klesá v zanícení proroka Daniela ve chvalozpěv: »Dobrořeč, led i sníh, Pánu!« (»Benedicite, glacies et nives, Domino!«) »Když se nám objevila Monte Rosa,« píše Achille Ratti, »bylo to divadlo nesrovnatelné krásy. Alpský olbřím se tyčil v růžovém plápolu prvních paprsků slunečních, jako by nás zval nebo jako by nám hrozil...« — »Malíř by se zde přímo pomínul...« — »Noc byla v té výši hluboce tichá, ovzduší čisté, průzračné, nebe safírové, ozářené srpečkem měsíce. A tu se kdesi hluboko uvolnila lavina a valila se se strašlivým rachotem a zas bylo ticho, které nám připadalo ještě hlubší a slavnostnější nežli před tím...«

Mimoděk při těchto líčeních vzpomínáme na Dantovy víse z cesty do ráje — Dantovu »Božskou komedii« prý Achille Ratti uměl z paměti — a mimoděk se ptáme, co pudilo pozdějšího Svatého Otce na nezbadané a tak od lidí oddálené vrcholky!?

Byla to jasnozřivá příprava pro výstup na Kalvarii, již je papežský stolec, příprava pro vládu, která jediná ze všech vlád na tomto světě nesmí znát strachu a jediná musí vždy vést k výšinám!

Akce a kontemplace se střídá v životě budoucího velekněze. Je jmenován arcibiskupem milánským a kardinálem knězem chrámu svatého Martina ai Monti. Před svým slavnostním vjezdem do Milána 8. září 1921 odchází do proslulého opatství na Monte Cassinu, kde jest první benediktinský klášter. Tam soustřeďuje se k svému velkému poslání, odtud vede ještě národní pout italskou do Lurd, kde v domě kaplanů ještě v noci o samotě bdí, přemýšlí, modlí se a píše v pokoji o dřevěném lůžku, psacím stole, klekátku, truhle a červené sametové pohovce.

Kardinál Ratti rád nazýval mládež »zřítelnicí svých očí a nejjemnějším tepem svého srdce«, a mládež také horlivě vítala milánského svého arcibiskupa při jeho vjezdu do Milána. »Ať žije kardinál mladých!« volal zástup jinochů. A arcibiskup odpovídal: »Ať žije kardinálova mládež!«

Tehdy také promlouvá k dělníkům při svěcení základního kamene pro Lidový dům: »Ať jste sebe nepatrnější, sebe chudší, sebe ubožejší, nemyslete, že stupně mého domu jsou příliš vysoké a jsou-li opravdu příliš vysoké, nemyslete, že byste po nich nemohli snadno vystoupit. Jste-li nepatrní, ubozí, chudí, trpící, klesáte-li pod břemenem života, pak mohu jen opakovat slova Vykupitelova: »Pojďte ke mně, kteříž pracujete a trpíte. Máte obzvláštní právo, aby váš Otec sám otevřel své náruče.«

Nač asi myslel kardinál-arcibiskup, když večer 8. září 1921 po svém slavném vjezdu do Milána pozoroval dóm slavnostně osvětlený?

Myslel na svatého Ambrože, někdejšího biskupa milánského, který svou výmluvností obrátil na víru Augustina, pozdějšího svatého Augustina, církevního Otce!? Myslel na Leonarda da Vinciho, jehož »Codice Atlantico«, bývalý knihovník milánské Ambrosiany, podrobně a pečlivě prostudoval a jehož mnohotvárnému geniu se podívoval? Myslel na svatého Karla Borromejského, někdejšího arcibiskupa milánského, asketu a otce chudých a na jeho bratrance a nástupce Bedřicha Borromejského, jež vášeň ke knihám vedla k sběratelství vzácných tisků a rukopisů a dala podnět k založení slavné Ambrosiany?

Všem těmto mužům se nějak podobal zamyšlený kardinál-arcibiskup Ratti, ale na to jistě nemyslel. Možná že vzpomínal svých velkých předchůdců a krajanů, ale jeho duše byla asi zaplavena modlitbou k Madoně, jejíž zlacenou sochu vysoká, zářící věž radostně pozvedala k vysoké obloze...

Nesmírně vážný odjíždí kardinál Ratti 22. ledna 1922 k volbě papeže do Říma. »Nedovedu vyjádřit, co pociťuji při myšlence, že se mám zúčastnit takové volby, jaká se chystá,« píše předsedovi Katolické akce milánské.

Netušil, že sám vyjde z konklave jako nově zvolený Náměstek Kristův!

Co asi procítil tehdy, když volba byla skončena a všechny kardinálské baldachýny v Sixtinské kapli se sklonily před baldachýnem jeho, který zůstal vztyčený? Co procítil, když kardinál-děkan se ho otázel: »Přijímáš volbu, jež tě označuje k nejvyššímu velekněžství...?« a když odpověděl: »Nedopustím, aby se mohlo říci, že jsem bezvýhradně odmítl podrobit se vůli Boží; nedopustím, aby se mohlo říci, že jsem se vyhnul

břemenu, jež má spočinout na mých bedrech; nedopustím, aby se mohlo říci, že jsem nedovázil ceny hlasů svých druhů. A tak, přesto že jsem nehoden, jak hluboce cítím, přijímám.»

»A jaké jméno chceš přijmout?« ptá se znovu kardinál-děkan.

A kardinál Ratti vzpomíná, že za pontifikátu Pia IX. se stal údem Církve — ano, tehdy v Desiu, kdy byl pokřtěn na jméno Achille — vzpomíná, že Pius X. ho povolal do Říma a že Pius jest jméno míru i volí tedy jméno Pius XI.

»Pax Christi in regno Christi« — »Kristův mír v Kristově království« — se stává jeho heslem.

»Wonderfully balanced,« říkali o Piovi XI. američtí kardinálové, což znamená obdivuhodně vyrovnaný. Tímto dojmem vyrovnanosti působily i jen fotografie Svatého Otce, jeho oči, hledící zpřímá, zpytavě za silnými skly a napojené úsměvem, který vychází odněkud z hloubky, z vnitřní dokonalé harmonie rozumu a víry, účastné lásky a milosrdenství.

»Luce intellettuale piena d'amore,« to byl verš, který rád citovával — z Danta či z Manzoniho? — »Světlo rozumu, plné lásky...«

Tímto citátem, říká jeho životopisec, jako by definoval sám sebe.

V Boštík. Praha.

(Ústředí katol. stud., Praha.)

Jindřich Musil: *Slepec*

*Když náhodou pohled Váš utkví na mně,
snad suše, snad soucitně řeknete: »Slepý!«
Ale já vidím, neznám jen pláč.
Vidím, co vy jste už přestali vidět,*

*vidím válku, jež vzala mi zrak.
Víc vidím, víc než živýma očima vy,
vždyť skoro už ani nevidíte
mne slepého vojáka z války.*

*Kdybyste aspoň viděli mne!
Mnou zahlédli byste, jak ve tmě, v níž tápu,
šlehající plameny, číhající na vás.
Jen já je vidím, jen já, jak zítra
vám slzami otvírají oči.*

Čtenáři, agitujte všude pro hojně rozšíření
nového ročníku našeho časopisu J I T R A !

*A kde byste také ve chvatném dni,
v jepičím reji světýlek denních
zachytli prudkou záři světa,
jímž v noci mých důlků se propaluje
pro jiné, nové zrození věčnosti?*

Ukřižování

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Vykládám primánům o nanebevstoupení Páně. Hlásí se Holík. »Prosím, já kdybych byl s apoštoly na hoře Olivové, prosím, já bych se chytil Pána Ježíše za nohy a, prosím, já bych se dostal do nebe.« Třída se směje. Ptám se Holíka: »Víš, co je to černý pasažér?« — »Prosím, ano. To on vlez do letadla, když se nikdo nedívá, nebo, prosím, on se schová na lodi do sudu a jede zadarmo.« — »Tak vidíš — ale do nebe se nikdo nedostane načerno: jen ten, kdo se řídí podle učení Krista Pána. Ale chytit se Pána Ježíše za nohy by nebyl špatný nápad. Pán Ježíš by řekl: Holíku, chytň se mne kolem

krku a drž se dobře — poněvadž Pán Ježíš chce, abychom ho milovali a z lásky k němu jeho přikázání zachovávali.«

*

Jeden pan profesor sekundánům, kteří jsou příliš líní, aby dávali pozor, jak se násobí zlomky: »Hoši, já vám něco povím. Byli tři lenoši. Nic nedělali, jenom pořád leželi a spali. Jednou se stalo, že v jejich domě vypukl požár. Ale ti tři lenoši se ani nehnuli. Když už je začal dusit kouř, povídal jeden: »Ka-ma-rá-di, ho-ří!« Nikdo z nich se ani nehnul. Teprve po chvíli povídal druhý: »Však oni nás odnesou!« A třetí zívá: »Aááách, že se vám chce mluvit!«

*

Sejdou-li se staří páni v Besedě u piva, vzpomínají na studentská léta. Je-li mezi nimi někdo, jenž se nemůže pochlubit, že jako student měl karcer, ten věru aby se rděl a na svá studentská léta ani nevzpomínal. Z nového Školského řádu již karcer zmizel. Karcerem prý se trestá nejen žák, nýbrž i profesor. Po letech tedy budou vzpomínky starých pánů docela bezbarvé a nezajímavé. Nebudou si mít ani co povídat a budou chodit dříve domů z hospody.

*

Karcer znamená vězení. Věru, nemá smyslu dělat ze školy vězení. Vězení je pro tuláky, zloděje a podvodníky. Vězení samo nikoho nenapraví. Někdy jen někoho zlomí, pravdaže. Ale to není úkolem výchovy — zlomiti vůli. Kaňka v sešitě je nepěkná věc. Ale kdo ji chce mermomocí vydrhnout, prodře v papíře díru. A ta už se nikdy nezacelí. A díra v sešitě jest věc ještě ošklivější než kaňka.

*

Jak se to říkávalo v období liberalismu? Musíme mít svobodnější, nezávislejší mladé pokolení. Proto se bojovalo proti víře v autority. A pravda jest, že mladá duše po ničem tak netouží, jako po někom, ke komu by mohla přilnout celou svou životní vírou, po někom moudrém, silném a zralém. Touží po autoritě, ne ovšem po autoritě oficiální, dané a vnucující se, po autoritě, která jest sama sobě cílem, nýbrž po autoritě, která jest dárkyní hodnot a která znamená službu nejvyšší. Bojovalo se proti autoritám — ale mladí lidé nemohou býti bez autorit a snad proto, jak míní Sigrid Undsetová, nové pokolení tak hladověje po autoritě, že se ochotně zapíše třeba d'áblu, jen proto, že je nepopíratelně vůdcovskou osobností. (Věrná manželská, Praha 1939, str. 102.)

*

Terminologie, již užívají naše dějepisné učebnice, jest terminologie protestantská a katolíkům nepřijatelná. Tak zvaná reformace nebyla reformace, nýbrž náboženská revoluce. Tak zvaná renaissance nebyla obrozením života, nýbrž návratem k pohan-ským formám životním. Tak zvaná protireformace nebyla bojem proti nějaké reformě, nýbrž byla to katolická restaurace. Tak zvané osvícenství nebylo nic osvíceného: bylo to zploštění ducha a plané rozumářství. Tak zvaní reformátoři XVI. století nebyli reformátoři, nýbrž heretikové XVI. století. — Kdy se naučíme nazývat věci a lidi pravými jmény?

*

Základní pravdy o výchově měly by býti jasny všem, kdo mluví o reformě školy. Je třeba vychovávat člověka celého. Celý člověk — to jest tělo a duše. Duše — to jest rozum, vůle i cit. Celý člověk jest bytost časná i věčná. Jedinec i člen společnosti. Společnost — to jest rodina, národ, stát, Církev. Dokonalá výchova jest výchova integrální. Kdo zdůrazňuje jen jednu složku výchovného úkolu a ostatní pomíjí, upadá do vychovatelské herese. Výchova je služba. Škola je pro dítě, ne dítě pro školu. Dítě má býti vychováváno pro Boha, pro život a pro povolání. Má tedy výchova cíl obecný a cíl zvláštní. Nelze obecnou výchovu nahraditi výchovou zvláštní a naopak. Výchova zvláštní či odborná má za úkol vypěstiti budoucí rolníky, dělníky, úředníky, řemeslníky, obchodníky, vojáky, učitele, kněze, lékaře — a je-li libo, i podnikatele. Je nesmyslné vnášeti požadavky odborného školení do výchovy obecné. Škola neodborná nemůže vychovávat dělníky, rolníky, řemeslníky, úředníky a podnikatele, nýbrž lidi. Zaměřiti veškeru výchovu jen na ideál podnikatelství by znamenalo, že jediný smysl života je v podnikání. Škola nemůže vychovávat jen pro průmysl, ani ne jen pro obchod, ani ne jen pro úřady — ale pro život.

*

Velmi je žádoucí, aby výchova budovala na přirozených základech. Moderní psychologie ukazuje, že již v dětství se jeví v duševním životě člověka nástin jeho budoucnosti. Dítě si hraje: člověk je tvor tvořivý. Tvořiti jest nejvlastnějším posláním člověka. Kluk si hraje na vojáka: hle, budoucí hrdina, bojovník, rytíř, ochránce. Děvče si hraje s panenkou: hle, budoucí matka. To jsou přirozené ideály. Těm se nesmí výchova zpronevěřiti: Tedy: hochy vychovávati k rytířství a dívky k mateřství — všechny pak k tvořivosti. Jiných přirozených ideálů výchovy není. Vše ostatní ve výchově jest druhotné a celkem umělé a nahodilé. Čemu se kdo věnuje, to přece záleží na schopnostech, zálibách, vůli rodičů, hmotných předpokladech — slovem, na okolnostech. A ty jsou podmíněné, nestálé a měnivé — jak život sám. Dítě má zálibu v dobrodružství, vždyť neznáme budoucnost. Dobře vychovaný člověk se dovede všemu přizpůsobit, všemu naučit, do všeho se vpravit, se vším se smířit, vše snášet. Nedovede-li, není dobře vychován.

*

Není žádoucí, aby ze škol vycházeli nedoukové. Lidé polovzdělaní jsou neštětím pro národ a nebezpečenstvím pro lidstvo. Člověk má býti buď vzdělaný nebo prostý. Polovzdělanec se nehodí k ničemu. Poučován býti nechce, poněvadž se pokládá za vzdělance, a poučovati jiné nedovede, poněvadž není vzdělán.

*

Také není žádoucí, aby ze škol, které slouží obecné výchově, vycházeli specialisté. Specialista je člověk, který dobře rozumí jen jedné věci. To by nevadilo. Ale specialista bývá člověk, který tu jednu věc pokládá za hlavní a nejdůležitější věc pod sluncem. A to je chyba.

*

Pořádají se ve škole všelijaké sbírky mezi žáky: pro péči o mládež, pro Červený kříž, pro uprchlíky. Proti věci samé nelze nic namítati, zvláště, když se uváží, že příspěvky jsou dobrovolné. Ba dokonce by bylo možno najíti i pedagogický důvod, aby se takové sbírky konaly: výchova k sociálnímu citění. Avšak ve skutečnosti to není výchova k sociálnímu citění. Žáci ty peníze dávají prostřednictvím školy různým dobročinným institucím.

Je možno dokonce doporučiti, aby se takové sbírky konaly. Ale musí se uznati, že žáci odevzdávají své dary kamsi do prázdna a do neznáma a že se tím sociální citění nepěstí. Sociální cit lze vychovati jen na základě živého, osobního a konkrétního styku člověka s člověkem. Slyšel jsem, že na jednom ústavě se zámožnější studenti dohodli, že budou chudému spolužáku platiti žakovskou jízdenku, když následkem zvýšení jízdného by byl bezmála musil zanechat studií. To je živý, konkrétní vztah. V každé třídě by měli bohatší žáci utvořiti jakési podpůrné sdružení a vzíti si některého chudého spolužáka na starost. Obyčejně si třída strádá jen na výletní fond.

*

Kdo dává potřebnému přímo, dává nejen almužnu, dává i sebe, dává i lásku. Jsme povinni dávat především lásku. Almuzna jest projevem té lásky. Dar jest výraz osobnosti. Otec nebeský dal nám ne almužnu, nýbrž Syna svého. Tedy i my jsme povinni dávat bratřím sebe. »Almužna, kterou Kristus přikazuje dávat bratřím, jest především almužna, kterou dáváme sami sebe, a to nejlepší, co je v nás. Svět, v němž tato almužna by byla pravidlem všech a pro všechny, by byl rájem. A svět, v němž by se tato almužna už nedávala, byl by peklem. Svatý Pavel praví o lásce: Láska jest shovívavá, dobrotivá; láska nezávidí, nechlubí se, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se, nemyslí o zlém, neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všecko přetrpívá. (I Kor. 13, 4—7.) Nejednen vykladač Písma upozorňuje, že tyto rysy lásky jsou tak krásné a při tom tak reální, že nemohou býti odvozeny z nějakého abstraktního ideálu. nýbrž prostě že jsou to rysy zářného obrazu, jež zanechal Kristus a jenž se zrcadlí v křesťanu.« (R. Bernard, *Entretiens sur l'essence du christianisme*. Desclée de Brouwer, Paris 1938, p. 114—5.)

NAŠIM ČTENÁŘŮM — RADOSTNÉ VELIKONOCE

JAROSLAV KOUŘIL: MYSTICKÉ TĚLO

Kdo trochu sleduje náboženskou a duchovní literaturu, ten ví, že dnes se nauka o Církvi jakožto mystickém těle Kristově zdůrazňuje více než kdy jindy, a kdo je trochu nábožensky vzdělán ovšem též ví, že to není nějaká nauka nová.

Otevřeme-li totiž I. list apoštola Pavla ke Korintským, dočteme se v něm ve dvanácté kapitole: »... v jednom duchu my všichni byli jsme pokřtěni v jedno tělo... a všichni jedním duchem byli jsme napojeni« (12, 13). A sv. Pavel tuto hlubokou pravdu rozvíjí dále, když praví, že v tomto těle máme z vůle Boží podle okolností a svých schopností rozmanité poslání, povinnosti, úkoly, funkce: »... Bůh umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl« (12, 18). »Kdyby celé tělo bylo okem, kde by byl sluch? Kdyby celé tělo bylo sluchem, kde by byl čich?« (12, 17). »Kdyby všechny byly jedním, kde by bylo tělo?« (12, 19, 20). A dále píše apoštol Pavel, že jsme odkázáni jeden na druhého. Tělo je živý organismus a proto předpokládá vzájemnou závislost, pomoc a podporu jednotlivých údů. Zahynul by kterýkoliv úd těla, kdyby chtěl žít jen »na svou pěst«, jen sám pro sebe. Činnost žádného údu není zbytečná pro zdar a celkový ráz celého těla Kristova. »I nemůže oko říci ruce: „Nepotřebuji tebe,“ aneb zase hlava nohám: „Nepotřebuji vás“« (12, 21). Nebylo by tu potom pravého organismu, nebylo by tu uspořádané tělo, nýbrž jakési neorganické těleso, jako hromada kamení u silnice, v níž není života. »Ale Bůh spojil tělo tak, aby údové pečovali o sebe vespolek stejně« (12, 25). A čím více pracují jednotlivé údy pro zdar celku, tím více vzrůstá a mohutní celé tělo, celá Církev: »A trpí-li úd jeden, trpí spolu s ním všechny údy, oslavuje-li se jeden úd, radují se spolu s ním všichni údové« (12, 26). — Tak sv. Pavel.

Tedy, jak patrně, nauka o Církvi jako mystickém těle Kristově naprosto není nějakou naukou novou, ale je tak stará, jako křesťanství samo. — A kdybychom si právě řečené chtěli poněkud shrnouti, mohli bychom to říci třeba takto: Jako ve fysickém těle je každý úd určen k tomu, aby spolupracoval s ostatními údy a hlavou, a to každý svým způsobem, ke zdokonalení celého těla (všichni údové nemají téhož úkonu, praví sv. Pavel) (Řím. 12, 4) — tak v mystickém těle Kristově je každý křesťan určen (povinen) k tomu, aby spolupracoval s ostatními věřícími a s hierarchií, kněžstvem, viditelnými představiteli Krista-Hlavy ke společnému dobru celého těla Církve. Musíme si tedy co nejživěji uvědomit tu Písmem doloženou skutečnost, že Církev Kristova není jenom několik prelátů a kněží, že není ani nějakým společkem jako je třeba sportovní či šachový a podobné, jež jsou pro mne vzhledem na mou spásu naprosto indiferentní a nic se celkem nestane, když z nich vystoupím, že Církev Kristova dokonce není nějakým útvarem krystalickým, ale útvarem ústrojným, její spojení je vnitřní a životné, že Církev Kristova je vtělený Kristus v lidstvu.

Ještě lépe nám tato pravda vysvitne, domyslíme-li nauku o Eucharistii. Eucharistii přijímáme a máme ji přijímati co nejčastěji. Snad si mnozí neuvědomují, že ve sv. přijímání jest vrchol, střed a esence náboženství. V celém náboženském snažení lidstva neběží totiž vlastně o nic jiného, než o spojení duše s Bohem. — Ve zjeveném náboženství se tato touha skutečně a božsky splňuje: Kristus se vtěluje v člověka (Scheeben 419), žije v něm a působí sv. přijímáním. — Než spojením Boha s jednotlivým člověkem skrze Ježíše Krista není ještě vyčerpána funkce Eucharistie. Ježíš Kristus se ve sv. přijímání spojuje nejen s jednotlivým člověkem, nýbrž spojuje i člověka se sebou. To není totéž... To znamená, že nejen žije v člověku, ale že i člověk žije v něm. Druhým tedy účinkem, pojmově, nikoliv časově, svatého přijímání jest incorporatio, vtělení člověka v Krista (tamtéž 413). — A žije-li Kristus Pán v člověku a žije-li v každém, kdo ho přijímá, žije i ve všech společně, všem jest principem a dárce nadpřirozeného života. Kdo však dává život, jest i nositelem oživovaného těla. Jsou tedy všichni, které oživuje život Krista Pána, jedním tělem, a to jeho tělem, jehož on zůstává hlavou. Toto tělo Kristovo, v němž on skutečně žije, jest jeho Církev (Efes. I, 22, 23). — A z toho bychom si mohli vyvodit, když už máme k tomu tak blízko, závěr, že tedy jen ta Církev je Kristova, v níž proudí jeho život, v níž jest Eucharistie — ale právě tak je též z toho zřejmo, že žádný člověk nemůže zakládati nové »církve«, neboť nikdo nemůže tvořit život Kristův, který je principem Církve, než Kristus Ježíš sám jediný. — A tedy že jen jedna jest Církev, jako jest jeden Kristus — vtělené Slovo, její hlava a dárce jejího života... Církev je tedy žijící Kristus v lidstvu.

Prožíváme právě nejposvátnější dobu církevního roku. Dobu svatopostní. Zesmutnělými prostorami křesťanských chrámů lkají po celém světě rozechvěle kající písně... A uplyne několik dnů a budeme si připomínat památnou událost, jež se stala před 1900 lety na pahorku za Jerusalemem. Velký pátek. — Vy však znáte historii, čtete a studujete, vy tudíž sami víte, jak často už musil během staletí kráčet na Kalvarii i Kristus mystický, Církev! Pravda — i dnes je spoutáván, mučen a ničen v leckterých zemích: Německu, Španělsku, Mexiku a Rusku. A přesto, že Církev tolik pomohla zuboženému lidstvu a národům, na příklad už tím, že jim s křížem dala i pravou kulturu a osvětu, řekněte, prosím, kolik je těch, kteří se jí snaží pomoci. — I ona ve svém utrpení je opuštěná, ani ona nemá téměř nikoho, kdo by se jí ujal a zastal se jí ve veřejném životě, na mezinárodních konferencích a pod. A tak je Církev vydána na pospas zlobě nepřátel, je pustošena, deptána, kdejaký vyvrhel se o ni otře, ba někdy to dojde tak daleko, že Církev se zdá úplně zdeptanou, pochovanou, odchází do katakomb, aby v nich očekávala červánky svého velikonočního jitra, jež se jistě ukáží, neb »brány pekelné ji nepřemohou« a mohla opět z hrobu povstati oslavená, stkvící se v nevypravitelném triumfu a slávě, jako vstal třetího dne po své potupné smrti božský Spasitel. Neboť Církev je nezničitelná, jako je nezničitelný Kristus! — Můžeme však aspoň letmo vzpomenout, jaké to bylo u nás s Církví před několika lety. Neradoval se už v oněch bouřlivých dobách popřevratových leckterý človíček, že jí bude u nás odzvoněno? A v jakém opět jasu zaplanul vítězně Kristův kříž nad Prahou, a tím nad celou naší milou republikou před několika lety u příležitosti sjezdu katolíků! Máme to ještě v živé paměti. Dnes máme tento kříž i ve školách.

Avšak je třeba, aby znamení Kristovo zazářilo jasně i v srdci každého jednotlivce, je třeba, aby Církev v naší cyrilometodějské a svatováclavské vlasti dočkala se ještě většího rozkvětu a rozmachu. A vidí-li člověk v duchu ty tisíce našich katolických studentů a studentek, lze snad míti pevnou naději, že se tak stane. Pochopíme-li nauku o Církvi jakožto mystickém těle Kristově, sotva se, myslím, kdo vyskytne, jenž by s Kainem tvrdě říkal: »Což jsem já strážcem bratra svého?« (Gen. 4, 9), jako by mu nezáleželo na věčném, ale i na pozemském blahu svých bližních, údů to téhož těla, v němž je on sám, ale jistě každý bude na svém místě pracovat a obětovat se pro vzrůst a zmohutnění Církve, tak jako musí jeden úd pomáhati a sloužiti celému tělu, případně mnohdy býti pro ně i obětován, jistě každý bude apoštolsky pracovat. — A povinnost tohoto apoštolátu nabývá ještě silnější závaznosti z toho faktu, že isme kdysi nřiali svátost biřmování, jež — můžeme to říci — je svátostí Katolické akce, poněvadž činí z křesťana bojovníka Kristova, to jest úd skutečně živý, rozdávající život, bojující za zdraví celého těla a že stále tak důtklivě po tomto apoštolátu volal zesnulý papež Pius XI., jenž s nezdolnou a neúnavnou energií a obdivuhodnou moudrostí otcovsky pečoval o celý svět. — A Pán nenechá bez odměny ani nejmenší službu, jež pro něho někdo přinese. Vždyť na příklad komu dal zmrtvýchvstalý Spasitel andělem zvěstovati své poselství? — Kdo první slyšel zvěst o neslýchané události světových dějin? — Byly to zbožné ženy, a to za to, že chtěly vzdáti poslední poctu mrtvému tělu Kristovu! Jak může tedy doufat v hojnou odměnu ten, kdo se bude starati o jeho Církev, tedy o jeho živé tělo v lidstvu (mystické) a jeho jednotlivé údy tak, aby všichni byli údy živými, aby všichni byli přivedeni k Bohu, »aby všichni«, jak se to Kristus Pán modlil ve své velekněžské modlitbě, »jedno byli«. — Konečně tato práce vždy, ale zvláště dnes, kdy burácí nad světem příšerná píseň války a revoluce, prospěje i naší vlasti a národu. Vzhůru tedy do této apoštolské práce! Kristus Pán řekl: »Neboj se, malé stádečko, já jsem přemohl svět,« a vojště Gedeonovo čítalo jen tři sta mužů, a zvítězilo, poněvadž byl s nimi Hospodin. — Třebas nás není mnoho, budeme rádi plniti svou povinnost, vyplývající z našeho včlenění v mystické tělo Kristově, tím raději, že je na tomto poli tolik úkolů a kněží tak málo a nepřátel značně, dáme se radostně do apoštolátu. půjdeme na výboj pro Krista, pro Církev, pro království Kristovo v lidstvu, budeme nadšeně apoštolovat především svým příkladem, mluveným i tištěným slovem a modlitbou, a Bůh dá, že i my zvítězíme. A ty, Věčné Slovo, Jednorozený Synu Boží, nauč nás k tomuto cíli pravé velkodušnosti, nauč nás sloužiti tobě tak, jak toho zasluhuješ: abychom nepočítali skoupě svých obětí pro tebe, abychom nedbali v boji ran, abychom nehledali v práci odpočinku, abychom se ti celým srdcem věnovali a abychom nehledali jiné odměny, nežli že jsme ve všem vyplnili tvou přesvatou vůli.

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

Patrik usedl a nastala trochu trapná přestávka, kterou ukončil číšník dotazem na hosta. »Kávu,« více nebylo třeba říci, protože při couvertu se k tomu již rozumí příslušné zákusky, obyčejně jen dva.

»Nechtěla byste vědět, kolik takový kamelot vydělává, že si může dovolit jít posvačit v neděli na Barrandov?«

»Již zase ta vaše jízlivost. Myslím, že velikonoční mír ještě trvá.«

»Ale měla jste na mysli tu otázku?«

»Neměla. Jak jsem vás po prvé viděla, poznala jsem, že jste musel studovat. Ve vašem jednání nebylo ani stopy poníženosti, té otrocké poníženosti nevzdělaných lidí. Jistě nejste bohat, jistě byste neprodával noviny, ale vaše hrdost nepřijímat nikdy více než...«

»Odkud to víte?«

»Vyzpovídala jsem zřízence Hrušku; řekl jste tenkrát při té cigaretě, že má děti. Koupila jsem dvě veliká, bonbony plněná vajíčka a řekl mi za ně všechno.«

Patrik svraštil lehce čelo.

»Nezlobte se, chtěla jsem vám pomoci k lepšímu zaměstnání. Továrna mého otce snadno může potřebovat dobrého úředníka. Umíte prý výborně německy.«

»Je tolik lidí bez práce, proč chcete pomoci právě mně?«

»Nevím, nepřemýšlela jsem o tom, a co na tom záleží?«

Patrik chvíli mlčel a díval se na mramorovou desku stolu, pak zvedl hlavu a v jeho očích se objevil ten mírný, hřejivý výraz, o kterém sám nevěděl, ale který mu již na gymnasiu vynesl u dívek příjmení: hoch s hezkýma očima.

»Srdečně vám děkuji, slečno Franková, ale myslím, že bych nebyl přijal. Nevím ani proč. Myslím však, že jsem zaspal modernismus a zůstal romantikem. Žena může rozdávat muži odměny jen po boji, nikdy ne před bojem. Jsou dnes jiné poměry, ale to nevadí. Kdo má pevnou vůli a vytrvalost, zvítězí.«

»Chcete tedy... zůstatí kamelotem?«

»Nikoliv. Již jím také nejsem. Myslíte, že bych já si sedl zde na terasu a prodával dále noviny, které mi nevynesou ani na živobytí? Moje nízké postavení mne naprosto nevyřadilo z lidství, ale ze společnosti. Quod licet Iovi, non licet bovi. Údobí mého kamelotství je šťastně překonáno. Život mne povýšil po trpké, kruté, ale pro mne výborné škole.«

»Smím se zeptat, co budete dělat?«

»Vyučovat němčině na klášterní škole sv. Markety.«

»Srdečně vám blahopřeji, mám z toho upřímnou radost.« Slečna Franková stiskla Patrikovi silně ruku a ten na žádost dívčinu vypravoval celou sobotní a nedělní příhodu.

»Vy se znáte s jesuity? A chodíte do kostela?«

»Myslím, že ve vaší hlavičce straší asi představa Koniáše a jiné nesmysly, jimiž se tak rádí blýskají velepokrokoví profesori dějepisu. Nepověděli-li vám nic o Balbínovi, Šturmovi, Vydrovi, Dobrovském, pak je škoda něco vyvracet. Jesuité — Hus — Pryč od Říma! atd., to je typické pro některé Čechy.

»Vy jste Moravan?«

»Nikoliv — Slezan.«

»To je přece dnes jedno.«

»Snad ve státní správě, ale ne v srdcích. V tom není žádný separatismus. Jsme Češi, ale Slezané. Znáte Slezsko? Nikoliv. Škoda. A vidíte, ten černý jesuita, rodilý Pražan a vlastenec tělem a duší, který mi opatřil to učitelské místo, ten působil ve Slezsku několik let a složil krásný text kostelní písně, v níž se opakuje povzdech: „Na Slezsko, Bože, se rozpomeň...“«

Patrik James zmlkl, jeho oči zářily a jeho nadšení přecházelo i na dosud vlažnou monděnní dívku. Její rty šeptaly: »Praha je krásná.«

»Praha? Praha je Slezanům královnou všech měst, ovšem ta Praha svatováclavská, s tradicí tisícileté české slávy. Svatý Vít s hrobkami našich svatých a králů, kde s bázní v srdcích poklekají naši venkované, jejichž hrdé slzy jsou nejsilnější přísahou věrnosti

osvobozené vlasti. Každý poctivý Slezan je dobrým katolíkem... a chodí tedy do kostela.« Dodal s úsměvem Patrik.

»Jak zvláštní to vedeme rozhovor!«

»Nelíbí se vám? Mám mluvit o počasí?«

»Vy mne asi hrozně podceňujete.«

»Nikoliv, ale zapomínám, že již uplynul rok a že zde nesedím s kamarády, nýbrž s mladou dívkou. Jsem špatný společník, že ano?«

»Víte, že to není pravda. Se mnou tak málokdo mluví rozumně. Chtěla jsem vám napřed říci, proč zde sedím sama, ale řeknu vám to raději jindy.« — Helena Franková se zamyslela. »Nemohu mu přece říci, že jsem ujela z naší lesní vilky ve Slapech proto, že moji hosté se i s děvčaty napolo opili. Co by si myslil? Vyhlíží tak přísně a zpívá v kostele. Nikdo se mu z těch kluků nevyrovná a je elegantnější než celý pyšný Zvonimír. Helo..., Helo..., snad se ještě nezamiluje?« — — —

Z místa, kde seděli, bylo viděti Vltavu daleko ku Praze. Na hladině bylo plno kanoí a kajaků, sem tam motorový člun a house-boot. Někteří se pachtili s vesly, jiní se dali unášet pomalým proudem, zpívali nebo poslouchali gramofon, který s sebou vezli. Od klubovny veslařů vyrazila k tréninku osmiveslice. Siréna parníku upozorňovala majitele vrátkých lodiček na vlnobití, které loď za sebou zanechává. Všude život a ruch. Zlaté slunce, radost, smích. Patrik vdechoval plnými plicemi radost ze života.

»Myslím, že je mnoho lidí šťastných, ale že si to neuvědomují.«

»Jak to myslíte?«

»Prostě tak, že se velká část lidí nedoveče radovat z maličkostí, že čekají ode dne bůhvíco a proto chodí spat s tím věčným: Amici, diem perdidí.«

»Tím vysvětlujete nudu bohatých vrstev?«

»Ano. Poslechněme si raději jazz Fred Fredolyho, hraje skvěle.«

»Vy máte rád jazz?«

»Je na tom něco divného? Mám mladé uši. Ovšem, gregoriánský chorál a jazz jsou od sebe strašně daleko, ale nechápu, proč bych nemohl mít oboje rád? Každé na svém místě. Zde se nehrají žádné ty ukňourané, sladkobolné trampské písničky, lkající o lásce, která není nikdy láskou. Jsem dost citlivý, ale nasládlá a skutečně ubohá sentimentálnost těch tak zvaných oblíbených šlágrů je svou neupřímností protivná.«

»Co byste tomu řekl, že já ty šlágry hraji na klavír?«

»Myslím, že je hraje pro tu modernost, ale nevěřím, že byste byla tak nevkusná a zpívala text. Já neříkám, že je všechno špatné, ale nemohu slyšet nic v té plačtivé Praga-moll tónině.«

»Rozumím vám. Hrála jsem to, ale nikdy o tom nepřemýšlela.« — —

»Jak to odpoledne krásně uběhlo. Budu muset jít.«

»A kdybych vám nabídla, že vás svezu, odmítl byste?«

»Nikoliv, mám u vás k dobru jedno očištění vozu!« Oba se srdečně zasmáli a zdálo se, že ten smích je sblížil. Zaplatili a odešli.

Bílý automobil ujížděl téměř nehlukně a oba mladí lidé se úryvkovitě bavili.

»Kam chcete, abych vás zavezla?« — »A kam jste měla namířeno?«

»Domů do Střešovic, ale kromě služebnictva není nikdo doma.«

»Já musím někde povečeřet.« — »Já mám také hlad.«

»Vzal bych vás s sebou; je to malá útulná hospůdka v blízkosti Maltézského kostela, ale sedí tam jen poctiví dědové, a jídlo je také prosté.«

»Vezměte mne s sebou, já mám malostranské prostředí velmi ráda.« Patrik určoval směr jízdy; vůz se proplétal pomalu úzkými, malebnými uličkami. »Zastavte, je to hned vedle, ale tam nemůžete parkovat.«

V malé hospůdce se všichni ohlédli po vstupujících a na Patrikův pozdrav přívětivě odpovídali. »Vás zde již znají, že ano? A kam si sedneme?«

»Zde na tu stylovou pohovku. Jak vidíte, je to tu hodně po domácku zařízeno, ale čisto. Někteří hosté mne znají, již častěji jsem s nimi debatoval.«

»Ani bych neřekla, že v srdci Prahy je možná taková idyla. Moc se mi zde líbí.« — Přibatočil se malý, tlustoučkový hostinský.

»Co budete jíst, slečno Franková?« — »To, co vy, pane Jamesi.«

»To byste nejedla, proto si dnes vezmeme dvakrát řízek, jedno velké a malé pivo, černé ovšem.« Hostinský odkvapil.

»Já zde obvykle jím na plátky nakrájený polský salám s cibulí a nakrájenými rajskými jablíčky, to vše pokropím octem, přikusuji chléb a zapíjím pivem.« — Jen pleskot karet přerušoval tichý rozhovor Patrikův s dívkou.

»Tak nesu řízeček, čerstvý salátek a chlebiček. A přeji dobrou chuť.« Heleně Frankové znamenitě chutnalo a Patrikovi neméně. Ještě dlouho poseděli a pak vyjeli již s rozžatými světly. Na Letenském náměstí Patrik vystoupil a srdečným stiskem ruky se rozloučil s dívkou. Dvojí »Na shledanou!« — a vůz se rozjel. To nové shledání již bylo umluveno v tiché hospůdce...

Ctihodná matka, jež byla přítomna první vyučovací hodině, kterou měl dr. Patrik James ve čtvrté třídě obecné školy, byla nadšena dokonalým přednesem a bezvadnou výslovností nového učitele. A jak vtipně kladenými otázkami dovedl žákyně přivést na správnou a přesnou odpověď. Představená byla spokojena.

Patrik již vyučoval týden a ve všech třídách probíhaly hodiny hladce, jen ve třetím ročníku bylo dosti nesnadno udržet pořádek. Mezi děvčaty bylo několik rarášek a ty strhly ostatní, ale Patrik je všechny zkontroloval.

Do kalamáře místo inkoustu mu nalily voňavku, bohužel tak silnou, že Patrik, sotvaže zvedl víčko, hned poznal, co to má znamenat. Poslal chichtající se studentku i s perem do lavice a podepsal se svým plnicím; a to pak dělal vždy.

Jednou mu našly všechny křídly, takže, sotva se dotkl tabule, již se mu lámala pod prsty za veselého smíchu čtyřiceti děvčat. Patrik se obrátil:

»Smích je zdravá věc, ale teď si musíte samy napsat to, co jsem vám chtěl na práci uspořít.« — — —

Největší dívkou Vlasta Bělíková byla u tabule a řádila koketními úsměvy a ledabylymi odpověďmi, po očku naznačujíc děvčatům, jak si toho mládence za katedrou otočí okolo prstu. Za Vlastou běhalo celé protější gymnasium a reálka z vedlejší ulice a všechny kluky dovedla vodit za nos; byla velmi hezká a věděla to. Patrik zůstal chvíli nevšímavý k jejímu počínání, až když tlumený smích v lavicích začal sílit, obrátil se s úsměvem na žákyni: »Slečno Bělíková, máte doma bratra?«

»Ano, prosím.« — »Tak si laskavě sedněte a uvažujte, že já do vaší rodiny nepatřím.« Děvčata se však brzo zamilovala do Patrikova úsměvu a jeho hlubokých, hezkých očí a byla jako kuřátka. Mladý pan doktor nečinil naprosto žádného rozdílu mezi více a méně hezkými žákyněmi, a to bylo tajemství jeho naprosté oblíbenosti u nich. Každá totiž se mohla těšit blahou nadějí...

Otevřeným oknem vnikala do Patrikova pokojíku čerstvá vůně zeleně a květů z blízké Stromovky. »Půl třetí — za chvíli tu bude Hela. Je to již osmá naše schůzka za čtrnáct dnů.« Ostrý zvuk klaksonu prořal ticho. Patrik se vyklonil z okna. »Haló, Patriku!« — »Hned jsem dole.« Patrik přehodil přes sebe svrchník, vzal tenisovou raketu a seběhl po schodech. Auto se rozjelo. —

Na zadní straně přepychové vily továrníka Franka byla terasa, s níž vedly široké schody do nádherně pěstěné, veliké zahrady. Uprostřed zeleně bylo bezvadně upravené tenisové hřiště.

Patrik byl představen dvěma dívkám, nějaké Mimi a Jole, a pak třem mladíkům, z nichž si pamatoval celé jméno jen u Zvonimíra Fišera, ostatní příjmení zapomněl. Všichni, ani děvčata nevyjímaje, měli shortky, jen Patrik měl dlouhé bílé kalhoty. Několik kroků od hřiště bylo na trávníku několik lehátek a červených proutěných křesel. Hela a pan Zvonimír Fišer se spustili do lehátek, Patrik usedl do křesla.

»Proč jste si nevzal, Patriku, také shortky?« tázala se Hela.

»Protože na tenis chodím jen v dlouhých kalhotách.«

»Vždyť to musí při hře překážet stejně jako sukně nám dívkám.«

»To jsou plané domněnky. Tilden vyhrál pomalu desetkrát Wimbledon po sobě a jen v dlouhých kalhotách, a Suzanna Lenglenová byla téměř stejný počet let nejlepší tenistkou světa, a hrála v sukních.«

»To je útok na tebe, Helo,« ozval se Zvonimír Fišer.

»To není útok na nikoho. Co si kdo obleče, to je věc jeho vkusu a já zde nejsem žádný ceremoniář. Moje mínění však je, že se na tenis shortky nehodí. Dospělý muž je při

tak elegantní hře v shortkách směšný, a dívka...« — »Dokončete, Patriku,« ozvala se trochu vyzývavě Hela.

Zvonimír Fišer se přehnaně rozchechtal a běžel k hrajícím. Hela opakovala svoji výzvu, ale Patrik mlčel. »Co jí mám vysvětlovat, je z jiného těsta než já, neporozumí. A já nemohu zapomenout na slova exercitátora, abychom si vážili ženy a krásy, kterou jí dal Bůh, aby jí oblažovala muže. Štěstí a radost vyhrazená manželům je vyvažována bolestí a starostí o děti a jejich výchovu. Žena, která rozdává svoji krásu mnoha očím, zlehčuje dar obdržený od Boha a znesvěcuje jeho účel. Buďte rytířští k ženám a zdrženliví, chcete-li býti jednou šťastni. A to řekl vážný kněz, jemuž zpovědnice ukázala život. Snad na těch shortkách dívčích nic není, ale nejsme u řeky a všude jinde se mi to zdá zevšedňováním dívčího půvabu a otupením studu.«

»Pojďme si zahrát, vidím, že mi již neodpovíte na moji otázku.« První míče se Patrikovi příliš nedařily, ale pak se rozehrál. Zvonimír Fišer přihlížel a posmíval se hráčům. »Takové pinkání, nikdo neumí dát ani pořádný drive ani backhand. Kdepak jste se učil hrát tenis, pane... eh... Jamesi?«

»Na hřišti, v biografu se snad tenis nehraje,« usmíval se Patrik.

»Jak to se mnou mluvíte? Já jsem syn milionáře a průmyslníka.«

»Na tom mně nezáleží, ale čím jste vy?«

»Já studuji na universitě práva,« zněla pyšná odpověď.

»A nemůžete se dostat přes první státnici, že ano?«

Fišer zrudl zlostí, ale ostatní se vesele smáli a tleskali. Také Hela tleskala a volala:

»Jen vesele do toho, ať máme psinu!« — Patrik se užasle podíval na děvče a pak se obrátil k Fišerovi. »Zahrajeme si match, a kdo vyhraje, vyhrál celý spor.« —

Fišer vyhrál první set a byl jist svým vítězstvím, ale stačilo několik rychlých útoků a dobře umístěných míčů se strany protivníka, aby se stav setů vyrovnal na 1:1. V rozhodující třetí hře hrál Fišer špatně, neboť ve slepé zášti vůči soupeři tloukl do míče vztekle, což zvyšovalo počet jeho chyb. Patrik svého protivníka lákal k síti, aby ho pak dobře umístěnými míči prohazoval, jeho forehandy a smatche byly úžasně prudké. Bod ku bodu a hru za hrou získával Patrik, aby nakonec zvítězil 6:2. — Fišer mrštil raketou o zem a celý upocený a bledý zlostí vběhl do vily. Patrikovi blahopřáli ke skvělé hře. Hela ho vzala pod paži a vedla si ho k lehátkům. Protože Patrik nic nemluvil, obstarávala zábavu sama a vykládala mu mnoho klepů a událostí z jejího prostředí. Patrik naslouchal, ale jeho rozmrzelost tím jen rostla. Konečně vstal. »Musím jít, dnes zpívá na májové sbor a já se ještě napřed musím převléci.«

»Zůstaňte přece. Vždyť se to bez vás také obejde.«

»To jistě, ale P. Žáka by moje nepřítomnost mrzela.«

»A mne bude váš odchod bolet. Což nejsem dost hezká, abych vás zde upoutala? Zůstaňte, nebo budu nešťastná,« pravila koketně plačtivým hlasem.

»Och, vy nezemřete žalem, krásná Dido, ale Aeneas musí na Karlák.« Patrik se tiše smál, přehodil si svrchník, dal raketu do rámu a loučil se.

»Vy jdete opravdu?« — »Nelze jinak, vyprovodte mne, prosím, já se zde ještě nevyznám.« Míčky prošli chodbami vedle sebe; na dlážděném nádvoří se Hela zastavila.

»Vrátný vám již otevře. Na shledanou.« — Podala mu ruku a odkvapila.

Patrik spěchal ráznými kroky k Bubenči a Letné. Dnešní odpoledne se mu příliš nelíbilo, byl mlád a mezi mladými a nerozuměl jim, jako oni nerozuměli jemu. Ty řeči tak prázdné a pražsky fórové, a všem nešlo o nic jiného, než jak ukrádati Pánu Bohu čas. Také Hela byla dnes jiná, než když byli spolu sami. — — — — —

Dr. Patrik James sedí na lavičce v Seminářské zahradě a dívá se dolů na Prahu, zlacenou májovým sluncem. »Jak daleký rozhled, jak nádherný pohled — Praha — musel bych býti básníkem, abych dovedl slovy zachytiti hrdou radost a nadšení, které plane v mém srdci při pohledu na tvé věže a mosty, při vzpomínce na tvoji slávu — českou slávu!« — A Patrik myslil na historii, na sv. Václava, na pražské Jezulátko i na své profesory, pro něž neexistovalo nic z toho, co jemu bylo svaté. Vzpomněl si i na to, jak vyprskl, když ve škole líčili hrůzostrašně toho pověstného Koniáše. — Pomalými kroky sešel Patrik do Karmelitské ulice a zamířil k Pražskému Jezulátku. Chrám byl v tu dobu téměř prázdný, jen před Jezulátkem klečela mladá matka a malinká holčička.

Patrik se díval v rozkošnou tvář Božského dítěte, které dobře znali i v malé toskánské vesnici, kde po něm chtěli obrázek — Bambino di Praga. Snad se Patrik ani nemodlil, ale jeho oči prosily. Byla to modlitba beze slov, z níž byl vytržen silnějším šepotem.

»Půjďme, Miluško, řekni Ježíškovi: s Bohem.« — Holčička zamávala ručkou na pozdrav a hlasitě se loučila: »Pa-pa, Ježíšku, my přijdeme zase, víš?«

Když Patrik po chvíli opouštěl chrám, dávala mladá maminka právě žebrákovi odměnu za hlídání kočárku. Miluška již seděla ve svém hezkém sportovním vozičku přepásána dvojím řemínkem; byla asi neposedá.

»A kam teď pojedeme, Miluško?«

»Tatíčkově naproti.« A holčička se jala radostí tleskat ručkama. —

Obraz mladé ženy a dítěte v chrámu i před chrámem tanul Patrikovi stále na mysli. Jakási nevysvětlitelná touha se mu vkrádala do srdce. Nikdy ji u sebe nepocítil, neznal ji a proto nechápal. Přemýšlel... Tatíčkově naproti! A jak se to děvčátko radovalo; jistě se i mladá žena těšila na setkání s manželem. Jely mu naproti a on se asi vracel z práce. Jaká byla jeho práce? Byl pán či dělník? Patrik cítil, že na tom nezáleží, čím je. Byl otcem a manželem, a ať dělal cokoli, jeho práce měla ono vnitřní posvěcení života — pracoval pro rodinu! A nový, nepoznaný, ale nesmírně krásný obzor se rozevíral před užaslým Patrikem. Viděl život s nové stránky.

»Hela! — Ne, Hela by nikdy nebyla schopna vytvořit obraz, který jsem právě viděl. Hela se nemodlí, nechodí do kostela, snad ani nevěří... Patriku, co by řekla maminka téhle tvé přítelkyni? Ach, stále ještě nejsem celým mužem, stále ještě nejsem vyrovnán se svým okolím, něco mi stále chybí — ale co?« — — —

Doma na stole našel Patrik dopis, tuhý jako pergamen, se zlatou ořízkou. Byl poslán exprès! Hela mu vytýkala, že již tři dny ji nezavola telefonem, a zvala ho na sobotu do vily, kde její rodiče pořádají jen pro nejbližší kruh společenský večer. »Dobře, ale tu poznámku, že jsou v Praze půjčovny smokingu, si mohla ušetřit, já také vím, co se kdy obléká.«

Patrik vyšel znovu z domu a vyhledal nejbližší telefonní budku.

»Já ale nemohu přijíti dříve až kolem deváté hodiny. — Ne, nemožno, já zpívám v sobotu s jedním basistou sólo a není možno odřící. — — Cože? Ach tak, ale mně to nevadí. Možná, že byste trnula strachem, zda umím zacházet s dvojitými příbory. — Že jsem jízlivý? Snad. — — Ne, auto mi neposílejte, já nevím, kdy budu hotov. — Ovšem, když něco slíbím, tak přijdu. Na shledanou — — —«

Bylo půl desáté večer, když se vrátný ukláněl pozdnímu hostu, jedinému, který přišel pěšky. V halle vyšla Patrikovi vstříc Hela. Byla krásná v dlouhé večerní toaletě z černého hedvábí. »Trochu mnoho skvostů, příliš veliký výstřih, úplně zbytečný email na tvářích, příliš výrazná rouge na rtech a proč ty podmalované oči, když nejsme na divadle? Ale takhle musí ovšem vyhlížet moderní žena ze společnosti; což ty starší, které chtějí malováním omládnout, ale mladé dívky?« —

»Nač myslíte, Patriku?« — »Na samé hlouposti.« — »To snad ani ne, vy jste tak vážný a přísný, ale dnes budete s námi vesel, ano? Mamá hraje s dámami bridge, papá s pány hazard, a tak jsme sami.« Vešli do salonku, kde stálo v půlkruhu asi čtrnáct křesel, obsazených mladými dvojicemi. Patrik byl představen; Mimi, Jolu a dva mládence již znal, jen Zvonimír Fišer se vyhnul pozdravu tím, že si sedl k upravenému baru, kde se dal do pití. Ve vedlejší místnosti začala hrát hudba tango a salonek se vyprázdnil.

»Pojďme, Patriku, také tančit, ano?«

»Nebudu tančit, Helo, není tomu ještě rok, co mi zemřela matka.«

»Tak vám ukáží tatínkovy sbírky.« — Hela vedla Patrika po schodech obložených koberci do nejvyšší a nejdolehlejší části vily. Veliký sál měl zvláštní osvětlení, takže bylo jasně vidět každý detail obrazů, jimiž byly stěny ověšeny.

Patrik se zastavil před jedním obrazem a lehce si popěvoval: »Funicoli — funicola...«

»Vy i tohle znáte?« — »Tak jmenují malou horskou dráhu na Capri, která vede od přístavu nahoru k hotelům. Zdá se, že váš pan otec si oblíbil Itálii. — Tohle znázorňuje Tre fontane, pila jste také eukalyptusový likér, který tam vyrábějí trapisté? Je to malá procházka od basiliky sv. Petra za hradbami. Vy jste tam nebyla?«

»U sv. Pavla ano, ale nikoliv v Tre fontane.«

(Pokračování.)

Vévoda: *Květe jabloně*

J. F.

*Květe jabloně dnes ještě spící
až láskou větru cikneš stéblem trav
až obejmě tě zrak milenky noci
zapomeň na zpívající splav*

*Jabloňový květ druh mlčenlivý
až omámí tě svitem bílých hvězd
až jeho hlas ti v srdci promluví
vzdej se marné tužbě puklých cest*

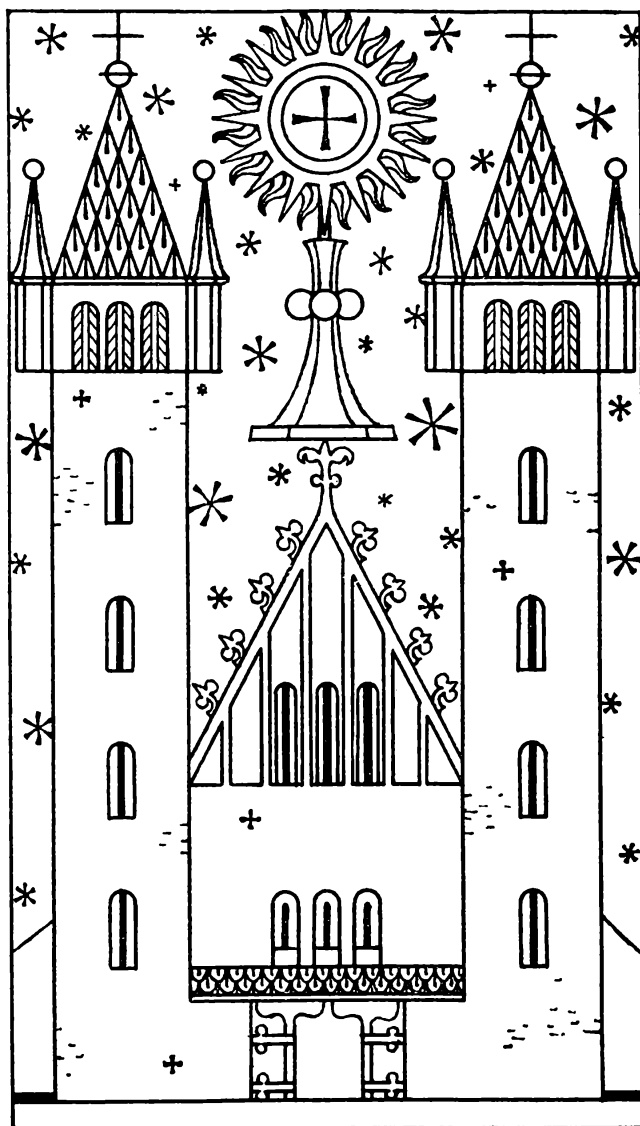
*Znám to chvění srdce tichnoucího
když rozkvetou ocúny podzimní
Ten dívčí hlas podzimu zlátnoucího
ten hlas se do radosti promění*

*Na můj práh až přijde děvče nové
dnes ještě v chladných mlhách ukryté
co neřeklo mi světlo neonové
květ jabloně to prozradí až rozkvetě*

*Květe jabloně dnes ještě spící
až jaro zrytmuje v tvých žilách krev
až vítr rozvane tvé lístky tlící
zas budeš plát na ústech českých děv*

Vzkříšení

B. Štorm, Bratislava.
(Ústředí katol. stud., Praha.)

ZDENKA MARKOVÁ: SLZIČKY A HOŘEC

Za malou vesnicí na svahu jsou uprostřed cesty vysoká Boží muka. Nejsvětější Trojice chrání celý kraj. Chrání jižní Čechy, tu zem plnou lesů, skal, polí, vod, slunce, tu zem vonící trpkou a sirou vůní hnědé půdy. Okolo velikého kamene, na němž Boží muka stojí, rostou drobné červené kvítky — slzičky Panny Marie.

Denně jsem sem chodívala jako malé děvčátko se svým dědečkem, abychom usedli na vyhrátý kámen a pozorovali okolí. Často jsem chtěla utrhnout ten milý kvíteček, ale dědeček nikdy nedovolil.

»Musela bys každou květinu zaplatit mnoha slzami, dítě,« říkával a brával moje malé, dětské ručky do svých upracovaných, životem rozrytých dlaní a vyprávěl mi o utrpení Rodičky Boží, o slzách, z nichž vyrostly krvavé kvítky na paměť nesmírné bolesti matčina srdce. Již je tomu dávno, co odešel dědeček od své vnučky, aby se nikdy víc nevrátil. Jeho rov zarostl pěstěnými květy, ale jeho postava v mých vzpomínkách nikdy nevybledla a na jeho varovná slova jsem nikdy nezapomněla. Mám stále ráda ty bolestné korunky, které jsem nikdy netrhala.

Po několika letech jsem si oblíbila ještě jednu květinu — hořec. Milovala jsem její hluboký, jako nejkrásnější nebe modrý kvítek, milovala jsem i ony fialové trsy, které nesou barvu pokání. Nikdy v životě jsem žádný neutrhl.

Až jednou v pozdním jaru, kdy na vysokých mokřích lukách kvete modrý hořec, jsem přišla na svěží trávník před lesem. Desítky kvítků zdvíhaly hlavičky k světlu, slunci

a teple. Nikdy jsem jich neviděla tolik a nikdy jsem nepocítila touhu ukrást zemi ten malý zázrak, až toho rána. Držela jsem několik rostlinek na ruce a dívala se do nitra jejich krásy. Zdálo se mi, že se chvějí před uvadnutím a před smrtí. Tu mne najednou napadlo: »Hořec — nesouvisí to jméno s bolestí, s mučivým hořem?«

Podivné mrazení mi projelo celým tělem a tu jsem určitě cítila příští utrpení. Dlouho jsem nemohla zapomenout na modrou hloubku hořcového květu, až čas ukolébal mé obavy.

Jednou za jasného srpnového odpoledne jsem přišla na své procházce k dlouhé mezi, na níž rostly slzičky Panny Marie. Skryla jsem mezi ně svůj sluncem rozpálený obličej a nechala se laskat jejich jemnými lístky. Tu se mi zdálo, že nenosí bolest a pláč, že jsou naopak poslem lásky, štěstí a radosti. Jak příjemně chladily jejich červené korunky! Jak špatně jsem se jejich kráse odměnila! Zapomněla jsem na slova zesnulého dědečka a těm nejkrásnějším, nejrudějším bolestnou krví jsem zničila život. Bezbranně se na mne zadívaly, smutně umírající slzičky Panny Marie.

A přišel den, kdy na louce dávno odkvetl hořec a na mezích zářily krvavě slzičky. Tehdy jsem trpěla já, a mnoho, mnoho slz zrosilo, zalilo můj zrak, mnoho proseb vzletlo k nebesům, mnoho černého zoufalství mi ulehlo na duši. Vzali mi můj domov, vzali mi tu nejkrásnější část mého života, zavřeli mé vzpomínky do cizí země, vzali mi louku s hořcem a mez se slzičkami. Jen hoře a slzy mi nechali!

Ladislav Fikar: *Staré římsy*

*Z vás, staré římsy
oprýskal košík hvězd i snítky černé tmy
Jen poryvy dešťů vám hnízdí pod křídly
Větrná kostra pavučin
a roky rozpukané jak země pod srpem srpna
ne, tohle tajemné písmeno*

*čas, chlapec zvědavý, as nerozluští
čas, lučištník s toulcem, šlápot a jizev
čas, hledač narezlých slov,
čas, ten malíř a básník starých říms.*

*Jen noc a socha nad kašnou,
ty marnotratnice,
věčně namáčejší štětec do vašich podkrovních stínů
ale asi nikdy
nikdy nám nenamalují tu oranžovou lunu na prsou
Oranžovou lunu
Mrtvé harašení v podkroví.
Modř v otěžích větru*

V sochařském atelieru

J. Víték, Praha.

(Ústředí katol. stud., Praha.)

M. BOHUSLAV: NEJKRÁSNEJŠÍ ÚSMĚV

Úsměv je květ srdce orosený štěstím, jež zvoní v rudém kalichu krve, a zalévaný září, jež plane v černém ohnisku očí. Toť úsměv lásky.

Úsměv jest motýl, jenž ti usedl na ústa, ani nedýcháš, teď roztáhl svá skvoucí křídla, chceš jej přitisknout k srdci, aby ses přesvědčil o štěstí, dříve však než vztáhneš svou ruku, již zmizel tam někde v nekonečnu, tam v azuru, aby se zase jednoho dne, až nebe bude hořet a v tvém srdci bude mráz, vrátil a zůstavil ti v očích krásno a stesk. Toť úsměv vzpomínek.

Úsměv jest kousíček modrého nebe v bouři, paprsek deroucí se šedivými mraky, bílá růže na loži toho, kdo odešel do Nenávratna, růžový šáteček, jímž ti milá zamává na rozloučenou. Toť úsměv smutku.

Všechny tři jsou rozkošným pelem života, ale nejkrásnější je úsměv očí básníkůvých,

očí, které nikdy nezapláčí, a přece roní slzy nejpálčivější, očí, které nikdy nemohou ztratit štěstí, protože je nikdy nemají celé, protože jejich štěstí jest slunce a oni jsou aviatikové s voskovými křídly, kteří se mohou k němu jen blížiti, ale nikdy ho dosáhnouti. Vždyť jsou somnambulové s nepokojnou krví a s nedostižným cílem, protože jejich štěstím jsou nesplněné a nesplnitelné touhy a vědomí, že mohou býti kdykoliv a kdekoliv přibiti na dřevo života, že musí kráčet po tvrdé cestě poznání, plné hloží a bodláčí, až nohy zmokvají teplou krví, aby více cítili, více trpěli a více žili. Proto v těch očích najdeš ten nejkrásnější úsměv, který není ani úsměvem lásky, ani vzpomínkou ani smutku, a přece druzou všech, v níž mocně tepe a volá život.

*

V y r o v n e j t e
n e d o p l a t k y
z a d e s k y
XIX. ročníku
J I T R A !

*

Kresba

L. Várnai, B. Bystrica.
(Ústředí katol. stud., Praha.)

A N N A H O R Á K O V Á Z A H R A D A

Tvé království je nejkrásnější ze všech, která znám. A staré zdi jak štíty mlčení střeží jeho klín. Však přece ptáci mých vzpomínek doletěli až za ně, kde dřímá zakletá tvá říš. Je jitro. A na rtech se chvějí perly krupějí — vlahý pozdrav tvých stromů. Slunce vychází a láme drobné dýmanty na probouzející se tváři. A píseň o slunci z tvých cest zní jasnou hodinu; tu vítr prudce vanoucí uvěznil srdce svou volností a svobodou. Skláním se znovu nad mrtvými zákoutími a chci se ptát, zda předou dál svůj vlhký sen. Volám tvé slimáky a hlemýždě a prosím je, aby střežili mé šlépěje na ztichlých pěšinkách, u nichž kvetou nejkrásnější fialky. Objímám něhu tvých strání, na nichž září jahodové úsměvy a kde se tak bezpečně stavějí vzdušné zámky.

Důvěrný altánek s košíčkem angreštu vykvetl u tří schůdků. Dříve jej objímala réva a opíjela bohatstvím své vůně. A teď blízko umírá slábnoucí zvuk kroků a poslední záře odchází z tmavomodré klenby.

Je pozdní večer. Milosrdná náruč zahrady se noří v tajemné moře temných stínů. A přece — mdlé světlo lucerny se snoubí s rozprýskanou zdí a teskně vypráví o starých zašlých dnech.

Tak žiješ v mé paměti — krásná a mlčelivá, plná soucitného shovívání. Dnes již vítáš nové hosty a tvé svěží dlaně zas budou čtyři roky dávat útěchu a radost. Snad ještě víš, že tyto dlaně zajaly mé srdce.

Jarní práce Al. Foff, Praha.
(Ústředí katol. stud., Praha.)

Ladislav Fikar: *Velikonoce*

*Na tvoje srdce se vracím, zahrádka s košíkem vůně,
snad pro novou hrst luny na dně naší studny,
snad proto, že každý návrat je svátek.*

*Ale nejraději tě беру do rukou
ve chvíli,
kdy opadají všechny ty míznaté modlitby ve staré zvonici —
o velikonocích.*

*Vůně rašících zahrad a písničky petrklíčů
rozlomí mé srdce jak průhlednou modř oblak
nad Jalovčím,
nad Olýtkou a nad Velkým žlábkem.*

*Dny (čisté konvice míru a jara a lásky)
proteplí klapot (ve vlasech dětí zpívají skřivani)*

*I já jsem byl kdysi takovým zvoníkem velikonoc.
I já jsem volal tři bílé a slavné dni zjara,
že mokré slunce vychází nad Borovou,
že poledne zalilo ves a v poli usedli rozsevači,
že večer
(tma a luna pod hrází na rybníku,
v němž jsem se brodil tak rád, tak rád)
usedl za komín střech i na oči dívkám.
V duši je bílo a teskno jak v korunách Válových jeřábů.
A proto se vracím tak rád
ve chvíli,
kdy opadají všechny ty míznaté modlitby ve staré zvonici.*

M . J P A V L Í K O V Á H L A S Y

Stmívalo se. Obloha hořela červánky, vzduch voněl pozdním létem, pokosenými poli a předtuchou podzimu. Ticho zpívalo v korunách stromů, na lesních stezkách i dole v údolí. Ticho. Klid dohasínajícího léta, stesk dohořívajícího dne, stíny a šero soumraku. Šli.

Svět a horečné napětí těžkých dní leželo dole pod nimi. Tam, v tom houstnoucím šeru je město. Město — a toho se dotýká vlna chvění, tam není ticho, tam není klid, ale tady je mír, mír Boží. Zasmušilá krása umírajícího dne tlumí jejich kroky, stíny jdou s nimi a nad nimi je nebe, čisté letní nebe po západu slunce.

Do ticha, do krásy a soumraku večera zaznívají hlasy.

Chtěl bych být ptákem a pít z horských pramenů, kroužit do bílých oblaků, hledět do modrých dálek a na horských hřebetech zpívat jitřní píseň vycházejícímu slunci; létat a být blízko Bohu.

Chtěl bych být poutníkem, vycházet z měst, pít z lesních studní, spát v lesích a bloudit po širých zemích a zlézat horské srázy, chtěl bych dýchat slanou vůni moří a kolébat se na zelených vlnách, chtěl bych se obdivovat kráse stvoření a velebit velikost a krásu Boží.

Chtěl bych být poustevníkem, který se modlí v tichu jeskyně, přátelí se s ptáky a lesní zvěří, trhá plody lesa a je sám, sám jen s tichem a krásou, nedoléhají k němu hlasy měst, netísni ho dusivá atmosféra světa, neví nic o technice dvacátého věku, o bombách a otravných plynech, kterými je naplněn svět, o strašných válkách, které hubí lidstvo a podkopávají civilizaci. Chtěl bych být poustevníkem, který uléhá v létě na lůžko z mechu a listí a otvorem v jeskyni vidí modré noční nebe, které mu dává nahlédnout do dálek vesmíru, do tajemství světů; chtěl bych tam uléhat za čistých večerů bez mráčků, za mlhy i za dešťů, za mrazu, v zimě v létě, dívat se do plamenů ohně před svým doupětem a rozjímat o tajemství života a smrti, o nekonečnosti a velebnosti Boží; chtěl bych se dívat Bohu do oblak a celý život učinit písní chvály věčného Slova. —

Vycházeli z lesa a blížili se k poutní svatyni. Hedvábná stezka se ztrácela v soumraku. V dálce prokmitávala světla, tma houstla a vzduch byl provanut posvátnou blízkostí kláštera a chrámu. Tam hoří světlo před oltářem nejvyšší Lásky. Hlasy umlkly, je slyšet slabý šelest vánku.

Ticho a mír.

Svět mizí ve tmách, svět se svými tíživými starostmi, s hrůzou těžce doléhajících okamžiků, s bídou a hladem dětí země a světa, se zoufalým tápáním a blouděním, bolestí a smutkem. Tam kdesi je svět. Tady je cítit přítomnost Boží.

Do ticha chvíle zazvoní tíše poslední hlas.

Chtěl bych být skutečným bratrem všech lidí. Chci být bratrem svých trpících bratrů a sester, chci jít mezi ně, do jejich středu a učit je znát tajemství života, učit je znát a milovat Boha. Chtěl bych ukázat lidem Jeho lásku, chtěl bych milovat všechny ty, kdož zápasí s bídou a jedí svůj chléb, zkrápěný potem, a stisknout pravice těm, za které umřel Beránek, navštívit všechny poutníky, jdoucí údolím, plavící se po rozvodněných řekách, poutníky, kteří chtějí, aby je poslouchalo slunce a aby před nimi ustupovaly hory a dát polibek míru všem těm, kdož neznají přikázání lásky, chrastí zbraněmi a připravují hrob svým bratrům. Chtěl bych sloužit lidem. A jen jedno bych k nim chtěl říci, jedno bych chtěl volat do všech úhlů světa: »Milujte Boha, on je dobrý a miluje vás láskou bez konce. Milujte své bratry, zahod'te zbraně a prostě o mír, o mír, o mír Boží!«

Na nebi vyskočily první hvězdy, tma ležela nad zemí; světla nad městem zhasla a země se dusila pod koly dějinných okamžiků, pod nejistým chvěním a těžkým kolísáním mezi mírem a válkou, telegrafní dráty mluvily o mezinárodní krizi, a strach a odevzdaná úzkost drtila mou vlast, moji krásnou zem a v nedohlednu, daleko — moji rodnou, gotickou Prahu.

BEDŘICH PŮŽA: LÍTOST A ZOUFALSTVÍ

Lítost je krásný a objektivně vzato radostný cit zklamání nad časností pozemských kouzel, ať živých nebo neživých. Lítost je krásný a plamenný dar očistný, který vede k nádherné resignaci nad marností světa: Všecko je marnost nad marnost a trápení ducha. Proto si má člověk vážit lítosti a má mít odvahu být pro lítost smutný. Lítost mívá totiž svoji bezpečnou příčinu, svůj konkrétní předpoklad, ale smutek je zákeřný a vrátký, a je seslán jako dotěrný a kousavý pes, aby hryzl v místech nemocných. Nuže, lítost, která prolíná bytost a přerůstá ve smutek, v ten tichý trpitelský stav, kdy to v duši hryže a bodá a tiskne, je bohatý, bolestný a úrodný cit, který člověka umrtvuje a přeměňuje. Přeměňuje ho dobře a k dobrému, je-li to dobrá lítost pro urážku dobrého a nedostatek dobrého, tak jako špatná radost přitahuje ke zlému. Lítost je universální cit dotčeného nebo nedostatečného dobra. Zoufalství však je vzpoura, zášť a závist. Zoufalství je sebevražda v zárodku, chtěná smrt duše, ne tak slabost jako dřív neurvalá a prudká vzpoura. I z lítosti se umírá a z lítosti se touží po smrti, ale smrt má přijít jako utěšitelka a smírný, večerní balzám na otevřenou, palčivou ránu. Sebevražda zoufalých je poslední, »vítězná«, satanská karta, jež má rázem popřít všechno dobro a otevřít brány přívalu zla. Znamená touhu po smrti absolutní, zatím co ve smrti z lítosti hledá člověk jen vytržení z bolesti, a dává tedy přednost tomu jinému, tomu mimo nás, tomu věčnému, ať uvědoměle nebo neuvědoměle, přednost před tím časným a pomíjejícím, co se v člověku zmocňuje vši jeho pomíjejícíosti, jako by ho chtělo odsoudit k věčné nenávratnosti. Ale člověk se chce vrátit od zakletí v pomíjejícím k tomu, co je věčné. V zoufalství a ve smrti ze zoufalství chce člověk zemřít triumfálně, aby se satansky vykašlal na život a jeho věčnost. Lítost je branou života, zoufalství je branou smrti. Až kam však sahá lítost, a odkud straší zoufalství? Až tam, kam sahá pokora a odkud počíná pýcha! Člověk se v zoufalé smrti mstí za vše, co ho činí člověkem tohoto světa: tvorem, který ví, že by mohl být vším, není však ničím. Je to šláva omamná a strhující příčina prvotního hříchu zároveň s pocitem trestu za něj a potlačení bezmoci, kterou by uznala pokora, avšak neuznává pýcha.

Stanislav Jasen: *Stretania dní a noci*

Úsmevu tvojho polotma ich halí do tajomstva,
úsmevu tvojho, Panna nadoblačná,
a naša nepreniknuteľnosť je ich slaná pomstva,
bárs naša duša je tak lačná, lačná.

Akýsi záchvev, fotografia ich schôdzok, bozkov
z hĺbky ma rozožiera už a trápi,
so svojím náporom a túžbou som len blúdnou troskou,
keď nočná hodina si hudie klapi — klapi.

Niekedy cítim zas, že stretania ich milostné sú
jak schôdzky zaľubených v mladom parku,
srdcami cengajú a kahaní snivej lásky krešú
na zenite po rozblikanom hárku.

A niekedy cítievam, že noc je ako mladá matka —
do kníh značím jej plody: verše.
Často sa kochám v nich, sú tklivé ako nemluvniatka
a lákajú ma stále výbojnejšie.

Úsmevu tvojho polotma ich halí do tajomstva,
úsmevu tvojho, Panna nadoblačná,
tajomstvo presýpa sa od potomstva do potomstva,
bárs naša duša je tak lačná, lačná . . .

Kobylka

J. Pelouch, Praha. (Ústredí katol. stud., Praha.)

V Ě V O D A P Ř E H R A D A T M Y

Nejošemetnější věcí na světě je hudba vzpomínek. Celý orchestr mámení se rozšumí v opěře touhy a lásky, zabrnká harfa v samotě večera, tichne a umlká . . . a umlká — zní ještě dál, ale to už nejsem sám; jde kdosi jiný se mnou a zpívá. Mizí červený plyš a fontány znavených světél, perversní oči návštěvníků se propadají do hluchých stínů, nezůstává nic ze slizkosti davu, nevidíš . . ., ale svítá . . . není to den, není to noc, tak cosi mezi tím, jako když se v srdci láme po prvé led dětství, a to, co jde za ním, zde ještě není, je to jen matné šero a vášně pozdního podzimu. Jdeš po lukách, ničíš zrosené perly trávy, lámeš ocúny a hledáš tlapku své dětské nohy a nad tebou je něco jak baldachýn o Božím Těle, aksamit oblak a oprýskané modři — — cítíš se sám, ale nejsi sám v prázdné prostora, v níž skřivan nezpívá, jsi sám jak kněz uprostřed prchájících ve zděšeném chvatu a jako on, přec nejsi sám. Propadáš se jako ve snu do zeleného šera, chytáš se pavučin světla, vnikajících do očí při probuzení, orchestr zpívá a nejsi sám, kdosi se šklebí do tvé tváře a nevíš proč, na harfě praskají struny, vidíš svou bídu a krvavou zář, nic nezbylo z kvetoucích třešní, z jitřního snění a vábení očí, zelené šero je spáleno zápachem, v němž se zalykáš, chytáš se, čeho už není, ale jen smích je ti odpovědí . . . nejsi sám, ale je pozdě . . . je pozdě? — — na okně visela tma a houstla. Dveře byly opřeny o sních rámů jak žebrák přede mší půlnoční. V parketách praskal smích věrnosti přilíplé do tváře koberce.

Bylo to její království. V tabuli okna se míhaly krajiny cizí, mlčelivé, krajiny nepřiblížitelné českému srdci a ticho houstlo jak hřích. Stožáry, lodi, pláže a hory, chatrče, tváře v nejpodivnějších maskách, s úsměvem pokřiveným mlčením, které jim nepatřilo, města a domy, dálky a večerní šero, vše slepeno za sebou, bez ladu a skladu, tak jak náš život. Bylo dusno jak před bouří, sotva se cos pohnulo a v hrdle vázl hlas jako tající sníh, jak skosený pšeničný lán. Pokusil se dotykem ověřit si zlatitý trpyt vlasů, ale šlehlo to z očí jak v květnovém večeru létavic svit, jenom tak nakrátko . . . Něco zde chybělo . . . Byl tu tak sám, se svými vzpomínkami na své království, království bídy, smutku . . . a samoty, samoty, ale nebyl tu sám.

Zpěv šera.

Seděla tiše a nedočkavě a dívala se mu do očí; ale ty byly zastřeny clonou. Nezdálo se mu, že by byl vhodný čas, aby odložil svůj plášť. A mezi nimi bylo ticho a klid.

Světlice se podobala dutině houslí, resonujíc zvedání hrudí a nervosu rukou; jen šero, to záhadné dítě noci, skotačilo a napínalo struny k arii tesklivé, ale neladilo. A jenom chvatně se tklo a zase prchá dál tak bázlivé a cosi resonuje ze srdce, ale to už je jiný hlas jak modro mezi pokosenou travou a stoupajícím skřivanem.

»...o samotách nelze vyprávěti. Až přijdeš do království bídy, kdož ví, zda růže nemocné bys mohla uchopit a přivonět, kdož ví, zda mohla bys žít tam, kde jiný zpívá — — zpívá, že je tam domovem. Až spadne uschlý list se stromu usínajícího, zda budeš moci křiknout na bolest, že z jara přijde jiný, tesklivější, k jiné sklizni podzimní. O sněženkách nelze zpívat nám pro jejich krásu měsíční, co kvete pod sněhem, jak naše písně v bídě, to milujem ... to milujem a mlčíme ...«

»...jsou ještě jiná království. Blesk metalický paprsků až zabodne se do tmy, což nelze trhat orchideje pro radosti jenom polední a slyšet šumot kolibříků, že nejsou jako my? Cinkot kos, jenž z dálky zní, což musíš jej vždy přiblížit, což nelze jenom večerem si vykouzlit ten hlas už tichnoucí, jen někdy dýchnout ke kvetoucí mezi, když už to musí být, a zůstat tomu vzdálen jak ctnost a hřích?«

Tak oba měřili tu propast, kde není dosud most. Což nelze oči klást jak pilíř a jenom dívat se a být jen jako host? — — Ne, o očích už nelze vyprávěti. Což, a nelze propast obějt? —

Předivo šera a noci, masky minulých dní a dětská loutka, blednoucí medvídek, několik kroků, peřeje svítání — — — vše stejné, jen jeviště se mění.

Zpívalo srdce.

Byl to palác v jejím království. V té chvílce ctil v ní královnu a chvěl se. Cítil vše dvojnásobně teskněji a kdosi výsměšně roztrípal před ním mámivé vzpomínky na jeho království, jež zdálo se mu ještě chudší. Několik slov, jež nevnímal; nebylo zde šero; jen světlo a tma. Byla v záplavě světla a stál u ní.

Klavír mluvil, ale jeho řeč byla těžká a slova přikována ke skále nemoty jen úzkostlivě se chvěla, doléhala na srdce a zase opadala. Zdálo se mu, že už tu píseň kdesi slyšel. Bylo to jako moře před přílivem, nepostřehnutelně doléhající, už nebyl hostem, ale přece se zmítal v jejím zajetí, šum chvěl se v jejím hlase tlukotem slavičím a němým pohybem obláček, jež povždy budou promlouvati k nám. Byly v tom hory, louky, samoty a pazvuk snivých tang, moře a dálky a ruce spojené, prchající odlesk létavic, zachvění srdce a hvězd, třpyt očí, chvění lesů a dálky cest a nad tím vším jak královna šla láska. Už nevím, jakou řečí zněl ten zpěv, ale rozumím mu podnes. Což možno vyprávěti o oku zamženém a nachýlení hlavy, o slovech, jež nelze vysloviti poznovu a nezradit jich zvonkovitý zvuk?

Jen jděte někdy pozdě za květnových večerů, když poslední trs jisker hasne po obloze, snad zaslechnete něco jako ozvěnu — — — oblaka a hvězdy, syrově vonící zemi a sosny pukající, zpíval jsem o vás, však o tom nelze vyprávět ...

Demarce.

Jenže tehdy nebyl květen; ulicí se valila mlha, podobna hnijícímu chrástu a lepila se na citrony lamp, kroky byly nejisté od slizkosti hýřících ulic a obloha se tměla na dlani noci; byl to večer neutěšitelný jak smutek odplouvajícího mládí.

Vkročili do ulice. Objati pichlavou náručí větru se přiblížili k sobě.

»Mám ráda ostrý, studený, fičivý vítr, který šlehá a rve ...« Pochopil, že říká slova, která měl pronášeti on, slyšel ještě o horách, ale mlčel. Nechtěl jmenovati její záliby a nazývati je svými. — Potkávali zachumlané chodce a lidi požívající úcty před šedivým a špinavým davem, velké a mocné před tváří tohoto světa, ale ubohé a odporné před tváří Boží; ukláněla se způsobně a volala hlasitě »Má úcta« postavám, které neměly o cti ani potuchy a ani si jí nezasloužily. Bylo mu to směšné. Řekl to nahlas. Konvence. Aha, to je to. Když někdo páchá hlouposti do nebe volající, řekne se konvence. Ze židovské čtvrti táhl zápach česneku. Byla sobota. Několik rohů, špinavých a otlučených zdí, koňský zápach a hulákající výrostci ... a za tím vším se tyčila neprolomitelná přehrada tmy.

Nikommu z těch se nechtělo říci S bohem. Zní to tak beznadějně? — Zaharašila jen

falešná mince, něco jako nazdar, jemný stisk ruky, úsměv, několik rozpačitých kroků. Ještě se ohlédl a potom zmizel za hradbou tmy, tak beznadějně sám, jako když se člověk propadá ve snu do chapadel mámivé zeleně, padá, stále čeká náraz, zachycuje se přeludných světýlek, stále něco čeká, ale oči jsou zalepeny sladkými tóny orchestru a harfy, znějící v sólovém zpěvu, kdosi slizký, jenž kape pelyněk do každé radosti, šklebí se do tváře, ale už je pozdě, sám strháváš struny z harfy, která tak mámí, vzpomínáš na kvetení třešní a fialek, dýcháš prudce omamnou vůni zrajícího žita a mezí, a do toho se mísí odporný zápach zeleného šera, které se spaluje na ohništi lásky, na níž není pozdě, už nejsi sám.

Šla s hlavou nachýlenou a usmívala se: člověk, který se vrací, vidí věci na ruby a leccos může zhodnotit jinak než ten, kdo jenom jde a vidí jen před sebe a neví, co zůstává za ním... Spěchala. Nebylo zde nic nového vidět. Jen šed', umazaná a uprášená světla, znavení a beztvární lidé, hrbatá a špinavá dlažba, zkrátka vše to, co v duši zanechává obraz celého města.

Na tom místě, kde se rozešli, zůstalo cosi lesklého a hladkého, něco jako prsten, bez konce a bez začátku a dvě zlaté niti jako vzpomínka nebo touha, jak telefonní dráty, jež vedly za přehradu tmy, jež zúžuje dech a zapomíná... a za citrony lamp, které jsou značkami do jiných krajín, které nezapomínají, ale zrazují.

Jarmila Řinová: *Balada Tobě*

Dagmaře B.

*Luna vhodila na zem paprsků hrst,
vlasy její plavé větrem zahrály.
My zasněně proti sobě stáli,
postříbřená hvězda tiše zvedla prst.*

*Ty zraky svaté ku zemi skloněné,
já ruce křížem přes prsa složené;
můj duch tam ve výšinách kdesi,
Tvá mysl nad modravými lesy
oddaně padá v náruč mé duše.*

*Vše kol nás tváří se bezvýrazně a hluše,
jen hvězda tvá se tiše usmívá.
Přešel mrak a druhá vyplouvá;
i ona zvedá tiše stříbrný prst
a luna vyhazuje paprsků trs.*

Kresba

V. Podhradský, Trnava. (Ústředí katol. stud., Praha.)

K. Zámečník: VIII. A.

Študák, jemůž se gymnasium octne přes noc za demarkační čarou, zažije mnoho překvapení. Já jsem zažil fysiku v VIII. A, jednoho brněnského gymnasia.

Temná učebna se naplnila hlukem a debatami o včerejších závodech oktáv abc. Hnědě mořená podlaha zaduněla divokým rytmem kroků a skoků. Dnes dělá Ivan pokusy, »to bude přča«, upozorňuje mne můj maličký soused Miki. Sotva ho slyším v pronikavém jeku, kterým je doprovázen zuřivý boj o první lavici. Hluk a řev třídy je náhle přerušen nepopsatelně žalostnými zvuky, připomínajícími indickou džungli. Mocným kopnutím se rozletí dveře kabinetu a ve vyřízeném zástupu vcházejí famulusové pana profesora a koncertují na píšťaly a poklice, s nimiž hodlá věhlasný fysik prováděti pokusy. Akademická

čtvrthodinka a vchází sám pan profesor, omšělý mladík, za zvuku košické znělky, kterou vytukává podnikavý Šiša na cimbál. Pan profesor končí urputný boj o čestnou lóži a hlasem mnoho slibujícím dodává: »Dneska probereme píšťaly.« Jeho šeplavý hlas je beznadějně slabý v ruchu třídy. Dobrácký fysikář je však patrně zvyklý na toto nezvyklé prostředí.

Bere do ruky dlouhou, dřevěnou píšťalu a po krátkém úvodě se chystá zapískat. »Pištěc zahraje,« hlásí Šiša z první lavice. Pan profesor nadýmá zrudlé tváře, fouká ze všech sil. Stále nic. »Hohoho,« zahučí třída výsměšně. Dobrák profesor se nadýmá stále více a celou svojí energií vkládá v jedno jediné fouknutí. Konečně! Táhlý, hluboký zvuk, připomínající známé domácí zvíře. »Ponocnej,« šklebí se Čuba na nás do poslední lavice. »Naposled napomínám, že toho nechám,« šeptá fysik, nabíraje dech na druhou, delší píšťalu. Každý podařený tón je provázen radost-

ným, dětsky naivním: »Jéé!«, kterým třída kvituje námahu pana profesora. Tomu září oči. Zbývá poslední píšťala. Dlouhá a těžká. »Na to musí být fukar!« soudí Špek. Pan profesor si opírá hrůzný nástroj o lavici a chystá se k obřadu. Ale poněvadž zná sebe a zná i svoji roztomilou třídu, upozorňuje předem klasickou větou: »Obyčejně se tón neozve, a ozve-li se, je zvuku velmi neesteticky hlubokého a proto vás prosím, abyste se chovali slušně.« Třída uznale a napjatě mlčí. Nebývalé ticho. A znovu se nafoukly tváře v rudé, kulaťoučké balonky, vykulily se oči a záda se přihnula těžkou námahou. Ozývá se jakési temné hučení, které končí chraplavým, děsivým zvukem, drásajícím uši. »Aáá, to lahodí,« pochvaluje si třída a Šiša z první lavice žadoní s dětsky nevinnými očima. »Eště jednou na ten fagot.« A dobrák profesor, ač vyčerpán, neodepře. Znovu zabouří třídou strašný, nepopsatelný tón a silnější individua se zmohou ještě na pochvalné výkřiky: »To je originelní! Aááách!« — Pan profesor je u konce svých sil. Klesá na židli a šeptá resignovaně: »Tak někteří se tady baví. Musíte si přece uvědomit...« — »Kluci, pozor, musíme si uvědomit,« volá Špek a leze na lavici. Není na to času — zvoní.

— — Dej vám Bůh sílu, pane profesore! — —

A. XX. K.: Perličky z naší sexty.

Porták: Ale dyk vy nejste přece kvartáni. Takový kvartán jeden myslí na všechno, jen na gramatiku ne. — V poslední lavici je neobvyklý klid. Učiní útok a zjistí, že Černý čte noviny. Pohrdavě se naň podívá a praví: »Vy, Černý, líšáku jeden, vy jste jak jeden australský politik. Ten také jenom četl noviny a to mu stačilo.« — Při takovém reparátu, víte, kluk se potopí a praská se vesele. — Při reparátu se začne pěkně hovořit a pětka je co by dup. — K otci jednoho žáka: »A on je kluk darebák, on mi tam dupne, blafne a pak se mi schová!« — Hospodářská racionalita, ta se nalezne, tu má každý v kapse.

Při literatuře.

Hodina literatury. Ticho v lavicích. Okamžik napjatého očekávání. Šustot obrácených listů v notesu. Konečně! První kandidátka kráčí na třídní forum, doprovázená zaklínáním publika. »Povězte nám, slečno, epické básně z rukopisu Královédvorského.« — »Epické básně jsou, hm, hm, jsou, hm, Oldřich, hm.« — »Nevíte, slečno, tak další.« — »Další báseň z rukopisu Královédvorského ještě Oldřich Heřmanov.« — »Nepředělávejte si jména, slečno!« — Další rozpaky. — »Hm, to je Ondřej z Bubna.« — »Je vidět, že látku neovládáte, posad'te se!« — Na tvářích publika zračí se dojetí a oči zoufale sledují stránky notesu. Kam, dopředu nebo dozadu? Vtom se listující ruka zastaví a oči profesorky zří studentku jakous listující v knize. »Slečno, myslíte, že vás nevidím? Pojd'te nám povědět své nově načerpané vědomosti!« — Slečna rytmickým krokem se nese na místo své předchůdkyně. — »Hlavní data Palackého!« — »Palacký pocházel... pocházel. z velmi chudé rodiny.« — »Příliš chudá ta rodina nebyla. Čím byl otec?« — (Hlas z publika: »Učiteléem.«) — »Učitelem, ale měl velmi mnoho dětí. Pak přišel do Prahy do Prahy a tamtéž se zamiloval do bohaté...« — »Děkuji, slečno, to jste zřejmě nenastudovala. Hlavní jeho dílo.« — »Je je to je. to

jsou... Šafaříkovy starožitnosti.« — »Děkuji, to stačí.« — A slečna ladným krokem kráčí zpět do lavice. K. H.

V M.: Z mých studentských vzpomínek.

Když jsem byl v tercii, vypukla rusko-japonská válka. Tu některým studentům napadlo uspořádat námořní bitvu na řece protékající městem. Byl tam tehdy podnikavý obuvník, který přemýšlel, jako lidé onoho početného řemesla, jak by zaměnil svoje povolání za lepší a výnosnější. Napadlo ho udělat si loďky dřevěné různého druhu, označiti je jmény světových přístavů, a půjčovati je lidem na půl hodiny nebo na celou hodinu za určitý poplatek. Vyráběl si je sám. O loďky byl zájem, a proto jich přibývalo. Tehdy žádal na půl hodiny 6 hal., na hodinu 10 hal. Za velkou dvojnásobně. Také měl malé lodičky jen pro dva neb jednoho, na nichž bylo nutno sedět jako na kole, uměti zachovati rovnováhu, jinak se do ní nabrala voda a kdo na ní seděl, překotil se do vody. Bylo-li to v místě, kde byla řeka až m hluboká, hrozilo nebezpečí utonutím. Štěstí, že na břehu obyčejně bylo více odvážlivců, kteří spojenými silami je zachránili. Nešťastníci se pak mohli osušiti v blízké jirchárně, kde sušili vlnu v sušárně, a takové ochotně do sušárny vpusťli. Loďce malé říkali tehdy všeobecně »šinágl«.

Také se na něm ponořil do vody synek gymnasijského ředitele-student z nižšího gymnasia. Stanovilo se ve třídě, že všichni ve čtvrtek odpoledne, kdy není nepovinných předmětů, zúčastní se na místní řece námořní bitvy na loďkách. S majitelem loďek, svrchu zmíněným, který později musil platit daň z podniku tohoto, jako ze živnosti, bylo ujednáno, že po druhé hodině se nesmí loďky nikomu půjčiti, jen studentovi. Kromě toho si studenti ještě zamluvili loďky od soukromníků, kteří měli domy u řeky a též pro svou potřebu loďky. Ti ochotně slíbili loďky zapůjčiti, a to zdarma.

Měl jsem tehdy sám obavu, abych se tam při té bitvě nevykoupal. Ale těšil jsem se na tu podívanou a způsob válčení na řece.

Zatím se věc dověděl pan profesor latiny a češtiny, zvaný Policajt, který obyčejně vše o studentech věděl. Den předtím stále čekal v hodině na příležitost, aby klukům, jak říkal, bitvu překazil a uchránil je před neštěstím. Najednou pro nic za nic, ač jsme byli hodní a uměli, rozkřikl se a dal všem domácí vězení na čtvrtek. Dodal: »Běda, kdybych sám někoho viděl venku neb se dověděl, že někdo z vás domácí vězení porušil!« Teď jsme měli po radosti a divili se jen, jak už se to dověděl. Majitel loďek přišel o výdělek.

Jednou jsem šel na městské tržiště, jež bylo za městem. Pan profesor mě potkal v jedné ulici. Poděkoval na můj pozdrav, zastavil mě a tázal se, kam jdu.

Řekl jsem upřímně, že jdu na tržiště a že tam budeme hrát kriket. Pan profesor šel jiným směrem za město. Sotva jsme začali hrát, tu studentík R. se na jednoho rozkřikl: »Vole, jak to chytáš!« Vtom za zídou hřbitovní stál již pan profesor a vystoupil všechen zčervenalý rozhořčením nad »ušlechtilým« oslovením spolužáka. Pravit: »Pěkně to, R., oslovujete svého spolužáka! Takto mluví student gymnasia! Já si to budu pamatovati na vás!« Všichni žasli nad zjevem jeho. Zjevil se jako duch. Studentům to bylo

nemilé, ale zdravé. Byl to učitel, který si všimal žáků nejen ve své úřední hodině, ale i mimo školu. Zemřel za války na jiném ústavě poměrně v mladém věku. Přes tu jeho detektivní činnost měli ho studenti v hodině velmi rádi. Když jsme byli v kostele a zpívala se píseň Boleslava Jablonského: »Pozdvihni se, duše, z prachu,« tu vždy po pozdvihování při slovech: »Třeste se, ó hříšníci, soudce stojí před vámi!« se díval přes skřípec s černou obrubou s potutelným úsměvem po některých studentech. Když měl čísti výsledek konference, zvolal k nám jako úvod: »Třeste se, ó hříšníci, soudce stojí před vámi!« Podobně,

když jako třídní nám chtěl rozdati vysvědčení. Třetí třídou počínaje nařídil, že jakmile někomu dá vysvědčení, musí dotýčný ihned opustit třídu, jinak že následujícímu vysvědčení nedá. Vymínil jsme si konečně, že se na ně ve třídě podíváme, když nám je dá, a pak teprve každý že opustí třídu.

Když někdo se začal dívat na jedno místo při vyučování a pan profesor to zpozoroval, přerušil svou řeč a spustil: »Zas v okně zadumán, zas toužíš v dáli, kde myšlenky tvé se toulají, kde?! Nech přeludů, jež v oblacích tě šálí, a ber, co péče má ti skýtá zde!« Pokračování.

DOMINIK PECKA: CREDO

Zaslужnost víry.

Všichni hledači pravdy měli by pochopiti, že pravda jest sestrou lásky a sestrou víry. Není možno naléztí pravdu, není-li srdce silné a trpělivé láskou. Kdo hledá bez lásky, je v nebezpečení, že najde jen zlomek pravdy, ne pravdu celou, pravdu Boží. Hledati znamená pracovati, zkoumati, tázati se, čísti, studovati. A to není dobře možno bez lásky.⁷⁾

Je-li již přirozené poznání záslužno, je-li zaměřeno k Bohu a řízeno láskou, tím spíše je záslužno poznání víry, poněvadž jeho pohnutkou jest autorita Boží a podnětem vnitřní puze Boha zvoucího. (S. Th. 2—2, q 2 a 9 ad 3.)

Úsilnost pátrání sama ovšem netvoří záslužnost víry, nýbrž právě láska, z níž ono úsilí vychází.

Víra není pasivní stav, jak se někdy tvrdívá, nýbrž aktivita, čin. V některých útvarech protestantismu a v kvietistické mystice bývá víra líčena jako mlčení a otupení duše a jako výhradné působení milosti Boží. Působnost milosti Boží právě předpokládá činnost svobody. Víra jest svobodný kon ducha. Bez činnosti ducha není víry.

Bůh nenutí k víře. To platí o skutkové (pomáhající) milosti víry a také i o pohnutkách věřitelnosti, mezi nimiž na prvním místě jsou zázraky. Kdyby Bůh každého zvláště přesvědčoval zázraky, nutil by takřka k víře — víra vynucená nebyla by však ctností, byla by mimo řád svobody a lásky. Víra jest kon svobodný, a Pán s jakousi trpkostí řekl: »Neuzříte-li divů a zázraků, neuvěříte.« Přál si zajisté, aby se víra jeho učeníků dovedla také odezíratí od mimořádné působnosti Boží v přírodě a viditelném světě, svobodně Bohu samému se oddávající.⁸⁾

Kristus činil divy, aby dokázal hodnověrnost své nauky a svého božského poslání. Proto se na ně odvolával, když mu židé vytýkali, že se rouhá, čině se Synem Božím. »Nečiním-li skutků Otce mého,« pravil, »nevěřte mi: jestli však je činím a nechcete věriti mně, skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili, že Otec jest ve mně a já v něm.« (Jan 10, 37—38.) Moc činiti zázraky dal Kristus i svým apoštolům. Divy, které se dály

⁷⁾ »Není jasno v duších, v nichž není teplo,« říkal Joubert. Jsou pravdy — i v řádu intelektuálním, a tím spíše, a tím častěji v řádu psychologickém — které jsou přístupny jen lásce. Bylo-li řečeno, že genialita jest trpělivost, je třeba rozuměti tomuto aforismu ne tak, jak se mu obyčejně rozumívá, jako by hlásal potřebu seděti věrně a ukázněně u pracovního stolu (to je pravdou jen pokud jde o prostředky), nýbrž že vyjadřuje hluboký zákon. Neboť člověk musí býti nesmírně trpěliv, chápati věci nenáhlou, milující oddaností, zapomenouti před nimi a před lidmi na sebe, aby konečně zazářil duch ve vši své stkvělosti a vytvořil soulad mezi světem a já. To nechápou intelektualisté: že intelligence se dovršuje jen citem a láskou. (Daniel Rops, *Ce qui meurt et ce qui naît*. Plon, Paris 1937, p. 233.)

⁸⁾ »Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili!« Bláženosti nepoznají, kdož uznávají jen svět viditelný a kdož věří jen tomu, co je přirozeně nutí něco věřití. Avšak blahoslavení, kdož uvěřili v svět neviditelný, jenž nenutí věřití. V této svobodě volby, v této svobodě ducha tají se hrdinný úkon víry, jenž předpokládá tajemství a nemůže býti bez něho. Uznávání skutečnosti viditelné jest opatrnicky zajištěno před jakýmkoliv nebezpečstvím a zaručeno silou nutnosti. Víra ve skutečnost neviditelnou obsahuje risiko: je třeba svobodně se vrhnouti v propast tajemství. Vyžadovati záruky a důkazy ve víře znamená nechápati její povahu, znamená popíratí svobodný a hrdinný úkon, jež víra inspiruje. (Nicolas Berdiaeff, *Esprit et liberté*. Éditions »Je sers« Paris 1933, p. 123—4.)

v prvotní Církvi, mocně působily na mysl pohanů. Že se náboženství křesťanské rozšířilo tak rychle již v prvním století, je třeba z valné části přičítati zázrakům, které byly tehdy v Církvi velmi časté. Později, když se církev ještě více rozšířila a upevnila, ustaly zázraky, neboť jich nebylo již tolik třeba. Dokud je strom mladý a slabý, věnuje mu zahradník zvláštní péči: okopává, zalévá, hnojí. Vzroste-li však, není již třeba té péče. Tak pečoval Bůh i o církev, dokud byla v počátcích, tím, že jí pomáhal hojnými zázraky. Když ale zmohutněla, nebylo již třeba, aby se divy daly tak často. Ale dějí se stále. A průkazná a důkazná průvodní síla jejich jest tím větší, čím dokonalejší má věda pomůcky k jejich prozkoumání a ověření.⁹⁾

Jest ovšem třeba říci, že zázraky, jež se dějí v Lurdech a jinde, nejsou předmětem víry křesťanské. Církev jich nepředkládá k věření. Jest pravověřícím křesťanem, i kdo je popírá. Nehřeší sice proti víře, ale hřeší proti lásce k pravdě, neboť svědectví lidí hodných víry a svědectví vážných učenců zamítati není rozumné, ani spravedlivé. Divy se daly a dějí jen v Církvi katolické.¹⁰⁾ Když vznikl protestantismus, řekl Erasmus Rotterdamský žertem, že zázraky jsou slabou stránkou protestantů. Žádný z nich prý nedovedl ani kulhavého vyléčiti.¹¹⁾

Vidouce příval moderní nevěry, přáli bychom si snad, aby zázraky v Církvi Kristově byly častější. Ubylo by pochybovačů a přibylo by věřících. Snad. Nesmíme však zapomínati, že ani Kristus svými divy nezískal a nepřesvědčil všech svých současníků.

V í r a j a k o p o v i n n o s t .

»Was wär' ein Gott, der nur von aussen stiesse?« táže se Goethe právem. Bůh sice fysicky nikoho nenutí, aby věřil, poněvadž nechce rušiti svobody lidské, ale mravně zavazuje každého člověka, aby přijal pravdy zjevené. Jsme-li mravně zavázáni věřiti člověku, o němž víme, že je hoden víry, tím spíše jsme povinni věřiti Bohu, který je Pravda sama. V Písmě svatém se přikazuje věřiti, a to pod ztrátou věčné spásy: Kdo uvěří a bude pokřtěn, bude spasen, kdo však neuvěří, bude zavržen. (Mar. 16, 16.) Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný... Kdo věří v něho, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest odsouzen, poněvadž nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího. (Jan 3, 16, 18.)

⁹⁾ »Vlivem rozkvětu vědy v devatenáctém století se myslilo, že zázraky se nejen nedějí, nýbrž že se ani nemohou dít. Toto mínění jest neudržitelné, máme-li na zřeteli dnešní pozorování. Nejzávažnější případy byly zjištěny v Bureau Médical v Lurdech. Náš nynější názor o vlivu modlitby na stavy patologické se zakládá na pozorování nemocných, kteří byli téměř okamžitě uzdraveni z různých neduhů, jako jsou tuberkulóza kostí nebo tuberkulóza peritoneální, studené abscesy, hnisavé rány, lupus, hlíza a j. Postup uzdravení je téměř u všech osob týž. Je spojen často s velikou bolestí. A pak následuje náhlý pocit úplného uzdravení. V několika vteřinách, minutách, nanejvýš hodinách rány se zajizvují, obecné příznaky mizí, chut k jídlu se vrací. Někdy mizí funkční poruchy dříve než poruchy anatomické. Kostní znetvořeniny nemoci Pottovy, rakovinné uzliny trvají často ještě dva neb tři dny po uzdravení. Zázrak se vyznačuje nesmírným zrychlením nápravného procesu organického. Je nepochybné, že index zajizvení poruch anatomických jest mnohem vyšší než index normální. Jedinou podmínkou nezbytnou jest modlitba. Ale není třeba, aby nemocný sám se modlil, nebo aby měl víru náboženskou. Stačí, je-li v jeho blízkosti někdo, kdo se modlí. Tyto skutečnosti mají nesmírný význam. Ukazují, že jsou reální, dosud neznámé vztahy mezi dějstvím psychologickým a organickým. Dokazují objektivní význam činnosti duchovních, jimiž se hygienikové, lékaři, vychovatelé a sociologové dosud neobírali. Otevírají nám nový svět.« — Toto svědectví dává vynikající soudobý biolog, člen Rockefellerova Ústavu pro medicínská badání v New Yorku, Dr. Alexis Carrel. (Dr. A. Carrel, *L'h o m m e , c e t i n c o n n u*. Plon, Paris 1936, p. 175—6.)

¹⁰⁾ Nelze pochybovati, že i v jiných církvích a společnostech náboženských mohou žiti osoby, které z nevědomosti úplně nezaviněné jsou členy bludné církve, ale při tom nejen podle hlasu svého svědomí žijí, nýbrž mimořádnou milostí Boží k tak vysokému stupni mravní dokonalosti mohou se povznést, že Bůh jejich svatý život i zázraky potvrzuje. Než tu jest na zřeteli mít, že v tomto případě osoba tato zvláštním způsobem Bohem omilostněná nepůsobí zázraků jako viditelný úd církve bludné, nýbrž jako neviditelný úd Církve katolické. (Dr. Josef Pospíšil, *Co jest Církev?* Občanská tiskárna v Brně 1926, str. 518—19.)

¹¹⁾ V předmluvě svých Institucí přiznává Kalvín, že nepřišel, aby dělal zázraky a že lidé neprávem jich od něho žádají. Přece však se pokoušel učiniti zázrak, jak vypravuje jeho životopisec Bolsec, který byl očitem svědkem jednoho pokusu. Kalvín si najal za peníze člověka, jenž se jmenoval Brulé, aby dělal mrtvého. Provázen zástupem lidí přišel Kalvín, aby ho vzkřísil z mrtvých. I přikázal mu, aby povstal. Ale mrtvý se ani nehnu. Vzkřikl na něho hlasitěji. Opět ani známky života. Přátelé Bruléovi chtěli pomoci. Ale Brulé byl mrtev doopravdy. (F. X. Schouppe, *Instruction religieuse en exemples*, Delhomme et Briquet, Paris, tom. I., p. 70—1.)

Je tedy víra věcí rozumu a svobodné vůle, ale spolu svou přirozenou povahou a také hledíc k působnosti Boží milosti, i věcí svědomí, mravní povinností.¹²⁾

Povinnost víry má člověk nejen vzhledem k Bohu, nýbrž také vzhledem k sobě samému. Duch lidský touží po pravdě. Pravda jest pokrmem ducha. A tak jako jest nezbytno sytiti tělo chlebem hmotným, tak je třeba sytiti i ducha chlebem pravdy. Víra jest přesvědčení, že tento svět viditelný není svět jediný, nýbrž že nad ním jest vyšší svět duchovní, který stojí za to, aby člověk žil tento tvrdý a těžký život zde na zemi. Člověk se nespokojuje se skutečností světa viditelného. Nosí v sobě touhu po věčnosti, po blaženosti, po spravedlnosti, hlad po nekonečnu a žízeň absolutna. Bez víry v Boha, dobrého a spravedlivého, jest život člověka bídnejší než život nerozumného zvířete, kterému stačí ukojiti hlad tělesný. Ale člověk má i hlad duchovní, touhu po pravdě. A tuto touhu nemůže ukojiti v mezích přirozeného poznání, poněvadž jest zařízen k poslednímu cíli a nejvyššímu dobru. Jeho blaženost poslední záleží v nadpřirozeném vidění Boha. A k tomu vidění nemůže jinak dospěti než jako učedník u Boha Učitele podle slov Páně: »Každý, kdo uslyšel od Otce a se naučil, přichází ke mně.« (Jan 6, 45.) Účastným této nauky se však člověk nestává hned, nýbrž postupně podle způsobu své přirozenosti. Víra je základ vidění nadpřirozeného. A proto k tomu, aby člověk došel k dokonalému vidění v blaženosti, je třeba, aby věřil Bohu jako žák vyučujícímu učiteli. (S. Th. 2—2, q 2 a 3.)

Nevěra.

Příčiny nevěry jsou různé. Nemožno je převést na společného jmenovatele — už proto ne, že mají většinou ráz psychologický a že právě v nevěře se projevuje složitá problematika lidské duše. Stačí snad připomenouti aspoň hlavní z nich.

a) Zakrslé a nevyvinuté představy náboženské.

Je mnoho lidí, kteří se po celý život nedovedou vyprostiti ze zajetí nedokonalých, dětských představ náboženských. Myslí, že Bůh je takový, jakým si ho představovali, když byli dětmi. Jedna paní řekla: »Nebe? Co bych z toho měla, dívat se věčně na nějakého dědečka?« Jeden pán mi pravil: »Jako astronom věřím ve světovou Intelligenci.« — »To tedy věříte v Boha?« pravím mu. Trhne sebou udiveně: »To věřím v Boha?« — »Ano, to věříte v Boha.« Kroutí nad tím hlavou a dlouho to nemůže pochopiti. Pokládal se dokonce za ateistu. I je třeba mu vysvětliti, že vlastně nepopírá Boha, nýbrž má nesprávnou představu o Bohu. Jeho ateismus není nevěra, nýbrž jen protest kritického rozumu proti naivním představám o Bohu. Není to víra v Boha, jaký jest, nýbrž nevíra v Boha, jakým ho viděl ve svém dětství.

Ovšem, mohl by někdo říci: »Jak je to možné, vždyť ten pán také studoval a učil se náboženství. Nemohl tedy nevědět, že Bůh není stařec, sedící nad oblaky.« Ten pán se učil náboženství na gymnasiu, ale časem to všecko zapomněl a zůstaly mu v mysli jen ty dětské představy o Bohu. Vše zapomene člověk, i mateřskou řeč. Kdo ví dvacet let po maturitě, co jest cosinus — nevěnoval-li se matematice?

b) Neznalost nauky náboženské.

Cílem náboženské výuky jest právě přebudovati dětské a naivní představy náboženské ve vyšší pojmy založené na kritickém myšlení. Nedosáhne-li se toho, není divu,

¹²⁾ Dobře to ukazuje případ anglické konvertitky Miss Anstice Bakerové, která ve své knize *A modern Pilgrims Progress* podává zprávu o své návštěvě u kardinála Newmana. Přivedla ji k němu touha nalézt pravdu. »Kardinál se neodvolával na staré dokumenty, nevysvětloval odlehlé historické otázky, nýbrž obracel se na hlas svědomí, na onen hlas, jenž dává bezpečné poznání Boha a nechává stranou všechny sporné otázky zdůrazňoval, že musím své povinnosti pokládati za Boží příkazy, poukazoval na to, že hlas svědomí se projevuje slovem mám, ne musím, a že tento hlas jest důkazem, nejen že člověk jest svoboděn, nýbrž i že existuje vnější autorita, která nám právem ukládá mravní povinnosti. A tak mluvil spíše o svědomí než o zjevených naukách a svědomí nazýval hlasem, jenž dokazuje Boží svatost, a to nejen jeho moc a moudrost, nýbrž hlavně jeho osobní lásku. Bůh, o kterém se mnou mluvil, nebyl pouhou příčinností, která existovala v minulosti, nýbrž nejsvětějším soudcem, nebyl jen silou působící v prostoru, nebyl pouhým bytím přebývajícím daleko kdesi v nebi, nýbrž všudypřítomným a ustavičně činným Bohem, mluvícím k člověku tichým hlasem svědomí; ne effroyable solitaire, vivant dans un égoïsme infini, nýbrž Bůh lásky, který jest nejen mocný a moudrý, nýbrž i svatý a jemný musíme vydávat počet; ne Bůh nepřítomný a tudíž hluchý k našim modlitbám a slepý k naší bídě, nýbrž Bůh milující tvory, které stvořil. Wilfrid Ward řekl, že svědomí bylo základem celého Newmanova přesvědčení, poslušnost klíčem celé jeho nauky a že ve vědomí povinnosti hledal kořeny víry.« (Dr. I. Klug, *Die Tiefen der Seele. Moralphysologische Studien*. F. Schöningh, Paderborn 1928, S. 392—4.)

že pak mnozí ztotožňují ty nedokonalé představy s dogmaty, pověry s vírou, legendy se skutečností. Doznal to na př. i Tolstoj v jednom svém náboženském rozhovoru: »Tvá nevěra neplyne snad z toho, že není Boha. Nevěříš-li v Boha, v nějž jsi dříve věřil, plyne z toho, že v tvé víře bylo něco převráceného a nesprávného. Tvou povinností pak jest vynasnažiti se, abys lépe pochopil, co jest Bůh. Když divoch přestane věřit ve svého dřevěného boha, neplyne z toho, že není Boha, nýbrž jen že Bůh není ze dřeva. Jest jisté, že mnoho lidí ztrácí víru v Boha proto, že Bůh jejich dětství pozbyl pro ně svou přitažlivost a proto, že si zavčas neopatřili důkladnější a pravdivější představy o Bohu a svůj pojem o Bohu neuvedli v soulad s postupem poznání, jehož nabyli ve všech ostatních věcech. Nejdříve si učinili o Bohu dětinskou představu a pak nařikají, že se jim Bůh nehodí do jejich soustavy.«

Mnozí lidé se domnívají, že věřiti znamená naprosto se zříci jakékoliv rozumové činnosti a nekriticky přijímati za pravdu tvrzení, která jsou proti rozumu. Nedovedou dobře rozlišiti mezi tím, co rozum převyšuje, a tím, co rozumu odporuje. A nejsmutnější jest, že tiž lidé ve jménu rozumu a kritičnosti přijímají množství lživědeckých domněnek a nedokázaných dohadů. I nevěra má svá dogmata. Co vše musí věřiti ateista, aby mohl nevěřiti! Musí věřiti, že svět povstal sám sebou, že hmota je věčná, že život se vyvinul sám sebou z hmoty neživé, že člověk samočinně povstal z nižších živočichů, že duše jest jen souhrn vnitřních stavů, že smrt tělesná znamená zánik vědomí. To jsou dogmata nevěry. Nikdo jich nedokázal. Ba naopak, všechna odporují skutečné vědě a zdravému myšlení. A přece jsou pokládána za nezvratně pravdivá.

c) Důsledky víry pro život mravní.

Atheistů teoretických, to jest lidí, kteří by byli rozumně přesvědčeni, že Boha není, vlastně v prostředí křesťanském není vůbec. Zato jest mnoho ateistů praktických, to jest lidí, kteří žijí, jako by Boha nebylo. Je pochopitelné, že nikdo nepopírá Boha, leda ten, kdo má zájem, aby Boha nebylo. Kdo žije v rozporu se svým svědomím a s mravními zásadami náboženskými, nemůže se nijak těšiti z myšlenky, že jest nad ním vševědoucí a nejvyšší spravedlivý Soudce. Naopak, přeje si, aby takového Soudce nebylo. A proto říká, že Boha není. Kořeny nevěry nejsou v rozumu, nýbrž v srdci člověka. Ne v čistém myšlení, nýbrž v nečistém životě.¹³⁾

d) Komplex slabosti.

Jest mezi nevěřícími také mnoho takových, kteří v podvědomí věří, ale ve vědomí ideu Boha potlačují, poněvadž se jim zdá, že věřiti je projev slabosti. Či jak vysvětlili ten hněv, pokřik, důraz, emfasi a hlasitost jejich pověry? Proč se tolik protíví tomu, co podle jejich přesvědčení neexistuje? Jejich hněv předpokládá předmět. Nikdo nebije do prázdna.

Tito lidé, i když myšlenku Boha ze svého vědomí vytlačují, přece v podstatě věřícími jsou. Představa Boha žije v nich dále jako podvědomý komplex. Ve snaze překonati takový komplex přecházíme často do opačné krajnosti. Co člověk nejvíce popírá, to obvykle nosí v sobě.¹⁴⁾

Vnitřní komplex snaží se člověk vyvážití opakem. Hlasitý ateismus je často jen boj proti takovému komplexu. Lidé, vykřikující svou nevíru, bývají lidé, kteří víru pokládají za slabost, a proto, ač v nitru věří, mluví a jednají jako nevěřící. Jen tak možno pochopiti ateismus či antitheismus člověka, jakým byl Nietzsche. To byl člověk slabý, churavý, trpící komplexem slabosti. Právě proto si vysnil ideál nadčlověka, silného, nepodrobitelného, panského a vladařského. Jemu jako neduživci ideálem bylo zdraví a síla. Věřiti mu bylo slabostí. Styděl se za víru. Jeho rouhání jest jen snaha

¹³⁾ Chtěl bych viděti člověka střidného, mírného, čistého, spravedlivého, který by říkal, že není Boha; mluvil by aspoň nemaje zájmu, aby Boha nebylo; ale takového člověka není. A velmi rád bych viděl člověka, který by byl přesvědčen, že není Boha; aspoň by mi řekl onen nepřekonatelný důvod, který jej přesvědčil. (Jean de la Bruyère, *Les caractères ou les mœurs de ce siècle*. Desclée de Brouwer, Paris 1895, p. 269—270.)

¹⁴⁾ Muž, který na počátku války litoval, že není mlád, aby mohl také jíti do boje, skrýval tak jen svou zbabělost, jak se ukázalo, když ke konci války i mužové jeho ročníku byli povoláni do zbraně. Člověk, který nás vybízí, abychom mu otevřeně řekli svůj úsudek, jest uražen, řekneme-li mu jej, neboť ve skutečnosti si přál, abychom mu lichotili. Spisovatel, který prohlašuje, že mu pranic nezáleží na kritice, jest jistě člověk, kterému velmi mnoho na ní záleží — právě ona vehemence a síla výrazu ho prozrazuje. Největší opovržení k sentimentalitě mívají lidé citoví. Pocity méněcennosti bývají trápení silní. Strašidel se nejvíce bojí racionalisté. Nejpověřivější bývají rouhači. (J. A. Hadfield, *Psychology and morals*. Methuen & Co., Ltd., London 1934, p. 36—37.)

potlačiti komplex. Nazývá-li se Antikristem, znamená to především, že bojuje spíše proti Kristu v sobě než proti Kristu nad sebou. A podpisuje-li se na počátku duševní své choroby střídavě jmény Dionysos a Ukřižovaný, možno i z toho souditi, že ani ve zdravém stavu mu Ukřižovaný nepřestal býti realitou a protivníkem hrozícím, vyzývajícím, nepřekonaným a pro něj nepřekonatelným. (Otokar Fišer, Friedrich Nietzsche. J. Otto, Praha 1912, str. 344—5.)

Na komplex slabosti by bylo možno bez nesnází redukovati i nevěru lidí, kteří stůj co stůj chtějí býti pokládáni za pokrokové, moderní, vzdělané, učené a původní. Tito lidé skrytě trpí pocitem, že jsou zaostalí, zastaralí, nevzdělaní a nevědomí. Náboženskou víru mylně považují za přívlastek nepokročilsti a nevzdělanosti a proto ji odmítají, aby sobě i jiným dodali zdání opaku. Na druhé straně ovšem jsou nuceni spokojiti se s pouhými náhražkami náboženské víry, s různými světovými názory a —ismy. Bez víry v nadosobní ideál nemá život smyslu. Víru v národ, v třídu, v lidstvo — nacionalismus, komunismus, humanismus, přijímají pak tito lidé jen proto, že tato božstva mají tvářnost novosti a modernosti, vědeckosti a pokrokovosti.

(Pokračování.)

V I K T O R S V O B O D A : L E P Š Í Z Í T Ě K

Tragika člověka za živa pohřbeného se opakuje; a člověk nemůže odsadit těžký mramorový náhrobek lesknoucí se jak zrcadlo v záplavě slunečního světla a honosným nadpisem, jenž zlatem vryt do desky hlásá »pravdivost« a »slávu« mrtvého.

Neobrátil jsem ještě ani pořádně list, neslyšel padnout závory starých bašt, jež chránily národ tak, že se ocitl v situaci člověka za živa pohřbeného. A tyto pevnosti byly vybaveny výzbrojí XIX. a počátku XX. století. Nač se divit, že generace poválečná byla pasivní a její stín tísnil hrud' národa tak, že téměř již nemohl dýchat. — Vzduch byl otráven jedovatými výpary a duch nezbytně hynul. Nádoby byly často dobré, ale špatné bylo a je v mnohých sklepech víno. — Aktivita rodí se jen v hlubinách ducha jakožto prvního zdroje a prochází schopností myšlenkovou a vůlí. »Z myšlenky čerpá směr a světlo, aby činnost byla dokonalá a správná, plná smyslu, aby vykonala dílo krásné nebo účelné. Z vůle nabývá síly, rozhodnosti, odvahy a nutného boje proti překážkám, se kterými se přirozeně potkává. Z vůle nabývá lidská činnost své zvláštní krásy, kterou nazýváme „karakterností“, a zároveň lásky k dílu a práci. Vůle spolu s rozumem obrací lidskou činnost k poslednímu cíli a tak získává jas mravní správnosti, nebo opak šedého nátěru lidské ubohosti a nedostatečnosti.« (Dr. Habáň.)

»Žijeme v hodinách nejistoty a úzkostí, a to jen proto, že nevidíme, nebo nechceme někdy ani vidět ani slyšet hlas pravdy a oběti.« Mnozí jsou jak »obílené hroby, zevně krásné, které uvnitř jsou plny páchnoucí hníloby«. A ptám se vás mladých, »kdy zmizí ta bezstarostná lehkomyšlnost«? Marně hledám tu novou náplň, plnou duchovní síly a skutečné aktivity mladého člověka mezi těmi, do jejichž rukou s nadějemi skládají jejich matky i ustaraní otcové budoucnost. — Snažím se pochopit každým dnem, jak je možné, aby rámeček staré a při tom neustále živé kultury a tradice, obetkaný zářivým příkladem Světce a patrona českého lidu, byl vyplněn tak mlhavým a unavujícím obsahem. Potkáte se se zoufalým pohledem na prostřed cestu k životu, mluvíte s fatalistou, jenž nezná a nechce znát nikoho, slyšíte sentimentální vzdechy snílka, poznáváte manii méněcennosti těch, kteří oplývali nedávno velikášstvím; všichni potácí se jak opilí z extrémů do extrémů. A to jsou budoucí pilíře našeho národa?! Ti, kteří nemohou unést tíhu vlastních zklamáních aspirací a nalézt novou, jasnou cestu ze zmatků dneška? V těchto chvílích se ukázala téměř úplná závislost a nesamostatnost studentstva jak v myšlení, tak i v jednání. Kdo žádá dnes od něho iniciativu? Chtějí je snad někteří obviňovat a pranýřovat, když nebylo k tomu vychováno a vedeno? Chtějí je kamenovat proto, že mu nikdo téměř neřekl (kromě hodin náboženství) o existenci duchovních hodnot, o jejich budoucím úkolu a odpovědnosti již nyní?

Ano, je třeba nových forem kulturních, které mají za podmínku nový základ, novou školu duchovního života, výstavbu myšlenkovou podle přirozenosti lidské. »Jen duchovní statky mohou patřit všem lidem, a proto v nich je možná vzájemná komunikace a společenství. Společenství ducha, lásky, krásy, pevnosti, síly, vědění, dobroty a všeho,

co je dílem ducha, je společné; čím větší kruh se jich účastní, tím lépe pro život a společnost. Přátelé života musí hledat a najít nejdříve život ducha, jít za vůdci ducha, reagovat na vše, co není podle ducha, co odporuje duchu, co podporuje tajemství temnoty, bázně, lži, nepřesnosti, zmatku a slabostí. Mladá generace, a to platí především mladé inteligenci a studentstvu, musí dnes zvláště dobývat výchovou sebe a studiem hodnoty ducha a osobnosti, aby zmizely nemoci a nedostatky dnešní doby a její krise.» (R.) Jedině snaha po uskutečnění království ducha může vésti z labyrintu k lepšímu a jasnějšímu zítřku.

P R O Č ?

Hluboké otřesy v sociálním, ideovém a náboženském životě dneška, tedy v tom, čemu se říká civilisace Evropy a celého světa, nutí člověka ke zpytování svědomí a dává tušiti přicházející přelom kultury. Nutí nás zamyslet se a srovnat naši dobu s jinými dobami, které byly též přelomem: Stvoření, Zjevení nadpřirozené pravdy (Písmo sv.), řecká filosofie, Vykoupení... A křesťanství má také své přelomy: přelomy intelektuální (sv. Augustin, sv. Tomáš Aquinský) a přelomy praktického života Církve svaté, jež představují v řeholním životě sv. Benedikt (VI. stol.), sv. František a Dominik (stol. XII.—XIII.), a konečně sv. Ignác z Loyoly se sv. Filipem z Neri (XVI. stol.). Dnes bychom mohli jmenovati ještě sv. Jana Boska.

Přelom, k němuž užila Prozřetelnost — protože v jejích rukou je všechno — sv. Dominika a sv. Františka, nebyl malý a nebyl nám cizí, i když nebyl tak násilný a plný úzkosti jako to, co je před námi.

Sv. Benedikt zorganizoval západní mnišstvo v mocný, agrárně-kulturní útvar s feudální, t. j. ústřední, panskou, těžko pohyblivou správou, jež usměrňovala celý vývoj především dovnitř. Svět, laici, šli rychleji: již ve století X.—XI. vzniká obchodující měšťanská třída. Bohatne a tvoří jakousi buržoasii, proti níž stojí proletariát, chudina předměstí a povaleči. Zatím co mnišstvo žije v klidu a slouží Bohu, opatovi a klášteru, a tím společnosti lidské, venku vznikají a rostou propasti bídy sociální, hospodářské a nábožensko-kulturní. Nábožensko-kulturní jsou zvláště nebezpečné; výměna myšlenek je rychlá, vznikají problémy, na jejichž vyřešení dosavadní náboženská výchova nestačí. Lid hledá a hledá, ale hledá většinou sám, protože kněz si myslí, že je všechno v pořádku a podle příkladu měšťanstva se soustřeďuje na hmotné zájmy. Propasti rostou. Vzniká řada velkých laických bludů: humiliati (pokorní), valdenští, albigenští... Dnes víme, že u kořene mnohých bludů stály ideály a touha po pravdě, a že mnozí bludaři zabředli do bludů, protože nebylo, kdo by jim řekl, anebo vysvětlil pravdu. Ve století X.—XI. kněžstvo ztrácí svou vážnost. Zdá se, že Církev a kultura zaniknou. Řím vidí všechno a volá po svatých, chudých a vzdělaných kněžích. Přicházejí sv. František a Dominik. František bojuje hlavně životem, plným odříkání a lásky ke kříži, sv. Dominik příkladem apoštola a s l o v e m. Proti buržoasii světa i členů Církve, svěcených i nesvěcených. Ne proti Církvi, Církev není buržoasní, Církev je svatá. I dnes.

Bratři Menší a bratři Kazatelé způsobili, že ve století XI.—XIII. se stal přelom jenom zdravým přechodem. Co bude s námi? Pošle nám Prozřetelnost též nějakého sv. Františka a Dominika? Bude někdo, kdo by učinil z našich dnešních nemocí, hmotářství, nevěry a sobectví zdravý přechod k nové, lepší době? Bude to jeden z nás, kteří jsme poslání kázat, a kteří před svým kázáním — možná, že uděláme i kříž — studujeme pracně teologii, filosofii a exegesi, složitá pravidla duchovního řečnictví, traktáty o volbě rozvrhu a stavbě přednáškové látky a ponořujeme se do psychologie posluchače, což není zbytečná věc — — anebo to bude někdo, kdo jako František a Dominik a bratři jejich neusilovali o nic více než aby žili a mluvili podle evangelia? A kde je? Bude již brzy čas, protože před námi je přelom... a propast.

Dvanácté a třinácté století — tedy doba Františkova a Dominikova — měla i tu známku přicházejícího přelomu, kterou má naše doba: STRACH a hrůzu před zítřkem. Tehdy byli lidé ještě značně poctiví a pokorní. Strach je přinutil uznat, že Bůh je a že se stará o svět. Plnily se kláštery. Naše pýcha je již tak mrtvá, že nechceme ani uznat existenci toho, bez něhož bychom nebyli a nehřešili, protože od Něho je život i síla a moc. Pýcha je smrt.

Dvanácté a třinácté století — tedy doba Františkova a Dominikova — je příznačná dále útekem žen do klášterů, jak to neviděly dějiny předtím ani potom. Je těžké říci, že to byl útek jenom ze strachu a z hrůzy před apokalyptickým Soudem. Žena má dar intuice. Vycítí neštěstí a láska ji přinutí obětovati se bez sylogismů, bez rozumování, aby zažehnala neštěstí. Bůh totiž miluje usmíření a hříšníky pro oběti nevinných: KRÍŽ. Na začátku prvního století poslal Bůh Otec Boha Syna, aby umřel za svět, protože svět o to lkal ústy několika spravedlivých. Ve dvanáctém a třináctém století posílá Bůh Syn-Kněz sv. Františka a Dominika a svět nalézá cestu ze zkázy. Na čí prosby to bylo? Nebyly to zástupy žen, obětujících se v mlčení a v zapomenutí rozjímavých klášterů, nebyly to jejich modlitby a oběti, jež vyprosily lidstvu novou cestu k životu? Vždycky, chce-li nám Bůh něco darovati, vnukne nám touhu po tom a modlitbu o to. Člověk sám ze sebe neví, co je mu ke štěstí.

Dnes je nám hůře než tehdy: zašli jsme daleko, daleko. Ale i dnes začíná lidská duše ve světě mysliti na to, co asi přijde. Na to, co by se mělo dělat. Jako po těžké narkose zazařují a zase zapadají před ní slova: BŮH, NÁVRAT, POKÁNÍ, MÍR. Také dnes se začínají hlásiti v celém světě duše, ochotné k oběti, k mlčení a k umírání za bližního. Kláštery se plní zase, a to kláštery staré, rozjímavé, kde má první místo duše, myšlenka, modlitba a Bůh, kde není vůdčím cílem majetkový anebo početný rozmach. Kláštery ženské, v nichž lidstvu vyprošují vodu věčného života milosrdné sestry našich duší. Je to znamení, že nás Bůh nechce zahubiti.

A jako ve dvanáctém a třináctém století byla svěřena organisace, reforma a vedení nesčíslných ženských klášterů bratřím Kazatelům — učinil to Honorius III. — tak i dnes dává Prozřetelnost toto nové smírné, adorační hnutí ženské duše pro ticho a kontemplaci především řádu dominikánskému. K dominikánskému řádu patří nejenom činné ženské kongregace, nýbrž i mnišky žijící rozjímavé kláštery sester dominikánek, t. zv. II. řád.

Rovněž u nás rostou hlasy volající po tomto životě smíru (Karmel, klarisky, cisterciáčky...). Bůh chce zachovat náš národ, proto mu dává duše, chtějící se modlit o slitování za všechny naše hříchy, za všechna naše rouhání a nevděk. Česko-slovenská provincie dominikánská se zabývá již dlouho myšlenkou obnoviti u nás dominikánky rozjímavé, které žijí jako karmelitky, ale předčí je ještě slavnou, starou řádovou liturgií a věčnou adorací. Byly v našich zemích, ale Josef II. kláštery jejich zrušil. Myšlenka obnovení se setkává s ohlasem a zaslouží podpory nás všech. Naše pomoc může býti dvojitá: je-li možné, pošlete hmotnou podporu. Upozorněte — neslyšíte-li sami v srdci hlas po tomto životě — na ideály rozjímavého dominikánského života duše, jež by se o to zajímaly. Tím prospějete Bohu i naší vlasti: protože dosud žil náš národ skoro bez modlitby, a tím bez Božího požehnání. Potřebujeme, aby se za nás někdo modlil. Na koho se máme obrátiti než na katolické české dívky? Že by nebyl u nás nikdo, kdo by cítil v srdci touhu po skrytém životě smíru? Nepomůžeme Kristu Ukřižovanému? Pomozte aspoň těm, které se již přihlásily, prosíme vás jménem Kristovým. Bič Boží nás již šlehl. Náš národ potřebuje, aby se za něj někdo modlil, aby Bůh našel mezi námi aspoň těch deset spravedlivých, jak je hledal v Sodomě a — nenalezl; aby se neotevřela země a nás nepohltila; aby v zemi, kde žijeme z vůle Boží, nebylo moře mrtvé anebo německé.

Br. J.

Upozorňujeme, že bližší informace dává P. Jiří M. Veselý O. P., Olomouc, Slovenská 14. Napište si o informační práci o vzniku rozjímavých dominikánek.

Ladislav Stehlík: Kořeny. (Vydal Borový, s obálkou Jos. Čapka. Cena brož. 15 K, váz. 25 K.) — Nová Stehlíkova básnická sbírka navazuje zcela bezprostředně na básnickou lyriku staršího data. Jihočeská země, její síroba a drsná krása, která dodávala verši Stehlíkovi tón vnitřního rozechvění, stává se tu už bezpečnou rovinou básnickova světa, do něhož zapustil on a všichni ti, kteří tu byli před ním a přijdou i po něm, kořeny svého bytí: »Vy jste mé kořeny, / vy mrtví u nás doma, / jsme osudově spjati / v hlubinách krví svou. // Bezpečně dnes už vím, / krajino rodu mého, / že jednou, tady stana, / svůj úděl přijmu rád.« — Tato dojímavá resignace není jen náhodná, ale je výslednicí sil křesťanského vidění i citění básnickova, jak můžeme vysledovat na př. z básně Kropenka, nebo ve Vzpomínce na básníka Rudolfa Mayera. — Novum v poesii

Stehlíkově jsou baladické náměty hornické a sociální, které znamenají odklon od duchovosti k větší konkrétnosti při stálém zdokonalování básnického výrazu i plynulé versifikace. Tento nový rys Stehlíkovy poesie — zdá se — byl diktován do značné míry nervositou a úzkostí doby předzářijové, jako ostatně u většiny české poesie poslední doby, které dal Stehlík svými Kořeny další dobrý přínos.

-ne-
Poutní píseň k dobrému lotru. Napsal Vlad. Vokolek, dřevoryty ryl Vojmír Vokolek, vytiskl a vydal Vlastimil Vokolek v Pardubicích. Vyšlo jako první svazek edice »Lis tří bratří«. Cena 10 K. — Ve verších, leckde sice skřípajících, ale přesto půvabných, nám přibližuje Vladimír Vokolek kouzlo písní naší báby, jak je zpívala svým trochu již třaslavým, ale milým hlasem. Je v nich cosi z víry a odevzdanosti ve vůli Boží, jak ji

znali naši předkové. Zdá se, že záměrně chtěl básník dosáhnouti účinnosti, který je možno vyvolati jediné prostotou, jež je podložena bohatostí významu slova i jeho melodičností. Škoda, že zůstává skryt širokému plénu, že edice jeho bratra je skoro neznáma veřejnosti, ačkoliv její knihy bývají svátkem pro zasvěcence. Sešitek je zdoben dřevoryty třetího bratra. I on má v sobě něco z toho, co jeho bratr básník, čeho si u něho tolik ceníme. V celku se povedla třem Vokolkům práce dobrá a těšíme se již teď na nový sešitek, ohlášene album dřevorytů svatých patronů českých. Jš.

Zpěvy zavřených, malá antologie hebrejského básnictví. (Vybral a z hebrejštiny přeložil Jiří Langer. Vydal Akademický spolek Kapper v Praze.) Drobný výběr hebrejské poesie století X.—XIX. poskytuje aspoň úzký průhled do hebrejské poesie, u nás velmi málo známé. Najdeme tam vedle přírodních motivů verše s náměty milostnými i poesii silné invence erotické, výňatky ze starověkých legend, známých i z písemnictví talmudického. Nechybí tu ani židovská mystika, ani poesie prudké básnické touhy, silené všeobecným osudem židovstva. Přesto, že básnictví jest jen vedlejším oborem velmi rozsáhlého písemnictví hebrejského všech časů a zemí, musíme konstatovat, že nejen svým rozsahem, jak ukazuje překladatel v poznámkách, nýbrž i svým osobitým výbojem básnického obrazu náleží mu místo v dějinách světové poesie. -ne-

J. Strunz: Naděje na rohu. Básně. III. sv. ed. SAID, Praha XVI., U Santošky 2. — Autor, jehož jméno se četlo i na stranách letošního ročníku »Jitra«, přistupuje ke všemu jako básník, je v tom postoji ke světu a životu jistý rys poetismu, proto v jeho druhé úzké knížce veršů není myšlenkových a duševních kolísání, není tu ani titanský pathos, ale spíše bezbolestné usmíření s tím, že »nenalézáš, hledáje«. Klad sbírky je v jejím uměleckém zaměření k hudbě, již se dosahuje rozmanitým způsobem. »Raduj se, slovo mé, vůni těch vteřin lovic, / raduj se a jak ro h stříbrný v akordech zazní.« A tak, čtouce tyto verše, jejichž rytmus vám občas připomene Nezvala a Halase, které však mají dobrou úroveň, jste neradi, že se mezi nimi může objevit taková báseň, jako je »Od dvanácti do jedné«. Druhý oddíl je inspirován událostmi evropskými a nedávnými bolestnými dny. lv.

V. J. Matina: Z těžkých dob. Verše. 1938, v knihovně Literárního kruhu v Mor. Ostravě-Vitkovcích. 36 stran, cena neudána. — Tato prostá a půvabná básnická prvotina je ohlasem naší národní tragedie, vyjadřuje básníkův bol a vzor nad mnichovským diktátem. Sběrka nás uvádí do Českého ráje a do Podkrkonoší, líčí jeho úchvatné krásy. Všude je pokoj, boží klid a nad celou zemí se klene obloha míru. Přichází však rok 1938 a s ním neblahé mnichovské rozhodnutí. Česká země je orvána o věnec pohraničních hor, které jí po tisíc let skýřaly mocnou ochranu proti nepřítelům. Bory stejné šumí po skalínách a jejich vody hučí lučinami, avšak na výšinách vlaje dnes cizí prapor. Rodná země trpce vyčítá svým synům zbabělost, nesvornost, nesváry, vzájemnou nenávisť, které jí přivedly na Kalvarii. V závěrečných básních vybízí autor národ k návratu k Bohu, ke svornosti, k práci, k činům pro lepší příští. — Sběrka působí velmi mile a dojmavě a vysvětluje z ní opravdové vlastnictví básníkovy. Ky

Sigrid Undsetová: Věrná manželka. Román. Z norštiny přeložila Jiřina Vrtišová. Vyšlo v únoru 1939 jako 1. sv. III. ročníku Katol. literárního klubu, Vyšehrad, Praha. — Dobře známe tuto vynikající Norku, nositelku Nobelovy ceny, již jsme si zamilovali pro její mohutné historické fresky o hříchu a pokání. Věrná manželka jest jiné druhu a přece i tu poznáváme ten láskyplný pohled nad bloudícími. Ten příběh o manželích, žijících po šestnáct let pospolu v důvěřující věrnosti, odcizujících se však pomalu ze dvou důvodů, jež v současné době neustále ohrožují pevné základy rodiny, je to výdělečné zaměstnání ženy a bezdětnost, ten příběh je příliš všední a je třeba velké vyspělosti duševní a kompoziční, aby z toho vyšel román, neudící a napěchovaný skutečným životem. Je tu galerie nejrozličnějších postav, leckdy nudných, se srdcem vyschlým, bez lásky skutečné, takže čekáte na konec s jistou úzkostí, čekáte na čin, jenž by vykřesal oheň z té šedi. Očistný vývoj, jímž projde Sigurd po svém poklesku a po svém odloučení od ženy, je sledován s jemnou bezpečností, až do oné chvíle, kdy nalézá oporu v lásce k dítěti a v Bohu, a kdy, pochopiv věrnost své odloučené manželky, se vrací zase k ní, aby naplnil svůj život výchovou dětí — on svého, ona cizího. Vzpomínáte na Jaro, zvláště na konci, kde radostný návrat v manželství je zasazen do jara přírody. Myslíte na Kristinu i Olafa Audunssóna při Adiuđé, jež se tu sice jen mihne, ale je jakoby svorníkem

celé té stavby, veliká v hříchu i v pokání. A řeknete si, že ona je postavou nejsympatičtější. Vskutku je užitečná četba této knihy, v níž se odráží tak věrně naše doba se všemi svými chybami, blouděními, kniha, ukazující jasně, jak třeba vyjít z bludiště: Bůh, děti, hierarchie v rodině. lv.

Fabio Tombari: Život. (Román, z italštiny přeložil Josef Kostohryz, vydalo nakladatelství Novina v Praze na podzim 1938.) — Tentokrát učinilo nakladatelství Novina velmi šťastný krok vydáním jedné z nejkrásnějších knih moderní literatury italské, originální i formou (členění na 66 drobných kapitol). Mladý Fabio Tombari, autor u nás dosud úplně neznámý, jest jedním z mála básníků, kteří dovedou podat sálání a výboje radosti, světla a něhy, jimiž je nabit život, způsobem zcela jednoduchým, ale přesto velmi půvabným. Tombariho Život přináší klady, kterých má každá jiná kniha jen poskrovnu. V příběhu, který by v rukou jiného autora zůstal patrně zcela všední prózou, v kresbě básnickova dětství a mladosti, jejichž světlé pozadí tvoří úžasně křehká a čistá láska k dívce, která je na konec obelstěna smrtí, odvážil se básník s nesmírnou upřímností podati sám sebe, své živelné mládí, plné odvahy a nezkrocenosti ani v poutech bídy a své hledání Boha. Zde vidíš jasně, v čem snad nikdy nedostihneme naše zírání světa pohledu básníka italského, s jeho vzrušenou živelností a bezprostředností. Radost ze života, který je slavný i hanebný zároveň, opojení věcmi neviditelnými i utajenými, slunce a moře horící jen pro předadlostnou Frusaglii, a láska, již se kofí i smrt, jsou prameny této knihy, nad nimiž se klene oslnivá duha básnickova odvážného života. -m n-

Bojan Isajev: My z Balkánu. Vydal Evropský literární klub pro své členy. — Jako prosincový výtisk hlavní řady vyšel v Elku román bulharského autora Bojana Isajeva »My z Balkánu«. Jednačtyřicetiletý Isajev, který je v Bulharsku již dosti znám svými filosoficko-literárními pracemi, zejména o Thákurovi, Nietzschevi a Dostojevském, pronikl teprve tímto románem do zahraničí. Vydáním tohoto díla vyplnil Elk důkladnou mezeru v české literatuře, neboť z knihy »My z Balkánu« se dovíme o Balkáně i problémy celého Orientu mnohem více, než z jakékoli encyklopedie. Autor, který je zároveň dramatikem, dovedl bohatě zdramatizovati intelektuální vývoj bulharského národa a naplniti nástin přerodu Bulharů v nový život neobyčejným kouzlem výrazovým. Hrdinou románu je doktor Stefanov, publicista a politik, jehož osud se částečně ztotožňuje s životem autorovým. Román je protkáán střídáním motivu barbarského a nepoddaného (život Stefanovův) s ideálem ponížené krásy (Katja, milenka Stefanova). Isajev vidí blízkou záhubu západu a budoucnost kolébky lidstva — blízkého Orientu. Román »My z Balkánu« jest mohutným obrazem historickým. Je upozorněním na to, že třeba v blízké budoucnosti počítat s Orientem. J. A.

B. Palkovský: Strach jde světem. Komédie. Vydal Václav Petr, Praha 1939. Str. 115. Cena neudána. — Dějištěm hry je Francie za světové války, avšak autor má na mysli dnešní rozháranou Francii, »kde tolika občanům nezáleží ani na civilisaci, ani na cti«. Francii, které chybí čestný a poctivý státník, demokratický vůdce a dobrý administrátor. Takového ideálního státníka, který v rozhodné chvíli neustupuje ze svého odpovědného místa, nám představuje autor v ministru Ronaultovi. Jemu jde vždy především o blaho vlasti, o blaho a bezpečnost celého národa. Svého postavení nevyužívá k tomu, aby uchvátil kus vlivu pro sebe nebo pro své přátele. Neshody a protivy ve státě snaží se vyrovnati moudrým kompromisem, ne násilím. Násilí je pro něho útok na práva kolektiva ze sobeckých zájmů. V ostrém protikladu proti Ronaultovi stojí ředitel zbrojovky Lémis. Blaho a bezpečnost celého národa ustupují před jeho sobeckými zájmy. Nejlepší podporu Ronaultovy mírové politiky vidí v armádě a ve zbraních. »Děláme nejlepší mírovou politiku.« říká. »Všichni z nás mají strach a dají pokoj. — Dokud strach půjde světem, bude na světě nejkrásnější mír.« Ky.

Jan Laichter: V žáru vzpoury. (Vyd. J. Laichter v Praze 1938, 40 K.) — Zdá se nám, že se tento román měl původně jmenovat »Budou lidé«. Jeho mottem je výňatek z Turgeněvovy povídky »V předvečer«: »Pamatujte se, co jste mi řekl v tu noc, když jsem seděl na vaší posteli a rozprávěl s vámi? Pamatujete se, tenkrát jsem se vás tázal, budou z nás lidé? A vy jste mi odpověděl: Budou. Ó černozemná sílo! Hle, z rozkošné dálky opět se ptám: Nu, což, Uvare Ivánoviči, budou?« — A my místo kritizování řekneme autoru knihy, že věříme, že budou. Ale budou Češi lidmi a bude Bořivoj člověkem jen tehdy, stane-li se »zázrak, jenž mu přijde na pomoc a vyvede jej ze tmy, že jeho

neštěstí není věčné a že přijde čas, kdy jej Pravda ozáří stejně s jinými lačnými a žíznivými.« Jene Laichtere, tomu zázraku říkáme milost. Budeme se za vás i za celý národ modlit, aby se ten zázrak stal. Budeme se modlit se srdcem tím upřímnějším, čím více jsme v blouděních, bolestech a nejistotách našeho Bořivoje i Kánského nacházeli sebe, svá pokušení, své touhy a naději na vykoupení. Jsme vám vděční za ten román, neboť jsme vděční za všechno, co se dává »upřímně a pokorně«. Znáte-li Chestertonova Anarchistu Čtvrtka, pak vězte, že vás nepokládáme za vzbouřence, nýbrž za detektiva v masce anarchisty. Shodte masku a budeme si rozumět. A budou lidé. -cm-

Zofja Kossaková: Z lásky. Rozmach dobré knihy, řada III., sv. 7. Vydal Vyšehrad. — Autorčino umění dějové zkratky, přeryvu i kontrastu, osvědčené v komposicích velkého rozsahu, působí tentokrát trochu neúměrně v tomto románu o sv. Stanislavu Kostkovi. Ale i tak je to dílo neobvykle dobré ve své přesvědčivosti, s níž vypravuje o tom, jak z drsného prostředí polské šlechtické rodiny vzešla, v době studijního pobytu ve Vídni sama sebe našla a v římském noviciátu doslova uhořela láskou spanilá duše světce-jinocha. -ld-

Jaroslav Žák: Cesta do hlubin študákovy duše. (Vydal Synek. Cena brož. K 20.—, váz. K 26.—.) — Nová kniha známého českého humoristy Jar. Žáka nefadí se úplně za »Študáky a kantory«. Její náplní není už veselý život a humor studentský, jehož dosah skoro přestává tam, kde počal, ale často jen všelijaké nešetrnosti v životě studentském i kantorském, a tak jeho humor přechází v ostřejší satiru nebo v upřímné kárání. I když se tím autorovi práce vymkla vlastně z rukou (postrádá celistvého dramatického spádu »Študáků a kantorů«), můžeme se nejednou s chutí zasmát, někdy s autorem i souhlasit, třebaže místy přílišné mentorování poškozuje účinně celkem dobré Žákovy knihy »študáckého humoru«. Z. R.

Vilém Bitnar: Problémy a postavy českého baroku literárního. Gustav Franci, Praha 1939. Cena 28 K. — Nová kniha Bitnarova o thematic, jemuž se v poslední době dostalo tak oddaného a radostného studia, jde tím směrem, jež jsme poznali v knize »O českém baroku slovesném« (1932), to jest: s mravenčí pilí snášej kámenek po kámenku k mohutné stavbě, již se jednou podejme duch schopný synthesy, dovedoucí vyčistit z materiálu život té podivuhodné doby. Bitnar tu přispívá k objasnění některých otázek už známých děl a postav barokních. A počíná si s důkladností zasluhující opravdu pochvalu, ať už se obírá stylistikou B. Bridela nebo jeho přebásněním Bonaventurova Slavika, ať shledává trpělivé stopy, jež zanechal v českém baroku řád premonstrátský, do jehož služeb se postavili takoví Jiří Pontán z Braitenberka nebo Šimon Lomnický z Budče, anebo ať analyzuje velký svod katolických písní, pořízený Janem Rosenplutem ze Švarcenbachu za vlivu písněvé tvorby premonstrátské a jezuitské. Stopuje historii různých motivů v katolické duchovní písni, všimaje si zvláště písní původu moravského. Zdůrazňuje význam prvního z českých jezuitů Václava Šturma, nesmlouvavého bojovníka s nekatolíky. A tak si shromažďuje argumenty k důkazu, že český barok třeba datovat přibližně r. 1550 a r. 1750. Upozorňuje na nutnost jasné terminologie v pracích o baroku. Dotýká se i otázky baroka nekatolického, jež pokládá za bližší humanismu a za reakci na sjednocující a vítězíci barokní katolictví, obrozené tridentickým koncilem, účtů světců, zvláště domácích, láskou k eucharistii, a vedené řádem jezuitským, jenž mu vtiskuje svůj ráz. Bitnarovy studie se řadí čestně k podnětným pracím J. Vašici. lv.

Marie Štechová: Duše a svět. Vydáno dominikánskou Edicí Krystal v Olomouci, Slovenská 14. Cena K 6.—. Náboženské otázky činí některým našim současníkům těžkosti, protože byli vychováni liberalistickou terminologií a těžko si navykají na ustálenou terminologii katolickou, jak se vyvíjela od raného středověku a dochovala tradici až po naši dobu. Proto nová práce M. Štechové *Duše a svět* bude vítána těmi, kteří hledají most dorozumění ve všech podstatných otázkách, dotýkajících se života náboženského. Je to průlom, který však uchovává plnost nahromaděných duchovních pokladů, stále živých, stále po všechny duše připravených. Řeč se mění, duch zůstává: duch sdílne účasti se vším děním, ale také duch kritické pohotovosti, abychom nebyli rozchváceni tisícerymi nepřáteli, kteří obklíčují duši a snažili se je přesně rozeznávat. Kniha není morálním návodem k nějakým mechanismům, ale zpovědí o zkušenosti, o vlastní práci, omylech, bloudění — tedy obrazem, pohledem do světa, nikoli pouhým traktátem.

H. Vávrová: P. Jan Beyzym, apoštol malomocných. — Olomouc, Vítězové r. 6., č. 2. Cena 3 K. — V několika drobných kapitolách je v této knize vyličen život kněze Tovaryšstva Ježíšova, který jej celý zasvětil službě těm nejubožejším — malomocným. Svým světcům věnoval velkou péči nejen o tělo, nýbrž především o duši. Rozněcoval v nich křesťanskou viru a lásku k Panně Marii a jejímu božskému synu. Jeho snahy, práce a četné oběti přinesly zasloužené ovoce. Z malomocných Malgašů se stali jeho přičiněním dobří křesťané, kteří plnili své náboženské povinnosti řádně a poctivě. Z jejich náboženské horlivosti by si mohl vzít příklad leckterý dnešní katolík. Celým životem P. Beyzyma se jako zlatá nit proplétá jeho silná a živá víra, která pronikla celou jeho bytostí. S trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží snášel všechna souzení a protivenství. Jiným význačným rysem jeho povahy je synovská láska a důvěra k Panně Marii a hluboká pokora. »Jen, prosím, se nedomýšlet, že bych měl v tom nějakou zásluhu. Upřímně vyznávám, že jsem v tom všem pouhou nulou. Vše pořádá a vede nejvyšší Panna, k níž se utíkám ve všem, i v těch nejnepatrnějších věcech; tedy vše jest dílem jejím...« — Kéž jeho krásný příklad najde obětavé a horlivé následovníky. Ký.

Sdružení jihočeských výtvarníků v Českých Budějovicích vydalo milou knížku k šedesátinám svého zasloužilého člena, malíře a profesora Julia Bouse — vzpomínkový sborník, doplněný reprodukcemi uměleckých tvorby malířské a grafické a ukázkami z jeho tvorby slovesné. Sborník je drobným důkazem českého kulturního dění regionálního, jeho vnitřní pohody i umělecké síly. Jest si jen přát, aby i jinde pamatovala regionální hnutí kulturní a umělecká na své zasloužilé pracovníky a podobnými publikacemi upozornila na ně širší českou veřejnost. Jen tak bude doceněn o národní kulturu zasloužilý český regionalismus. -ne-

Edvard Munch — Prameny, sv. 27. Vydal Melantrich, Praha. Cena 19 K. — Tímto svazkem má být vlastně vyplněna mezera v řadě našich uměleckých publikací. Mnoho jsme si všiml umění Francouzů (i když nechceme a nemůžeme popírat jejich důležitost pro nás a vývoj našeho umění) a přitom jsme příliš nechávali stranou dílo tohoto severana, takže naši veřejnost svými pracemi zůstává takřka neznámá. A přece to je člověk, který měl tak úžasný vliv na naši předválečnou uměleckou generaci (Osma — vzpomeňme na údiv a nadšení na jedné a velké pobouření na druhé straně při otevření jeho souborné výstavy v Praze 1905), a který je našemu českému duchu mnohem bližší než francouzští impresionisté, svou drsností a zemitostí, i když je pro nás někdy (z toho lze vyjmout především poslední jeho díla) trochu příliš těžký a pesimistický. — Ti, kdož mají zájem o výtvarné umění, jistě přijmou tuto publikaci, která vedle úvodu Dr. Pečírky obsahuje přes čtyřicet dobrých reprodukcí, s radostí. -b-

Tekinalp: Kemalismus. »Orbis«, K 30.—. Neporádek a neurované poměry byly označovány názvem »turecké hospodářství«. Zdá se nám však, že pro budoucnost budeme nuceni vypustiti tento výraz z našeho slovníku. Kemal Atatürk provedl v Turecku revoluci, jaká snad nemá obdoby, a my jsme si snad doposud ani neuvedňovali, co vše Turci obětovali, aby se přiblížili těm ideám, které dal Atatürk. Tekinalp nás ve své knize seznamuje s ideovým podkladem kemalismu a s reformami v kulturním i hospodářském životě Turecka. Tato kniha je tedy knihou politickou, a proto užitečnou právě v dnešní době, kdy se i u nás jedná o politiku 20. století. A proto by tuto knihu měli čísti všichni ti, kteří se nemohou rozloučiti s ideologickou veteší XIX. století, aby poznali, že národnímu životu nepomůže hádání o národním osudu a pod., ale čin směřující z přítomnosti do budoucna. Turci obětovali fezy a Turkyně závoje, kemalismus ovšem není »vývozní artikl« a je možno doufat, že opičáci, kterých je v našem národě tak hojně, si nepřipnou na klopy odznak půměsice s hvězdou, přece však Turecko dalo příklad. -už-

Dale Carnegie: Jak získávati přátele a působiti na lidi. »Orbis«, K 25.—. Typicky americká kniha, kde styk s lidmi znamená prodávati, a proto obsahem je vlastně snůška příběhů a příkladů úspěšného prodávání. Nelze tomu všemu upřítí vtip a pravdivost, dokonce je tato kniha užitečnější než jakékoliv filosofické traktáty, vzdálené skutečnému životu, ale stále máme dojem, že to vše je nějaký destilát, a teprve když se po přečtení vymažeme ze zaujetí příběhů, někdy i napínavých, uvědomíme si, že ten celý problém, jak získávati přátele a působiti na lidi, by byl rozřešen, kdyby každý žil podle příkázání Písma sv., neboť pak by mu nebylo

třeba pouček »zajímejte se o lidi, s kterými se stýkáte«, »usmívejte se«, »nestavte se sami stále do popředí« atd., neboť každý by byl naplněn pokorou, láskou a křesťanskou radostí. Budete-li tedy číst knihu Carnegieho, pak si přečtěte pozorně větu: »Zajímejte se více o náboženství, a pod tímto zorným úhlem si knihu ještě jednou promyslete. — už—

V Kristu Ježíši.

Je vada našeho katolického života, že Církev se ztotožňuje s církevní organizací. Buď abychom byli dosti centralistickými, dosti »katolickými« nebo z přímé neznalosti hodnot v Církvi Boží odchylujeme se od projevů vnitřního života a od nadpřirozeného chápání Církve.

Církev však jest útvarem všelidským, jehož podstatou jest soužití lidstva s Bohem. Život Ducha svatého v lidstvu není ničím omezený. Je však možné, že nepochopení těch, kteří byli povoláni, aby vedli, může zabránit mnohým toužícím poznati podstatu Církve. Takto vzniká mimoděk u mnohých dojem, že nejdůležitější na Církvi jest vnější organizace a že kastovníckým rozdělením organizace může být omezena případně i služba samému Mistru. Stálé kladení důrazu na vnější věci dává neznalcům příležitost, aby projevy katolických osobností brali a soudili jako projevy podstatného prvku v Církvi. Snad ve vnějším skutečně někdy vládne smýšlení určité osoby, avšak jednota lidstva s Bohočlověkem není založena na jednání jednotlivců; svátostná milost může ovšem projít různými rukama, ale život milosti je neposkvrnitelný. Proto prochází svátostná milost rukama prostředníků, aby tím více byla zdůrazněna rovnost a jednota a celistvost lidstva před Bohem. Církev je mystické Tělo Kristovo. To znamená, že životem téže milosti, již žije Bohočlověk, jest nasycováno celé lidstvo a že tak jako krev proudí v těle, proudí milost do duší všech dobré vůle. Zakladatel Církve neměl, kam by hlavy složil, a to, co je zachyceno vnějškem, není zachyceno Kristem. On vyzval lidstvo k mužnému boji. On nás přijal za bratry a sestry. Vše, co je v nás kompromisního, vše, co je v nás polovičatého, to není hodno nás jako údů Církve. A my tak lpíme na podporování vnější moci, na uznání naší organizace jako politicky oprávněného útvaru, protože nemáme odvahy být údy Kristovy Církve, naše odvaha nestačí k tomu, abychom uznali Církev v její skutečné Bohem vlité velikosti.

»Království Boží je ve vás,« praví Pán. — Mějme odvalu pochopit lidstvo jako celek, jako půdu pro království Boží a učiníme sebe úrodnou půdou! Mějme odvalu ke skutečné účtě důstojnosti v Církvi, neboť duchovní úřady Církve jsou nepochopenými mysterii, mějme odvalu spojit tuto účtu s nejhlubší účtou k lidské důstojnosti každého člověka, protože jsme všichni jedno v Kristu! Vstaňme, bratři a sestry, a poznejme v sobě život Boží, poznejme v sobě Církev, poznejme v lidstvu Krista!

P. Pavel.

Uvědomení.

To, co dosavad brzdilo život našeho studentského hnutí, byla nejednotnost ideového myšlení a neusměrněnost. Jako členové hnutí majícího nyní jedinou myšlenku — národ — cítíme spojitost jednoho s druhým, poznáváme se v této svaté myšlence a jsme v ní jedno. Nechceme již vyniknout jako jednotlivci, chceme vyniknout jako členové národa, majícího svatý úkol, chceme vyniknout jako národní hnutí, jako hnutí, jež chce ze sebe vydá-

vat světce. Kdo nemá sílu, aby se zapojil do řetězu této idey, není hoden, aby na ní spolupracoval. Jedno Já vyjadřuje nyní existenci našeho hnutí, Já souhlasné s Já Církve. »Jsme všichni jedno v Církvi,« jak jasně praví sv. Pavel a jak upozorňuje P. Pavel ve svém článku. Vystoupili jsme z malicherného spolkařského života, jako se dítě zbavuje dětských nemocí a vstáváme k celistvému životu hnutí, jež ví, co chce. — Odhazujeme vše, v čem jsme byli kompromisní, odhazujeme vše, v čem jsme nebyli kladní a jdeme. Kdo nemá odvahy být nenáročnou součástí, aby tvořil kmen Těla Kristova? Buďme velikými lidmi, buďme velikými kněžími, buďme velikými ve svém národě, pro svůj národ a skrze svůj národ, abychom byli velikými v Kristu, abychom vyjádřením krásy Boží svěřené našemu národu dali lidstvu kladné hodnoty, abychom dali lidstvu životní jas, plynoucí ze slovanského srdce.

Spousty nás vstupují do řad Junáka. Nesmí to být, bratři a sestry, jen gesto, nesmí to být jen čin, vyplývající z nutnosti a z okolnosti. Vstupujeme do tohoto hnutí s láskou, s láskou, jakou může přinášet do společnosti jen srdce naplněné Kristem. Věřme v toto hnutí, věřme v ně ve své modlitbě, věřme, abychom byli uzdraveni a vrhneme se do práce. Přijmeme z Junáka vroucí pojetí přírody, přijmeme jeho bratrství, přijmeme vše, co kladného v něm naše češství vytvořilo, a vnesme do něj viru v nás a — pracujeme v něm!

Junáci, stáváme se jedno s Vámi, chceme to, co chcete Vy: vychovat národu, Slovanstvu a lidstvu krásné, čisté lidi, chceme světu ukázat vůli Věčného Mistra s naším národem!

Alena Pokorná.

Něco o studentské Katolické akci.

Směrnice vnitřní práce: Katolický program. Z moci svátosti křtu a birmování má každý katolický student pracovat pro rozšíření království Kristova na zemi. Posvěcením na křesťany jsme přijali povinnost lásky k Bohu a k bližnímu. Povýšením na bojovníky Kristovy jsme získali nejen právo, ale i posilu ke splnění velikého úkolu křesťana, který má odpovědnost za blaho, především nadpřirozené blaho svých bližních. Proto jsme se rozhodli učiniti studenty-kolegy šťastnými: z lásky k Bohu a z lásky k nim!

Tento katolický program vyhlásil Pius XI. heslem, které pro nás zní: »Apoštolem studentů bude student!« Tento program je velkolepý, dalekosáhlý, nadšení vzbuzující, svět obepínající, je schopen učiniti všechny studenty šťastnými! Jde tedy vlastně o to, aby všichni katoličtí studenti se stali apoštoly mezi svými kolegy!

Smysl a cíl tohoto studentského apoštolátu je království Kristovo v duších studentstva, vybudování nové pospolitosti, duchovního společenství v Kristových pravdách. Chceme spojit studenty v Kristu!

To je nové slovo. Zde nejde o pouhé zevnější zorganizování, nýbrž o organizaci hlubokou, vnitřní, jakou Církev dává. V Církvi je nejdůležitější způsob shromažďování a organizování. V ní nepotřebujeme žádného spolku, nejde-li o spolky odborné. Proto SKA nebude nový spolek. Naším cílem není přivést studenty do nějaké násilné jednoty, nýbrž naopak, dáti jim pocítiti svobodu dítek Božích, která je v křesťanství. Proto, ačkoli je SKA organizovaná účast studentů na apoštolské činnosti Církve, není k tomu třeba spolkaření.

Základem SKA není zevnější forma, nýbrž vnitřní náplň. A touto náplní nemůže být nic nedokonalého, omezeného, nýbrž tato náplň musí býti ži-

velný kvas, to musí být vnitřní moc a síla v nás, to musí být sám Kristus Pán! Kristus v nás! Bez tohoto základu neuskutečneme nikdy pravý apoštolát, i kdybychom měli sebe důmyslnější zařízení organizační a jiná, protože to vše jsou prostředky velmi omezené. K apoštolátu nestačí přirozené prostředky: spolky, tisk, schůze, podniky... To vše je málo! Kdo může přemoci v nás pýchu, sobectví, nečistotu, hněvivost, skleslost, malomyslnost, slabost? Jediné Kristus Pán a nikdo jiný a nic jiného!

On tedy musí do nás! »Beze mne nemůžete ničeho činiti.« (Jan 15, 5.) Ale s Ním všechno! »Všecko mohu v tom, jenž mne posiluje!« (Fil. 4, 13.) Proto máme co nejčastěji přijímati Tělo Páně. Protože potom bude naše jednota dokonalá, bude to jednota života a lásky!

Když všichni jíme Tělo téhož Ježíše Krista a všichni pijeme Jeho Krev, tedy v každém z nás a ve všech nás zároveň totéž živé Tělo vtěleného Boha, a táž živá Krev Jeho žije a proudí, a tak jsme vlastně jedno tělo, totiž jeden Kristus, který je ve všech nás a současně jsme každý zvlášť i všichni dohromady v Ném. Tedy asi tak, jako rozličné údy žijí jedním životem téhož těla, tak každý z nás, když se spojil s Kristem, žije jedním životem téhož Krista. To je ona dokonalá jednota, ze které jediné může vyrůst pravá SKA.

Jak potom budou rozkvétati velké katolické organizace, jak bude zářiti mezi námi bratrská láska, jak bude tvář země obrozena a království Kristovo se rozšíří všude! Ale napřed musí být On v nás, pak půjde vše jinak, dříve ne!

To je pracovní cíl a program vnitřní práce.

Jaroslav Bosáček.

O předsedovi, jednateři a pokladníkovi SSS.

Napsal jsem úmyslně jenom tyto tři, neboť chci vám připomenout triumvirát v Římě, kde jistě počet tři mužů nebyl náhodný. Opravdu, počet tři lidí jest něco, znamená to plodnost myšlení a kritiku i dělbu úkolů. Proto chci zdůrazniti, že záleží právě na těchto třech, jak dovedou řídit věci a jak si dovedou vybrati spolupracovníky. Tito tři mají býti jakýmsi úředníky SSS a proto si mají najít ještě ty spolupracovníky, kteří by byli schopni pracovat jednotlivě speciální úkoly (kulturu, sociální věci atd.) a konečně i ty, kteří sice nejsou schopni žádné práce, která by nesla známky vnější okázalosti, ale kteří žijí vnitřním životem, plným hloubky a přesvědčení a tento život vyzařují tak, že jsou příkladem jiným a živým propagačním leťákem pro SSS. Dalším důležitým činitelem jest, aby každý z nich měl pro svoji funkci vložky a zájem, není proto možné, aby na př. jednateřství bylo stupínkem k předsednictví a pro předsednictví aby byl určován jakýsi »zralý věk«. Neříkám tím ovšem, že by bylo nesprávné, aby někdo, než je předsedou, poznal i funkce jiné, takže se zapracuje, a aby předsedou byl ten, který i svým věkem nabyl jistého rozhledu, slušnosti a případně i vážnosti. Přes to je však nutno si uvědomit, že funkcionářství závisí pouze od schopnosti a že postup není zaručen služebními lety jako u úředníků ve státní službě. A nyní něco k dělbě funkcí. Předseda má podle stanov zastupovati spolek na venek, to znamená, mluveno v lidské řeči, že udržuje styk s významnými osobnostmi, různými jinými přátelými spolky atd., zkrátka stará se, aby veřejnost o spolku věděla. Jednatel pak se neomezuje jen na vyřizování korespondence, ale má dbáti na celý vnitřní život spolku, na pracovitost jednotlivých sekcí a j. Pokladník pak nemá za úkol jen

zapisovati příjmy a vydání, ale také sháněti různé finanční zdroje, neboť si můžeme říci upřímně, že z členských příspěvků může spolek nanejvýše živorit, a proto chce-li dělat něco, co vyžaduje větší náklad finanční, musí si sehnati podpory jiným způsobem. Ovšem toto vše vyžaduje, aby oni tři si navzájem rozuměli, že se jedná jen o blaho spolku, a všechny osobní záležitosti musí jít stranou; není proto dobré, když na př. propadlý kandidát na předsedu získá aspoň funkci jednatele. O osobních vlastnostech, jako je láska k věci, obětavost, modlitba a j. opět nebudu psát, ale upozorňuji vás znovu na důležitost, ba nezbytnou knihu A. Chautarda: »Duše veškerého apoštolátu«. Jediné zde mohu vytknout několik stránek záporných, jako je kariérnictví, nevraživost, žárlivost na funkci, nafoukanost, že »komu Bůh dal úřad, dá mu i rozum«, monopol několika osob na funkce, tvoření si svých osobních skupin uvnitř spolku co by »kliky«, representování spolku všude tam, kde spolek nemá co dělat, ale kde se chci blýsknout, co by funkcionář, odtahování rukou od tak zv. podřadných prací, hraní si na důležitěho, vyhrožování resignací při každé příležitosti, když to nejde tak, jak bych chtěl, chorobná osobní urážlivost, odměřené jednání s druhými atd. O tom, že myšlenky i činy mají být v souladu se slovy, je snad zbytečno psát, neboť pokrytci nemají vůbec místo v našich řadách. Ovšem, že při každém posuzování platí zásada »vyvrhnouti nejprve břevno z oka vlastního a potom třísečku z oka bratra svého« a nelze jíti někde s koštětem, dokud jsem nezametl před vlastním prahem.

Piši toto vše s úmyslem podnětným, abych vám nastavil před tvář stěp zrcadla a tak ve vás vznítil touhu, abyste se postavili před celé velké zrcadlo sebezpytování a podívali se na to svoje funkcionářství sub specie aeternitatis.

M. Potužník.

Naším nejstarším!

Jste budoucími vůdci národa. Síla myšlenky vede národy. Nositelkou plodných myšlenek jest intelligence. Na vás záleží, bude-li žiti národ z Krista Ježíše, vy nesete odpovědnost, bude-li bez Světla světa a Kamene úhelného. Jako se připravujete pečlivě na svoje životní povolání, právě tak starostlivě se máte připravovat na své poslání katolického, českého inteligenta. Možnost důkladné přípravy vám poskytne ústav Studium catholicum. Přehled bohovědy v její vnitřní jednotě podávají P. PhDr. Jana Ev. Urbana »Mysteria Boha, Krista a světa« a praktické pokyny pro život duše v řádu milosti »Základy a cesty duchovního života«. Tyto základy doplňuje cyklus přednášek P. A. Kajpra T. J. »Křesťanská etika«. Vzdělání odborné pak usměřňují a doplňují přednášky z oboru filosofického, přírodovědeckého, lékařského, archeologického a právnického. Upozorňujeme zde zvláště na vzácné přednášky dr. Alfréda Fuchse »Papežská kurie« a zajímavé přednášky dr. B. Svobody, archeologa Národního musea, »Počátky křesťanství v českých zemích, svatý Václav a jeho doba«; jež budou spojeny s exkursemi do Národního musea a nalezišť našich archeologických památek.

Druhá skupina přednášek je rázu praktického. Pojednává o Katolické akci, výchově, o práci charitativní a sociální. Upozorňujeme zvláště na cyklus P. PhDr. Jana Ev. Urbana »Katolík a nová doba« a na četbu cizojazyčné katolické literatury. Sekretariát ústavu Studium catholicum v Praze II, Jungmannovo nám. 20, zašle na požádání prospekt. Telefon 375-75.

JAN DOKULIL: O VĚRNOSTI KNIZE

Jitro, Praha. Ústředí katol. student., Praha

Ničím se nedejme mást. Události veřejné jsou následky událostí vnitřních. Historii nevytvářejí »převraty«, osoby nebo národy. Převraty, totiž vítězství i porážka, jsou jen manifestací vítězství nebo porážek vnitřních. Některá vítězství vnější jsou však vnitřní porážkou. A nad těmito táhne Smích Boží, hrozný a šířavý. Neboť co nejvíce mne udivuje v historii, jest přísný zákon života a zdraví. Co požadujeme na básni, na soše, na hudbě, totiž aby umělecké dílo rostlo organicky, tedy spravedlivě a silně, z duše, stejnou měrou totéž žádáme na životě veřejném, aby vyrůstal z duše zdravé, spravedlivé a čisté. Všechno ostatní jsou jen slepení obří na hliněných nohou. Co má jen zdání síly, bortí se a padá do ssutin. Kde však síla je, ani v řetězech nemůže být poražena, ani na kříži vyprázdněna, ani v hrobě uhašena. Nemylme se tedy, porážka vnější nekryje se s porážkou vnitřní, naopak, může to býti jen rozbití masky, která tě dusila. »Co ze sopečných černých kamenů Gehenny podzemské jsme stavěli, ať padne do ssutin,« statečně praví O. Březina. A nedejme se mást. Žádný sadař si nepřeje vichřice, ale když

mu bouře poláme i zdravé haluze, sotva dopadnou poslední krůpěje, už jde a začíná práci novou. Vichřici odolaly stromy s dobrými kořeny. Národ má právo na život, je-li jeho duše řádně zakořeněna v ryzím slově, má-li poklad knih živných a umí-li z nich ssát. Svátosti a knihy jsou to, na něž myslí Hello, mluví-li o »otevřených pramenech«. Aby však člověk poznal svou bídu, »je třeba, aby byl nakloněn k pramenům slávy«.

Knihy není množství rozmanitých slov. A cena její nespočívá v uhlazenosti a výběru slušnosti a společenské duchaplnosti, ani obsahem jejím není historie nebo příroda, ale co určuje její hodnotu, co ji řadí do jisté třídy, je ono živé tajemství, jež spojuje slovo se slovem a dává vzmach větě a vydechuje z odstavců a stupňuje žár stránky a ve slově žije a život dává — je to duch, je to krása, je to stupeň lásky a milosti boží. Tento stupeň lásky a ducha Božího určuje ryzost a potřebnost té které knihy. V nejvyšší míře je obsažen v Písmu svatém. A proto jako země pravidelně otáčí svou tvář ke slunci všemi láný, všemi záhony a každou květinou, tak i člověk musí denně obracet svou tvář k Bohu v tajemství Slova, má-li jeho život míti plnou hodnotu života. Písmo sv. má hodnotu všeobecně platnou a všeobecně potřebnou. Potřebnost ostatních knih se však řídí podle vlastního nadání čtenáře, podle jeho vnitřního charakteru a duchovního přibuzenství, podle toho, jak je kdo utvořen. Ale kdo zná všechny tajné i zjevné vlivy, které pronikají do nás a utvářejí vnitřní atmosféru? Zajisté je to duch okolo našeho stolu doma, bezpečí a prostota modliteb, vzrušenost svátků a tíha nemocí, je to i škola, kde jsme se naučili tolik věcí zpaměti, a je to i náš přítel, i cesta domů, milá společnost lidí i knih. Tolik přečtených knih! A tu se otvírají před námi nedozírné dálky, nepřehledná pohoří, nedostupná zákoutí. Neboť součet rodiny, školy a přátel nedává nás ještě celého, je v nás ještě tolik, co jsme potkali náhodou, co do nás vniklo tajně, co nás nese dál, ale také nás může dusit jako otravný plyn, strhnout jako vír. A na nikom jiném není než na nás samých, abychom to poznali.

Zatím co o tom přemýšlím, dívám se z okna a vidím dívku asi sedmnáctiletou, jak si nese tlustou knihu domů. Je nedělní odpoledne v posteli, ostatně je venku zima, proto se bude číst. Ale co? Domnívám se z jistých důvodů, že je to Jiráskovo »Temno«. Nechápu, jak jinak příjemná katolická dívka může si vypůjčit pochmurnou knihu. Slovo, řetězce slov, obrazy, které zaplní na čas mysl i srdce dospívající dívky. A víte, co se stane? Téměř s určitostí to můžete říci, co se stane: duše této dívky bude udeřena podezřením, bude jako omakaný květ, jako přimáčklá růže. Ani ne tak navenek, jako uvnitř. Nepřestane chodit do kostela, bude se modlit, ale svaté přijímání jí ztrpkuje, bude věřit, ale její zbožnost bude zvětralá. Slovo kněze se jí bude zdát méně pravdě-

podobné než slovo té knihy, která ji bavila. Hle, jak je mocný dojem, jak je mocný cit! Ačkoliv se zprvu vnější život nemění, přece stávají se obraty vnitřní nedozírné. Ačkoliv se na katechismus nezapomíná, přece první objetí a horký ret roztaví cosi v tvé duši. Ačkoliv mluvíš stejnou řečí, přece lež, nebo blud, nebo nevěra již smáčí svou nečistou nohu o hladinu tvé duše, tvé krve, tvého jazyka, již se nečistá slina rozpouští v tvých útrokách.

Vstoupilo něco cizího do duše a celý náš život na to bude reagovat. Na nás jest, abychom si uvědomili, že »sugescí mdloby ranila nás nepřátelská síla«. A jako básník sedá a mlčky rozjímá, je nanejvýš třeba, aby se člověk zastavil a přehlédl svůj vnitřní kapitál, aby určil falešné mince a oddělil je. A zase je to slovo, které rozšiřuje okolo nás úrodnou samotu. Může to být »Svatý Ignác z Loyoly« od anglického básníka Francis Thompsona, může to být »Vyznání« sv. Augustina. Obě knihy otvírají hluboko »prameny slávy«. A může to být Pascal, jemuž se podaří zvednout spuštěné hledí tvého smutku a ukázat život věřícího člověka, nesmírně bohatý a cenný, může to být Dante, jenž přes dálku věků a mráz racionalismu zjevuje jiskřící krásu řádu božího, a to je náš Otokar Březina, jenž obsáhl ve svých knihách dědictví víry, a k němuž se musí vrátit. poesie, znešvařená komunistickými neb humanitními ideály, aby se znovu poznala, neboť na O. Březinovi se vidí, jak báseň není jen cosi vyčteného, naučeného a odpozorovaného, nýbrž že je to Slovo z duše národa. A my nechvátejme s touto četbou vybranou a »nečasovou«, ale učme se s ní sžíti, v díle tom pokračovat a slovo vtělit v náš nový život.

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Zajímavé thema měli jednou v oktávě pro českou komposici: Pokus o autoportret. Jeden student napsal tehdy pozoruhodnou myšlenku, že totiž mladý člověk není dobře schopen míti správnou představu o sobě samém, nýbrž naopak, že často se přizpůsobuje úsudku, který o něm pronesli jeho vychovatelé. Počíná si asi tak jako pološílený Vincent van Gogh, který si uřízl ucho, když viděl, že mu na autoportretu jedno ucho chybí. Říká-li se mladému člověku pořád, že je lenoch, ničema, uličník a lotr, není divu, že tomu nakonec sám uvěří a začne se podle toho chovat, to jest přizpůsobuje se svému portretu.

*

Charakter je temperament a vůle. Temperament jest jakoby půda, z níž má vyrůst charakter působením vůle. Temperament je souhrn vlivů dědičnosti, prostředí a výchovy. To je látka. Vůle je síla, která tuto látku musí ovládnouti a přetvořiti. *H o m i n e s u n t v o l u n t a t e s* — napsal svatý Augustin. Křesťanský charakter jest ovšem něco více. To jest snaha napodobiti Krista — Kristus nám nezanechal jen mravní zásady, kterými se máme řídit, nýbrž i živý příklad mravní dokonalosti. Bez tohoto příkladu by bylo křesťanství jen mravní filosofií. Zásady samy nestačí. Všichni víme, co je správné, a přece správně nejednáme. Ani příklad čistě lidský nevábí. Zkuste jen dávat studentovi za příklad jiného studenta. Chtějte po kvintánovi, aby napodobil jiného kvintána! Chtějte po něm, aby napodobil některého ze svých profesorů. Příklad pouze lidský může zajímat, okouzlovat, povzbuzovat, ale nemůže přetvářet. Ne snad jen proto, že je nedokonalý a omezený a není možno se mu svěřiti s naprostou důvěrou, nýbrž i proto, že sám sebou nezavazuje. Zavazovati může jen dokonalost naprostá: jen před ní cítí člověk, že jest odpověden.

*

»Není-li Boha, není ani člověka,« řekl Dostojevskij. Není-li Boha, jest člověk jen kus chátrající hmoty, vychytralá nadopice, bezcílný tulák. A zbývají mu cíle jen ryze pozemské. Věda — ale i ta má své meze — a pak, co činiti s jejími výsledky? — Umění, které prý má povznášeti, ale k čemu, když nebe je prázdné? Hospodářství — ale nač hromaditi statky, když člověk musí umříti? Politika — ale k čemu to, když bez vztahu k věčnu je to jen pěstění egoismů národních, třídních a státních? Sport — ale jaký

to má smysl, když tu něco dokáže jen několik málo jedinců a ostatní jen jako diváci vyžívají marnou touhu po činech, pro které není cíle?

*

Navštívil mne bývalý spolužák z gymnasia, profesor techniky. Léta věnoval vědecké práci. A pracoval z ideální touhy prospěti lidstvu. »Vynálezy,« řekl s trpkou ironií, »ale pomohlo se tím lidstvu? Čím jsou tyto věci v rukou lidí špatných, ne-li kletbou lidstva?« — »Vynálezy jsou věc dobrá,« řekl jsem mu, »ale k čemu ty vynálezy mají sloužiti, to ovšem není již otázka ani vědecká, ani technická, nýbrž mravní. Pokrok lidstva nezáleží v tom, oč dokonalejší máme auta, letadla a rozhlasové přijímače, nýbrž oč lidé jsou lepší.« — »Závidím ti,« pravil mi, »že sis zvolil povolání vychovatelské. To jediné má smysl. Kdežto já — já mám pocit, že jsem žil nadarmo.« — »Nikoliv,« řekl jsem mu, »podívej se, abych já se mohl věnovati výchově, k tomu přece potřebuji i práce jiných: stavitele, který postavil dům, v němž bydlím, inženýra, který sestrojil tiskařský stroj, z něhož vycházejí knihy pro moji činnost nezbytné, elektrotechnika, který instaloval v mém bytě vedení, abych viděl na svou práci — ti všichni jsou vlastně mými spolupracovníky a všichni svým způsobem přispívají i k mravnímu prospěchu lidstva, třeba si to neuvědomují. Ovšem, vy technické jste se přeceňovali a domnívali jste se, že vytvoříte ráj na zemi bez účasti lidí duchovních, na které jste se dívali jako na lidi neužitečné a neproduktivní.« — »Ano, chápu,« pravil mi, »nejužitečnější činnost jest hledati smysl života.«

*

Pokora, skromnost, trpělivost, poslušnost se pokládají za ctnosti typicky křesťanské. Zapomíná se, že žádná z těchto ctností není možná bez statečnosti. Zdánlivá pasivita těchto ctností jest vlastně nejvyšší aktivitou. Statečnost není ctnost jen vojenská: žena ve své hodině, muž ve službě, student před zkouškou, jinoch v pokušení, stařec ve svých chorobách — jak by obstáli bez statečnosti? »Bojování jest život člověka na zemi,« praví Písmo. Život je těžký. Těžké je konati dobro. A těžké je přemáhati zlo. A statečnost je právě ctnost, která se projevuje tím, že člověk koná dobro a přemáhá zlo bez ohledu na obtíže s tím spojené. Arabové mají přísloví: »Svět náleží Bohu, ale Bůh jej pronajal statečným.«

*

Politika jest opium mládeže. (Jacques Maritain, Questions de conscience. Desclée de Brouwer, Paris 1938, p. 205.)

*

Veliká chyba: přeceňujeme věci pozemské, vše posuzujeme podle zájmů hospodářských a politických. I poměr k Bohu vytváříme jako poměr obchodní: co z toho bude pro náš žaludek? Vše zakládáme na činnosti vnější, nic na činnosti vnitřní. Vše na práci, nic na modlitbě. Svatý Jan z Kříže praví: »Mnozí chtějí dobýti světa činností vnější, místo aby se hleděli státi lepšími a cele přilnuli k Bohu.« Nemylme se: o osudu světa rozhodují ne ministři a plukovníci, nýbrž ti, kteří s Bohem jsou spojeni v modlitbě.

*

Už třetí týden je naše školní budova zabrána pro vojsko. Nevyučuje se. Studenti chodí a ptají se: »Prosím, proč není škola? Prosím, kdy už bude škola? Prosím, bude už škola?« A to jsou ti, kteří s jásotem vítali každý ředitelský den, každé pochodové cvičení, každé onemocnění ve sboru profesorském, slovem, každou »ulejvku«. Doma je jim smutno, dlouhá chvíle, nuda. Škola — už aby byla škola! Rozumím jejich otázkám. Milují školu. Škola je společenství učitelů a žáků. Škola je cech. Pravda, mohou se ti hoši učit doma, mohou si číst, mohou kreslit, počítat, hrát si. Ale není to škola. Zde to máme: jen ve společenství se rozvíjí osobnost.

*

Velké thema: osobnost a společenství. Velké, nové a časové. Moderní člověk byl vychován ve zdůrazňování osobnosti a nedůvěře k společenství. Zdálo se mu, že včleniti se do společenství znamená ztratiti osobnost. A zvláště mocná byla jeho nedůvěra k společenství náboženskému, k Církvi — v její činnosti viděl jen uskutečňování nadvlády, v jejích příkazech jen zotročování ducha, v její organisaci jen ztrnulost. A tak ztrácel čím dále tím více schopnost chápati vlastní podstatu církevního společenství. »Dnes,« praví G. Feuerer, »zvolna se otvírá cesta k původním silám životním, k silné-

mu zdůraznění společenství, státu. Jsou zde možnosti novým způsobem chápati křesťanskou myšlenku. Stále více cítíme: veškeren život jest dar, podíl, odkaz, v němž se úděl celku odevzdává jedinci. Zříme zase jasněji nejen ideály, nýbrž především společnou půdu a orné pole, na němž stojíme a jímž jsme nejhloběji spjati navzájem. Právem se obracíme proti pouze individualistickému pojetí společnosti a proti atomisaci lidstva. Společenství a společnost nevzniká teprve součtem jedinců, kteří si k tomu přinášejí společenské založení, nýbrž je také předpokladem jedinců, celku a jeho smyslem. Vůbec pak je člověk tak ustrojen, že jeho lidství může obstáti a se uskutečnit v množství. A jako v životě tělesném jest závislý na rodu, tak i ve svém životě duchovním spolu nese úděl celku, stojí vždy v dějinách, v minulosti. Tato tělesně-duševně-duchovní souvislost jest prostě danou věcí a skutečností jako tradice, vztah lásky mezi rodiči a dětmi, stářím a mládím ukazují ve svých ethických požadavcích na tento základ. Mravní kony jako úcta a láska, ba již nejprostší porozumění a vyjadřování, mají odtud svou váhu a působivost, jsou zrozeny z tohoto příčinného vztahu mezi jedincem a celkem. Jedinci nejsou do sebe uzavřené monady ve všemíru, lidská bytost je taková, že i jiný jest v ní spolu vysloven a obsažen. Společenství jest reální jednota osob, která ve své podstatě a přirozenosti jest dána, mimo to i chtěna a láskou a oddáním se vyvrcholuje.» (Dr. Georg Feuerer, *Unsere Kirche im Kommen*. Herder, Freiburg im Br., 1937, S. 165—6.)

*

Bossuet napsal: »Kde je pravá moudrost, není místa pro náhodu.« Friedrich Pruský řekl: »Náhoda jest bohem bláznů.«

Nic neděje se náhodou. Nevládne osud národům, nýbrž Bůh. Křesťan nevěří v osud ani náhodu, nýbrž v Prozřetelnost. Ale to samo nestačí: věřit v Prozřetelnost. Je třeba více: prozřetelností býti. Nejen býti předmětem Prozřetelnosti, nýbrž i jejím nositelem. Míti účast na Prozřetelnosti Otce nebeského, a to vzhledem k sobě: pracovat, šetřit, bojovat, starat se o sebe — i vzhledem k druhým: mítí otevřené oko pro potřeby bližních, vcítovat a vžívat se v jejich postavení, nečekat, až nás budou prosit — prokazovat dobro s taktem, nevnučovat se, nehalasit, nevytrubovat svoji lásku — neboť království Boží nepřijde s patrností. (Luk. 17, 20.)

Vladimír Kalivoda: Velikonoce

Tvůrce dopřál nám dožít se Božího hodu.

*Na požehnání svátečního odpoledne
jdou cestičkou zbožných lidí kroky,
perleť vína svátečního jasu padá,
snáš se tiše —*

*náhle jako kytice třešňových kvítků
opadá v kostelní lodi a zpěvu.*

*Já jdu tou písni ukolébán
se zrakem vysoko nad zbožným odpolednem
a v záhybech mého srdce
které cítí náhle hrnoucí se vlny
vůně a času.*

*Starý hřbitov dřímá pod javory v modlitbě
nahnuté střechy vypařují poprašek nektaru
a palčivé slunce a navlhle kroky
které je slyšet již z dálky rozmlouvat
se zlatým tichem.*

*Já sám jdu ponořen v modlitbu odpoledne,
smaragd obilí jako by plynul v oblacích
a je mně*

*jako by do mých běloučkových dlaní
spadlo celé bohatství kovových úderů
železničních vozů,
všechna má mladá léta,
která jsou ve mně a ve všech mých krocích
stoupajících k jarnímu nebi jako modrá pára.
Do stodol se již loudají bosé nohy žebráků,
v zahradách se řadí tulipány jako apoštolové,
včelky upachtěné větrají u modrého česna
a já jsem tu sám nade vším
a je mi tak smrtelně úzko v celé mé velikosti:
Tiha jara která prořizla mrákoty nebes
jde jako mramorové sochy po mostě lásky
a já ji tu cítím.
Bože, jak bych byl šťastný
kdyby tak jako dnes
svátečně zvonily zvony
a lidé byli zbožní
kdyby se ubíral čas
jako mé zdoluhavé kroky v odpoledni!
Proč já zůstávám sám...
s velikonočním odpolednem,
ke kterému se vracím jako ke své lásce?*

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

»Já žasnu, vy znáte Itálii lépe než můj otec.« — »Tohle byly originály a tady jsou tři dobré kopie starých mistrů. Tizianova Venuše — Rafaelova Madona del Cardellino, on jich totiž namaloval víc — zde Botticelliho Nascità di Venere.«

»A co říkáte těm dvěma sochám, vázám, lustrům, talířům z Pompejí?«

»Myslím, že byly daleko dražší zaplacený, než je jejich cena. Jsou to reprodukce a zde je dokonce značka A. T. A. S., což značí Anonima Terrecotte Artistiche Signa, to je továrna ve Florencii na vere artistiche!«

Na protější stěně byla moderní zátiší, krajinky, akty, všechno originály našich a francouzských mistrů. Bylo v tom všem hodně peněz, ale trochu málo skladu i dost nevkusných věcí. Ale v rohu stálo něco, k čemu Patrik dychtivě přistoupil. »Harmonium . . . nádherné . . . téměř malé varhany.« Patrik usedl na lavičku a jeho prsty stiskly němé klávesy. Hela s úsměvem stiskla knoflík. »Bez vzduchu to nehraje. Šlapání obstarává elektrické zařízení.«

»Nebude to slyšet dole, když se bude hrát?«

»Bude, ale nikoliv v té části domu, kde se tančí a hraje. Dejte sem ruce.« Hela vykouzlila pomocí Patrikových prstů C dur akord. Patrik chvíli držel akord a pak se jeho prsty rozběhly po obou manuálech, rychle vytahoval a zastrkoval rejstříky a nádherné Bachovo prelude se rozletělo tichou síní. Asi deset minut se střídalo mohutné forte s jemným pianissimem, než Patrik velkým akordem skončil. — Dvě dívčí paže objaly jeho hlavu.

»Chtěla jsem vám říci, jak mne okouzila vaše hra, ale nyní vidím, že mne daleko více okouzluje vaše hnědé oči . . . a jak máte dlouhé řasy . . .« Hela ho prudce políbila na obě oči a pak se roztančila uprostřed pokoje zvonivě se smějíc. — Patrik byl překvapen, ale nikterak vzrušen. »Opereta,« blesko mu hlavou.

»Že jsem tě konečně našel, pojď dolů mezi nás.« Byl to Zvonimír Fišer, který stál u dveří a mračil se na Patrika, jenž mu byl za toto přispění docela povděčen.

V salonku byla zatím již nálada velmi rozpustilá. Hela musela mít asi strašnou žízeň, neboť vypila dvě sklenice sektu za sebou a šla s Fišerem tančit. Sekt a cocktaily zvyšovaly bujnost, která již překročila hranice slušnosti. Patrik věděl, co dokáží mladí muži opojení alkoholem, ale nevěděl, čeho jsou schopna i děvčata z lepší, bohaté společnosti; dosud je viděl vždy jen pyšně upjaté, ale dnes . . . neslušné tančení, frivolnosti, dvojmyslnosti i přímé hrubé řeči a vtipy. Také Hela rozvázala. Po vzoru druhých usedla Patrikovi na kolena a tahala ho za revery kabátu.

»Pojďte se mnou tančit, hraji moje zamilované tango.«

»Již jsem vám řekl, proč nebudu tančit.«

»Láryfáry, to je nesmysl, ale když nechcete vy, chtějí jiní.« A odkvapila se šťastným Zvonimírem tančit.

Patrikovi se najednou všechno protivilo. Děvčata chovající se hůře než bardámy, hoši napolo zmožení alkoholem, ten přepjatý smích a koketní Hela, která ze zlosti okázale projevuje přízeň Fišerovi, to vše působilo na Patrika dojem prázdnoty a marnosti. »Nehodíš se sem, jsi přece také z dobré rodiny, ale jiných názorů, které vězí na štěstí tak hluboko v tvé krvi, že je ničím nepřekonáš. Vždyť jsi byl šťastnější při klepání koberců než v této jalově veselé, moderně uvolněné společnosti. Ne, nehodíš se do tohoto prostředí, Patriku, a co tu civíš, je půl jedné s půlnoci, kdybys raději spal. Nedovedeš se s nimi veselit, ty si představuješ radost jinak.«

Patrik vstal a šel se rozloučit s Helou, která seděla u baru s Fišerem na vysokých židličkách; byla ještě uražena pro odmítnutý tanec a proto mu jen ledabyle podala ruku. »Dobrou noc.«

Ve dveřích se Patrik srazil s mladíkem, kterého po celý večer neviděl. Podíval se na něho, usmál se jeho překvapení, ale ubíral se do hally k šatně.

Mladý muž se chtěl rozběhnout za Patrikem, ale otázky, které se na něho sypaly, mu v tom zabránily. »Kde jsem byl? Zde v domě. Po tabuli se mi udělalo špatně, zahrál jsem si na mořskou nemoc a pak spal kdesi na kanapi a teď jsem jako rybička. Ale proč už odešel doktor James?«

»Kdo?« — vykřikla překvapeně Hela Franková.

»No přece doktor James, znám ho dobře z VS a pak, vždyť byl promovován v týž den co můj bratranec. Je to jeden z nejmladších doktorů naší fakulty, prima kluk, škoda, že již odešel.«

Hela vzala vlečku do ruky a rozběhla se prudce za Patrikem. Dostihla ho celá udýchaná již na ulici před vilou. »Patriku!« Objala ho a mazlivě se k němu přitiskla. »Nezlobte se na mne, já již budu hodná. Já, Mimi a Jola máme v lese za Černošicemi srub. Jedte zítra s námi, bude nás šest, Zvonimíra nevezmeme s sebou. Musíte být ale již v osm hodin u Chotkových sadů. Jole nepůjčí rodiče na neděli vůz a Mimi, která ji a kluky bere s sebou, má od otce půjčený velký vůz a šoféra jen do devíti hodin. Souhlasíte?«

»Osm hodin, to je trochu brzy. Je neděle a já jdu na mši svatou.«

»Zase ten kostel, prosím vás, jak můžete běhat stále do kostela?« Vybuchla zlostně Helena, ale protože v záři pouliční svítlny viděla, jak se Patrik zamračil, obrátila: »Odpusťte mi, já jsem dnes již celá nervosní. Ale přijedte aspoň vlakem za námi. Ze Smíchova jede každou chvíli výletní vlak, nepotřebujete ani jízdní řád. Jedte až do Mokropes, dejte se převézt přes Berounku, projděte osadou, Tornado se, myslím, jmenuje, pak jděte stále kolem lesa a zeptejte se na Evin srub, zná ho kdekdo.«

»Možná, že budu v osm hodin u Chotkových sadů, ale nečekejte, kdybych tam nebyl. Bude-li hezky, což soudě podle noci asi bude, pak pojedu určitě ven.«

»Sláva! Dobrou noc, Patriku.« Hela letmo políbila Patrika na tvář a zmizela za železnými vraty vily — — —

Patrik měl v hlavě chaos. Helenin lehký polibek se mu líbil a nelíbil. V nitru se mu ozývaly stále dva hlasy najednou a on nerozuměl žádnému. »Zdá se, že jsem nahluchlý, neslyším ani, co mi praví můj dobrý vnitřní hlas. Napřed se pořádně vyspím, svět se do zítřka nezboří. Ale rád bych věděl, zda ten kluk nepověděl slečně Heleně Frankové, že mám doktorát práv? To by postavilo celou operetu... zadržovaný Hruška, stále se mi honí v hlavě ta opereta.« Patrik James rázně vykročil. Z blízkých zahrad občas se ozval štěkot psa a z dálky hukot automobilů. — — —

Několik vrabčáků, které v zimě krmil, poskakovalo na římse Patrikova otevřeného okna a štěbetalo o mládenci, který chce asi zaspát celý ten krásný Boží den — vtom se Patrik probudil. »Půl osmé! Šťastnou cestu, Helo, já pojedu vlakem, ale kam, to ještě nevím. Vy byste mne v tom Evině srubu zase jen otrávil. Tak a teď rychle, ať jsem z baráku venku, jak je tam krásně a teplo.« Patrik utrl listek z kalendáře a objevila se červená jednadvacítka. »21. květen! 3×7, kdybych byl židem, tak bych věřil ve šťastný den.« — — —

Dr. Patrik James vychází ze smíchovské basiliky sv. Václava, kde byl právě přítomen mši svaté; je oblečen v dlouhé světlešedé kalhoty a lehký tmavomodrý, listrový kabát, na nohou má sandály a v ruce bílou čepici.

Jde na nádraží, je to sice ještě kousek, ale za jízdu to nestojí. Patrikovi je tak nějak lehce, že by nejraději hvízdal, kdyby nevěděl, že tahle zábava je na ulicích vyhrazena jen na kolech uhánějícím pekařským učňům.

Několik kroků před ním kráčí děvče vyšší postavy s malým klučkem. »Jak krásně sluší ten jednoduše střižený kostým její štíhlé postavě, jak hezká a pevná je její chůze. Ale ty vlasy, tak přirozeně zlaté a jemně zvlněné a ten malý klobouček... ale proč se mi zdá to vše nějak známé? Takových šatů a kostymů je spousta, ale ty vlasy, ta postava, ta chůze! Patriku, co tě to najednou napadlo si tolik prohlížet ženu, vždyť to není fair..., ale já jí musím vidět do tváře..., musím...« A Patrik zrychlil krok, a když se octl na stejné výši s mladou ženou, obrátila k němu svou krásnou, ale vážnou tvář. — Patrikovi se zastavilo na chvíli srdce, ale pak jásavě vykřikl: »Jítka!!« — —

»Patriku!!« — — —

Hošík, typický pražský klučina, přihlížel shledání a rozumoval: »Jéje, to je nějaké radosti, jeden se na druhého uculuje a ty ruce by si již také mohli pustit, nebudeme zde přece věčnost stát. Jakživ jsem takhle Jitku neviděl. Ale kdo je to, herje, ten je veliký.«

»To je můj bratříček, Karel.« — Patrik mu podal ruku a usmál se na něho. »My dva budeme spolu ještě dobří kamarádi, vid'že?«

»To se teprve pozná, až jaký jste. Kohn a Vaněk to také říkali a nestojí za nic.«

»Ale, Karle!« — Jitka ho rozpačitě omlouvala, ale Patrik se smál.

»Máš pravdu, Karličku — to se teprve pozná. A teď pojďme, ale kam jste měli namířeno?«

»Do Černošic na Kazín.« — — —

Vlak ujížděl k Chuchli, Karlík stál u okna a Patrik seděl vedle Jitky.

»Jitko, víš, já to nemohu ani pochopit, že zde sedím s tebou. Jen jednou jsme tak jeli spolu, a to autobusem na Kamennou horu, vzpomínáš?«

Lehká červeň vstoupila Jitce do tváře. Jak by nevzpomínala, vždyť ten den rozhodl o jejím srdci a životě a přece se tenkrát vzdala Patrika...

»Nezdá se mi ani, že bychom se téměř pět let neviděli. Tvoje přítomnost mi vyvolává tolik krásných vzpomínek na oktávu. Mnoho, mnoho se změnilo, ale ty se mi zdáš stále stejná, jen vyspělejší a snad ještě hezčí. Víš, já bych rád pokračoval v našem student-ském přátelství..., ale... snad... snad máš nějakou známost...« — Patrik se díval k zemi a nemohl vidět, jak se rozzářily radostí Jitčiny oči.

»Zde je můj rytíř.« Jitka ukázala s úsměvem na bratříčka.

»Tak já s ním budu závodit o přízeň krásné princezny.« Jitka se vesele zasmála: »To máte hezkou princeznu — švadlenku.«

»Nevadí, bude to moderní pohádka. Tvůj rytíř prodával noviny, leštil parkety, klepal koberce, ale teď již je učitelem.« Smál se zase Patrik, ale Jitčina tvář byla bledá a vzrušená. »Patriku, co to mluvíš o novinách a o kobercích?« — »Ano, Jitko, zemřela mi maminka a já jsem musel býti z něčeho živ. Můj mozek a mé školy nikdo nechtěl, pracoval jsem rukama...«

Patrik umkl, v Jitčinych očích se leskly slzy. A ty slzy smyly nadobro slaboučký, zamlžený obraz Heleny Frankové. »Jitka je dojata při zprávě o smrti mé drahé maminky a Hela se mi posmívala, že nechci v době smutku tančit!« —

Patrik vyprávěl Jitce stručně svůj život od maturity, jen jí zamlčel, že má doktorát, neučinil to ze skromnosti, ale proto, že Jitka řekla, že je švadlenkou. Vždyť má učitelský ústav. Znal Jitčinu jemnou povahu a věděl, že kdyby jí teď řekl, že je doktor práv, že by to na ní působilo tísnivě, zase by asi myslila, že nic není, že je chudé děvče a on si žádného zbytečného podceňování nepřál. —

»Černošice! Vystupujeme,« hlásil Karel a přehodil si přes rameno řemínek, na němž visel chlebník s proviantem a pevně stočená přikrývka.

U přivozu se nalodili s mnoha jinými výletníky na pramici a dali se převézt na pravý břeh Berounky. Šli podél břehu proti proudu až k Cvrkovým lázním, obešli je a pustili se do lesa. Vysoko nad řekou si našli slunné místo a usedli na rozloženou přikrývku.

»Já mám hlad,« hlásil Karel. — »Já také a nemám nic s sebou, dáš mi něco, Karlíčku?« — »To ce ví! A když nic nebude, pojedeme dříve domů.«

»Chtěl jsem poobědvat v Mokropsích, je tam restaurace s pěknou zahradou, ale nevím, jak se jmenuje. Jsme však na druhém břehu, ale na kraji lesa je kantina, v poledne tam zajdu a přinesu něco i vám.«

»To je zbytečné, Patriku, máme dost a já se s tebou ráda rozdělím.« — Karel vylovil z veliké, plátěné kabelky, náležející Jitce, míč.

»A proč ten míč vždycky balíš?«

»Protože je vedle také jídlo a ten tvůj špinavý míč...«

»Hele, špinavý, vždyť jsem ho včera myl.«

»To nevadí, ale zapáchá gumou.«

»Musí být z gumy, když má skákat.« — Patrik se tiše smál, měl rád ty chytré pražské klučíky, občas hodně prostoreké, ale slušné a upřímné.

»Pojď, Karlíčku, zahrajeme si kopanou a Jitka nám zatím něco připraví.« Odběhli a za chvíli se lesem ozýval jásavý křik Karla a chlapecky šťastný smích Patrikův. — Jitčiny ruce zatím připravovaly chlebičky. »Ti tam vyvádějí! Díky Bohu, Patrik je stále ještě tím chlapcem, kterým býval, aspoň v duši, a to je to hlavní. Jeho oči mně řeknou vše. — Halooó, chlapci, pojďte jíst!«

Přiběhli, oba dost uhonění, a dali se statečně do jídla. Pak se natáhli na pokrývku a vyprávěli si. —

Odpoledne na procházce lesem, když malý Karel běhal od květinke ke květince, aby natrhal kytici, vyprávěla Jitka Patrikovi své osudy.

»Měla jsem štěstí, neboť hned po prázdninách jsem dostala místo, a právě v Jindřichově, kde jsem žila s babičkou. Stará učitelka ručních prací onemocněla a já jsem ji zastupovala celý rok, neboť pro trvalou nemoc byla pak dána do pense. Ředitel školy mi slíbil, že budu ustanovena učitelkou na to uprázdněné místo, ale nestalo se tak. Místo dostalo

o rok mladší děvče než já, byla to dcera místního učitele, která právě vyšla dvouletou školu učitelek domácích nauk. Bylo to dost nespravedlivé, neboť já jsem žila z milosti babičky, kdežto v rodině té dívky byl otec učitelem, matka učitelkou a jediná dcera ovšem musela také vyučovat. Tak byl trojí plat v jedné rodině; ale co se dalo dělat? Mrzela mne ta nespravedlnost, ale co by pomohlo proklínání a hubování? Dávno jsem věděla, že svět není rájem a život není lehký, a tak jsem se vpravila do nových poměrů. Býti nezaměstnanou a dáti se stále a stále vydržovat babičkou, to bych nesnesla. Šla jsem k místní švadleně, ta mne ohlásila u společenstva a za rok jsem dělala zkoušku, ostatní doba učební mi byla prominuta. Neměla jsem protekci, abych mohla býti učitelkou, ale býti švadlenou, k tomu jsem nepotřebovala protekci, jen pilné a zručné ruce. Chtěla jsem se osamostatnit, ale zůstala jsem u mistrové, která mi docela slušně platila. Pak mi zemřela babička a rodiče mne vzali s sebou do Prahy. Nějaký čas jsem byla bez práce a teď jsem již dva roky v módním salonu Modes de Paris na Václavském náměstí. Je nás tam asi čtyřicet, já nešiji, jen předělávám modely a zkouším. Je to velký salon, máme tři stálé manekýnky, ředitele a čtyři mužské krejčí. Šéfová mluví špatně česky, je to francouzská židovka. Většina děvčat je názorů co nejmodernějších, jen žít a užívat, dobře se mít, ač plat není veliký, nu, co bych ti měla ještě říci . . . prostředí není právě nejlepší, ale co mám dělat? Jinde to není o nic lepší a já musím pracovat a vydělávat. Tatínek je tovární mistr, má veliký poměrně plat, ale je nás doma šest. Karla znáš, ale mimo něho mám dvě dospělé sestry; my tři děvčata jsme byly jako schůdky po sobě. Otec nás všechny živí, nežádá od nás peníze, ale také nám nedá žádné věno. Sestry si spoří již mnoho let, něco mají, ale jistě by mohly mít více, kdyby neutrácely na zábavy. Mají každá hochu, je to žid Kohn a Vaněk, ale nebudu ti o nich vykládat. Sestrám není také vhod, že mi babička nastrádala věno; když cítila, že brzy zemře, prodala domek a polnosti a peníze mi uložila na knížku. Sestry dostaly každá pět tisíc, Karel deset a já něco přes čtyřicet tisíc, ale na ty peníze nesmím sáhnout dříve než den po své svatbě. Kdybych se neprovdala, pak je smím vybrat teprve o pětatřicátých narozeninách, a kdybych do té doby se neprovdala a snad zemřela, případnou chudobinci.»

»Tvoje babička byla velmi rozumná a prozíravá žena.«

»Ano, ale způsobila mi tím v rodině dost nepříjemností a závisti. Sestry to víš, nejsme na sebe zvyklé, já mám také jiné názory a zájmy. Eva je prodavačkou a Vlasta modistkou; žárlí na to moje věno a posmívají se mi, že nemám chlapce, že jsem pavouk, že zůstanu starou pannou a že ony mohly z těch peněz něco mít. Vždyť já za to vše nemohu, já bych se s nimi ráda rozdělila.«

»A co tomu všemu říkají rodiče?«

»Já je mám upřímně ráda, s maminkou si již dobře rozumím, ale mezi mnou a otcem je stále jakýsi chlad. Víš, nerada ti to říkám, neboť musím ti něco povědět na své rodiče, ale já tebe znám, ty si pak děláš hlavu a máš všelijaké myšlenky, proto ti raději řeknu vše. Babička byla velmi přísnou a zbožnou ženou a nepřála si před lety, aby si maminka vzala tatínka, který byl hezký, ale prý lehkomyšlný člověk. Maminka ho však měla velmi ráda a . . .« Jitka mluvila jen šepem v rozpacích. — »Já jsem se narodila několik měsíců po svatbě, ale babička, která velmi dbala na čest, na maminku zanevřela a odpustila jí teprve krátce před smrtí. Tatínek mne prý jako nemluvně neměl rád, a tak, když se pak narodila Eva, vzala mne babička k sobě a vychovala. Patriku, tohle bych nikomu na světě neřekla, ale před tebou chci státi taková, jaká jsem, se všemi chybami, vlastními i zděděnými, ale prosím, nesmyslej špatně . . . vždyť já sama tím vším velmi trpím . . .«

Patrik vzal Jitku za ruku a něžně ji políbil. »To vše je čtvrt století za námi, proč se chceš trápit tím, zač vůbec nemůžeš? Ty přece miluješ své rodiče a ctíš je.«

»Ano.« — »Nuže, zůstává-li otec vůči tobě chladným, pak za to nemůžeš. Já neznám tvého otce, ale jeho chlad k tobě se dá vysvětlit buď tím, že tě málo zná, že tě měl málo kolem sebe, nebo tím, že je hrdý a trpí nesprávnou domněnkou; snad ho urazilo to, že babička zanevřela na tvou maminku a odvedla si tebe. Ale to se časem jistě vše urovná.«

»Moji rodiče jsou velmi dobří lidé, tatínek bez maminky neudělá ani krok, ale drží trochu příliš mnoho na Vlastu. Také Vlasta je dobré děvče, ale když jí něco posedne, pak dovede všechno rozeštvat, já se nerada hádám, a když neodpovídám, tak je to ještě horší. Je to zlé, vrátila jsem se do rodiny jako dospělé děvče a jsme si se sestrami téměř cizí. Zato Karel ke mně rychle přilnul a nedá na mne doma dopustit. Nevím, co

si o mně myslíš, že ti vše tak otevřeně vykládám, já si nestěžuji, ale já nikoho nemám, s kým bych si porozprávěla a kdo by mi rozuměl.«

Patrik dobře rozuměl Jitce. věděl, co znamená nositi všechno v sobě; smutek, trpkost zklamání, odstrčení, nepochopení, nespravedlivost, posměch...

»Podívej se, Jitko, na sluníčko, jak je veliké a tak nepatrný bílý mráček je dovede zastínit. Ale ten mráček se rozplyne, nebo ho odnese vánek. A tak je to i s námi, naše mládí je takové zářivé sluníčko, ale žádný život není bez stínu, bez mráčku. To víš, člověk si musí umět pomoci a my teď také všechny mráčky odfoukneme.« — »Ale jak?« — »Pozor, já budu počítat do tří, pak nafoukneme tváře a zaženeme mráčky. Ráz — dva — tři — — PFŮŮ...«

Jitka se radostně smála. »Patriku, ty jsi kouzelník. Jen kdyby to šlo vždy tak odfouknout.« — »Musí to jít... , ale já jsem se tě chtěl na něco zeptat. Tak ty nemáš žádného chlapce?«

»Nemám a nechci žádného!« — »A já nejsem chlapec?«

»Já musím zanést Karlíčkově pomeranč.« Jitka chtěla odkvapit, ale tu teprve zpozorovala, že se vede s Patrikem za ruku. »Patriku, pusť...« Tváře jí planuly jako růže. Z lesa se ozývalo tukání datla a hlas kukačky, na kraji paseky se objevila zvědavá srnka a v dáli dozníval rachot vlaku po železném mostě. Čmelák zabzučel Patrikovi kolem ucha a k nohám mu dopadla šiška, ohlodaná veverkou. Všechno kolem dýchalo životem a krásou...

Pro Patrika a Jitku nastaly krásné dni hlubokého a nerozlučného přátelství — kouzlo ušlechtilé lásky, která je oboustranně tušena, ale nevyřčena.

Byla poslední májová. Z davu vycházejícího z kostela sv. Ignáce se oddělila mladá dvojice a stoupala vzhůru po Ječné ulici k Vinohradům.

»Jsem tak ráda, že dnes varhaník zahrál tu píseň, kterou jsi mi zpíval na Kamenné hoře. Stál jsi dnes zase vedle mne a zpíval: Na tisíce květů ze sna... Někdy by se zdálo, že se život ani nemění, že se všechno opakuje, ale není to pravda, je to vždy jiné.«

»Ano, každý rok je májová se stejným obřadem, to se nemění, ale mění se kazatel, družičky, lidé. To je koloběh života.«

»Já nevím, čím to je, ale vždy, když jdu z poslední májové, mám takový podivný pocit smutku.«

»Rozumím ti, Jitko, je to jako konec roku, vid' ? Májová je krásná a činí celý ten měsíc takový zvláštní. Jeho konec mi připomíná uvadlé květy, je to dojem pomíječnosti všeho, proto ten smutek v nitru. Nikdy neškodí, když si člověk připomene, že je prach a že se v prach obrátí. Ale to neznamená, že bychom se neměli těšiti ze života.«

»Kdyby život nebyl tak trpký a lidé tak zlí.«

»Přihodilo se ti snad dnes něco?«

»Za mnou přicházejí někdy domů dámy, které si dávají šít u nás v saloně, a chtějí, abych jim něco ušila. Podle modelu jim nikdy nic neudělám, to se nesmí kopírovat, ale jinak... , to víš, každá koruna je dobrá. Dnes jsem si šla pro peníze k manželce velmi dobře známého a bohatého advokáta. Dluží mi již dlouho sto šedesát korun. Osopila se na mne, co si to dovoluji, a pak mi dala — pětikorunu! Stála jsem tam jako žebračka se slzami v očích, neschopna pohybu. Řekla, že mohu být ráda, že mi to vůbec splácí, že bych mohla být vyhozena z práce, kdyby mne udala u šéfové a že bych mohla býti také trestána pro neoprávněné provozování živnosti. Nevím ani, jak jsem se dostala na ulici. Co stála peněz rodinná škola, byla jsem tam tři roky, pak dva roky učitelského ústavu a co se nahrbím nad prací a rozpíchám prsty — a pak je se mnou jednáno jako se žebrákem, když žádám svoje. Kdyby se tak zachovala nějaká obyčejná ženská, dobře, řeknu si, že je nevzdělaná a neví, co je slušnost, ale taková dáma! Je předsedkyní dobročinného spolku, žádná společenská událost se bez ní neobejde, s manželem jsou oba sloupy kultury a socialismu, všechno se před ní klaní... , čemu chceš pak věřit v životě? Urážet chudou švadlenku, to je hrdinství! Je to moje vina, že nemohu býti učitelkou, že nemám protekci? Což jsem se pilně neučila a nepřipravovala na učitelství, což nemám krásná vysvědčení?« Jitce se zlomil hlas a slzy jí vytryskly z očí.

Patrik kráčel mlčky vedle ní temnou, málo oživenou ulicí a zatíнал pěstě. »Manželka tak výborného právníka s nejlepší klientelou, bohatí lidé, vysoce vážení ve společnosti, on se dokonce kdysi ucházel o docenturu na právnické fakultě... , snad sám své ženě tuhle hanebnost poradil!« — — —

(Pokračování.)

F. Choutka: **Kříž v poli**

Se zlatou prškou slunce
tvé ruce žehnají
a voní teplým chlebem.
V tvé zvětralé náruči
dvě kravky
a požehnání zasněnému oráči.
Požehnání zemi vonící jarem,
po níž klouže stín smíru tvých ramen.
Sladko je u tebe večer se modlit
a s oráčem říci snad sladší amen,
když plody jsou hořké,
hořčí než bodláčí.

L. Várnai, B. Bystrica

Ústředí katol. studentstva, Praha

Kresba

VÁCLAV SMETANA: MLÁDÍ KOLOBĚH

Fantasie blouznivých jarních dnů se rozehrála v horkých paprscích léta. Postál jsem opět tváří v tvář šumavským hvozdům jako kdysi... kdysi jsem tou cestou, pokrytou šterkem a vápenným prachem, chodil nejraději. Už od nádražní budovy mně šla v ústřety a zavedla mě až na pokraj školáckých let... Zelený lem jabloní a travnatých luk se nezměnil, jen pampelišky se zarděly rudým nachelem příslého léta. Vše se těšilo ze života: také mně černý roj prácheňských borovic kynul na pozdrav.

Kypící příroda! Zapomněl jsem na všechno, i na blikavý svit pouličních městských lamp a pomalu se mi vyjasňuje: spojuji přetrhané nitky zašlých vzpomínek v jedinou hustou síť a vroubím je mlčivým tichem radostné skutečnosti. Objímám idylu nevinného dětství a kochám se kaleidoskopem prožitých mladých let. Nestačím přemýšlet: jedna událost končí začátkem druhé, až se vše smísí ve vířivý chaos.

To už mě vítá pokora prácheňských lesů. Tlumím koloběh myšlenek v hlubokém šeru. S nejvyššího místa kyne pravice svatého Vojtěcha... O jedné jarní pouti jsem mu svěřil nejsladší tajemství. Modré chrpy očí s vodopádem stříbrných vlasů toužebně očekávaly vlahý příchod letních večerů. Kolikrát jsem Tě prosil, abys moje naděje nezklamal a mě vyslyšel! Kolikrát jsem klečel u Tvých nohou a sladkobolným úsměvem ztraceného poutníka Tě prosil o smilování!

V šerém přítmi lesních velikánů zakvílel hlas nočního dravce. Tak jako před lety. Jen z neharmonického tónu jsem poznal výčitku nad ztraceným přítelem.

Pak zavoněla krajem senoseč a bujné klasy vonícího chleba. Ranní dědina tone v záplavě slunečního zlata. Fantasie štětce malířova by nevytvořila nádhernějšího obrazu! Kraj je plný do bronzova osmahlých ženců a za nimi sbírajících žen a dětí. Vesnice zeje prázdnotou, jen několik starců a slepých psů hlídá utichlá stavení. Uprostřed polní práce zazní hlas zvonku. Ach, naše zvony! Kolikrát se již rozezvučely šíleným nemilosrdným vzlykotem, zvěstujícím poslední osud člověka a jeho odchod na věčnost! Až kosa zazpívala poslední písní žní: písní nejkrásnější a požehnanou. Dílo Boží se podařilo: jednoho srpnového jitra vyšla nám v ústřety z otevřených selských vrat dívčice uzardělých lící v červené zástěrce s bochníkem kyprého Božího daru.

Zaradovalo se srdce člověka nad nejpožehnanějším dílem lidské práce...

Stojím tu ještě a vzpomínám, jak..., jak ten kraj mezi lesy voněl zlatým chlebem a skvělým soulad míru a práce naplňoval ovzduší. Vzpomínám na modré, rozjásané letní noci. Objevily se vždy přede mnou jako šípkové královny z pohádek našich babiček a odešly zas tak lehce a tajemně. Večer dovedl spojití vše, radost i žal, spokojenost i denní únavu v zasloužený odpočinek. Takové byly naše večery, noci, noci, večery.

Vzpomínám... Bloudil jsem vysokým modrým nebem a marně hledal cestičky tužeh a ideálů. Snil jsem. Proč jsem chodil sám a kochal se pohledem na vlnící se lány a báz-

livé květy pampelišek? Odpověď nepřichází, neboť pryč jest krásné léto a žhavé polibky hořící země ustrnuly ve vyzývavém pohledu neradostné zimy. Neradostné? Bylo krásné zimní odpoledne, jedno z tisíce. Z vysokých ledových zámek posílalo k nám široké úsměvy slunce a kraj se perlil v pohádkové záplavě pozemských hvězd. Srdce se rozlévalo nad nevyslovitelnou touhou, ale zároveň plakalo nad našimi lesy tam na druhé straně....

Byly vánoce a příroda se radovala nad příchodem člověka mezi nás.

Pomalou, krok za krokem, tiše, tiše, aby nevzbudil spící dědinu, plíží se k nám z šumavských lesů a hor první posel jara. Nejdříve zlatým úsměvem zulíbá v tmavých komůrkách kypící tvářičky spících andílků, pak se rozesměje tisíci pozdravy celým krajem. Ohnivý, mocný žár naděje a neznámého štěstí si klestí nemilosrdně a bezohledně cestu mladým srdcem; vždyť tam na té nejvyšší skále mává kdosi na nás bílým kapesníkem s kytičkou modrých fialek. Jak přejít úskalí, propasti a záludné stezky, neuklouznout, nepadnout a jít přitom zpříma a rovně, jak přemoci nesmělost duše nad prvním zábleskem trochy papírového štěstí a jak se vřadit do uraganu nadějí, slibů a přísah, první lásky a zklamání především?

Nechtěl bych být šťasten, bojím se štěstí. Chtěl bych však v předjaří být v našich lesích, chtěl bych na našich polích orat a sít, sít a dívat se za mizejícím skřivánkem daleko, daleko...

František Adamec: Už nepůjdu

*Už nepůjdu nažloutlým klekáním podzimních večerů
sen rolníček se rozpadl v lesklý prach
jenž hřmí v tu prázdnou nevěru
Loupežník s dýkou chodí po horách*

*Už nepůjdu Stmívá se Zbloudil bych
po lesních cestách plných jahod a pavučin
Na hroudě světla našel bych snad zkrvavělé rty hladových
a pošlapal milenců stín*

*Už nepůjdu Klíčová dírka přes niž hledíš je tvůj svět
a ostatně kam by ses rozběhl? Kolik je bídy tolik je cest
Což nevidíš u prahu pouští stín můj hladovět?
Opravdu ne? Zvuk rolníček zkolébal mě na cimbuří hvězd*

*Už nepůjdu Raději srdce zašlapu do prachu silnice
ať drolicím se svítáním zemře na úsvitě zrad
ať více nevolá po odluplých večerech svázaných do kytice
Nemohu odejít kam dříve šel bych snad*

*Už nepůjdu Srdce jsem zašlapal do trní okolo cest a polí
to srdce blátěné jež kdysi milovalo sních
a srpnové růže v zahrádkách jež už se drolí
v stínech pohřebních*

Š. B.:

Očami obloka

*Očami obloka
na mňa sa pozerá
mesiačik maľučký
Na mňa sa pozerá
akoby v polosne
a oknom načiera
požiare pohaslé
Možno ma zobudí
jeho hlas nevinný
keď polnoc vypije
túlačky bez viny
Možno ma očarí
ľúbosťou sviežich líc
keď kráčať prestanem
pretekcom do ulíc*

*Očami obloka
na mňa sa pozerá
mesiačik maľučký*

— — —
*Na mňa sa pozerá
akoby v polosne
a oknom načiera
požiare pohaslé*

B E D Ě R I C H P Ů Ź A N A D Ě J E

Jsou takové chvílky v lidském životě, kdy člověka opouští naděje. Není to v situacích nejnebezpečnějších a nejbevyhodnějších: tehdy je člověk naplněn nadějí na oslepení, kdy třeba zavře oči, očekává ránu, a přenechá tak řízení svého osudu někomu jinému. Se zavřenýma očima před rozhodnou ranou je člověk ve svém sebevědomí potřen tak, že je cele v rukou naděje — a nejkrásnější naděje je přece jenom smrt. Ale jsou chvíle, kdy člověka opouští naděje, ten sytý životní klad, který spojuje člověka s tím, co je mimo něj, co tak nevyhladitelně připomíná duši jakousi cestu ke krásnému cíli, tato naděje, jež je tak silným a vítězným soupeřem děsu z prázdna a strachu z neznáma,

naděje, která se mi zdá potvrzením onoho »anima humana naturaliter christiana«, ta naděje se člověku odcizuje, jako se odcizuje cítící bolest duše, jež milovala a byla zhrzena ve své lásce.

Naděje, zlaté křídlo nebeských andělů, jež vanutím jistot tiší úžeh ran, jež hnisem se provalují a řevavějí krví žhnou! Naděje, zlatý dešť, který svlažuješ praskající dna vyschlých rybníků a studní a vzlínáš od kořenů k slunci, abys naplnila život. Naděje, zlatý střešný dní, skloněných k večeru jako klenba nekonečné chodby, na jejímž konci lomíš světlo, které znamená vysvobození z temnoty... Naděje, zlatý most přes propasti, jsem připraven tisíckrát tě vzývat, neboť jsi směrem duše člověkovy, jsi ukazatelem cesty a věčným samaritánem, který léčí rány vínem a olejem...

A přece jsou chvíle v životě lidském, kdy naděje odchází, jako uražený milenec, jako zneuctěné srdce, jako bortící se tón. A to není tehdy, když člověk se bojí o život, kdy čeká ránu, kdy větrí blízkou smrt. Ne tehdy, když mu červ nemoci prolezl plíce, kdy usedá zhoustlá krev a kdy mu křeč ztáhne údy, ne tehdy, kdy pláče a lomí rukama. Naděje odchází v podivných okamžicích — a člověk neví proč a jak — — — Pojednou se zastaví pohyb světa, krajina zkamení, hvězdy ustrnou, všechno je pojednou osamocené, prázdné a bez cíle. Věci se nijak nejmenují, svět se ztrácí, jako by jej drtil prst zmaru, není cesty — propadla se, není strachu ani hrůzy: není rozhodování ani pro život ani pro smrt, člověk už vlastně v té chvíli není účelně živ... Ne jako růžencová zrnka, nýbrž jako zaschlé drobtý chleba bez šťávy pouští člověk mezi prsty ty chvíle, ztrnule a bez zvuku se ztrácející v nic. Lidský život bez naděje nemá kontinuity a je cele obětí smrti v té chvíli, kdy naděje pozbyl. Není v tom hrůza ani neklid... Naděje v člověku usmrtila ta věc, která ji zapudila: naprostý nezáměr bytosti na tom, zdali život v ní bude pokračovat nebo se skončí. Je to už takový stav nicoty, že člověk se smrti nebojí, poněvadž ji má v sobě jako opojný jed lhostejného uspokojení. Člověk je katastrofálně uspokojen, uspokojen tak, že ztratil všechnen neklid, obnovující v něm naději, všecek strach, který by měla vyvažovat, všechnu melancholii, kterou by měla prosvětlovat.

Je to okamžik klidné smrti lidské duše, kdy hyne, prosycená jedem nicotností.

Pozdrav jara

Zem voní...

*široké listy nad ní se kloní
a chladí tichým stínem
schoulenou trávu
tak unavenou bílým hermelínem*

*Rozkvetlá střemcha ze svého hávu
tu na cestu strásá
stříbro tvých květů rozmile prosté
Kdes zvlněné osení v lehounkém šumění roste
ve výši zvonivě jásá
si v písni hrdé
skromný pěvec hroudy tvrdé*

*Zas rosu z večera jak jas svůj třpytí
vítězný paprsek v slzení stírá
již k síle nového jara nového žití
všechno se posvátně otevírá*

*Když z polí luk a z keřů háje
vábně vlhý vánek vlaje
tu stará vrba bříza bílá
p o z d r a v j a r a světem rozesílá...*

J. M. Lesný.

R. Dostál: Mizející stopy

*Byla jsi jaro s pestrou šachovnicí
ve vlasech věneček prvního kvítí
sněženky bledule fialky
žlutá do zelené svítí
Rašící snítka — červánky v líci*

*Byla jsi léto se slunečním hřáním
zvonily kopy kypěl tvůj smích
do vlasů přibyl vlčí mák
v kroky zní píseň pšenic posledních
Sloka se skromným přáním*

*Na podzim vracela ses s mlhou
do vlasů napadly náruče zlatého listí
do smutných dešťů vloudil se pláč
nárek do vichru sten nad bolestí
mizející tváři s vyrudlou stuhou*

*Pak opět zima všude pusto všude sněh
zaváta stopa těkavých dnů
zamrzly tůně lákavých rozkoší
větry odvály náruče bláhových snů
ve stínech tone kytice vzpomínek uvadlých*

F. Choutka: Krajino!

*Slehlé jsou brázdy u zmlklých cest,
šlápoty po zimě studí
v tvé dlani sypkých hlin.*

*Čekám, až znovu žito začne kvést,
až hodí této první stín,
až v hlubokých nocích strásajících vláhu smilování
dýchne tvá láska z brázd.*

*Plody již cítím na tvrdých stolech
v přivržených chalupách se stříbrem pavučin
a láska pro budoucnost
světí požehnání plný klín.*

*Krajino — — —
milenko modra a hvězd
teskně roztoužená mladostí bříz,
se zářivým jasem v očích rybníků.*

*Skřivánek do klína
strásá ti nejhezčí trylek, nejhezčí rým.
Rosou si smýváš hříchy
a varhany svatě zní
když hřeben větrů česá les.*

*Stará cihelna skřípavě nařiká,
když ztrácíš mladost
a jaro ti pod rukou utíká.
Rány si zastíráš závojem mlh
jež v prsou ti po pluhu zůstaly.*

*Krajino — — —
tichá odevzdaná schránko bolů.
Ne, nikdy, nikomu bychom tě nedali
pro černé smutky vonící novotou
pro čistotu rosy v kalichu údolí.
Nedali! Nedali!
Krajino!*

D V A

M a t k a.

Dověděl se, že musí umřít. Tatínek přišel k němu divně zbledlý a jeho hlas zněl jako z jiného světa, když to říkal. Ani ho to nevzrušilo, ptal se jen, není-li nějaká záchrana. Není, lékař řekl, že je vše marné.

Sedala do vlaku, kam ji s otcem doprovázel. Něco jím prošlo, uvědomil si, že ji vidí naposledy. Už si s ní nebude povídat, nebude ji hladit, nebude se s ní mazlit, líbat, nebude mu znít její kolébající hlas, hlas matky.

Proč? Proč?

Což není záchrana? Proč se nepromluvílo pořádně s lékařem? Tati, proč? Ještě tam poběhni. Nejezdi! Nejezdi!

Ale vlak se pomalu rozjíždí. Její ruka mu kyne v dobrém pohybu, plném mateřské něhy a smutku z loučení. Běží s vlakem. Najednou se dá do pláče. Vlak, dostávající stále větší rychlost, zpomalil. Tak jím otrásl ten nečekaný pláč.

Běží dál podle vlaku a pláče, pláče, zoufale pláče, chce skočit do dvířek a jet s mámou, nebo aspoň se vrhnout pod kola. Ale vlak supí, už mizí v dál, poslední nedopověděný pohyb ruky a — — — tupost.

Probudil se a uvědomil si, že maminčina nemoc již minula nebezpečný bod. Jak milá úleva! Také se mu úplně ujasnilo, co proň máma znamená.

O t e c.

Šli spolu lesem. Povídal tatínkovi veselé a nepatrné události ze školy a z kousků, které provádějí s kamarády. On jemu zas o svém mládí. Srovnávali doby, zanotovali si studentskou písničku, hovořili o všem možném v radostné, klidné a se vším vyrovnané shodě.

Kdo by je slyšel, dost těžko by poznal, který je otec a který syn, protože jejich hlasy se podobaly, skoro shodovaly. Také jejich postavy byly asi stejné, obličej, vlasy; jen rozdíl stáří na nich vytyčil odlišnost.

Více však je spojovala jakási vnitřní stejnost. Z jejich hovoru, i když se týkal bezvýznamných věcí, přímo číselná láska, radostná a čistá láska, opravdový vnitřní poměr otce se synem.

A když šli mlčky, v chůzi se přimkli k sobě, vzali se navzájem v pasu, a tak se vedli, dala se jejich jednotnost a souladnost přímo hmatat.

Přišli k rybníku. Z louky zněla hádka nějakého děvčete s otcem. Padala prudká slova. Z těch bylo zřejmo nepochopení mezi tam těmi.

V té chvíli se otec a syn na sebe podívali. Neřekli ani slova, ale jejich oči mluvily k sobě navzájem: tohle nikdy mezi námi nebude.

J. BUŠINA: OČI CIRKUSOVÉ PRINCEZNY

Se všech nároží a rozkodrcaných plotů řvaly pluky obrovitých písmen, že na periferii hodlá rozbítí stan slavný cirkus, honosící se nejedním královským vyznamenáním, neboť předváděl své metafysické kejkle před různými monarchy.

Měsíček již vynořoval polovinu své baculaté tváře z neviditelná, když jsem se zahleděl do syčivého plamene acetylenky, jenž tvořil svatozář doně Lamar. Při představení hrála na harmoniku a pak nechávala okolo své hlavy svištět nože, zabodávající se do černého prkna. Měla smutně hnědé oči a jejich velikost a pokora mě zabořila; její snědá tvář byla orámována hájem černých vlasů, v nichž se zrcadlily hladiny jezer zářícími šperky a rudou stuhou.

Doña Lamar neplatila za uznávanou veličinu v cirkusovém staně, »vždyť kromě svých velikých očí ničím nevyniká,« říkali; byla určena, jistě už osudem, za věčný stín slavným hvězdám, které vydávaly arci už hodně blikotavé a matné světlo, a k vyplňování mezer v programu. Toto její podřadnější postavení prozrazovaly i plakáty, které se hlučně vychloubaly, že: »pan Ruddi provádí krkolomné cviky na visuté hrazdě smrti, při čemž už nejeden slavný borec zaplatil svou odvahu smrtí. — Slečna Ema předvede černošské tance, které se podařilo získati slavnému badateli Kreibartovi od dosud neznámých kmenů v temné Africe s nasazením vlastního života. — Jízdu na neosedlaném mustangovi provede známá kráska Ellen, oslňující dosud jen vyšší společnost v evropských velkoměstech«. A docela dole, jako by náhodou nebo nedopatřením: »O lyrickou náladu v přestávkách se postará kromě orientální hudby doña Lamar, jejíž krásné, žhavé oči musíte vidět!«

Kamarád Alfred o ní tvrdil, že je to Arabka; mně se zdála spíše Španělkou, ale nadzemská tesklivost jejího pohledu, který hřejivě hladil a líbal zároveň, vyvracel mou domněnku, protože o Španělkách je známo, že jsou veselé a vášnivé. Georg, obírající se studiem ras, tvrdil, že je to obyčejná cikánka. Řekli jsme mu, že je hlupák, protože cikánky mívají v náruči nemluvně a na sobě špinavé sukně; obyčejně bývají staré a bezzubé, kdežto doña Lamar byla mladoučká a měla krásné, sněhobílé zoubky.

Představení se chýlilo ke konci — a musím přiznati, že nejhezčí byly ony přestávky, vyplněné vrískavými zvuky hudby z neznámých tropů a teplem velikých očí, jež ohřívalo prostor. Lidé se naposled rozhlédli, hledající cestu k domovu.

Já a Lamar jsem stáli opodál pod jabloňovou větví s rašícími poupaty. Lamar měla nevlastní matku, která neoplývala mateřskou láskou, jež by zažehla v očích ohníčky dětského štěstí. Poupata jen neviditelně se načechrala, zatím co naše srdce byla už plna růžových květů. Naposled stisk rukou a dlouhý, měkký a táhlý pohled smutných očí dívčích a Lamar zmizela ve voze. Ještě ze dveří zamávala nahou snědou paží a hnědé oči ztemněly a zesmutněly nemožností dojítí věčné lásky.

Druhého dne pokračoval cirkus v nekonečné pouti za věčnou láskou. A doña Lamar, to děvče s velkýma očima, s ním. Naše oči, opojené čistotou lásky jako kalichem starého, nesmíchaného nektaru Bacchova vedly se za ruce až k zátočině, kde naposled a navždy stiskly si ruce.

ERNEST MACH: BŘEZNOVÁ POVODEŇ

Bylo časné jaro. Slunce svítilo s bezmračné odpolední oblohy už jasněji a kdokoli dnes vyšel do polí, spokojen vdechoval vzduch mírně rozechvělý nad písčitou cestou. Slib nového léta, nového máje byl již tiše vyřčen žlutavou září, polévající obzor. A třebaže dosud neviděls motýlích křídel, ani krovek spěchajících brouků, tušil jsi již jejich příští pohyb, kterým brzy bude zaplněn prostor dnes prázdný, mlčenlivý a čekající.

Pěšinou vroubenou břízami přicházel k městu mladý muž. Nízké slunce ho oslňovalo; přicláněl si chvílemi rukou zrak. Zcela zaměstnán přemýšlením nerozhlízel se kolem jako činil jindy, když se vracel na několik dní domů. Dnešní jeho návštěva lišila se značně od všech předešlých. Tomáš Klán byl si příliš vědom rozhodnutí odjetí navždy do cizí země. Zkoumal se již několikrát, aby poznal, není-li cesta odtud pouhým ústupem z kolbiště. Po každé se však ujistil, že vzdálením neuhne zápasu. Naopak. Vystaví se

jinému, úpornějšímu. A proto nezaváhal, ani nepozbyl klidu, když hodina, poslední ve vlasti, přiblížila se již na dosah.

Vzpomínka na dívku, se kterou se proto rozešel, vzrušovala ho nejméně. — Příští léto Kamile brzy osuší pláč, pomyslel si. —

Když potom uviděl veliké plechové hodiny nad otcovým krámkem, zanechal Tomáš přemítání. Pocit domova jím pronikl. Vychutnával jej. Sytil se jím jako hladové dítě vytouženým mlékem, i zastavil se, aby nerušen chůzí nabral co nejvíce větru, který omýval rodný dům a proudil posléze do pootevřených úst mladíkových. —

Ze stavení vyběhlo děvče a stanulo překvapeně; člověk před domem měl povědomou tvář. »Tomáš přijel,« ozvalo se a už se Klán vítal se sestrou.

»Naši jsou u Maříků. Půjdu pro ně. Počkej zatím doma . . .«

*

Ovzduší pokojíku, zahoustlé kouřem mnoha cigaret, dusilo Havla. Chtěl rozevřítí okenní křídla, ale upamatoval se na výstrahu bytné, že zpuchřelý rám by se vyvrátil, kdyby jím bylo pohnuto. Za všechnu nastalou škodu prý pan Mařík ručí.

Havel se trpce pousmál a odstoupil od skel, dávno nemytých. Oblekl otřelý starý kabát a vyšel do ulic. Svěží větřík zavanul mu do tváře. Havel mimoděk zvedl límec.

Dnes mají doma radost z krásného dne, pomyslel a zatoužil spatřit hladinu některé z tůní, zčeřenou, s rákosinami věčně roztřesenými; kolik odpolední vyhrál si jako kluk u těch modravých zrcadel, plaše ptáky a pouštěje lodičky z kůry, které hnány povětrím, vzdalovaly se daleko od břehu.

Snad proto zamířil teď k Vltavě. Když se však naklonil přes zábradlí jednoho z mostů, opustila ho už vidina dětských let. Neviděl než zkalenou, líně tekoucí vodu, kterou nebrázdily divoké kachny, ani se nad ní neozvalo čejčí volání. —

Zklamán odcházel Mařík do uliček malostranských. Stoupal příkrou cestou k Hradčanům a posléze stanul v blízkosti Hradu, zaujat širokým výhledem na rozlehlost města. Co je tu střech! Malebných a náhodně skupených ploch laickému oku. A zatím jejich rozličnými sklony a okapy sváděna voda dešťů v místa předem stanovená. — Jaký to úkol při různosti půdorysů a výšek budov. Kolik tesařů lámalo si jím hlavy. Kolik pilných rukou se mozolilo, aby nakonec znužený nedělní výletník zvolal: »Hle, poesie hřebenů Prahy!«

Najednou pocítil Havel nový zájem o práci; stavitelské povolání, které studoval už tolik let s nechutí vystřídanou občas tupou trpností, objevilo se mu v příznivějším světle. Nesmírné mraveniště, které spatřoval v panoramatu pod sebou, bylo zaplaveno životem, jehož mohutný tok valil se ulicemi, tryskaje z pramenů nikdy nevysýchajících. Zachtělo se mu usměrňovat proud, odstraňovat překážky navalené mu v cestu, řešit nejvýhodnější profil řečiště.

Poblíž Maříka zaskřípaly brzdy autobusu. — Turisté. — Ochraptlý průvodčí upozorňoval účastníky výpravy cizí řečí na jednotlivé stavby pražské. Havel se odvrátil. Záviděl těm dobře oblečeným lidem, aniž si povšiml únavy, která jim ležela ve zrácích. Únavy a přemáhané nudy. Projížděli nespočtem měst a zemí snad jen proto, aby jejich zápisník byl obohacen novou poznámkou anebo novým slůvkem společenský rozhovor, kdy se pronáší s nedbalým posunem ruky: »— tam všude už jsem byl —«

Jiskra, jež prve zažhnula v Havlovi, opět pohasla. Zastyděl se za ono snění nad městem, ironisoval je, až zhořklo v pachuť, které se rychle zbavit je nejvýš nutno. — Co zmožu já s rozbitými botami a žaludkem věčně prázdným, když je tolik vhodnějších a lepších lidí, kteří se nemusí zabývatí otázkou nasycení a oblečení, tou otázkou, již u mne podléhá největší část každodenních myšlenek. Jak se mohu vážně věnovatí studiu, když nejsem jist, zda jej už zítra nepřeruším, protože nemám na oběd — posmíval se Havel. Bylo mu, jako by se všechna neblahá léta jeho života nakupila na temeno jeho hlavy. A vnitřnosti jeho zatápěla hořká voda sebemučivých úvah. Rád zveličoval svou chudobu, která ostatně nebyla větší než u sta jiných studentů, kteří ji však snášeli a překonávali lépe. Maříkovi působilo zvláštní rozkoš zabývatí se sebou, pitvatí se, aby se mohl nakonec politovat.

A ještě dříve, než výprava cizinců odjela pokračujíc v prohlídce města, odebral se Havel Mařík s hlavou rozbolavěnou posměšnými i trpitelskými myšlenkami k Loretánskému náměstí.

*

Hledajíc útěchu po tom, co jí řekl Tomáš Klán o představě svého budoucího života, navštívila Kamila Zachová často kout Prahy, kde se shromáždilo několik černých křížů. I dnes pohlížela na nehybná znamení ostře se rýsující proti obloze a vetknutá jednak do trojúhlných štítů kláštera, jednak do věže, jejíž zvonky prosluly ve světě. Největší kříž stál uprostřed náměstí. Drama, jež vyjadřovala obě skřížená břevna, odporovalo poklidu, který se vůkol prostíral. —

Sem nezaléhaly výkřiky kamelotů, ani troubení aut. Nebylo zde věcí, které by připomínaly dívce dnešek. Zde zapomínala posloupnosti časové, představujíc si třeba, že se píše letopočet o sto, dvě stě let mladší. Nebo se sžívala s myšlenkou, že nynější den je neskutečným, přeludným přístím a rozplyne se po chvilce v nic jako těžký sen.

Vyhýbala se přítomnu, aby nemusela myslet na podivína Tomáše. Aby alespoň na několik minut zlehčila skutečnost, i když jí byla po návratu do živějších ulic ohlušována tím pošklebněji.

Dnešního dne se jí však sebeklam nedařil. Prožívala své největší dosud zklamání životní v celém rozsahu. — — —

Kamila Zachová poznala Tomáše Klána ve svém rodišti, průmyslovém městě moravském. — V posledních desetiletích prodělal její rodný kraj značné změny. Prošla jím horečná vlna podnikatelská, která pozvedla životní míru jeho obyvatelů k úrovni evropské. Bohužel, byla tato míra nebezpečně plná věcí fysických; neponechán v ní prostor pro kritiku a duševní život především. Byl by se tam sice každý člověk přel, že předmětem jeho snažení je idea, nikoli materie, avšak při podrobnějším rozboru nedokázal by tuto ideu vyhraniti přesněji. Vpravdě spočívala jen ve znásobení peněžitých příjmů, v jejich dokonalejším využití, anebo v hmotném zabezpečení pro stáří. Ovšem, není to nikterak špatné pro člověka, který si »nechce komplikovati«
svůj lidský úděl. A případné výčitky svědomí, jestliže se vyskytnou, lze umlčeti snadno: jsou tu přece kulturní podniky, vynikající školství, obrazárny

Kamilin otec, ředitel měšťanky Vincenc Zach, pohlížel na překotný vývoj města s počátku nedůvěřivě, později však jej vítal. Srovnával dřívější staré chalupy s dnešními rodinnými vilkami, bývalé hokynářské krámy, kde líhala kočka na pytli křížal, s nynějšími obchodními domy o několika patrech. »Jaký to rozdíl,«
chválil Zach, neskrýváje obdiv.

Dívka vzpomínala, jak vždy hájil svůj názor proti Tomáši Klánovi, který nesrůstal s prostředím, kde byl zaměstnán. Sotvaže však nastal první rok výslužby, zdálo se Kamile, jako by se otec pocítil přebytečným v tomto městě mladých. Tušil, že bude přehlížen, a byl přehlížen. Tehdy kapituloval. Když se potom Tomáš rozešel se svými zaměstnavateli a vracel se do Prahy, nabídl pensistovi, že mu v hlavním městě opatří byt, aby se s Kamilou přestěhoval. Ku podivu nebyl Klán ironicky odbyt. »Léto můžeme vždy trávit v otcovském domě,«
pravil posléze ředitel a první krok k matce měst byl učiněn. —

Z přemýšlení vytrhl dívku tichý pozdrav. Pozvedla hlavu. Havel Mařík stál před ní a úsměv zpola výsměšný pohnul jeho ústy.

»Neptám se, co vás přimělo jíti samotnu do těchto zapadlých končin. Váš důvod je zajisté vážný. Děkoval bych náhodě za naše setkání, kdybych nevěděl, že snášíte jen společnost, kterou si volíte sama . . .«

Kamilu dráždil tón Maříkovy řeči. Napadlo ji, že uhodl, co se přihodilo s ní a Tomášem. — Jistě si myslí, že se konečně naplnila slova, jimiž mne kdysi varoval před Klánem, upozorňuje na nedostatky v jeho povaze.

Nechtěla dopřáti Havlovi pocitu mravního vítězství nad mužem, kterého měla ráda. Zatvářila se lhostejně, aby umenšila hořkost, jež ji pojednou vstoupila do úst. A požádala Maříka, aby zůstal, jestliže nechce lépe využítí zbytku dne. Vyhověl.

Vešli do Lorety.

Noc zvolna rozpínala plachty. Arkády se propadly do modrého stínu. Řeholník procházel nádvořím; večerní pobožnost počala se ve chrámu. Hlas varhan prolínal večerem. »Často lituji, že neznám ani noty. Chápete, jak trpně musím naslouchati hudbě? Závídím vám, že nejste odsouzena k pasivitě jako já. Abych jen čekal, jestliže mi bude něco uděleno z pokladnic tónů. Jste šťastna, že můžete sama rozdávat —«

»Moje hra na klavír? — Hovoříte jen s měšťanskou, „musikálně“ vzdělanou dcerkou.

— Vždy mi chyběla trpělivost, abych se vypracovala nad obvyklý průměr děvčete, hodícího „na hodiny“. Snad mi někdy jen Tomáš — —

Vápor bolesti, bezděčně probuzené vyřknutím jména Klánova, přerýl dívčinu řeč. Havel neporušoval mlčení, jež obemklo Kamilu. Využíval ho. Odvrátil se a hledal způsob, jak nejjednodušeji zvědět pravdu o tom, co ho znepokojilo, když prve dívku spatřil a vyhlídl poukrytý smutek v její tváři.

Znám Tomáše dobře. Jistě se pamatujete —

Poznal, že mluví do prázdna. Vyběhl na terasu před budovou. V nejvyšším cípu náměstí ahlédl světlý plášť.

Nejdříve chtěl spěchat za ní. Potom pokrčil rameny, pomalu se obrátil a pokračoval ve své těkavé procházce. (Pokračování.)

VIKTOR SVOBODA: CESTA SAMOTOU

(V. K.)

Kroky počítají čas v husté mlze visící se zčernalých střež... Blesk milosrdného naprsku ji prořezal jiskřicím ostrím, až zranil mé zory... Krev to byla — či byl to arlat náhlého zjevení před blouznivým zrakem? —

Neviděl jsem té chvíle nic. — Jen s haluzí sršela vlhká chladna a němá pocely smutných poutnic, putujících od věčna k cíli bez konce, zarosily mé rty něhou a zarděním tudu...

Trvá necitelnost cesty trpěla oddaně vyhoštěnce; byl jí bolestným břemenem, zařezávajícím se do tepen, byl stínem bez prchavých ilusí, jenž vyssál mizu cév, byl i on khasverem v té chvíli, kdy dychtil po vůni a rozkoši bolesti, po krvácejícím ostnu věčna zraňujícího touhou nezrozených dnů, tajemností vteřin příštích i znáveností nad krutým hazardem hodin tančících, vzdušným krokem nad zradami duší. — Úpěnlivý výkřik úzkosti se proplétal chvějícími se haluzemi a spílal všem ranám a bičům lehající spravedlnosti pro jediný úsměv bez panenské radosti, pro jedinou zoufalost krytou v záluďných záhybech černé tmy stínů...

Zazvoňte čistou číši průsvitných démantů roky, zazvoňte plné vůně omamující věčnou nilostí i radostí bolestné touhy, již stůně můj den! Váš úsměv zrozený na pokrači věčné výhně nechť ztlumí světla a v polostínech všech barev květů, perel, jichž píseň ní věky, ať provane tichem mé svatyně; všechny klávesnice vibrací, jež hoří duhami níru rozezvuč i vůně rozkoši panických na rtech tajemných ať usládnou a opojen írem a zmožen Tvým jasem nechť klesnu jak šílenec v náruč objetí smírů!

Trnava

Ústředí katol. studentstva, Praha

Števo Blavan

Sonet o kráľovskej rúži

*Ak katedrála zmení spevy ktoré tečú z nej
skvosty uschované pri zvonení vo váze
ich svetlá kľakávajú v topáze
a Orfeus s Tebou tiahne k smrti pokojnej*

*Slávik môj spievaj jej pieseň o krajšej zemi
cvrlikaj na husliach môj sonet spodný tón
otvárať klausuru a načúvam: zvoní zvon
skláňam tvár k prameňu krv v žilách vre mi*

*Tulácka spoveď bude Tvoj nalomený stožiar
kolísku mojich piesni z dávnej jari ožiar
ďaleký prístav perlami svieti do peny mizne*

*jak svisnuté hrozno znovu som ožil
zpenená krv leje sa do žíl
smutne na dno do rany blízke*

V Á C L A V A R A P O D O B E N S T V Í

Bartoloměj sedí, odpočívá...

Solná vůně moře se lehce dotýká jeho chřípí. Myšlenky rozrážejí mu rackové, usedající na pobřežní skály nebem a mořem zešedlé. Myšlenky jak vosk vláčnější v jeho mozk. »Pět dětí..., nemoc..., peníze nikde, jen ryby a nekonečné moře. Prodávám, kdo koupí? Můj Pane!«

Hned smělý a s rapírem proti neviditelnému protivníku, hned zaražen vzdálenými cíli, vzpíná ruce k nebi. Otvírají mu východ a s celou prchlivou bolestí agonických křečí svírají zrnka růžence. Netře se duše před pomstou, jen tělo, jsouc spjato se zemí, chce její vodu a chléb. Jen pro své cítí rány uhnětené mořem, tím drsným a svářivým. Jak vyhnanec sem přišel se srdcem královským.

Aby na trh přišel, vstává. CESTA ubíhá jak mezek pohaněčem hnaný.

A z dálky přispěchá mu město vstříc, jako by cítilo, že přicházející návštěvník není z těch, kteří tíhnou k lenosti a špíně, kteří zastaví se jen na okamžik, aby nabrali dechu k nadávce na řád, neb aby sfoukli světlo svědomí osvětlující všechny stíny duše zmrzlé. Otvírá mu brány a vpouští ho mezi dav, aby se s ním smísil, aby s ním tál, plakal i mrzl.

— — — — —
Jak těžká vína přelévala se slova prodavačů a kupců a sykot řečí zanikal kdesi v ústraní ulic. To jih zde mluví svým květem a vyslovuje svůj dar na obdiv sluchu i srdci. To jih zde mluví a mlčí! A mlčí tou němotou, která vždy raší v opuštěnosti trhů.

Za několik hodin stoupne slunce již nad hlavu Bartoloměje a dosud žádný kupec. Zívá hluchotou dne a cítí špendlíky paprsků. Jak plody fíkovníku chystané k exportu je stlačen strach z rány, kterou cítí vznášeti se před zrakem.

Každá minuta podává svědectví o slávě světců, již přikryti povrchností hodin a všedností dne brodí se kalem života.

Pohřížen ve sny, vzpomíná se tehdy, až kdosi ho zatahá za límec oděvu. Tvář přátel renegátů vryla se mu v zrak.

Snad z posměchu přišli k němu. Děs před Satanem vyrazil z úst slova: »Vám neprodám!«

»Prodej tedy, komu chceš.« Každá vráska třímá vztek i zahanbení a přijímá podobu damascenek.

— — — — —
Cesta domů však lehčí i studenější.

Ernest Mach: Nad ohněm

*Hrst lastur dopisy těžítka úlomek
několik pohlednic kde modrá obloha
už valně pobledla a nože ze dřeva
po léta ležely na dně mých zásuvek*

*Třebaže pálím dnes tu ztrouchnivělou změt
jsem téměř přesvědčen že zničit nemohu
tvou fotografii kde kloníš nad vodu
svůj bledý obličej jež pozastřela hněd*

*Vím dobře že si tě už nikdy neusmírím
já tenkrát propás jsem tvá slova laskavá
jako vždy odvrácen jako vždy hledě jinam*

*Ted' žhavým uhlíkem do středu tvých úst mířím
poplašně svítí mi tvoje tvář shořelá
když o ní v zimních dnech zdánlivě kliden snívám*

Havránek: Smutným dnům

*Ústa svá probodli jste růží
a smutkem přívátým snad z polí,
touhou úst tolikrát probodených
vzpomínky moje bolí.*

*Do písni tuláků a mladého vína
o lásce, o létě i o děvčeti
sladkou svou bolest zakleli jste tichem
a šťastným smíchem bezstarostných dětí.*

*Kytice máků z cest a strání
ve džbánech s hrdlem uraženým,
košíček naděje a splnitelných přání
dejte i uzdraveným.*

*Vetkejte úsměv do své tváře,
než přijde noc, než přijdou sny k ránu,
vetkejte úsměv do své tváře
a nenechte hru nedohránu.*

V Ě R A L H O T S K Á : Z M Ě H O D E N Í K U

Neděle 19. února 1939.

Jedeme do Brozan. Asfaltová silnice jak moje guma na inkoust, která je stále špinavá, je pokryta náledím, jež se v matném slunci leskne jak staré stříbro na náhrdelníku, který jsem onedlou viděla u starožitníka. Objevují se oškubané stráně Ouholiček s řadou vil, unavených svou nemohoucností být natřeny jinou barvou než tou protivnou šedí. A ta cesta, tak nudná. A zase, zase pole — »širé rodné lány...«, začala Zdeňka recitovat. Byla však přerušena úšklebkem všech. Na horizontu mlha (»jak závoj té tajemné dámy v tom románě, co čtu...«, podotkla Danuše, patrně chtějíc vyzkoušet svůj zneuznávaný básnický talent na nás) a za ní hory Středohoří, už tam za tou závorou s provisorní celnicí. Je mi špatně. A přece ty vrcholky jsou stále stejné. Jsou a — optimisticky budou — (?). Tamhle vlevo u silnice je jakési černé hejno vran. Blížíme se. Ne, vrány to nejsou — jsou to nějaké haldy železa a u toho vojáci. Ach ano, poslední linie — vytrhané černé železné podpěry, jezdcí, leží neškodné, bez ostnatých drátů, na staré vrásčité půdě. Víš, tady měla téci krev dvou národů, národů kulturních, v XX. století. Toto pole s několika keři a stromy v pozadí mělo být svědkem, jak se civilisace vraždí a zabíjí. Podívala jsem se tam, za tu mlhu. A z těch myšlenek zbyla také jen hromada železa, starého železa... Napravo sedí památník našeho vzniku, Říp, s bělavou kapličkou nahoře. Jako záchrana a připomínka národu zde je, s tím svým zelenavým svahem a cestou, kudy snad praotec Čech kráčel, a s tou bílou svatyní svatého Jiří. A nad tou marně se pachtící zemí, nad širými lány i nad těmi vrcholky, víš, tam, a ukazuješ malátně rukou dopředu, je modrá obloha, tak něžná jako pás Lékařky Lurdské, taková čistě nevinná a láskyplná. Už nemyslím na slzy, které jsem před chvílí měla v očích, ne, dívám se do výše, která přináší mír a lásku. A tiše si říkám s Faustem »Ty Nevinosti stánku...« a chtěla bych dodat ještě něco, něco mocnějšího a krásnějšího, ale nevím již nic.

Vévoda: *Byl u nás chlapec*

*Z večerů prosincových a z kaluže mraků
sype se světlo mušek svatojanských
— drobounké vločky, sních.*

*Dozněly kroky odcházejících
ze stínu kapličky do svitu večerů.
Marně jsem chytal těch chviliek nádheru.*

*Byl u nás chlapec, je to už dávno,
prosíval tiše, prosíval beze slov,
choďval soumrakem léta, brouzдал se polednem
zim —*

*— ani nevím, zdali to říci smím —
že v duši nosíval lásku
a z očí mu šlehal smích.*

*Dávno už dozněl hluk jeho kroků,
ještě tam kaplička stojí ve stínu smrků,
ale ten chlapec, ten chlapec...*

*je to už dávno,
škoda slov:
dávno už dozněl hluk jeho kroků.*

*Jen z večerů prosincových a z kaluže mraků
sype se světlo mušek svatojanských
— drobounké vločky, sních.*

V Marie K.: *Děvčátko*

*Kdybyste znali to děvčátko,
které jsem potkal v májovém šeru,
žel, bylo to všechno jen nakrátko,
jen několik mámivých večerů.*

*Kdybyste znali to vábení
pohledů, hlasu a úsměvů,
zachvění dlaně při loučení,
kouzelné mámení zpěvu —*

*je to jen blouznění marné.
Měl jsem ji rád, tu princeznu
z pohádky nadarmo vyprávěné.
Nic si z vás, květiny, už nevezmu!*

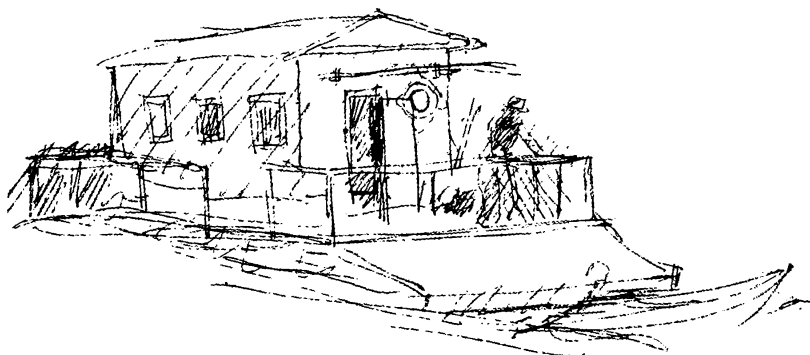
*I úsměv a polibek mi dala,
věřil jsem, že mě má ráda.
Za chvíli všecko mi vzala.
Srdce, jen srdce dál strádá.*

*Dnes se mi princezna vdala.
Škoda je vzpomínek pro tebe.
Cos mi jen pro posměch dala
— úsměv a polibek — vezmu si do nebe.*

*Měl jsem tě rád, mé děvčátko,
které jsem políbil v májovém šeru
— žel, bylo to všecko tak nakrátko,
jen několik mámivých večerů.*

klv: Odtékající čas

*Den je jen slepec
v nachovém rouchu
jenž odvrací tvář
Noci jsi den jenž oblékl
smuteční plášť
Jak žena se převlékáš
vteřino
a to co mámi nás
ten smutek zániku
to je ten bílý záblesk
mezi vteřinami*

V. Berka, Praha
Ústředí katol. studentstva, Praha
Kresba

J J N O V Á K S V Ě T L O S T Í N U

Obarvené listy na větroví jako by dodávaly jiný nádech slunečním paprskům. Skutečně. Slunce nerozprašuje bílý prach, jenž silně bije do očí, nýbrž žlutý, až oranžový, lahodící oku. Vystoupilo již nad kostelní budovu a zář jeho se zaleskla v pokoji protější budovy. Tu a tam dopadla v pokoji světlá záplava na zeď, na podlahu, chvílemi se zdálo, že neznámá ruka přilepila pruh světležlutého papíru na knihy rozházené po pracovním stolku. Nebyl to žádný div, ježto světlu bránilo dvojité okno svým bohatým žebrovím. Po chvilce úzký pruh světla se svezl se stolku na zeď a dotkl se přibitých nohou Páně na dřevěném kříži.

Ve světle ztmavěla rána od hřebu a tmavé skvrny krvavě zrudly. Rudé skvrny pohybem světelného závoje jako by pozvolna padaly k zemi. Pod křížem seděl muž, maje hlavu opřenou o opěradlo židle. Snad pocítil žár padajících krůpějí, že pozdvihl hlavu. Nikdo jej nerušil. Jen ponuré ticho bylo chvílkami přerýváno tikotem červotočů.

Paprsek světla zatím již postoupil, hrud' zbělela a znatelně vystoupily rysy obličeje. Nebyl již obličejem trpitelným. Vždyť teď záře dala mohutněji vystoupit staženému obočí, na prsou se vyklenula žebra. Stačilo by jen přiložit pěst na hrud' a tichá ústa by zvolala: »Já jsem cesta. Kdo tou jde, nezbloudí!« Nemůže. Ruce jsou přibity k ramenům kříže...

Zrak muže spočinul na obličeji Trpitele a srdce mu silněji zabušilo. Sepjal ruce k modlitbě. Nemodlil se. Nemohl... Před očima se mu rozvířilo plno myšlenek a osvětlený obličej jej bil do očí. »Vzpomeneš si někdy na mne?« táže se tvář Spasitelova. Muž stojí. »Ano, myslím,« chce odpovědět, leč hlas se zarazil o rty, takže jen došeptal odpověď: »Ano, myslím na Tebe, ale když je mi nejhůře.«

Slunce postoupilo trochu k západu, ve světnici se rozlilo zase jednotvárné světlo polostínu, a kříž s Ukřižovaným ztemněl v odpověď muži...

P. M. V E Č E R V Z - A H R Á D C E

Přišlo to na ni tak náhle. Vběhla do zahrádky, zatočila se a rozpráhla ruce do večerního chladu. Měla v sobě tolik, tolik radosti. Snad to ani nebyla radost: chtělo se jí vykřiknout. Jásavý výkřik jí však uvázl v hrdle. Zpozorovala pojednou, že v přírodě je klid. To jen v jejím nitru jásalo neznámou radostí a spokojeností. Kolem bylo ticho. Jen ze včelínu se ozývalo tlumené bzucení včel a ze silnice občas zahouklo auto. Dívala se na měkké stíny, které se neslyšně kladly vedle sebe. Jak ty fialky vonějí, pomyslíla si. Popošla k fialkám před včelínem, klekla si na zem a vdechovala do sebe jejich vůni smíšenou s vlhkostí země. Brzy vstala, a s očima široce rozevřenými se zadívala na

záhonek dosud nerozkvetlých růží. — Kolikrát mně budeš ještě nadarmo volat, země růží? Na růžovém poli se mnou po prvé mluvila maminka o životě. Pamatuji se na tu rozmluvu ještě dobře. Bylo to v květnu před deseti lety. Šla jsem vedle maminky. Nesla mé sandály a já jsem měla v klíně orosené červené a bílé růže. Kolem nás bylo tolik slunce, modře a růží. »Kdy pojedeme domů, do Československa?« otázala jsem se jí. »Já snad už nikdy,« odpověděla. Došly jsme na konec růžového pole a sedly jsme si na trávník. Vzala mé ruce do svých a mluvila ke mně: »Haničko, jsi mladinká, máš bílé a měkké ručky. Život je však přísný hospodář, u něho se musí mnoho a poctivě pracovat. Pamatuješ se, jak jsi přišla jednou na pole za strýcem, pohladil tě, a když odešel, řeklas mi, že má tvrdou dlaň. Upracované a drsné ruce mívají ti, kteří v době žní často zvedají plné náruči těžkých zlatých klasů. Až budeš velká, pochopíš, že doba žní je lidský život.« — »Maminko, nechci vědět, co je život, jen když mám tebe.« Objala jsem ji kolem krku a zadívala jsem se na modrou oblohu. Na rameno mi skanula slza. — Dnes vím, proč maminka plakala. Byla mladá a musila zemřít. Za deset let se člověk naučí žít bez matky. — Hanka stojí v zahrádce a v duši má takový klid, který cítí tehdy, když kněz odešel od oltáře a ministrant zhasl poslední svíci.

B E D Ř I C H P Ů Ž A Z K L A M Á N Í

Zklamání je stříbrný motýl, který zvěstuje příchod nového světla. Je zapomenutý listonoš Boží milosti a lásky, připomínající stále... ve dnech, kdy záře pramení z bohatství..., že Bůh nám nedá spočinout na dně klidných vod spokojenosti. Zklamání, zlatá vichřice pravdy, která smetáš falešné absolutno našich tužeb, střechýle stříbrný, jež se chytá duše pro záchranu, unášená přívalem zbytečného blaha, ohnivá a kypící injekce života, která probouzíš na smrtelném loži, vnikej nám do žil a osvěžuj nás krásnými slovy ustavičné askese. Věčné zklamání kráčí odevšad, na západ, východ i na jih a sever, objímá se sveřepou radostí svět, aby neutronul. Proplouvá srdcem jako úžinou a krouží nad hlavami jako supi nad těmi, jimž na poušti utichá srdce.

Zklamání, dárce bolesti, buď zdrávo! Občerstvuješ duši v pozornosti k Bohu, kdykoli vysychá pramen její lásky, vytrhuješ z bludu a šílenství zbloudilosti, vyrážíš člověku z ruky marnou zbraň světa, s níž by snad bojoval na straně ďábla, prodáv svou duši. Pronášíš slova prorocká, moudrá a úžasně krásná nad změtí a blouděním světa: že všechno je marnost..., marnost nad marnost a trápení ducha. Jsi hostitelkou duše v jistotách mimo svět a vysvoboditelkou ze skutečného trápení pozemského.

Zklamání, měsíční odlesku, lpící na všech věcech tohoto světa, neustáváš v boji proti liché naději a línosti srdce a ducha, abys očistilo naději jedinou, naději skutečnou: Bože, buď chválen za stříbrný šíp, jímž protkneš naše srdce, když zbloudíme příliš v honbě za pozemským statkem a tužbami těla, Bože, Svobodo a Radosti naše.

V půlhodince

Je půlhodinka. Chvilé oddechu i pilné práce. Hlavvy kandidátek se sklánějí nad učebnicemi, zábavnými knihami a ručními pracemi. Vzádu u zdi kdosi počítá: » $3 \times 5 = 12$, é pardon, pardon, to není 12, to je 20. Promiň laskavě, že tě vyrušuji, ale je opravdu $3 \times 5 = 20$?« Kterás kandidátka zas hrozně vzdychá: »Tak všechny muže v tom dějepise ovládnou, jen toho Ferdinanda nemohu.« Jiná zase: »Mně vám chutná přírodopis, no, lépe než řízky, ale nevím, do které části opakování se mám zakousnout.« Mila, která je v přírodopise velice obeznalá, zavedla učený rozhovor, zda slon má ocas či nikoliv. Pádny důkaz však vyvrátí hypotesu, která se již stávala teorií, když Věra prohlásí: »Přece, když visí slon nad propastí uvázaný ocasem za sedmikrásku, tak jej přece má, ne?« Letos, jaký div, co kandidátka, to básník-genius. Lída má přímo velkovýrobu. Prosím, ukázky novočeských básní: »Když je velká rosa, chodí vosa bosa. — Když je zase sucho, chodí pod oknem ucho.« Jsou přímo klasické. —

Jiřka v poslední lavici má otevřenou pedagogiku vedle sebe a opakuje si přírodopis. Potichu si povídá: »Hm, tak mravenci mají zemědělské kultury, to by mohla být 1. premisa. Agráři mají, mně se všecko zdá, také zemědělské kultury, hm, to by byla jako 2. premisa. Z toho ale je patrné, že mravenci jsou agráři.« A hned svůj objev sděluje dále. Máňa je hrozně nešťastná. Zoufale si již půl hodiny zacpává uši. Chce zjistit, kolik je polovina z 81 očka, aby jí ještě deset oček zbylo. Sousedka ji utěšuje: »Nic si z toho nedělej, Aristoteles o tom nic nepraví.« Máňa rozhořčeně: »Copak Aristoteles plet svetr?« a s vítězným úsměvem loví v logaritmech: »Tam to jistě bude!« Tu zanotuje nějaký hlas: »V údolí kdes v Africe«, a jiný pokračuje: »stojí stará věznice.« Za chvíli se nese učebnou romanču o Babinském s baladickým koncem. Tato velmi zajímavá píseň je vystřídána písní velmi starobylo: »Prala dívka u Peruce.« Samozřejmě je doprovázena dramatisací. — Vchází dozor. Vše tichne. Je modlení. Potom opět do pilné práce. Slávka.

Bleskové obrázky z té naší školy

Právě včera se student Pondělek na vlastní uši přesvědčil, jak se užívá mezi našim lidem cizích slov. Zeptal se chodce, kterého právě potkal, kudy se dostane ke hlavnímu poštovnímu úřadu.

— To musíte jít okolo akademie, pak kolem toho *optimisty*... Student se nechápavě dívá, ale občan pokračuje horlivě: — ...no, víte, mladý pane, to je ten *materialista*, co prodává ty brejle. Teprve cestou zjistil milý Pondělek, že ten podivný obchodník-kříženec je vlastně prachobyčejný *optik* neboli česky prostě *obchodník brýlemi*.

Až se jednou sběratelé lidových písní obrátí ve svém sběratelském zápalu ke studiu písní studentských, nebude jejich nadšení brát konce, neboť ale co bych vám vysvětloval, poslouchajte!

Student je na světě nejvíce dřen,
že nemá pokoje celičský den,
do třídy přiběhne celý uštván
a za ním vstupuje vousatý pán.
Pyšně si po třídě vykračuje,
notes si z kapsy své vytahuje —
povězte, študente, povězte nám,
co jsem vám posledně vypravoval.
Student nic neumí, burácí hrom,
pan kantor vousatý krouť si kňour,
na to však nemyslí staříčkový pán,
že když byl studentem, neuměl sám.

Není to překrásný bohatýrský zpěv?

— Prosím, já jsem tady zavadil loktem o kalamár a rozlil jsem inkoust.

— A jak jste to dokázal? zní naivní otázka pana profesora, vyrušeného z výkladu.

Nedávno mi vykládal septimán Venca Rákos:

— Čéče, představ si, tak jsme ti loni dostali němčináře na začátku roku, no, Němec čistokrevnej to

byl. Když na konci roku odcházel, uměl dost slušně česky, my jsme však zapomněli během roku ty poslední sporé zbytky němčiny, které jsme měli z předcházejícího roku. A pak ti řeknou profesori, že k vůli nim *nemusíš chodit do školy, že si o nás nepsali*.

Jarka Pospíšil.

Prosím — ne!

»— duši ti vypije, teplo tvé krve, pak na tě hodi ten krvavý mák«. Zvučný hlas profesora češtiny se ztišil při posledních slovech Macharovy Polednice. Zasněné oči kvintánů a kvintánek vidí ještě kdesi daleko za tabulí onu tajemnou, vyschlou bytost, zahalenou šedavou loktuší. Cítí palčivé horko letního poledne v plavém moři žárem praskajících kiasů. — »Panečku, ten dovede deklamírovat,« pochvaluje si Anča v první lavici a uznale kýve kučeravou hlavou.

»Tak, teď to rozeberem,« trhá češtinář vzdálené myšlenky žáků. A už se jede. Pan profesor přednáší »pro větší porozumění« jednotlivé verše znovu. Tak se stal Anči ten malér. Naklonil se k ní a jemně zarecitoval: »Slyšíš ten vysoký tenounký tón?« A černovlasá, kučeravá rozpačitost ulekaně šeptá: »Prosím, ne!«

Zrnka moudrosti

Protože neplatí zlaté pravidlo mechaniky, nemůže nastati perpetuum silentium. — Za vlády Karla IV., vypukla v Praze hladová zeď. — V prosinci vydal císař ústavu únorovou. — Rusko obsadilo ostrov Port Arthur. — Karel Havlíček Borovský vydával časopis, který často měnil své názvy, ale krátce se mu říkalo muzejník. — Brožík byl portretista, maloval hlavně lesy. — R. 1917 vypukla v Rusku velká francouzská revoluce.

Vévoda: Zpíváno z dálky

L.

*Z růžových dlaní kane
fontána světla a stínu
Nápěvy hvězdami nedohrané
přesypám na dlani tak jako hlínu*

*Je v tom stín krásy i pláče,
když srdce volá, říci ne
Odlétáš do kraje tepla, tajemné ptáče
a tíše mi říkáš odejdi beze mne*

*Na dlani přesypám čas jako hlínu
rty bořím do květů ztesaných snem
V pršce dubnových světél opět si vzpomenu
a duhový okov společně rozetnem*

*Jsou v tom slzy i smích
když srdce volá ano, říci ne
Na klíně květu usínám tich - -
- - a ve snu si šeptám nepůjdeš beze mne*

A. Ambros, Brno — Ústředí katol. student.,
Praha
Dětská hra

DOMINIK PECKA: CREDO

III.

Víra jako dar

Z á k l a d

Není člověka, který by v temných a těžkých chvílích nezatoužil po něčem, co by ho vnitřně osvobodilo od dusivé tíhy osamocení: člověk je tvor společenský — je tak vnitřně ustrojen, že nemůže býti sám. Člověk je založen dialogicky, rozhovorově: já hledá své ty. Ale nelze říci, že lidské ty vždy plně uspokojuje. Žena opouští, přítel zrazuje, lidé nechápou. Člověku nestačí lidské ty. Jeho srdce se vzpíná po Ty nejvyšším a posledním, po Ty, které je věrno a v němž jest spočinutí konečné.

V nejhlubším základu jest každý člověk náboženský. Každému jest něco nejvyšší hodnotou, něco, co miluje a v čem by chtěl spočinouti. A není-li to Bůh, je to modla — hodnota nižší, postavená do náboženské oblasti a zaujímající tam trůn Boží. Může to býti věda nebo umění, stát nebo kultura, stroj nebo smyslná rozkoš.¹⁾

Kdo se neklaní Bohu, klaní se modle. Kdo nemá víry pravé, jest oddán pověře. I člověk zdánlivě nenáboženský a podle vlastního tvrzení nevěřící by zjistil, že jeho hodnocení lidí a věcí, jeho mravní pohnutky a měřítko mají základ náboženský; kdyby pátral po jejich nejvlastnějších základech.

Není lidí naprosto nenáboženských. Podle přehnaného poněkud slova Schelerova nemá člověk volbu mezi vírou a nevěrou, nýbrž jen mezi vírou a vírou, to jest mezi vírou pravou a vírou nepravou. Člověk jest tvor nábožensky založený.

Člověk, který tuto náboženskou víru ztratil nebo jí dosud nenašel, jest člověk, který jest nejen daleko od Boha, nýbrž i daleko od sebe, člověk cizí sám sobě, poněvadž v hloubi každé duše jest uložena vloha náboženská. U mnohých ovšem je zasuta předsudky, pýchou, zaujatostí, pohodlností, zevšedněním, nemravností, vnitřním strachem a odporem. První povinností takových lidí jest odklízeti tyto osobní překážky víry. Kdo se bojí, že by Bůh vskutku mohl býti, těžko dospěje k víře, i když se mu Bůh projevuje v přírodě, v dějinách, v lidech a duši. Důležitě jest probuditi v sobě niternou vnímavost pro vše, co ukazuje na jsoucnost a podstatu Boží. Již Plato žádal jako podmínku všeho filosofického poznání Erosa, poněvadž jen vnitřní příbuznost s věcmi a vnitřní puzení k nim může nám zjevití jejich vlastní podstatu a jejich duchovní obsah. Tím spíše je potřebí živé vnímavosti pro poznání náboženské, v němž se zjevuje nejhlubší a nejvlastnější podstata světa a života, když Bůh není nějaká theoretická pravda, nějaká filosofická abstrakce, tedy něco, nýbrž Někdo, skutečný a živý, osobní a blízký, skrytý Přítel, po němž živelně touží duše lidská, jehož je třeba hledati nejen rozumem, ale i srdcem, celou bytostí a vši silou.

Pouhou činností rozumovou lze získati filosofické přesvědčení o Bohu, což jest jen jeden z předpokladů víry, ale ne víra v pravém smyslu a rodu. Víra nehledá Boha jako holý pojem, nýbrž ho dosahuje a drží jako živou Skutečnost.

N a d s í l y

Předpoklady náboženské víry jsou v přirozenosti člověka, avšak vnitřní prvoť víry jest od Boha. V tom smyslu praví svatý Pavel: »Milostí spasení jste skrze víru, a to nikoli ze sebe; Boží je to dar.« (Efes. 2. 8.) Víra jest přisvědčení slovu Božímu. Slovo Boží jsou pravdy, převyšující lidský rozum a nespádající pod nazírání člověka, leč když

¹⁾ Člověk se může tak bezvýhradně oddati nějaké konečné hodnotě nebo nějakému pozemskému dobru, že mu v duši nezbyvá místa pro dobro nekonečné, pro summum bonum. Pokládá pak dobro relativní za dobro absolutní, prokazuje dobru relativnímu úctu a lásku, jaká přísluší jen dobru absolutnímu. Neuctívá Boha, nýbrž modlu. Tím už je naznačeno, že jest zde v činnosti náboženská potence člověka. Člověk jest bytost, mající vztah k Bohu. Jeho nejhlubší touhou je touha po Bohu. Lidské srdce jest ustrojeno pro summum bonum. V lidské duši jest »absolutní oblast«. Je-li vědomí hodnot v člověku uspořádáno, odpovídá-li jeho subjektivní hodnocení objektivnímu řádu hodnot, je tato absolutní oblast naplněna skutečným summum bonum. Člověk však může řád hodnot zneuznávat i převraceti. Pak vstupuje do absolutní oblasti nějaké dobro konečné. Relativní hodnota zabírá v duši místo hodnoty absolutní. Člověk zbožňuje dobro konečné a to má za následek, že pravé summum bonum pro takového člověka již vůbec neexistuje. Kdo se klaní modle, jest daleko od Boha. Člověk, v jehož srdci trůní modla, jest pro Boha a božský život nevnímavý. (Dr. Johannes Hessen, Wertphilosophie. F. Schöningh, Paderborn 1937, S. 216.)

Bůh je zjeví. A co souhlasu se týká, lze se svatým Tomášem uvažovati o dvojí příčině: zevní a vnitřní. Příčinou zevní, navádějící, může býti spatřený zázrak nebo přesvědčování člověka, nabádajícího k víře. Ale žádné z obou není dostatečnou příčinou, neboť z vidoucích jeden a týž zázrak a slyšících totéž kazání někteří věří a někteří nevěří. A tudíž třeba jest uvést jinou příčinu vnitřní: jako takovou příčinu uváděli pelagiáni pouhé svobodné rozhodování člověka: a proto říkali, že začátek víry je z nás, pokud jsme ochotni přisvědčiti věcem víry; ale dokonání víry prý jest od Boha, jímž se nám předkládá to, co máme věřiti. Ale to je nesprávné. Protože, když člověk, přisvědčiv k věcem víry, jest povýšen nad svoji přirozenost, je dlužno, aby to v něm bylo z nadpřirozeného prvku uvnitř hýbajícího, jímž jest Bůh. A tudíž víra vzhledem k přisvědčení, jež je hlavním úkonem víry, je od Boha, uvnitř hýbajícího skrze milost. (S. Th. 2—2, q 6 a 1.)

Duch lidský se nedovede vlastním úsilím povznést k nadpřirozenému. Toto povznesení se nikdy neuskutečňuje bez lidské součinnosti, ale nikdy není výsledkem jen lidské snahy. Voda, i když je sebe čistší, nikdy se sama sebou nepromění ve víno. Teprve když ji vsají kořeny vinného keře, jest dána možnost, aby se z ní stala vinná šťáva a víno.

Víra v tajemství Boží nikdy není konem výhradně lidským. Je to vůle, dotčená majestátem zjevujícího Boha, jež nutká rozum, aby projev il souhlas s pravdami Božími, které i po zjevení jsou a zůstávají neproniknutelné. Ale rozum by nebyl takovému vlivu přístupný, kdyby k tomu nebyl uschopněn zvláštním nadpřirozeným zásahem. (Thom., De veritate q 14 a 4; a 2 ad 10.) Theologové mluví totiž o vlitém uschopnění k víře (habitus fidei infusus). A vůle by se nikdy nemohla rozhodnouti pro nadpřirozenou skutečnost, kdyby ji Bůh ještě také svou milostí úkonnou k tomu neuzpůsobil. (S. Th. 2—2, q 6 ad 1.) Proto svatý Tomáš označuje milost jako »nejvznešenější a nejvlastnější příčinu víry« a poznání víry nazývá předjímáním (praelibatio) nebeského patření. (Comp. Theol. ad Regim. c. 1.) A ještě jasněji vyniká tato stránka víry v duši člověka ospravedlněného. Jsou to nadpřirozené dary Ducha svatého, zejména dar rozumu a dar moudrosti, udělené duši spolu s nadpřirozenou láskou, jež jaksi spřízňují ducha s věcmi božskými a propůjčují víře hloubku a radostnou jistotu. (S. Th. 2—2, q 45 a 2.) Bez nadpřirozeného uschopnění není možná víra v Krista, Slovo tělem učiněné, jak bylo řečeno Petrovi, když vyznal víru v božství Ježíšovo: »Tělo a krev nezjevily toho tobě, nýbrž Otec můj, jenž je v nebesích.«²⁾

Bez milosti nikdo neuvěří. Člověk může ukazovati Bohu svou krvácející a snad již hnisající duši a prositi za uzdravení, ale co nad to jest, jest působení milosti v duši. Kdo by chtěl napsati dějiny věřících, nemohl, nesměl by ani jednoho z nich vysvětlovati bez nadpřirozeného vlivu milosti Boží.³⁾

Ovšem jisto jest, že milost vždy předpokládá přirozené síly člověka a navazuje zpravidla na přirozený běh událostí v lidském životě. To, o čem přemýšlel a snil Ignác z Loyoly po svém zranění u Pamplony, bylo s počátku jen zcela pozemské předivo romantických a rytířských představ — až je zjasnil a usměrnil zásah Boží milosti.

Je mnoho různých cest, podnětů, prostředků a způsobů, jichž milost užívá. Duch vane, kde chce. Žádný konvertita nedovede popsati a vysvětliti, jak a čím se stal věřícím.

²⁾ Víra v Krista není neprostředním výsledkem namáhavých studií, ani hladkým závěrem nějakého návěští. K tajemství Krista nás nemůže přivést žádná přesvědčující a dokazující theologie. Víra v Krista jest ve svém zrodu i bytí počín Boží, políbení štědré Boží lásky, tvůrčí slovo Boží k nám. Není pravé víry v Krista leč v Duchu svatém. Poznání ryze vědecké může býti jen praeambulum, jen přípravná práce. Může jen zbudovati schody k svatyni nebo spíše je objeviti. Ale samo nemůže vésti do svatyně. To může jen Otec nebeský a Duch svatý. (Karl Adam, Jesus Christus. Haas und Grabherr, Augsburg 1934, S. 49—50.)

³⁾ Kdykoliv jsem prodléval o samotě v chrámech, vnímal jsem často neočekávané pobídky, mlčenlivé příkazy a přiznávám: jest opravdu zdrcující cítiti v sobě toto vníkané neviditelné bytosti a věděti, že by mohla člověka vypuditi i z oblasti vlastní jeho osobnosti. Ale ne, tak to není! Vlastní vůle není nahrazována vůlí cizí, z vnějšku přicházející, neboť svobodné rozhodování zůstává zcela nedotčeno. Také tu není oněch neodolatelných popudů, jaké cítivají mnozí nemocní — neboť nic není snadnějšího než klásti odpor. A ještě méně lze říci, že by to byla sugesce... ne, je to neustávající vníkané cizí vůle, náhlé vsakování jasného a nevtíravě jemného přání, určité a zároveň něžné hnutí duše. Člověk by si přál, aby se tento jev opakoval... a již minul. Člověk zůstává ponechán sám sobě: člověk má svobodu neposlechnouti. Vůle je neporušena, to člověk ví. Ale také ví, že na sebe bere odpovědnost pro budoucnost, odmítne-li toto pozvání. Slovem: je to božský vliv... cosi podobného, jako známé vnitřní hlasy mystiků, ale méně úplné, méně určité, ale právě tak jisté. (J. K. Huysmans, En route, Plon, Paris 1932.)

Nejednou i to, co by bylo v přirozeném postupu na závalu víry, stává se nástrojem působení Božího. Co pro jednoho by bylo překážkou nepřekonatelnou a pramenem pochybností a obtíží, jest pro jiného schodištěm, po kterém vystupuje k Bohu.⁴⁾ Moderní náboženská psychologie se pokouší vysvětliti konverse jako výsledky pozvolných procesů lidského podvědomí. Podvědomí, jak známo, musí dnes sloužiti k vysvětlení všech možných a nemožných věcí — samo však zůstává plno nevysvětlitelných záhad. Ale i kdyby výklad náboženské psychologie byl správný, byla by tu otázka, jak to, že podvědomé dějství se najednou stává vědomím, jak to, že dosavadní životní dominanta zaniká, a jiná, dosud neznámá a skrytá, se vytváří a nabývá vrchu. A to již jest otázka milosti.

Vůle a milost.

Vnitřním hnutím milosti stává se člověk věřícím. Příčina víry je především v Bohu. Ale při tom jest si člověk vědom, že jest vnitřně svoboden, neboť může vnitřním pohnutkám odporovati. Co tedy rozhoduje — milost Boží či vůle člověka? Rozhoduje-li milost, jak ob stojí svoboda lidská? Rozhoduje-li vůle, jak lze mluvit o vlivu Božím? Jsou-li tyto otázky takto dilematicky položeny, jsou, věru, rozumně nezodpověditelné. Považme však, že nerozumíme ani, co svobodná vůle v podstatě jest. Víme sice, že jest schopnost voliti, to jest jednati libovolně podle těch neb oněch pohnutek, a dokonce i nedbati na pohnutky mocné a uplatniti pohnutky slabé. Tajemství v člověku jest jeho svobodná vůle a milost jest prostě tajemství řádu nadpřirozeného, božského. Což teprve říci o vůli a milosti spolu!⁵⁾

Víra jest výsledkem součinnosti milosti Boží a úsilí lidského, čin vůle, stav duše milostí povýšené a posvěcené. Je to kon, který je božský a lidský zároveň. Nadpřirozeno a přirozeno není v něm k rozeznání. Skrze milost dokáže člověk svou silou, co o sobě jest nad síly.

Jako každé dílo spasné, i víra je dílem cele božským i cele lidským. Avšak připisujeme je nejprve Bohu, potom člověku. Nejprve Bohu, neboť bez Boží pomoci by se nezdařilo. Potom člověku, neboť na něm též záleží zdar díla. Přísluší mu zásluha, že s milostí působil a sil milosti k sobě působící nezmařil.

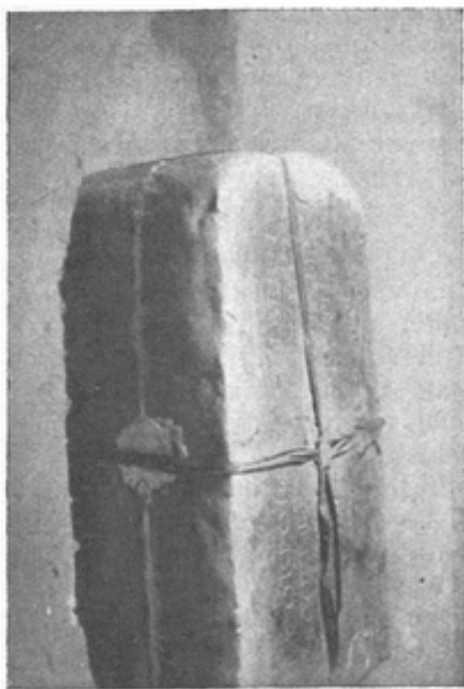
Bůh pomáhá každému člověku k spáse. Chce, aby všichni lidé byli spaseni a ku poznání pravdy přišli. (I Tim. 2, 4.) Nikdo sice milosti Boží si nemůže zasloužiti, ale všem se jí dostává v míře dostatečné. Vše pak záleží na člověku, je-li ochoten spolupůsobiti s milostí Boží.⁶⁾

(Pokračování.)

⁴⁾ Tu různost cest dobře můžeme pozorovati v historii moderních konversí. Zdůraznil ji zvláště Severin Lamping ve své sbírce svědectví moderních hledačů Boha, příslušníků jedenadvaceti národů. Dra Expedita Schmidta přivádí k víře potřeba překonati subjektivismus. Prof. Ernst Roloff se stává katolíkem po zjištění vnitřní nejednotnosti v protestantismu. Hans Carl Wendlandt skrze studium dějin katolických řádů. Dr. Benno Karpeles stykem se stigmatizovanou Terezií Neumannovou. Komunistka Francisca van Leer děsem před smrtí v žaláři. Nils E. Santesson četbou Bocaccia. Jakob Olrik nalézá viru pohledem na obrázek turinského Rubáše. G. K. Chesterton studiem heresí. Owen Francis Dudley poznáním praktické nedostatečnosti anglikanismu. Mac Farlane-Barrow nalézá cestu do Církve z touhy po pravé mešní Oběti. Profesor Dr. W. P. Stockley z potřeby jistoty. John Moody je získán pro Boha krásami liturgie. Paula Claudela zasahuje milost jako blesk při vánoční mši sv. v Notre Dame v Paříži. Francis Jammes je přiveden k Bohu přátelstvím Paula Claudela. V životě prof. Dr. Everarda Backheusera rozhodla smrt milované, hluboce věřící manželky. Dr. Ivan Puzyna je získán studiem dějin a smutným koncem ruské státní církve. Touže cestou jde kníže Dimitrij Galicin. Prof. Dr. Pavel Tokaro Tanaka nalézá pravdu v Bibli. Kontreadmirál Shinjiro Yamamoto je zván ukázněností křesťanské výchovy. (P. Severin Lamping, *Menschen, die zur Kirche kamen*. Jos. Kösel & Friedr. Pustet, München 1935.)

⁵⁾ Přirovnání, jakým se toto tajemství zpřístupňuje našemu chápání, neznamenají řešení, nýbrž pouhá podobnost. Na příklad: Dejme tomu, že dva protivníci sedí u šachovnice. Jeden jest dobrým, ale jen průměrným hráčem — druhý jest geniální mistr svého umění. Mistr »nenutí« svého protivníka ani k jednomu tahu — bereme-li to slovo »nutiti« ve vlastním významu. Je-li hra u konce, jest zřejmo, že mistr přece jen »vnutil« všechny tahy svému partneru. Ať táhl tak nebo onak, dovedl vždy geniálním protitahem si zajistiti své poslední a do posledního okamžiku zastřešené plány. Domníval-li se méně obratný hráč, že učinil nějaký zvlášť podařený tah, ukázalo se potom, že mistr tento zdánlivě nádherný tah dávno předvídal, předem chtěl a dovedně vyvolal, aby jej hned nebo brzy nato překonal tahem ještě skvělejším. A nakonec musí poražený přiznati, že jeho geniální protivník měl svůj plán na vítězství zcela jasně v hlavě již od počátku. — Geniální vojevůdce si počíná podobně. Ovšem, jeho šachovnice jest jiná. I on »nutí« svého nepřítele, aniž se dotýká jeho svobody, právě k takovým opatřením, pro něž on, rozvázný stratég, již předem připravil svá protioopatření. (Dr. I. Klug, *Lebensbeherrschung und Lebensdienst*. F. Schöningh, Paderborn 1918. Bd I., S. 259—260.)

⁶⁾ Svatý František Saleský to vystihuje podobenstvím: Několik pcectných si lehlo za letního dne k poledni do stínu stromu. Únavou usnuli, a zatím co spali, slunce počalo jim svítiti přímo do očí a pronikalo svými

J. H. Nízko, Roma — Ústř. katol. stud. Praha
Schránka s ostatky sv. Vojtěcha

Nejslavnějším biskupem pražským, jehož jméno již za živa proniklo daleko za hranice, byl Slavníkovec svatý Vojtěch, skvějící se vznešeností rodu, apoštolskou horlivostí a mučednickou palmou.¹⁾

Podívejme se do věčného Říma na památky úcty k sv. Vojtěchu! Jak známo, svatý Vojtěch, zkormoucen náboženskými poměry v Čechách, opustil r. 988 svou vlast a odebral se do Říma. Doprovázeli ho jeho bratr Radim, zbožný probošt kostela pražského Velich a bývalý pěstoun Radla. Papež Jan XV. (985—996) vyslechl laskavě pražského biskupa, stěžujícího si na svěřený lid: »Svěřené mi stádo nechce mne poslouchati. Slova má nepůsobí na ty, v jejichž srdci zavládlo otroctví ďábelské. Je to kraj, kde vládne místo práva násilí a místo zákona libovůle.«²⁾ Papež mu přátelsky poradil: »Nemůžeš-li ovoce dosíci u jiných, aspoň sebe sama zachraň. Protož podle rady mé uchop se tichého rozjímání a zůstaň mezi těmi, kteří, zabývajíce se snahami zbožnými, pokojný život vedou.«³⁾ Svatý Vojtěch, potěšen, chtěl putovati do Palestiny. Opustil Řím a putoval na Monte Cassino. Avšak i tam se zármutkem pozoroval, že i v tomto milém zátíší zbožní mnichové ho neustávají ctíti jako biskupa a to se protivilo jeho pokorné mysli. Putoval dále a přišel

do basilánského kláštera svatého Michala ve Valliluce, kde byl opatem Nilus — Řek. Prosil ho o přijetí do kláštera. Řecký opat se však zdráhal přijmouti latinského biskupa mezi své mnichy a radil mu, aby se vrátil do Říma a vyhledal opata Lva u svatého Bonifacia.

Svatý Vojtěch uposlechl jeho rady, vrátil se do Říma a přijal v klášteře svatých Bonifacia a Alexia na Aventině mnišský háv a podrobil se řeholi. Jeho bratr Radim rovněž se stal mnichem a přijal jméno Gaudentius. Ostatní se vrátili do Čech. Svatý Vojtěch »ztrávil v klášteře celá dvě léta, všem se líbě příjemnými mravy, všechny daleko převyšuje vznešenými ctnostmi.«⁴⁾

Mezitím zastesklo se Čechům po pastýři a poslali Radlu s mnichem Křišťanem do Říma, aby přivedli biskupa Vojtěcha zpět. Na rozkaz papežův se vrátil svatý Vojtěch do Čech; vzal pak s sebou dvanáct benediktinů, »kteří by mu pomohli trhat koukol a býlí pohan-ských zlořádů.«⁵⁾ Roku 993 založil v Břevnově klášter sv. Benedikta, Bonifacia a Alexia a z tohoto »svatého štěpu, zasazeného do středu Čech, vypučelo mnoho odnoží po Čechách, Moravě, Polsku i Uhrách, a mladá česká církev našla v benediktinských klášte-rech pevnou oporu.«⁶⁾ Prvním opatem byl Radla, který přijal jméno Anastasius.

paprsky až k jejich přivřeným víčkům a mírným násilím je nutilo, aby se probudili. Jedni vstali a šli za svým cílem, druzí však, nejen že nevstali, nýbrž obrátivše se k slunci zády a vrazivše si klobouky do očí, prospali tak celý den, až, zastížení nocí a chtějice naléztí úkryt, rozběhli se nazdařbůh do lesa, vydávajíce se na pospas vlkům, divokým vepřům a jiným dravým zvířatům. — To chci říci, Theotime: všichni lidé jsou pocestní v tomto smrtelném životě: skoro všichni spíme v nepravosti: a Bůh, slunce spravedlnosti, na všechny vysílá dostatečně, ba nadbytečně paprsky svých vnuknutí: rozehrívá naše srdce svými milostmi — avšak všichni neposlouchají hlasu Božího. (Saint François de Sales, *Traité de l'amour de Dieu*. Lecoffre, Paris 1928, t. I., p. 242—4.)

¹⁾ Blažej Ráček T. J., *Dějiny*, str. 48. Praha 1933².

²⁾ P. Alberti, *Papežové*, I., 2., str. 216. Přerov 1932.

³⁾ Dr. A. Podlaha a Ed. Šittler, *Album svatovojtěšské*. K 900leté památce smrti sv. Vojtěcha, str. 4. Praha 1897.

⁴⁾ *Album svatovojtěšské*, str. 6.

⁵⁾ Ráček, str. 49.

Svatý biskup proputoval v té době zemi Moravskou, Slovensko i jižní končiny polské, přišel i do Uher, a tam pokřtil Štěpána, syna knížete Gejzy.

Doma se však lid vrátil k starým vášním.

Roku 994 opustil svatý Vojtěch po druhé Čechy a odešel do Říma. Tichá cela na Aventině přijala ho do svých zdí.

Tehdy právě dlel v Římě Ota III., proniklý stejně jako svatý Vojtěch asketickým smýšlením své doby. Císař si zvolil svatého biskupa za zpovědníka a s radostí naslouchal jeho zbožným výkladům. »Svatý Vojtěch byl nadán neobyčejnými dary srdce i ducha a jeho osobnost vábila duše neodolatelným kouzlem.«⁷⁾

Avšak ani tentokráte nebylo mu dopřáno zcela se věnovati Bohu v samotě. Na synodě v květnu 996 po usilovném naléhání vymohl mohučský arcibiskup Willigis na papeži Řehoři V., aby rozkázal pražskému biskupovi navrátiti se do Čech.

Svatý Vojtěch se rozloučil s tichou celou a vracel se do Čech přes Alpy a Francii, kde navštívil nejproslulejší svatyně a kláštery, St. Denis (u Paříže), sv. Martina v Toursu, ostatky sv. Benedikta ve Fleuru a jiné. Utěšovalo ho papežovo dovolení, že může jít hlásat evangelium pohanům, nebudou-li ho Čechové poslouchati. Když se blížil k hranicím, dozvěděl se o vyvraždění rodu Slavníkovců. Odebral se přímo do Polska k Boleslavovi Chrabrému. Od něho odešel k divokým Prusům, provázen Radimem a Benediktem.

Když vstoupil v Sambii na pole Romové, Prusům posvátné, byl ubit sekýrami a oštěpy rozzuřených pohanů. Podstoupil tak dne 23. dubna 997 mučednickou smrt, po níž tak toužil.

Boleslav Chrabrý vykoupil zlatem jeho tělo a pochoval je v Třemešné a pak v Hnězdně. Asi roku 999 náš velký biskup-mučedník byl papežem Silvestrem II. prohlášen za svatého.

Císař Ota III. upadl v Římě do těžké nemoci. Učinil slib, že vykoná pout k hrobu svatého Vojtěcha, uzdraví-li se. Roku 1000 putoval do Hnězdna, aby splnil slib a uctil památku svého velkého přítele. Boleslav Chrabrý přijal ho s největší slávou a daroval mu rámě⁸⁾ — obě ruce⁹⁾ — svatého Vojtěcha. Ota III. povýšil chrám, v němž ostatky světcovy odpočívaly, na arcibiskupský, a bratra Vojtěchova, svědka jeho smrti, Radima-Gaudentia, ustanovil prvním arcibiskupem hnězdenským.¹⁰⁾

Císař přivezl ostatky do Říma a uložil je na Tiberském ostrově v chrámě, který dal vystavěti roku 1001 k počtě svatého Vojtěcha.

Později k těmto ostatkům přidal ostatky apoštola svatého Bartoloměje, které přivezl z Beneventa a které si chtěl odvézt do Německa. 23. ledna 1002 však zemřel — zůstaly tedy ostatky v kostele svatého Vojtěcha.

Za nějaký čas k nim byly přidány ostatky svatého Pavlína, biskupa z Nolly, svatých Exsuperancia a Marcella.

Když se Břetislav I. roku 1039 zmocnil Hnězdna,¹¹⁾ nařídil pražský biskup Šebíř, dříve než by se dotkli svatých ostatků, třídní půst a modlitbu jako pokání za ony neřesti, proti nimž svatý biskup ve vlasti marně bojoval a jichž se nyní u jeho hrobu slavně zříkali. Nato biskup ohlašoval církevní tresty, kníže pak tresty časné, mrskání, pokuty i prodávání do otroctví na uzavírání nepořádných sňatků, zřizování nových krčem, zdrojů všech špatností, znesvěcování neděl a svátků trhem a všedními pracemi, na pochovávání těl na polích a v lesích mimo posvěcenou půdu.¹²⁾ Pak odboural biskup oltář, za kterým odpočívalo tělo světcovo. Kníže Břetislav se modlil: »Ó mučedníče Kristův, svatý Vojtěše, jenž jsi měl s námi vždy a všude slitování, hleď na nás s obvyklou dobrotou nyní, buď nám, hříšníkům, milostiv, a nezazli nám, že ostatky tvé, ač hříšní jsme, k tvému druhdy sídlu do Prahy doneseme!«¹³⁾ Vyzvedli ještě těla arcibiskupa Radima a pěti bratří benediktinů a dali se na zpáteční pochod do Čech.

⁶ a ⁷⁾ Ráček, str. 50.

⁸⁾ Album svatovojtěšské, str. 14.

⁹⁾ Tamtéž, str. 38.

¹⁰⁾ Alberti, str. 228.

¹¹⁾ Fr. Palacký, Geschichte von Böhmen, I., S. 280, Prag 1864.

¹²⁾ Ráček, str. 56, 57.

¹³⁾ Album svatovojtěšské, str. 15.

24. srpna dorazilo vítězné vojsko ku Praze. Druhý den byly ostatky slavnostně přeneseny do Prahy. Nesli je kníže Břetislav a biskup Šebíř.

V Římě se podívejme nejprve do kostela svatého Alexia na Aventině. Jeho založení sahá do IV. stol.¹⁴⁾ Liber Pontificalis za papeže Sixta III. (432—440) se zmiňuje o klášteře svatého Bonifacia, když mluví o chrámu sv. Sabiny: »S. Sabina iuxta monasterium S. Bonifacii in quo S. Alexius jacet.«¹⁵⁾ V prvních dobách se nazýval chrámem svatého Bonifacia a byl diakonií, později však se mu místo prvotního názvu svatého Bonifacia dostalo názvu svatého Alexia. Koncem X. století vzkvétal klášter a stal se římským ústavem pro misie v krajích slovanských.¹⁶⁾ Při úpravě původního kostela (krypty) se objevily pod omítkou malby asi z XII. století.¹⁷⁾ Pouze jediný oltář, na němž pravděpodobně sloužil mši svatou i svatý Vojtěch, vévodí tomuto původnímu chrámu. Proti oltáři je apside s kamennou lavicí. Uprostřed nad trůnem je freska svatého Petra. Celý tento starý chrám pod nynějším kostelem je ozdoben freskami, dnes již hodně porušenými. V chodbě na evangelijní straně oltáře je stará, dnes již velmi sešlá freska svatého Vojtěcha. Pochází pravděpodobně jako ostatní z XII. století. Není pochyby, že stojíme před nejstarším zaručeným obrazem sv. Vojtěcha. Nad obrazem čteme totiž: ADALBERT MART. Ostatek je zničen plísní, která zasahuje i obraz. Trojlodní chrám, vystavěný nad původním, pochází z roku 1750.

Další památky na našeho svatého biskupa nalézáme v kostele svatého Vojtěcha, dnes sv. Bartoloměje na Tiberském ostrově. Tento kostel, vystavěný k počtě svatého Vojtěcha Otou III. roku 1001, je znám ze záznamů jako kostel in »insula«, in »insula Tiberina«, in »insula Aesculapii«, později in »insula Lycaonia«.¹⁸⁾

Po prvé v jednom dokumentě z roku 1029 je zaznamenán: Ecclesia S. Adalberti in insula Lycaonia. Od roku 1160 a též dnes je znám pod názvem svatého Bartoloměje na Ostrově (San Bartolomeo all' Isola).

Uprostřed schodů před presbytářem vidíme mramorovou studánku z X. století,¹⁹⁾ zvanou »studánka reliquií«. Věřící kdysi s důvěrou z ní pívali vodu, neboť prý v ní byly svaté ostatky. Na mramorové obrubě jsou vytesány čtyři reliefs: na průčelní straně Kristus Pán, svatý Vojtěch, svatý Bartoloměj a Ota III. Náš svatý Vojtěch je tu zobrazen prostovlasý, s plnovousem, v pravé ruce drží prostě zakřivenou berlu a v levé otevřenou knihu. Písmena TEI SCI, jež lze spatřit na skulptuře, jsou součástí nápisu, který se vine okolo obruby: »OS PUTEI SANCTI CIRCUMDANT ORBE ROTANTI«. Skulptury jsou provedeny dosti hrubě.

Na evangelijní straně jest kaple, zřízená za papeže Julia II. (1550—1555), v níž na oltářním obraze vidíme zobrazeny: svatého Vojtěcha, svatého Pavlína z Nolly a svatého Exsuperancia a Marcella. Oltářní obraz pochází z roku 1655. V oltáři jest olověná schránka 25 × 30 × 47 cm, v níž jsou ostatky jmenovaných svatých (obr.). Schránka je převázána červenou stužkou a zapečetěna. Vyrytý na ní nápis zní:

DE CORPORE S. ADALBERTI
EPISCOPI ET ET DE
CORPORIBUS MARTYRUM
EXSUPERANTII ET MARCELLI

Část těchto ostatků, kousek ramenní kosti, vyprosil si nedávno J. Em. kardinál Hlond a vzal ji s sebou do Polska.²⁰⁾

V upomínku na dřívější posvěcení tohoto kostela ke cti sv. Vojtěcha dal Msgre K. Jaenig roku 1873 vytesati po stranách hlavních dveří nápis: »Hic et Adalberti palmas coluisse licebit, una pedum Pragae tenuit, Stephanum altera tinxit.« — »Zde lze uctít také ruce svatého Vojtěcha, jedna držela biskupskou berlu v Praze, druhá křtila svatého Štěpána.«²¹⁾

¹⁴⁾ Mariano Armelini: Le chiese di Roma dal secolo IV al XIX, p. 585, Roma 1891.

¹⁵⁾ Horace Marucchi: Basiliques et églises de Rome, p. 196, Roma 1909.

¹⁶⁾ Armelini, p. 586.

¹⁷⁾ Marucchi, p. 199.

¹⁸⁾ Marucchi, p. 465.

¹⁹⁾ Marucchi, p. 467. Armelini, P. 621: dilo snad od Niccolò di Angelo Vassalletto XII. stol.

²⁰⁾ Alberti, I, 2, str. 228.

²¹⁾ Album svatovojtěšské, str. 38.

Ve staré basilice svatého Petra byl zobrazen též na oltárním obraze vedle svatého Václava a svatého Prokopa svatý Vojtěch. Obrázek tohoto oltáře se uchovává v kryptě svatého Petra v jedné z bočních kaplí. Pod ním na mramorovém úlomku čteme:

ALTARE S. VINCISLAI REGIS
BOHEMIAE AB HINCO E (Hincone)
EPISC OLOMUCENSP

Grimaldi, který z nařízení papeže Pavla V. (1605—1621) popsal všechny zbytky staré basiliky sv. Petra, píše: »Sanctus Vincislaus indutus erat habitu imperiali (?) cum vexillo habente aquillam nigram in campo albo; cum gladio et clipeo sive targa, ad dexteram Carolus IV. Imperator Rex Bohemiae, ad sinistram idem Hincō indutus cappa rubra supra rochetum cum cruce prope ipsum more Archiepali, ambo genuflexi.«²²⁾ Grimaldi zanechal též náčrtek oltáře svatého Václava (Cod. Vatic. Barberrini 2733, fol. 18 — Fr. Stejskal: »Svatý Václav. Jeho život a úcta.« Str. 179—182, Praha 1925, kde viz též obraz). Barvy na něm jsou jen povrchně nanesený několika tahy štětce a na dolní části nelze ani barvy, ani náčrtek dobře rozeznati. Věrnost podob na náčrtku Grimaldiho i na obrázku původního oltáře v kryptách je velmi pochybná. V kryptách lze sice barvy dobře rozeznat, avšak nejeví žádného charakteru neb stylu XIV. století. Zdá se, že obrázek v kryptě je malován ne podle originálu, nýbrž jen podle náčrtku Grimaldiho. Na obraze vidíme uprostřed svatého Václava v širokém červeném plášti. Na hlavě má korunu. V pravici drží praporec, na němž je černá orlice v bílém poli, v levici pak meč a štít, jež opírá o zem. Nad ním je Panna Maria s Ježíškem v náručí. Po jeho levici stojí biskup s mitrou a berlou. Na sobě má zelený plášť zvláštního střihu, s límcem v téže barvě. Proti němu stojící svatý má tmavohnědý mnišský hábit. V levici drží berlu, pravice spočívá na rameni Otce vlasti Karla IV., který zde klečí s rukama sepjatýma, s císařskou korunou na hlavě. Na sobě má bílý plášť. Druhá klečící postava je mnohem menší než císař, prostovlasá a v pravici drží dvojité arcibiskupský kříž. Oděna je v bílý háv, přes nějž splývá »cappa rubra«. Světec, stojící za ní, klade jí ruku na hlavu. Obraz se zdá docela moderní. O postavách svatého Václava a císaře Karla IV. není sporu.

Asi o padesát let později Torrigio (*Le sacre grotte Vaticane*, p. 567) místo olomouckého biskupa Hynka (Hynek, snad Jindřich III., Berka z Dubé, 1327 až 1333), který zemřel v Římě pravděpodobně roku 1333, uvádí Jana Očka z Vlašimě; arcibiskupa pražského. Ten byl oděn 17. září 1378 v kardinálský purpur, o němž se zmiňuje Grimaldi — »indutus cappa rubra«. Mohl by to být též arcibiskup Arnošt z Pardubic, který doprovázel císaře do Říma na jeho korunovaci 5. dubna 1355, avšak, máme-li věriti popisu Grimaldiho, musíme ho vyloučiti, neboť nebyl kardinálem. Můžeme tedy pravděpodobně určit dobu, v níž oltární obraz byl malován. Arcibiskup Jan Očko byl oděn kardinálským purpurem 17. září 1378 († 1380). Mohl tedy obraz býti malován v této době dvou let. Snad to byl dar, který přinesl Jan Očko za hodnost, jíž se mu dostalo. Je pravděpodobné, že chtěl poctiti též žijícího císaře. Poněvadž císař Karel IV. zemřel 29. listopadu 1378, musel by býti obraz malován v době půl třetího měsíce — na podzim roku 1378.

Pokud jde o světce, stojící vedle svatého Václava, zdá se, že legenda poskytne vysvětlení. Svatý Vojtěch »in habitu episcopali« a svatý opat Prokop »cum baculo pastoralis« objevili se totiž ve vítězné bitvě u Kressenbrunn 4. července 1260 spolu se svatým Václavem českému vojsku, jež pod vedením Přemysla Otakara II. porazilo uherského krále Belu IV. (B. Balbinus: *Bohemia pia*, lib. I., p. 4. — Fr. Palacký, *Geschichte von Boehmen*, II. 1. 175, Prag 1866.) Přistupuje úcta arcibiskupa Jana Očka k svému svatému předchůdci na biskupském stolci pražském, pod jehož ochranu se oddával, a úcta Otce vlasti Karla IV. k svatému Prokopu, o níž svědčí mnohé památky.

Roku 1873 Josef Fuehrich namaloval podle obrazu z vatikánské krypty svou akvarelovou komposicí.

²²⁾ Kodex Grimaldi, fol. 33.

Fresku v apsidě kaple papežské koleje české v Trevách s týmž námětem namaloval roku 1914 akad. malíř Pantaleon Major O. S. B.

Tentýž obraz svatého Václava spolu se svatým Vojtěchem a svatým Prokopem namaloval pro Papežskou kolej českou v Římě Vojtěch Hynais a obraz tento v pěkném rámu, jenž nese nápis »S. Venceslaus Patr. Bohemiae, S. Procopius, Maria Mater Dei, S. Adalbertus«, zdobí oltář kaple svatého Václava v Livorně, ve vile — letním sídle Papežské koleje Nepomucena.

Ráček ve svých dějinách činí toto srovnání: »Svatý Vojtěch i svatý Václav jsou si duše velmi podobné. U svatého Vojtěcha je nápadný neklid a těkání po cizích zemích, jako by tušil svou sudbu, že nikoliv rodnou zemí, nýbrž cizinu zkropí svou krví. — Jak vycházející slunce zlatí nejprve štíty horských vrcholů, tak křesťanství, k nám pronikající, bylo nejdříve pochopeno od členů nejvznešenějších rodin — Přemyslovců a Slavníkovců.«²³⁾

J. H. Nízko.

²³⁾ Ráček, str. 51.

F. Boštík, Chotěboř — Ústředí katol. studentstva, Praha

Reiner Maria Rilke: Sad. (Podle franc. originálu přeložil Vladimír Holan. Vydal Fr. Borový v Praze 1939.) Vedle překladů Reynekových, Eisnerových a Renčových z Reimera Maria Rilka, jednoho z největších básníků německých, jemuž bylo souzeno vyrůstati v Cechách, v královské Praze, a sršti do podivuhodné důvěrnosti s touto krajinou, jsou cenným přínosem naší poesie básnické překlady Vladimíra Holana. Básník Holan, překládající z Rilka verše psané básnickovou mateřštinou (kniha »Slavení« 1937), odvažuje se i k překladům francouzských veršů Rilkových. Již před dvěma roky přeložil francouzské verše básnické knihy »Růže - Okna«. Tentokrát podává překlad francouzské sbírky Rilkovy ve svém »Sadu«. I když toto přebásnění nedosahuje melodičnosti a prohnutého slovního gesta Rilka, lze tento překlad vítat. U nás, kde dosud panuje naivní přesvědčení, že básnický překlad má především zachytit »myslenku a tvar« originálu a kde se téměř neví o tom, že básnické tlumočení knihy cizího jazyka není překlad spějící za úplnou nápodobou originálu, nýbrž volné přebásnění, řídící se jinými zákony než jsou pravidla běžné překladové praxe, bude toto pečlivé úsilí Holanovo, jímž směřuje Holan především k vlastnímu kázně výrazovému a k dobytí nových melodičkových poloh, pravděpodobně přehlédnuto. —mn—

Bohumil Mathesius: Zpěvy staré Číny. (Parafráze staré čínské poesie. Vydal Melantrich, Praha 1939.) V této knize podává Bohumil Mathesius mistrné přetlumočení staré čínské poesie, při jejímž výběru se řídil nikoliv ohledy časovými, nýbrž uměleckými. Při svém studiu čínské poesie vybíral si nejzářivější čísla a pokusil se nalézt jim v našem básnickém jazyku odpovídající výraz. Tak vznikla tato kniha, soustředující snad nejkrásnější básně staré Číny z obrovského časového rozmezí. (12. st. př. Kr.—11. st. po Kr.) Přetlumočené básně podávají výstižný obraz čínské duše, obraz jejího prostého a bezprostředního poměru k životu, její radosti ze slávy věcí prostých i její občasný smutek z hořkosti života. Dokonalost této staré čínské poesie (za jejíž hlavní představitele zvolil Mathesius básníky Li Po a Tu Fu) je překvapující. Bezelstnost životního poměru ke skutečnosti a prostota nezkalená složitou kombinací jsou zde vyjádřeny mistrným způsobem na prostorou co nejmenším. Žasneš, že již v tak dávných dobách ovládali básníci svrchované výsostné umění napovědi, která dovoluje poetickému proudu čtenářovu dotvářet báseň samostatně do nejrůznějších podob. —mn—

Vladimír Holan: Září 1938. (Poesie. Vyšlo jako 30. svaz. »Českých básní« u Fr. Borového v Praze 1938. II. vyd. Cena 10 K.) — Tato Holanova kniha lyriky řadí se důstojně k básnickým knihám: Seifertově, Halasově a Cassiově, jsouc zachycením těžko nesmírného vzepětí národní hrstky a daleko bolestnějšího pádu do »nastražené skutečnosti«, kterého jsme byli svědky na podzim minulého roku. Lze říci, že je to kniha básníka, který úplně podleh chmurnému spádu zářijových událostí a velmi těžce se vykupoval z jeho zajetí. Proto mimce musela být nadprůměrně těžké váhy a jasného zvuku. A Holan si výkonné takové hodnoty vsutku vytvořil. Básně »Před náletem«, »Boj s ničím«, »Okupace«, a zvláště poslední báseň sbírky »Návrat Máchův« zůstanou vedle monumentalit kovo- vých veršů Halasových slavným záznamem dnešních událostí, který bude čisti daleké budoucno. —mn—

Jaroslav Kolman Cassius: Železná košile. V této knížce dostává se čtenáři slova starší básnické generace o velikých dějích minulého roku. Jsou to vlastně dvě organicky spjaté části. V první jako by básník byl vytržen ze svého zadumání voláním ohrožené země, voláním do prostoru básníkůvých snů a vzpomínek. Výsostná intimní lyrika probíhá zpěvy, laděnými níže k zemi. Básníkovy předtuchy jsou rychlejší než události: »... a dřív než mě zabýskne v nový den, / srdce tvé šlehlo plamenem a dýmem.« Navléká na sebe bolestivou »Železnou košili« mučivých problémů, a bolest zahluje mu oči oblakem vidění z dálky. Vše probíhá daleko kdesi a přece se srdce ozývá poraněným tlukotem. »Dalekých léčí jsme byli zvěří štanou, / dalekých arén vířili jsme prach...« Básník hledá odpověď na horké svoje »proč«, když vidí národ připraven, ty »tři muže v zástupu hučícím: vlaste, kteří šli, aby jako lvi za ni se bili«. Při čtení poslední básně sbírky, kde praví: »Ať mluví země hlas, který byl němý. / A všechno železo, které je v zemi, / ať zabijí«, zaliti jsme vanem lásky, víry a odhodlání těch dnů, jež už minuly. V širokých cestách vět kutálejí se slova naší duši a každé zanechává otisk, svou palčivou ražbu. Uposlechněme slov básníko-

vých, jenž káže národu: »Teď přijmi světce zbroj i hostii.« —zf—

Viktor Dyk: Píseň o vrbě. (Prózy. Vydal Fr. Borový v Praze. 256 stran, brož. K 25.—.) V Dykových sebraných spisech vyšla nedávno »Píseň o vrbě«, soubor mistrných povídek a novel. Zdůrazňujeme »p o v í d e k«, poněvadž na dnešním knihupeckém trhu jsou soubory povídek opravdu vzácností. Z našich současných spisovatelů se, bohužel, povídce — nevíme, z jakých důvodů — nevěnuje skorem nikdo, až na čestné výjimky (Cep, Křelina). Tím vítanější je Dykova »Píseň o vrbě«. Je to soubor sedmnácti psychologických povídek a novel Dykovy mladosti z let 1897—1908. Autor sám v úvodu o nich výstižně praví, že »drobné prózy znamenají většinou zklamání a smutek, drobné rány, které marně hledají lékaře«. Prózy jsou nevelké rozsahem, ale silné v náladě a psychologii a osobité ve výrazu i ději, jenž je soustředěn ke všedním tragediím lásky, zrady a zklamání, k hořkým a trpkým příběhům i každodenním katastrofám srdcí. Po stránce formální vynikají osobitým a vybroušeným stylem, stručností a básnickou intenzitou slovu i vět. K ý

Jakub Deml: Oltář v poli. (Vydala Marie Rosa Junová v Tasově na Moravě 1939.) Již svým zevnějškem, mile upravenou tvář upoutá vás drobná knížka Jakuba Demla, nepřinášející sice žádného zvláštního výboje, ale nové a nové šl e p ě j e, jak je známe už z dřívějších. Básně v próze, vzpomínky, náлады, dopisy, aforismy i paradoxy seskupují se tu v jiskřivou mosaiku, v zápisník Demlových dní, zbavený vnější zákonitosti, svědčící o veliké bohatosti duchovního dramatu básníka, o jeho jasnozřivém pohledu na obecné věci tohoto světa, za nimiž nachází nové, většině lidí neznámé krásy, odhaluje jejich tajemství a přibližuje nám je slovem plným rytmu, nezkratné touhy po životě a odvahy dobrat se nejvyšší krásy uměleckého projevu, která spočívá ve výsostném spojení ducha a slova. —ne—

Edvarts Virsza: U Straumēnū. (Vydala Novina, Praha, str. 265, cena K 25.—.) Ve čtyřech ročních obdobích podán život obyvatel lotyšského dvorce, tvořících jednu velkou rodinu, kde postrádají sice ono prudké tempo západní, přinášející racionalisaci za každým krokem, zachovali si však mnoho krásného a osobitého, co z vesnice naší zmizelo již docela. Radost ze života, z práce, zdravý selský konservatism hledí z každého jejich kroku, zvyky a obyčeje dodnes zachovávané mají v sobě ještě mnoho z dob pohanských. Selská kronika Virsza připomíná dílo Holečkovo a Boženy Němcové, a i když nedosahuje zvláště v úplnosti obsahu spisů našich dvou autorů, nutno ceniti jeho umění vypravěčské i ten fakt, že kniha je cenným přínosem na poli kulturního sblížení Čechů s národem lotyšským, v jehož žilách koluje také mnoho krve slovanské. j. m.

Karel Klostermann: Mlhy na Blatech. (Vydal J. R. Vilímek, Praha, str. 394, cena K 64.—.) Typická krajina jihočeská, zbudovská blata jsou dějištěm Klostermannova románu. Rovný, tichý a zamčený kraj, v dále ohraničený matnými hřebeny hor, obází se v povaze osob, zahloubaných, mnohdy i drsných, ale v jádře dobrých, strážlivě vše domýšlejících a lpějících na své hroudě, posvěcené krví Kubaty, sedláka rebela. Pravý, nezkažený typ jihočeského venkovského člověka, tak odlišný od postav jiných Klostermannových románů, čerpajících děj v kopcích šumavských, jichž lid lehce opouští půdu a lehce se i odnároduje, podán zde věrným způsobem. Historie dvou selských rodin z druhé polovice minulého století tvoří děj románu, dokreslený drobnějšími příhodami a malebným podáním sverážného kraje nesčetných rybníků a rybníčků. Čtvrté ilustrované vydání vychází v době desátého výročí smrti Josefa Holečka, spisovatele, který nejvěrněji a nejpodrobněji vyličil život a filosofii jihočeského lidu. j. m.

František Lazecký: Vladari. (Vyšlo jako XIV. kniha Řádu v úpravě Václ. Renče, v Praze, k vánocům L. P. 1938.) — Bylo-li již naléhavě třeba statečného hlasu z řad katolíků, který by promluvil jasně o tom, co znamená pro svatováclavský národ jeho tradice, jejíž obsah počínal již být v ústech mnohých lidí z nepochopení nebo úmyslné profanování, dostalo se tomuto hlasu důstojného místa v knize Františka Lazeckého. Musil přijít mladý katolický básník, aby ukázal národu na jeho slavné poslání kotvíci v Bohu, poslání, na jehož splnění závisí budoucí existence tohoto národa na mapě země a mapě Boží. Kniha, která se snaží hluboko zabírajícím pohledem básníka do minulosti, pohledem s hlediska nadpřirozeného, vyčisti slavné poslání tohoto národa, jednoho z nejmenších mezi zpronevřujícími se velikány, dochází k těmto pro nás zcela jasným, pro mnohé však dosud nepochopitelným závěrům:

»Přijetí křesťanství hned na počátku našich národních dějin a udržování této smlouvy přes všechny zrady po celých tisíc let, nás zavazuje k věrnosti navždy. Opustit je, to by znamenalo vrhnout se vstříc záhubě. Věřím, jsem z hloubi celé duše přesvědčen, vidím to v dějinách, vim to tak určitě, že pravá velikost národa roste úměrně tím, jak obrací tvář za Světlem z Východu, jak byl prokvašen křesťanstvím, jak se jím živí dnes, a jak je nechá zářit kolem sebe. Národ, jenž nese živého Krista, nezná bázně před budoucností.« —mn—

Albert Thibaudet: Dějiny francouzské literatury. (Vydal Jos. Svoboda v Praze 1938; přel. J. Poch a dr. R. Pochová, brož. K 56.—, váz. K 70.—.) Francouzská literární historie od r. 1789 až po naše dny je zpracována poněkud odlišným způsobem, než na jaký jsme zvyklí. Je tu řazení podle generací; ideové a filosofické proudy jsou tu postaveny stranou slovesného dění, jsou jím odkázány jen podružné role ve vývoji. Autor dila studuje generaci za generací tu s větší, tu s menší snahou po zdůraznění detailu, srovnává, přihlíží k jednotlivým generačním problémům, takže portréty autorů jsou někde více, jinde méně pevně prokresleny; dílo má ráz více méně nahodilý, a to proto, že metoda, které je tu užito, přináší mnoho obtíží, které autor často nepřekonal.

—ne—

Dr. R. M. Dacík O. P.: Základy Katolické akce. Vydala Dominikánská Edice Krystal v Olomouci, str. 60, 3 K. Zájem o Katolickou akci roste, Bohu díky, den ze dne. Bylo i u nás již mnoho napsáno o tomto tématu, ale všechno se soustředilo k otázce potřeby Katolické akce, nebo nanejvýš k otázce metod, jakými má být prováděna. Dacíkova knížka jde hlouběji a řeší na základě papežských výroků a theologických zásad samu podstatu a vnitřní složení Katolické akce. Je to první pokus v tomto ohledu u nás a věříme, že přinese velký užitek. Jen to, co dokonale známe, může být předmětem naší hluboké lásky. Katolická akce, pochopená jako účast laiků v hierarchickém apoštolátě, bude milována laiky a vykonávána v té míře a s tak velkou horlivostí, jak proniknou v její nadpřirozené základy.

Dr. Josef Kratochvíl: Rukověť filosofie. Nákladem a tiskem Občanské tiskárny v Brně 1939. Cena K 80.—. Název této knihy nejlépe vystihuje její obsah. Je to přehledná, obsáhlá a systematicky upravená studijní pomůcka, která podává ve čtyřech oddílech téměř celý obor filosofie. Názvy jednotlivých dílů jsou: I. Základní pojmy filosofické, II. Filosofické disciplíny, III. Vývoj filosofického myšlení, IV. Filosofické problémy. — Kniha podává přehled vývoje lidského myšlení (myšlenek i celých filosofických systémů) od nejstarších dob, místy v dobře volené zkratce a výstižné charakteristice. Přesto zde postrádáme vyšší jednotící princip, který by dal jednotlivým výkladům a závěrům bezpečnou základnu, na níž by bylo možno postupovat krok za krokem a budovat bezpečnou stavbu philosophiae perennis, jejíž závěry jsou nadčasové a proto bližší skutečnosti nežli všechno historické zkoumání vývoje lidského myšlení. (Tě se autor aspoň přiblížil v kritické studii IV. oddílu.) Z těchto důvodů je možno Kratochvílovu Rukověť nazvat knihou rázu informativního. —mn—

R. I. Malý: Marx a Řím ve světle živé skutečnosti. A. Neubert, Praha 1939. Str. 133. Cena 10 K. — Pro čtenáře, který je svědkem konečné porážky socialismu v Evropě, nabývá Malého rozbor socialismu zvláštní aktuálnosti. Je-li pravdou, že básník předjímá epochu, je také pravdou, že filosof ji uzavírá. A v takovém závěrném soudu zřejmě není místa pro vytáčky a dvojakosti: Malý ukazuje neúprosně, že socialismus jest marxismus a nic jiného než marxismus, a to je lekce definitivní těm, kteří i u nás ještě před nedávnem se pokoušeli zachrániti myšlenkovou situaci socialismu naivními výklady o reformním socialismu, prostém marxismu. Socialisté, zřeknuvši se marxismu, měli lépe pochopiti a upřímněji přiznati, že jsou vlastně již na cestě ke křesťanství. Vlastní podstata marxismu nebyla podle Malého v jeho vědeckosti, nýbrž v jeho složce politické a filosofické, to jest v třídním boji, diktatuře a dějinném materialismu. Proti marxismu staví Malý křesťanský integrální realismus, a to na podkladě sociálních encyklik papežských. Filosoficky byl marxismus reakcí na německý idealismus, jak pěkně vysvětlil Ducatillon. Obracel-li se marxismus i proti křesťanství, bylo to zřejmě z nepochopení jeho podstaty. Křesťanství není idealismus, nýbrž realismus, ovšem realismus celostní, mající smysl pro všechny stránky lidského komposita, realismus, jemuž skutečností není jen hmota, nýbrž i duch. »Pán Ježíš není jen filosofická idea, ale skutečný Bohočlověk, který v určitou dobu se narodil, chodil, pracoval, učil a zemřel na kříži. A sám člověk má duši a tělo tak spolu důvěrně spojené, že obě ty skutečnosti navzájem za

sebe i morálně odpovídají a při Posledním soudu vstane z mrtvých nejenom duše, ale i tělo. Křesťanství zkrátka jak svým učením o Bohu, vtělení Syna Božího, o těle i duši a Posledním Soudu, tak vůbec vším svým konkrétním porozuměním pro realitu světa přírodního i sociálního — zapadá rozhodně do rámce filosofického realismu a nikoliv idealismu. Křesťanství nepopírá a nepodceňuje nic, co je skutečnost — a tedy ani hmotu ne.« (92.) A nemůže být pochyby — a autor v perspektivním závěru to ukazuje velmi přesvědčivě, že cesta ze světového chaosu myšlenkového i sociálního, má-li to být cesta reálná, jest jediná cesta živého křesťanství, plně pochopeného a plně uskutečňovaného.

D. P.

Oldřich Pech: Příruční slovník pedagogický. (Vydala Graf. Unie a. s. v Praze; str. 563; brož. K 60.—, váz. K 70.—.) Nový praktický slovník, který je určen pro školskou a učitelskou praxi, jak říká podtitul; přináší hesla nejen z pedagogiky, nýbrž i ze všech jejích pomocných věd, podává vysvětlení nejzákladnějších pojmů i informace o nejnovějších problémech a otázkách moderního školství. Třebaže je to dílo velmi objemné, svědčící o veliké autorově pili a pro školskou a učitelskou praxi nezbytné, má některé drobné nedostatky, hlavně v tom, že opomíjí některá hesla.

—ne—

Dále došlo: V. Prokůpek: Ztracená země (Novina, Praha). — Dr. E. Votoček: Česko-francouzská konverzace a frazeologie (A. Neubert, Praha). — Dr. J. Miler: Nové selské právo německé (Mazáč, Praha). — E. A. Jameson: Miliony z ničeho (Orbis, Praha). — Ing. A. Červín: Chemie, dobytka světa (Orbis, Praha). — Dr. G. Venzmer: Tajemství zdraví (Vilímek, Praha). — Rembrandt (Prameny-Melantrich, Praha). — K některým se ještě vrátíme.

Milí přátelé!

Chtěl jsem psáti cyklus dopisů o SSS a již tři dopisy byly v Jitře otištěny. Dnešním dopisem chci však zakončiti, neboť nemá význam psáti o některých zřízeních spolkových, která třeba budou jiná, než jsou. Ještě však bych chtěl napsati několik slov o tom, že události posledních dnů nemohou nijak změnit program práce. Práce SSS měla za úkol vytvořiti chlapce a děvčata křesťanského charakteru a žhavého citu vlasteneckého. Tento úkol trvá tedy dále. Musíme se snad polepšiti jen v jednom: abychom byli svorní. Nemyslím ovšem kompromisnost, svornístkářství a jiné zparchantlosti, ale svornost apoštolskou. Náš národ je stále rozpolcen náboženskými rozpory, je nutno přivést celý národ k Bohu. V náboženské minulosti našeho národa povstali bludaři, ale ti to bludaři stáli na půdě katolicismu aspoň v tom, že prohlašovali svoji viru za nejčistší křesťanství; jejich dnešní tak zv. stoupenci však nejen opouštějí křesťanství, ale i Boha. Jest zde pak ještě cizí náboženský prvek, vloudivší se v náš život — protestantství. Protestantismus je neveselý, chmurný, puritánský, nemůže být výrazem duše našeho lidu, která se ozývá v sladkých mariánských písních a laškových koledách a jejichž nejryzejším projevem výtvárným je právě lidová výšivka a malba plná barokních prvků bohatých ornamenty tak vyjadřujícími vnitřní výbornost života. Svornost, to jest neštvat proti ničemu, co se nazývá české, neboť to můžeme jen napravovat a poučovat, také trestat, ale to jen tehdy, když můžeme uříznout prut s vlastní lisky. Musíme ukázat všem správnou základnu národního života. Piši národního života, neboť můžeme žiti jen tím, co je nám vlastní, jinak budeme vegetovat a odumírat. Musíme najít vše, co bude podporovat národní organismus, ale je nepochybné, že tento dynamismus nemůže být jen vnější siláctví, nýbrž projevem vnitřního bohatství duchovního. Akce vyvěrá z kontemplace. Jen tak bude možno udržeti v našem lidu životní sílu a přetvořiti civilisty ducha i svalů v něco jiného, jak se ozývá v písni »Bývali Čechové...«.

M. Potužník.

JACQUES MARITAIN: VĚCI BOŽSKÉ A LIDSKÉ

Království Boží se vytváří zevnitř, klíčí, nebude se zvencí, člověk má na něm pracovat, ale království Boží není dílem ruky lidské. Smím vám říci, že, jak se zdá, zvolna nastává před našimi zraky jakýsi obrat co do způsobu činnosti, a to proto, že mnozí duchové lépe chápou prvenství vnitřního života, jehož nadbytek má se projevovat v činnosti?

Lidé dobré vůle mezi křesťany již dlouho pokládali za nejdůležitější zásadu, že věci lidské mají chrániti věci božské. A člověk je takový, že v určitém smyslu je to velmi správné; nesmí se zapomínati na význam prostředků lidských, i když jde o rozšíření Evangelia a zvelebení království Božího. Že věci lidské mají chrániti věci božské, je tedy pravda; ale je to nejdůležitější? Jinou zásadou, daleko důležitější, kterou, jak se zdá, duše křesťanské dnes čím dále tím více chápou, jest, že věcem božským přísluší, aby chránily věci lidské, aby je chránily a oživovaly. Nechme působiti Boha! Věnujme mu důvěru! Místo aby stavěli zdi a uchylovali se za opevnění svých podniků, ať se křesťané rozejdou do nížin lidských, ať sestoupí do největších hlubin světa, spoléhajíce na sílu Boží, jež jest síla lásky a pravdy. Bůh zachrání civilisaci, věci božské zachrání věci lidské ve chvíli, kdy lidská obrana civilisace se stává nedostatečnou vzhledem k věcem božským, neboť ne dusivými plyny, ani zápalnými bombami, ani bursovními tahy, ani bitvami lži nemohou býti zachráněny věci božské.

Hlavní otázka, která se zde naskytá, jest otázka prostředků a jejich poměru k cíli. V zásadě ji rozřešil již dávno svatý Tomáš, když učil, že řád prostředků odpovídá řádu cílů a že prostředek jako takový jest určován cílem, k němuž směřuje. Avšak je snadné znáti tyto věci v teorii a zapomínati na ně v praxi. A když socialista Henri de Man prohlašuje, že v prostředcích je cíl již předobrazen: a když spisovatel již dávno duchem vědeckosti proniknutý, Aldous Huxley, píše celou knihu, aby ukázal, jaké šílenství to je, chce-li někdo dosáhnouti cílů dobrých prostředky špatnými, bylo by divné, kdyby křesťané nepochopili, že nejen vlastních a nadpřirozených cílů království Božího, ale ani vlastních a časných cílů křesťanské civilisace a křesťanského — vskutku a vnitřně křesťanského řádu společenského, jež připravovati jsme všichni povoláni, nemůže býti dosaženo jinak než právě křesťanskými prostředky, to jest prostředky spravedlivými, to jest pravdivými, to jest prostředky oživenými pravým duchem lásky, byť byly z nutnosti prostředky tvrdými. Musíme pochopiti, že křesťanství buď se obnoví prostředky křesťanskými, anebo úplně zanikne. Kéž v nás najdou ohlas veliká slova Pia XI.: »Kázáním pravdy nezískal Kristus mnoho: přivedlo ho na kříž. Láskou získal duše a přivedl k sobě. Ani my nemáme jiného prostředku, kterým bychom je mohli získati.«

A proto mládež je velikou nadějí. Deset let práce je třeba, stůj co stůj překonati nebezpečí války, této velké utopie, která jest poslední zbraní Nepřítele lidského rodu — pravím-li stůj co stůj, nemám na mysli problém války ve smyslu obecném, jak se vyskytuje v té neb oné době — v tom případě bych neřekl stůj co stůj; ale myslím velmi přesně na deset let pozitivní práce, již je světu potřebí —; zabrání-li se, aby v krvi neutonuly pozemské naděje, jejichž nositelkou jest naše mládež, velké věci rozkvetou na této zemi, která se nám dnes zdá býti tak opuštěnou.

(Proneseno k divčí mládeži 29. ledna 1938. Z knihy *Questions de conscience*. Desclée de Brouwer, Paris 1938, p. 269—271.)

Jiří Hradský: *Stráně mé země...*

*Každá vaše brázda dýchá ke mně,
každý kus pole, zeleň luk,
každý strom i nabílená chalupa.
Vaše úvozové cesty derou se do výšin
až k horizontu pod lesy,
které vás pohltnou svou modrou hloubkou.*

*Vy moje stráně!
Saháte svýma rukama ke mně,
hluboko do srdce vryl se mně dech
vašich plic.*

*Tisíce zelení
změníte za rok...
Jen váš dech se nemění
a vaše ruce vysokých nebes
sahají do mých očí.*

L. Várnai B. Bystrica

L. Várnai, B. Bystrica. Ústředí katol. stud., Praha
L. Várnai: Kresba

ZE ZÁPISNÍKU STARÉHO PROFESORA. — A. P.

Podstatou křesťanství jest život v milosti, to jest spojení duše s Bohem v Kristu Ježíši. Milost je dar. Křesťanství jest především dar individuální, udělený člověku pro jeho vlastní spásu křtem svatým. Pečovat o spásu vlastní duše jest první a základní úkol křesťana. Ale to není ještě křesťanství celé. Křesťanství je také dar sociální, to znamená, že úkolem křesťana je také pomáhati k spáse i jiným. Nikdo se nesmí vymlouvati s Kainem: Zdalíž já jsem strážcem bratra svého? Jsi strážcem svého bratra. Jsi odpověden nejen za vlastní duši, nýbrž i za duše bratrů. Tento úkol a posila k němu potřebná se uděluje biřmováním. Tato svátost znamená tedy plnost křesťanského života a povolání k apoštolátu. Není bez významu, že se biřmování uděluje vkládáním ruky podobně jako svěcení kněžstva. Biřmováním nabývá duše účasti na kněžství Kristově. V tom smyslu píše svatý Petr křesťanům: »Vy jste rodem vyvoleným, královským kněžstvem, národem svatým.« (I. Pet. 2, 9.) Apoštolát není tedy jen úkolem kněží, nýbrž úkolem každého uvědomělého křesťana. Slovem i příkladem má křesťan pomáhati duším. A víc příkladem než slovem. Student má býti apoštolem ve své třídě. Má si býti vědom, že všichni jeho spolužáci jsou mu Kristem svěřeni. To neznámá, že by je měl pořád jen poučovati, napomínati a kárati. Slova mnoho neprospívají. Nejlepším poučením jest příklad. Víme, co působilo na svatého Augustina: ne slova spolužáků, nýbrž jejich příklad: Si potuit hic, si potuit ille, cur tu non Augustine? Nelze si představit, že by ducha tak hrdého, jako byl jeho, byl někdo mohl získati pro dobro nějakým moralisováním. Ale úsilí a úspěchy spolužáků mocně ho ovlivňovaly. Tedy: píle, snaha, laskavost, ochota k pomoci, věrnost v přátelství — to i mezi studenty jsou nejmocnější prostředky apoštolátu.

*

Není možno studentům upříti smysl pro solidaritu, byť se někdy projevovala ve směru nesprávném. Kolega přírodopisec chodí teď z jara se sextány do přírody, a tam i zkouší. Stojí uprostřed a hoší v kruhu kolem něho. Brzy vypozorovali, že vyvolává ty, kteří stojí vzadu, poněvadž se domnívá, že se tam schovávají z obavy, aby nebyli vyvoláni. Výsledek: ti, kteří neumějí nic, stavějí se nyní dopředu, a ti, kteří umějí, se schovávají, aby byli vyvoláni a uchránili ty ostatní před zkoušením. Obětuji se jaksi za ty druhé. Řekne se, že je to nepravá solidarita, jak se v životě školním uplatňuje napovídáním, opisováním, podváděním, když se zkouší, mlčením, když se něco vyšetřuje. Budiž: ale solidarita to je, i když nepravá. Nikdy by ji neměl vychovatel zavrhovati, dokud se nepokusil zhodnotiti ji ve smyslu kladném a převésti na pravé pole. Bratrství, kama-

rádství, společenství jsou veliké věci. A řekněme přesněji: křesťanské věci. Křesťanství se přece zakládá na společenství všech se všemi. Kdo se osamocuje, odlučuje, v sebe uzavírá, není pravým křesťanem. Kristus učí modlití se: Otče náš — náš, ne můj: to znamená: nejsem tu sám. Křesťanské náboženství není jen poměr jedince k Bohu, nýbrž i poměr obce k Bohu. Je vlastně počátkem nevěry, vyhýbají-li se věřící společné modlitbě, společné bohoslužbě: odspolečenštění znamená odkřesťanění a zánik v nevěře. Je třeba si vážiti ducha společenství, bratrství, kamarádství v lidech — je to skutečnost, na kterou vždycky je možno naroubovati pravého ducha společenství křesťanského.

Ještě doklad nepravé solidarity: v matematice někdo šoupe nohama. To se rozumí, dělá to Novák. »Kdo to tam šoupe nohama?« táže se pan profesor rozhorleně. Vinníku zřejmě hrozí vyvolání k tabuli. Vstává a »přiznává se« Krupička, nejlepší matematik ve třídě. Tomu se nemůže nic stát. Ano, je to lež a nemělo by to být. Je to špatně chápané souručenství a nelze schvalovati, že je profesor takto klamán. Jde jen o to, jak získat Krupičku, aby se obětoval za kamaráda, jde-li o skutečné jeho dobro, jak ho naučit pravé obětavosti a jak zaměřit jeho lásku k věcem, jež jsou hodny hrdinství.

*

Různými cestami směřuje lidstvo k Bohu. Ale cesta nejprímější jest cesta kříže. I Kristus musil trpěti a tak vejíti do slávy své. Kristova oběť jest vlastně jediná a největší oběť lidstva. Oběť Kristova však neodhodnotila a zbytečnými neučinila oběti naše. Dala jim správný směr a pravou cenu. Ukázala, že křesťanský život se zakládá především na oběti. Nejkratší formule křesťanství by byla: křesťanství = oběť. Význačnou vlastností křesťana jest obětavost. Bez oběti není života. I moderní nacionalismus uchvacuje mládež právě tím, že proti »měšťáckému« sobectví staví myšlenku obětovného hrdinství. To není myšlenka nová — jen pohnutka je jakási nová. Pravá obětovnost tryská jen z křesťanské lásky. Tím více jsme křesťany, čím více se dovědeme obětovati. Všechny ctnosti křesťana vyrůstají z ducha oběti. Pokora je oběť ctižádosti. Štědrost je oběť majetku. Poslušnost je oběť vůle. Láska je oběť egoismu. Bez oběti není křesťanství.

Redaktoru *Revue des deux mondes* přinesl jednou Lamartine článek o Bohu. Redaktor řekl básníkovi: »Milejší by nám byl nějaký článek časový.« (Nous aurions préféré un article d'actualité.) A přece nic časovějšího než Bůh: Bůh jest jediná, věčná a pravá aktualita. Toť právě úskok satanův: vrhnouti na život náboženský stín nezajímavosti, nemodernosti, nečasovosti, přežilosti, neživotnosti a udělati z náboženství cosi, co jest jen pro staré lidi. Bůh jest potěšení mladosti. *Deus qui laetificat juventutem meam*. Povíдалa jedna studentka: »Do kostela? Na to mám čas, až budu stará! Ted' ještě musím trochu užít světa!« Pravda, přítomnost lidí starých v kostele není pro mládež žádným zvláštním povzbuzením. Ani na tu lehkomyslnou studentku bych nemohl zanevřítí. Neřekla, že nikdy nepůjde do kostela: řekla později! Kdo neříká nikdy, není ještě docela ztracen. Jest jen v nebezpečí, že bude ztracen. A ve slově později — přece jen se zachvívá aspoň plamének lásky. Kdož ví, zdali se nerozhoří v mocný oheň, až zadují vichry života?

*

Člověk je tvor Boží. Od Boha vyšel a k Bohu se musí navrátiti. Ne z nutnosti, ale svobodným konem vůle. Největší nebezpečí na té cestě: výhrady a kompromisy. Mladým lidem se tak protiví smlouvání a polovičatost. Tedy: celý člověk náleží Bohu. Nejen duše, ale i tělo. Nejen rozum, ale i vůle. Nejen čin, ale i slovo. Nejen slovo, ale i myšlenka. Nejen den sváteční, ale i den všední. Nejen práce, ale i zábava. Nejen stáří, ale i mládí. Mládí světu a stáří Bohu — to je nebezpečná výhrada. Kdož ví, budeš-li mítí jaké stáří?

*

Jel jsem ve vlaku. Se mnou paní s děvčetem a hochem. Děvče — kvintánka, hoch sekundán. Jeli kamsi k příbuzným na svátky. Všiml jsem si, že děvče má něco lesklého na krku. Snad křížek, snad šperk. Ani to, ani ono. Byl to malý poňiklovaný klíček. Neodolal jsem, abych se nezeptal, proč má ten klíček na krku. — »Prosím, to je klíček od deníku!« »Aha, od deníku. A to jej nosíte na krku?« — »Ano, prosím, aby mi jej

tatínek nečetl, když nejsem doma.« — »A to tam máte věci, které nesmí tatínek číst?« Ale to už byla trochu nediskretní otázka, jakpak by ne. Ta studentka se začervenala. Ale já jsem jí nic neměl za zlé. V duchu jsem si řekl, že takoví jsme všichni. To jsou ty naše výhrady. Ty naše rezervace. To něco, co jsme ještě nepodrobili Bohu, to něco, co bychom rádi před ním skryli. To něco, co mu odpíráme dáti. A nejhorší jest — odeprítí mu mládí, jemu, jenž jest *Deus qui laetificat juventutem* — —

*

Na světové výstavě v Paříži ukazovali model člověka ze skla: bylo vidět oběh krve, tep srdce, činnost plic, žaludku, jater, ledvin. Pod tím nápis: Tajemství člověka. Zcela správně. Je to tajemství. Život je mysterium. Chemik může zkonstruovati zrno obilné, ale to zrno nevzklíčí; vejce ptačí, ale z toho vejce se nic nevylihne. Život je asimilace a organisace: přetváření a zušlechťování, služba nižšího vyššímu. Nerost slouží rostlině, rostlina živočichu, živočich člověku. Látka neústrojná látce ústrojné, látka ústrojná duchu. A duch? Duch snad může ustrnouti sám v sobě, tento omezený, chudý, nedokonalý a neuspokojený duch lidský by měl býti sám sobě cílem? Ne, i jeho chudoba a žízeň ukazuje, kterak jest otevřen bohatství vyššího života, i on se přetvořuje a povznáší, i on slouží, i on se asimiluje. A právě v člověku, který je králem tvorstva, všechno se vrací k Bohu, v něm se uskutečňuje sláva Boží: *Omnia intendunt assimilari Deo*.

V Gardavský: Květy v šeru

*Cos myslila, když jsi trhala květy?
— Jaro mi mizelo v dál —
Své oči házelaš v tichou řeku
— Podzimu tak jsem se bál —
Ta mně je donesla, hodila na břeh
— Hebounek vánek jen vál —
A já je lovil do sítí potrháných
— Pozdě jsem očí svých kál —
A myslil jsem, že nevypadnou z nich
— Plný byl očí těch sál —
Vztáhl jsem po nich své ruce, uklouzly však
— V závoj se pokání hal —
Pluly pak po řece k šedavým světlům.*

Zdeněk Brabec: Matce

*Když touhy večerů padaly v prach dnů
a splav jak kouzelník utvořil z hnílob sen
tu vzpomněl jsem si na tebe, ó matko!

Jak v roztráštěných vidinách jsem zřel
jen okraj noci sladkých odříkáním
jak dítě zanechané prostřed hraček svých
bezradně tápající v kletbách večerních.

Až ruka tajemná mně sevře dlaně
a zašeptá mně o dnech bez večerů
nechť beze stínu přetvářky a vzlyku ran
rty moje sevřené už v oblouk nad řekami
vzpomenou na tebe.*

EDA JITZOVSKÝ: HRDÁ SRDCE

»Ach, mne již nic nedovede překvapit, ale Jitka je důvěřivá, útlocitná a dobrá; nedovede se ostře ozvat a ohánět lokty, to je dnes v životě nezbytné, nechce-li se kdo dát přitisknout ke zdi.« — Patrik vzal Jitku jemně pod paži. »Vím, holčičko, že tě ta urážka bolí, ale nesmíš už na to myslet. Lidé jsou jen lidé a Pán Bůh má všelijakou čeládku, na tom se nedá nic změnit. Kdyby měl být život na zemi rájem, nebylo by třeba smrti Vykupitelovy a nebe. Moje nitro se také vášnivě vzpíralo proti nespravedlnosti a vzpírá se i dnes, ale krotím je chladným uvažováním. Hlavou zed' neprorazíš.«

»Děkuji ti, Patriku.«

»Víš, já jsem si utvořil dva světy. Ten jeden, to je můj vnitřní svět, kam nikoho nepustím, ale budeš-li chtít, pustím tam tebe. A v tom svém světě se oddávám krásným snům o štěstí a radostném, čistém životě, tam si vše vykouzluji tak, jak bych si to přál. Vždyť ještě nejsem tak stár, abych nesměl snít a nikomu tím neškodím. Ten druhý svět, to je svět všech lidí, svět boje, radosti i zklamání, svět těla a práce, která to tělo živí. Býti šťastným a spokojeným znamená pro mne uvést oba tyto světy v dokonalou harmonii a dosud se mi to daří. Já mám důvěru v život a v sebe. Nejsem bláhový optimista, ale nepřipouštím k sobě pesimismus. Ty jsi ovšem žena a měla bys býti tak mnohého v životě ušetřena, ale snad se budu moci postavit před tebe a zachycovat ty

nárazy, které život nevyhnutelně s sebou přináší. — Tak a nedaleko odtud do čísla 12 půjde spat princezna z pohádky, která je nyní zakleta ve švadlenku. Pozdravuj mi mého spolurytíře Karla! — Dobrou noc!« — »Dobrou noc, Patriku.« — — —

Prázdniny! Jak kouzelné to slovo pro mládež od první obecné až do posledního semestru na universitě. Také Patrik James měl prázdniny a protože ani doktorát nebyl s to učiniti z něho prázdného nafoukance, těšil se docela chlapecky, téměř jako malý Karel. Placené prázdniny! Kdo se má na světě tak jako učitel? Také Jitka měla dovolenou, prvních čtrnáct dnů placenou, druhých neplacenou. Dámy byly v lázních, u moře nebo v horách, a tak v salonech nebylo mnoho práce.

5. července na svátek sv. Cyrila a Metoděje vyjel mladý trojlístek velmi časně z Prahy. Kolem půl deváté byli již daleko na Sázavě a procházeli krásným, teprve v posledních letech se rozrostlým letoviskem. Z věže krásného, v moderním slohu již postaveného chrámu zněly zvony.

»Byli jsme již na mši svaté, ale pojďme na chvíli do kostela.« Jitčin návrh byl přijat. Lavice byly obsazeny velkoměstsky oblečenými ženami, muži i dětmi, kteří zde ve svých vilách trávili prázdniny. Nenápadně si prohlíželi vkusnou, moderní výzdobu chrámu, když ze sakristie vyšel ve zlatém ornátě oděný pan farář a s politováním oznamoval, že nebude moci býti sloužena slavnostní mše svatá, ale jen tichá, protože v noci náhle onemocněl pan řídící, který hraje na varhany.

»Počkejte na mne,« pravil Patrik a rychle šel do sakristie. Po chvíli vyšel s usmívajícím se starým kostelníkem. Patrik pokynem hlavy přivolal Karla a Jitku a všichni vystoupili na kůr.

»Šlapání máme na elektriku, tak, zde jsou noty a pěkně nám hrajte, mladý pane, pan farář je Moravan a pro něho je dnes velký svátek.«

»Pro mne také,« smál se Patrik, který již seděl u varhan a vytahoval rejstříky.

»Já vím, Patriku, že umíš hrát na harmonium, ale . . .«

»Ale varhany mají pedály, vid' ? Poslední čtyři roky jsem hrál den co den o prázdninách u nás v kostele na varhany a s pedály jsem dobrý kamarád.« Karliček stál tiše vedle varhan ani nedutal, jen se zbožně díval na pedály, dvojí řadu bílých a černých kláves, jakési zástrčky a bílé a černé knoflíky. Od sakristie se ozval zvonek, Patrik stiskl knoflík s nápisem — pleno — a jeho štíhlé prsty se rozběhly po manuálu. Začal Introit a Patrikův jasný tenor v doprovodu varhan se rozlehl chrámem — Ejhle, oltář Hospodinův září . . .

Patrikovy prsty vykouzlovaly po paměti na klávesách krásný nápěv, složený slezským knězem Pavlem Křížkovským, ale jeho myšlenky zalétaly tam do té vesničky obklopené buchlovskými lesy.

Velehrad! — Po šedé silnici od malé kapličky Cyrilky kráčí ve čtyřstupech více než sto mladých mužů, samí studenti. Jsou prostovlasí s tvářemi sluncem ožehnutými, nadšení jim září z očí a mladá ústa zbožně zpívají »Ejhle, svatý Velehrad již září« na nápěv P. Křížkovského. Jdou kolem zdi, zdobené sochami svatých, vedení vysokým, štíhlým jesuitou P. Kubešem a již vstupují do mohutné basiliky, aby na posvátném místě tisícileté české kultury sklonili kolena a děkovali Bohu, že poslal Slovanů jako věrozvěsty k jejich pohanským předkům a uchránil je osudu pobaltských bratrů.

Modlitbou a Veni sancte připravují se studenti na dny své očisty od celoročního prachu. Mladé hlasy pronikají i do královské kaple a pokládají se jako květy vděčnosti na hrob velkého arcibiskupa, ale muže prostého srdce Dr. A. C. Stojana, velkého přítele studující mládeže.

Velehrad! Exercicie! Co ušlechtilé radosti, tiché a upřímné zbožnosti a jemného původu studentského mládí!

Sjíždějí se studenti s kufříky. Zdali přijede letos Pepík ze Znojma a ti dva dlouháni z Třebíče? Tohle je »sichr« skupina Brňáků, ty člověk pozná po nose. Slezané, pro které nejsou žádné délky na samohláskách. Slováci v krojích, kluci jako lusk. A ten malý všudybyl, co loni běžel čtyřikrát za oběd číst, to je ovšem Banzet! Také ten tloušťík z Olomouce je tady, co nám loni snědl všechny buchty u oběda a pro silentium jsme mu nemohli vynadat. Ale jen ať mu svědčí. Tak se poznávají studenti . . .

A kdo by řekl, že ta veselá chasa, nad níž si zoufají celé desítky profesorů, dovede býti tak mírná a mlčenlivá. Jako družbové s bílými květy na reverech kabátů přistupují ke

stolu Páně. Kolik mladých duší zachránily v bouřích života a ruchu měst třeba jen jediné exercicie! Velehrad — Velehrad! . . .

Patrikovy oči září nádhernými vzpomínkami a jeho radost a nadšení se přenáší na ruce hbitě přebíhající po obou manuálech.

Věřící v údivu obracejí své hlavy k choru, ne, takhle ještě ty varhany neslyšeli hrát. Je po pozdvihování. Jen gamba a vox coelestis hrají a vyluzují jemné tóny z píšťal.

Patrik zesiluje hru a začíná novou píseň: Bože, cos ráčil před tisíci roky . . .

Patrikovy nohy klouzají bezvadně po pedálech, hraje dnes tak, jako snad ještě nikdy . . .

A nyní jeho ukazováček stiskl — tutti — a varhany hřmí jásavým fortissimem při slovech: »Nezhyne rod, jenž věřit neustane, dědictví otců, zachovej nám, Pane!« — Patrik odevzdává v sakristii klíče a chystá se odejít, ale vtom k němu přibíhá pan farář. »Mladý příteli, já vás jen tak nepustím, musíte se mnou na faru, přispěl jste nesmírně k mé dnešní radosti.«

»Ale já nejsem sám.«

»To nevadí, také vaši přátelé jsou mými hosty.« Pan farář se přátelsky usmál na Jitku a čiperného Karlíčka si odváděl za ruku k faře.

»Tak vy jste učitelem na školách u sv. Markety, teď již se nedivím, že hrajete tak výborně na varhany. Jste na výletě, že ano a ten bratříček vám dělá gardedámu?« Jitka se lehce zarděla, ale Patrik se smál.

»Nikoliv, důstojnosti, my dva jsme rytíři naší princezny.«

»A to je hezké, jen užívejte krásně svého mládí, vždyť je to nejkrásnější období života. Vy nepotřebujete gardedámu, to byl jen žert, ale je od vás milé, že berete s sebou bratříčka. Je jiná doba, mládeži je dopřáváno více svobody, nedalo by se proti tomu celkem nic namítat, jen kdyby se té svobody tolik nezneužívalo. Ale je, bohužel, málo těch, kteří dbají na úctu, čistotu, sebekázeň a přece právě v tomhle je největší štěstí a půvab mladé lásky. Já mám rád mladé zamilované lidi, na jejichž tvářích je jasně vidět ušlechtilost smýšlení.« Pan farář se s úsměvem pásl na rozpacích Jitky, která si v duchu říkala: »Bože, co si to velebný pán myslí, vždyť já a Patrik přece . . .« a vlna nevýslovného štěstí zalila její něžné srdce. —

»Toničko, vedu hosty, chystej něco dobrého na zub. Zůstanou také u nás na oběd. To je moje sestra a v zahradě sedí můj otec, je již to stařeček, ale čilý. Přesnídávku odbudeme v zahradě, je tak teplo a v besídce je stín. A ty, chlapečku, rozběhni se po zahradě, a kde najdeš co dobrého k snědku, tak do pusy s tím. Máme zde plno jahod, rybízu, třešni . . .«

»Počkej, Jeníku, nech také mluvit svého starého tátu. Copak, mladý muži, umíte hrát taročky?« — »Umím,« — »Sláva! Já už běžím vedle do vily pro pana továrníka, tohle je něco jiného než stále mariášek.«

»Tatínku, já vám tam dojdu.«

»Nic, napřed se nasnídej, já mám ještě mladé nohy.« Dědeček odkvapil.

»Je mu pětasedmdesát roků, ale díky Bohu je zdravý a čerstvý. Tatínek hraje strašně rád taročky a je trochu strohý, musíte mu to prominout.«

Karlík seděl na stromě a trhal třešně a Jitka přes protestování slečny Toničky šla s ní pomáhat do kuchyně.

Dědeček, když měl Patrika za spoluhráče, si ho docela hlasitě pochvaloval: »A vy že jste učitel? Hm, hrajete chytře jako advokát, máte výbornou paměť a počítáte předem. A jak jste maturoval?«

»S vyznamenáním.« — »Proto, za mých časů, kdo neuměl taroky, nechal kůži u maturity. Dnes se hrají žolíky, to je pro nemluvnata. Hrajete taroky rád?«

»Příležitostně velmi rád, ale sám hru nevyhledávám.«

»Zcela správně, taková má být mládež, má všechno umět, ale provozovat s mírou.« — Pan farář se nad kartami usmíval, měl radost, že jeho otec je v tak výborné náladě. Pan továrník se škrábal za uchem. »Mně se zdá, že jsem přece jenom neměl dávat rekontra. Já toho pagáta už neudělám.«

A neudělal. Dědeček zamžikal vesele očima na Patrika. »To jsme zase pěkně vydělali, co?«

»Tak vyrovnejme účty, pánové, dáme si před obědem ještě skleničku vína, aby nám lépe chutnalo,« vybízel pan farář.

Třebaže se hrálo jen o pětihaléře, vydělal Patrik něco přes osm korun. Pak se hovořilo

a pila čtvrtka při družné zábavě. Patrik se díval do kouře egyptky, kterou mu nabídl pan továrník a vzpomínal, kam ho všude zavedl život za poslední čtyři měsíce. Cítil v nitru jakési uspokojení, že splnil dobře svůj úkol, ať ho život postavil kamkoliv. Byl šťasten; konečně, konečně se dostával na pevné koleje, jeho život se vyrovnával. Je to náhoda, že dnes sedí v tak milé a dobré společnosti? Ani ne, je to důsledek jeho dobré přípravy na život. Kdo má odvalu, důvěru a hlavně kdo něco skutečně umí, ten se v životě neztratí nikdy! Bezvadná znalost němčiny mu pomohla opustiti dlažbu ulice a postavila ho za katedru. Nikdo nechtěl jeho školy, jeho vzdělání a přece se jeho vědomosti prosadily. Hrál krásně na harmonium a přece běhal každodenně v šest hodin ráno do kostela, aby mohl hráti na varhany. Kdyby býval tenkrát raději ležel v posteli, neseděl by dnes v této společnosti a netěšil se ze sympatií, kterými je on, cizí mladý muž, zasypáván. Vyhrál to svou krásnou hrou na varhany, ale i znalost taroků mu pomohla vyplniti místo ve společnosti. Ano, mladý muž má umět toho co nejvíce, ale bezvadně. Má míti odvalu a míti důvěru v sebe a život, nesmí všeti hlavu při prvním nezdaru. Patrik měl ovšem na svém neviditelném štítu napsána tři symbolická slova: Víra — Naděje — Láska! A takový štít musí vésti k vítězství. — — —

Karel, Jitka a Patrik leží na břehu Sázavy. Slunce jim zlatí osmahlá již těla, vlaštovky se prohánějí po azurovém nebi a z nedaleké zátočiny se ozývá radostný výskot a smích koupajících se výletníků.

»Já bych už chtěl do vody.«

»Ještě ne, Karlíčku, příliš dobře jsme se dnes naobědvali, proto musíme počkat. S plným žaludkem se nemá plavat.

»Ale pak již nebude sluníčko.«

»I bude, vždyť je teprve půl třetí. — Jitko, spíš?«

»Ne, měla jsem jen zavřené oči a vzpomínala na tvoji dnešní hru na varhany. Bylo to krásné překvapení pro mne, jsem na tebe hrda.«

»To víš, i moderní rytíři si musí zasluhovat úsměv krásné princezny.«

»Patriku...« — »Copak, holčičko? Ach, proč jen nemáš tak bujnou fantasi jako já? Představ si, že jsi půvabná Floribella a já tvůj nehodný Tandarius. Chceš mne potrestat a chápeš se stébla, abys mne zbila...«

»Stébla? Já myslím, že by u tebe ani rákoska nepomohla, ale pojďme do vody,« směla se šťastná Jitka.

Všichni tři se uchopili za ruce a běželi po plochem břehu tak daleko do řeky, až Karel musel plavat. Jitka se dříve bála ve vodě míst, kde nemohla státi, ale nyní plovla s Patrikem odvážně i přes hluboké tůně. Karel se vrátil na břeh pro míč, aby si měli ve vodě čím hrát.

Když po delší době vystoupili z teplé vody na břeh, bylo jim zima.

»Mmmně je ziiiima,« jekal zuby Karel.

»Obrátil se vítr a je nyní skutečně chladno.« — Jitka vyhledala dva třetí ručníky.

»Zde máte, panstvo, ručník, musí vám oběma stačit. Oblečeme se, abychom se nena-chladili. Čelem vzad a neobracet se, až vás zavolám.«

Oba rytíři tak nestejně velikosti a stáří sedí již oblečení svorně vedle sebe a pozorují hladinu řeky, kterou občas rozčeří dovádívá rybka.

»Pustte mne, chlapci, mezi vás.« Jitka usedla mezi své rytíře, objala každého jednou paží kolem krku a lehce přivinula jejich hlavy k své...

A přece se našel nespokojenec! »Jitko, pusť mne, ty máš ještě konečky vlasů mokré a mne to studí.« Karlíček utekl k řece.

Jitka se podívala s milým úsměvem na Patrika. »Ale ty mi neutečeš, vid'?'« — — —

I prázdniny mají zvonec, který odzvoní pohádce konec; to je ovšem pravda dobře známá studující mládeži. Karlíček Palkovský si pyšně napsal 4 za slovem »třída«, dr. Patrik James vysvětloval s křídou v ruce u tabule německé skloňování a Jitka Palkovská neslyšně si povzdechla nad ostrým sekýrováním dámy z vysoké společnosti s nemožnou postavou, která si myslela, že švadlena z ní může udělat Gretu Garbo. — Denně okolo půl sedmé večer scházel se Patrik s Jitkou u Stavovského divadla. Pak se proplétali uličkami Starého města, přešli Karlův most, koupili si něco v uzenářství, nebo u lahůdkáře sýr nebo rybičky, pak zašli ještě k pekaři, a takto vyzbrojeni, usedali v zahradě pivovaru u sv. Tomáše. To byly jejich společné večery, na které se vždy těšili.

Nepřálo-li počasí, sestoupili do starých, klenutých, ale útulných místností v podzemí pivovaru. Dvě černá piva, ale Patrik musel Jitce pomáhat, neboť celou sklenici nezmohla. Po večeři vystoupili buď Nerudovou ulicí na Hradčany, prošli Hradem a vraceli se Starými zámeckými schody, nebo přešli Tržiště a dále stále vzhůru okolo amerického vyslanectví a tichou ulicí ke schodům, vedoucím do Petřínských sadů. Nejčastěji však sedávali na malém plateau v Seminářské zahradě a těšili se z pohledu na světla večerní Prahy

Bylo to v prvních dnech říjnových, krátce po parlamentních volbách, co našel Patrik na svém stole dopis. »Ministerstvo spravedlnosti — co to má znamenat?« Patrik roztrhl obálku... Byla to výzva, aby se dne 10. října o třetí hodině odpolední dostavil do ministerstva spravedlnosti; důvod nebyl udán. —

Rázem 3. hodiny vstupuje Patrik do budovy ministerstva spravedlnosti. Vrátný ho vede síněmi a předává ho jinému zřízenci. Zůstávají stát přede dveřmi, na nichž je upevněna prostá tabulka: Ministr.

Patrik chvíli čeká v předsíni. Sluha otevírá dveře a hlásí: »Pan doktor James« a zavírá za vstoupivším Patrikem.

Za velikým pracovním stolem vstává muž veliké postavy a energických rysů starého právníka. Pan ministr podává uklánějícímu se Patrikovi ruku a s trochou veselosti se táže: »Viděl jste mne již někdy?«

»Domnívám se, že jsem pana ministra častěji viděl v našem městě.«

»Správně. Doktor Jerma je otcem mé ženy a jemu také vděčíte za nabídku, kterou vám chci učinit. Posad'te se.« Patrik vyčkal, až usedl ministr; jeho srdce bušilo očekáváním.

»Potřebuji naprosto oddaného osobního tajemníka. Musí býti mlád, výborný právník, příčinlivý a bezvadně znalý německého jazyka, neboť bude míti na starosti věci, týkající se Němců. Jakého jste smýšlení?«

»Čech a katolík.« — Pan ministr se usmál. »Můj tchán totiž přesně uhádl vaši odpověď. Dobře. Já jsem socialista, ale v téhle budově jsme všichni jen právníky a služebníky spravedlnosti. Pamatujte si to! Chcete přijmouti místo osobního tajemníka u mne?«

»Nesmírně rád, pane ministře, ale já mám svůj závazek vůči...«

»Ach, to je vyřízeno. Představená odpověděla na můj dotaz, že vás sice nerada ztrácí, ale že by bylo hříchem stavěti se proti vašemu štěstí, když můžete pracovat ve svém pravém oboru. Divíte se, že vím o vašem vyučování na klášterní škole? Já vím také, že jste prodával noviny, klepal koberce, prostě že jste se nikde nedovolával svého akademického titulu, ale hleděl se probíjet poctivě sám. Také fakulta se o vás vyslovila pochvalně. Já ve volbě svých lidí neponechávám nic náhodě. Nuže, přijímáte?«

»Ano, s hlubokou vděčností.«

»Dobře. A zde máte důkaz mé důvěry k vám. Tato listina je dekret státní definitivy pro skupinu, do níž náležíte. Dal jsem totiž prohlédnouti všechny žádosti, jež došly o místa v soudní službě, a byla nalezena také vaše, založena, ač uchazeči v pořadí pozdější byli umístěni. Tuto křivdu na vás spáchanou má zhojiti tento dekret. A nyní chci ještě zdůrazniti, abyste měl vždy na paměti, že služba spravedlnosti je odpovědná a těžká. Nezapomeňte nikdy dvou skvělých příkladů ve vaší rodině; děda, který zemřel jako prezident krajského soudu, a svého otce, jenž svým životem zaplatil hájení práva a spravedlnosti.«

»Slibuji, že chci býti hoden vaší důvěry, pane ministře. To bude můj dík.« — Ministr vyjasnil po těchto slovech svého nového osobního tajemníka své přísné čelo a s úsměvem mu podával ruku.

»Tak je to správné, a pozítří vás již potřebuji.« — — — — —

Patrik ani nevěděl, jak se dostal z budovy ministerstva. Šel a šel, až jeho kroky zapadly do rytmu velkoměstského ruchu a dopravní hluk probudil nervy opatrnosti, chránící chodce před nebezpečím. Zastavil se. Okolo pospíchali nebo se procházeli lidé, strážník v bílých rukavicích pouštěl nebo zastavoval auta všech značek a velikostí, tramvaje zvonily, na protějším chodníku štěkali na sebe zuřivě dva foxterriéri k veliké radosti několika malých nezbedů... život.... život...

Patrik vstoupil do telefonní budky a vytočil číslo salonu Modes de Paris. Ozval se ženský hlas, který slíbil zavolat Jitku.

»Zde Patrik, Jitko, mohla by ses dnes okamžitě uvolnit z práce?«

»Šlo by to, ale proč?«

»To je tajemství, ale věř, že tě nevolám z nějakého rozmaru.«

»Dobře. Za půl hodiny jsem u Stavovského divadla.« — — —

— »Jitko, jsi hodná, že ses uvolnila.«

»Ale židovka mi půl druhé hodiny určitě strhne. A co mi chceš svěřiti za tajemství?«

»Musíš mít ještě chvíli strpení.« — Sestoupili po schodech s Karlova mostu na Kampu, a když přecházeli tiché Velkopřevorské náměstíčko, pravil Patrik k Jitce: »Půjďme na chvíli k Pražskému Jezulátku.« — — —

Chrám byl v tuto hodinu, až na několik lidí, sedících v lavicích, prázdný. Patrik s Jitkou poklekli před Božským Dítětem a tiše se modlili. Po chvíli vzal Patrik Jitku za ruku a navlékl ji na prst matčin prsten s velikým démantem. Jitčina malá ruka se zachvěla v Patrikově, ale přece silně opětovala jeho stisk. V očích jemné dívky se zaleskly slzy štěstí... Patrik, její Patrik se s ní zasnoubil před oltářem...

— — — — —
Patrik a Jitka sedí na »svém« malém plateau v Seminářské zahradě pod Petřínem na lavičce, která je již dobře zná.

»Patriku, smím si také ponechat ten lísteček, jež ti psala tvoje maminka?«

»Smíš, ale teď poslouchej, proč jsem tě vedl právě k Pražskému Jezulátku.« Patrik vyprávěl příběh o mladé matce a děvčátku Milušce.

»Ale já mám pro tebe ještě jedno překvapení.« — Jitka rozevívá jmenovací listinu a čte: »JUDr. Patrik James Patriku!«

»Mlč, dívenko, a vzpomeň, že dnešním dnem začíná třetí a, dá-li Bůh, nejdelší a nejplodnější část našeho života. Skončil se krásný a bezstarostný život studentský, skončil se i náš tvrdý a chvílemi i beznadějně vyhlížející boj o chléb a kousek pevné půdy pod nohama. Byla jsi učitelkou a nestyděla ses pracovat jako švadlenka, já prodával noviny, leštil parkety a vezl jednou i hnůj pro zahrádkáře...; vidíš, to všechno leží za námi jako tvrdá škola života. Naše víra v Boží pomoc, naše důvěra ve vlastní síly a vědění, naše odvaha a pevná vůle zvítězila!«

Václav Ara: *Adelante*

*Tys král bez království, jehož fascinuje jitro přicházející vyzlatit kopule chrámů
svým strašným zlatem plným lásky a pohrdání,*

tys král svých synů a dcer, jimž vyprávíš o marnosti své slávy.

Mi conquistadore!

*Dolévají ti kalichy tvou vlastní krví, tvým vlastním potem, který vyleptal
z mé duše prach zatracených a tíseň kolibříků před bouří*

a něco horšího činí —

*Smích a křik zahluší rosu z aztéckých hor, tichou, jen v ledových souhvězdích
dozrávající.*

*Jen nedotýkejte se mých ran, pro vaši vzpouru utržených, jen se západem slunce
a hvězd se zavírajících!*

*Jen nedotýkejte se mých očí, neb usmrtí vás i s vaší krutostí;
jsou tygři a svázející šílenství utrpení všech srdcí!*

Mi conquistadore!

*Již usíná, již spí, již zemřel tvůj šíp pro mořské vlnobití kutý bláznovstvím
tvé země.*

*Hidalgo, zdravící kometou probuzený, abys viděl tříštění své lásky v závratích
vzpomínání!*

Mi conquistadore, adelante!

Anna Horáková: *Večer*

*Miluji, večere, Tvou pozdní krásu,
Tvůj věnec oparů na snivé skrání,
puštěné otěže, tonoucí stíny
v jezeru tichého vzpomínání.*

*Miluji, večere, Tvůj mrtvý výkřik,
kdy staré víno hořké slzami
do číše času úzkostně kane
a nebe ve výši ožívá hvězdami.*

J. Weiss, Praha. Ústředí katol. stud., Praha.

J. Weiss: Na horách

ERNEST MACH: BŘEZNOVÁ POVODEŇ

II.

I když přicházel domů málokdy, bývali u Klánů vždy vzrušeni, kdykoliv se Tomáš objevil. Smířili se s tím, že jim tak málo psal (bývalo to jen stručné oznámení nového působiště) a nezazlívali mu, když přijel, že skoro nemluvil o svém životě. Jen jim bývalo leckdy divné, že nevytrval při řemesle, kterému se vyučil a jež se jim zdálo lepší a vznešenější všech ostatních povolání. Rýti krásné lístky, květy, hlavičky a monogramy do zlatých tabaterek nebo pudřenek, není přece zaměstnáním tak špatným.

Líbilo se to sice i Tomášovi, ale jen pokud byl na odborné šperkařské škole. Později, když přišel do Prahy a ve velkém závodě musil zdobit na sta drobnůstek mechanicky jednotvárně (byla jediná výjimka: někdy se »to« dělalo »slohové« a někdy »moderní«), řemeslo se mu jaksi znechutilo.

A co horšího —. Ve volných chvílích nemohl chodit do skal, podívat se červeni, již slunce před západem barvilo obrovské kamenné postavy, sloupy a věže. Trpce vzpomínal, jak nenávratně odešla šťastná čtyři léta, jež prožil v místech, nikoliv zbůhdarma zvaných rájem.

Proč jsem nezůstal v tobě déle, krásná krajino? A když už jsem tě musil opustit, proč jsem neodešel dál, vyčítal si Tomáš v těch časech a myslel při tom na kolegu, který se uchytil v Amsterdamě.

Zanedlouho Tomáš Klán zrušil svůj nevolnický pracovní poměr. Chtěl se živit svobodněji. Ovšem, neuvážil podrobněji jak.

Spoléhal na své nadání kreslířské, které mu pomohlo k jakési obživě. Pracoval několika větším biografům inseráty, jimiž oznamovány premiéry. Kreslil perem tváře filmových hvězd, které zakrátko znal dopodrobna z fotografií, jichž používal ke své práci.

Upozornil tím na sebe propagační kanceláře některých průmyslových koncernů a obdržel dosti nabídek. Jedné z nich neodolal, oslněn skvělými podmínkami. Zapomněl, že zaprodává původní předsevzetí býti třeba nuzným, ale svobodným člověkem. A tak se dostal na Moravu. — —

Když prve Tomáš otevřel dveře prázdné světnice, překvapilo ho, jak málo se tu změnilo po dvou letech, kdy byl naposled doma. Stůl, jehož dubová deska byla pořezána, stál na svém místě u okna právě tak, jako v opačném rohu starý šicí stroj matčin, na němž pracováno sotva dvakrát nebo třikrát do roka.

Tomáš usedl do široké lenošky. Její povolená pera povědomě zaskřípala. Naslouchal vděčně a usmíval se. —

— Po večeri přišla i sousedka, mlékařka Maršíková. Vyptávala se na syna. Jak často prý s ním Tomáš mluví. Mladý Klán odpovídal jen na půl úst. Pozoroval sestru. Udivila ho tím, jak vyrostla. A především svou vážností. Skoro se styděl, jak málokdy na ni pomyslel. Když byl posledně doma, neviděli se spolu; Jiřina byla právě kdesi u příbuzných na návštěvě. Proto žila v jeho paměti jako zcela malé děvčátko, žárlivé na své

panenky a na miniaturní kuchyňské nádobíčko. A dnes tu byla před ním mladá slečna, trochu vytáhlá, s hlubokýma očima, které ztemňovaly její tvář.

*

Kamila zastihla otce nad haldou novin, mezi nimiž byl i ženský časopis, který tu patrně zapomněla posluhovačka. Vincenc Zach čítal ve večernících nanejvýš jen podtitulky; přesto ho ten či onen list často rozčiloval, takže ředitel vyslovil někdy lítost nad tím, že tolik papíru je denně ničeno duchaprázdným tiskem.

Třímaje barevnou obálku sešitu, určeného »dívkám a paním«, pravil rozhořčeně:

»Pomyslím-li, že stovky děvčat, a to i ve školních lavicích, čtou romány, jako »Rty pod závojem« nebo »Vášnivé mládí«, které maminka odebírá, protože se jí tím dostává zároveň kuchařských předpisů a střihů na šaty, bojím se o slávu a proslulost staré gardy záletnické, jejíž skutkové poblednou před tím, co zásluhou oné beletrie dávno zná z paměti zelená mládež. Jedině se stanoviska živnostenského mohu pochopit „básnířky“ a „básníky“ těchto děl, jakož i žurnalistiku vůbec, která buduje dobrou živnost právě tak dobře na národním neštěstí jako na nejnovější „prima“ vraždě. Výdělky jsou při tom vždy dosti tučné.«

Zach pohlédl letmo na dceru, která jindy, i když se zájmem jen předstíraným, přisvědčovala jeho nevrlym výbuchům proti společenskému zřízení. Tentokrát nebylo v její tváři ani sledu účasti. Dívala se netečně, odvracejíc se chvílemi. Zeptal se, co je jí, avšak neuslyšel odpovědi. Protože tušil, proč nemluví, zaměřil rovnou k choulostivé otázce:

»Připadá mi, že jsme oba věnovali příliš místa stejnému problému ve svých myšlenkách. Lépe řečeno, podlehli jsme stejnému náporu, a to ke své škodě. Neznám dopodrobna, co pociťuješ; chci proto hovořiti spíše o sobě. —

Jaký to bláhový nápad, odstěhovati se ve stáří do Prahy. Snad tehdy, když jsem byl ve tvých letech, mohl jsem právem sníti o velikém městě. Mladý člověk se lépe přizpůsobuje změnám, dříve porozumí novým lidem a jiným názorům. Avšak již tenkrát jsem cítil odpor, když jsem pomyslel, že bych někdy byl nucen žíti jinde, než kde jsem se narodil.

Tedy již v mládí byla tu nezbytnost vídati denně naše lesnaté kopce. Jako by se v jejich obrysy vtělily postavy lidí, které jsem miloval. Ty, tvá matka, můj celý rod pochází odtud. Zamítl jsem proto několikerou příležitost zaměnití svůj domov.

Nechápu nyní téměř, proč jsme se rozhodli pro pobyt jinde. Ano, nejen ty, ale já především. Snad tuším dobře, co pohnalo tvé odhodlání. Ale u mne nebylo než vlastní ješitnosti, která o mne pracovala. Ješitné zdání, že můj kraj mě zradil. A vpravdě jsem byl opomíjen pouze krajany. Zapomněl jsem, že mluva lesů a tvář obzoru není schopna zrady.

Poslyš, Kamilo! Neláká tě zpátky náš žlutý dům, jehož zevnějšek jsme neoděli do nabízené uniformy, takže zůstal týž skoro celé století? Nechceš se vrátit a zapomenout, že byla kýmsi obklopena zdmi lží? Děkuji si, že jsem už prohlédl ošidnost tohoto cizího prostředí, které jsme chtěli považovati za nový domov.

Vrátíme se! A už nikdy nepronajmu žádné ze světnic našeho stavení lidem Klánova druhu —«

Poslední slova Zachova, pronesená hlasitěji, mírnou ozvěnou vrátily stěny Kamile dvakrát. Jako by jí to pobídlo, aby konečně řekla to, co jí už dlouho tížilo:

»Dnes navečer jsem stála u chrámu, avšak nedokázala jsem vejíti. Proč mi nenapadlo, abych vstoupila? — Vždy jsem se uměla sotva jen přiblížiti k věcem, nikoli vniknouti do věcí. Domnívám se, že tak činím po tobě. Také ty konstatuješ pouze, aniž bys hledal cest, nebo je dokonce ukazoval!

Když jsem přicházela k domovu, stalo se něco nezvyklého —. Přemýšlela jsem totiž o mnohém, co se dříve netknulo ani stínem mého vědomí. —

Řekl jsi prve něco o citu k rodnému kraji. Tvým slovům nerozumím. Pamatuji se, že jsi příliš ochotně popřál sluchu vábení do Prahy. A jen proto, že tě kterýsi radní nepozval na střelení bažantů.

Pravda, nahlédlš to nyní a kaješ se. Avšak neutěšuješ se snad pomyšlením, žeš neztratil tolik, co druhý. A mluvmé přímo: tolik, co já. A nadto je přece dosti příjemné říci si: Kamila potřebuje mé pomoci a já ji mohu poskytnout tím, že ji předejdu návrhem odjezdu domů. Dvě mouchy padnou jedinou ranou: dceřina láska k tobě se

zvětší a pojistíš se zároveň proti samotě ve stáří. Jaká to obdoba onoho zakládání výnosných živností, které jsi prve ostře kritisoval?

Jestliže tě moje slova bolí, odpust mi. Nemluvím tak proto, abych zraňovala. Jenom ti připomínám, že Kamila je z tvé krve. Není ani horší, ani lepší než ty sám. Jako ty, i ona neustále hledá sebe. Sebe — pro sebe.

Malý rozdíl je však mezi námi přece: naučila jsem se trochu cítit s Prahou. Objevila jsem požehnaný kraj v místech, kde ty se jen uctivě nudíš. — Ty spojuješ kraj s tvářemi lidí, kteréš miloval. Já, ze slova a tváře lidí, které miluji, vnikám pozvolna do okolí, kde se pohybovali. — —

To je má věc a má chyba, že jsem nedokázala býti Tomáši Klánovi někým bližším než člověkem, se kterým hovoříme ze zdvořilosti. Ovšem, stojí-li vůbec za to, snažiti se, abychom něco znamenali — druhému. — —

Nuže, chystejme nyní svůj neslavný návrat —«

Kamila odešla do své ložnice. Vincenc Zach osaměl. Nezatrpklo mu, co od dcery uslyšel. Skoro se radoval; slova Kamilina byla zkušebním kamenem jeho vůle k cestě nazpět. A zdálo se Zachovi, že obstál bez valnější pohromy.

Zapálil si doutník a měřil pokoj dlouhými kroky. Potom otočil vypínačem, a když místnost potemněla, díval se dlouho do ulice.

*

Měsíční paprsek klouzal po pruhované pokrývce, již byl Tomáš přikryt. Mladý muž dosud nespál, třebaže bylo dávno po půlnoci. Sledoval pout mdlého světla, sunoucího se po posteli a vzhůru po zdi.

Kdyby tak naši věděli, že jsem přijel, abych se rozloučil. A to navždy, prošlo mu hlavou, když zaslechl pravidelné oddechování spících za dveřmi.

Nikomu se dosud nesvěřil se zamýšlenou cestou do Holandska. Spatřoval v odjezdu jediné východisko z trapné své situace, východisko z nevolničení. Psal mu před časem kamarád Vacek, který po svém bývalém zaměstnavateli převzal v Amsterdamu větší dílnu zlatnickou, mezi jejíž zákazníky patřili i někteří členové královského dvora.

Vacek zamýšlí vésti podnik po strance komerční. Proto potřebuje »opravdového machra«, který, jak píše, udával by směr v dílně. A tu prý si vzpomněl na dávného, dobrého přítele ze školy. Jestliže má Tomáš do toho chuť, ať se prý laskavě k němu obtěžuje. Jakékoliv pochyby snad si Klán vyvrátí, pohlédne-li na skutečnost vlastního vzestupu Vackova. Je hotov jednati s Tomášem jako se společníkem.

»Znám přece tvé ruce —,« stálo v závěru psaní.

Mladý Klán dlouho uvažoval a nakonec lákavou nabídku přijal.

Chtěl se vrátit k práci, kterou míval zvláště rád. Mimoto přišla mu celá věc vhod, protože právě usilovně pracoval, aby se osvobodil od Kamilina vlivu.

Kamila — jaká podivná záležitost v jeho životě:

V prvních dnech moravského pobytu Klánova přijel Tomáše navštívit druh dětských let, Havel Mařík. Mladý technik měl živý zájem o město zcela amerického typu. Ani se mu nechtělo zpátky do Prahy. Zdoluhavě se loučil s pohostiným prostředím. Poslední večer před odjezdem chtěl s Tomášem navštívit některé kavárny, kde se tančí, aby prý poznal nejen organizaci průmyslovou, ale i »organizaci zábav«, jak se ve smíchu vyjádřil. A přimlouval se, aby Klán ke »studijní cestě« přizval i svého domácího a jeho dceru, kteří žili dosti samotářsky, což se nelíbilo Havlovi. Prý vzhledem ke Kamilině mládí.

Tomášovou vzpomínkou probíhá onen večer dodnes nerušeně. Seděli tehdy v úzké místnosti nad přepychovou cukrárnou, kde hrál »pražský jazzový orchestr« a kde se tančilo při barevném osvětlení.

Ovzduší tu bylo prosyceno druhem nálady, kterou Tomáš snad chybně chápal jako »šibeniční« veselí. U protějšího stolu popíjela skupina rozesmátých mládenců tak mezi dvaceti až dvaceti třemi lety. Když platili svůj účet, přijal od nich vrchní číšník celé malé jmění.

»Ti mladíci si vydělají spoustu peněz. Mají plné právo pobaviti se po tuhé práci,« řekl později sklepník Tomášovi. »Bohužel, máme zde také špiony —,« dodal a otočil hlavou ke stolku u okna. Klán tam zahlédl člena místní redakce kteréhosi laciného večerníku.

»Pase po stravě do přílohy „Náš kraj“,« zašeptal Zach.

Mrtvoly a hyena, pomyslel si Tomáš.

Kamilu zaměstnával po většinu večera Havel. Avšak dívka hleděla přes jeho rameno neustále na staršího z obou nových známých. Jsem jí asi »někým«; existencí, zakotveným člověkem, pousmál se tehdy Klán. A Havel je dosud »pouhý student«. Snad Kamile křivdil, avšak tohoto dojmu se Tomáš brzy nezbavil.

Klán hovořil s jejím otcem, zřejmě znaveným bděním nezvykle dlouhým.

Řeči mladého muže upoutaly však Zacha natolik, že zapomněl na pokročilou dobu. Zaujat naslouchal, kterak Tomáš podle vlastní zkušenosti líčí rozdíl mezi povahou Moravy a Čech. Klán srovnával jednotlivé přednosti i nedostatky obou sesterských zemí, nestavě se však zásadně za žádnou z nich. Reserva, se kterou odpovídal Zach Tomášovi, jehož některé závěry považoval za nezralé, pomalu mizela, když poznal poctivé úsilí Klánovo, hledající a nikde nenalézající půdu tak plodnou, aby v ní mohl bezpečně zapustit kořeny.

Tomáš ukázal na klidnější povahu Moravanů, kteří prý jsou spíše dobrými dělníky země, zatím co Češi mají více sporu s pomyslnem. Čechu je na příklad Bůh věčným problémem, proti člověku z Moravy, jenž s důvěrou přijal věci náboženské. A nepozastavuje se nad nimi, zabývá se svou prací, aniž by kdy cítil závrať z prostoru nad sebou. Nato namítl ředitel, že Tomáš snad promítá své osobní názory do myslí všech svých krajanů. Dokazoval meditativní ráz povahy moravského lidu a planou touhu příslušníků někdejšího království po světovosti, i snadnost, s jakou přejímají myšlenky cizí i za cenu oklamání. — —

Krátce předtím, než odešli, spíše ze zdvořilosti, zvedl se Tomáš a požádal Kamilu, aby si s ním zatančila. Vyhověla mu, neskrývajíce radost. Zmínila se jen o své domněnce, že Tomáš není přítelem tance. Myšlenky Tomášovy byly sice na hony daleko, přece však pronesl několik lichotivých vět, které se obvykle říkájí dívkám za podobných příležitostí. Avšak promluvil formou poněkud neobvyklou, což způsobilo, že smysl jeho řeči zdál se Kamile hlubším, než opravdu byl. Neprohlédla duševní nepřítomnost Tomášovu. Pokládala jeho slova za předem uvážená, zatím co Tomáš nechtěl než splnit společenskou povinnost. Proto odpovídala tak vážně, že se Klán posléze až zalekl. Několik těch minut za červeného světla při zvucích nasládlé a vleklé melodie jakéhosi tanga charakterisovalo celou jejich pozdější známost. Typické zaleknutí Tomášovo dostavovalo se potom sice častěji, avšak nevyvodil z něho nikdy důsledků. Báł se vypadati jako neurvalec a nezdvořák. Dodržoval lhůty schůzek. Odpovídal za vše, co jí řekl ve chvílích, kdy nejméně myslel na mluvení. Nedokázal ukončiti celý případ rázně a zavčas. Nechtěl Kamilu zranit. Rovněž si nepřál, aby se domnívala, že jí chce nějak podvésti. — Tomáš se obrátil na loži a tu pohlédl na židli, stojící u postele. Ležel tam obdélník bílého papíru, lesknoucí se ve svitu měsíčním. Divné, že jsem si toho nepovšiml dříve, řekl si Tomáš, sahaje po čtvrtce. Byl to list vytržený z ceníku firmy, která dodávala starému Klánovi hodinové stroje. Čistá zadní strana byla pokreslena tužkou. Tomáš vystavil kresbu měsíce.

Můj ty Pane, vždyť je to můj vlastní obličej — a zde je signum: J. K.; žába jedna. — To jsem nevěděl, že umí tak pěkně kreslit. No — vyzpovídám ji ráno —.

O osmé sestra budila Tomáše:

»Pospěš si, je tady Havel Maříků a chce s tebou mluvit —«

III.

Cestou z Hradčan cítil Havel v prsou dusný nepokoj.

Až dosud končily všechny jeho známosti s dívkami podobně jako rozhovor, který prve vedl s Kamilou: hovořil do prázdna. Toto zjištění neprorazitelné smůly, uvědomení opětného neúspěchu bylo s to rozmetati všechna odhodlání, která v něm prve sotva vzklíčila. Vyčítal si slabost.

Akci — akci — více akce, volal k sobě neustále a při tom dobře věděl, jak daleko má k opravdovým činům.

Když došel svého bytu v nevýrazné ulici vinohradské a spatřil znovu ubohé čtyři stěny vespod navlhle, postel s obrovskými čely o rozpraskaných, elipčitých vyplních, řadu zaprášených knih u okna, jejichž listy už velmi dlouho nikdo neobracel, posedla ho známá lítost nad sebou. A v daleko větší míře, než se obvykle stávalo.

Postava Tomáše Klána vyvstala před ním, když posléze pomyslel i na ubledlý zjev

Kamilin. Něco hořkého zapálilo Havla v hrdle. Byla to vzrůstající nenávist k člověku, kterého zval přítelem.

Má všechno, co chybí mně a neváží si ničeho. S rozkoší šlape po věcech, které se mu nabízejí a za něž bych já jen děkoval. Zasazuje bezohledné údery svému okolí a nikdo se neodváží, aby ho potrestal.

A právě Kamila! Než by se vzepřela Tomášovu jednání, raději snad potají pláče. Ani já sám nedokázal jsem dosud nic lepšího. —

Promluvím s Klánem, napadlo mu. Uskutečním jednou, nač už dávno pomýšlím. A ještě dnes. Proč to opět odkládat — — —

Vyrazil z bytu a spěchal za Tomášem. Když mu pak sdělili, že se Klán vystěhoval a odjel domů, Havel zaváhal. V neobvyklém zápalu pro činy zapomněl počítati s překážkami. A málem byl znovu zdolán. Potuloval se městem dlouho do noci. Co teď? Pak mu napadlo, aby se za Tomášem rozejel. — Beztak jsem už dlouho nebyl doma. — Časným ranním vlakem opustil Prahu. Z okénka vagonu pozoroval mlhu v ulicích, nad nimiž se sotva počalo rozednívati. Nedočkavě počítal stanice. Když vlak zastavil na známém nádraží, pocítil Havel, že má sucho v ústech. Několik minut cesty do městečka skoro běžel. Ani doma se nestavil, aby mohl co nejdříve zaklepat u hodinářů a zeptat se po Tomášovi.

*

Mladý Klán byl nenadálou návštěvou překvapen. Zval přítele do světnice, avšak Havel navrhl, aby se šli projít za město. Dlouho nepromluvíli. Tomáš nechápal kamarádův nervosní spěch. Povšiml si stop, jež zanechala v Maříkově obličeji probdělá noc.

Šli úzkou pěšinou s četnými zákruty v hubených polích. Ozimy se ostře zelenaly a leckde hejno vran se zvedlo s halasným krákoráním.

Příroda dnes odváděla daň za krásný včerejšek. Daleký obzor, lákající minulého dne k rozhlédnutí, neprůhledně se zamířil. Padal drobný, studený déšť. Pochmurná procházka, pomyslí si Tomáš, když došli k Labi a ubírali se po břehu.

Řeka naplnila své koryto po okraj. To už jarní Jizera, obarvená hlinou odplavených podhorských políček do červena, zvedla labské vody. —

Havel prolomil mlčení: »Hovořil jsem včera večer s Kamilou —«

Proto tedy přijel, svitlo Klánovi.

»A to jsi mi přišel oznámit, kamaráde?«

»Uhodls, Tomáši. — Rozešli jste se, pravda?«

Klán neměl chuti mluvit o této věci právě s Havlem. Mařík opětoval otázku.

»Tedy je to pravda, poněvadž neodpovídáš. A netrhej sebou. Zůstaň, prosím. Chápu, že tvým uším je toto téma krajně nepříjemné —«

Mařík se chvíli odmlčel. Pak promluvil náhlým přívalem slov, zatím co jeho obličej zbělel a oči jako by propadly hlouběji do důlků:

»Jak dlouho ještě se chceš takto rozcházet s děvčaty? Jak dlouho ještě si neuvědomíš nízkost svého počínání? Toho, co ve své samolibosti považuješ za nejvyšší hrdinné, byl by schopen každý zbabělec. Varuji tě, příteli! Chci tě upozornit, že ve tvých letech se podobné jednání neomlouvá těkavostí kvintánskou. Jsem mladší než ty, avšak rozumím lépe povinnosti k odpovídání. Už tenkrát na Moravě jsem těžce nesl, že zatahuješ Kamilu do svých pošpiněných sítí —«

Tomáš se zastavil a pohlédl Havlovi pevně do obličeje.

»Jistě jsi dnes dobře nespál, Havlíku —«

Jez v dálce hučel. Přestalo pršet. Labe unášelo vyvrácené kořeny; tu i tam plynuly po hladině chomáče slámy, kůra stromů, králičí zdechliny. Shora blížila se povodeň. Havel odpověděl posměšně:

»Výborně! — Umiš ty se vyhnout přímému zásahu. Hodí se ti moje začervenalé oči, pravda? — Chytrácký šermíři! —«

»To je mi mnoho, hochu —« řekl Tomáš klidně. Nebylo zlosti v jeho hlase. Pojednou však ho protkla myšlenka, že snad je Mařík Kamilou poslán. A dřívější soucit s rozčileným Havlem proměnil se v opovržení:

»Napadáš mne velmi hloupě; přesto doufám, že odměna nebude malá —«

Tvář technikova nabyla podoby zmačkaného plátna. Učinil pohyb, chtěje Tomáše udeřit. Klán levicí jeho ruku zachytil a stočil mu ji za záda. Mařík sykl bolestí.

»Teď rozumím. Jsi obratný rváč. Zmrzačil bys člověka —« sípal.

Tomáš uvolnil Havlovo zápěstí.

»Běž domů. A rychle!«

Útočník se zachvěl a ve zraku mu zahorel jedovatý plamének.

»Dobrá,« zašeptal tváře se, jako by Klána poslechl. Když takto na vteřinu oklamal jeho pozornost, obrátil se náhle a nečekanou, prudkou ranou zasáhl Tomáše doprostřed čela.

»Dostals, co ti patřilo.« Mařík si odplivl a odcházel poněkud spěšně.

Tomáš zavrával. Pak pokročil mátožně vpřed a poklesl na kolena.

K poledni spadla mlha. Obloha se vyjasnila. Tomáš se vracel oklikou k domovu. Viděl prve Maříka prchati k městu, ale potlačil nutkání rozběhnouti se za ním a oplatit mu vrchovatou měrou. Nakonec se zasmál, nedbaje lehké oděrky na čele: klukovina —. Později i přiznal, že Havel měl zčásti pravdu.

Zváběn obnovenou pohodou, rozhlížel se Tomáš po polích. Mocným vdechnutím vssál chladný vzduch. Viděl jaro zvedati se nad zčernalými střechami v dálce. Ovzduší se tam chvělo a paprsek odražený sklem okna jedné z chalup dotkl se oka Klánova. Dopolední ticho pojednou prořízl ptačí trylek. Tomáš zapátral po zpěváku. Když zahlédl mihotavou tečku v modři oblohy, pocítil Klán, jak mu v prsou povoluje, láme se a padá k zemi tíže, která ho dusila již mnoho let. Vyкроčil pružněji.

U prvních domků čekal Havel.

»Tomáši, chceš-li, odpusť mi. Byl jsem blázen —« Klán mu podal ruku.

»Naopak — děkuji ti. Opravdu, jsem ti vděčen. A nebudeme o této věci nikdy hovořit.«

»Odjíždím do Prahy. Snad se tentokrát lépe připravím na zkoušky. Víš, jak mi to vždy dopadalo — — —«

Tomáš hleděl za přítelem, dokud mu nezmizel v ohbí ulice. Teprve teď rána na čele zbolela, avšak Klán cítil tu palčivost spíše zevnitř. Ani Havel nemá potuchy, kde tkví smysl toho uhození, řekl si, a pohlédl vzhůru na mizející pruhy mlh — — —

Navrátiv se domů, uviděl otce schýleného nad maličkým stolkem s lupou na oku. Starý Klán lovil pinsetou vlasek v drobných hodinkách.

»Nějak na to dnes nevidím,« řekl. Tomáš mu vzal nástroj a jediným pohybem vyňal tenké, chvějící se modré pérko.

»To jsou oči,« pochválil hodinář. Potom se zadíval na syna:

»Co se ti stalo?«

»Klouže to venku. Upadl jsem,« zalhal Tomáš a zamlouval:

»Máš teď hodně práce?«

»Ujde to. Ale nic zvláštního. Spravuji většinou samé staré budíky. A občas hodiny na věži. To víš — starý stroj. Zlobí to už několik roků —«

*

Se sestrou mluvil Tomáš teprve odpoledne.

»Ráda bych kreslila. A mám také barvičky,« přiznala se. A za chvilku před Tomášem ležela primitivní paleta se šesti hlinitými barevnými kotoučky.

»Dám ti svoji barevnici,« řekl, aniž se přistihl při vědomé lži, protože jeho zavazadla ležela v šatně pražského nádraží, uchystaná na dalekou cestu.

V sestřiných očích svítila radost.

»Chtěla by ses učit malovat?«

Tomáš prohlížel tučt kresbiček: »Tuhle mi dej, Jiřko.«

Děvče se začervenalo: »Chceš právě to nejošklivější —«

Ale bratr trval na svém. — — Upamatoval se, že i otec se v mládí pokoušel kreslit. Krajinky, inspirované levnými pohlednicemi, bylo lze doma nalézt v leckteré zásuvce. Jak divná je hodinářská rodina, jejíž členové malují, usmál se Tomáš. — — —

Navečer vyšel si Tomáš Klán k lesům. Odpoledne podobalo se včerejšímu. Slunce zapadalo nad kosteleckým cukrovarem opět do krvavých mračen. Jen louky při Labi byly dnes jedinou, lesklou hladinou. Řeka je zatopila. Dobrá zavlaha, pomyslel si Tomáš. Bude hodně sena — — —

U staniční budovy pobíhalo několik kvokajících slepic. V daleku ozval se pískot lokomotivy. Táhlý zvuk připomněl Klánovi zítřejší cestu. Ruch velkých nádražních dvoran, jimiž bude zanedlouho procházeti, už nyní předtuchou rozbušil srdce Tomášovo. Jako by už slyšel drnění zvonků a vyvolávání k vlakům . . .

»Zítřa — zítřa —« řekl si Tomáš. Jakmile zaslechl vlastní hlas, opojení zmizelo. Klán byl vrácen přítomnu. Před očima mihl se mu dnešek: Havel — otec nad hodinkovým strojem — Jiřinčina podlouhlá, zamýšlená tvář. Výraz jejího obličeje tanul mu na mysli nejtrvaleji, spojen se zvláštní povahou jejích kreseb, prováděných rukou dosud nevypracovanou. Ano, byl zárodek pravého umění v těch tužkových čarách, jimiž zpodobovala jednoduché předměty ze svého okolí. S neznalostí technik a naivně, avšak, Tomáš Klán už pochopil, oč překonala jeho manýru kreslířskou. A čím ji překonala. Tomáš s náhlým úžasem nahlédl, že duch Klánova rodu nachází teprve v Jiřině tvárný materiál, vyzkoušev předtím mnohé předchůdce její. Nezakotvil v nich však, protože látka, ze které byli uděláni, nehodila se jeho zámyslům.

Teprve Jiřina je z Boží vůle hodna dobrati se zdrojů z nejhlubších studnic. Jiřina je onou vyvolenou, které nutno sloužit a přinášet oběti, aby ji nestihl osud většiny maloměstských děvčat. Nesmí zestárnout ve všedních starostech tohoto světa, uvědomil si Tomáš.

A já? — Zda bych byl práv dále hledati své ztracené dobrodružství dětské neustálým blouděním po světě? Někdo jiný v mé blízkosti, jenž je mocen proměnit své dětství v Dílo, m o u v i n o u by přicházel k cíli jen pomalu a cestou nejtvrdší, jestliže by při tom nepodleh! —

Když se prve Tomáš ptal otce, co zamýšlí s Jiřinou, uslyšel znít strach v jeho odpovědi. Rodiče se báli přijíti i o ni, když už ztratili jeho. Rozuměl jim. —

Vlak ku Praze zastavil v nádraží. Tomáš zaváhal. Po prvé stál tváří v tvář rozhodnutí, na němž záleželo, jakým směrem se bude ubírat jeho další život. Nikdy předtím, ani už nikdy potom nepocítil naléhavěji ostří, které roztíná váhavost na buď ... a nebo ... Pak se rozběhl a vyskočil na stupátko posledního vagonu, když se vlak už rozjížděl. —

*

»Opět zmizel a tentokrát ani nedal s Bohem,« posteskla si ráno Klánová. Její muž jen těžce pokýval hlavou. —

Po poledni někdo zaklepal na dveře. Před prahem stál syn, dva těžké kufry v rukou. Dívali se nechápavě.

»Což nerozumíte? — Jiřino, chystej se do Prahy. Avšak dříve mi ušiješ dobrý černý plášť!«

»Proč, prosím tě?«

»Abych si nezničil šaty, až budu na věži spravovat hodiny,« zasmál se Tomáš.

Potom setkal se pohled otcův se synovým a oběma stouplo do očí vlhko, které přetváří zrak v zářivý, vzácný kámen.

M I L O S L A V K U N C O Ů I

Ba ne. Nevzpomíná si již dobře, jak to tehdy bylo. A konečně, co na tom. Ví jen, že byl oslněn modrou záplavou, tak jasnou a svěží, jak letní nebe nad zlatými lány zralého obilí. Poznal něco, co změnilo jeho vnitřní strukturu, ničím opravdovým dosud nevyplněnou. Jen jednou v životě rozkvetle chvíle zlatých žní, jen zřídka zasvitne lesk plujících lagun, ozvěna vyplní vnitřní hlas z nejzazšího koutku srdce: vás vidět modré oči neustále! Věděl, že právě nadešel čas, kdy žár vlastních myšlenek oslepuje svou novotou a velikostí. Hledím na hory ve večerním tichu a přeji ti: spi sladce. Před zacloněním očí si však připomeň: byl krásný den a čekám blaženou noc. A utopím v svých očích vše, co do nich dnes zapadlo. Ráno budou opět čisté a zvědavé. Udiví se letícím motýlem s růže na karafiát. Pak teprv poznají tíhu vlastní moci. Dobrou noc.

Cesta k lesu není daleká, ale je provázena lánem věčností vonících chrp. Nasela je lidská radost nad vykoupením ze smutku. Cesta k lesu není daleká. Utrhl jednu jedinou chrpu aopil se její barvou. Barvou čerstvé lásky, barvou nevinnosti dívčí duše. Oči, které jsou také tak modré, řekly jednou: nehledej vyplnění života za mořem nepoznaných břehů, hledej je v letícím vánku rozevláté touhy. Nechápal tehdy své rozbušené srdce, sklonil však štít, jímž chránil svůj zrak před odleskem jižního nebe a svažil vyprahlou duši v kalichu letní vůně pod kotvami plachetnic plujících do Orientu. Cesta k lesu není daleká. Stačí k utržení dvou pozdravů lásky.

Snad dnes, snad zítřa a snad i za sto let zavíří silný roj umlčovaných nadějí a v sebe uzavřených tužeb. Lidské srdce nesmí trpět láskou. Ztroskotaný vrak pluje po povrchu,

ale horká vlna živé naděje omráčí poslední vzdech. Na letním nebi se rozlije oheň letící komety, sladkost teplé noci, chaos vesmírů modrých očí. Ještě dvakrát uviděl jižní slunce a bílou plachetnici v jejich očích. Slíbil jim, že bude celý rok vzpomínat. A verš napíše do památníku:

moře — modrá oblaka nad touhou skrytou jdou
volá — a já jdu, já musím, mlčky za tebou.

Přišlo však jedno ráno. Kdesi z podzemí strašil hukot blížícího se vlaku. Prý nasedat a rychle. Tedy opravdu — již dnes — právě nyní. Plachty svinuty, vítr fouká nad rozbouřenou hrudí. Ano, bude vzpomínat. Usmál se. Zamával červeným šátkem: Veselou cestu a na shledanou!

J. Podhradský, Trnava.

Ústředí katol. stud., Praha.

Jar. Bušina:

Nedoznělé zpěvy

(Zdeňku Macháčkovi.)

*V krupěj odvanutých písní
padá stín.
Stříbro rakve klesá
do hlubin.*

*Dusné ticho pláče
na zbortěných strunách,
jasná perla tužeb
zpívá ve vzpomínkách.*

*Nedoznělé zpěvy
spí už věčným snem,
šarlatové dálky
splynuly s bezednem.*

Zdeňku, Zdeňku, slyšíš?!
Život se navrácí! ...
*Záře v černé noci
zpívají variaci.*

J. Podhradský: Kresba

FRANTIŠEK ADAMEC PENÍZE

Vidím ho jako dnes. Vstoupil do třídy, pokynul nám hlavou, abychom si sedli a uchopil kus křídly, napsal na černou tabuli: »Co bys dělal, kdybys měl peníze?« Stříbrná písma křičela do třídy, vykláněla se z modrozelených oken, za nimiž kvetlo jaro. Zrovna pod okny voněly fialky, rád na ně vzpomínám, takové modrobílé, pokorné jako maminy oči. Zrána, kdy na ně padla rosa, vypadaly jako ze skla.

Byl to mladý učitel. Snad 27 let, snad 29. Procházel se mezi lavicemi s jistým sebevědomím, jež mu vnucovala příslušnost společenské kategorie. Chvillemi padl jeho modrý zrak na bílý kus papíru, zrak stejně prosící jako vyčítavý. Seděli jsme tiše, sklonění nad svými papíry a přemýšleli — — —

Co bys dělal, kdybys měl peníze?

Ano, člověče, ono se ti řekne, za hodinu něco napíšeš. Ale myšlenky ne a ne! Slova ti vážnou kdesi v hrdle. Mávneš rukou a řekneš si: To je to jaro, slunce, fialky a ještě otevřené okno.

Bylo mi tehdy 11 let. Naše učebna páchla životem, květy, jarem. Pamatuji se na du-

bovou dlažku, v níž jsme nadělali jamek a v přestávce hrávali o kuličky. Víím, byli jsme za to trestáni, ale zůstali jsme dětmi. Tak. A to byla těžší úloha psát o šesti slovech, než připravit kamaráda o 10 kuliček. Byla to úloha, na niž snad sám náš učitel by nestačil.

Ticho. Jen okno s bouchnutím se zavřelo. Použil jsem toho, abych se mohl podívat na své fialky; šel jsem je zavřít. Oknem jsem viděl vesnický svět: muže s lopatami, ženy s nůsemi, děvčata s housaty. Maně se mi chtělo vykřiknout: »Haló tam, vy vesničané, co byste dělali, kdybyste měli peníze?« Lidé šli a neusmívali se. Zavřel jsem okno a oči. A v zavřených očích viděl jsem muže bez lopat, ženy bez nůsí. Viděl jsem nesmírně vysoké domy se spuštěnými roletami, růžové lampy, koberce na ulicích, nový život. Uprostřed háje viděl jsem vesnici, jež vesnicí nebyla.

Šel jsem si sednout. A psal jsem. — Zazvonilo.

Náš pan učitel poručil sebrat úlohy, pokynul nám hlavou a odešel smutnější, než vstoupil. Tenkrát se o přestávce »nešutalo« o kuličky. Kluci a děvčata ve vosích hnízdech rokovali o tom, co kdo napsal. Malý Lojzík by si koupil dva bílé koně, Jindra zlaté hodinky, Boleslav koupil by si losy a hrál v loterii, Jožka housle, mamince prasátko, Cyril lokomotivu a všelijaké drobnůstky. Máňa by je dala mamince, Růženka by si koupila velkou pannu v kočáře, Andulka by vůbec peněz nechtěla, prý nejsou požehnáním.

Asi za týden náš učitel se objevil ve třídě s hrstí papírů. To byla známka, že budeme opravovat úlohu.

Sluneční paprsky tekly po skle, jež hrálo duhovými barvami. Důlky v dubové dlažce byly zalaty stříbrem. Oblůha byla jako z bavlny, jen si lehnout. A usnout. Ano, kdybys měl peníze... Nemluvím z vypočítavosti a pokrytectví, mluví ze mne láska. Růžová láska k fialkám pod oknem, láska nezadržitelná, strhující až k naivnostem.

Pak přišlo to, na co nezapomenu. Vzal mou úlohu a hlasitě ji četl. Pochválil mě. Víím, že jsem se za tu pochvalu trochu styděl, stejně jako za to, že učitel prozradil můj svět, jež jsem si vybudoval z písmen.

A v přestávce, když učitel odešel, spolužáci mi vytýkali, že chci víc než oni, víc než dva bílé koně. hodinky. lokomotivu.

A pak přicházely šedivé dny.

S T A S I M : J D U K T O B Ě , L Á S K O !

Nad Vltavinou vstával den. Den jako každý jiný. Z potu krvavého lože vcházel do mozolů a růženců pláče slzavých hodin, těžce se zdvíhal, jako by se ještě neměl naroditi. Bože! Tam nad Bučinou z trsů vřesu a slziček rosy se vznesla zář. Orel. Kříž, mohutný kříž, hromový svit vystřelil k červánkům. Ohnivá cesta kamenité země do nebes. Rameno k východu, rameno k západu. A na plamenném dřevě bílá, čistá Láska. Vzduch prochvěl vlnou vzdechu. Jak duha nad krajem, tajemný ševel rákosu, zašeptal tichý, tichý vzlyk. Vzlyk lásky nad dítětem. Kristus zaplakal. Modravé pláně a očka zvonků zaslzela ze sna. Horký polibek se zachvěl na ústech trnité země. Tesknota vydechla. Žulová kolébka se probudila. A našla svoje syny na kolenou. Ve zlaté slunce se rozplynul kříž. Jen polibek zůstal. Země, zaslíbená Trpiteli. Kraj Šimonů Cyrenských. Sedláčku můj, víš, že tys klečel na tvrdém hloží, žes nedbal bodláčí a ostří kamení? Tys plakal do rozpraskaných, roztřesených dlaní svou lásku k Lásce, a když jsi vstal, věčný odlesk boží krásy zůstal ti v duši, bázlivé a ustrašené jako ptačí mládě. Stal ses nádobou milosti. Zlatým kalichem na slzy Zmučeného. Živým slovem lásky pro žhavé rty zboděných srdcí. Ty velký, velký trpící! I mně jsi dal úsměv. Nahými blesky zahořelo nebe, sedm barev duhy mi bodlo do bolesti očí. Vyšlehl plamen. A ten já ubohý obětoval u nohou kříže. Za nocí při skučení větrů a kvílení ztracených duší usedám pod horami temnot a udržuji mizivý plamének svým vyprahlým dechem. Šílenství bláznů, snad, ale nade mnou v křeči svítí Hossanah; život s kanoucími těžkými rubíny krve. Kolem nás nárek země, napájené žlučí a pelyňkem, oblečené v šarlat. Nemám už srdce. Mám už jen lásku, a tu ti dávám, kolébko bolesti, rodičko perel, země milená! A tobě, tichý oráči, s růžencem běd na čele.

Tvrdá je má kolébka. Běsnící pluky andělů tudy táhly. Každý vlekl břímě do valů. A když byli u oblak, vysmekly se jim skály a s rachotem duněly a zpívaly vstříc zemi.

Ta je přijala. Rozstříkly se na myriády kamenů, zalehly do zářezů cest a úvozů, vystlaly klíny hlin a úžlabý s boží mukou. Smrtný stesk líbá divizny skalnatých moří a zedřená bedra sklíčených bratrů.

Jednou za dlouhou řadu bolestných Zdrávasů pověsí růženec a jdou sázet chléb. Běda. Poprašek prsti se rozběhne po zákrutech cest a radlice skřípe po krabatých čelech žul. A za ocelí roste kamení. Kleče zkrvaví strhanými mozoly a vyvstane modrá změt žil. Jen tam, kde udeří slza, vyroste ze skály život. Pod šlehy mlh kladeš zrna k zrnům a meluzína zpívá ti do dlaní zkroucenými prsty. A pak se modlíš a obcházíš jako dítě starozákonní. Od krupobití a hladu zachovej nás, Pane! Pamatuješ ten rok, jak přišla velká voda? Tenkrát hlouběji se nahrbily hřbety a oči zkrvavěly a pálily. Žhnuly nářkem a hrůzou vychrtlého hladu. — A přece přijde čas země. Zapraskají zprahlé klasy a zahoří dech hlin. Kosa je však tupá a kámen z ocele. A síly není. Do měkkých dlaní materiďoušek klekne víra s prosbou. Pomocník přichází. Ohníčky v poli rudě zaplanou, do vlčích máků a drchniček usedne slunce. Nad klasy kráčí mezi hospodář v suknici nesešivané, jak chodíval už v Galileji. A sklízí s tebou v potu do stodol. — Utrmácený den. Jeden, druhý, celá křížová cesta v propasti pod oblaky. Když vyjde noc nad koutem Vápenice, kde k půlnoci se rodí skřítkové a divoženky a děsné lamie, vítá tě steskem chalupa, křivá a ošlehaná. Padla už na kolena pod tíhou netřesku, šedá jak kajícnice, z očí jí leze hrůza. Dědové jí podpírají mrtvými bedry, aby i synové a vnuci se měli kde narodit. Pod krovy červotoče a doškem zeleného mechu ukládáš bolavou hlavu. Vzlykáš jak zbloudilec v lesích za bouře a dusíš pláč v chudé peřině, aby děti neslyšely a nevěděly o tátově hoři. Po křivé stěně kráčí čas. Nad krov se hromadí dusivé duchny mračen.

Vy milí, milí, jste krásní jako andělé v sedmý den po hymnu zvonů. Oči se zamží. Slzami nesmírné, vděčné, oddané, bolestivé lásky. Klenbami proletí ohnivá vlna, velebný chorál, mohutná tercikvinta pohnutí. Ježíš se stále chodí obětovat.

Krajem jde Lásky. Po výspě boží. Vede žebráka. Těší ho nadějí, rozdělí plášť, rozlomí úsměv, zažene hlad a zimu. Rozevře dlaň. A on v dětské dychtivé touze vejde do jasu, do světa nepoznaného. Jen bílá kampanila hledá bolest strhaných očí.

Nešťastná země! Království rozpukaných dlaní, hojených hlinou a krví. Tisíckrát zulíbané brázdy! Můj kraj. Jsi křišťál, omytý slzami, bodavý třpyt monstrence, krvavý plamen věčné lampy. Žiješ vůní šalvěje a máty, voníš po rozmarýnu, po tymiánu a krvi srdcí. Požehnaný!

J. D. S.: *Hračky*

Kam jsi se podělo, dětství mé?

*Psíčku bez ocasu, panenka bezruká —
loutko s barvami otřelými, jež kdys' svěží byly,
vy jediné, bezduché hmoty na památku jste mi zbyly.*

*Oslíčku dřevěný smutných očí a kývající se hlavy —
nevíš ani, kolik vzdechů a slziček jsi mne stál,
než mi tě vousatý svatý Mikuláš do klína dal.*

*Medvídku jednooký z otřelého plyše —
zelený míči s pestrými obrázky —
dnes pavučinou opředeny jste, vy předměty mé dětské
lásky.*

*V šerém koutě zapomenuty,
jen pavouk je živou bytostí tam
a já vás, loutky, maně se ptám:*

Kam jsi se podělo, dětství mé?

A. Ambros: Dětský portret

Ambros, Brno. Ústř. katol. stud., Praha.

M A R I E S V O B O D O V Á : P A M P E L I Š K A

Rozkvetlé smetánky, které vypadaly časně ráno jako štětečky smočené do žluté barvy svítí v zeleném pažitě jako hejno housat. Usedneš na svah, zahleď se do zlata skvrn a vzpomeneš si na příběh jedné, která tolik nezářila jako tyto. To jsi byla ještě malá a tvé tehdejší srdce se přimlouvalo za vše, co bylo opomíjeno. Myslím, že i dodnes ti velká část této vlastnosti zůstala. Pamatuješ se, jak ses vždy v duchu durdila na každého, kdo říkal pampeliškám mlíčí?

Byl pozdní podzim. Nelibivé mlíčí houževnatě vzdorovalo odumírání. Jeden prokřehlý trs objevil se najednou v květináči. Přesadil jej tam můj soucit k opovrhovaným, a když jsem mu vykazala slunné místo za oknem, dočkala jsem se proroctví: »Kdepak, to nevykvetete, je podzim a pampelišky kvetou na jaře!« Slunce ji navštěvovalo málokdy. Zdálo se již, že umírá. Přišla doopravdy zima, v pokoji začala hřát kamna a probudila smetánku k životu. Povadlé vykrajované listy se narovnaly a ztuhly. Potom ta ubohoučká popelka nasadila poupě, ale jen jediné.

A teď začíná, pampeliško, tvoje sláva! Uražený květináč dostal obal z krepového papíru. Všichni tě denně pozorovali, obhlíželi, jako by čekali na tajemný květ vzácné orchideje. Konečně jsi rozkvetla. Jaký to byl oslavovaný kvítek i přes to, že se těm jarním podobal jen málo! Byl malý, bledý a posmutnělý. Umělé teplo i moje opatrování nemohly mu nahradit slunce.

Co bude dále? Utvoří se také lampionek, takový, jako mají všechny pampelišky, když odkvetou? Byl, ale jiný. Ne procechraný vánkem a ochotný vyslati do světa semínka! Ubohý bílý kožíšek z krátkého chmýří, které pevně lpělo v zelenavé paličce. — Listy zežloutly, povadly a plihly přes okraj květináče. Život však zůstal v dlouhém koření, který jsem na jaře vsadila do zahrádky pod šeríky, kde potom bylo několik rozložitých smetánkových sazenic.

Teď tu sedím na zvýšené mezi, k mým tehdejším letům přibyl stejný počet dalších. — Předě mnou palouk s nesčetnými dukáty pampelišek, které jsou všechny šťastnější než ta moje z dětských let. Nedbám, že mi lepkavá šťáva třísní prsty a že ze mne za chvíli bude právě takový desítiletý umazaneček, který pracně stáčí z dutých lodyh řetěz, robí kudrnaté kytičky a pronikavě zvučí frkačky.

A hle! Tady si již jedna smetánka přispíšila a místo zlaté korunky se chlubí lampionkem, který čeká, až se jeho semínka dostanou vánkem na vzdušnou pout. — Což tedy abys zkusila, vyplní-li se ti tajné přání, nebo abys vypátrala, kolik let života ti určeno? Lehounká chmýříčka se rozlétla. —

Teď teprve slyšíš skřívánka. Zpíval tu po celou dobu. Jeho zpěv patří vždy k pampeliškám! Co dovede »jen taková pampeliška«! Vrátila mi na chvíli radost dětství.

C. Wikov: *Vzpomínka*

*Ledové květy
mi vhodil do klína čas,
květy,
kterým již nelze oživnout,
a přece jsou tak plny něhy
a krás.*

*Ledové květy,
jež dovedou dýchat jen mráz
nejhezčích vzpomínek,
proč nezavoní v klíně znova
jak s prvním jarem
zas a zas?*

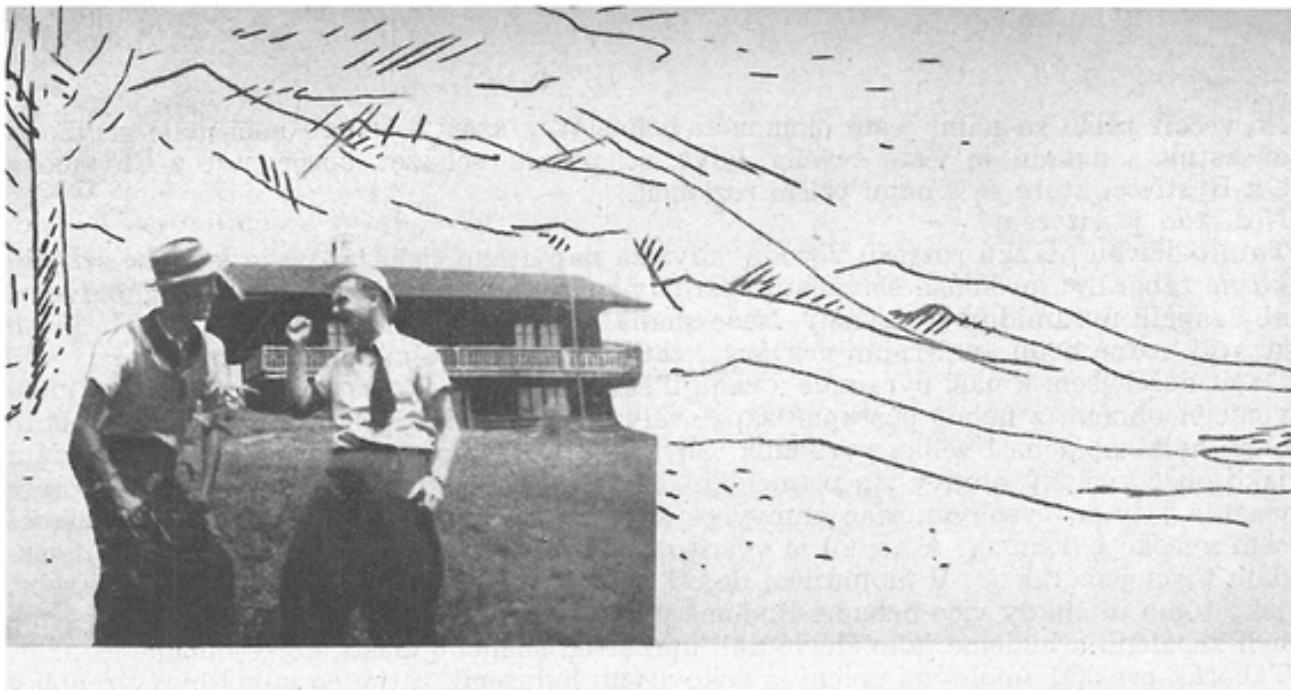
*Mám v očích slzy
a v klíně květů led,
v těch květech vidím plát očí jak tenkrát,
když jsme si ruce tiskli
v bolu — naposled!*

Maria Salfaad: *Jarní ráno*

*Ve větvích višňových syrová sonáta jarní
s vichřicí milenců provívá vlasy
milenci přes pole jdoucím s raněnou hrudí
Ten roentgen za černou záclonou
zeleným světlem s vichřicí snoubí se
Jaro tě zklamalo*

*Pane docente »U sv. Anny«
vy máte vrásky na čele — smějte se*

— — — — —
*Zlatisté slunce orientu dej mi královskou korunu
Jaro mne zklamalo — maminko neplačte
V létě se sejdeme u čínských zahrad
kde sakury blázní
a království čeká*

Montáž Jitro, Praha.

Ústředí katol. stud., Praha.

E. KOUKAL: POSLEDNÍ TÁBORÁK NA SCHWAIGROVCE

Po celý týden jsme již snášeli hromady suchého kletí i celé suché kmeny a ukládali je každý podle své družinské příslušnosti. Soupeření družiny pardálů a družiny dervišů vyvrcholilo právě v těch dnech. Vůdce dervišů, »požirač bodů«, honil své poddané jen se s nich lilo. Ale ani pardálové nezahlázeli. Takřka nenápadně konali svou práci a počet bodů na jejich stránce ohrožoval vedoucí místo dervišů. Stále sice ještě službu konající derviš vykonával slavnostní akt vytahování a spouštění vlajky, ale přesto se ještě nedalo přesně říci, kdo bude vítězem.

Nadešel poslední den pobytu v táboře. Šťastné a blažené chvíle, které jsme v té malé útulné »perníkové chaloupce« na svahu pod posvátným Hostýnem prožívali, byly dnešním dnem skončeny. Již zítra rozjedeme se opět všichni do svých domovů, k Ostravě, ku Praze, k Brnu, k Hradišti a jinam. Každý z nás donese do svého domova část té krásné schwaigrovské pohody a bude jí slunit své všední školské dny a až jí bude už málo — to už beztoho bude konec školního roku — rozjede se za novým duševním i tělesným občerstvením — na Schwaigrovku.

Naposledy jsme stoupali po příkrém srázu hory na mši sv. na Hostýn. Rozloučili jsme se s Matičkou hostýnskou a děkovali za chvíle, které nám bylo dopřáno pod Její ochranou prožít. Vzpomněli jsme i na konferenci, která se tu konala za přítomnosti J. M. † pana biskupa Stavěla. Jak s námi, Schwaigrováky, potom zůstal několik okamžiků, každého si dal představit a s každým si pohovořil. Jak jeho prostý, ale vznešený zjev na nás mohutně působil...

Vrátili jsme se z Hostýna, posnídali a začali balit své věci. Snažili jsme se o jakési násilné veselí, ale raději jsme toho nechali. Každý už se totiž viděl doma. — Potom jsme se spolu naposledy naobědvali. Po obědě a po krátkém odpočinku začaly přípravy k táboráku. V táboře nastal ruch. Bylo slyšet skřípavý zvuk pily, štípání, křik a smích, do něhož se dnes nemísil krotivý, úsečný vévodův hlas nebo píšťalka. Pyramida polen pozvolna vzrůstala a dosahovala už téměř dvou metrů. A stále ještě rostla. Konečně se výška zastavila nad dvěma metry a padesáti centimetry. Dílo stálo hotovo, dokonale a krásné. Na úpatí této »mohutné« kopie egyptských kolosů se krčily maličké pyramidky čtyř družin. Vůdce vítězné družiny měl první zapálit svou pyramidku a od ní postupně podle bodového pořadí zapalovali vůdcové ostatních družin pyramidky svoje. A vítěz nebyl dosud znám. Jakési tajemné rozechvění vzrušovalo nás všechny jako před okultním obřadem. Soumrak už přicházel odkudsi za Tesákem a zatáhl temnou clonou rudé skvrny západu nad Hostýnem. Místo kolem táboráku upraveno, dříví, které se ještě mělo přikládat, srovnáno stranou a celý tábor se připravil na rozloučení, jímž měl tento slavnostní a symbolický táborák býti.

Po večeri přišli za námi ještě olomoučtí bohoslovci, kteří se chtěli naší malé slavnosti zúčastnit a nálada se ještě zvýšila, když se počalo scházet obecnstvo z Chvalčova a z Bystřice, které se s námi přišlo rozloučit.

Než, kdo je vítězem? —

Tuto palčivou otázku rozřešil vévoda, když za napjatého ticha, sotvaže jsme se seřadili kolem táboráku, prohlásil slavnostně pardály za vítěznou družinu a vyzval jejího vůdce, aby zapálil pyramidu své družiny. Naše snaha byla oceněna. Derviši v posledních dnech ztratili hodně bodů »vnitřními nesváry«, zatím co my jsme napjali všechny síly.

Dojat došel jsem k naší pyramidě a zahájil slavnostní akt. Rozhořela se jasným, smolou vonícím ohněm, z něhož postupně zapalovaly své pyramidky ostatní družiny. Z tohoto ohně byla zapálena i veliká pyramida. Chvilku to trvalo a do tmy vyšlehl k hvězdám jako oběť vyslaný ohnivý šíp plamene... Malé hraničky družin dohořovaly, ale hořely vlastně jedním, vysokým, jako ohnivý geysír stále znova a znova vytryskujícím plamenem vysoké pyramidy. A asi 20 m vysoko šlehal mohutný ohnivý sloup a sršel k hvězdám tisíci jiskérek... V mohutném dojetí jsme stáli naposledy v ten večer vedle sebe, jako tomu už nikdy více nebude. Budeme však všichni žhnout tím ohněm, kterým jsme byli zapáleni, a budeme jako žhavé uhlí uprostřed suchého kletí, které musíme zapálit. Táborák praskal smolnými poleny a sukovitými haluzemi, zatím co vůkol byly vrcholky valašských hor ponořeny do klidného moře temné oblohy. Hlavně na nás z nížin působilo tajemné kouzlo valašských hor, opředených pověstmi a plných nedotknuté přírodní krásy.

První polovina táboráku měla být s veselým programem, druhá část měla být opět smutná, vážná — na rozloučenou.

Na oheň bylo již nutno přikládat, a tak se objevili dva příkladači v červených trenýrkách a tričku, a jako dva mefistové házeli kletí na žároviště a prohrabovali oheň dlouhými holemi. Program se střídal se zpěvem a zatím se přiblížila druhá část — vážná. Oficiálně jsme se loučili s vedoucími a po krátké řeči vévody na rozloučenou jsme se mlčky zahleděli do plamenů, nechali si promítat v duši film života uplynulého měsíce, prožitého ve volné přírodě, a obírali se neveselými myšlenkami na rozloučení, na přetržení této daleko lepší než rousseauovské idylly.

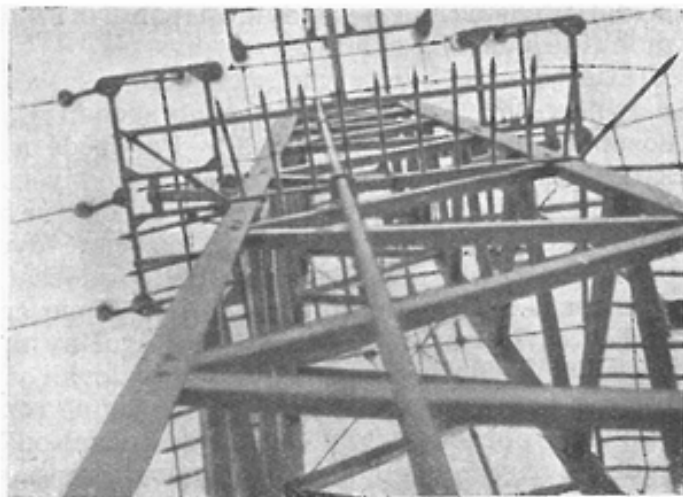
Před večerí jsme si každý uřízli asi deset cm dlouhý kolíček, který jsme měli hodit s pronesením nějakého životního předsevzetí do plamenů, a tak ohněm zpečetit svůj závazek. Utvořili jsme kruh kolem žároviště a vévoda započal obřad. Bylo slyšet nejruznější hesla, pronášená pevným hlasem, ukazujícím na sílu předsevzetí.

Už jen drobné plamínky z jednotlivých větviček proskakovaly na žárovišti, hvězdy zářily jasněji a chlad nás ovanul. Bylo nutno jít spat. Spát poslední noc pod ochranou Matky svatohostýnské, v klínu valašských hor a skvělé přírody.

Občané z Chvalčova a Bystřice se s námi loučili a děkovali nám za krásné chvíle, které s námi při táborácích prožili. Se zvláštními pocity duševního míru jsme uléhali ten večer naposledy pod střechou »perníkové chaloupky«. Sen přitiskl na naše víčka své jemné závoje — — —

K. A. Mreč: *Touha*

*Bílá pohádka stínů,
snad bojíš se, že přijdeš na mizinu
a rudým steskem němě zahoříš,
dřív než mi smysl svého snění vyložíš.
V tichých akordech těsného osamění
čekám a toužím po slovech tvých,
kdy světlost tvá se v rajskou řeč promění
a královstvím večera zazvoní smích
planoucích tužeb, vesmírem znějících,
bílá bludička stínů,
a vím, že pohledy tvými hned zahynu,
až jasným hlasem ke mně zahoříš,
dřív než mi smysl svého snění vyložíš.*

E. Koukal, Brno.

Ústředí katol. stud., Praha.

Vltavský: *Budou to hrdá slova*

Ty znáš
v období jarním ráno a zpěv
slzami radosti vzlykalo navštívení
Snad vzpomínáš
oči všech dveří a světla hrst
vstříc touha bezmezná
a ticho slov jak nikde není

Ty sníš
bylo to jaro a touha opravdová?
Čekám jak poutník v zázemí
až závazně promluvíš
a budou to naše slova!

Ty víš
nesměl jsem ruku napřáhnout dál ...
bylo to vábné
a někdy jsem tíhl k poblouznění
Snad pochopíš
marně bych povídal
však zítřek si vyžádá vyslovení

Ty víš
čekám jak poutník v zázemí
až závazně promluvíš
a budou to hrdá slova

Karel Kladský: *Má vlast*

Vlasti má
nejkrásnější matko mezi všemi matkami
pomerančový úsměve-tichých lící
má kolébko sladkých nadějí

Vlasti má
po tvých rozbitých údech se kreslily vlaky
uprchlíků

má kolébko života má krásu dálkou věčnou
můj živote mateřský
z práce tvé voní zlatá pole dechem
a tisíc lesů v dáli uniká
zemřelé kolébky daleka

Láska tvého srdce nás tiše chladí
když ve svatvečer neznáme slov pro tvou lásku
a z úst našich uniká jen šeptání
díků

Má touho krásy do nekonečna
svatá naděje milování
vlasti má

FRANTIŠEK KNEZ: Z RODNÉHO KRAJE

Zas kráčím po břehu Vltavy, zas bloudím pěšinami budějovických luk. V patách mě sleduje březnový podvečer, ledovou rukou sahá mi po nahé šíji.

Úzkostné ticho se zastavilo nad krajem, nad rodným mým krajem; jen poslední zbytky špinavého sněhu pode mnou zachřúpou, jen Vltava, která tvoří tu cudné meandry, spoutané strmými hrázemi a obloukem mostu, promlouvá tiše řečí nejrodnější. Kalné její vody olizují nesměle černé balvany, na březích suché rákosí a divoká tráva šelestí v mrazivém větru, jenž přináší pozdravy se všech stran rodného kraje ...

V y š š í B r o d — ve stínu růže pětিলísté odvázně zdvihá svůj zlomený hrot gotický, oblouk k nebi. Zášerím klausury mihne se bělavý bratr a P. Xaver zas skloněn nad věkovitým rukopisem kradmým údivem provází rezivé řádky zatuchlého pergamenu. Dnes, jako před staletími ...

K r u m l o v — s podivnou spleť uliček a hlaholem v nich, s rozkošnou věží a parkem, se zámkem starostí nachýleným nad propastí Vltavy, jež tajemně bájí tu o nešťastné princezně a Bílé paní. Dlouhé a světlé jsou zámecké chodby, dlouhý a veselý život zde býval. Dnes zdraví vás odtud poslední medvěd a vousatý granátník ...

Z l a t á K o r u n a. — Tvrdou českou řeč slyšíš znít z těch zdí, a nerozumíš. Rámus cepů a kos, kopyt a chorálu. Svárlivá minulost zanechala tu jen vyčítavé trosky, v čítankách několik krvavých stránek. Na nádvoří pučí zas lípa s kapucemi žalujičimi, z chladu zdí chrámových zalétá do kraje osvobozující požehnání Madony zlatokorunské ...

H l u b o k á — hrdě se zdvihá před temnou kulisou lesů. Kus cizího světa a nádhery panské ti připomíná; však nedaleko odtud zas česká historie sváru a bolesti zvěstuje konec Falkenštejnův, na Blatech zbudovských varovnou ruku svou do kraje zdvihá rebel Kubata k nejasným obzorům, kde staříček

B o u b í n — zahalen v hávu šedavých mlh, pod nimiž život se rodí a zmírá, jak koloběh času mu velí, stojí mlčenlivě. Přední strážce domova, zahořklého hořčičným zrnem cizoty. Za pohody přehlédneš odtud celý náš kraj. Tam v dáli, na jihu stříbří se žalujičí oči rybníků, uprostřed zdraví tě

T ř e b o ň — se znamením růže pětিলísté na štítě erbovním, s nekonečnou řadou zámeč-

kých oken s mohutným mřížovím, za jehož přehradou čpí minulost ze zaprášených pergamenů podivnou vůní, jež připomíná pach zvětralých kostí, které kdys bývaly stejně živé, jako příběhy vtěsnané do žlutých papírů. — V rovině tiché a smutné zahleď pod čapkou dýmu

B u d ě j o v i c e — kde Vltava snoubí se s Malší, kde hladina jejich vod si rozmarně pohrává se zarudlým štítem starého kláštera. Chodbou skloubenou žebrovlm růžence ve spravedlnost doufajících denně tu projdou, zatím co čtvercové náměstí se směje, krumlovské aleje volají smíchem a radostí, v uličce hradební naříká bída a hlad.

Tak mluví dnes ke mně rodné město, můj rodný kraj, můj domov. Jsou místa tu, kde jen v modravou vláhu dívčích očí smíš se zahleďt ve chvíli nejkrásnější, jinde zas v úžasu nasloucháš zkazkám o hrdinství a odboji zašlém, kde šedavá země, krví a slzami svěcená v dávnu, hořkostí slov nikdy nezvětralých znovu ti připomíná, že i ty v prach toho kraje se jednou obrátíš. —

Můj rodný kraj, cíp země na jihu Čech, jak mozolnatá dlaň k nebi pozdvižená. Dnes vážná a tichá, do Vůle nejvyšší jak hrdá kajícnice odevzdaná, hovoří svou tichou krásou o naději. Kamenité kopaniny, hladová políčka i huňaté louky, úvozy nahrbené i pěšiny zaváté stopami věrných dětí, cesty rozpukané s požehnáním věkovitých křížů a bělavých kapliček, kopce a lesy dumající nad časem zešeřeným, mrazivé vody rybníků s omamnou vůní puškvorců, domky a domečky, chatrče po stráních rozhozené jak kostky stavebnice, s níž jsme si hrávali v děství, celý ten kraj od Vitorazu až na Blata, od historického trojmezí k zapadlé vesničce Českomoravské krabatiny, celý ten kraj dnes ke mně hovoří . . .

Já rozumím. Já vím, že dál půjde život svou cestou. — Zas přijdou rozesmátá jitra a vlahé večery s modlitbou klekání a smíchem milenců na cestách pod topoly. Zas láska a šetrnost se starostí tíživější svůj najde příbytek pod krovem doškovým, zas s bolestí radostnou život se rodit tu bude a odcházet s úzkostí škytnutí posledního. I země se zazelená a v smutku svém plody zas roditi bude. Zas vyjde tichý hospodář s čeledí svou na pole zbarvená do zlatova a sklízeti bude úrodu Páně.

Já vím, já miluji, já věřím . . .

klv.: Pod vrstvou šedi

*Až ve dnech zlých mne sklátíš
šedi*

a tesknice oči

odvrátí se

to už zde nebudu

skřivane oblohou protékající

O ničem nelze prý zpívat

pod vrstvou šedi

Odporná dušící šedi

vrstvi se dál!

J. Růžička: Z Bagdadu

J. Růžička, Praha.

Ústředí katol. stud., Praha.

B E D Ř I C H P Ů Ž A R A D O S T

Radosti, zlatý paprsku polední hojnosti ze srdce Božího, jaká jsi krásná ve svých přemnohých objeveních, podobná tisícům květin, z nichž mnohé jsou krásné, některé léčivé a některé jedovaté. Radosti ze srdce Božího, jsi proudem léčivým a pelem motýlích křídel, jimiž si vystelem duši v jediné třpytivé zrcadlo pro podobu Boží! Radosti, proude zlaté řeky, v němž se koupe duše, zpítá světlem, zelený stíne Boží úrody, hedvábný odlesku Boží přízně, zlatý dešti Boží dobrotivosti!

Radosti, zpěvavé ptáče za mřížemi lidské tvrdosti, jak vězní tě srdce k nucené věrnosti, ač samo jsi věrno, a proto tě zbavuje zpěvu a nutí tě mlčet! Hravé dítě s plavými vlásky,

jež podáváš růžovou dlaň těm, kteří jdou se všech stran, aby ses s nimi radovalo, neskrývají svůj úsměv! Květe bohatý na tvar, barvu, vůni, který chladíš za dne a svítíš za noci, rozkvétající v záři jitřní a jihnoucí v plameni slunce navečerního, skvoucí se ve svitu hvězd a dodávající aroma půlnočním snům, z nichž se usmíváme, ty radosti celodenní, radosti, jež ústíš toliko do smrti a počínáš v Bohu na počátku a po příchodu konce všech lidských věcí, jež odívá d'ábel rouchem svůdným a barevným, barvami světa a trylky smíchu, do nichž se drobí život a sype se mezi prsty jak suchý chléb. Radosti, jsi znakem všech správných věcí, znamením patřičnosti, projevem dobroty Boží pro vše, co zaměří svou cestu tam, kam z přirozenosti tíhne, co dýchá pokorou a lituje soucitem nejhlubším, co miluje chudobu a dobývá čistoty, aby meč radosti vyznačil hranici mezi zlým, kde je smutek, a dobrým, kde je veškero štěstí.

J I Ř Í S . P O D H A J S K Ý S E N

Sedím u pracovního stolku. Těžká hlava mně sklesle spočívá v dlaních. Můj zemdlelý zrak upřeně hledí na hrot ořezané tužky. Ničeho nevnímám. — Po chvíli obracím hlavu k oknu. Tentokrát se moje oči zabořily do husté, černé, až děsivé tmy. Noční ticho je přerušováno vězními hodinami, jež odbíjejí desátou. Zdvíhám hlavu, vstávám od stolu a začínám se svlékat. Hlava mně však stále padá, jako by ji velký kámen stlačoval k zemi. — — Za chvíli však zhaslo světlo a na těle jsem ještě ucítil příjemné teplo vyhráté příkrývky. — — —

Kde to jsem? Rozhlížím se kolem sebe a vidím, že stojím u velkého, starého stolu, na němž blikotá slabé světlo petrolejové lampy. Za mnou stojí dvě skříně a nad nimi visí vyřezávaný kříž — ten kříž je mně známý — na protější stěně, zdá se, že jsou nějaké obrazy? Upřeně na ně hledím: vpravo Kristus, na jehož prsou hoří rudé srdce, vlevo Panna Maria, jejíž tvář je tak krásná, a zdá se, jako by z ní vycházely zlaté paprsky. Ach — to jsou přece maminciny obrazy, jež dostala jako svatební dar! — Vždyť já jsem doma — u maminky — ano, tam v koutě je postel a proti ní malý stolek a nad ním obraz Krista, dobrého pastýře, s ovečkou v náručí! Můj nejmilejší obraz. — Ale nikdo tu. Světnice je prázdná. Můj zrak zkoumá všechny předměty a v srdci cítím podivné teplo, tichou radost — slyšte, jsem doma, u maminky — u maminky! Ale kde je maminka? Snad na chvíli odešla? V nevýslovném napětí očekávám, co bude dále. Ticho mě děsí. — Však co to? Náhle, z čista jasna slyším známý hlas, slyším někoho mluvit. Trhnu sebou, rozhlížím se. — Nikoho nevidím — — —

»— — — až zase bude ti tak trudno, nevěš hlavu, nezoufej, ale vzpomeň na mne. Obracej se k Bohu a pros Ho, aby ti dal sílu, abys tyto chvíle vnitřního neklidu a rozervanosti a bolu přestál mužně, abys snad nepadl do osidel d'áblových nebo neučinil nějaký nerozvázný krok. Vzpomeň, že tě provázím na tvé cestě — — stále se modlím, aby ti dal Pán Bůh zdraví a prospěch ve všem. Svě povinnosti konej poctivě a svědomitě! — — — Když procházela jsem vaším kostelem, padl mi do očí krásný obraz Božského Srdce Páně. Tam důvěrně jsem za tvoje dobro prosila a všechna tíže se mne spadla. Jest mým přáním, a optám se tě někdy, zda je plníš, abys vždy, když něco bude tížit tvoje srdce, zašel si, pokud ti bude možno, k tomu oltáři, anebo jen v duchu pomodlil se prátce na př.: „Nejsvětější Srdce Pána Ježíše, smiluj se nade mnou!“ Tak budou se modlitby naše spojovati a Pán Bůh požehná tvému přičinění. — — —«

A opět děsivé ticho.

Procitl jsem.

Za malou chvíli rozhoupal se na blízké věži zvon, vysílaje do kraje vroucí modlitbu »Anděl Páně«.

Bylo šest hodin.

Hbitě jsem vstal. V duši jsem cítil podivný klid a mír, zároveň však i tichý bol — to maminka mě přišla posílit v těžkých chvílích a připomenout mi to, co mně kdysi napsala.

Vzpomínám — před pěti lety uložili Tvoje předobré srdce do lůna matky země. — — —

Něco spadlo? — Ne.

To jen slza zazvonila o podlahu.

Ze studentských vzpomínek

Když jsem býval v tercii a kvartě, vyučovalo na ústavě několik suplentů. Jeden z nich byl později doktor filosofie. Byl velkým obdivovatelem našich předků-husitů a táboritů. Vyučoval češtině a dějepisu. Když přišel do třídy, vždy jsme musili státi rovně jak na vojně. Až nervy v nohou brnkaly.

U nás jenom někdy suploval za onemocnělého profesora. Vždy přišel ve své řeči na Žižku atd. Jedenkrát ve vyšší třídě po svém příchodu řekl studentům: »Hoši, kdyby přišel pan ředitel na inspekci, nebojte se, vše dobře dopadne. Kdo budeš uměti, zvedni pravou ruku, kdo ne, tož levou.« Pan ředitel K. přišel. K suplentům chodíval měsíčně. K starým pánům, skutečným učitelům, jednou za rok, anebo vůbec ne.

Pan profesor začal zkoušet. Pan ředitel se usadil v poslední lavici a začal si psát do sešitku formálie. Po chvíli se podívá, a tu vidí ruce všech žáků vzhůru. Pan profesor jen dával pozor, aby vyvolal studenta hlásícího se pravou rukou. Toho ještě nikde ve třídě pan ředitel nezažil, aby se všichni hlásili.

Přišel na to, anebo to studenti řekli mezi sebou, a uslyšev to některý synek z rodiny profesorské, řekl věc doma, a nezůstalo to utajeno.

Profesor T., starý voják, který byl při okupaci v Bosně, nám pak rozhořčeně řekl: »To jsou dnes vychovatelé mládeže! Takový vychovatel řekne studentům: „Nebojte se, když přijde pan ředitel. Kdo budeš uměti, zvedni pravou ruku, kdo ne — levou, ale hlase se všichni!“ Tohle bude jednou svět! To je tak vedou páni z Prahy, jako tu byl ten pan Kr., který tu přednášel o ženské otázce v prázdninách.«

Nemohu nevzpomenout profesora náboženství, kterého jsme měli po celých osm let na gymnasiu. Když jsem přišel na studie, byl právě ustanoven na ústavě. Byl malé postavy, příjemného pohledu. Knihy nikdy neměl s sebou. Vše přednášel z paměti s křídou v ruce, kterou dělal poznámky na tabuli. Předepsanou knihu ovšem musil každý mít. Vedl nás k rozumné víře a lásce k Církvi. Často říkával: »Media via aurea via«. Když měl jmeniny, nikdy nezkoušel. Jednou byl dojat přáním až skoro k slzám: »Jen aby to bylo pravda,« řekl.

Byl i mým dobrodincem. Když jsem v primě ochuravěl v druhém pololetí a téměř dva měsíce knihy neviděl, chtěli někteří páni profesori, aby mě nějaký student přiučoval latině. Otec můj, že to nejde, že není na to peněz. Jiní zase, že mě nechají projít, ale abych dobrovolně pak opakoval primu. Otec pak řekl: »Nejlépe jít za knězem, ten poradí spravedlivě a nezištně.« Šel tedy a pan profesor náboženství mu řekl: »Byl pilný, vše se poddá. Nejhuře to bude s tou latinou. Už je starší, škoda roku. Uvidíme, co se dá dělat, až jak udělá zkoušky z ostatního.«

Přimluvil se za mne. V latině mi pomohl sám profesor tohoto jazyka, suplující prof. H., který mně vysvětloval, jak se překládají věty účelové a p. Prošel jsem pak do druhé třídy. Vše bylo bez dostatečné až na tu latinu, která se pak také poddala. Ve třídě pak třetí, když pan profesor mi nechtěl půjčiti z knihovny chudých žáků knihy, jichž jsem od starších studentů koupiti nedostal, tu na žádost otcovu se zase přimluvil pan profesor náboženství u profesora, který měl knihovnu na starosti. Jsem mu za to dodnes vděčným, píše mu každoročně k jmeninám.

Jednou pan profesor přišel do třídy a my povstali. Pokynul, abychom se posadili, sedl za stůl, odemkl a do třídníku zapisoval hodinu náboženství. Mezitím mi něco říkal souseď a já na to odpovídal. Měl jsem za to, že se ještě nevyučuje, tedy, že je to dovoleno. Pan prof., jak to zpozoroval, mě důrazně napomenul. Bylo mi z toho nevolno. Tak jsem ho měl rád.

U všech studentů byl oblíben. Před málo lety jsem mluvil s jedním spolužákem, teď lékařem. Vzpomenuli jsme ho také. Tu mi pravil: »Profesor náboženství se nemění, zůstává stále stejný vzezřením a mladostí, jako když k nám přišel do primy. To je zvláštní.« Pravil jsem, že ano, že snad k tomu přispívá jeho pleš, kterou už měl tehdy.

*

Profesor A. nás učil dějepisu a zeměpisu ve třídě druhé, čtvrté, páté a šesté. Býval vojákem u polních myslivců. Byl menší postavy, pod nosem delší knír, který občas prsty si upravoval, když při zkoušení chodil podél stupně s notesem v ruce. Kalhoty si též při tom občas povytahoval. Nosil je na řemeni. Z dějepisu byl velký dřič, jak studenti o něm říkali. Vykládal dějiny správně bez skrytých útoků na katolíky a Církev, jak někteří jiní již činivali. Vyvolal studenta ke stupni ve třídě a řekl: »Vypravujte o Hanibalovi, jak přešel Alpy!« Student začal, a po chvíli rozpomínal se jak dále. Tu pan profesor: »Mluvte dále! Tak ty ses neučíš?!« — »Prosím, ano!« odpověděl žák. »Tak mluv!« Když student začal opět mluvit a věc pletl, pan profesor na něho: »Pytlíku, mluvíš jako koza před smrtí! Tak — ty se budeš ještě smát?! Sednout.« Napsala se pětka. Třída celá se rozesmála rčením pana profesora, nebylo divu, že student na skřipci právě jsoucí se také usmál. Odnesl to však.

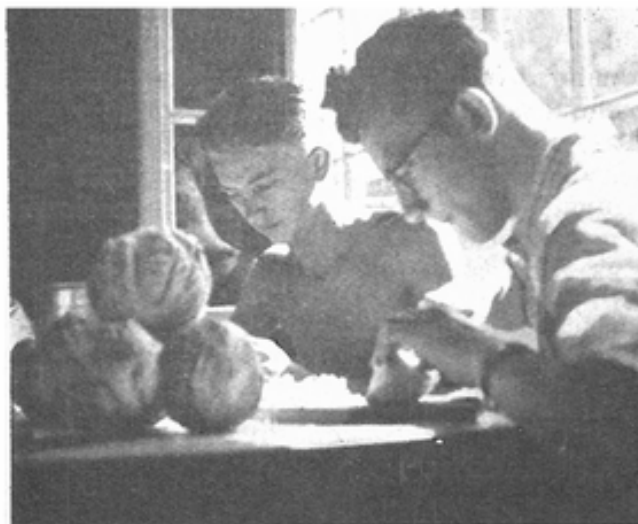
Pan profesor vyvolal jiného a při tom po očku pozoroval, jak se tváří student, jehož byl právě zahrnul do lavice. Dějepis musil uměti každý. Jednou mě vyvolal ze zeměpisu. Měl jsem mimo jiné vyjmenovati z paměti města po pravém břehu které-si řeky v Rusku. Učinil jsem tak. Pak ukázati je na mapě. Mapa byla slepá. Bylo tam nakresleno kolečko, kde bylo město, ale jméno města nikoli — tuším jen začáteční písmeno. Chtěl jsem ukázati, že i to mám v malíčku, jak se říká, proto rychle z povzdálí jsem ukazoval, kde města jsou. Pan profesor poručil: »Jděte blíže k mapě!« Po- pošel jsem a zase se odvrátil, a tu pan profesor: »Kousne tě ta mapa, jdeš blíže! Jak mi ještě odstoupneš, hned tě zaženu!« Já zase se zapomněl v trémě a touze po nejlepší známce, odstoupil jsem, a tu zaznělo rázné: »Sednout!« Řekl jsem, že chci být zkoušen a že si nesesdu. Tu pan profesor: »Tak tu stůj!« Vyvolal jiného a já stále stál, že chci být zkoušen. Vyvolal třetího. A tu mi řekl: »Tak ještě budeš zde státí?!« — »Prosím, já chci být zkoušen,« odpověděl jsem, »já vše umím a učím se.« — Po chvíli jsem si šel sednout. Příští hodinu, jak pan profesor si zapisoval látku do třídní knihy, přišel jsem ke stolku s prosbou, aby mě zkoušel ze všeho, že se stále učím, a to nejvíce zeměpisu a dějepisu. Pan profesor nechtěl; ale pak se usmál a řekl: »Tak napíšeme do třídní knihy, že se stále doma učíš, ale ve škole že ne- umíš.«

V páté třídě když nastaly taneční hodiny a někteří ze studentů do nich chodili, tu v přestávce ve třídě si opakovali cviky. Jednou z toho bylo mnoho prachu ve třídě. Zmíněný profesor přišel do třídy a křičel, kdo ten prach tam dělal. Heslem ovšem bylo v letech klackovitých: Všichni za jed-

noho a jeden za všechny. Kdo by to řekl, všichni by věc svedli na něho. Proto se mlčelo. Profesor však slíbil, že v hodině si to vypořádá.

Pak přišel po přestávce učit dějepisu. Přísným vojenským pohledem už se díval po těch, které chtěl skřípnout. Hned to začalo. Zkoušel vše od počátku, ač to bylo na počátku ledna. A psal pětky. Bral ty škůdce-bouřliváky. Nedovedli podatí definici dějepisu. Já jsem se v lavici pousmál a myslil jsem si, to bych mu jinak pověděl, že vše umím. Snad věc vycítil; trest následoval. Byl jsem asi šestý vyvolán, uměl jsem, ale když došlo na Cyra, krále a jeho jednu bitvu, řekl jsem nějaký určitý rok před Kr. a dodal, že to přesně nevím, že rozdíl bude asi dva roky. Studenti se usmáli a já také. To pana profesora rozzlobilo: »Tak si budeš ještě dělat blázný?! Sednout!« Šel jsem do lavice a hořel hněvem a žalem. Já jsem nikdy netancoval a teď jsem měl být trestán za druhé. Pan profesor díval se na mne po očku.

Ve sborovně se mne zastal pak pan profesor latiny a řečtiny. Pravil, že se mi stala křivda, že tam byl v 9 hodin a označil, kteří tancovali. Pan profesor se mi pak omluvil, že to neplatí, a řekl, kdo ho o tom přesvědčil. Čtěl jsem však panu profesorovi ukázat, že dovedu všecko. Doma jsem dřel celý týden dějepis od počátku a zase pak žádal, že chci být zkoušen ze všeho za půl roku, ale pan profesor se ptal: »Proč?« Řekl jsem, že chci lepší známku. Řekl: »Máš pěknou, já tě zkoušet nebudu.« Lítoval jsem pak času i nervů, že jsem nadarmo dřel.

J. Pětroš, M. Ostrava.

Ústředí katol. stud., Praha.

Za světové války musil také pan profesor A. narukovat na ruskou frontu. U Přemyšlu byl zajat. Bylo mi ho líto, když jsem to zvěděl. Přál jsem mu ochrany Boží, aby z autopsie poznal města ruská, jimiž nás tolik trápil, šťastně se vrátil a studentů už tolik nedřel. Stalo se, že se vrátil, ale zůstal starým dřičem a křičíval zase: »Pytlíku, mamlasí, mluvíte jako koza před smrtí!«

DOMINIK PECKA: CREDO

Nové stvoření

Víra jest podstatně nadpřirozený kon: tedy ne v podstatě přirozený a pak dodatně nadpřirozeným učiněný nebo v podstatě přirozený a jen v roucho nadpřirozena oděný. Měď se zlatem nestane, je-li potažena vrstvou zlata. Podle výroku sněmu Tridentského jest víra počátkem lidské spásy, základem a kořenem všeho ospravedlnění (*fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis*). Je to tedy východisko životního tíhnutí k Bohu jako Původci zjevení, základ nadpřirozeného života v duši. A to vše převyšuje lidskou přirozenost. Člověk nemůže dojít spásy svými vlastními silami: »Nikdo nemůže přijít ke mně, nepřitáhne-li ho Otec.« (Jan 6, 44.) Jako začátek nadpřirozeného života jest víra něčím konkrétním, životným — jest souhlasem, poznáním, vůlí, poslušností, činem, konversí celého člověka k Bohu. A v tom smyslu jest znovuzrozením a novým stvořením: »Nenarodí-li se kdo znova, nemůže vidět království Božího,« bylo řečeno Nikodémovi. »Může-li člověk po druhé vejít v život matky své a opět se narodit?« tázal se Nikodem, nemoha se povznést k myšlence znovuzrození duchovního. Ježíš odpověděl: »Nenarodí-li se kdo znova z vody a Ducha svatého, nemůže vejít do království Božího.« (Jan 3, 3—5.)

Znovuzrozením z vody a Ducha rozumí se křest. Křest je podle sněmu Tridentského svátost víry (*sacramentum fidei*). Uvěřiti a přijmouti křest bylo v prvotní Církvi téměř jednou a touž mocí a věcí: »Hle, tu voda, co zbraňuje, abych nebyl pokřtěn?« praví komorník královny etiopské jáhnu Filipovi. Filip odpovídá: »Věříš-li z celého srdce, může to býti.« (Sk. ap. 8, 36—37.) Duchovní obrození možno přičítati jak víře, tak křtu. Oddání lidské bytosti Bohu jest obsaženo jak ve víře, tak ve křtu. Víra a křest jsou v tajemné spojitosti. Je pravda, že jen křtem se člověk přivtěluje ke Kristu a Církvi. Ale je také pravda, že víra jest znovuzrozením. Ve křtu dítěte nastává věčné spojení s Kristem, kteréž mravně se dovršuje vírou žitou: u dospělého jest víra úkonná počátkem přivtělení ke Kristu, které věčně se dokonává křtem, mravně křesťanským životem. Jak víra, tak i křest jsou v tomto stavu člověka, v Adamu padlého, v Kristu pozdvíže-

ného, životním a reálným vztahem ke Kristu a základem spásy. Lidstvo bylo vykoupeno smrtí Kristovou na kříži. Křest má v sobě vztah k smrti a pohřbu Páně: »Nevíte-li, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni? Byli jsme tedy pokřtěni s ním skrze křest ve smrt.« (Řím. 6, 3—4.) Křest je tedy mystická smrt, odumření »starého člověka«. Ale právě tato smrt jest novým zrozením pro život milosti: jest i vzkříšením v Kristu vzkříšeném: »Byli jsme pohřbeni s ním skrze křest ve smrt, abychom tak, jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slávou Otcovou, i my vedli život nový.« (Řím. 6, 4.)

Nelze nám oddělovati víru a křest. Víra se dokonává křtem a křest se zachovává a dokonává křesťanskou vírou. Jen svátostné znamení (charakter) křestní jest nezrušitelně v duši. A jako ti, kdož byli v dětství pokřtěni, mohou ztratiti dar víry, nespolutvořili-li s milostí, tak ti, kdož uvěřili až ve věku dospělosti, zdokonalují a dovršují svou víru přijetím křtu.⁶⁾

Život z víry

Slovem víra neoznačujeme jen vlastní úkon víry (actus fidei), nýbrž také i stav člověka duchovně obrozeného (habitus fidei). Tento stav jest nová nadpřirozená schopnost duše. Život mocí této schopnosti jest život duchovní (pneumatický), Bohem nově daný a vytvořený, ne pouze duševní (noetický), duši snad vlastní. Tento život se liší od života duševního ne snad jen stupněm, nýbrž podstatou. Víra bez lásky jest netvárná a mrtvá: proto život z víry jest bráti o víře utvářené láskou. Nemáme pojmu, kterým bychom tento život plně a cele vystihli. I Písmo svaté užívá hned toho, hned onoho výrazu, jako by zápasilo o přesné vyjádření toho, co jinak jest nevyjadřitelno. Svatý Jan nazývá ten život životem věčným, světlem, zrozením z Boha, svatý Pavel novým stvořením, svatý Petr účastí na božské přirozenosti. Theologie označuje tento život výrazem milost posvěcující. Milostí jej nazývá proto, že jest nadpřirozeným, nezaslouženým darem. Posvěcující se zřetelem k účinkům v duši: posvěcuje nás. Milost posvěcující — pro mnohého slovo temné, nepřesné a nejasné. Řekneme-li někomu, že na křtu obdržel milost posvěcující, má obvykle jen na mysli, že obdržel něco stvořeného, řádu božského. Více ještě je pravda, ač ještě tajemnější: Obdržel Boha. Tak o tom mluví sám Spasitel: »Miluje-li kdo mě, slovo mé zachovávatí bude, a Otec můj bude ho milovati, i přijdeme k němu a příbytek u něho si učiníme.« (Jan 14, 23.) Je tedy milost posvěcující přítomnost Ducha svatého v duši. Křtem se stává duše příbytkem Ducha svatého.

Nadpřirozený život duše jest vlastní podstatou křesťanství. Křesťanství není jen nauka nebo jen theologie, nýbrž právě boholidský život v duši. Život jest neskonale více než pouhé vědění o životě. Kvetoucí sedmikráska na mezi jest více než učebnice botaniky, protože květina žije, jest živoucím organismem, kdežto kniha má cenu jen pokud se z ní někdo vzdělává. Pokřtěné nemluvně již má život božský, ač nemá vědění o Bohu. Míti vědu o Bohu a nemíti Boha nic neprospívá. Všecko, co zpravidla označujeme slovem víra, ať je to souhrn zjevených pravd (fides quae creditur), nebo souhlas rozumu a vůle k těmto pravdám (fides qua creditur) má své vyvrcholení a smysl teprve v životě víry.⁷⁾

⁶⁾ V knize *Neklid Boží* vypravuje slavný holandský malíř, nyní mnich benediktinský Verkade, jak se stal křesťanem. Zvláště pozoruhodné jest místo, kde čteme, jak už byl odhodlán přijmouti křest, ale protože jest byl trápen mnohými pochybnostmi o víře. Jeho duchovní vůdce, misionář Le Texier, dobře rozuměl tomu stavu jeho duše a proto ani se příliš nesnažil přesvědčovati ho rozumově o pravdách víry. — »Chtěl s počátku,« tak vykládá Verkade o něm, »abych četl určité knihy, ale poznav, jaký odpor mám právě k četbě, povzbuzoval mne toliko, abych se mnoho modlil, říká mi stále: „Až se budete modlit a až se budete modlit rád, bude se vám pravda čím dále tím více zjevovati.“ Rozumově jsem se blížil k církvi katolické stále více. Báť jsem se jen závazků, jež jsem měl vzíti na sebe a nemohl jsem ještě věřiti doopravdy. Vypravoval jsem to Otcí Le Texierovi. Nedivil se tomu a řekl mi prostě: „Dokud nejste pokřtěni, nemůžete věřiti jako my, neboť nadpřirozená ctnost víry jest milost, které se nám dostává na křtu svatém. Až budete pokřtěni, je pravděpodobno, že zmizí všechny vaše nesnáze a pochybnosti.“ — A tak se také stalo.« (W. Verkade, *Le tourment de Dieu*. L. Rouart et J. Watelin, Paris 1923, p. 152—3.)

⁷⁾ Theologické poznání jest méně než dogma, o jehož výklad se pokouší, dogma jest méně než víra, kterou chce vyjádřiti, víra méně než náboženský úkon, jehož jest víra ústrojnou částí, náboženský úkon jest méně než božský život sám, jenž se v člověka a v člověčenstvo vlévá shůry. Jelikož tedy theologie přijímá svůj smysl od dogmatu, dogma od učení Církve, učení Církve od božské víry a tato víra od božského života v člověku, musí se theologie vždy inspirovati dogmatem, dogma naukou Církve, nauka Církve vírou a víra božským životem — jinak to vše usychá a zůstává neplodným. Theologie není nic bez dogmatu, dogma není nic bez nauk Církve, nauka Církve není nic bez víry a víra není nic bez božského života v duši. (Dr. Arnold Rade-macher. *Die innere Einheit des Glaubens*. Peter Hanstein, Bonn 1937, S. 46.)

Přítomnost Boha v duši omilostněné jest skutečnost nadduševní. Skutečnost tuto můžeme nazvat skutečností mystickou. Toto označení si nemůže činiti nárok, že by vnášelo nějaké světlo do tajemna božského života v duši — užíváme ho jen proto, že nemáme jiného a lepšího; a aspoň tolik se jím naznačuje, že tu jde o skutečnost vyšší, jejímž »pouhým podobenstvím jest vše, co pomíjí«.

Obecně v životě křesťanském přítomnost Boží a působnost milosti v duši nepociťujeme. Jsou však duše, které ji pociťují. Vnitřní zkušenost těchto duší nazýváme zkušeností mystickou. Zkušenost ta bývá označována různými jmény: kontemplace, nazírání, patření, intuice, mystické poznání, mystické sjednocení, extase. Ostatní zjevy, jež někdy doprovázejí zkušenost mystickou, totiž fyzická extase, zastavení činnosti smyslové, vidění, zázraky, levitace, stigmata, kardiognose, jasnovidnost jsou jen zjevy vedlejší a nepodstatné.

Někteří theologové pokládali zkušenost mystickou za zvláštní, mimořádný dar a spatřovali mezi obyčejným životem křesťanským a životem mystickým rozdíl ne snad jen stupňový, nýbrž podstatný. Podle toho by mystické patření bylo výsadou a výlučným darem, jehož by se dostávalo jen některým vyvoleným duším. Tak píše jeden z předních zástupců této školy, jež se opírá o autoritu A. Poulaina (*Les grâces d'oraison*) J. Maréchal, že »kontemplace jest nový prvek, jakostně odlišný od normální činnosti duševní a obyčejné milosti«, ale i on připouští, že »není zakázáno ani katolíkům pokládati vyšší stavy mystické za prosté vystupňování normální potence psychologické a obyčejné milosti nadpřirozené, čili v jazyku theologickém vyjádřeno, za pouhé zesílení vlitých ctností nabytých křtem«. (J. Maréchal, *Études sur la psychologie des mystiques*, Paris, 1924, p. 252—3.) Tak ovšem nepřímou uznává stanovisko druhé školy, jejímž hlavním mluvčím jest P. Garrigou-Lagrange, a jež chápe mystický život jako vyvrcholení milosti posvěcující dané každému křesťanu křtem. Kus mystika je tedy v každém křesťanu a místo aby chom vylučovali mystiky z lidského pokolení, můžeme spíše si přát, aby mystická brána se otevřela všem, poněvadž zkušenost mystická není darem mimořádným.⁸⁾

⁸⁾ Jakožto vyvrcholení křesťanského života není mystika ničím mimořádným, není druhou cestou k svatosti, již může kráčet jen několik málo povoláných, nýbrž cestou, po níž by měli jít všichni. Proto také smí — ovšem skromně a pokorně — každý usilovat o to, co jest podstatou mystiky, totiž o »transpsychologickou« zkušenost božského života. (Anselm Stolz O. S. B., *Theologie der Mystik*, F. Pustet, Regensburg 1936, S. 250—1.)

J. VAŠICA: ČESKÝ JAZYK ZA OBDOBÍ BAROKNÍHO

Dějiny české řeči souvisí úzce s duchovními dějinami národa. V jejím tisíciletém vývoji odrážejí se zřetelně osudy země, v dědictví jí dané. Jsme však ještě daleko od toho, abychom si mohli říci, že vědecký prozkum této celé dráhy, kterou prošel náš jazyk, je skončen. Některé úseky zůstávaly dlouho nepovšimnuty a budily klamně zdání, že jsou to místa mrtvá, sterilní nebo úpadková. Tak na příklad teprve v posledním desetiletí věnuje se usilovnější pozornost nejstarší periodě našich kulturních dějin, mocně zasažené vlivem byzantským. Český jazyk spisovný užíval tehdy církevní slovanštiny jako svého uměleckého nástroje a důkazem jeho životnosti je to, že v ní neutonul, ale vymanil se z ní po čase, zušlechtěn a posílen. Též gotická poesie z doby Karlovy, v níž se česká řeč dopíná neobyčejným tvárným úsilím svrchované dokonalosti výrazové, byla teprve nedávno náležitě zhodnocena.

Největší průrva ve vývojové linii naší řeči zdála se zeti v době pobělohorské. V příručkách, až na některé výjimky, ještě tu pořád straší temno. Ještě před týdnem v rozhlasové přednášce jednoho pražského češtináře bylo toto období označeno za úpadkové. A přece bylo již nově vydáno dosti textů z našeho slovesného baroka, aby se sčítalo s tímto již poněkud omšelým předsudkem. Takové nadprůměrné zjevy, jako Bedřich Bridel, Michna z Otradovic, Bohumír Hynek Bilovský, Ondřej František de Waldt, anonymní skladatel písní o posledních věcech člověka, autoři objemných kancionálů, teoretikové české řeči od Jiřího Konstance až po Václava Janditu, všichni ti nespočetní jiní pracovníci péra, udržující slovesnou tradici v oněch dvou stoletích před tak zvaným obrozením, zbavují nás povinnosti polemizovat s úpadkovou teorií starší

školy literárně historické, pokud se ještě udržují. Ukazuje se naopak, že teprve zařazením tohoto obsáhlého materiálu barokního do celkového proudu slovesného dění v našich zemích, objeví se vnitřní dějinná logika, jež určovala jak povahu doby, tak i jazyka a vytvořila předpoklady pro jeho další rozvoj. Je jistě pozoruhodno, že právě nejvýznačnější osobnosti, jež stojí u východiska novodobé poesie, jako Erben a Mácha, souvisí svými kořeny s barokem.

Třeba zdůraznit, že jsme teprve na samém začátku studia barokní řeči, mnoho spisovatelů je známo sotva jménem, u většiny chybí podrobné rozbory, nicméně možno se již teď odvážit, podle toho, co bylo doposud vykonáno, některých povšechnějších závěrů. Nejvýznačnější rys její je lidovost.

Obracela se skoro výhradně k lidu a snažila se podávat věc jasně a srozumitelně. Po stránce mluvnické nevybočuje z mezí tradičních pravidel. Schválnosti některých gramatiků, jako Václava Pohla, nepronikly do slovesné praxe. Ale zato pozorovat změny v lexiku, a to jednak přílivem slov z mluvy obecné, městské i venkovské, jednak jazykovým novotařením. Této větší pestrosti výrazové užívá se k funkčnímu rozrůznění jazyka nejen pro potřeby jednotlivých literárních druhů básnických, nýbrž i pro bližší rozlišení stylové v téže skupině. Tak v kázáních lze snadno postřehnouti dva různé typy: buď lidově poutavý nebo vznosně pathetický, a v každém se užívá jiných tvárných prostředků ve výstavbě i v slovním výrazu. Barokní poesie obohatila jazyk jiným, vyšším způsobem. Stvořila mnoho nových obrazů a metafor, zjemnila smysl pro hudební prvky v řeči, svými duchovními písněmi podnítila tvůrčí schopnosti lidu, spolupracovala na všem tom, co zjednálo předpoklady pro rozmach literatury v posledním století.

Naše česká řeč patří k nejdražším odkazům naší národní minulosti. Nic, co se jí dotýká, nemůže nám býti lhostejno, tím méně to, že právě epochy, nesené katolickou myšlenkou, románská, gotická a barokní, poprávaly i jazyku nejlepší možnosti rozvoje. Toto vědomí musí být naší nadějí i naším programem do budoucna.

S V A T Ý T O M Á Š O S T U D I U

Studium znamená mocné upětí mysli k něčemu, zvláště k poznání, druhotně však k věcem, k nimž člověk je řízen poznáním.

Právě rozumovým poznáním se lišíme od zvířat; poznání je vlastní člověku. Rozum nám byl dán proto, abychom mohli poznati svůj cíl, Boha, a cestu k němu. Studium přichází k vědě, vědou k moudrosti; to už je vlastně účast ve vědění Božím; je to vědění Boží, vtisknuté do naší duše, pokud je toho schopna.

Studium, uvažováno samo o sobě, je dobré, protože přivádí k poznání pravdy, a tím i dobra a krásy. Případkově však může býti špatné; a to buď pro něco špatného, co z něho následuje, nebo pro pýchu, která zachvacuje toho, kdo něco zná, podle slova apoštolova: Věda nadouvá, nebo pokud člověk užívá poznané pravdy k hřešení. Touha po poznání však může býti převrácena několika způsoby: Nejprve, pokud někdo chce směřovat svým studiem k poznání pravdy, pokud je k té snaze připojeno zlo; aby se mohl vědomostmi pyšnit; rovněž je převrácená touha po poznání u těch, kdo si chtějí získat vědomosti k hřešení. Jiným způsobem může být neřest v touze po poznání, vybočí-li ze svých mezí; to zase se může stát čtvrtým způsobem: jednak, když studiem méně užitečným je člověk odváděn od studia více užitečného. Druhým způsobem vybočuje člověk v poznání z mezí, když se chce něčeho dopátrati od těch, od nichž to není dovoleno, jako na př., když někdo vyzvídá budoucí věci od ďáblů. Třetím způsobem — když toužíme poznati pravdu stran tvorů, a nesměruje se tím k náležitým cílům. Čtvrtým způsobem — když usilujeme poznati pravdu, která přesahuje schopnosti našeho rozumu, protože tím můžeme snadno upadnouti do bludu.

Co se týká způsobu studia, zachovávej toto: Postupuj od snadnějších věcí k těžším, a jakoby malými potůčky vědomostí dospěješ k moři vědy. To je hlavní zásada. V jednotlivých případech se chovej takto: K mluvení buď zdlouhavý, hled' si uchovati čisté svědomí, stále se modli, buď ke všem laskavý, nebo se aspoň snaž, avšak příliš důvěrný nebuď s nikým, protože přílišná důvěrnost plodí pohrdání a způsobuje, že se člověk vzdaluje studia; vůbec se nemíchej do věcí lidí ve světě; nedívej se, kdo říká něco, nýbrž co říká, a ukládej si to do paměti, snaž se rozuměti tomu, co čteš; čemu neroz-

umiš, zjednej si o tom jasno; podle možnosti hled' si uložit do mysli poznatků co možná nejvíce; nehlobej o tom, co tě přesahuje; následuj sv. Dominika, který za svého života na vinici Boha zástupů přinesl listí, květy i plody užitečné a obdivuhodné. Budeš-li se o to všechno snažit, dojdeš k cíli, po němž toužíš.

Nad dílem R. I. Malého

R. I. Malý, který se dožil 17. dubna tohoto roku svých padesátin, svým dílem nám mladým studentům dává velmi mnoho. Jeho knihy (»Jasnýma očima«, »Akord«, »Svět v Bohu«, »Posvěcení života«, »Sláva dne«, »Kříž nad Evropou«, »Světlo v tmách«, »Marx a Řím«) jsou psány, vlastně komponovány stylem pevným, vyváženým, logickým, ryze českým, vroucím a pádným. Je to styl duše ohnivý, odvážný a dokonale zakotvený v Bohu. Styl duše zbožný a vzletný. Styl duše radostný, radostné radosti zvláštní, neběžnou; radostí, jež mu diktuje tato slova v »Posvěcení života«: »Proto nám dal Bůh rozum a lásku jako má sám, dal nám je, abychom mohli cítit a chápati nádhru jsoucnosti, abychom mohli cítit a chápat, jak je krásné: býti. Nemůže býti většího milosrdenství nad to! Jediná chvíle probudilého života, jediný vědomý pohled na krásu jsoucnosti, jediné poznání lásky — všechna ta neuvěřitelná radost a báječné bohatství, jež může mít každý z nás — mnohokrát vyváží všechny nemoci, strasti a bědy, s nimiž se v životě setkáváme.«

V tomto citátu všimněme si slov: probudilý život a vědomý pohled, jsou to důležitá slova pro filosofii R. I. Malého. Knihy R. I. Malého nejsou totiž jen dobrou literaturou, jsou filosofii, školu jasného myšlení a logiky a v dnešní době jediným kompasem, se kterým se můžeme vypravit na hlubiny lidského myšlení s jistotou, že nás kompas povede dobře.

Vraťme se ke slovům: probudilý život, vědomý pohled. R. I. Malý teprve takový život uznává za život vpravdě lidský, takový život, který není jen biologickou zálibou ve »vyžití«, nýbrž je ve všech svých složkách prolutý srdečným rozumem, vůlí a citem, vnímavostí pro skutečnost nejskutečnější — když je životem »absolutního realisty«. To je název, který R. I. Malý dává své filosofii.

»Absolutní realista musí být abnormálně normální, abnormálně lidský,« tato slova čteme ve »Slávě dne«. A můžeme si je doplnit a rozvést rozbořem tohoto realismu z »Akordu«, na str. 106 až 107: »realisté chápou a snaží se poznati skutečnost celou, skutečnost jak po stránce duchovní, tak hmotné; nerealisté chápou a uznávají jen část celé skutečnosti, na př. jenom její stránku hmotnou. Mezi nerealisty je mnoho typů. Materialism, mysticism, romantism, bolševism atd. jsou jen různé typy falšování skutečnosti.

Na př.: Každý naturalista vylučuje ze skutečnosti jsoucnost Boha, jeho moudrý řád a vůbec všechny vyšší, nadmyslné jistoty ducha. A z toho zbytku pravé skutečnosti, jež mu po tomto smyslovém záporu zbyl, vytváří zvláštní svět — svět ve svých vnějších podrobnostech možná velmi pravděpodobný a tu a tam i pohádkově logický, avšak v jádru celkem nutně groteskní, ba fantastický, ježto neúplný, znásilněný, umělý. Je to svět do jisté míry na rubu, mumraj spíše než realita, neboť mnohé opravdové vyšší skutečnosti života se zdají v něm jen ilusemi, kdežto povrch, nízkost, detail, zmatek, rej a celá snůška pouhých bludů lidské mysli se tu vydávají za jediné pravou skutečnost. Typem člověka tu nebývá ušlechtilý,

vzdělaný a duchem silný jednatel, nýbrž spíše podprůměrný slaboch, poháněný okolnostmi, jehož nahodilý zápal pro nějakou vyšší ideu na konec se nutně jeví jenom marnou, nesmyslnou posedlostí. Romantik svět zase přemalovává a zaplavuje lazurnými mlhami přehnaného citu, vášně, snů — takže potom je tu víc i méně nežli ve skutečnosti: je tu více o nezákonné výplody vyšínuté sensibility a obraznosti; a je tu méně o rozumnou přirozenost a nemechanickou rovnováhu, jež konec konců jsou základem i každé pravé síly ducha.

Každý subjektivist a sobec pak skutečnost především antropomorfisují, ba víc: činí sebe středem světa; nevidí a necítí a nechápou než sebe. Sobec nechápe, že skutečnost tu není pro břicho a měsíc, nýbrž pro slávu celku, kterou on uráží. Subjektivist nechápe, že člověk, ačkoliv jest jen malou částí celé skutečnosti — přece jen jest částí opravdové skutečnosti, kterou může vpravdě poznávat i o níž se klamat nemůže — arci přestane-li jen vše vztahovati k sobě, přestane-li jen vše hodnotit po svých »zvláštních« nápadech a zájmech a začne-li dbáti toho, co především je všeobecně srozumitelné: obecného řádu světa, božských zákonů...

Pravý realismus, vskutku hodný svého jména, musí věrně zachovávat, co vše tyto jednostranné bludy zjevně porušují: přirozenou rovnováhu skutečnosti, její původní ráz; přirozenou rovnováhu citu, rozumu a vůle; svobody a nutnosti; individua a společnosti; myšlenky a prostředí; změn a neměnnosti; časnosti a věčnosti těla a duše; světa a Boha.

Když si uvědomíme, že myšlení R. I. Malého má od počátku jeho filosofické tvorby (»Akord« vyšel r. 1921) tento směr, pochopíme, že logicky musil R. I. Malý nakonec dospět k apologii katolictví, již končí jeho poslední kniha »Marx a Řím«: »Katolictví znamená nám nejen obecnost a universalnost, ale také úplnost a reálnost — dokonalý realismus, totalitu reálnosti: skutečnost duše i těla, skutečnost »přirozenou« i »nadpřirozenou« Co není katolické, co z úplné skutečnosti něco vynechává a něčeho nezná či nevidí — je zkrsleninou, ilusí a chybou, defektem, chorobou. Člověk bez Boha a víry není celým člověkem. A život jenom tělesný a hospodářský bez prvenství duchovního — jest jen karikatura a škleb, ne život skutečný. Katolictví dává lidem jejich skutečnou lidskou tvář a sílu. Vrací lidem zdraví. A vrátí-li se lidem dobré zdraví a lidská důstojnost — není to reakce, jak se často vykřikuje, nýbrž pokrok!«

Četba knih R. I. Malého, třebaže jsou psány obdivuhodně jasně, není nikterak četba lidová, populární. Vyžaduje průpravu filosofické, kulturně politické i literární. Klade na čtenáře požadavek sčítlosti a informovanosti. Inteligenta-začátečníka burcuje ke studiu, k přemýšlení, k přemýšlení stále hlubšímu a hlubšímu. Současně však jeho myšlení rovná a řídí. Krok za krokem vede jeho myšlení směrem ke kříži Kristovu, který takto nechává promlouvat ke člověku (»Světlo v tmách«): »Co jsi učinil ze své duše, ó človče? — Co jsi učinil ze své duše? Ptá se Kříž Čecha, Němce. Číňana, černocho, Američana i Eskymáka. Ptá se dělníka i obchodníka, rolníka i spekulanta,

krále, presidenta, diktátora... Co jste učinili ze svých duší? Co jste učinili z duše svého národa?« A klade na srdce nám všem, kterým se říká mladá generace národa: »Na počátku nové středoevropské kultury Češi byli první, kdo se přihlásili ke Kříži... Aby bylo slavně živo, v českém Srdci Evropy jen Kristus může kralovat!« (»Světlo v tmách.«)

A knihu »Marx a Řím« končí dokonalým programem pro kteroukoliv novou a novou generaci: »Pravda se nemění. Křesťanství není dnes o nic méně pravdivé proto, že je dvoutisícileté. Pravda je věčná. Ale nikdy dosud nebyla na zemi pochopena tak dobře a uskutečněna tak plně — aby zítra nemohla být pochopena a uskutečněna lépe!«

—dm—

Camille Mayranová: Zima. Z francouzštiny přeložil Jan Čep. (Epika sv. 15., vydal Melantrich v únoru 1939.) Elsass, ona tajemná země na břehu Rýna, hlídáná vrcholky Voges a hřebenem Schwarzwald, položená mezi žernovy Německa a Francie, přichází k nám se vši svou životností i v románu Mayranové. Je to však cosi temného, neveselého, co na nás vane z knihy, i když jí nemůžeme a nechceme upřít krásu slova i jeho užití. Způsobuje to náboženství. Protestantismus nemá oně vřelosti, veselosti, kterou skýtá katolicismus. A ona bezútěšnost, nemožnost naléztí odpuštění viny, nám ukazuje velmi názorně na Jakubu Voglerovi, jakým je pro nás dobrodiním svátost pokání. Tento Vogler, vrostlý šesti generacemi předků do půdy, je bez dědice. Zamíluje se do své pasačky koz a aby přehlušil cit, pozve zpět churavou manželku. Ta však umírá a za rok si bere Vogler za ženu Salome. V první zimě po sňatku mu porodí syna, ale umírá. Před smrtí vyjeví svou vinu na smrti první manželky Jakubovy. Jakub, aby jí ulehčil, přijímá spoluvinu. Tato vina, byť domnělá, jej pronásleduje. Aby ji přehlušil, prodá statek, rozdělá peníze a jde dělat pokání jako pastevec a chce se aspoň tak zasloužit o spásu duše své i své manželky. Výborný Čepův překlad je dobrým přínosem do naší knižní produkce. JŠ.

Robert Michel: Ježíš na Šumavě. Přeložil J. R. Marek: Vyšlo v Topičově edici v Praze. — Krásné hluboké lesy, kde rostou jedle až k nebi a shlíží se v jasných studánkách, kde zvěř nezná lidského tvora, na Šumavě, jest dějiště Michelova románu. Z bolesti nad smrtí otcovou šilená Marie se stane jako ve snu matkou dítky podivinského malíře, který z desperace bloudí Šumavou. Dítěti dá jméno Ježíš a v poblouznění je vychovává jen čtením z Písma, vzdalujíc se světa. Tak vyrůstá chlapec jen ve styku s matkou a přírodou, aby na konec zemřel na hranici, připravené mu šílenou matkou a zhovadilým lupičem. Kniha Němce, narozeného z české země a v ní tkvícího kořeny své bytosti, má v sobě plno kouzla dětsky hravého i trpké tragiky. Má mnoho půvabu, který je vlastní pouze Šumavě a je to svého druhu dílo jedinečné básnické síly a opravdovosti, s jakou se setkáváme zřídka. JŠ.

Jaroslav Havlíček: Ta třetí. (Román. Vydal J. R. Vilímek v Praze v březnu 1939. Cena brož. 34 K.) Così zemitého a neprůhledného leží na této knize, v níž autor (pocitěný vloni první cenou České akademie za román »Neviditelný«, jak honosivě hlásá reklamní záložka), podává pohled do současného pražského života, vyprav si za svůj objekt všední rodinu Máňkovu, jednu z typických rodin nezámožných měšťáků. Jiří Mánek, téměř čtyřicetiletý pokladník pražské spořitelny, usedlý a blaseovaný měšťák, který všechnu svou péči věnuje své vlastní osobičce, a marně se snaží vypěstovat v nezkrotné dvacetileté krasavici Adéle, s níž se náhodou seznámil na silvestrovském večíрку a jež se stala jeho milenkou, vlastnosti obdobné svým většinou sobeckým zálibám, je dosti vhodné volený typ pražského vlašného a všech ideálů prostého úředníka. Když pozná povahu a dobré vlastnosti své čtyřicetileté, dosud neprovdané sestřence Mildy, rozhodne se rozejít si s Adélou a zažádá Mildu o ruku. Ta svolí. Ale poslední schůzka s Adélou, výstřední až k neuvěření, rozhodne o jiném konci. Mánek zahoří opět po Adéle, která se mu vzdá, aby jej nakonec od sebe s hnusem odvrhla — a Mánek, vždy hrdý na své postavení v rodině a ve společnosti, nalézá konec vnitřní bezútěšnosti v sebevraždě. Kniha se liší od průměrné románové produkce jistou sevřeností dějovou a její výraz připomíná na nejlepších místech expresionisticky uvolněnou dikci Vaněurovu. Chybí tu však vyšší výrazové kázně, které

by zavrhl takové triviálnosti výrazu jako na př. lyrická vražda, konkrétní rohlík atd., které napsal autor s úplně vážnou tvář.

—mn—

Dr. Bedřich Vašek: Dnes a zítra. Úkoly české katolické inteligence. Vydala Dominikánská edice Krystal, Olomouc. Cena K 3.50, stran 48. — Nejpalčivější problém Katolické akce u nás je problém vůdcovský. Má-li být Katolická akce spolupráce laiků v hierarchickém apoštolátu, nemá-li to být jen nové zatěžování kněží, potřebujeme nutně především spolupráce naší inteligence. Máme ji u nás již dost, ale stále jaksi stojí na mnohých místech opodál. Inteligentní laici si musí uvědomiti, že jako povrchní a nadutá inteligence dřívějšíka svou povýšeností a svými povrchními předsudky otrávil náboženský život našeho lidu, tak zase inteligence dneška musí jíti v čele obrodné práce náboženské. Inteligence musí poznati sama dobře, co je náboženství, co křesťanství dává pro život i pro smrt, pro práci i pro bolest, pro jedince i pro celou lidskou společnost. A po prožití tohoto vědomí jednati podle toho a podati pomocnou ruku Církvi, která se snaží vrátit Kristova ducha a jeho zásady do našeho lidu. Katolické studentstvo by mělo vedle Dacíkovy dogmatické studie o Katolické akci pomáhati hromadně šířiti tuto knihu.

John Newman: Maria v litaniích. Přeložil Jan Dokulil. Tit. obrázek od A. Dürera. Vydala edice Akord, Brno 1939. Str. 92. — Podle imprimator soudím, že tyto překrásné meditace anglického kardinála Newmana byly přeloženy už před třemi lety. Jejich vydání by nebylo nikdy jindy přišlo ve vhodnější dobu. Maria, útočiště naše v dobách radosti i žalu, neopouštějící nikdy, vždy se přimlouvající u Syna, Panna, jež nebyla dotčena hříchem, moudrá, skví se všemi ctnostmi, ochraňovala za všech dob náš národ. A český lid ji vyzýval a vyzývá v dobách potřeby. Vzpomeňme jen, kolik to svatých, kolik písní, kolik oddanosti jí bylo zasvěceno v 17. a 18. století. Úcta mariánská je někdy spojována s city příliš změkčilými a leckdy podezřelými. Mužové si myslí, že by je odváděla od mužnosti. A přece: komu jinému bylo třeba více síly a sebezapírání, než Matce Spasitele? Učme se od ní, která je podle Písma sv. »krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný«. — Newman vybral 29 invokací z litanie loreťanské a rozvedl je mistrovským způsobem, učleňuje logicky žár své lásky, v řadu meditací hlubokých, žhoucích a povzbuzujících (konec meditace na 21. květen!) a vyplnil jimi celý měsíc Královny nebes. Meditace rozdělil na pět částí: Úvod, Neposkvrněné Početí, Zvěstování, Bolestiplná a Nanebevzetí. — Knihu, »dražší než je i mramor carrarský«, přeložil a památce své matky Veroniky (»učilas mě víře v dobách zlých, za války a v převratu, v syrovém počasí líčilas mi máj«) připsal básník Jan Dokulil. Útěšná je tato knížka, tak jako na podzim utěšovala Křížová cesta Guardianiho. lv.

Papež Pius XII.: Bojovník pravdy sv. Dominik. (Vydala Dominikánská edice Krystal v Olomouci 1939. Cena 5 K.) Druhé vydání této první literární práce nejnovějšího papeže Pia XII. přichází v pravý čas, aby ukázalo na vlastní tvorbě Sv. Otce, kterého nám dala Prozřetelnost Boží v dobách tak pohnutých, jeho velikost a vzácné duchovní kvality. Osobnost a život velkého světce, zakladatele statečných kazatelů, je tu světlou pronikavým pohledem bystrého intelektu, který jde s láskou po stopách velikých synů Církve a snaží se vysledovat osten jejich obdivuhodné statečnosti a vytrvalosti. Nalézá jej v osvěcené Milosti a v bezvýhradném uposlechnutí velikých slov sv. Pavla: »Hlásej slovo! Naléhej včas, nevčas! Usvědčuj, zapřísahej, kárej se vši trpělivostí a moudrostí!« Při tom slovo, jímž psal sv. Otec tuto knížku, je až básnický vyvážení a plně vnitřního nutkání. —mn—

Prof. dr. Emil Votoček: Česko-francouzská konverzace a frazeologie. (Vydal A. Neubert v Praze, váz. K 69.—) Moderní česko-francouzský slovník nepřináší jako obvykle soubor separovaných slov a pojmů, nýbrž souhrn více jak 27.000 českých a do franštiny přeložených konverzačních vět a frází, vybraných z francouzského jazyka a krásné franc. prózy. Kniha tato předpokládá aspoň částečnou znalost franštiny. Její velikou předností je, že uvádí žáka přímo do celistvosti jazyka, do jeho ducha, seznamuje ho s původní franc. frazeologií a zamezuje tak tvoření tvrdých a otročských překladů. Odstraňuje mechanické překládání a přináší novou, životnější metodu, jež směřuje nejkratší cestou ku praksi. Systém časoslovný, jehož je tu se zdarem použito, jest dalším dokladem autorova smyslu pro dobrou metodu a praktičnost, jejímž průkopníkem je tato kniha, která by neměla chybět v příruční knihovně žádného českého inteligenta. —ne—

Ke knihám, které došly po uzávěrce tohoto čísla, se ještě vrátíme.